

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919.

Bijlagen der Handelingen.

INHOUDSOPGAVE VAN DE BIJLAGEN.

	I. Aanvullingsbegrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.	No. 25.	Amendement (Zout).
No. 1.	Geleidebrief.	„ 26.	Derde wijziging van de aanvullingsbegrooting.
„ 2.	Ontwerp van Besluit.	„ 27.	Verslag (Derde wijziging van de algemeene aanvullingsbegrooting).
„ 3.	Memorie van Toelichting.	„ 28.	Nota van den Legercommandant naar aanleiding van de aan den kanonnier Nijhoff en den bij het Leger voor memorie gevoerden sergeant-majoor schrijver Bergsma opgelegde straffen.
„ 3A.	Bijlage van de Memorie van Toelichting.	2.	Besteding van de schenking van f 39.992.000 bedoeld in de wet van 18 Maart 1905.
„ 4.	Amendement (Subsidie fröbelscholen voor Inlanders en m. d. g.).	No. 1.	Verslag.
„ 5.	Amendement (oprichting Kweekscholen).	3.	Opheffing van het rascriterium voor toelating tot openbare inrichtingen van onderwijs.
„ 6.	Amendement (Ambtenaar voor invoering direct bestuur enz. op de particuliere landerijen).	No. 1.	Verslag.
„ 7.	Verslag (Aanvullingsbegrooting).	„ 2.	Amendement.
„ 8.	Eerste nota van wijzigingen.	4.	Kostverdeeling inzake vlootuitbreiding.
„ 9.	Amendement (Bezoldigingen enz. van de Collecteurs enz.).	No. 1.	Verslag.
„ 10.	Amendement (Burgerlijke stand voor bepaalde groepen van Inlanders).	„ 2.	Amendement.
„ 11.	Aanvullingsverslag in gedrukt stuk No. 7.	5.	Gelijkstelling tusschen openbaar en bijzonder onderwijs.
„ 12.	Amendement (Verbetering van de inkomsten der districts- en onderdistrictshoofden in eenige buitengewesten).	No. 1.	Motie.
„ 13.	Nota van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur naar aanleiding van het amendement in gedrukt stuk No. 6.	„ 2.	Verslag.
„ 14.	Verslag (Eerste nota van wijzigingen).	„ 3.	Motie.
„ 15.	Memorie van Antwoord (Aanvullingsbegrooting).	6.	Voorstel van den heer Van Hinloopen Labberton betreffende de wijze van vaststelling van het Reglement van Orde.
„ 15A.	Bijlage memorie van antwoord.	No. 1.	Verslag.
„ 16.	Amendement (Bezoldiging enz. van het personeel voor den Burgerlijken veeartsenijkundigen dienst).	7.	Voorstel van den heer Van Hinloopen Labberton tot wijziging van het gestichtenreglement.
„ 17.	Amendement (Bezoldiging enz. van het personeel voor den Burgerlijken veeartsenijkundigen dienst).	No. 1.	Verslag.
„ 18.	Memorie van antwoord (Eerste nota van wijzigingen).	8.	Ontwerp van wet tot aanvulling van de artikelen 58 en 71 van het Regeeringsreglement.
„ 19.	Tweede nota van wijzigingen.	No. 1.	Verslag.
„ 19A.	Bijlage tweede nota van wijzigingen.	„ 2.	Memorie van Antwoord.
„ 20.	Amendement (Kosten van verbetering van de bezoldigingen der rechterlijke ambtenaren).	„ 3.	Amendement.
„ 21.	Amendement (Kapitaalsuitgaven voor de Staatsspoor- en Tramwegen).	9.	Verzoekschrift strekkende tot toekenning van overwerkelden aan het personeel van den Pandhuisdienst.
„ 22.	Verslag (Tweede nota van wijzigingen).	No. 1.	Verslag.
„ 23.	Amendement (Tegemoetkoming aan bijzondere kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers).	10.	Verzoekschrift strekkende tot verbetering van het reisreglement ten behoeve van het personeel van den Pandhuisdienst.
„ 24.	Motie (Ondersteuning van Nijverheidsondernemingen).	No. 1.	Verslag.
		11.	Verzoekschrift strekkende tot instelling eener Commissie ter behandeling van verzoekschriften, waarop de Regeering afwijzend beschikt heeft.
		No. 1.	Verslag.

T2 b 9390

- 12.** Verzoekschrift om vermindering van belasting voor de bevolking.
- No. 1. Verslag.
- 13.** Toekenning aan den Volksraad van het recht van enquête.
- No. 1. Motie.
" 2. Verslag.
- 14.** Verlof verleenen op den voet van Staatsblad 1918 No. 194 aan de te Batavia wonende ambtenaren, welke het lidmaatschap van den Volksraad vervullen.
- No. 1. Motie.
" 2. Verslag.
" 3. Motie.
- 15.** Voorstel van den heer Rivai e. a. tot toepasselijk verklaring van artikel 3 van Staatsblad 1867 No. 10 op niet Europeesche leden van den Volksraad.
- No. 1. Voorstel.
" 2. Verslag.
- 16.** Instelling van een Commissie tot onderzoek van het heerdienstvraagstuk.
- No. 1. Verslag.
- 17.** Verzoekschrift strekkende tot vrijstelling van cultuurdienstplichtigen op Vrijdag.
- No. 1. Verslag.
- 18.** Verzoekschrift van A. Rompies, betreffende exploitatie van pandhuizen in de Buitengewesten.
- No. 1. Verslag.
- 19.** Wijziging van artikel 69 van het Regeeringsreglement met betrekking tot de erfopvolging bij regentsbenoemingen.
- No. 1. Motie.
" 2. Verslag.
- 20.** Voorstel van den heer Rivai betreffende het overleggen van stukken behorende tot de archieven van Regeeringskantoren.
- No. 1. Voorstel.
" 2. Verslag.
- 21.** Voorstel van den heer Van Hinloopen Labberton, strekkende tot aanvulling van het Landhuur- en Grondhuurreglement voor de residenties Soerakarta en Jokjakarta.
- No. 1. Voorstel.
" 2. Verslag.
- 22.** Voorstel van de heeren Rivai e. a., strekkende tot voorbereiding van de stichting van een hoogeschool in Nederlandsch-Indië.
- No. 1. Voorstel.
" 2. Verslag.
- 23.** Voorstel van de heeren Van Hinloopen Labberton e. a., strekkende tot wijziging van het eerste lid van artikel 8 van het Regeeringsreglement.
- No. 1. Voorstel.
" 2. Verslag.
- 24.** Gelijkstelling van het examen, bedoeld in artikel 81 van het Reglement van den Burgerlijken

- Geneeskundigen Dienst, met het eerste natuurkundigexamen.
- No. 1. Motie.
" 2. Verslag.
- 25.** Ontwerp van Ordonnantie tot vaststelling van een arbeidsregeling voor Banjoewangi.
- No. 1. Geleidebrief.
" 2. Ontwerp van Ordonnantie.
" 3. Memorie van Toelichting.
- 26.** Nadere regeling ten aanzien der examens, voor de betrekking van ambtenaar 4e en 5e klasse bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen.
- No. 1. Motie.
" 2. Verslag.
- 27.** Verklaring der Regeering nopens den door haar te volgen koers.
- No. 1. Verslag.
" 2. Motie Tjokroaminoto e. a.
" 3. Verslag Tjokroaminoto e. a.
" 4. Motie Djajadiningrat e. a.
- 28.** Verzoekschrift betreffende de aanstelling van een burgemeester te Cheribon.
- No. 1. Verslag.
- 29.** Toepassing van immigratie-bepalingen op Vreemde Oosterlingen.
- No. 1. Motie.
" 2. Verslag.
- 30.** Voorstel van den heer Abdoel Moeis, strekkende tot instelling van een Commissie van beroep voor de particuliere landerijen beoosten de Tjimanoeck.
- No. 1. Voorstel.
- 31.** Voorstel van den heer Abdoel Moeis, strekkende tot wijziging van het Nieuwe Reglement omtrent de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoeck.
- No. 1. Voorstel.
- 32.** Voorstel van de heeren Thajeb e. a., strekkende tot wijziging van de Koelie-ordonnanties voor de buitengewesten.
- No. 1. Voorstel.
- 33.** Wijziging en verhooging der begrooting van Uitgaven en Middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.
- No. 1. Ontwerp van besluit.
" 2. Memorie van toelichting.
- 34.** Voor-ontwerp voor een algemeenen maatregel van bestuur tot regeling van den dienstplicht voor Inlanders en met hen gelijkgestelden.
- No. 1. Geleidebrief.
" 2. Voor-ontwerp voor een algemeenen maatregel van bestuur.
" 3. Memorie van toelichting.
- 35.** Voorstel van den heer Van Hinloopen Labberton tot wijziging der regeling inzake verlof verleening aan landsdienaren die lid zijn van den Volksraad.
- No. 1. Voorstel.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919—1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven
en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar
1919.

GELEIDEBRIEF.

GEDRUKT STUK No. 1.



Mijne Heeren!

Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden
een ontwerp van besluit tot wijziging en verhooging van
de voorloopig vastgestelde begrooting van uitgaven en
middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar
1919.

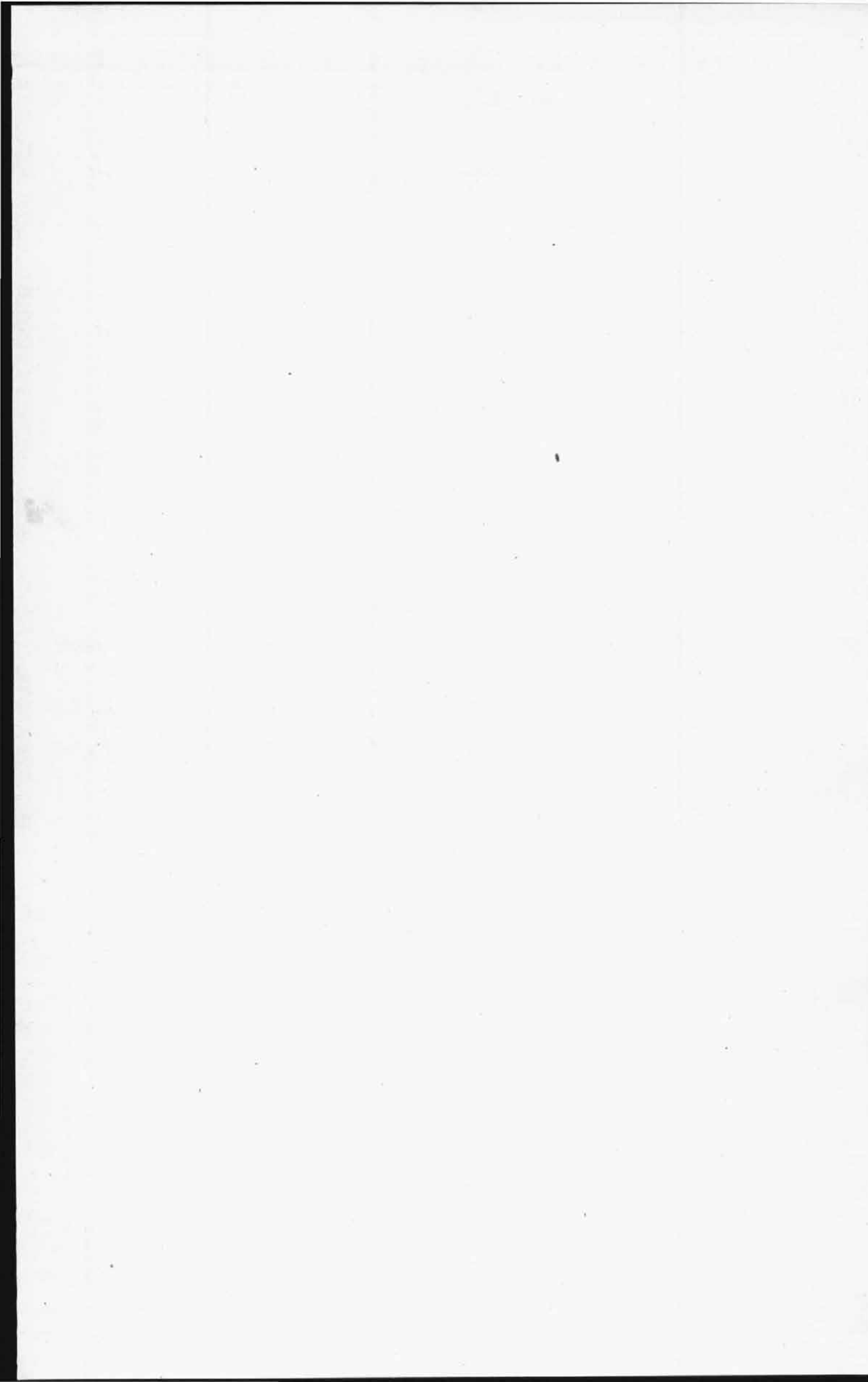
De toelichtende memorie (met bijlagen), die het ont-
werp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

Tjipanas, den 18^{en} October 1918.

De Gouverneur-Generaal,
J. VAN LIMBURG STIRUM.

Aan
den Volksraad.

Cb a 3549



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919—1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

ONTWERP VAN BESLUIT.

GEDRUKT STUK No. 2.

Overwegende, dat de wenschelijkheid is gebleken tot wijziging en verhooging van de voorloopig vastgestelde begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Artikel 1.

Uitgaven in Nederland.

I. In het Iste hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919, voorloopig vastgesteld bij artikel 1 van het besluit van 29 Juni 1918 No. 1 (Javasche Courant van dien dag No. 52a), worden de volgende wijzigingen aangebracht:

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Tusschen de onderafdeelingen 16 en 17 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 16A. Duurtebijslag voor met verlof, op wachtgeld of op non-activiteit in Nederland vertoevende Oost-Indische burgerlijke ambtenaren f 300 000.

Tusschen de onderafdeelingen 18 en 19 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 18A. Duurtebijslag op pensioenen, gagementen en onderstanden f 920 000.

Tusschen de onderafdeelingen 31 en 32 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 31A. Tegemoetkoming wegens duurte van levensmiddelen aan de hiervoor in aanmerking komende ambtenaren en beambten, wier bezoldigingen ten laste komen van de IIIde afdeeling (departement van financiën) f 27 270.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Onderafdeeling 89. Post-, telegraaf- en telefoondienst, wordt verhoogd met f 400 en mitsdien gebracht op f 4 488 050.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 93. Militaire verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen, wordt verhoogd met *f* 130 000 en mitsdien gebracht op *f* 657 000.

Onderafdeeling 97. Uit- en terugzending van militairen, de kosten van werving en van verblijf in Nederland daar onder begrepen, mitsgaders betalingen te hunnen behoeve na terugkeer in Nederland, wordt verhoogd met *f* 33 780 en mitsdien gebracht op *f* 2 017 280.

II. In artikel 2 van het besluit van 29 Juni 1918 No. 1 (Javasche Courant van dien dag No. 52a) wordt in het eerste lid in plaats van „18” en „30, 33” gelezen „18A” en „30, 31A, 33”.

Artikel 2.

Uitgaven in Indië.

I. In het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919, voorloopig vastgesteld bij artikel 1 van het besluit van 29 Juni 1918 No. 2 (Javasche Courant van dien dag No. 52a), worden de volgende wijzigingen aangebracht:

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Onderafdeeling 20. Personeel van het Hoog Gerechtshof en van het Hoog Militair Gerechtshof, wordt verhoogd met *f* 9 600 en mitsdien gebracht op *f* 324 004.

Onderafdeeling 24. Personeel van de raden van justitie, wordt verhoogd met *f* 10 800 en mitsdien gebracht op *f* 843 463.

Onderafdeeling 39. Personeel van het gevangeniswezen, wordt verhoogd met *f* 600 en mitsdien gebracht op *f* 1 288 712.

Onderafdeeling 40. Verdere uitgaven van het gevangeniswezen, wordt verhoogd met *f* 240 en mitsdien gebracht op *f* 4 921 643.

Tusschen de onderafdeelingen 43 en 44 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 43A. Bijdrage aan het te Soekaboemi gevestigde opvoedingsgesticht voor Europeesche jongens van het Genootschap van In- en Uitwendige Zending te Batavia *f* 87 600.

Onderafdeeling 46. Personeel van de arbeidsinspectie en koeliewerving, wordt verhoogd met *f* 5 160 en mitsdien gebracht op *f* 219 480.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Onderafdeeling 63. Personeel van de algemeene kas sen, wordt verhoogd met *f* 120 en mitsdien gebracht op *f* 670 518.

Onderafdeeling 68. Verdere uitgaven voor de belastingen en voor het toezicht op het kas- en vendubeheer, een en ander voor zooveel niet afzonderlijk uitgetrokken, wordt verhoogd met *f* 1 200 en mitsdien gebracht op *f* 1 697 900.

Onderafdeeling 71. Verdere uitgaven voor de in- en uitvoerrechten en accijnzen, wordt verhoogd met *f* 10 514 en mitsdien gebracht op *f* 373 514.

Onderafdeeling 84. Personeel van den gouvernements-accountantsdienst, wordt verhoogd met *f* 300 en mitsdien gebracht op *f* 111 780.

Tusschen de onderafdeelingen 87 en 88 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 87A. Tegemoetkoming wegens duurte van levensmiddelen aan daarvoor in aanmerking komende burgerlijke en militaire landsdienaren *f* 9 000 000.

Onderafdeeling 87B. Tegemoetkoming wegens duurte van levensmiddelen aan daarvoor in aanmerking komende gepensioneerde en gegageerde landsdienaren *f* 1 425 000.

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Onderafdeeling 91. Personeel van het Europeesch bestuur, wordt verhoogd met *f* 2 700 en mitsdien gebracht op *f* 7 491 450.

Onderafdeeling 99. Personeel van het inlandsch bestuur, wordt verhoogd met *f* 420 en mitsdien gebracht op *f* 6 261 688.

Tusschen de onderafdeelingen 100 en 101 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 100A. Verbetering van de bezoldiging der gediplomeerde ambtenaren van den Inlandschen bestuursdienst op de Buitenbezittingen *f* 5 900.

Tusschen de onderafdeelingen 101 en 102 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 101A. Verbetering van de inkomsten der districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten buiten Java en Madoera *f* 106 000.

Tusschen de onderafdeelingen 103 en 104 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 103A. Hervorming van het Chineesch en Inlandsch bestuur ter hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja *f* 50 000.

Tusschen de onderafdeelingen 110 en 111 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 110A. Algemeene regeling der toekenning van toelagen wegens duurte aan eenige groepen van landsdienaren in de Buitenbezittingen en daarmede verband houdende verhooging van de voor dienstbelangtoelagen uitgetrokken fondsen *f* 300 000.

Tusschen de onderafdeelingen 113 en 114 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 113A. Verstrekking van gelden (bij wijze van voorloopige hulp) aan eenige zelfbesturende landschappen op het eiland Timor (residentie Timor en Onderhoorigheden) voor den aanleg en voortzetting van den z.g. Midden-Timorweg, loopende van Koepang naar Atapoepoe *f* 150 000.

Onderafdeeling 131. Aanslag in en invordering van het hoofdgeld, wordt verhoogd met *f* 2 100 en mitsdien gebracht op *f* 764 100.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en
Eeredienst.

Tusschen de onderafdeelingen 170 en 171 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 170A. Kosten van een leergang voor de opleiding van apothekersbedienden *f* 14 000.

Tusschen de onderafdeelingen 203 en 204 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 203A. Wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen aan bijzondere kweekscholen voor inlandsche onderwijzers *f* 4 000.

Tusschen de onderafdeelingen 241 en 242 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 241A. Herziening van de bezoldiging van de portiers bij de krankzinnigengestichten *f* 1 380.

VIde AFDEELING.

Departement van Landbouw, Nijverheid
en Handel.

Tusschen de onderafdeelingen 290 en 291 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 290A. Ondersteuning van nijverheidsondernemingen *f* 600 000.

VIIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare
Werken.

Onderafdeeling 298. Personeel van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken met uitzondering van het personeel voor de havenwerken, wordt verhoogd met *f* 25 200 en mitsdien gebracht op *f* 4 691 520.

Onderafdeeling 300. Gebouwen voor den burgerlijken dienst voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken wordt verhoogd met *f* 2 255 000 en mitsdien gebracht op *f* 12 043 050.

Onderafdeeling 304. Gebouwen en andere werken behoorende tot het departement der marine, wordt verhoogd met *f* 300 000 en mitsdien gebracht op *f* 1 147 300.

Onderafdeeling 305. Bruggen, wegen en daarmee verband houdende waterstaatswerken, wordt verhoogd met *f* 923 000 en mitsdien gebracht op *f* 8 434 000.

Tusschen de onderafdeelingen 313 en 314 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 313A. Tegemoetkoming aan de te Batavia gevestigde vereeniging „Algemeen Ingenieurscongres” ten behoeve van het in 1919 aldaar te houden algemeen ingenieurscongres *f* 10 000.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernements-
bedrijven.

Onderafdeeling 330. Dienst voor waterkracht en electriciteit, wordt verhoogd met *f* 768 000 en mitsdien gebracht op *f* 2 354 855.

Onderafdeeling 343. Staatsspoor- en tramwegen, alsmede automobioldiensten, wordt verhoogd met *f* 400 000 en mitsdien gebracht op *f* 48 133 850.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 347. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, dag- en werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den topographischen dienst, wordt verhoogd met f 65 500 en mitsdien gebracht op f 1 327 575.

Onderafdeeling 363. Uitgaven van persoonlijken aard voor de afzonderlijke Inlandsche korpsen, wordt verhoogd met f 20 269 en mitsdien gebracht op f 383 414.

Onderafdeeling 367. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden voor het wapen der genie, wordt verhoogd met f 4 500 en mitsdien gebracht op f 597 761.

Onderafdeeling 369. Geniewerken en aanvulling der geniemagazijnen, wordt verhoogd met f 50 000 en mitsdien gebracht op f 5 510 747.

Onderafdeeling 374. Verdere uitgaven voor de militaire gevangenen en krijgswonden, zoomede wegens gevangenen in voorloopige opsluiting, wordt verhoogd met f 2 000 en mitsdien gebracht op f 11 000.

Onderafdeeling 381. Voorzieningen van materieelen aard in het algemeen en kosten hiermede verband houdende voor zoover deze niet vallen onder andere begrotingsposten, wordt verhoogd met f 116 000 en mitsdien gebracht op f 5 798 000.

Onderafdeeling 383. Vervoer te water en te land van personen, goederen, paarden en vee, wordt verhoogd met f 3 500 en mitsdien gebracht op f 3 241 500.

Onderafdeeling 385. Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten, verlofsbezoldigingen, uitgaven voor kleeding van adjudant-onderofficieren en scheepssoldij voor de reis van en naar Nederland, zoomede toelagen voor het geleiden van militaire veroordeelden, wordt verhoogd met f 2 500 en mitsdien gebracht op f 537 000.

Onderafdeeling 394. Voor tijdelijke uitbreiding van de vastgestelde legersterkte en niet tot het leger behoorende Inlandsche korpsen, wordt verhoogd met f 673 000 en mitsdien gebracht op f 2 373 000.

Onderafdeeling 400. Uitgaven voor graslanden in eigen beheer, wordt verhoogd met f 11 400 en mitsdien gebracht op f 42 750.

Onderafdeeling 419. Inrichting van een vliegekamp nabij Bandoeng, wordt vastgesteld op f 1 883 000.

Tusschen de onderafdeelingen 419 en 420 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 419A. Verschillende uitgaven voor de vrijwilligerskorpsen f 32 000.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

Onderafdeeling 427. Marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen, wordt verhoogd met f 90 400 en mitsdien gebracht op f 6 053 540.

Onderafdeeling 440. Bezoldigingen en toelagen van het personeel der gewestelijke vaartuigen, wordt verhoogd met f 4 434 en mitsdien gebracht op f 243 534.

Onderafdeeling 441. Verdere uitgaven voor de gewestelijke vaartuigen, wordt verhoogd met *f* 24 065 en mitsdien gebracht op *f* 1 359 015.

Onderafdeeling 445. Personeel van den haven- en loodsdiens, wordt verminderd met *f* 1 332 en mitsdien gebracht op *f* 604 168.

Onderafdeeling 446. Verdere uitgaven voor den haven- en loodsdiens, wordt verminderd met *f* 2 400 en mitsdien gebracht op *f* 290 700.

XIde AFDEELING.

Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.

Onderafdeeling 475. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen, wordt verhoogd met *f* 150 000 en mitsdien gebracht op *f* 700 000.

Tusschen de onderafdeelingen 479 en 480 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 479A. Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia voor den ombouw van het wegennet *f* 200 000.

II. In artikel 2 van het besluit van 29 Juni 1918 No. 2 (Javasche Courant van dien dag No. 52a) wordt:

in het eerste lid in plaats van „87, 90”, „111 tot en met 115”, „170” en „290, 292” gelezen „87, 87A, 87B, 90”, „110A tot en met 115”, „170A” en „290, 290A, 292”,

en in het derde lid in plaats van „100, 101, 104”, „109, 116”, „195, 210”, en „241, 298A” gelezen „100 tot en met 101A, 103A, 104”, „109, 110A, 113A, 116”, „195, 203A, 210” en „241, 241A, 298A”.

Artikel 3.

Middelen in Indië.

In het eenig artikel van het besluit van 29 Juni 1918 No. 4 (Javasche Courant van dien dag No. 52a), houdende voorloopige aanwijzing van de in Nederlandsch-Indië te ontvangen middelen tot goedmaking van de uitgaven, begrepen in de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

Tusschen de nummers 43 en 44 wordt ingelascht:

43A. Invoering van een hoofdgeld op het eiland Billiton.

Tusschen de onderdeelen *d* en *e* van nummer 60 wordt ingelascht:

d. schoolgelden van den leergang voor de opleiding van apothekersbedienden.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

De Algemeene Secretaris,

Uitgegeven den
De Algemeene Secretaris,

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919—1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

GEDRUKT STUK No. 3.

Tot toelichting van de voorgestelde wijzigingen wordt het volgende medegedeeld.

Artikel 1.

(Uitgaven in Nederland).

Uitgaven in Nederland.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Onderafdeeling 16A.
18A.
31A.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 87A van de uitgaven in Indië.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Onderafdeeling 89.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 87A van de uitgaven in Indië.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

H. I. *Onderafdeeling* 93. Militaire verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen f 130 000.

H. II. *Onderafdeeling* 385, b. Verlofsbezoldiging van officieren, enz. f 2 500.

Wijziging van de verlofsbezoldigingen.

Terwijl ingevolge Koninklijk besluit in Staatsblad 1910 No. 679 en 1918 No. 24 voor de burgerlijke landsdienaren de verlofsbezoldiging wordt berekend naar eene schaal, evenredig stijgende met de maandelijksche wedde, is ten aanzien van de officieren van het Nederlandsch-Indische Leger bij het Koninklijk besluit in Indisch Staatsblad 1912 No. 290 de verlofsbezoldiging vastgesteld naar den op het tijdstip van ingang van het verlof bekleeden rang; voor kapiteins en 1^{ste} luitenant is bij die vaststelling tevens rekening gehouden met het aantal jaren dienst als officier.

De voor burgerlijke landsdienaren bestaande regeling heeft het voordeel, dat telkens wanneer tijdens het verlof van een landsdienaar de voor hem geldende organieke wedderegelung wordt gewijzigd, onmiddellijk tot herziening van de hem toegekende verlofsbezoldiging kan worden overgegaan, terwijl voor de officieren elke wijziging van de organieke regeling der wedden moet worden gevolgd door herziening van de regeling der verlofsbezoldiging, daar anders het verband tusschen activiteits- en verlofsinkomsten wordt verbroken.

Waar de bezoldigingen der officieren in 1917 (Staatsblad No. 289) werden verhoogd, zou derhalve thans tot herziening der bij Staatsblad 1912 No. 290 vastgestelde regeling der verlofswedden moeten worden overgegaan.

Boven evengemelde oplossing wordt echter de voorkeur gegeven aan eene regeling, waarbij de verlofsbezol-

digingen der officieren worden berekend naar denzelfden maatstaf als voor burgerlijke landsdienaren geldt.

Het wordt niet noodig geacht aan den maatregel ter rugwerkende kracht te geven tot het tijdstip van ingang der nieuwe wedderegeling in Staatsblad 1917 No. 298. Wel bestaat er aanleiding den maatregel te doen inwerking treden op 1 Januari 1919. De hieraan verbonden uitgaven worden geraamd op *f* 130 000 ten laste van Hoofdstuk I, afdeeling IX, onderafdeeling 93 en *f* 2 500 ten laste van Hoofdstuk II, afdeeling IX, onderafdeeling 385, b.

Onderafdeeling 97.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 87A van de uitgaven in Indië.

Artikel 2.

(Uitgaven in Indië).

IIDE AFDEELING.

Departement van Justitie.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 20. Personeel van het Hoog Gerechtshof en van het Hoog Militair Gerechtshof.

Uitbreiding van de samenstelling van het Hoog Gerechtshof met een tweeden vice-president en verhooging van de eindbezoldiging van den 1sten substituut-griffier (*f* 9 600).

Uitbreiding van de samenstelling van het Hoog Gerechtshof met een tweeden vice-president is noodzakelijk, omdat in verband met de toeneming der werkzaamheden bij dit college en bij het Hoog Militair Gerechtshof het onmogelijk is geworden de leiding van 's Hof's Tweede Kamer en van het Militaire Hof tegelijkertijd langer aan één vice-president op te dragen.

De bezoldiging van den 1sten substituut-griffier, thans bedragende 400 tot 500 gulden, is gebracht op *f* 400—*f* 600 's maands om het mogelijk te maken, dat deze rechterlijke ambtenaar gedurende eenige jaren in hetzelfde ambt werkzaam kan blijven. De voortdurende wisseling van substituut-griffiers maakt het handhaven van een regelmatig toestand ter griffie zeer bezwaarlijk.

De aan de onderwerpelijke maatregelen verbonden meerdere uitgaven zullen in totaal bedragen *f* 19 200, terwijl voor het jaar 1919 slechts gerekend behoeft te worden op de uitgaven voor 6 maanden of *f* 9 600.

Onderafdeeling 24. Personeel van de Raden van Justitie.

Uitbreiding van de samenstelling van den Raad van Justitie te Semarang met nog een buitengewoon lid (*f* 10 800).

In verband met de toeneming der werkzaamheden bij den Raad van Justitie te Semarang, thans bestaande uit vijf vaste leden en één buitengewoon lid, moet dit college versterkt worden met nog een buitengewoon lid.

De bezoldiging aan het onderwerpeijk ambt verbonden bedraagt *f* 800 tot *f* 900 's maands.

Aangezien onmiddellijke voorziening in dezen noodig was, is deze maatregel bereids op tijdelijken voet getroffen.

Onderafdeeling 39 en 40. Personeel en verdere uitgaven van het Gevangeniswezen.

Uitbreiding van het bewakingspersoneel bij de gevangnissen (*f* 600 + *f* 240 = *f* 840).

Met het oog op de vorming der onderafdeeling Tjajar en de inrichting van de bestaande onderafdeeling Sekadaw der afdeeling Pontianak is het noodzakelijk in elk der genoemde onderafdeelingen een gevangenis op te richten, in verband waarmede bij elk dier strafinrichtingen, met uitbreiding van de formatie van het personeel bij de gevangnissen in Nederlandsch-Indië, aangegeven in den staat gevoegd bij het besluit van 22 Juni 1917 No. 19 (Staatsblad 258), een cipier zal moeten worden aangesteld op eene bezoldiging van *f* 25 's maands met een toelage van *f* 10 's maands wegens dure levenswijze, welke indienststelling eene vermeerdering van uitgaven van *f* 840 voor het geheele jaar 1919 ten gevolge zal hebben.

Onderafdeeling 43A. Bijdrage aan het te Soekaboeemi gevestigde opvoedingsgesticht voor Europeesche jongens van het Genootschap van In- en Uitwendige Zending te Batavia (*f* 87 600).

Wegens het groote belang, dat de gemeenschap heeft bij een richtige verzorging van het verwaarloosde en misdadig aangelegde kind, behoort van Regeeringswege het op dit terrein van kinderverzorging in den laatsten tijd zich sterk uitend particuliere initiatief gesteund te worden, in beginsel op gelijke wijze als dit in Nederland geschiedt. Aldaar wordt onder de werking der civiel- en strafrechtelijke kindervetten aan particuliere opvoedingsgestichten een gedeeltelijke vergoeding toegekend zowel van de exploitatiekosten als van de bouwsom, welke laatste vergoeding in dezelfde verhouding staat tot de totale bouwkosten als het getal der op te nemen

Regeeringskinderen (d. z. de door den strafrechter ter beschikking van de Regeering gestelde minderjarigen) en voogdijkinderen (d. z. de langs civielrechtelijken weg aan de verzorging van vader, moeder of voogd onttrokken kinderen) staat tot het geheele aantal der in het gesticht te plaatsen pupillen.

Een tegemoetkoming in dezen tweeledigen vorm reeds aan het in Indië zich openbarend particulier initiatief te verleenen, terwijl de civielrechtelijke kinderwetten nog niet hier te lande zijn ingevoerd, is, behalve reeds op grond van het hierboven vermelde belang, dat de gemeenschap heeft bij een goede verzorging van het verwaarloosde kind, ook uit een oogpunt van welbegrepen eigen belang voor den Lande raadzaam te achten, daar bij de spoedig te verwachten invoering der civielrechtelijke kinderwetten toch niet met de bestaande gestichten zal kunnen worden volstaan en de bouw en exploitatiekosten van Landsopvoedingsgestichten aanmerkelijk kostbaarder zijn.

In verband met bovenstaande overwegingen zal derhalve aan het Genootschap van In- en Uitwendige Zending te Batavia, — aannemende dat van de 120 in het opvoedingsgesticht te Soekaboemi op te nemen pupillen de helft zal behooren tot bovenbedoelde groepen van Regeerings- of voogdijkinderen, een berekening, welke op grond van de ervaring door verenigingen als „Pro Juventute” opgedaan eer te laag dan te hoog is te achten — een vergoeding moeten worden toegekend van de helft der bouwkosten, terwijl de vergoeding der exploitatiekosten, aan de verpleging dezer pupillen verbonden, gelijk zal moeten zijn aan die, welke door de Regeering reeds wordt toegekend aan particuliere gestichten voor de verzorging van ter beschikking van de Regeering gestelde kinderen en waarvan het bedrag is aangegeven in de z. g. dwangopvoedingregeling (Staatsblad 1917 No. 741 art. 140 en vl.).

De voorwaarden, aan de toekenning van deze tweeledige bijdrage te verbinden, zullen voorts dezelfde moeten zijn als die, welke aan de particuliere gestichtsverpleging van ter beschikking van de Regeering gestelde minderjarigen krachtens bovengenoemde dwangopvoedingregeling worden gesteld en welke in hoofdzaak betrekking hebben op de huisvesting der pupillen en op hun verdere lichamelijke en geestelijke verzorging, terwijl het toezicht op de naleving der te stellen voorwaarden ook hier aan de afdeeling Tucht- en Opvoedingswezen van het departement van Justitie zal worden toevertrouwd.

Waar de bouwkosten van bovenbedoeld opvoedingsgesticht op f 150 000 zijn geraamd, zal voor de toekenning van de gedeeltelijke vergoeding der bouw- en exploitatiekosten op den hierboven aangegeven basis moeten worden gerekend op een uitgave van totaal f 87 600 welk bedrag als volgt kan worden onderverdeeld:

a.	een bedrag in eens voor een bouwsubsidie, gelijk aan de helft der op f 150 000 geraamde bouwkosten	f 75 000
b.	voor een gedeeltelijke, elk jaar terugkerende vergoeding der aan de verpleging van 60 pupillen verbonden jaarlijksche exploitatiekosten, berekend naar een overeenkomstig de in art. 141 opgenomen voorschriften der dwangopvoedingregeling vastgesteld tarief van gemiddeld f 17.50 per maand en per pupil	„ 12 600
		<hr/> f 87 600

Onderafdeeling 46. Personeel van de arbeidsinspectie en koeliewerving.

Uitbreiding van het aantal inspecteurs in verband met het toezicht en de contrôle op de adjunct-inspecteurs (f 5160).

Tot de taak van de bij artikel 1 van Staatsblad 1914 en 1917 Nos. 730 en 310 in dienst gestelde inspecteurs van den Arbeid behoort o.m. het nu en dan bezoeken van de ondernemingen, waar de aan hen ondergeschikte adjunct-inspecteurs inspecties hebben gehouden of houden, waardoor een tweeledig doel wordt bereikt: uniformiteit in de wijze, waarop de inspecties van de verschillende ambtenaren plaats vinden en contrôle op de

richtige toepassing door die ambtenaren van de wettelijke en administratieve voorschriften op het gebied van den arbeid. Bovendien kunnen, waar noodig, kwesties, welke de betrokken adjunct-inspecteur niet heeft kunnen oplossen ter gelegenheid van de vorenbedoelde bezoeken, plaatselijk worden behandeld, hetgeen, dit behoeft geen nader betoog, zeer bevorderlijk is voor de juistheid van de te nemen beslissing.

De voortdurend in belangrijke mate toenemende werkzaamheden op het bureau van het Hoofd van de Arbeidsinspectie maken het evenwel, zonder het dienstbelang te schaden, onmogelijk dat door dezen en door het onderhoofd geregeld reizen naar de ondernemingen worden gedaan; reeds de dienstreizen van het diensthoofd naar de verschillende kantoren van de Arbeidsinspectie, welke dienstreizen voor den goeden gang van zaken niet achterwege kunnen blijven, nemen zooveel tijd in beslag, dat het niet verantwoord zou zijn, indien het hierboven bedoeld onderdeel van de leiding van den dienst, voor zoover het Batavia betreft, niet aan een bijzonderen ambtenaar wordt opgedragen.

De bestaande toestand in het hierbedoelde opzicht kan kwalijk worden bestendigd, te minder waar de behoefte zich reeds herhaaldelijk heeft doen gevoelen om kwesties betreffende arbeidszaken tusschen de adjunct-inspecteurs en de beheerders van ondernemingen plaatselijk te behandelen.

Met het oog hierop is het noodzakelijk het aantal inspecteurs uit te breiden met één, op eene wedde van f 800 's maands. Voor 1919 wordt gerekend op de bezoldiging gedurende zes maanden.

Ter verhooging van de bezoldiging van eenige Inlandsche tolken is voorts voor het jaar 1919 benodigd een bedrag van f 30 's maands.

De bovenbedoelde maatregelen hebben voor 1919 een vermeerdering van uitgaven tengevolge van onderscheidenlijk f 4800 en f 360, te zamen f 5160.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Onderafdeeling 63, a. Bezoldigingen van het personeel van de algemeene kassen.

Indienststelling van een kantooroppasser (f 120).

Onderafdeeling 68, b. Uitgaven voor de werkzaamheden in het belang van den aanslag in- en de invordering van belastingen.

Verhooging van de fondsen voor de residentie Banjoemas (f 1200).

Onderafdeeling 71, g. Verdere uitgaven voor den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen.

Twee motorvaartuigen voor den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen te Tandjong-Priok (f 10514).

Voor de landskas te Muntok moet worden in dienst gesteld een kantooroppasser, bezoldigd met ten hoogste f 240 's jaars, welke indienststelling voor 1919 gerekend over zes maanden eene vermeerdering der uitgaven ten gevolge zal hebben van f 120.

Het is noodig gebleken de voor 1919 voor de residentie Banjoemas uitgetrokken gelden voor werkzaamheden in het belang van den aanslag in- en de invordering van belastingen met f 1200 (f 100 's maands) te verhoogen.

Voor de behoeften in het jaar 1918 moest eene voorziening op tijdelijken voet worden getroffen.

In verband met de voltooiing van de tweede binnenhaven te Tandjong-Priok is het noodig, dat de douane aldaar tot tegengang van den smokkelhandel en voor een meer omvattende contrôle op de richtige naleving van de douane-bepalingen, kan beschikken over motorvaartuigen.

Hiertoe zal door het departement der Marine de sedert 1914 aan den douanediens te Tandjong-Priok in bruikleen afgestane motorboot van het havenkantoor aldaar, waarvan de kosten niettemin ten laste van het genoemd departement bleven, worden ingelijfd bij de vloot van gewestelijke vaartuigen en door dat departement worden gerekend op uitbreiding van die vloot in het begin van 1919 met nog een gewestelijk vaartuig. Beide motorvaartuigen zullen bij het meerbedoeld departement in beheer blijven, doch de bedrijfskosten ad f 8114 's jaars, zoomede rente, afschrijving en verzekering van het nieuw aan te bouwen vaartuig ad f 2400 's jaars, zullen zijn te vergoeden door het departement van Financiën. Voor 1919 is op uitgaven over het volle jaar gerekend.

De uitgaafpost van Financiën van f 8 114 's jaars voor de bedrijfskosten komt ten bate van den post No. 154 van de middelen in Indië, welke beheerd wordt door het departement der Marine. Laatstgenoemd departement heeft daartegenover uitgaven te doen ten laste van de volgende onderafdeelingen:

Onderafdeeling 440. Voor personeel der gewestelijke vaartuigen	f 2 664
Onderafdeeling 441. Voor brandstoffen en andere uitgaven	5 450

f 8 114

terwijl tegenover de jaarlijksche vergoeding van f 2 400 door Financiën ten bate van middel No. 154 een uitgaaf voor 1919 staat van f 9 000 ten laste van onderafdeeling 441 voor de aanschaffing van eene motorboot.

Daar de haven- en loodsdiens van 1919 af niet meer belast zal zijn met het bemannen en onderhouden van de bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in gebruik zijnde motorboot, ondergaan de volgende twee onderafdeelingen eene vermindering van uitgaven:

Onderafdeeling 445. Personeel van den haven- en loodsdiens	f 1 332
--	---------

Onderafdeeling 446. Onderhoud van en brandstoffen voor de vaartuigen van den haven- en loodsdiens	2 400
---	-------

Onderafdeeling 84 Personeel van den gouvernements-accountantsdiens (f 300).

De tegenwoordige bezoldigingsregeling voor de gouvernements-accountants (Stbl. 1915 No. 680 en Stbl. 1918 No. 560) splitst het korps gouvernements-accountants in twee groepen, elk met eene afzonderlijke regeling. De eene groep bevat de gouvernements-accountants met standplaats buiten Batavia en den gouvernements-accountant, die den dienstchef bij afwezigheid of ontstentenis vervangt, de andere groep de gouvernements-accountants met standplaats Batavia.

Dit onderscheid dient te vervallen, omdat, in tegenstelling met wat aanvankelijk werd gedacht, er geen verschil bestaat tusschen de werkzaamheden, de zelfstandigheid of de verantwoordelijkheid der verschillende accountants, terwijl de dubbele regeling bovendien tot moeilijkheden in de practijk aanleiding zal geven.

Het komt wenschelijk voor, voor alle gouvernements-accountants de regeling aan te nemen, welke thans geldt voor de nieuw aan te stellen gouvernements-accountants met standplaats buiten de hoofdplaats Batavia, nl. f 600 's maands met twee 2-jaarlijksche en twee 3-jaarlijksche verhoogingen, elke van f 100, terwijl voor de in dienst zijnde gouvernements-accountants als overgangsbepaling zal worden vastgesteld, dat de dienstdiend, welke voor de eerstvolgende bezoldigingsverhoging in aanmerking kan worden gebracht, voor de eerstvolgende bezoldigingsverhoging volgens de nieuwe regeling zal medetellen.

Voor 1919 zal dit eene meerdere uitgave van f 300 tengevolge hebben.

Duurtebijslag:

Hoofdstuk I.

Onderafdeeling 16A. — aan met verlof, op wachtgeld of op non-activiteit in Nederland vertoevende Oost-Indische burgerlijke ambtenaren (f 300 000).

Onderafdeeling 18A. — op pensioenen, gagementen en onderstanden (f 920 000).

Onderafdeeling 31A. — aan ambtenaren en beambten, wier bezoldigingen ten laste komen van de IIIde afdeeling (departement van financiën) (f 27 270).

Onderafdeeling 89, a. — voor den post-, telegraaf- en telefoondienst (f 400).

Onderafdeeling 97. — vallende onder den post: Uit- en terugzending van militairen, de kosten van werving en van verblijf in Nederland daaronder begrepen, enz. (f 33 780).

Bij de den Volksraad aangeboden ontwerpen van de algemeene begrooting voor 1919 was geen rekening gehouden met uitgaven wegens tegemoetkoming aan landsdienaren (en gewezen landsdienaren) in verband met de duurte van levensmiddelen, doch werd aangeteekend, dat op deze uitgaven v. z. n. bij aanvullende begrooting zou worden gerekend.

Nu geen wijziging te bespeuren valt in de omstandigheden, welke aanleiding hebben gegeven tot de toekenning van tegemoetkomingen wegens duurte van levensmiddelen over 1918, en belangrijke verandering daarin voorloopig niet kan worden verwacht, wordt het regelmatig geacht ook voor 1919 gelden uit te trekken voor evenbedoelde tegemoetkomingen volgens de thans geldende regelingen. De in Indië van kracht zijnde regeling voor landsdienaren is als bijlage aan deze memorie toegevoegd (No. 3A). Voor gewezen landsdienaren wordt eene regeling voorbereid.

Gerekend is op de uitgaven over een vol jaar, zonder dat daarmede wordt bedoeld eene toezegging, dat de tegemoetkoming over het volle jaar zal worden verleend. De Indische Regeering moet zich de volle vrijheid voorbe-

Hoofdstuk II.

Onderafdeeling 87A. — aan burgerlijke en militaire landsdienaren (*f* 9 000 000).

Onderafdeeling 87B. — aan gepensioneerde en gegageerde landsdienaren (*f* 1 425 000).

Onderafdeeling 91. Personeel van het Europeesch bestuur (*f* 2 700).

Onderafdeeling 99. Personeel van het Inlandsch bestuur (*f* 420).

Onderafdeeling 100A. Verbetering van de bezoldiging der gediplomeerde ambtenaren van den Inlandschen bestuursdienst op de Buitenbezittingen (*f* 5 900).

Onderafdeeling 101A. Verbetering van de inkomsten der districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten buiten Java en Madoera (*f* 106 000).

houden om na het intreden van gunstiger omstandigheden de tegemoetkoming te verminderen of te doen ophouden.

De toekenning van een duurtebijslag van Landswege aan in Indië woonachtige bedeeden uit de burgerlijke en militaire weduwen- en weezenfondsen is nog in overweging.

De uitgaven ten laste van hoofdstuk I zijn gelijk geraamd aan die voor 1918.

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Ten einde den Assistent-Resident van Cheribon in zijne omvangrijke administratieve werkzaamheden, ook als voorzitter van den gemeenteraad, te doen bijstaan door een ervaren kantoorambtenaar, wordt het noodzakelijk geacht op het plaatselijk kantoor aldaar een afdelingssecretaris in dienst te stellen op de gewone aan die betrekking verbonden inkomsten.

Voor 1919 wordt gerekend op het benodigde voor zes maanden.

Aangezien de bestuurder van het district Semangka (residentie Lampongsche Districten) mede rechtstreeks het bestuur voert over het zeer uitgestrekte onderdistrict Kota Agoeng en daardoor thans niet in staat is voldoende toezicht te houden op en leiding te geven aan de beide onder hem dienende onderdistrictshoofden, wordt het noodzakelijk geacht aan dat districtshoofd nog een onderdistrictshoofd (assistent-demang) toe te voegen op de gewone aanvangsbezoldiging van *f* 840 's jaars; voor 1919 wordt gerekend op het benodigde voor zes maanden.

Aan dit onderdistrictshoofd zal voorts zijn toe te kennen eene tegemoetkoming in de kosten voor schrijfbehoeften van *f* 18 's jaars, het recht op vrije woning dan wel bij gemis daarvan eene vergoeding van *f* 10 's maands en een reisdaggeld van *f* 1.50 voor dienstreizen van meer dan zes paal buiten zijne standplaats; de desbetreffende posten behoeven daartoe thans echter niet te worden verhoogd.

Het wordt noodzakelijk geacht om de Inlandsche ambtenaren op de Buitenbezittingen, die een opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren met vrucht hebben doorlopen, op gelijken voet te bezoldigen als voor hunne ranggenooten op Java en Madoera in de bedoeling ligt (zie onderafdeeling 100 van het IIde hoofdstuk van uitgaven der voorloopige begrooting voor 1919).

Aangezien echter het gevolg van eene zoodanige regeling zou zijn, dat een candidaat Inlandsch ambtenaar, die reeds in het genot van de aan zijne betrekking te verbinden verhooging is gesteld, bij bevordering tot onderdistrictshoofd, aan welke betrekking eene aanvangsbezoldiging van *f* 120 's maands zal zijn te verbinden (zie onderafdeeling 101A), in inkomsten niet zal vooruitgaan, hetgeen op Java wel het geval is, aangezien aldaar het aanvangstraktement van een onderdistrictshoofd *f* 140 's maands bedraagt, zal in een zoodanig geval de tijd als candidaat Inlandsch ambtenaar op eene bezoldiging van *f* 120 's maands doorgebracht worden medegegeteld voor de toekenning van de eerste, aan de betrekking van onderdistrictshoofd te verbinden traktementsverhooging.

Voor het tweede halfjaar van 1919 worden de uit deze weddeverbetering voortvloeiende meerdere uitgaven geraamd op *f* 5900.

Teneinde voor de vervulling der betrekking van Inlandsch bestuursambtenaar de beschikking te erlangen over jongelieden uit die kringen der Inlandsche maatschappij en van dusdanige ontwikkeling als daartoe wordt vereischt, is het noodzakelijk om de geldelijke vooruitzichten, verbonden aan het ambt van districts- en onderdistrictshoofd — voorloopig alleen in de gewesten Djambi, Palembang, Lampongsche Districten, Benkoelen, Sumatra's Westkust en Tapanoeli, — belangrijk te verbeteren. Deze verbetering zoo ver te doen gaan, dat

de bezoldiging der ambtenaren van het districtsbestuur in die gewesten op gelijken voet wordt geregeld als voor Java en Madoera in het voornemen ligt. heeft geen zin, omdat de verhouding tusschen het aantal der onderdistrictshoofden en dat der districtshoofden in die gewesten en dezelfde verhouding tusschen die ambtenaren op Java en Madoera min of meer belangrijk in het nadeel van laatstgenoemden uitvalt, zoodat de bevorderingskansen bij het districtsbestuur in die buitengewesten veel gunstiger zijn dan op Java het geval is.

Daarom is het noodig en billijk eene regeling te treffen, waarbij met dat verschil in bevorderingskansen rekening wordt gehouden, doch dient de eindbezoldiging in beide gebieden dezelfde te zijn.

Dit zal op de navolgende wijze te bereiken zijn.

De bezoldiging der onderdistrictshoofden in bedoelde gewesten wordt gebracht op *f* 120 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 20 's maands tot ten hoogste *f* 160 's maands.

De districtshoofden worden ingedeeld in twee klassen; die der tweede of laagste klasse zullen eene wedde genieten van *f* 200 's maands met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands tot ten hoogste *f* 300 's maands, terwijl aan die der eerste klasse, in den regel uitmakende het een vierde gedeelte van het geheele aantal districtshoofden in ieder gewest, eene bezoldiging van *f* 300 's maands zal worden toegekend met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands, tot ten hoogste *f* 450 's maands.

De kosten aan dezen maatregel verbonden worden voor de vorgemelde gewesten geraamd op *f* 212 100 's jaars⁽¹⁾ boven hetgeen thans door bedoelde bestuursambtenaren aan wedde en huishuurvergoeding (welke dan komt te vervallen) wordt genoten. Voor 1919 wordt op de hoogere uitgaven over 6 maanden of rond *f* 106 000 gerekend.

Onderafdeeling 103A. Hervorming van het Chineesch en Inlandsch bestuur ter hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja (*f* 50 000).

Aangezien het steeds bezwaarlijker wordt voor openvallende plaatsen in de betrekking van Chineesch officier in de groote steden geschikte gegadigden te vinden, zoo-

(¹) Dit bedrag wordt toegelicht door de volgende berekening:

Onderdistrictshoofden thans <i>f</i> 70— <i>f</i> 90,	
gemiddeld.....	<i>f</i> 80.—
Huishuurvergoeding.....	" 10.—
	<i>f</i> 90.—
Voortaan <i>f</i> 120— <i>f</i> 160, gemiddeld.....	" 140.—
Per hoofd meer.....	<i>f</i> 50.—
Districtshoofden thans <i>f</i> 100— <i>f</i> 200, gemiddeld.....	<i>f</i> 150.—
Huishuurvergoeding.....	" 25.—
	<i>f</i> 175.—
die der 2de klasse voortaan <i>f</i> 200— <i>f</i> 300 gemiddeld	" 250.—
Per hoofd meer.....	<i>f</i> 75.—
die der 1ste klasse voortaan <i>f</i> 300— <i>f</i> 450 gemiddeld	" 375.—
Per hoofd meer.....	<i>f</i> 200.—

Het aantal ambtenaren, waarop de maatregel van toepassing zal zijn, bedraagt:

Gewest.	onderdistrictshoofden.	districtshoofden.	
		2de klasse.	1ste klasse.
Djambi.....	21	8	2
Palembang.....	40	11	4
Lampongsche Districten.....	13	4	2
Benkoelen.....	18	7	2
Sumatra's Westkust...	55	26	8
Tapanoeli.....	25	9	3
Samen.....	172	65	21

Zoodat per jaar meer benodigd is:
 voor de onderdistrictshoofden $12 \times 172 \times f 50 = f 103\ 200.—$
 voor de districtshoofden 2de klasse $12 \times 65 \times f 75. = 58\ 500.—$
 voor de districtshoofden 1ste klasse $12 \times 21 \times f 200 = 50\ 400.—$

Samen *f* 212 100.—

dat tal van vacatures onbezet blijven, is eene hervorming van het bestuur over de Chineezzen op bedoelde plaatsen noodzakelijk te achten.

Nu het tevens in de bedoeling ligt om een eind te maken aan het zelfstandig bestaan van de binnen groote gemeenten gelegen desa's en daartoe artikel 71 van het Regeeringsreglement bij de wet van 23 Februari 1918 (Indisch Staatsblad No. 482) is aangevuld, komt het gewenscht voor om in de betrokken gemeenten eenvormigheid te brengen in het bestuur over de verschillende bevolkingsgroepen.

Er bestaat mitsdien behoefte aan een korps ambtenaren, die ieder in een bepaalden kring, in een bepaald stadsdeel, de tusschenpersonen vormen tusschen de ingezetenen en de plaatselijke overheden, die bekend zijn met de inwoners van hunne ressorten en met de veranderingen in de bevolking, die in staat zijn het plaatselijk bestuur en allen dienststukken de noodige inlichtingen te verschaffen, maar tevens aan hunne wijkgenooten alle inlichtingen te geven, welke dezen als bestuurden noodig hebben.

Bij dit stelsel van wijkambtenaren vervallen de tegenwoordige — binnen de grenzen der hoofdplaatsen gelegen — kampongs, Chineesche wijken, onderdistricten en districten en worden de steden, ongeacht den landaard der bevolking, verdeeld in een zeker aantal wijken.

Het ambt van wijkmeester, waaraan eene bezoldiging van f 200 tot f 400 's maands zal zijn te verbinden, wordt opengesteld voor iederen landaard; zoo zij zich aanbieden worden Chineezzen z.v.n. geplaatst in overwegend Chineesche, Inlanders in overwegend Inlandsche wijken en Europeanen in overwegend Europeesche wijken; melder zich geen geschikte Chineezzen en Europeanen aan, dan zullen uitsluitend Inlandsche wijkambtenaren worden aangesteld, waartegen geen bezwaar bestaat, wanneer die ambtenaren voor hunne aanraking met de Singkeh-Chineezzen de beschikking krijgen over eenig Chineesch personeel.

De Inlandsche wijkambtenaren worden voornamelijk voor eene goede leiding onder de bevelen gesteld van een of zoo noodig meer hoogere Inlandsche ambtenaren van den rang der districtshoofden.

Voorzover het noodig blijkt daarvoor tusschenpersonen te nemen, zullen de wijkambtenaren, die worden bijgestaan door lagere beambten aan wie desnoods een gedeelte der wijk als arbeidsveld kan worden aangewezen tevens worden belast met de inning der belastingen.

Deze hervorming, welke voorloopig tot de hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja zal zijn te beperken zal uiteraard eerst uitgevoerd kunnen worden, wanneer artikel 73 van het Regeeringsreglement, hetwelk o. m. bepaalt dat de in wijken vereenigde Vreemde Oosterlingen onder de leiding van hunne eigen hoofden staan zal zijn ingetrokken, waartoe bereids een wetsontwerp bij de Staten-Generaal is ingediend.

Voor genoemde hoofdplaatsen wordt het ondervolgende personeel noodig geacht:

	's maands
voor Batavia:	
één controleur bij het B. B. op eene gemiddelde bezoldiging van	f 550.—
2 klerken op f 150—f 200 's maands	„ 350.—
2 Chineesche tolken tevens schrijvers op f 100—f 200 's maands	„ 300.—
1 schrijver van f 30—f 60 's maands of gemiddeld	„ 45.—
2 hulpschrijvers van f 15—f 30 of gemiddeld f 22.50 's maands	„ 45.—
1 boodschapper op	„ 12.50
6 wijkmeesters van f 200—f 400 of gemiddeld f 300 's maands	„ 1 800.—
41 onderwijkmeesters van f 80—f 100 of gemiddeld f 90 's maands	„ 3 690.—
170 beambten op eene totaal-bezoldiging van	„ 3 000.—
	totaal f 9 792.50
	= f 117 510 's jaars.

voor Semarang:

	's maands.
één controleur bij het B. B. op eene gemiddelde bezoldiging van	f 550.—
1 commies op gemiddeld	„ 250.—
2 Chineesche tolken tevens schrijvers op f 100—f 200 's maands	„ 300.—
1 schrijver op f 30—f 60 's maands of gemiddeld	„ 45.—
2 hulpschrijvers van f 15—f 30 of gemiddeld f 22.50 's maands	„ 45.—
2 boodschappers op f 12.50 's maands	„ 25.—
6 wijkmeesters op f 200—f 400 of gemiddeld f 300 's maands	„ 1 800.—
14 onderwijkmeesters op gemiddeld f 90 's maands	„ 1 260.—
8 schrijvers op gemiddeld f 45 's maands ..	„ 360.—
4 hulpschrijvers op gemiddeld f 22.50 's maands	„ 90.—
6 boodschappers op f 12.50 's maands	„ 75.—
totaal.....	f 4 800.—
=	f 57 600 's jaars.

voor Soerabaja:

	's maands.
één controleur bij het B. B. op eene gemiddelde bezoldiging van	f 550.—
1 commies op gemiddeld	„ 250.—
1 Chineesche tolk tevens schrijver op f 100—f 200 's maands	„ 150.—
2 Inlandsche schrijvers op f 30—f 60 of gemiddeld f 45 's maands	„ 90.—
2 hulpschrijvers op f 15—f 30 of gemiddeld f 22.50 's maands	„ 45.—
2 boodschappers	„ 25.—
6 wijkmeesters op f 200—f 400	„ 1 800.—
6 klerken van f 150 tot f 200 's maands of gemiddeld f 175 's maands	„ 1 050.—
6 hulpkassiers van f 100 tot f 150 's maands of gemiddeld f 125 's maands	f 750.—
6 schrijvers op f 30—f 60 of gemiddeld f 45 's maands	„ 270.—
6 hulpschrijvers van f 15—f 30 of gemiddeld f 22.50 's maands	„ 135.—
12 boodschappers op f 12.50 's maands	„ 150.—
totaal.....	f 5 265.—
=	f 63 180 's jaars.

Hiertegenover staan de volgende bezuinigingen:

voor Batavia:

	's maands.
toelagen personeel Chineschen Raad Majoor	f 500.—
1 ^{ste} secretaris	„ 120.—
2 ^{de} secretaris	„ 80.—
2 commissarissen	„ 200.—
bezoldiging 4 assistent-wedana's op gemiddeld f 170 's maands	„ 680.—
bezoldiging 4 schrijvers van f 15 's maands. „	60.—
bezoldiging 5 hulpschrijvers van f 12.50 's maands	„ 62.50
bezoldiging van het tegenwoordig wijkbestuur	„ 5 050.—
totaal.....	f 6 752.50
=	f 81 030 's jaars.

voor Semarang:

	's maands.
toelage aan den Majoor der Chineezzen	f 600.—
bezoldiging 4 assistent-wedana's op gemiddeld f 170 's maands	„ 680.—
bezoldiging 4 schrijvers van f 15 's maands. „	60.—
totaal.....	f 1 340.—
=	f 16 080 's jaars.

voor Soerabaja:

	's maands.
toelage aan Chineesche officieren Majoor ..	f 180.—
4 luitenants	„ 220.—

bezoldiging 4 assistent-wedana's op gemiddeld <i>f</i> 170 's maands	<i>f</i> 680.—
bezoldiging schrijvers van <i>f</i> 15 's maands.. „	60.—
	totaal..... <i>f</i> 1140.—
	= <i>f</i> 13 680 's jaars.

Voorts zullen naar alle waarschijnlijkheid de tot dusver uitbetaalde collecteloonen in 's Lands kas kunnen verblijven.

De uitgavenvermeerdering wordt in verband met het vorenstaande geraamd op (*f* 117 510 + *f* 57 600 + *f* 63 180) — (*f* 81 030 + *f* 16 080 + *f* 13 680) = *f* 127 500 's jaars. Aangezien eerst in de tweede helft van 1919 zal kunnen worden begonnen met de geleidelijke invoering van deze hervorming, kan voor dat jaar met een bedrag van *f* 50 000 worden volstaan.

Onderafdeeling 110A. Algemeene regeling der toekenning van toelagen wegens duurte aan eenige groepen van landsdienaren in de Buitenbezittingen en daarmede verband houdende verhooging van de voor dienstbelangtoelagen uitgetrokken fondsen (*f* 300 000, waartegenover *f* 34 000 aan ontvangsten).

De, vooral sedert de laatste tien jaren waargenomen, algemeene stijging van de prijzen der eerste levensbehoefden in de meeste gewesten buiten Java en Madoera heeft ten gevolge gehad, dat herhaaldelijk aan landsdienaren toelagen zijn toegekend met het doel om de onbillijkheid weg te nemen, welke voor landsdienaren, wier inkomsten voor geheel Indië eenvormig geregeld zijn, voortvloeit uit plaatsing in, vergeleken met Java, zeer dure streken (*).

Tevens bleek het noodig, ten einde voor bepaalde plaatsen steeds geschikte kandidaten te kunnen vinden voor de uitoefening van zekere ambten, daaraan een toelage te verbinden.

Dergelijke toelagen werden nu eens verleend aan bepaalde groepen van ambtenaren en beambten over enkele of alle gewesten der Buitenbezittingen verspreid, dan weer aan alle landsdienaren, Inlandsche zoowel als Europeesche, geplaatst in een bepaald gewest, bepaalde streek of bepaalde plaats.

Met de verschillende raadgevers der Regeering wisselden echter in den loop der jaren zoowel de maatstaf, waarnaar de noodzakelijkheid eener toelage beoordeeld werd, als het bedrag, waarop in overigens gelijke gevallen deze toelage werd vastgesteld.

Een nauwkeurig onderzoek, ingesteld met de bedoeling om een eind te maken aan deze bestaande ongelijkheid, heeft aan het licht gebracht dat thans aan burgerlijke landsdienaren alleen, nevens andere bijzondere tegemoetkomingen wegens dienstbelang, een jaarlijksch bedrag van *f* 504 032 aan toelagen wegens duurte in de Buitenbezittingen wordt uitgekeerd, bij de verdeling waarvan echter zeer groote ongelijkheid bestaat, zoodat hier en daar van onbillijkheid gesproken kan worden, niet alleen doordien die toelagen, zelfs voor overigens in dezelfde omstandigheden verkeerende personen, zeer uiteenloopen maar vooral doordien vaak op dezelfde plaats het personeel van den eenen dienst wel, doch dat van een anderen dienstdak weer niet in de duurte ter plaatse wordt tegemoet gekomen.

Ten einde aan dezen ongewenschten toestand een einde te maken en zooveel mogelijk alle landsdienaren, die in dezelfde ongunstige omstandigheden verkeerden, op gelijke wijze tegemoet te komen, werd reeds door den vorigen Gouverneur-Generaal opdracht gegeven om eene algemeene regeling tot toekenning van toelagen te ontwerpen.

De Regeering acht het wenschelijk thans tot de invoering van zoodanige algemeene regeling over te gaan; bij de ontworpen regeling wordt in de eerste plaats een scherp onderscheid gemaakt tusschen de twee soorten van toelagen nl.:

1. Toelagen wegens duurte, welke verleend worden wanneer op eenige plaats de levensomstandigheden van dien aard zijn, dat de landsdienaar aldaar onvermijdelijk in ernstige geldelijke moeilijkheden zou

(*) Ter tegemoetkoming in de door den oorlog ontstane algemeene duurte is bij het besluit van 15 April 1918 No. 9 een toeslag op bezoldiging toegekend aan alle landsdienaren met een inkomen van *f* 315.— 's maands en daar beneden, zoowel op Java als daarbuiten.

Deze maatregel heeft uiteraard een zeer tijdelijk karakter.

zou toekomen, in dier voege dat zij die toelage tot hun aftreden, dan wel tot hunne overplaatsing of tot een nader te bepalen tijdstip behouden.

In verband hiermede zal de bovengenoemde meerdere uitgave voorshands dienen te worden gesteld op f 300 000 voor burgerlijke landsdienaren, waartegenover dan staat de verhooging van de bijdragen aan de landsmiddelen uit niet onder rechtstreeksch bestuur gebrachte landschappen.

Voor militairen wordt de meerdere uitgaaf naar den zelfden maatstaf geraamd op f 200 000 (onderafdeeling 380). Verhooging van de raming van die onderafdeeling kan achterwege blijven, omdat blijkens de toelichting (noot 49f) bij de ontwerp-begrooting voor 1919 reeds rekening is gehouden met de mogelijke invoering van een algemeene duurtetoelageregeling.

Onderafdeeling 113A. Verstreking van gelden (bij wijze van voorloopige hulp) aan eenige zelfbesturende landschappen op het eiland Timor (residentie Timor en Onderhoorigheden) voor den aanleg en voortzetting van den zgn. Midden-Timorweg, loopende van Koepang naar Atapoepoe (f 150 000).

Op het Indisch ontwerp der aanvullingsbegrooting voor 1918 is bij de VIIde afdeeling voor het onderwerpelijk doel gerekend op eene som van f 250 000.

Voor 1919 wordt, om het werk voortgang te doen vinden, eene verstreking van Landswege van een bedrag van f 150 000 noodig geacht.

De verstreking van de thans aangevraagde gelden is evenals die van hoogerbedoelde som van f 250 000, te beschouwen als eene voorloopige hulp aan de betrokken landschappen, aangezien eerst later zal kunnen worden uitgemaakt op welk bedrag de bijdrage van het Land in de aanlegkosten van meerbedoelden weg zal zijn te stellen.

Het schijnt juister den onderwerpelijken post thans onder de IVde in plaats van onder de VIIde begrootingsafdeeling te brengen (vgl. b. v. onderafdeeling 78A, artike 197, der begrooting voor 1916).

Onderafdeeling 131. Aanslag in en invordering van het hoofdgeld (f 2 100).

Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting op de inlassching van onderdeel 43A in de aanwijzing van de in Nederlandsch-Indië te ontvangen middelen.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

Onderafdeeling 170A. Kosten van een leergang voor de opleiding van apothekersbedienden (f 14 000).

De gebrekkige gelegenheid om zich in Indië voor het examen van apothekersbediende te bekwamen en het nagenoeg geheel ophouden van de uitzending uit Nederland van opgeleid personeel onder de huidige omstandigheden eenerzijds, de stijgende behoefte zoowel bij den burgerlijken en militairen geneeskundigen dienst als bij verschillende gemeentelijke instellingen en particuliere bedrijven aan lieden, die in het bezit zijn van het getuigschrift van apothekersbediende anderzijds, doen de noodzakelijkheid gevoelen om eene betere gelegenheid te scheppen tot opleiding voor apothekersbediende.

Daartoe zal voorshands bij wijze van proef te Batavia van Gouvernementswege een tweejarige leergang in het leven worden geroepen, waar behalve in de vakken van gewoon lager onderwijs onderricht zal worden gegeven in alle vakken, waarvan de kennis voor den apothekersbediende vereischt is. Om daarna tot het afleggen van het examen van apothekersbediende te kunnen worden toegelaten, zullen de betrokkenen nog minstens een jaar in een daartoe door den hoofdinspecteur hoofd van den burgerlijken geneeskundigen dienst aar te wijzen apotheek werkzaam moeten zijn geweest.

Het ligt in de bedoeling om den leergang open te stellen voor leerlingen van beiderlei kunne en van alle landaarden, die eene Europeesche lagere, eene Hollandsch-Chineesche of eene Hollandsch-Inlandsche school hebben doorloopen en wier ontwikkeling naar het oordeel van het hoofd van den leergang ook overigens voldoende is om het daar te geven onderwijs te kunnen volgen. Wanneer het aantal candidaten het getal 20 (het hoogste aantal, hetwelk in één klasse van den leergang wordt toegelaten) overschrijdt, zal voor de toelating een vergelijkend examen worden afgenomen.

De gelegenheid zal worden opengesteld om minverme

gende leerlingen van goeden aanleg vrij te stellen van de betaling van schoolgeld — waarvan het bedrag nog nader zal worden vastgesteld — en hun ter bestrijding van de kosten van levensonderhoud eene tegemoetkoming toe te kennen van ten hoogste *f* 30 's maands, indien zij of hunne verzorgers zonder dien steun niet in staat zouden zijn de opleidingskosten te betalen.

Het ligt in de bedoeling om voor zoover de practische oefening na het doorloopen van den leergang in een Gouvernements-apotheek kan plaats vinden, aan de werkzaamstelling voor ten hoogste twee jaren een maandelijksche toelage van *f* 50 te verbinden.

Aan het hoofd van den leergang zal een apotheker staan, die tevens leeraar aan de inrichting is en aan wien eene bezoldiging is toegedacht, gelijk aan die der niet-medische leeraren aan de artsenscholen.

Verder zal dit hoofd worden bijgestaan door den apotheker, beheerder van de apotheek bij de nieuwe centrale burgerlijke ziekeninrichting, tevens leeraar in de artsenijbereidkunde aan de S. t. o. v. i. a., en door den 1sten apothekersbediende van die apotheek, ¹⁾ terwijl het onderwijs in de schoolvakken zal worden gegeven door een onderwijzer(es) van het lager onderwijs onder toekenning eener toelage van *f* 12.50 per maand en per wekelijksch lesuur.

Waar het in het voornemen ligt om den leergang zoo mogelijk op 1 Januari 1919 met één jaarklasse van ten hoogste 20 leerlingen te openen, laten de geldelijke gevolgen zich voor dat jaar ramen als volgt:

a. Personeel:

Bezoldiging van den apotheker, hoofd van den leergang, $12 \times \frac{f 450 + f 850}{2}$ *f* 7 800

Toelagen aan een onderwijzer(es) van het lager onderwijs voor 6 lesuren 's weeks
 $12 \times 6 \times f 12.50$ 900
 Bediendenloonen 420

b. Verdere uitgaven:

Beurzen voor 10 onbemiddelde leerlingen
 $12 \times 10 \times f 30$ 3 600
f 13 220

of rond *f* 14 000.

Tegenover de uitgaven staat een ontvangst uit schoolgelden, welke voor het jaar 1919 op ten hoogste *f* 1 800 en voor volgende jaren op ten hoogste *f* 3 600 kan worden geraamd.

Onderafdeeling 203A. Wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen aan bijzondere kweekscholen voor inlandsche onderwijzers (*f* 4 000).

De subsidieregelen voor bijzondere kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers (Staatsblad 1906 No. 242 en 1911 No. 359) zullen een algeheele herziening moeten ondergaan, welke echter wacht op de totstandkoming van de in overweging zijnde algemeene subsidieregeling voor bijzondere Inlandsche lagere scholen.

Dringend noodzakelijk is het dat eerstvermelde regelen in afwachting van de in uitzicht gestelde algeheele wijziging al dadelijk op één punt worden herzien, namelijk voor zooveel betreft het bedrag der ondersteuning te verleen ten behoeve van de Europeesche en Inlandsche onderwijzers(essen), verbonden aan de met eene Gouvernements-kweekschool gelijkgestelde bijzondere gelijknamige inrichtingen, voor zoover dat personeel tot de volledig bevoegde leerkrachten behoort, d. w. z. voor zoover het in het bezit is van de Europeesche hoofdkarte of van het eindexamengetuigschrift eener gouvernements- of daarmede gelijkgestelde bijzondere kweekschool.

Die hoogere ondersteuning zullen moeten bestaan in de toekenning van tegemoetkomingen tot 2/3 van de aanvangsbezoldigingen en tot de volle bedragen van de verhoogingen in elken overeenkomstigen rang door het onderwijzend personeel bij de openbare kweekscholen genoten wordende (Staatsblad 1917 No. 526), en zulks naar overeenkomst van de regelen voor de toekenning van ondersteuning aan bijzondere Hollandsch-Inlandsche scholen in Staatsblad 1913 No. 524.

(¹⁾ De apotheker en apothekersbediende zullen de lessen tijd ns hun diensturen moeten geven zonder extra-belooning.

Van de bijzondere kweekscholen is tot dusver slechts eene der 2 te Moentilan door de vereeniging „R. C. Kweekschool te Moentilan” onderhouden inrichtingen gelijkgesteld met een gouvernements-kweekschool, terwijl te verwachten is, dat die te Batavia, onderhouden door de vereeniging „Associatie van Oost en West”, binnenkort in hetzelfde geval zal verkeeren.

Die inrichtingen zijn voor het jaar 1918 in het genot gesteld van ondersteuning, o. m. voor 3 bevoegde Inlandsche onderwijzers voor zooveel betreft de school te Moentilan en voor 2 volledig bevoegde Europeesche leerkrachten en 1 bevoegd Inlandsch onderwijzer voor zooveel betreft de school te Batavia, en wel tot een gezamenlijk bedrag van f 605 's maands.

Bij toepassing op die leerkrachten van de voorgestelde nieuwe regeling, zal voor hen, in verband met hun diensttijd, over 1919 een gezamenlijk bedrag van rond f 900 's maands worden genoten, d. i. f 295 's maands of rond f 4000 's jaars meer dan op den ouden voet.

Onderafdeeling 241A. Herziening van de bezoldigingen van de portiers bij de krankzinnigengestichten (f 1 380).

In verband met de steeds toenemende uitbreiding van de krankzinnigengestichten te Buitenzorg en te Lawang kan de door de portiers dier inrichtingen thans genoten wordende bezoldiging (onderscheidenlijk van f 60 's maands en van f 50 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van f 5 's maands) geen voldoende belooning meer worden geacht voor den geleverden arbeid, zoodat het noodig is die bezoldiging te herzien.

Ten einde de wedderegeling van bedoelde portiers tevens meer in overeenstemming te brengen met die van gelijknamige of gelijkwaardige ambten bij andere landsinrichtingen bestaat het voornemen aan gemelde betrekkingen eene aanvangsbezoldiging van f 100 's maands met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van f 15 's maands te verbinden, waarvoor de gelden worden aangevraagd.

Het ligt in de bedoeling om, voor zoover de op het oogenblik van invoering van dezen maatregel in dienst zijnde portiers aan de te stellen hoogere eischen voldoen, den maatregel te doen inwerking treden op 1 Januari 1919. Om die reden is gerekend op eene vermeerdering van uitgaven over een vol jaar, welke te stellen is op f 1 380.

Vide AFDEELING.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

Onderafdeeling 290A. Ondersteuning van nijverheidsondernemingen (f 600 000).

In de vergadering van den Volksraad van 24 Juni 1918 werd zonder hoofdelijke stemming besloten de ter zijde vermelde onderafdeeling van de ontwerp-begrooting af te voeren, nadat te voren eene motie van de heeren Cramer e. a. was aangenomen, luidende:

„De Volksraad, gehoord de besprekingen over de onderafdeeling 290a van Hoofdstuk II, Afdeeling Landbouw.

Geeft de Regeering in overweging den post vermeld onder 290a voorloopig terug te nemen en deze bij de suppletoire begrooting in het najaar opnieuw aanhangig te maken en gaat over tot de orde van den dag”.

Blijkens de toelichting op die motie was het de bedoeling van de voorstellers, dat in de najaarszitting eerder op deze zaak zou worden teruggekomen, waarbij de Regeering dan gelegenheid zou hebben rekening te houden met de ten opzichte van de industrialisatie in den Volksraad tot uiting gekomen meeningen.

De Regeering acht het eene gelukkige omstandigheid dat in dien zin is beslist, omdat het daardoor wellicht mogelijk wordt het misverstand uit den weg te ruimen hetwelk bij sommige leden van den Volksraad ten aanzien van den onderwerpelyken post schijnt te zijn gewekt door de beknopte beschouwingen in de nota van antwoord (gedrukt stuk No. 47) naar aanleiding van eenige vragen in het voorloopig verslag betreffende de wijze, waarop de Regeering zich voorloopig voorstelt de totstandkoming van grootindustrie hier te lande te bevorderen.

Ten onrechte is bij de mondelinge behandeling tusschen dit laatste onderwerp en de toelichtingen der Regeering, welke meer onmiddellijk betrekking hadden op den onderwerpelyken post, een nauw verband gelegd

Het is toch geenszins de bedoeling geweest om bij het voorstellen van den post onder onderafdeeling 290A, welke niet in het bijzonder betrekking heeft op grootindustrie, een voor de toekomst bindend algemeen plan inzake de grootindustrie of in het bijzonder betreffende de Inlandsche grootindustrie te ontwikkelen. De Regeering is daartoe nog niet in staat, omdat dit ingewikkelde onderwerp verband houdt met tal van andere takken van Staatszorg, zooals de inrichting van het technisch onderwijs, de bevordering van kapitaalvorming (coöperatie), sociale wetgeving e. d.; te dien aanzien valt nog veel voorbereidende arbeid te verrichten.

Wel wenscht de Regeering intusschen thans reeds te verklaren, dat het in de Staten-Generaal herhaaldelijk gestelde einddoel: totstandkoming van eene inheemsche grootindustrie hoofdzakelijk door en voor den Inlander, ten volle Hare instemming heeft, maar de wegen, die daartoe leiden, zijn Haars inziens nog niet scherp af te bakenen en het is naar Haar oordeel nog niet mogelijk aan dit ideaal uitdrukking te geven in een begrootingspost. Voor zoover de feitelijke mogelijkheden van het oogenblik betreft, beperkt de werkzaamheid der Regeering zich ten deze, zooals in de nota van antwoord is uiteengezet, tot opruiming van de beletselen, welke aan de oprichting van nieuwe industrieën in den weg staan, en voorts tot uitgebreide voorlichting van het publiek, de exploratie naar grondstoffen en het instellen van onderzoekingen en proefnemingen. Uitdrukkelijk heeft Zij in de hoogerbedoelde nota van antwoord doen uitkomen, dat de oprichting van Staatsmodelfabrieken in beginsel bij Haar geen bedenking ontmoet. Ten bewijze daarvan kan hier nog worden vermeld dat, in verband met de wenschelijkheid der totstandkoming van chemische en pharmaceutische nijverheid hier te lande, onlangs vanwege de Regeering de vraag in studie is genomen, of een of meer Landsfabrieken ter bereiding van chemische halffabrikaten dienen te worden opgericht. Dat verder ook de ontwikkeling van kleinbedrijf tot grootindustrie geheel in de lijn der Regeeringszorg op dit gebied ligt, valt reeds af te leiden uit de oorspronkelijke toelichting op den post tot ondersteuning van de fabrieksnijverheid.

Ofschoon, zooals hierboven werd aangeteekend, het bij het voorstellen van den post onder onderafdeeling 290A, geenszins de bedoeling was eene principieele beslissing uit te lokken ten aanzien van het vraagstuk der bevordering van eene Inlandsche Grootindustrie, meent de Regeering dat zeer wel, in afwachting van verder strekkende voorzieningen in die richting, reeds aanstonds met vrucht van Landswege op bescheiden schaal hulp kan worden verschaft voor de ontwikkeling van bedrijven, welke totstandkoming voor de volkswelvaart in het algemeen van groot belang moet worden geacht. Met het oog daarop werd er in de meerbedoelde nota van antwoord de nadruk op gelegd, hoezeer tijdens den oorlog in het licht is getreden, dat de bevolking ten aanzien van verschillende artikelen, welke tot de eerste levensbehoeften behooren, afhankelijk is van den invoer uit het buitenland, en de Regeering blijft bij Hare meening, dat hierbij een onderscheid tusschen Europeesche en Inlandsche industrie niet op zijn plaats is.

Naar het oordeel der Regeering wordt hierdoor ook niet vooruitgelopen op mogelijke verdere plannen tot ontwikkeling van eene Inlandsche grootindustrie en bestaat ten deze geen strijd met de inzichten, die nopens dat onderwerp in de Staten-Generaal tot uiting zijn gekomen o. a. van de zijde van den heer Van Kol, omdat ook in de gevallen, dat voor het oogenblik steun wordt verleend aan nieuwe ondernemingen onder Europeesche leiding en met niet-Inlandsch kapitaal, slechts een overgangstoestand geschapen wordt. Herhaaldelijk is juist door den heer Van Kol in het licht gesteld, dat, terwijl het einddoel moet blijven industrie in Inlandsche handen, men tijdelijk als deskundig personeel Europeanen zal moeten aanstellen en onder bepaalde omstandigheden fabrieken onder Europeesche leiding zal moeten oprichten, totdat Inlanders deze kunnen vervangen.

Bij de behandeling van de begrooting voor 1909 in de Tweede Kamer (vergadering van 11 November 1908, Discussiën blz. 412) werd, bij de bespreking van de mogelijkheid tot oprichting van een papierfabriek hier te lande, door den heer Van Kol ingestemd met een opmerking van den Minister van Koloniën, dat men van Staatswege zou moeten ingrijpen, omdat de geest van initiatief om in dergelijke zaken Nederlandsch kapitaal aan te wenden in Indië nog afwezig is. „Terwijl men in andere landen — zoo sprak de heer Van Kol — gaarne deel, nam aan dergelijke ondernemingen, belegt het Nederlandsch kapitaal liever zijn millioenen in Amerikaanse fondsen, dan het in de Indische industrie te plaatsen. Maar als de Regeering het voorbeeld gaf en op kleine schaal fabrieken inrichtte en wanneer dan bleek, dat het dezen goed ging, dan zou misschien het angstige Nederlandsche kapitaal wel wat krachtiger gaan deelnemen, tot tijd en wijle dat op Java zelf kapitaal kan gevormd worden”.

Ook in zijn rapport over de ontwikkeling der Grootindustrie in Japan merkt de heer Van Kol in het hoofdstuk „Van Regeeringswege op Java te nemen maatregelen” op (blz. 260):

„Naast de Staatsbedrijven zijn zeer goed privaatondernemingen mogelijk, die de Regeering dan, hetzij door voorschotten, subsidiën, hetzij door rentegarantie of het nemen van aandeelen kan steunen, waarbij bepaalde voorwaarden moeten worden gesteld. Zelfs zoolang geen Inlanders geschikt zijn geworden om als leiders op te treden, nemen zij toch aan die bedrijven deel met hun werkkraft, bij het leveren der grondstoffen, het vervoer der producten, en ligt het dus onder zekere voorwaarden in de lijn der economische ontwikkeling, om ook die Europeesche bedrijven voorloopig aan te moedigen”.

Door de bovenstaande verduidelijking zal, naar de Regeering vertrouwt, thans wel voldoende tegenspraak zijn geleverd op de bewering, dat Zij er vóór alles op uit zou zijn hier de Europeesche grootindustrie te bevorderen. Er zou intusschen nog reden tot misverstand kunnen ontstaan door het feit, dat in de omschrijving van den post sprake is van ondersteuning uitsluitend van de fabrieks nijverheid, waaruit dan ten onrechte zou kunnen worden afgeleid, dat ondersteuning van andere niet fabriekmatig gedreven bedrijven door de Regeering zou worden nagelaten. Dat niets verder van Hare bedoeling is, moge blijken uit het feit, dat reeds meermalen van Regeeringswege aan Inlandsche bedrijven, waarvan onder deskundige voorlichting verbetering of uitbreiding mogelijk werd geacht, steun is verleend. Indirect geschiedde zulks, doordat de afdeelingbanken aan de opkomende coöperatieve beweging hulp verstrekken. Zoo steunde de volksbank Madoera eene coöperatie van Inlandsche kesambi-oliebereiders in den omtrek van Soemenep niet alleen door een belangrijk crediet (f 20 000), doch ook door hulp te verleenen bij den inkoop en bij den afzet van het product aan den groothandel te Soerabaja en door toezicht te houden op de administratie.

Eene andere bank in de Preanger-Regentschappen opende een flink crediet aan eene coöperatie van klapperoliebereiders, onder voorwaarde van doorlopend toezicht te mogen houden op de administratie.

In Palembang steunt de volksbank eene coöperatieve vereeniging van Inlandsche rubberplanters voor de fabriekmatige bereiding van het product met crediet.

In het geheel is aan deze 3 coöperatieve vereenigingen voor ± f 80 000 crediet verstrekt.

Maar ook buiten de afdeelingbanken om werd door de Regeering in voorkomende gevallen rechtstreeks hulp verleend, o. a. door verstrekking van bedrijfskapitaal bij wijze van voorschot tegen betaling van eene lage rente. Zoo is in 1916 ten behoeve van de op coöperatieven voet ingerichte pannen- en steenbakkerijen in de onderafdeling Parea, residentie Kediri, waar verbeterde ovens zijn gebouwd overeenkomstig aanwijzingen van den Gouvernementsdeskundige, van Landswege een voorschot van f 25 000 verleend tegen betaling van 5% rente. Het ver-

leenen van gelijksoortigen steun aan pannbakkerijen in de afdeeling Soekaboemi is in overweging. Ten behoeve van eene coöperatie van ijzersmeden te Tjitjoeroeg (afdeeling Soekaboemi), die thans op groote schaal patjols vervaardigen, is onlangs door de Regeering een voorschot verleend van f 18 000.

Het laat zich aanzien, dat met hulpverstrekking in deze richting ook nog verder belangrijke uitkomsten zullen zijn te verkrijgen.

Ten einde nu elke gedachte uit te sluiten, dat de Regeering dergelijke door Inlanders gedreven nijverheidsondernemingen van technisch eenvoudigen aard niet voor steun in aanmerking zou willen brengen naast de door Haar mede beoogde bevordering van beginnende, op den duur of al dadelijk op grotere schaal ondernomen bedrijven, behoorende tot de eigenlijke fabrieksnijverheid, heeft Zij gemeend de omschrijving van de onderafdeeling te moeten wijzigen in: „Ondersteuning van nijverheidsondernemingen”, terwijl ten laste daarvan, behalve de toekenning van fabricagepremie's en de verschaffing van kapitaal door deelneming in het aandeelenkapitaal of in obligatieleeningen als toegelicht in het oorspronkelijk voorstel, ook zal worden gebracht de verstrekking van bedrijfskapitaal bij wijze van voorschot tegen lage rente. Met het oog op deze laatste toevoeging is de raming van f 500 000 verhoogd tot f 600 000, waarvan f 500 000 behoort te worden gerangschikt onder de rubriek „buitengewone uitgaven”.

In aansluiting aan de oorspronkelijke toelichting met betrekking tot de toekenning van fabricagepremie's of de verschaffing van kapitaal aan ondernemingen, behorende tot de eigenlijke fabrieksnijverheid, wenscht de Regeering voorts nog te verklaren, dat Zij het van zelf sprekend acht, dat bij het verleenen van dien steun aan ondernemingen onder Europeesche leiding de voorkeur moet worden gegeven aan bedrijven, waarvoor het kapitaal in Indië is bijeengebracht.

VIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

Onderafdeeling 298. Personeel van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken, met uitzondering van het personeel voor de havenwerken.

Uitbreiding van het aantal bouwkundige teekenaars bij den waterstaat en 's Lands burgerlijke openbare werken (f 25 200).

Onderafdeeling 300. Gebouwen voor den burgerlijken dienst, voor zoover niet afzonderlijk uitgetrokken.

Verhooging van het krediet voor den bouw van woningen voor burgerlijke landsdienaren (f 500 000).

Bij de ontwerp-begrooting voor 1919 is gerekend op 12 ingenieurs voor de Landsgebouwen. Teneinde van hún werkkraft ten volle partij te kunnen trekken behoort elk dier ingenieurs door minstens drie bouwkundige teekenaars te worden ter zijde gestaan, zoodat het aantal van laatstgenoemde ambtenaren van dien rang $12 \times 3 = 36$ zou moeten bedragen, gevende in verband met de oorspronkelijke raming van 15, eene vermeerdering van 21.

De voorgestelde maatregel zal gedurende zes maanden van het jaar 1919 eene meerdere uitgaaf tóngevolge hebben van f 25 200.

De voor den bouw van woningen voor burgerlijk personeel opgebrachte post, welke met inachtneming van de aan het totaal bouwkrediet gestelde grens sedert 1916 telkens werd beperkt tot f 1 000 000, is niet toereikend om zelfs in zeer matig tempo tegemoet te komen aan de talloze aanvragen om voorziening in de behoefte aan woningen voor burgerlijke Landsdienaren.

Waar door de vestiging van nieuwe bestuurszetels in de Buitengewesten een steeds krachtiger — en niteraard niet af te wijzen — beroep wordt gedaan op de voor woningbouw beschikbare middelen, voorts op verschillende gewestelijke hoofdplaatsen buiten Java, welke zich sterk ontwikkelen, kostbare uitbreiding van woongelegenheden noodzakelijk geworden is, verder met het voor de oprichting van 4 regentswoningen voor 1919 uitgetrokken bedrag van f 100 000 bij krachtige uitvoering niet kan worden volstaan, terwijl eindelijk, behalve het in 1918 door den Post-, telegraaf- en telefoondienst ahangig gemaakt voorstel tot den bouw in 1919 van een groot aantal woningen voor zijn personeel, dat geen recht heeft op vrije woning, een tweehonderdtal aanvragen van verschillende takken van dienst tot oprichting van Landswoningen op afdoening wachten, wordt eene verhooging

Bouw van eene centrale gevangenis te Bandoeng en van eene gevangenis te Pontianak (f 250 000 + f 125 000 = f 375 000).

van het krediet voor dat doel met minstens f 500 000 noodzakelijk geacht.

Reeds geruimen tijd werd door het Departement van Justitie op den bouw van eene centrale gevangenis ter hoofdplaats Bandoeng aangedrongen, doch kon daartoe niet worden overgegaan wegens gebrek aan fondsen. Waarthans ook door den Legercommandant met het oog op de defensie de spoedige totstandkoming der onderwerpelijke strafinrichting noodig wordt geoordeeld, aangezien daar in verschillende voor het leger van belang zijnde bedrijven zullen moeten worden uitgeoefend, welke tot dusver in de gevangenissen te Semarang en te Djokjakarta zijn onder gebracht, laten de omstandigheden langer uitstellen niet toe.

Daar op het werkplan voor 1919 alleen een memorie post voor meerbedoeld gebouwencomplex is opgebracht zal het noodig zijn in verband met de totale bouwkosten die op rond f 1 000 000 geraamd worden, voor het werk een bedrag van f 250 000 uit te trekken als eerste termijn.

Ook de bouw eener strafinrichting ter hoofdplaats Pontianak, waarop bij het werkplan voor 1919 niet is gerekend, wordt door het Departement van Justitie noodig en niet voor uitstel vatbaar geacht. Volgens een globale raming zal voor den onderwerpelijken bouw een som van f 225 000 noodig zijn. Voor 1919 zal als eerste termijn voor het werk een bedrag van f 125 000 beschikbaar gesteld moeten worden.

Oprichting van een militair tehuis bij het centraal kampement der gewapende politie te Soekaboemi (f 30 000).

Het is wenschelijk gebleken bij het kampement der gewapende politie te Soekaboemi een z.g. „Militair Tehuis” op te richten, waar de Christen-politiedienaren en hunne vrouwen des Zondags hunne kerkelijke plichten kunnen vervullen en aan hunne kinderen godsdienstonderwijs kan worden gegeven. De bouwkosten daarvan zijn op f 30 000 geraamd.

Aangezien de voor 1919 voor kazernebouw ten behoeve van de gewapende politie uitgetrokken post, ten laste waarvan de kosten zullen moeten worden gebracht, daartoe geen voldoende ruimte aanbiedt, zal bedoelde post met gemeld bedrag van f 30 000 verhoogd en alzoo op f 730 000 gebracht dienen te worden.

Bouw eener kweekschool tot opleiding van Chineseche leerkrachten bij het Hollandsch-Chineesch onderwijs te Meester-Cornelis (f 100 000).

Bij de opening in 1917 van de nevenvermelde onderwijsinrichting was nog niet met zekerheid te zeggen, of de school levensvatbaarheid zou bezitten. Thans is haar recht van bestaan afdoende gebleken en dient derhalve te worden overgegaan tot de vervanging van de vroeger door aankoop verkregen tijdelijke localiteit te Meester-Cornelis door een definitieve huisvesting. De bedoelde tijdelijke gebouwen zijn niet tot een blijvende inrichting te verbouwen, omdat het complex te klein is en de naastgelegen terreinen niet dan tegen zeer hoogen prijs verkrijgbaar zijn.

De kosten van de nieuw op te richten localiteit kunnen nog niet worden geraamd, daar de eischen, waaraan de inrichting zal moeten voldoen, eerst kortelings zijn vast gesteld. Volgens globale raming zal echter in 1919 ongeveer f 100 000 kunnen worden verwerkt.

Bouw van een tweede cultuurschool te Malang (f 100 000).

Bij de opening van de cultuurschool te Malang kon niet worden beschikt over de noodige localiteit, waardoor men genoodzaakt was om die school onder te brengen in enkele huurhuizen, die uiteraard voor het doel slecht matig geschikt zijn. Maatregelen werden daarom genomen om in zeer korten tijd eenige gebouwen van tijdelijke bouwstoffen op te zetten. De belangen van het onderwijs maken het echter in hooge mate wenschelijk deze gebrekkige ruimte niet langer dan noodig te benutten. De oprichting van een eigen schoolgebouw dier derhalve met spoed ter hand te worden genomen. Het terrein daarvoor is reeds gekocht.

Ten einde met den bouw in 1919 een aanvang te kunnen maken, wordt voor dat jaar een bedrag van f 100 000 als eerste termijn noodig geacht, waarbij is aangename

dat de totaalkosten ruim het dubbele van die som zullen bedragen.

Bouw van quarantaine-stations voor Makasser, Semarang, Sabang en Samboe; van een hospitaal voor lijdens aan besmettelijke ziekten te Semarang; van eene ontsmettingsinrichting te Belawan en van z.g. „besmettelijke afdeelingen” op plaatsen, waar aan dergelijke inrichtingen behoefte zal bestaan ($f\ 500\ 000 + f\ 100\ 000 + f\ 100\ 000 = f\ 700\ 000$).

Behalve het quarantaine-station te Semarang, dat op het werkplan voor 1919 niet voorkomt, zijn de overige stations en de ontsmettingsinrichting te Belawan slechts voor herinnering op het plan gebracht. Naar het oordeel van het Hoofd van den Burgerlijken Geneeskundigen dienst is echter de oprichting der onderwerpelijke inrichtingen niet voor uitstel vatbaar.

Voor zoover betreft het quarantaine station voor Makasser, wordt thans reeds het eiland Groot Lae Lae door opspuiting gereed gemaakt.

In verband met den stand van het projectwerk en met het oog op de omstandigheid, dat voor enkele der inrichtingen alle eischen nog niet geheel zijn vastgesteld, kan thans nog niet met eenige zekerheid opgegeven worden, hoeveel aan elk der werken in het komende jaar zal verwerkt worden. Derhalve wordt er de voorkeur aan gegeven voor alle werken gezamenlijk een bedrag van $f\ 500\ 000$ uit te trekken, hetwelk naar gelang van de vorderingen is te verdeelen.

Voor den bouw van een hospitaal voor lijdens aan besmettelijke ziekten te Semarang, welk werk eveneens voor herinnering op het werkplan voor 1919 is gebracht, maar dat volgens het bovengenoemd Hoofd eveneens geen uitstel gedooft, wordt als eerste termijn een bedrag van $f\ 100\ 000$ noodig geacht, ten einde met den bouw in 1919 een aanvang te kunnen maken.

Voor de inrichting van z.g. besmettelijke afdeelingen, waarvan de uitvoering noodzakelijk in 1919 moet worden ter hand genomen, wordt een bedrag van $f\ 100\ 000$ noodig geacht. Aangezien deze werken behooren tot die van geringen omvang en de daarvoor op het werkplan uitgetrokken globale post van $f\ 124\ 300$ niet toereikend zal zijn om ook de kosten van de onderwerpelijke afdeelingen daarnit te bestrijden, is het noodig bedoelden post met $f\ 100\ 000$ te verhoogen en te brengen op $f\ 224\ 300$.

Oprichting van verplegingshuizen voor krankzinnigen te Medan, Padang, Makasser, Palembang, Menado, Bandjermasin en Pontianak ($f\ 200\ 000$).

De bouw van nevenvermelde inrichtingen, waarvoor bij het werkplan voor 1919 een herinneringspost is opgebracht, kan, waar reeds in 1918 tot de uitzending uit Nederland van het benodigde verplegingspersoneel wordt overgegaan, niet langer worden uitgesteld.

Voor de uitvoering in 1919 van de onderwerpelijke werken wordt $f\ 200\ 000$ noodig geacht.

Oprichting van Landskantoren te Buitenzorg ($f\ 50\ 000$).

In de gemeente Buitenzorg heerscht woningnood, die in de eerstvolgende jaren vrij zeker nog zal toenemen, wanneer daartegen niet tijdig maatregelen worden getroffen.

Het gemeentebestuur heeft reeds plannen beraamd om nieuwe terreinen buiten de kom der gemeente voor het bouwen van nieuwe woningen open te leggen, omdat in de binnenstad de ruimte daartoe vrijwel ontbreekt. Waar echter ten behoeve van Landskantoren beslag gelegd werd op een groot aantal huurwoningen in de binnenstad en het Gouvernement daardoor in zekeren zin medewerkt om den woningnood te verergeren, komt het gewenscht voor, dat door het oprichten van Landsgebouwen op de nieuwe uitbreidingsterreinen een zoo groot mogelijk aantal van de in gebruik genomen huurhuizen in de binnenstad wordt vrijgemaakt. Ook uit anderen hoofde verdient het aanbeveling de Landskantoren zooveel doenlijk in eigen gebouwen onder te brengen.

Het bovenstaande geldt in de eerste plaats voor de huisvesting van de volgende diensten:

- Kantoor decentralisatie,
- Kantoor 2e opnemingsbrigade,
- Controleurskantoor,
- Kantoor voor den Patih,

terwijl vermoedelijk ook ter vervanging van het bestaande gebouw een nieuw kantoor voor den Assistent-Resident zal moeten worden opgericht.

Volgens een globale raming zullen de kosten, zonder grondaankoop, rond $f\ 135\ 000$ bedragen, waarvan voor 1919 als eerste termijn $f\ 50\ 000$ wordt aangevraagd.

Uitbreiding van het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg (*f* 100 000).

Niettegenstaande de ruimte, verkregen door de uitbreiding van het gebouw voor speciale diensten van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, wordt de behoefte aan meerdere localiteit in het Departement zelf ernstig gevoeld. Het beschikbare terrein laat evenwel uitbreiding door bijbouwing niet meer toe, zoodat de noodige ruimte slechts kan worden gevonden door het bestaande gebouw gedeeltelijk af te breken en een nieuw frontgebouw in twee verdiepingen daar ter plaatse op te richten.

De totale kosten worden zeer globaal geraamd *f* 100 000 te zullen bedragen.

Oprichting van een gebouw voor hoofdcommissariaat van politie en landgerecht te Soerabaja (*f* 100 000).

Ten behoeve van het hoofdcommissariaat van politie te Soerabaja is indertijd een particulier woonhuis aangekocht, waarin tijdelijk het kantoor van het hoofd der 1ste afdeling van de algemeene politie en de zittingzaal van het landgerecht zijn ondergebracht. Het hoofdcommissariaat zelf is gehuisvest in een gehuurde woning die in de eerste plaats te weinig ruimte aanbiedt en waarvan in de tweede plaats de huur waarschijnlijk spoedig zal worden opgezegd. Deze toestand kan niet bestendig worden en een oplossing wordt gevonden in de oprichting van een nieuw kantoorgebouw op het terrein van het bovenbedoeld aangekocht perceel, waarin zullen kunnen worden ondergebracht:

1. het hoofdcommissariaat van politie,
2. het kantoor van Voerwezen en controle,
3. het kantoor der Recherche en
4. het landgerecht; alle met de noodige bijgebouwen

Door bij den bouw te rekenen op eventuele uitbreiding zal tot in de verre toekomst aan de behoefte worden tegemoet gekomen.

Hoewel de aan de inrichting te stellen eischen nog niet zijn vastgesteld, waardoor een juiste raming vooralsnog niet is te maken, wordt voor 1919 een som van *f* 100 000 aangevraagd.

Onderafdeeling 304. Gebouwen en andere werken behorende tot het departement der marine.

Oprichting van een marinevliegkamp te Soerabaja (*f* 300 000).

Bij opvolging van het plan tot oprichting van een marinevliegkamp te Soerabaja zal nog in 1918 een aanvang worden gemaakt met de door den dienst der Havenwerken te Soerabaja uit te voeren opspuiting van het benodigd terrein, waarvan de totaalkosten zijn geraamd op *f* 403 000 en zal alsdan daaraan, naar verwacht wordt nog een bedrag van *f* 153 000 worden verwerkt.

Voor de voltooiing van die terreinwerkzaamheden zal derhalve in 1919 moeten worden beschikt over *f* 250 000 zoodat over een bedrag van *f* 50 000 als eersten termijn voor den bouw van hangars en werkplaatsen, waarvan de oprichting in dat jaar mede zal kunnen worden ter hand genomen. Aangezien uit den bij de ontwerp-begroting van 1919 (voor de oprichting enz. van gebouwen behorende tot het departement der marine) uitgetrokken post de onderwerpelijke uitgaaf niet zal kunnen worden bestreden, is eene verhooging van dien post met *f* 300 000 noodig.

Onderafdeeling 305. Bruggen, wegen en daarmede verband houdende waterstaatswerken.

Hiervoor wordt verwezen van de toelichting op de inlassching van onderdeel 43A in de aanwijzing van de in Nederlandsch-Indië te ontvangen middelen.

Gewoon onderhoud in vrijen arbeid van wegen in het gewest Billiton (*f* 78 000).

Aanleg van een verbindingsweg tusschen Taloeck (Kwantandistricten der residentie Riouw en Onderhoorigheden) en den Midden-Sumatraweg, loopende van Sidjoendjoeng naar de Batanghari-districten (*f* 50 000).

Door een aantal bewoners van de Kwantandistricten is aan de Regeering het verzoek gedaan om zoo mogelijk nevenvermelde verbinding spoedig tot stand te brengen. Die verbinding kan mede van belang geacht worden voor eene mogelijke noodige voedselvoorziening van genoemd gebied van uit Sumatra's Westkust.

Met de werkzaamheden zal tegen midden 1919 een aanvang kunnen worden gemaakt, waarvoor *f* 50 000 wordt noodig geacht.

Nevenvermelde verbindingsweg maakt deel uit van het algemeen wegenplan van Sumatra, bedoeld bij de onderafdeeling VII van de Memorie van Toelichting behorende bij het Ministerieel ontwerp van de begroting voor 1917, en is op de bij bedoelde Memorie behorende kaart aangeduid met het nummer 13.

Verbetering van wegen in de Preanger-Regentschappen (f 450 000 en ten laste van afdeeling XI f 150 000).

Voor den aanleg en de verbetering van Landswege van wegen van gewestelijk belang, in het bijzonder in het Zuidelijk deel der Preanger-Regentschappen, werd in de laatste jaren een bedrag van f 300 000 's jaars ten laste van de onderwerpelijke onderafdeeling gebracht. In verband met het thans in behandeling genomen z.g. gewestelijk wegenplan, waarvan de kosten voorloopig geraamd zijn op f 8 000 000, waarvan 6 miljoen voor het Zuidelijk en 2 miljoen voor het Noordelijk deel van het gewest, is het noodig bij eene uitvoering van het plan in een tijdsverloop van 8 jaren, dat jaarlijks een bedrag van f 750 000 beschikbaar is voor de uitvoering van het Zuidelijk- en f 250 000 voor die van het Noordelijk deel van het plan. Mitsdien ware het voor het Zuidelijk deel ten laste van de VIIde afdeeling jaarlijks uitgetrokken bedrag van f 300 000 met f 450 000 en het ten laste van onderafdeeling 475 van de XIde begrotingsafdeeling voor het Noordelijk deel voor 1919 afgezonderd bedrag van f 100 000 met f 150 000 te verhoogen.

Verbetering van het gedeelte Tamiai—Lereng van den verbindingsweg Tamiai—Lereng—Bangko, gelegen in de residentie Djambi (f 50 000).

Nevenvermelde verbindingsweg maakt deel uit van het algemeen wegenplan voor Sumatra, bedoeld bij de onderafdeeling VII van de Memorie van Toelichting bij het Ministerieel ontwerp van de begrooting voor 1917, en is op de bij bedoelde memorie behoorende kaart aangeduid met het nummer 14. De verbetering van het gedeelte Tamiai—Lereng van den onderwerpeliiken weg houdt nauw verband met het voedselvraagstuk van het gewest Djambi.

Met de voorbereidende werkzaamheden, opnemingen enz. zal binnenkort een aanvang worden gemaakt. Verwacht wordt, dat de stand dier werkzaamheden in 1919 zal toelaten, dat met de gedeeltelijke uitvoering van de wegverbetering kan worden begonnen, in welk geval alsdan f 50 000 noodig zal zijn.

Aanleg van den weg Garahan—Mrawan, residentie Besoeki (f 170 000).

Nevenvermelde wegaanleg behoort tot de verbetering van het wegennet in Banjoewangi.

Het tot stand brengen van de verbinding Banjoewangi—Djember, vormende een deel van het algemeen wegenplan van Java, wacht op dien wegaanleg, zoodat het hoogst wenschelijk wordt geacht om spoedig tot hooger gemelden wegaanleg over te gaan.

De kosten zijn geraamd op f 170 000, welk bedrag naar verwacht wordt in 1919 kan worden verwerkt.

Aanleg van het weggedeelte Waroengbamboe over Tjibeët naar Lemah-Abang en bouw van een brug over de Tjibeët (f 125 000).

Nevenvermelde wegaanleg maakt deel uit van het wegenplan van het gewest Batavia.

Voor 1919 wordt voor het doel f 125 000 noodig geacht.

Onderafdeeling 313A. Tegemoetkoming aan de te Batavia gevestigde vereeniging „Algemeen Ingenieurscongres” ten behoeve van het in 1919 aldaar te houden ingenieurscongres (f 10 000).

Het plan bestaat om in het jaar 1919 te Batavia een algemeen Ingenieurscongres te houden.

Met het oog op den gunstigen invloed op de verdere ontwikkeling hier te lande van de toestanden op technisch en economisch gebied, welke van dat congres te verwachten is, kan de nevens genoemde vereeniging alleszins aanspraak maken op de medewerking der Regeering, welke ware te verleen in den vorm van eene subsidie.

Het bedrag daarvan is op f 15 000 gesteld, waarvan een gedeelte, groot f 5 000, reeds als voorloopige tegemoetkoming in dit jaar is beschikbaar gesteld ten name van de afdeeling Nederlandsch-Indië van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Onderafdeeling 330, onderdeel a. Beheersuitgaven van den dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

Onderzoekingen van waterkrachten in Z.O. Celebes (f 50 000).

Bij de raming van den in deze onderafdeeling der voorloopig vastgestelde begrooting voor 1919 begrepen post voor „opneming, aankoop van materialen, enz. in het belang van aanwending van waterkrachten” is onvoldoende rekening gehouden met het doen van onderzoekingen van waterkrachten in de Buitengewesten.

Daar zulks in het bijzonder in Z.O. Celebes in verband met de aldaar aangetroffen belangrijke ijzer- en nikkelertsafzettingen van zeer groot belang is, werd in Juni jl.

Als voren, onderdeel b. Kapitaalsuitgaven van den dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

Oprichting van een tweede elektrische centrale in de Bandoengsche hoogvlakte (f 718 000).

het onderzoek naar waterkrachten in die streek aangevangen. Om dat onderzoek in 1919 met kracht te kunnen voortzetten, is verhooging van voornoemden post met f 50 000 noodig.

Bij het voorstel tot oprichting van een waterkrachtcentrale in de Bandoengsche hoogvlakte voor de voorziening in de energiebehoefte aldaar — vgl. blz. 115 van de Memorie van Toelichting op de ontwerp-begrooting voor 1918 — moest worden uitgegaan van de destijds bekende en in de naaste toekomst te verwachten behoefte aan elektrische kracht van Bandoeng en omgeving, op grond waarvan werd gerekend dat voor de eerstkomende jaren zou kunnen worden volstaan met de overneming en uitbreiding van een bestaand waterkrachtstation tot een maximaal vermogen van 3 000 P.K. en een dagelijksch debiet van 36 000 P.K.U., alles gemeten aan de assen der waterturbines.

Sedert de samenstelling der bovenbedoelde plannen is intusschen gebleken, dat de behoefte aan elektrische energie binnenkort sterk zal toenemen, thans kan reeds met zekerheid worden gezegd, dat over 2 à 3 jaren ten minste zal moeten worden beschikt over een vermogen van 4 550 P.K. en een dagelijksch debiet van 58 700 P.K.U., nl.

	per dag.
a. voor fabrieken en werkplaatsen van militair belang 1 700 P.K.	22 500 P.K.U.
b. voor radiotelegrafische doeleinden 1 350 P.K.	16 200 P.K.U.
c. voor de distributie aan derden (licht- en kracht-doeleinden) 1 500 P.K.	20 000 P.K.U.

Geven deze cijfers reeds een belangrijk grooter debiet aan, dan waarop bij den eersten opzet voor de voorziening in de behoefte aan elektrische energie in de Bandoengsche hoogvlakte is gerekend, ook op een behoorlijke krachtreserve (b.v. van 35%) zal dienen te worden gerekend om in de naaste toekomst aan de steeds toenemende vraag naar elektrische kracht te kunnen voldoen. Hierdoor zal het noodzakelijk zijn om over drie jaren over rond 6 000 P.K. te kunnen beschikken.

In verband met het bovenstaande wordt het noodig geacht door oprichting met den meesten spoed van een tweede krachtwerk, met een gelijk vermogen als het bovenbedoelde, in de te verwachten behoefte te kunnen voorzien.

Hierbij wordt aangeteekend, dat ten aanzien van dit tweede krachtwerk nog overwogen wordt of een waterkracht- dan wel een calorische centrale zal worden opgericht. De kosten voor beide installaties zijn ongeveer gelijk nl. ± f 1 500 000 en wel

bij bouw van een waterkrachtwerk	
a. voor machines, schakelinrichting, leidingen, enz.	f 500 000
b. voor bouwwerken, enz.	1 000 000
en bij oprichting van een calorische centrale	
a. voor machines met bijbehorende ketels, schakelinrichtingen, de noodige leidingen, enz.	1 100 000
b. voor bouwwerken, enz.	400 000

Tot de oprichting van welke installatie ook moge worden overgegaan, in 1919 zal niet meer kunnen worden verwerkt dan f 700 000, welk bedrag geheel ten laste van hoofdstuk II der begrooting dient te worden gebracht.

Voor de uitvoering van het bovenbedoelde werk zal uitbreiding van den dienst van Waterkracht en Electriciteit met het volgende personeel noodig zijn:

1 ingenieur	f 4 800
1 bouwkundige	4 800
2 opzichters van aanleg op f 2 400	4 800
1 werktuigkundige	4 800
1 commies (betaalmeester)	1 800
administratief en vakkundig hulppersoneel enz.	9 000

tezamen f 30 000

waarmede echter het jaar 1919 slechts voor de helft zal worden belast, terwijl verder de post „Weddeverhooging van het ondergeschikt vakkundig en administratief personeel” met *f* 3 000 zal zijn te verhoogen.

Onderafdeeling 343, b. Kapitaalsuitgaven voor de Staatsspoor- en Tramwegen (*f* 100 000 + *f* 300 000 = *f* 400 000).

1°. Uitbreiding van de Staatstramlijnen in de residentie Madioen. (*f* 100 000).

Met deze voorgestelde uitbreiding, welke bestaat uit de verlengingen Balong—Slahoeng en Soemoroto—Badegan van de bestaande zijtakken Ponorogo—Balong en Ponorogo—Soemoroto der lijn Madioen—Ponorogo, zal niet alleen worden verkregen eene verbetering der netto inkomsten op deze korte zijlijnen, maar ook eene snellere ontwikkeling van het achterland der nieuwe eindpunten, te weten Patjitan in het Zuiden en Poerwantara in het Westen.

De aanlegkosten worden geraamd voor de ongeveer 9 K.M. lange verlenging Balong—Slahoeng op *f* 325 400 of rond *f* 35 800 per K.M., voor de ongeveer 10 K.M. lange verlenging Soemoroto—Badegan op *f* 242 300 of rond *f* 25 000 per K.M., aldus in totaal voor de uitbreiding op *f* 567 700 of \pm *f* 30 000 per K.M. De bouwtijd is geraamd op 12 maanden. In 1919 kan aangevangen worden met het uitzetten der lijnen, het maken der ontwerpen en werkteekeningen en het onteigenen van den benoodigden grond, waarvoor op de begrooting een bedrag van *f* 100 000 is uitgetrokken, terwijl het overblijvende bedrag van *f* 467 700 in 1920 kan worden verwerkt. De bedrijfsinkomsten worden geraamd voor de verlenging Balong—Slahoeng

uit het reizigers-vervoer op	<i>f</i> 17 700
„ „ goederen- „ „	13 000

totaal

voor de verlenging Soemoroto—Badegan	
uit het reizigers-vervoer op	<i>f</i> 13 500
„ „ goederen- „ „	6 500

totaal

In totaal bedragen derhalve de bedrijfsinkomsten tengevolge van de onderwerpelijke uitbreiding *f* 50 700 's jaars, waarbij buiten beschouwing is gelaten de vermeerdering, welke de inkomsten op de hoofdlijn ten gevolge van deze uitbreiding zullen ondervinden.

De jaarlijksche bedrijfskosten worden geraamd voor de verlenging Balong—Slahoeng op *f* 9 200 en voor de verlenging Soemoroto—Badegan op *f* 7 800. Na vermeerdering met respectievelijk *f* 4 500 en *f* 3 400 voor vernieuwing en afschrijving, worden derhalve de gezamenlijke uitgaven voor Balong—Slahoeng *f* 13 700 en voor Soemoroto—Badegan *f* 11 200, in totaal *f* 24 900. De zuivere winst wordt dus berekend op *f* 25 800, overeenkomende met \pm 4,5% van het totale aanlegkapitaal. Rekent men nu nog op de in dit geval moeilijk te becijferen verhooging van de inkomsten op de hoofdlijn, en de indirecte voordeelen voor het Land, dan kan veilig van een geldelijk voordeelige onderneming gesproken worden.

2°. Verlenging van de spoorlijn Palembang—Moeara-Enim tot Lahat. (*f* 300 000).

Met de lijn Palembang—Moeara-Enim, die in 1917 werd voltooid, werd van het groote achterland van Palembang nog slechts de buitenomtrek bereikt, terwijl het toch voor de ontwikkeling daarvan noodzakelijk is met spoor- en tramwegen in het binnenland tot op vrij groote diepte door te dringen.

Men mag het dus bij den eersten stap, die in 1911 door de beslissing tot aanleg der genoemde lijn gedaan werd, niet laten, maar zal, wel geleidelijk maar toch ook niet te langzaam, op den toen ingeslagen weg moeten voortschrijden, opdat binnen afzienbaren tijd de bijna onmetelijke gebieden, die op ontsluiting wachten, de daartoe vereischte gemeenschapsmiddelen verkrijgen.

Het tempo dezer voortschrijding wordt intusschen in zeer beteekenende mate door de ontwikkeling van de naastliggende gebieden beheerscht, omdat voor een belangrijk deel daardoor de richting moet worden aangegeven, waarin men zich bij het tot stand brengen der verbindingen heeft te bewegen.

Deze algemeene overwegingen hebben ertoe geleid om allereerst eene verlenging te ontwerpen van den thans

te Mocara-Enim eindigenden spoorweg tot het 38,2 K.M. verder gelegen Lahat, een punt, waar zoowel het vervoer uit de in opkomst zijnde Z.W. gelegen Pasemah-hoogvlakte als uit de N.W. gelegen streken in het stroomgebied van de Kikim, het Tebingtinggische en de vruchtbare terreinen van Kaba en Boekit Besar op den duur moeten samenkomen.

Hoewel deze verlenging evenzeer als het reeds bestaande gedeelte meer dient om ontwikkeling te brengen, dan om een belangrijk bestaand vervoer te bedienen, zijn toch de verwachtingen betreffende de uitkomsten der exploitatie niet onbelangrijk gunstiger dan de zondeoverschot sluitende exploitatierekening, welke bij de voorstellen tot aanleg der eerste lijnen behoorde.

De zeer voorzichtig opgestelde raming der te verwachten geldelijke uitkomsten der exploitatie geeft nu, met inbegrip van de winst uit het op de bovenstaande lijnen aangebrachte verkeer, een netto overschot aan van rond f 66 000, hetwelk wel klein is in verhouding tot het aan den aanleg te besteden kapitaal, maar dat ongetwijfeld in een niet ver verwijderde toekomst belangrijk zal stijgen, zooals ook bij de bestaande spoor- en tramlijnen in Noord- en Midden-Sumatra de opbrengsten sedert het begin der exploitatie aanzienlijk zijn gestegen en zooals ook in Zuid-Sumatra de werkelijke opbrengsten op de sedert kort geëxploiteerde lijnvakken reeds nu de vroegere ramingen belangrijk overtreffen.

De aanlegkosten met inbegrip van het rollend materieel zijn begroot op rond f 3 154 000, of f 82 576 per K.M., waarbij, met het oog op de onzekerheid der materiaalprijzen in de raming der kosten voor magazijns goederen, totaal rond f 700 000, de post voor onvoorziene uitgaven op 20% van dat bedrag is gebracht in stede van 10%, zooals vroeger gebruikelijk was.

De bouwtijd, na beëindiging der voorbereidende werkzaamheden, is geraamd op 32 maanden. Ten einde in 1920 met den eigenlijken aanleg te kunnen beginnen wordt het wenschelijk geacht reeds in 1919 voorbereidende werkzaamheden te verrichten, waartoe een crediet van f 300 000 wordt gevraagd, bestemd om geheel in Indië te worden verwerkt.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 347. Uitgaven van personeelen aard van den Topographischen Dienst.

Uitbreiding der vastgestelde sterkte f 65 500.

Voor de uitvoering van het nieuwe werkplan voor de geregelde tienjaarlijksche herziening van de landrentekaarten op Java en Madoera is het noodzakelijk het personeel bij de landrente-opnemingsbrigades uit te breiden.

In verband met de opgedane ervaring wordt voor het Inlandsch personeel eene uitbreiding noodig geacht met 12 topografen en 24 teekenaars, terwijl voor een doeltreffend toezicht op de opmetings- en kaartteeringswerkzaamheden het Europeesch personeel zal moeten worden uitgebreid met 6 militaire opzichters 1^e of 2^e klasse of adjudant-onderofficier-opnemers, hoofden van de secties, en met 3 sergeant-majoor-opnemers als helpers.

De jaarlijksche terugkeerende vermeerdering der uitgaven tengevolge der voorgestelde uitbreiding zal rond f 65 500 bedragen.

Spoedshalve is ter zake reeds eene tijdelijke voorziening getroffen, zoodat al dadelijk op de behoefte voor een vol jaar moet worden gerekend.

De voorgestelde verhooging is noodzakelijk, doordat de thans vastgestelde bedragen wegens de stijging van de prijzen der levensmiddelen niet meer voldoende zijn om het benodigde te bekostigen.

Ter zake is eene tijdelijke voorziening getroffen, in verband waarmede voor de behoefte over een geheel jaar is geraamd.

Onderafdeeling 363, onderdeel b. Uitgaven van personeelen aard van de afzonderlijke Inlandsche korpsen.

Verhooging van de z.g. blandja aan onderofficieren en minderen f 20 269.

Onderafdeeling 367. Uitgaven van personeelen aard van het Wapen der Genie.

Herziening van de inkomsten der burgerlijke architecten en opzichters f 4 500.

In de voorloopig vastgestelde begrooting voor 1919 komt een post voor (onderafdeeling 299 van de uitgaven in Indië) voor de herziening der bezoldigingen van de architecten, opzichters en onderopzichters bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken.

Waar de architecten en opzichters der Genie in alle opzichten geheel op dezelfde lijn zijn te stellen met hunne ambtgenooten van de Burgerlijke Openbare Werken, gelden de gronden, welke voor verbetering van de wedden van vorengenoemde waterstaatsambtenaren zijn aangevoerd, in gelijke mate voor het geniepersoneel, zoodat het uit een billijkheidsoogpunt alsook met het oog op eene verzekerde aanvulling noodig is voor laatstgenoemd personeel eveneens een nieuwe wedderegeling vast te stellen, welke geheel overeenkomt met die voor de architecten en opzichters van den waterstaat enz. voorgesteld, t. w. voor de architecten een aanvangsbezoldiging van *f* 475 's maands met 2 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 en voor de opzichters een aanvangstraktement van *f* 200 's maands met 5 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50.

Volgens de thans geldende regeling genieten de opzichters der Genie *f* 25 meer bezoldiging per maand dan hun collega's met gelijken dienstdienst van de Burgerlijke Openbare Werken, welke hoogere bezoldiging gegrond was op de omstandigheid, dat de opzichters der Genie zich bij hunne benoeming moesten verbinden tot het verrichten van alle diensten te velde, welke mogelijk van hen zouden kunnen worden gevorderd.

Waar door het dienstplichtbesluit, vastgesteld bij het Koninklijk Besluit van 26 October 1917 No. 47, het ondergeschikt technisch personeel der Burgerlijke Openbare Werken tot en met het 45ste jaar eveneens dienstplichtig is, heeft bovenbedoelde reden veel van haar waarde verloren en bestaat er geen aanleiding om voor de opzichters der Genie dezen voorsprong in bezoldiging te handhaven.

Aangezien hierdoor evenwel de aanvangsbezoldiging alsmede de eerste regelmatige weddeverhoging van de opzichters der Genie volgens de voorgestelde regeling minder zal bedragen dan volgens de thans voor hen geldende regeling, is het noodig zoodanige overgangsbepalingen in het leven te roepen, dat de op het oogenblik van de vaststelling van de nieuwe wedde-regeling in dienst zijnde militaire onderopzichters en opzichters der Genie niet in hunne vooruitzichten (bezoldiging) achteruitgaan.

Voor de militaire onderopzichters der Genie, die, doordat zij militair zijn met den rang van adjudant-onderofficier, onder bijzondere bepalingen vallen, kan de thans geldende traktementsregeling gehandhaafd blijven.

Aan de verwezenlijking van den voorgestelden maatregel is eene vermeerdering der jaarlijksche uitgaven van gemiddeld *f* 4 500 verbonden.

In verband met het voornemen de voorgestelde regeling te doen ingaan op 1 Januari 1919 is voor de behoefte over een vol jaar geraamd.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 394 van de uitgaven in Indië.

Het is noodzakelijk om de bedragen voor de voeding der gevangenen, thans onderscheidenlijk per dag vastgesteld op *f* 0.08 voor Europeanen en *f* 0.06 voor Inlanders, wegens de voortdurende stijging der prijzen van de levensmiddelen te verhoogen met *f* 0.02 per man en per dag.

Ter zake is eene tijdelijke voorziening getroffen, in verband waarmede op de behoefte voor een geheel jaar is gerekend.

Aangezien van de voor korten tijd onder de wapenen geroepen dienstplichtigen bezwaarlijk kan worden gevorderd, dat zij zelf de voor hunne menages benoodigde gamelleartikelen zullen bekostigen, is verstrekking daarvan van landswege in bruikleen gewenscht. Voorts wordt het billijk geacht voortaan ook ten aanzien van de menages der Europeesche vrijwilligers op overeenkomstige wijze te handelen, mede omdat vele artikelen, welke voor gebruik in aanmerking komen, thans zoodanig in prijs zijn gestegen, dat de aanschaffing daarvan uit de tot dusverre door de aan de menage deelnemende militairen zelf in stand gehouden „gamelle-fondsen” te bezwaarlijk is.

Deze maatregel, welke bereids op tijdelijken voet is

Onderafdeeling 369. Geniewerken (*f* 50 000).

Onderafdeeling 374, a. Verdere uitgaven voor militaire gevangenen.

Verhoging der voedinggelden *f* 2 000.

Onderafdeeling 381. Voorzieningen van materieelen aard.

Uitgaven voor het in bruikleen verstrekken van gamelle-artikelen ten behoeve der menages. . . *f* 3 000

Aanschaffing van muurkastjes ten behoeve van de militairen beneden den rang van onderofficier 113 000

f 116 000

getroffen, zal naar raming eene vermeerdering der uitgaven ten gevolge hebben van *f* 3 000 's jaars, op welk bedrag thans gerekend wordt.

Daar aan het gebruik van kisten (koffers) als' bergplaatsen van de soldatenuitrusting nadeelen zijn verbonden, wordt het gewenscht geacht aan alle militairen beneden den rang van onderofficier van landswege muurkastjes van eenvoudig model in gebruik te verstrekken.

Uiteraard zal het noodig zijn ook de niet-Europeesche onderofficieren, die, in tegenstelling met hun Europeesche ranggenooten, volgens de thans geldende bepalingen nog geen aanspraak op een kastje hebben, in hetzelfde voorrecht te doen deelen.

De aan dezen maatregel verbonden uitgaven voor eerste aanschaffing worden geraamd op rond *f* 340 000. Aangezien het echter in de bedoeling ligt de verstrekking van de kastjes geleidelijk te doen plaats hebben, kan volstaan worden met voor 1919 te rekenen op een bedrag van *f* 113 000.

Onderafdeeling 383, a. Reis- en verblijfkosten (f 3 500).

Aangezien het wenschelijk wordt geacht wijziging te brengen in verschillende voor militairen geldende reisregelingen, dient het voor deze onderafdeeling uitgetrokken bedrag met *f* 3 500 te worden verhoogd.

Gerekend is op:

- f* 500 voor toekenning van vervoerkosten en daggelden van Tandjongpriok naar Weltevreden aan van buitenlandsch verlof terugkeerende militaire reizigers der 1^{ste} tot en met de 4^{de} klasse;
- 1 000 voor toekenning van tegemoetkomingen aan het gezin van Europeesche militairen beneden den rang van adjudant-onderofficier bij reizen over land.

Het ligt in de bedoeling ook voor Amboneesche en Inlandsche militairen eene soortgelijke regeling te treffen.

- 2 000 voor vervoer van het wettig gezin van Afrikaansche en Inlandsche onderofficieren in de klasse voor het hoofd van het gezin aangewezen bij reizen met particuliere stoom- of zeilschepen.

Ter zake zijn reeds voorzieningen op tijdelijken voet getroffen, weshalve geraamd is naar de behoefte voor een vol jaar.

Onderafdeeling 385.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 93 van de uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 394. Tijdelijke uitbreiding der vastgestelde legersterkte.

Voorziening in de behoefte in oorlogstijd aan geleiders bij de bagagetreinen van de onderdeelen van het leger (*f* 673 000, bovendien *f* 50 000 ten laste van onderafdeeling 369).

Teneinde in oorlogstijd te kunnen voorzien in de behoefte aan geleiders bij de bagagetreinen van de onderdeelen van het Leger, ter vervanging van tot dusverre voor dat doel bestemde gestraften, is het noodig om de korpsen Barisan van Madoera en het Legioen van Mangkoe Negoro te Soerakarta belangrijk uit te breiden.

De daaraan verbonden uitgaven bedragen onderscheidenlijk *f* 501 000 en *f* 172 000 's jaars, terwijl voorts is gerekend op eene som van *f* 50 000 ten behoeve van de vereischte logiesverbouwingen voor de korpsen Barisan. De logiesuitbreiding voor het Legioen zal ten laste van de begrooting van het Rijk van Mangkoe Negoro geschieden.

Onderafdeeling 400. Uitgaven voor de graslanden in eigen beheer f 11 400.

Daar de met het grasland sedert 1916 opgedane onderindingen hebben uitgewezen, dat met het oog op de behoefte de beplante oppervlakte een weinig moest worden uitgebreid en dat voor bemesting en onderhoud van wegen en stallen uitgaven moesten worden gedaan, waarmede te voren nog geen rekening kon worden gehouden, was het voor een goeden gang van het bedrijf noodzakelijk om boven de bij de begrooting voor het dienstjaar 1918 uitgetrokken fondsen ten behoeve van dat land alsnog een bedrag van *f* 7 480 beschikbaar te stellen.

Voor 1919 zal met deze vermeerdering niet kunnen worden volstaan, aangezien alsdan het geheele terrein in aanplant zal zijn genomen en het voorts in de bedoeling

ligt om de gronden behoorlijk te draineeren en intensiever te bewerken, waardoor de grasopbrengst aanzienlijk zal toenemen.

Op grond hiervan zal de aanvankelijk voor het jaar 1919 vastgestelde raming alsnog met een bedrag van f 11 400 moeten worden verhoogd.

Aangezien in 1918 van de voor dat jaar tot een bedrag van f 1 948 000 toegestane gelden vermoedelijk niet meer dan f 65 000 zal worden verwerkt, is het noodzakelijk om voor de voltooiing van het vliegekamp in 1919 te rekenen op een bedrag van f 1 883 000.

In 1903 opgericht, heeft het vrijwilligerskorps „Sumatra's Oostkust" tot dusver zelf in de benodigde kosten van instandhouding van het korps kunnen voorzien door contributieheffing van de leden en vrijwillige bijdragen van de bevolking ter Oostkust van Sumatra.

In de laatste jaren is het ledental echter aanmerkelijk gestegen, waardoor de uitgaven belangrijk hooger zijn geworden.

Wordt nu van Landswege geen steun verleend, dan bestaat er groote kans, dat het korps wegens gebrek aan gelden om alle uitgaven te bekostigen eerlang zal moeten worden opgeheven.

Zoolang evenwel op de Buitenbezittingen nog geen dienstplicht voor Europeanen is ingevoerd, moet dit vrijwilligerskorps, thans reeds ruim 600 leden tellende, als een belangrijke versterking van het Leger worden beschouwd en wordt de instandhouding daarvan zeer gewenscht geacht.

Door de toevoeging aan het korps van een gepensionneerd kapitein der infanterie, die belast is met de leiding der oefeningen en het geven van raad omtrent alle aangelegenheden, waarvoor zulks noodig wordt geacht, is dit korps reeds belangrijk in militaire waarde vooruitgegaan.

Aangezien zich den laatsten tijd steeds meer leden aanmelden, is het te verwachten, dat de sterkte van dit korps in 1919 ± 800 man zal bedragen.

De kosten voor bezoldiging van vorenbedoelden instructeur, administratief personeel, voor onderhoud van schietbanen, voor het houden van meerdaagsche oefeningen, pionieroefeningen, wedstrijden enz. en aanschaffing van uitrustingsstukken als anderszins worden berekend op ± f 32 000.

Het komt gewenscht voor om reeds dadelijk op de behoefte voor een vol jaar te rekenen.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

De tegenwoordige bezoldigingen van het minder personeel van den bagger- en sleepdienst bij het Marine Etablissement zijn voor het meerendeel niet voldoende gebleken, daar moeilijkheden worden ondervonden om zoowel voldoende personeel te krijgen als om bezwaarlijk te missen werkkrachten aan het bedrijf te binden. Het is daarom noodzakelijk, dat voor dat personeel een betere bezoldigingsregeling in het leven wordt geroepen, waarin eenige speling zit door het vaststellen van eene laagste en eene hoogste bezoldiging.

Getoetst aan de door het minder personeel bij den baggerdienst der Burgerlijke Openbare Werken, den Havendienst en de Hollandsche Aannemings Maatschappij te Soerabaja genoten wordende bezoldigingen, verdient het aanbeveling de sterkte en de bezoldigingen te regelen op den voet als in onderstaanden staat is aangegeven, waarbij ter vergelijking de thans geldende sterkte en bezoldigingen zijn bekend gesteld.

Onderafdeeling 419. Inrichting van een vliegekamp nabij Bandoeng (f 1 883 000).

Onderafdeeling 419A. Uitgaven voor vrijwilligerskorpsen, f 32 000.

Onderafdeeling 427. Marine Etablissement en daartoe behoorende inrichtingen (f 400 + f 90 000 = f 90 400).

Verbetering van bezoldiging.

Artikel 8A + f 700

„ 8 — 300

BETREKKINGEN.	Voorgestelde re- geling.			Bestaande re- geling.		
	Aantal.	laagste be- zoldiging.	hoogste be- zoldiging.	Aantal.	laagste be- zoldiging.	hoogste be- zoldiging.
Voor den baggermolen.						
Machinedrijver.....	1	f 50	f 60	1	—	f 55
Stoker 1e klasse.....	1	35	45	2	—	35
" 2e ".....	2	22.50	27.50	2	—	25
Mandoer der matrozen.....	1	30	40	1	—	30
Matroos 1e klasse.....	4	19	20	4	—	18
" 2e ".....	4	16	18	4	—	16
Voor de sleepboot.						
Djoeragan.....	1	45	60	1	—	60
Matroos 1e klasse.....	1	19	20	2	—	18
" 2e klasse.....	1	16	18	—	—	—
Machinedrijver.....	1	45	55	1	—	55
Stoker 2e klasse.....	2	22.50	27.50	2	—	25

Het ligt niet in de bedoeling om aan de betrekkingen regelmatige weddeverhoogingen te verbinden, doch slechts de mogelijkheid open te stellen om naar gelang van omstandigheden de laagste of de hoogste bezoldiging toe te kennen.

Rekening houdende met de mogelijkheid dat de hoogste bezoldiging zal moeten worden gegeven, zal de nieuwe regeling eene meerdere uitgaaf van f 696 000 rond f 700 per jaar vorderen.

Hiertegenover staat, dat niet meer gerekend behoeft te worden op den tot dusver bij de begrooting uitgetrokken stoker 2e klasse voor het materieel in reserve, omdat er geen reserve-materieel meer aanwezig is, zoodat op den onderwerpelijkten post een bedrag van f 300 per jaar bezuinigd kan worden.

Artikel 25. Grondverbetering en bouw van 5 woningen (f 90 000).

In verband met den in dit jaar aan te vangen bouw van de kazerne voor den torpedodienst en onderzeedienst op het Marine Etablissement te Soerabaja moeten eenige bestaande woningen voor personeel bij die inrichting worden gesloopt. Voor den bouw van 5 nieuwe dienstwoningen, bestemd voor 3 ingenieurs en 2 hoofdopzieners komt in verband met de voorgenomen uitbreiding van genoemde inrichting alleen in aanmerking het opspuiten terrein bewesten de pier bij den ingang van het bassin.

De ondervinding, opgedaan op de nieuwe haventerreinen te Soerabaja, heeft de noodzakelijkheid aangetoond om, alvorens tot den bouw der huizen over te gaan, grondverbetering te doen plaats hebben ten einde latere verzakkingen te voorkomen. Hiertoe wordt een bedrag van f 50 000 noodig geacht.

Waar het met den woningtoestand in de gemeenten Soerabaja treurig is gesteld, kan de bouw van boven bedoelde nieuwe woningen niet worden uitgesteld tot 1920, daar anders het betrokken personeel geen onderdak zou hebben.

De totale kosten van de 5 nieuwe woningen kunnen thans nog niet worden opgegeven; als eerste termijn wordt voor 1919 f 40 000 noodig geacht.

Onderafdeeling 440. Bezoldigingen en toelagen van het personeel der gewestelijke vaartuigen (f 4 434).

Ten behoeve van den Controleur van Zuid-Banka en den Demang van het onderdistrict Lepar-eilanden (residentie Banka en Onderhoorigheden) is een stoomboot noodig. Aangezien dit vaartuig zoo mogelijk met den ingang van 1 Januari 1919 in dienst zal worden gesteld, wordt voor bezoldiging van het personeel daarvan voor 1919 gerekend op een meerdere uitgaaf van f 2 370.

Hiertegenover staat eene vermindering van de uitgaven op nevenbedoelde onderafdeeling van f 600 aan bezoldiging van personeel voor twee prauwen.

Zie verder de toelichting bij onderafdeeling 71 hierboven.

Onderafdeeling 441. Verdere uitgaven voor de gewestelijke vaartuigen.

b. kosten van steenkolen en andere brandstoffen	f 9 500
c. andere uitgaven	14 565
	<hr/>
	f 24 065

Onderafdeeling 445. Personeel van den haven- en loodsdiens (— f 1 332) en

Onderafdeeling 446. Verdere uitgaven voor den haven- en loodsdiens.

b. aanschaffing en onderhoud van vaartuigen enz.	— f 900
c. kosten van steenkolen en andere brandstoffen	— 1 500
	<hr/>
	— f 2 400

Onderafdeeling 451. Verdere algemeene kosten van de Zeemacht. Onderdeel b. Reis, verblijf- en vervoerkosten.

Regeling van kosten van verloven (Memorie).

Voor kosten van brandstoffen voor het bij onderafdeeling 440 bedoeld stoomvaartuig wordt voor 1919 gerekend op eene meerdere uitgaaf van f 6 000 en voor andere uitgaven f 3 730, zijnde voor gewoon onderhoud, verlichting en smeermiddelen f 600, herstelling, dokken enz. f 2 500 en voedinggeld f 630.

Tegenover deze uitgaven staat een vermindering op dezelfde onderafdeeling van f 115 om dezelfde reden als bedoeld bij onderafdeeling 440.

Zie verder de toelichting bij onderafdeeling 71 hiervoren.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 71 hiervoren.

De reiskosten, verbonden aan het met verlof gaan van Inlandsche schepelingen, worden door die schepelingen zelf gedragen. Waar tot nu toe nagenoeg alle Inlandsche schepelingen hun woonplaats in de nabijheid van Soerabaja hebben en vrijwel alle schepen regelmatig gedurende geruimen tijd op die plaats vertoeven om te dokken en om herstellingen te ondergaan, zijn bedoelde kosten gering en gaan deze niet boven de financieele draagkracht van de betrokkenen.

In dien toestand zal verandering komen, omdat thans de aanwerving behalve op Java, in niet onbelangrijke mate plaats heeft op Celebes, op de Sangir- en Talaudeilanden en op Ambon en het streven is gericht op eene aanneming in den geheelen Archipel.

Aan het met verlof gaan zullen voor de schepelingen, elders dan te Soerabaja aangenomen, alzoo in de toekomst vrij belangrijke onkosten verbonden zijn. Deze schepelingen zijn in den regel niet in staat zelf den overvoer te bekostigen en van de gelegenheid om met verlof te gaan zal dus slechts in enkele gevallen gebruik kunnen worden gemaakt.

Ten einde een opgewekten geest onder de meerbedoelde schepelingen te onderhouden en den lust tot dienstneming bij de zeemacht aan te wakkeren, is het noodzakelijk vorengenoemde onkosten voor rekening van den Lande te nemen, waardoor werkelijk een waarborg wordt verkregen, dat de Inlandsche schepelingen gedurende een zekeren tijd bij hun gezin of familie kunnen vertoeven. Deze maatregel zal vrij belangrijke kosten medebrengen, maar een goede verlofsregeling is van zóóveel belang, dat de daaraan verbonden uitgaven moeten worden aanvaard.

Een maatstaf van 14 dagen verlof per kalenderjaar komt billijk voor. In verband met den dienst en met de aan den in te voeren maatregel verbonden kosten verdient het evenwel aanbeveling het verlof, indien daarvoor een eenigszins belangrijke reis moet worden ondernomen, slechts éénmaal in de 2 jaren te verleenen en dan voor een tijdsduur van 4 weken, waardoor de schepelingen slechts eens in de 2 jaren gedurende eenigen tijd aan den dienst zullen zijn onttrokken.

Een juiste raming van de aan den maatregel verbonden kosten is niet mogelijk. De sterkte van het korps Inlandsche schepelingen, welke afhangt van de samenstelling van de vloot, is daartoe te wisselvallig, terwijl de afstanden, waarover moet worden gereisd en waarover dus de vervoerkosten moeten worden berekend, mede niet zijn te begrooten, aangezien deze verband houden met de plaatsen, waar de aanneming van de betrokken schepelingen is geschied. Bij de thans bestaande sterkte van het korps Inlandsche schepelingen zullen de kosten het bedrag van f 50 000 niet te boven gaan en waarschijnlijk daar beneden blijven, omdat het meerendeel van de schepelingen nog van Java afkomstig is.

In verband hiermede wordt voor het jaar 1919 neven-

bedoelde post met een memoriebedrag voor het boven aangegeven doel verhoogd.

Xide AFDEELING.

Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur.

Onderafdeeling 475. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen. (verbetering van wegen in de Preanger Regentschappen, f 150 000).

Zie de toelichting bij onderafdeeling 305 hiervoren.

Onderafdeeling 479A. Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia voor den ombouw van het wegennet (f 200 000).

Zooals bekend stelt het toenemend verkeer aan de wegen in de gemeente Batavia zeer hooge eischen, waarvan het gevolg is, dat niet met gewoon onderhoud die wegen kan worden volstaan, doch tot gedeeltelijke ombouw van het wegennet zal moeten worden overgegaan. Aangezien deze ombouw als een buitengewoon kostbaar werk is te beschouwen en de volvoering daarvan de geldelijke krachten der gemeente te boven gaat, bestaat aanleiding voor het verstrekken van eene tegemoetkoming uit de algemeene middelen. Hoewel nopens het totaal der te verlenen subsidie en de wijze van uitvoering van het werk met de gemeente nog geen overeenstemming werd verkregen, staat te voorzien, dat hierin geen beletsel zal blijken te zijn gelegen om al spoedig tot den aanvang van deze zoo urgente verbetering over te gaan. In verband met den omvang van het werk waarvan de kosten over verschillende jaren zullen worden verdeeld, wordt het wenschelijk geacht daarvoor een afzonderlijken post op de begrooting te brengen, waarvoor voor 1919 f 200 000 uitgetrokken wordt.

Artikel 3.

(Middelen in Indië).

Middelen in Indië.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

No. 40. Bijdragen aan de Landsmiddelen uit niet onder rechtstreeksch bestuur gebrachte landschappen (f 34 000).

Zie de toelichting bij onderafdeeling 110A van de uitgaven in Indië.

No. 43A. Invoering van een hoofdgeld op het eiland Billiton (f 25 500, waartegenover f 2 100 en f 78 000 aan uitgaven).

Bij een door den assistent-resident van Billiton ingesteld onderzoek nopens de mogelijkheid om de heere diensten in zijn gewest af te schaffen tegen heffing van een hoofdgeld, waarbij vrijwel de geheele bevolking in gelegenheid werd gesteld zich uit te spreken, bleek dat eene groote neiging bestond om tegen een niet te bezwarend hoofdgeld tot algemeenen afkoop over te gaan, en dat van de zijde der bevolking instemming met in die richting te nemen maatregelen was te verwachten.

Tot de afschaffing van de heerendiensten overgaand zou het echter met de billijkheid in strijd zijn den plicht tot onderhoud der wegen in nagenoeg vollen omvang weder in geldelijken vorm op de schouders der bevolking van dat eiland te leggen. Immers, het in verband met de oppervlakte van het eiland zeer groote, voor li meerendeel voor automobielerverkeer geschikt gemaa wegennet van ongeveer 490 K.M., dat door de heere dienstplichtige bevolking is aangelegd en wordt onderhouden, strekt slechts voor een zeer klein gedeelte in het belang van die in hoofdzaak van tuinbouw en vischvangst levende bevolking.

Wijl slechts een tijdroovend onderzoek zou kunnen uitmaken welk gedeelte van de onderhoudslasten billijkheid van de bevolking zou mogen worden gevorderd terwijl het niet vaststaat dat dit onderzoek bevredigende uitkomsten zal geven, ware het bedrag van het hoofdgeld hetwelk door de bevolking van Billiton zal zijn op te brengen ter vervanging van de tot dusver op haar gerust hebbende verplichting tot het verrichten van heere diensten, op het zeer matig te noemen bedrag van f 's jaars te stellen.

De opbrengst zal bij een aantal van ongeveer 85 heerendienstplichtigen naar globale raming f 25 500 dragen, terwijl voor kosten van aanslag en invordering

(onderafdeeling 131) een bedrag van f 2 100 noodig wordt geacht.

Voor de kosten van het onderhoud van bedoeld wegenet in vrijen arbeid wordt een bedrag van f 78 000 's jaars aangevraagd (onderafdeeling 305). Het ligt in de bedoeling de beoogde regeling te doen inwerkingtreden op 1 Januari 1919, zoodat wordt gerekend op de ontvangsten en benoedigde fondsen voor het geheele jaar. Voor het laatste kwartaal van 1918 is bij wijze van proef de afkoop van heerendiensten op den aangegeven voet opengesteld, waarvan door de bevolking algemeen gebruik is gemaakt.

Departement van Onderwijs en
Eeredienst.

No. 60, d³. Schoolgelden van den leergang voor de opleiding van apothekersbedienden (f 1 800).

Zie de toelichting bij onderafdeeling 170A van de uitgaven in Indië.

Departement der Marine.

No. 154. Door andere departementen terug te betalen kosten voor het gebruik van de ter beschikking van die departementen gestelde vaartuigen, behoorende tot onder het departement der Marine in Nederlands-Indië gestelde diensten (f 10 514).

Zie de toelichting bij onderafdeeling 71 van de uitgaven in Indië.

Verdere mededeelingen.

Aanleg van spoor- en tramwegen in de Buitengewesten.

De op deze aangelegenheid betrekking hebbende post werd bij de behandeling van de ontwerp-begrooting voor het dienstjaar 1919 in den Volksraad door de Regeering van dat ontwerp afgevoerd.

Van het voornemen om dien post reeds bij deze aanvullingsbegrooting opnieuw aan de orde te stellen moest worden afgezien, omdat voor het noodige overleg ter zake met den nieuw opgetreden Minister van Koloniën de tijd ontbroken heeft.

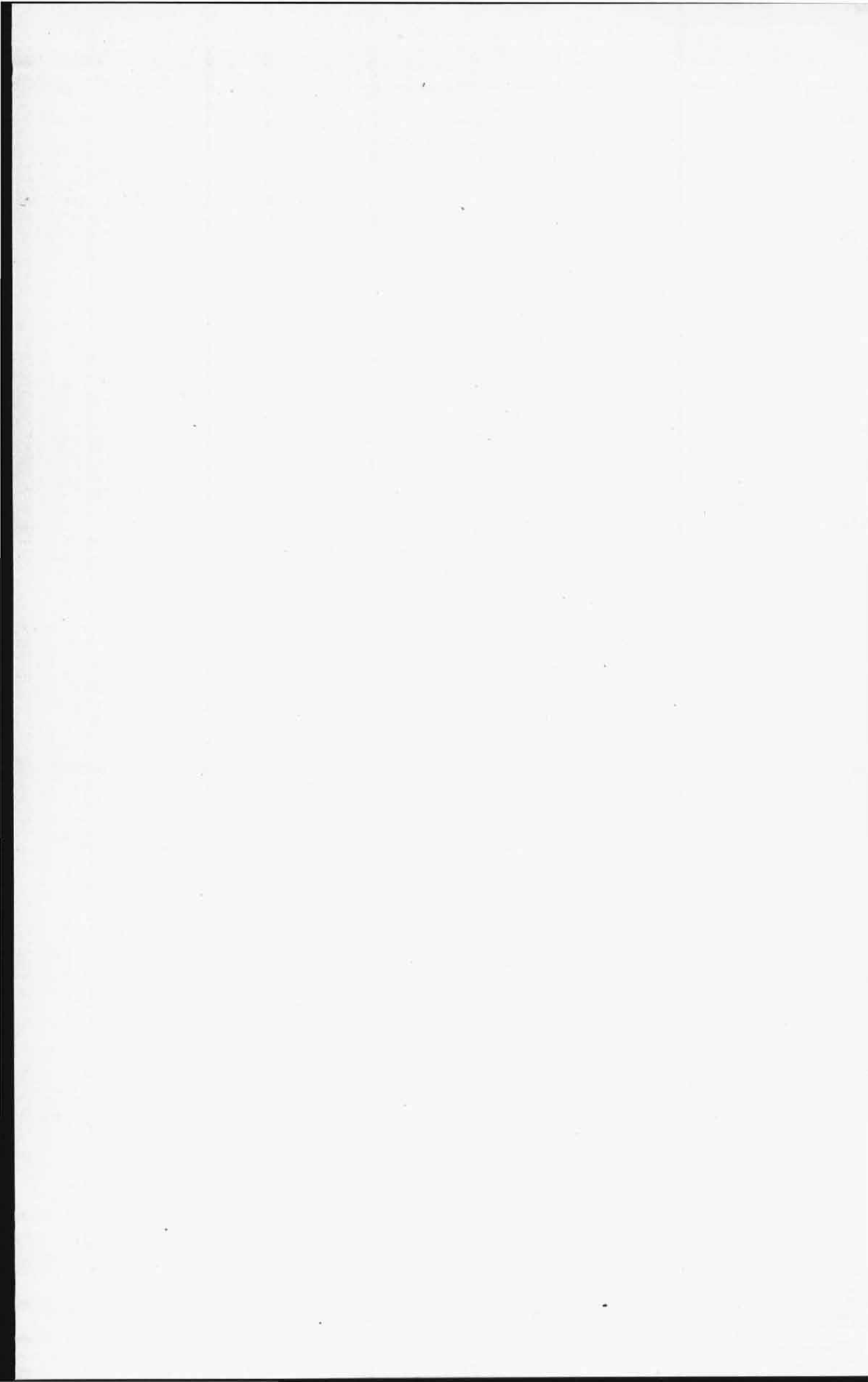
Eindcijfers voorloopige begrooting dienst 1919.

Door de wijzigingen en inlasschingen, voorgesteld bij het thans ingediende ontwerp, ondergaat het eindcijfer van de beide hoofdstukken der begrooting van uitgaven eene verhooging met f 21 209 120
waarvan:
voor den gewonen dienst f 19 351 120
buitengewone uitgaven 1 768 000
vlootuitbreiding 90 000

f 21 209 120

in verband waarmede de eindcijfers van de geheele voorloopige begrooting dienst 1919 worden (in guldens uitgedrukt):

	In Neder- land.	In Indië.	Totaal.
UITGAVEN.			
Algemeene begrooting	100 036 809	403 202 915	503 239 724
Aanvullende begrooting tram- weg Toeloengagoeng—Tren- galek—Toegoe	—	400 000	400 000
Ontwerp algemeene aanvullende begrooting	1 411 450	19 797 670	21 209 120
Opgeteld	101 448 259	423 400 585	524 848 844
MIDDELEN.			
Raming algemeene begrooting..	24 045 140	375 154 230	399 199 370
Ontwerp algemeene aanvullende begrooting	—	71 814	71 814
Opgeteld	24 045 140	375 226 044	399 271 184
Tekort geheelen dienst	77 403 119	48 174 541	125 577 660
waarvan: tekort gewonen dienst ..			61 793 922
buitengewone uitgaven			58 668 738
tekort vlootuitbreiding			5 115 000
			125 577 660



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919—1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

GEDRUKT STUK No. 3 A.

Bijlage van de Memorie van Toelichting.

(Zie in gedrukt stuk No. 3 de toelichting bij onderafdeeling 87 A van de uitgaven in Indië).

UITTREKSEL uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

No. 9. Tjipanas, den 15den April 1918.

Gelezen enz.

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Bij wijze van tijdelijken maatregel te bepalen dat zoolang de tijdsomstandigheden het noodig maken in verband met de algemeene duurte, aan burgerlijke en militaire landsdienaren in Nederlandsch-Indië, die in het genot zijn van inkomsten welke minder dan f 315 per maand beloopten, een toeslag zal worden verleend naar de volgende grondslagen:

Groepen van betaling.	Percentage berekend naar de inkomsten per maand.
§ I. voor inkomsten van f 50 's maands of minder	20%,
voor inkomsten van boven f 50 t/m f 100	15%,
„ „ „ „ „ 100 „ „ 200	10%,
„ „ „ „ „ 200 „ „ 314	5%,

met dien verstande, dat aan maandelijksch inkomen en duurtetoeslag tezamen door de laatstgenoemde drie groepen minstens f 60, f 115 en f 220 wordt genoten en door de laatstgenoemde groep hoogstens f 315.

§ II. De in § I bedoelde toeslag wordt genoten door alle in gemelde groepen van betaling vallende landsdienaren in vasten en tijdelijken dienst, zonder onderscheid van ras of landaard, voor zoover zij in werkelijken dienst of met binnenlandsch verlof onder genot van verlofsbezoldiging zijn, dan wel nonactiviteitsbezoldiging, voorloopige bezoldiging, wachtgeld of onderstand bij wijze van wachtgeld genieten.

§ III. (1) Voor de toepassing van deze regeling worden onder inkomsten, waarnaar het in § I aangegeven percentage zal worden berekend verstaan:

- bezoldigingen met de daarboven toegekende voordeelen en personeele toelagen, voor zoover zij in aanmerking komen voor de berekening van burgerlijk pensioen dan wel — indien de betrokkene niet in vasten dienst is — daarvoor in aanmerking zouden komen bij benoeming tot eene burgerlijke betrekking;
- voorloopige bezoldigingen, nonactiviteitsbezoldigingen en wachtgelden, met de daarboven toegekende toelagen als bedoeld in Bijblad No. 6658;
- soldijen;
- maandgelden en daggelden welke per maand worden uitgekeerd;
- onderstanden bij wijze van wachtgeld.

(2) Andere krachtens algemeene of bijzondere regelingen toegekende tegemoetkomingen, zooals toelagen wegens plaatselijke duurte en wegens dienstbelang, huishuurvergoeding, toelagen voor reiskosten en dergelijke komen bij de berekening van den duurtetoelag niet in aanmerking.

(3) Voor landsdienaren die gehuwd zijn met eveneens in 's Lands dienst zijnde personen wordt, indien de echtgenooten samenwonen of op dezelfde plaats gevestigd zijn, de toeslag berekend naar het gezamenlijk bedrag hunner inkomsten, met dien verstande dat wanneer dit bedrag meer beloopt dan f 314 's maands hun geen toelage wordt uitgekeerd.

§ IV. (1) De toeslag wordt aan de bezoldiging genietende landsdienaren maandelijks tegelijk met de bezoldiging uitbetaald; in het geval bedoeld in § III, lid 3, geschiedt de uitbetaling ten name van het gezinshoofd (den echtgenoot).

(2) Bij opneming in eene militaire ziekeninrichting wordt aan militairen, zoomede aan burgerpersonen behoorende tot het Departement van Oorlog, de duurtetoelag over den duur der verpleging alleen uitgekeerd wanneer zij een wettig gezin te verzorgen hebben dan wel andere nabestaanden, die ter beoordeeling van den Commandant der Land- en Zeemacht aan die geldelijke tegemoetkoming behoefte hebben en voor de toekenning daarvan in aanmerking komen. De uitbetaling geschiedt dan aan of ten behoeve van het gezin of de nabestaanden.

Ten tweede: De bij artikel 1 getroffen regeling treedt in werking met ingang van 1 Mei 1918.

Ten derde: enz.

Afschrift enz.

Stemt overeen met voors. Register,
De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) WELTER.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AMENDEMENT.

GEDRUKT STUK No. 4.

Amendement van de heeren Van Hinloopen Labberton, Bergmeijer, Kamil, Schmutzer, Schumann en Tjokroaminoto.

Ingezonden 22 October 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, in Hoofdstuk II der Uitgaven, Afdeeling V, van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te lasschen:

Onderafdeeling 196A. Subsidie aan fröbelscholen voor Inlanders en met dezen gelijkgestelden Memorie.

Toelichting.

Overtuigd van de onmisbaarheid van voorbereidend onderwijs in de Nederlandsche taal voor diegenen uit de niet-Nederlandsche bevolkingsgroepen, bij welker schoolopvoeding het Nederlandsch de voertaal zal zijn, achten ondergeteekenden het dringend noodig de mogelijkheid te openen tot verleening van steun aan z.g. fröbelinrichtingen voor Inlanders en daarmee gelijkgestelden.

Tot dusver kunnen (Bijbl. 6633 en 7316 art. 1) slechts aan scholen van voorbereidend onderwijs (fröbel- of bewaarscholen) voor kinderen van Europeanen subsidiën uit 's Lands kas worden te goed gedaan. Deze onbillijke bevoorrechting dient te vervallen.

In de zeer groote en herhaaldelijk tot uiting gekomen behoefte van niet-Europeanen aan fröbelonderwijs met Nederlandsch als voertaal, wordt door de toelating van Inlanders tot $\frac{1}{4}$ van het totaal (art. 1 sub d) en aan „cursussen” op minder geschikte uren niet voldoende voorzien.

Door die toelating van Inlandsche kinderen op de Europeesche fröbelscholen mogelijk te maken is het bestaan van eene behoefte ten deze principieel erkend.

Er moet thans een stapje verder worden gegaan om ook speciaal voor Inlandsche of Chineesche kinderen bestemde fröbelscholen met Nederlandsch als voertaal voor subsidieering in aanmerking te brengen.

VAN HINLOOPEN LABBERTON,
BERGMEIJER.
KAMIL.
SCHMUTZER.
SCHUMANN.
TJOKROAMINOTO.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AMENDEMENT

GEDRUKT STUK No. 5.

Amendement van de heeren Van Hinloopen Labberton, Tjipto Mangoenkoesoemo, Moeis, Dwidjosewojo, Tjokroaminoto, Bermeijer, Kamil, Schmutzer en Schumann.

Ingezonden 22 October 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, in Hoofdstuk II der Uitgaven, Afdeeling V, van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te lasschen:

Onderafdeeling 177A. Oprichting van 3 kweekscholen voor alle landaarden tot opleiding voor de akte lager onderwijs Memorie.

Toelichting.

De schromelijke achterstand in de voorziening in de behoefte aan op Europeesche leest geschoeid onderwijs is niet anders op te heffen dan door opening van de gelegenheid tot opleiding van de inheemsche krachten.

Al de pogingen, in het werk gesteld om in de behoefte aan Europeesche onderwijskrachten te voorzien, hebben gefaald en zijn voorbestemd te falen. De plaatsing van uit Europa aangevoerde onderwijzers aan Hollandsch-Inlandsche en Hollandsch-Chineesche scholen leidt nu reeds in bedenkelijke mate tot tekorten aan onderwijzers op de Europeesche scholen.

Er mag niet langer gedraald worden met de degelijke opleiding van inheemsche leerkrachten. Aan den kapstok van „bezoldigingsregelingen” laat zich dit vraagstuk niet langer ophangen. De dringende nood eischt onverwijldde voorziening. Wordt in 1919 de oprichting mogelijk gemaakt van 3 kweekscholen met 6-jarig programma, aansluitend op de lagere school, waar een eerste, tweede en derde klasse al aanstonds bezet kunnen worden, dan zullen omstreeks 1923 een 60-tal onderwijzers afgeleverd kunnen worden om de plaatsen bij het Hollandsch-

Inlandsch onderwijs in te nemen, welke thans door half opgeleide leerkrachten worden vervuld, die alsdan voor de verbetering van het onderwijs op de 2de klasse scholen vrijkomen. Wil de Regeering de oprichting van een of meer der drie scholen aan particulier initiatief overlaten, dan dienen de verouderde regelen in St. 1894 No. 192 gesteld (waarvan dan ook tot dusver, voor zoover bekend, voor geen enkele „kweekschool” wordt gebruik gemaakt) in zoodanigen liberalen zin te worden herzien, dat integrale vergoeding bij de vervulling van door de Regeering te stellen minimum-eischen ten aanzien van verplichte leerkrachten, aantal lesuren enz. worden gewaarborgd.

VAN HINLOOPEN LABBERTON.
TJIPTO MANGOENKOESOEMO.
MOEIS.
DWIDJOSEWOJO.
TJOKROAMINOTO.
BERGMEIJER.
KAMIL.
SCHMUTZER.
SCHUMANN.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AM E N D E M E N T.

GEDRUKT STUK No. 6.

Amendement van de heeren Van Hinloopen Labberton, Schumann, Stibbe en Tjokroaminoto.

Ingezonden 24 October 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, in Hoofdstuk II der Uitgaven, afdeling IV, van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te lasschen:
Onderafdeeling 129A. Ambtenaar voor de voorbereiding van de invoering van direct bestuur en afschaffing van de heerendiensten op de particuliere landerijen Memorie.

Toelichting.

Dit amendement beoogt leniging te brengen in de moeilijkheden op verschillende particuliere landerijen ondervonden in afwachting van den algeheelen overgang in 's Lands domein welke door den voorgestelden maatregel niet anders dan vergemakkelijkt zal kunnen worden.

Een der ernstige bezwaren, welke het huidig stelsel, zooals het laatstelijk belichaamd werd in St. 1912 No. 422, aankleven is te zoeken in de omstandigheid, dat de volkshoofden door den landheer bezoldigd worden, in stede van door het Gouvernement. Wanneer men meent dat de normale toestand, hierin bestaande dat de hoofden geheel in dienst en betaling van den Lande zijn „tot groote moeilijkheden tusschen de landeigenaren en de kamponghoofden zou moeten leiden”, dan heeft men hiermee den bestaanden toestand, dat kampongbestuur en eigenaren één zijn, voor goed veroordeeld.

Tegen misbruiken en „moeilijkheden tusschen de bevolking en de hoofden” heeft de Regeering gepoogd te waken door in artikelen 41 en 43 van het Reglement, bekrachtiging van de keuze van de dorps- en algemeene hoofden aan het Hoofd van gewestelijk bestuur voor te behouden en in artikel 42 de mogelijkheid van ontslag van overheidswege zelfs tegen den zin van den landheer mogelijk te maken, maar de Europeesche Resident is ver

weg en er kan heel wat geknoeid en gekneveld zijn ten nadeele van de onontwikkelde meest analphabete opgezetenen vóór het tot zulk een ingrijpen komt.

Aanstelling en bezoldiging dient door tusschenkomst van de Regeering te geschieden. De kosten van deze voorziening zullen ten laste van de eigenaren moeten blijven, evenzeer als bijv. in de Vorstenlanden deze kosten door de zelfbesturen worden gedragen.

Voor de particuliere landerijen zal deze zaak het eenvoudigst te regelen zijn, indien daaraan de afschaffing van de heerendiensten wordt verbonden.

Deze z.g. „heerendiensten” welke in den regel worden afgekocht door de betrokkenen, zijn niets dan een bron van inkomsten van den landheer die, in strijd met de bedoeling, waarmede „heerendiensten” worden gevorderd de afkoop niet of slechts ten deele aanwendt voor het doel waarvoor ze er zouden mogen zijn: verbetering van den oeconomischen toestand door den aanleg van wegen en waterwerken enz., welke aan de opgezetenen, die tot het praesteeren ervan gehouden zijn, weder ten goede komen. De meeste landen beschouwen deze inkomsten uit afkoop verkregen echter als een soort van exploitatie winst en empocheeren het bedrag zonder eenig scrupule en later wegen en waterwerken voor wat zij zijn. Het vormen van overschotten en het maken van winst uit den afkoop kan als niet anders worden beschouwd dan als een onttrekking van gelden aan hun eigenlijke bestemming, zij het dan dat deze „verduistering” op groote schaal door gewoonte en wetsinterpretatie (artikel 30 van het Reglement) als geheel en r egle wordt beschouwd door tal van landheeren, welke met een gerust geweten de overschotten uit afkoop van verplichte diensten gekweekt opstrijken.

De slechte staat van vele landerijen is ongetwijfeld mede een gevolg van de omstandigheid dat de van de opgezetenen te vorderen diensten of afkoopgelden niet voldoende aan het land zelf ten goede komen.

De Regeering onteigene op alle particuliere landerijen zoowel ten oosten als ten westen van de Tjimanock, het recht op het vorderen van heerendiensten, met inachtname bij de waardebepaling van dit recht van de omstandigheid, dat zij daartegenover de voorziening in het aanleggen en onderhouden van wegen en werken op gelijken voet als ten aanzien van de overige Gouvernementslanden geschiedt tot taak rekene. Bij de afkoop zou voor deze bereidverklaring der Regeering een contra-post te boeken zijn, voor ieder geval te berekenen naar hetgeen vereischt zal worden tot verbetering van den toestand van bruggen, wegen en waterleidingen, een en ander na overleg tusschen belanghebbenden en Regeering te regelen. Het bedrag, dat met de gewenschte voorziening voor ieder land afzonderlijk gemoeid is, bestaat derhalve uit 3 factoren:

Uitgaven voor bezoldigingen van dorps- en algemeene hoofden per jaar	f	A
Inkomsten uit afkoop heerendiensten per jaar „	E	B
Kosten van gewoon onderhoud van wegen, bruggen en waterleidingen (met inbegrip van een factor voor het in goeden staat brengen hiervan ingeval van schromelijke verwaarloozing)	„	C

In die gevallen dat het bedrag van C. zoodanig kan worden gesteld dat $A. + C. = B.$ kan de onteigening met gesloten beurzen geschieden.

De voordeelen van den nieuwen toestand springen i

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 7.

VERSLAG.

Algemeene beschouwingen

Door sommige leden werd de wenschelijkheid gevoeld bij de behandeling van deze aanvullingsbegrooting niet in algemeene beschouwingen te treden, doch slechts onderwerpen ter sprake te brengen welke vallen binnen het door de aanvullingsbegrooting bestreken terrein, alsmede die aangelegenheden, welke zich na de eerste zitting hebben voorgedaan en wier behandeling urgent wordt geoordeeld. In dezen gedachtengang achtte men het indienen van amendementen tot wijziging of aanvulling van deze suppletoire begrooting toelaatbaar en hield men het voor geoorloofd ook zaken te bespreken, waarvan in die begrooting geen melding is gemaakt.

Naar het inzicht van andere leden behoorden algemeene beschouwingen zeer zeker te worden toegelaten.

Gevraagd werd in welke richting de Regeering zich voorstelt haar beleid in de naaste toekomst te sturen. Naar eenige leden meenden, hinkt de Regeering te veel op twee gedachten. De benoeming van de heeren Sibenga Mulder en Swart onderscheidenlijk tot Directeur van Landbouw en Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië, wijzen er naar hun oordeel op, dat de Regeering een autocratisch-kapitalistisch standpunt inneemt, terwijl de inaugurale rede van den Gouverneur-Generaal bij de opening van den Volksraad deed vermoeden, dat het standpunt der Regeering democratisch is.

Verscheidene leden wenschten te vernemen of de benoeming van den heer Sibenga Mulder het inslaan van een nieuwen koers door het Departement van Landbouw tengevolge zal hebben.

Het bevreemde eenige leden, dat aan het hoofd van een Departement iemand gesteld is, die nog onlangs in de Tweede Kamer zich omtrent de suikercultuur heeft nitgelaten op een wijze, die niet strookt met den nieuwen regeeringskoers.

Opgemerkt werd, dat van Inlandsche zijde de benoe-

ming met wantrouwen is begroet en dat ook eenige Europeesche bladen zich niet zeer ingenomen hebben betoond.

Enkele leden achtten het niet uitgesloten, dat de nieuwe Directeur zich genegen zal toonen de bestaande koers te blijven volgen.

De conclusie, dat de benoeming van den heer Swart een verandering in het Regeeringsbeleid aannemelijk maakt, was anderen leden daarentegen niet duidelijk. Zij kenden geen antecedenten van den heer Swart, die zulks uitwezen.

Hieromtrent werd nog opgemerkt dat de Vice-Resident van den Raad van Indië vooral thans moet zijn iemand met een breeden kijk op algemeene zaken. Naar sommiger meening kan deze hoedanigheid niet bij den heer Swart verondersteld worden, hoe bekwaam hij ook moge zijn, daar zijn werkzaamheden op een te eenzijdig gebied gelegen zijn geweest.

Anderzijds werd de heer Swart, op grond van zijne groote ervaring op militair- en bestuursgebied en zijne bekendheid met vele landstreken van den archipel de rechte man op de rechte plaats geacht.

Eenige leden wezen er op, dat het toch zeer voorbarig is nu reeds een critiek uit te oefenen op de heeren Swart en Sibenga Mulder, die nauwelijks of nog niet hun bevestiging hebben aanvaard.

Met nadruk werd hier tegenover gesteld, dat de critiek niet gericht is tegen de heeren Swart en Sibenga Mulder doch slechts op de benoeming van deze heeren, die in dezen tijd — naar de eerst aan het woord zijnde leden meenden — een slag in het aangezicht der democratie is.

Men vroeg dezen leden of zij wel op de hoogte waren van de studiën van den heer Sibenga Mulder en wees speciaal van hetgeen hij voorstaat op het gebied van de Inlandsche nijverheid en landbouw; verwezen werd naar zijn studie betreffende de Indische begrooting voor 1911 in het tijdschrift voor Moederland en Koloniën. Ook indien de heer Sibenga Mulder tot dusver uitsluitend een suikerman zou zijn geweest, achtte men dat van geen beteekenis, aangezien het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, slechts weinig heeft te maken met de suikerindustrie en zeker niet met conflicten tusschen de Inlandsche bevolking en deze industrie. Deze laatste bewering vond bestrijding. Men wees er op dat de Directeur van Landbouw ook omtrent onderwerpen waarbij de suikerindustrie is betrokken — b.v. de inkrumping van het suikerrietareaal — der Regeering adviezen te geven heeft.

Enkele leden zagen gaarne door de Regeering op deze vraag beantwoord of de Assistent-Resident van Bandoeng zijne bevoegdheid niet te buiten is gegaan bij het tegevoeren der ongeregelde zaken te Madjalaja, terwijl men tevens gaarne zou vernemen hoe de Regeering denkt over het optreden van het binnenlandsch bestuur te Madjalaja en over de handeling van den Assistent-Resident te Wonosobo, die op grond van de omstandigheden dat de bevolking van sommige desa's nalatig bleef in de aanzuivering van haar schuld aan de afdeelingbank, de hoofden dier desa's in hechtenis zou genomen hebben. Van andere zijde werd aangevoerd, dat het juist aan het optreden van den Assistent-Resident te Bandoeng te danken is geweest dat erger werd voorkomen.

Door enkele leden werd de aandacht gevestigd op het gebruik, dat van de militaire macht gemaakt wordt om de bevolking schrik aan te jagen b.v. in het Kedirische. Hierbij werd nog opgemerkt, dat het zenden van troepen naar Kediri plaats vond kort na het verschijnen van eenige artikelen in het Soerabajaasch Handelsblad; men vroeg of tusschen beide gebeurtenissen verband bestond. Gevraagd werd of de Regeering in genoemde artikelen aanleiding gevonden heeft zelfstandig een onderzoek in te stellen, zoo ja of zij bereid is de ambtelijke rapporten ter zake ontvangen aan den Volksraad over te leggen.

Van andere zijde werd aangevoerd, dat ook in Europa de troepen beschikbaar moeten zijn voor politiediensten. Het zenden van militairen werd een voorzorgsmaatregel genoemd.

Daartegenover werd betoogd dat het zenden van troepen verbittering wekt bij de bevolking. Nog werd opgemerkt dat het zenden van troepen uitsluitend overgelaten moet worden aan het inzicht der Regeering.

Eenige leden meenden dat de oorzaak van de onrust in het Kedirische gelegen is in de omstandigheid dat de Handelsvereniging Amsterdam zulk een groote macht in die streken heeft en daarbij weigert iets ten gunste van de Inlandsche bevolking te doen. Aannemende dat dit juist was, betreurde men het, dat de Regeering niet tijdig ingegrepen heeft. Met genoegen had men gelezen, dat in het Kedirische voortaan ook voor andere cultures, evenals bij de suikercultuur het geval is, een maximum hoeveelheid grond beschikbaar zal worden gesteld ten behoeve van Europeesche cultuurondernemingen.

Ook werd gevraagd of het in de Java-Bode verschenen bericht, dat militairen zijn uitgezonden in verband met de aankondiging van een staking te Tegal Wali, juist is.

Eenige leden brachten de onlusten in Bantool ter sprake. De vraag werd gesteld of de Regeering maatregelen heeft genomen om aan de wandaden aldaar een einde te maken. Er werd op gewezen hoe reeds meer dan 1000 Inlandsche woningen in brand zijn gestoken en hoe bovendien de oogst vernield werd. Tegen al die handelingen schijnt het bestuur werkeloos te blijven. De aandacht werd er op gevestigd dat den Procureur-Generaal eenzijdige inlichtingen omtrent den omvang dier wandaden zijn verstrekt. De slapheid van het bestuur werd als oorzaak van den wantoestand genoemd; Zuid Bantool is nog steeds een broeinest der ketjoes.

Gaarne zag men aan den Volksraad overgelegd de ter zake dezer ongeregeldheden door de Regeering ontvangen ambtelijke rapporten of andere uitvoerige inlichtingen.

Gevraagd werd of het de Regeering bekend is dat in Bantool gestraften verplicht werden uit te komen voor de suikerfabrieken. Van andere zijde werd er reeds op gewezen, dat deze verplichting gegrond is op oude pernatans.

Verder werd de klacht geuit, dat in het Bantoolsche door de suikercultuur de bevolking reeds gedurende 8 jaar wordt benadeeld. Er zou van haar veel meer geëischt worden dan vroeger. Op Vrijdagen zou haar geen vrij gegeven worden.

Van andere zijde werd toegelicht, dat hetgeen geëischt wordt boven hetgeen, waartoe de pernatans bevoegdheid geven, wordt betaald. Ten opzichte van de tijden waarop de bevolking moet uitkomen, is zij tamelijk vrij. Het is enkel taakwerk dat van haar gevraagd wordt. Tegen-

gesproken werd, dat haar belet wordt des Vrijdags de misigitt te bezoeken.

Betoogd werd, dat het enkele raddraaiers zijn, die de bevolking aanzetten tot excessen en dat het bestuur tegen hen niet durft optreden. Geconstateerd werd, dat dus slaphed van het bestuur valt waar te nemen, zoowel waar het betreft het tegengaan van wandaden door de bevolking gepleegd, als waar het gaat om het bestrijden van wantoestanden, waaronder de bevolking lijdt. Een lid merkte nog op, dat gebleken was, dat de bevolking van vrijen arbeid niets wil weten. Men had van elders vrije werkkrachten moeten invoeren. Naar aanleiding daarvan werd door een ander lid aangevoerd, dat steeds bij overgang van gedwongen tot vrijen arbeid, een tijd doorgemaakt moet worden waarin het moeilijk is werkkrachten te verkrijgen, niet omdat de bevolking niet vrijwillig wil werken, maar omdat ze de zaak nog niet geheel vertrouwt; dit verschijnsel kan men in elke streek waarnemen. In verband hiermede werd er nog op gewezen, dat reeds sedert drie jaren op suikerfabrieken in de Mangkoenegaran met succes het stelsel van vrijen arbeid is ingevoerd.

Medegedeeld werd, dat de Sarekat Islam besloten heeft den strijd aan te binden tegen het systeem der suikerindustrie, bij welken strijd de Regeering betrokken kan worden zoolang zij met deze industrie coquetteert, en dat de S. I. dezen strijd voeren zal, met geoorloofde middelen, b.v. door het organiseeren van stakingen, zonder gebruik te maken van sabotage. Naar aanleiding van deze mededeeling werd gevraagd, hoe men zich denkt die stakingen te leiden; men zou wel buitensporige eischen kunnen stellen, waardoor het voortzetten van het bedrijf onmogelijk wordt.

Enkele leden brachten in verband hiermede de houding der Sarekat Islam ter sprake. Een hunner hoopte, dat de opperste leiding der vereeniging zich eens ernstig zou keeren tegen het optreden van den heer Semaoen, die in Semarang onder „overheersching” van den heer Sneevliet onder het Inlandsch personeel van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, werkzaam in het Stadsverband, eene beroering heeft te weeg gebracht door het bijeen te roepen op eene vergadering, waar op ergerlijke wijze gelasterd is tegen den Directeur van het Stadsverband.

Gewezen werd hierbij op het goede werk, dat in de Stadsverbandsche uitsluitend ten bate van de Inlandsche bevolking verricht wordt, en zeer zeker verdiende gewaardeerd te worden. Bij de Europeanen, in de inrichting werkzaam, is verontwaardiging gewekt; zij hebben zich afgevraagd: „Waarom ons nog langer op te offeren ten behoeve der bevolking?” In een uitstekende organisatie is verwarring gesticht en het werd alleszins gewenscht geacht, dat de Centrale Sarekat Islam eens een woord van afkeuring uitsprak over de houding dier plaatselijke afdeeling.

Gewezen werd op de artikelen van den heer Huygen de Raadt in de Locomotief, betreffende het optreden van de S. I. op zijn onderneming en gevraagd of de inhoud daarvan juist is en of de Regeering maatregelen denkt te nemen tegen een dergelijke wijze van optreden, die het gezag ondermijnt.

Van verschillende zijden werd gewezen op den verderfelijken invloed van de heeren Sneevliet en Baars op de Sarekat Islam. De vereeniging aanvaardt van die heeren eene voorstelling van zaken, die geheel bezijden de waar-

heid is. Er werd opgemerkt, dat de revolutionaire leiders verre in de minderheid zijn; alleen als het vertrouwen in de bestuursambtenaren geschokt wordt, zal men meer en meer die leiders gaan volgen.

Verscheidene Inlandsche leden noemden Sneevliet en Baars gevaarlijke elementen. Gevraagd werd waarom beiden nog niet uit het land gezet zijn; zij werden de bedervers van het Inlandsche volk genoemd; in hunne bladen o.a. de Soeara rajat wordt de bevolking op onredelijke wijze opgeruid, terwijl regeeringsmaatregelen stelselmatig verdacht gemaakt worden. Gevraagd werd, wat de regeering hiertegen denkt te doen. Enkele leden achtten veel meer reden aanwezig voor uitzetting van deze twee onruststokers, dan indertijd voor Douwes Dekker, Tjipto en Soewardi bestonden.

Een tegemoetkomende houding tegenover de S. I. werd het meest gewenscht geacht. Geconstateerd werd, dat die houding trouwens door de meeste bestuursambtenaren wordt aangenomen. Daarnaast werd het een grief genoemd, dat de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur dikwijls tevergeefs de hulp van de S. I. bestuursleden inroepen, indien hun invloed tot de goede uitvoering van maatregelen zou kunnen medewerken.

Het wekte verder verwondering, dat door de centrale leiding der S. I. nooit eens verzet is aangeteekend tegen de gebruiken der Inlandsche pers. Het maakt den indruk, alsof de slechtste manieren der Europeesche pers waren overgenomen. Ondersteld werd, dat de redactie der Sinar Hindia beducht is, dat zij van de heeren Sneevliet en Baars te hooren zal krijgen, dat hun toon nog lang niet heftig genoeg is.

Van andere zijde werd toegezegd, dat de houding der S. I. bij de openbare beraadslaging nader zal worden uiteengezet.

Door enkele leden werd de wenschelijkheid betoogd de parlementaire ontwikkeling van het land te bespoedigen. Het zaaien van haat tusschen de verschillende bevolkingsgroepen moet tegengegaan worden. Men wees er op, hoe thans zoowel Europeesche bladen, o. a. het Soerabajaasch Handelsblad, het Nieuws van den Dag en het Vrije Woord, als Inlandsche o. a. de Sinar Hindia, Djawa Tengah en Oetoesan Hindia verbittering wekken.

Aanbevolen werd te streven naar associatie. Gevraagd werd of de Regeering aan den Volksraad zou willen overleggen de ontworpen nieuwe redactie der haatzaai-artikelen; op de daarbij behoorende toelichting werd zeer veel prijs gesteld.

Men vroeg of er — gezien de excessen waartoe de pers vaak overslaat — wel afdoende bepalingen bestaan om zulks tegen te gaan.

Men zou gaarne van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur het tijdens de vorige zitting toegezegde antwoord ontvangen nopens de herbebossching in het Kedirische.

Voorts zou men aan de Regeering de vraag willen stellen, hoe zij denkt te voorkomen, dat de Volksraad in volgende jaren weder evenals dit voorjaar door tekort aan tijd niet in staat is de begroting zoo grondig te behandelen, als wenschelijk moet worden geacht.

Eenige leden zouden gaarne van de Regeering vernemen, waarom de reden niet is medegedeeld van het

weglaten van enkele posten o. a. die rakende den dienst der pestbestrijding, die volgens gedane toezegging op de aanvullingsbegrooting zouden worden gebracht.

Bij enkele leden wekte het verwondering, dat in verscheidene gevallen, o. a. bij onderafdeeling 24 en bij herhaling in de IXde afdeeling reeds overgegaan was tot het treffen van de voorgestelde maatregelen op tijdelijken voet.

Daardoor werd de Volksraad voor een voldongen feit gesteld. Waar de Volksraad minstens tweemaal per jaar vergadert, was men van oordeel, dat zijn advies wel zou kunnen worden afgewacht.

Enkele leden wenschten een protest te laten hooren tegen den particulieren werkgever, die het Volksraadslid, den heer Teeuwen, belet de bijeenkomsten van het college of vergaderingen van commissies, waarin dit lid door de Regeering is benoemd, bij te wonen en alzoo verhindert, dat dit lid in het algemeen belang werkzaam is. Men wenschte te vernemen welke maatregelen de Regeering, die dit Volksraadslid benoemd heeft, met betrekking tot de handelwijze van bedoelden werkgever heeft genomen of denkt te nemen.

Ook werd in dit verband de wensch geuit van de Regeering te mogen vernemen welk gevolg zal worden gegeven aan de motie in de vorige zitting van het College aangenomen (H 604), inhoudende eene uitnoodiging aan de Regeering om het mogelijk te maken de leden van den Volksraad ook op andere wijze dan door het toekennen van zittingsgelden schadeloos te stellen.

Verder werd de vraag gesteld of op het besluit, waarbij aan de te Batavia werkzame leden van den Volksraad, tevens zijnde landsdienaren, het binnenlandsch verlof voor het bijwonen der vergaderingen van het College geweigerd is, zal worden teruggekomen.

Enkele leden spraken den wensch uit, dat de Regeering maatregelen zou treffen, waardoor voor hen, die wegens de tijdsomstandigheden niet in Holland hunne studiën kunnen voortzetten, de mogelijkheid wordt geopend hier in Indië de lagere universitaire examens af te leggen.

Sommige leden zagen door de Regeering ook gaarne beantwoord de vraag of het voornemen om de in Nederland vertoevende Indische kinderen naar hier terug te brengen tot uitvoering zal komen en zoo neen, waarom niet?

Een der leden stelde de vraag in hoeverre de kosten van het onlangs aangekomen convooi ten laste der Indische begrooting zullen komen. Datzelfde lid zou tevens ook gaarne vernemen waarom voor dit doel niet een voor de tropen ingericht schip was gebruikt.

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Eenige leden merkten op dat door de instelling van landgerechten alleen de rechtszekerheid niet verbeterd en dat dit gepaard moet gaan met de aanstelling van een voldoende aantal landrechters. Deze leden meenden dat aan dien eisch niet overal was voldaan en dat de zoo noodige spoedige berechting van landgerechtzaken leed onder de groote afstanden die sommige landrechters hebben af te leggen.

Men vroeg de aandacht van de Regeering voor het feit, dat een tweetal fiscaalgriffiers, die als gevolg van het regeeringsbesluit van 10 Mei 1918 No. 26 buiten betrekking waren geraakt, eenige maanden lang geen inkomen hadden genoten, zoodat één hunner, die geen eigen middelen had, genoodzaakt is geweest sieraden te verpanden om aan de noodige gelden te komen om te leven. Wanneer dit een gevolg was van bestaande voorschriften, dan meende men dat die voorschriften dringend herziening behoefden.

Geklaagd werd over het langzame werken bij dit Departement.

Men wees in dit verband er op dat maanden noodig waren geweest voor de aanstelling van een djaksa in de afdeeling Keboemen, wat groote moeilijkheden en vertraging in de afdoening van zaken tengevolge heeft gehad.

Door een der leden werd de veronderstelling uitgesproken, dat ten aanzien van de toelating van Arabische immigranten anders gehandeld wordt, dan ten opzichte van de toelating van andere Vreemde Oosterlingen. In verband hiermede werden de volgende vragen gesteld:

- 1^e. of voor toelating de eisch wordt gesteld, dat de immigrant verwant moet zijn in den 1sten, 2den of 3den graad met een ingezetene van Nederlandsch-Indië, die hier reeds 40 jaren gevestigd is; en zoo ja of zulk een eisch dan uitsluitend voor Arabieren of ook voor Chineezzen of andere Vreemde Oosterlingen geldt;
- 2^e. of bij de toelating onderscheid wordt gemaakt tusschen Arabieren uit Hadramaut en Arabieren uit andere gedeelten van Arabië bv. uit den Hedjaz, Jemen en Mesopotamië en of de toelating voor eerstgenoemden moeilijker wordt gemaakt dan voor de andere categoriën;

Voor het geval het antwoord op deze vraag bevestigend mocht zijn, werd gevraagd, waarom dit onderscheid wordt gemaakt en waarop zulks berust;

- 3^e. over welk bedrag de immigrant moet beschikken om te voldoen aan den eisch: „dat hij in het onderhoud van zich zelf behoorlijk kan voorzien“?
- 4^e. of de toepassing van artikel 4, sub 3 van het Koninklijk besluit van 15 October 1915 No. 32, tot herziening van de bepalingen omtrent de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders en Vreemde Oosterlingen niet leiden kan tot willekeur in verband met de zeer vage en veel omvattende omschrijving van het artikel; het werd wenschelijk geacht eene meer nauwkeurige aanduiding te geven van de personen wier tegenwoordigheid schadelijk geacht wordt voor de economische belangen der Inlandsche bevolking;
- 5^e. of de Regeering bereid zal zijn de instructies voor de ambtenaren der immigratie te Priok en Soerabaja met betrekking tot de toelating van Vreemde Oosterlingen, aan den Volksraad over te leggen; vernomen was, dat deze instructies voor de toelating van Arabieren niet dezelfde zijn als die voor de toelating van Chineezzen;
- 6^e. of niet alle voorwaarden voor toelating en vestiging ten volle openbaar kunnen worden gemaakt, zoodat personen, die naar Nederlandsch-Indië willen komen of zich hier willen vestigen door hunne familieleden van tevoren in kennis kunnen worden gesteld met

de bepalingen waaraan zij hebben te voldoen voor toelating of vestiging.

Er werd voorts op gewezen dat het is voorgekomen dat Arabieren, die toelatingskaarten voor de buitengewesten hadden verkregen en die aldaar langen tijd hadden vertoefd, bij verhuizing naar Java, moeilijkheden ondervonden en dat zij, na aanvankelijk te zijn toegelaten na eenige maanden of jaren van rustig verblijf op Java, zonder opgaaf van redenen het bevel ontvingen om Nederlandsch-Indië te verlaten. In dit verband werd gevraagd of de Regeering aan de personen, die verwijderd worden, de redenen voor deze verwijdering niet moet mededeelen.

Gevraagd werd of reeds iets gedaan is ter tegemoetkoming aan den geuiten wensch om het theosophisch onderricht in de gevangenissen toe te laten.

Door vele leden werd gewezen op de schandelijke toestanden op sexueel gebied die in de gevangenissen heerschen. Aangedrongen werd de inrichting der slaapzalen te verbeteren.

Gevraagd werd hoe het komt dat onder deze afdeling geen post is te vinden corresponderende met post 101 A: verbetering van de bezoldiging der ambtenaren van den Inlandschen bestuursdienst. De bezoldiging van de justitieambtenaren moet, om rechtmatige reden tot ontevredenheid te voorkomen, verband houden met die der bestuursambtenaren. Te dezer zake had de Volksraad reeds van zijn gevoelen doen blijken bij de reorganisatie van het districtsbestuur in de Minahassa, waar bij amendement was voorgesteld gelijktijdig de positie van de Inlandsche officieren van justitie te verbeteren. Men drong aan op het opnemen van een globalen post op de begrooting, opdat een herziening van de bezoldiging der justitieambtenaren in die gewesten van Sumatra, waar de vooruitzichten der bestuursambtenaren verbeterd worden, tegelijk in werking zou kunnen treden met de gewijzigde traktementsregeling voor demangs en assistent-demangs.

Gevraagd werd in welk stadium de invoering van gouvernementsrechtspraak in verschillende gewesten van Sumatra thans verkeert en of een spoedige invoering daarvan kan worden tegemoet gezien.

Ook meende men dat meerdere ambtenaren dermate met werkzaamheden voor de rechtspraak overladen zijn, dat de uitoefening van hun bestuursfunctiën daaronder lijdt. Men vroeg hoe de Regeering er over denkt om in bestuursressorten, waar een dergelijke toestand bestaat een bestuursambtenaar uitsluitend met rechtspraak te belasten, opdat de bestuurder van het ressort zijn volle aandacht aan het eigenlijke bestuurswerk zal kunnen wijden.

Men wees in dit verband op Tapanoeli, waar, naar men vernomen had, alleen in de onderafdeeling Toba een achterstand van eenige honderden civiele zaken bestaat.

Een lid drong aan op invoering der door Prof. Mr. J.

H. Carpentier Alting ontworpen regelingen betreffende privaatrecht, burgerlijken stand en Inlandsch notariaat in de Minahassa, Sangir en Talaud-eilanden en Posso.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

- Onderafdeeling 20.* Personeel van het Hooggerechtshof. Gevraagd werd of de aanstelling van een tweeden Vice-President niet in strijd is met artikel 152 van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie. In verband hiermede werd medegedeeld dat eene wijziging der bepaling voorbereid wordt.
- Onderafdeeling 24.* Personeel der Raden van Justitie.

De vraag werd gesteld of de Regeering thans reeds beschikt over de statistische gegevens omtrent de criminaliteit, ten einde te kunnen beoordeelen of toeneming van het aantal strafzaken de uitbreiding van de Raden van Justitie wettigt.

- Onderafdeeling 43A.* Subsidie opvoedingsgesticht te Soekaboemi.

Vele leden waren van gevoelen dat de kosten voor den bouw veel te hoog zijn; terwijl de opzet veel te kostbaar werd geacht. Ofschoon uitdrukkelijk sympathie werd uitgesproken met het streven werd toch op eenvoud aangedrongen; men achtte een uitgave van ± f 1 250 per pupil veel te hoog. Gewezen werd op de veel zuiniger inrichting van „Pa Van der Steur”, die een nog grooter aantal kinderen heeft.

Van andere zijde werd het onmogelijk geacht dat de vereeniging in kwestie duurder zou gaan werken, dan noodig is; zij is gewend aan goedkoop werken. Ook werd met verwijzing naar de toelichting op dezen post gevraagd waarom de bouw en exploitatie van Lands-opvoedingsgestichten zoo aanmerkelijk kostbaarder zijn dan van soortgelijke particuliere inrichtingen.

Enkele leden waren van meening dat de Regeering zelf de oprichting dient ter hand te nemen, en niet dergelijke groote bedragen aan een Christelijke vereeniging moet verstrekken; als Mohamedaansche inrichtingen ook geld komen vragen is de grens niet te overzien.

Door vele andere leden werd aan particulieren zorg met Regeeringssteun verre de voorkeur gegeven.

Wenschelijk werd het geacht dat Inlandsche vereenigingen het initiatief nemen om voor Inlandsche kinderen dergelijke opvoedingsgestichten op te richten, eveneens met regeeringssteun.

Verondersteld werd, dat Inlandsche vereenigingen niet weten hoe zij zich van geldelijken steun uit 's Lands kas kunnen verzekeren. Van Bestuurswege zouden hun ter zake inlichtingen kunnen worden verstrekt. Voorts zou men gaarne vernemen, of het arbeidsleger Adhi Darmo te Djokja niet in aanmerking komt voor eene subsidie ten behoeve zijner inrichting voor verwaarloosde kinderen. Van andere zijde werd opgemerkt, dat men gerust kan aannemen, dat de Commandant van Adhi Darmo wel den weg kent dien hij moet inslaan om een subsidie te erlangen. Dat van regeeringszijde een aansporing zou moeten uitgaan om subsidie aan te vragen voor de oprichting van opvoedingsgestichten werd door eenige leden niet toegegeven. Die leden waren van oordeel, dat men van Inlandsche zijde zelf eerst eens moest toonen dat er een drang bestaat om zoodanige inrichtingen in het leven te roepen.

Gevraagd werd in hoeverre de Regeering bereid is Inlandsche weeshuizen op te richten en hoe het staat met de aanvraag der Vereeniging Pro Juventute te

Onderafdeeling 46. Personeel van de arbeidsinspectie.

Soerabaja om toekenning van een renteloos voorschot ten behoeve van eene landbouwkolonie.

Door een der leden werd aangedrongen op de instelling van een commissie, naast die voor het houden van een arbeidsenquête, om een onderzoek in te stellen naar de toestanden onder de contract-arbeiders. Bij voorkeur zag hij een dergelijke commissie samengesteld uitsluitend uit Volksraadsleden. Andere leden zagen de noodzakelijkheid hiervan niet in.

Door meerdere leden werd het in te stellen ambt van inspecteur zeer nuttig geacht, om eenheid in opvatting van de adjunct-inspecteurs te bevorderen.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Men stelde de vraag, waarom aan jongelieden, komende van verschillende plaatsen, die een cursus voor ambtenaren bij de in- en uitvoerrechten hebben gevolgd, niet onmiddellijk na afloop van dezen cursus examen wordt afgenomen. Veelal keeren zij naar hun standplaatsen terug en worden eerst na eenige maanden tot deelneming aan het examen opgeroepen, hetgeen voor hen extra-uitgaven meebrengt. Naar men meende zou het examen telken na afloop van den cursus kunnen worden afgenomen. Gaarne zou men inlichtingen ter zake ontvangen.

Hoofdstuk I. Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 18A. Duurte-bijslag op pensioenen, gagementen en onderstanden.

Gevraagd werd wanneer de regeling voor gewezen landsdienaren kan tegemoet gezien worden. Op spoed werd aangedrongen.

Onderafdeeling 31A. Duurtetoeslag aan ambtenaren en beambten wier bezoldigingen ten laste komen van de III^e afdeeling.

Gevraagd werd welke ambtenaren en beambten hier bedoeld worden.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 68b. Kosten van invordering van belastingen.

Men vroeg of bedoeld wordt de aanstelling van een adjunct-controleur, dan wel van een adjunct-commies.

Onderafdeeling 84. Accountantsdienst.

Enkele leden vroegen waaom juist het maximum tractement naar boven afgerond moet worden. In de toelichting wordt er n.l. op gewezen, dat de reden voor handhaving van het verschil in bezoldiging tusschen de twee categorieën van accountants niet meer bestaat.

Men wees op het zonderlinge feit, dat terwijl eerst kort geleden, n.l. bij Staatsblad 1918 No. 560 (Besluit van Augustus 1918) het bedoelde verschil werd vastgelegd, thans reeds een herziening zou noodig zijn.

Onderafdeeling 87 A en B. Duurtebijslag.

Een lid toonde zich over deze tegemoetkomingen wel dankbaar maar niet voldaan. Voor lagere ambtenaren is de duurtetoeslag niet voldoende om de prijsstijging der levensmiddelen voldoende te compenseeren.

Door enkele leden werd het bezigen der uitdrukking „bedeelden” in de toelichting misplaatst geacht, en gevonden voor de betrokkenen. Beter werd het geacht, te spreken van „gerechtigden”.

Departement van Binnenlandsch
Bestuur.

Gaarne vernam men hoever de reorganisatie van het agrarisch stelsel in de Vorstenlanden thans gevorderd is. De minder goede agrarische regeling aldaar werd b.v. aangewezen als oorzaak van de ongeregelde heden in Bantool. Naar de meening van enkele leden is de overgangperiode van den ouden naar den nieuwen agrarischen toestand te lang.

Eenige leden verzochten overlegging aan den Volksraad van de stukken betreffende het aan den Regent van Bangkalan verleende ontslag.

Een der leden wenschte bovendien gaarne te vernemen in hoever het juist is:

- 1^e. dat het onderzoek, dat tot het ontslag van den Regent van Bangkalan heeft geleid, werd ingesteld door een Controleur van het binnenlandsch bestuur, die om particuliere redenen vooringenomen was tegen den Regent;
- 2^e. dat de Regent op de tegen hem uitgebrachte beschuldigingen niet gehoord is geworden, althans niet in laatste instantie, doch enkel op de persoonlijke overtuiging van den Resident is voorgedragen voor ontslag;
- 3^e. dat de voornaamste aanleiding van zijn ontslag is geweest de door een bijvrouw op hem uitgeoefende verderfelijke invloed, welke invloed tot ongewenschte toestanden in zijn regentschap heeft aanleiding gegeven;
- 4^e. en zoo ja, welke ongewenschte toestanden het waren of zijn.

Gevraagd werd waarom de belofte, afgelegd door den Minister van Koloniën in de 2de Kamer dat aan de door de inschuiving van officieren in het korps B.B.-ambtenaren gedupeerde Controleurs de rang en titel van Assistent-Resident verleend worden zal, niet wordt vervuld. Er werd op aangedrongen, dat deze belofte zal worden ingelost, zoodat ten slotte aan 8 Controleurs rang, titel en inkomsten van Assistent-Resident zullen moeten worden toegekend.

Gevraagd werd of terugplaatsing van alle à la suite gevoerde B.B. ambtenaren der buitenbezittingen (zoover is na te gaan circa 10 ambtenaren), waardoor het tekort belangrijk zal ingekrompen worden, tegemoet te zien is.

Gewezen werd op het tekort aan geoeft personeel op de bestuurskantoren, waardoor het voorkomt dat een regent na een afwezigheid voor dienstzaken grooten achterstand vindt, welchen de patih, die zelf overkropt is met werk en niet altijd van de zaken op de hoogte is, niet kan voorkomen. Tengevolge van de inkringing, op voorstel van het Lid van den Raad van Nederlandsch-Indië Mullemeister ingevoerd, viel een tekort aan ambtenaren te constateeren voor de steeds toenemende werkzaamheden. Daartegen werd opgemerkt dat in ieder voorkomend geval aan de Regeering om vermeerdering van personeel kan gevraagd worden. Zoolang die uitbreiding niet is gevraagd, kan der Regeering geen verwijt treffen. Men zag gaarne de vraag beantwoord of in beginsel bezwaar bestaat om aan een patih een assistent-

wedana toe te voegen, indien de noodzakelijkheid daarvan blijkt. Men meende dat bij sommige gewestelijke bestuurders dienaangaande twijfel bestaat.

Omtrent de benoeming van wedana's werd opgemerkt, dat het voorgekomen is, dat personen die eenige jaren djaksa geweest zijn, op het oogenblik dat zij naar ancienniteit voor eene benoeming tot wedana in aanmerking komen, daarvoor gepasseerd worden, omdat zij in eenige jaren geen bestuurspraktijk hadden, niettegenstaande zij tevoren langen tijd het ambt van assistent-wedana hadden bekleed. Hierdoor wekte men ontevredenheid, omdat daarbij ouderen door jongeren gepasseerd worden. Men meende dat een geschikt assistent-wedana, die djaksa geworden is, op zijn tijd tot wedana moet worden bevorderd. Het bestuurswerk zal hem niet vreemd vallen. Gevraagd werd of de Regeering niet in dien zin een aanschrijving aan de gewestelijke bestuurshoofden wil richten, opdat ten deze uniformiteit worde betracht.

Gevraagd werd of de Regeering het tijdstip nog niet aangebroken acht om de officieren in de Westerafdeling van Borneo, die met het civiel bestuur belast zijn, door burgerambtenaren te vervangen. Men meende dat de politieke toestand deze vervanging reeds lang ge-
doogt.

Gevraagd werd of reeds begonnen is en welke resultaten voorloopig bereikt zijn met de proef tot ontvoogding van den regent, d.w.z. het verleenen van zoo groote zelfstandigheid aan den regent, dat deze den Assistent-Resident geheel vervangt. Men zou gaarne vernemen, welke overwegingen de Regeering er toe geleid hebben om in Tjiandjoer de proef te nemen.

Er werd op gewezen, dat de ontwikkeling en beschaving van een regent niet alleen beoordeeld dienen te worden naar het al of niet genoten hebben van een Europeesche opleiding. Er zijn regenten, die zich weliswaar in het Hollandsch minder goed kunnen uitdrukken, maar die niettemin zeer bekwaam zijn.

In aansluiting daaraan werd gevraagd, of de Regeering spoedig van plan is het aantal Europeesche bestuursambtenaren te verminderen. Gewezen werd op een vergelijking tusschen Britsch- en Nederlandsch-Indië door de heeren van Deventer (16 November 1905) en van Kol (21 November 1902) in de Tweede Kamer gemaakt.

In Britsch-Indië met een bevolking van 232 miljoen inwoners onder direct en 62 miljoen onderdanen onder indirect bestuur waren in 1902 1027 Engelsche ambtenaren behooren tot de covenanted civil service, terwijl in hetzelfde jaar in Nederlandsch-Indië met 30 miljoen inwoners onder rechtstreeksch en 5 miljoen onderdanen onder indirect bestuur (dus $\frac{1}{3}$ van de Britsch-Indische bevolking) evenveel bestuursambtenaren werkzaam waren.

Gevraagd werd of het waar is dat voor de toelating tot de Bestuursschool de voorkeur gegeven wordt aan personen die in familie-relatie staan tot regenten (zie „Oud-Osviaan”, No. 7 blz. 4) zoo mogelijk met overlegging van een staat van degenen, die sinds de oprichting van de Bestuursschool de lessen gevolgd hebben.

Bij Gouvernementsbesluit van 20 Februari 1918 No. 34 is bepaald, dat zij die een bewijs hebben van overgang van de 3de naar de 4de klasse H. B. S. en zij die een

einddiploma Mulo hebben, gelijkgesteld worden met degenen die een Osvia hebben afgehoopen. Dit werd onbillijk geacht tegenover de laatsten. Gevraagd werd op welke gronden het besluit berust.

In verband met een artikel voorkomend in No. 10 van de „Politie-Gids” werd gevraagd of volledige inlichtingen omtrent de politie-toestanden in Solo kunnen verschaft worden.

Naar aanleiding van een onlangs met de landbouwverenigingen gehouden vergadering ter bespreking van de samenstelling en werkwijze van de cultuurpolitie, waarbij echter de bevolking niet gekend is, drong men er op aan dat de bestuursambtenaren zooveel mogelijk met de wenschen van het volk rekening zullen houden. De assistent-resident behoort neutraal te zijn en geen beschermer van de ondernemers. Hij behoort te onderzoeken welke redenen tot de zg. „inlandsche terreur” aanleiding hebben gegeven. Over het algemeen zijn de toestanden zeer bevredigend; alleen waar de administratie van de onderneming niet in orde is, ontstaan onlusten. Met aanstelling van politie, zonder de innerlijke oorzaken van de onrust weg te nemen, bereikt men geen afdoende resultaten. Daartegen werd opgemerkt dat de cultuurpolitie een particuliere politie is, door particulieren betaald, zoodat het geen zin heeft van de bestuursambtenaren te eischen dat zij over instelling daarvan de bevolking of de volksleiders raadpleegt.

Aangedrongen werd op publicatie — bv. tot zekere rangen — in den regeeringsalmanak van de ranglijsten van Inlandsche bestuursambtenaren. In verschillende gewesten worden die lijsten thans niet bekend gemaakt, zoodat belanghebbenden en desgelijks hun onmiddellijke chiefs in het duister tasten met betrekking tot hun bevorderingskansen. Eveneens van het benoemingsreglement, in Maleische vertaling, die tegen lagen prijs verkrijgbaar ware te stellen.

Men wenschte dat bij plaatsing van Inlandsche bestuursambtenaren in gewesten waar 2 talen gesproken worden, meer rekening met de talenkennis dier ambtenaren wordt gehouden, opdat het niet voorkomt, dat een Inlandsch bestuursambtenaar die alleen Javaansch kent, in een streek geplaatst wordt, waar alleen de Soendaneesche taal gesproken wordt bv. in Bantam. Daartegen werd opgemerkt, dat het praktisch niet altijd mogelijk is dat te vermijden.

Gevraagd werd hoe de Regeering denkt over het beginsel der erfopvolging bij regentsbenoemingen (art. 69 Reg. Regl. 4de lid).

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 91. Personeel van het Europeesch bestuur.

Gevraagd werd of door het voorstellen van dezen post al uitgemaakt is, dat Cheribon geen burgemeester krijgt, vermits gemeend wordt dat de toevoeging van een afdelings-secretaris aan den Assistent-Resident niet noodig is, wanneer een Burgemeester voor Cheribon wordt benoemd.

Van andere zijde werd gevraagd of niet volstaan zou kunnen worden met toevoeging van een commies. Onder de commiezen zijn personen, die zeer wel voor het bedoelde werk geschikt zijn. Daartegen werd opgemerkt dat

het gehalte van commiezen vaak veel te wenschen overlaat. In plaats van het klein-ambtenaarsdiploma zou voor benoembaarheid tot administratieve ambten een eind-diploma Mulo geëischt moeten worden. De aanstelling van een afdeulingssecretaris zal noodig zijn, omdat men de beschikking dient te hebben over een persoon, die het publiek behoorlijk kan te woord staan en inlichten.

Voorts wenschte men te vernemen waarom op de plaatsen waar een Burgemeester is aangesteld, de betrekking van een afdeulings-secretaris niet is komen te vervallen.

Onderafdeeling 100A. Verbetering van de bezoldiging van gediplomeerde Inlandsche bestuursambtenaren op de Buitenbezittingen.

Door een der leden werd de aandacht gevestigd op het gebruik van het woord buitenbezittingen inplaats van buitengewesten.

Opgemerkt werd, dat de opleidingsschool in Fort de Kock niet populair is, getuige de geringe aanmelding van leerlingen bij het nieuwe cursusjaar, omdat de kosten voor voeding als anderzins (\pm f 15.— per maand) voor velen te hoog zijn. De kweekschool voor Inlandsche onderwijzers is niet zoo kostbaar. Verzocht werd aan de internen een toelage toe te kennen. Daartegenover werd gesteld, dat men meende de minder bevredigende aanmelding voor het nieuwe cursusjaar te moeten toeschrijven aan onvoldoende vooruitzichten voor de abiturienten der school en het vertrouwen uitgesproken, dat zich na de thans in uitzicht gestelde positieverbetering wel meer kandidaten zullen aanmelden.

Onderafdeeling 101A. Verbetering van inkomsten van districts- en onderdistrictshoofden.

Aangedrongen werd op verbetering van de positie van de volkshoofden. Het volkshoofd moet vaak teeren op de contributies van het volk zooals in Sumatra's Westkust (wang serajo), waar het is voorgekomen dat negerihooften in tien maanden geen inkomsten kregen omdat het volk niet wilde betalen.

De positie van het kamponghoofd op Sumatra is een geheel andere dan die op Java. De Inlandsche bestuursambtenaren zijn veel te hoog verheven boven dergelijke bestuursaangelegenheden als het niet betalen der bijdrage voor de bezoldiging der hoofden en daardoor hebben de kamponghoofden te veel vrijheid en gaan zij maar al te vaak tot knevelarijen over. Daartegen werd opgemerkt dat als de hoofden van Inlandsche rechtsgemeenschappen in de buitengewesten van landswege bezoldigd werden, de kamponghoofden op Java eveneens vaste bezoldiging zouden vragen en de kosten dan niet te overzien zouden zijn. Andere leden wezen er op, dat in Sumatra's Westkust wel een bijdrage wordt gevraagd voor de negerihuishouding de z.g. wang negeri doch geen gelden uitsluitend voor bezoldiging van het hoofd. De panghoeloe kapala geniet zijn inkomsten uit de negeri kas. Dat de daarvoor vaste bijdrage niet altijd regelmatig door alle gemeentegenooten betaald wordt, is een gevolg van het feit dat tegen onwilligen geen dwangmaatregelen kunnen genomen worden. Dat zal beter worden als de Inlandsche gemeente het recht van belastingheffing krijgt.

Onderafdeeling 103A. Hervorming Chineesch en Inlandsch Bestuur.

Gewezen werd op de ongelijke verhouding tusschen het aantal benoedigde wijkmeesters en onderwijkmeesters in de steden Batavia en Semarang. Voor Batavia wordt gerekend op 6 wijkmeesters en 41 onderwijkmeesters voor Semarang op 6 wijkmeesters en 14 onderwijkmeesters. Nadere toelichting werd gevraagd omtrent het aantal benoedigde ambtenaren en hunne bevoegdheden.

Gevraagd werd waarom geen zekerheid kan gegeven worden dat de tot dusver uitbetaalde collecteloonen in 's Lands kas kunnen blijven, waar nu toch aan bezoldigde ambtenaren de inning van belastingen kan opgedragen worden en deze daarvoor geen extra beloning behoeven te krijgen.

Men meende te moeten opmerken, dat de toelichting ruimer is, dan de formulering van den begrootingspost, omdat de toelichting doet veronderstellen, dat ook de Arabieren tot de nieuw in te stellen wijken zullen behooren, terwijl zij in de omschrijving van den post niet zijn begrepen. In verband hiermede wenschte men gaarne van de Regeering te vernemen of wellicht de Arabische officieren nog blijven gehandhaafd.

Uit de toelichting meende men te moeten opmaken, dat bij verwezenlijking van de voorgestelde hervorming, de kamponghoofden zullen verdwijnen. Uit de in die toelichting opgenomen raming van kosten bleek echter niet dat de collecte-loonen der kamponghoofden vrijkomen. Met het oog hierop vernam men gaarne welke bedoeling men ten aanzien van de kamponghoofden in Semarang en Soerabaja heeft. Men wees er op, dat in geval de kamponghoofden zouden verdwijnen, men bij positioneele zaken de hulp dier hoofden, die goed met de bevolking bekend zijn, zou missen. Dit zou men betreuren.

Men vroeg of de Regeering voornemens is, in verband met de tegenkating die de beoogde hervorming bij vele Chineezzen ondervindt, de voorgestelde maatregelen ongewijzigd in te voeren. Eenige leden achtten het meer aanbevelenswaardig, indien de Regeering het officierenstelsel voor de Chineesche bevolking liet voortbestaan, doch deze ambtbekleeders een bezoldiging toekende, evenals dit thans reeds op Banka geschiedt.

Andere leden juichten den voorgestelden maatregel toe. Zij vroegen of de tegenkating wel algemeen is, of slechts van een bepaalde kleine groep afkomstig is. Gaarne vernam men uitvoerig, wat der Regeering aangaande deze tegenkating bekend is.

Enkele leden zouden gaarne eenige meerdere toelichting ontvangen omtrent den werkkring van de aan te stellen ambtenaren.

Eenige leden achtten het beter dat de schakel werd aangebracht tusschen de gemeente en de bevolking in plaats van tusschen de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur en de bevolking. De gemeenten toch zullen ook wijkmeesters behoeven voor de bevolkingsregistratie; over wijkmeesters in dienst van het bestuur zal de Burge-meester geen zeggenschap hebben.

Onderafdeeling 110A. Toelagen wegens duurte in de Buitengewesten.

Er werd op gewezen dat deze toelagen alleen gegeven zullen worden aan ambtenaren in de buitengewesten. Bij overplaatsing van binnenplaatsen op Java naar Batavia, Semarang, Soerabaja en Bandoeng werd de toelage evenzeer noodig geoordeeld; waarom gevraagd werd of de Regeering niet in overweging wil nemen de toekenning van eene toelage wegens duurte bij overplaatsing naar de 4 gemelde hoofdplaatsen.

Gevraagd werd of de toelagen onderworpen zijn aan contributie van het weduwen- en weezenfonds; zoo ja, dan dient de toelage vermeerderd te worden met het bedrag van die contributie.

Door een der leden werd geconstateerd, dat het schijnt, alsof we geleidelijk krijgen niet een bezoldiging naar

prestatie maar naar behoefte. Gehoopt werd, dat de Regeering in deze dan ook verder zou willen gaan en rekening houden met de sterkte van het gezin van den landsdienaar en bij de bezoldiging harer ambtenaren dus onderscheid maken tusschen gehuwden en ongehuwden.

Van andere zijde werd aangevoerd dat de toelage wegens duurte feitelijk is eene vergoeding voor vermindering van inkomsten tengevolge van eene overplaatsing naar duurdere plaatsen.

In dit verband werd er nog op gewezen, dat bij de overweging van de vraag of een ambtenaar voor toekenning van eene toelage in aanmerking komt ook rekening dient te worden gehouden met vrije geneeskundige behandelings, die men op de eene plaats wel geniet en op eene andere niet, en evenzeer met het genot van vrije woning waardoor aan sommige ambtenaren reeds een niet gering voordeel is verzekerd.

De schaal, waarnaar het bedrag der toelage zal worden berekend werd door eenige leden verkeerd geacht. De dure levensbehoefden toch drukken het meest op de lage inkomens, waarom eene soortgelijke regeling werd aanbevolen, als geldt bij de toekenning van den duurtebijslag wegens de tijdsomstandigheden.

Een lid meende tegenstrijdigheid te ontdekken in de toelichting op dezen post, voorkomend op pag. 11. Volgens het aldaar in het 2de lid medegedeelde, zal geen algemeene regeling in het leven geroepen worden, terwijl in de 7de alinea van dezelfde bladzijde erop gezinspeeld wordt, dat er wel eene algemeene regeling komt. Meerdere toelichting werd gewenscht geacht.

In het algemeen werd het stelsel van persoonlijke toelagen afgekeurd.

Onderafdeeling 113A. Wegenaanleg op Timor.

Een der leden stelde de vraag of met de betrokkenen overlegd zal worden omtrent de bepaling van het gedeelte, dat zij van de ontvangen gelden zullen moeten terugbetalen.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

De vraag werd gesteld of de Regeering een termijn kan aanwijzen, waarbinnen hooger onderwijs hier te lande zal zijn ingevoerd, althans of de regeering genegen is binnen afzienbaren tijd het onderwijs op de Stovia en Nias op te voeren tot het peil van hooger onderwijs. In de laatste 2 jaren is aan eenige personen in het bezit van het einddiploma H. B. S. toegestaan de lessen te volgen aan de Stovia en Nias en hun gelegenheid gegeven het 1ste natuurkundig examen af te leggen. De Nederlandsche Regeering maakt nu bezwaar het examen te erkennen. Zij wil naar men meende wel een blijvende hoogeschool in Indië in het leven roepen, doch niet aan een tijdelijken cursus gelijke waarde toekennen als aan de studie in Holland.

Men wees op het tekort aan onderwijzers; dit zal naar men vreesde nog erger worden, aangezien voor de opleiding tot dit ambt zich telkens minder personen aanbieden. Men vroeg of de Regeering het denkbeeld om de bezoldiging der Europeesche onderwijzers te herzien, niet nogmaals in overweging zal nemen. Men wees er op, dat vermindering in de uitzending van onderwijskrachten uit

Holland, het gevolg zal hebben, dat hier te lande spoedig opleidingsgelegenheden zullen moeten opgericht worden. Zulks zou men toejuichen, aangezien men dan meer onafhankelijk zal zijn van eene uitzending uit Holland.

Opgemerkt werd dat aan iedere kweekschool voor opleiding van Inlandsche onderwijzers een leerschool verbonden is, waar de leerkrachten de jongelui praktisch opleiden voor hun toekomstig ambt. Gevraagd werd waarom de leerkrachten voor dat extrawerk, dat buiten de schooluren valt, geen extra-vergoeding ontvangen. Anderzijds was men van oordeel, dat de werkzaamheden in hoofdzaak in de schooluren vallen en de eigenlijke onderwijs-taak van de bedoelde leerkrachten door de hulp verlicht wordt.

Eenige leden vestigden de aandacht op het in alle dagbladen verschenen artikel van den heer Van der Wateren, betreffende de examenopgaven voor het eindexamen der kweekschool te Poerworedjo. Daarbij werd toegelicht, hoe dergelijke opgaven wijzen op een te hoog opvoeren der leerstof. De opgaven voor het Nederlandsch werden absoluut ongeschikt geacht voor het doel der opleiding op de betrokken school. En lid zag gaarne het door de examinandi ingeleverde werk overgelegd.

Gevraagd werd of Inlandsche onderwijzers, die een examen in een Inlandsche taal afleggen evenals Europeesche onderwijzers eene toelage zullen ontvangen.

Van andere zijde werd gevraagd om Inlandsche onderwijzers toe te laten tot het afleggen van hetzelfde examen in de Inlandsche taal, hetwelk een Europeesch onderwijzer aflegt. Eenige leden zagen de noodzakelijkheid hiervan niet in, wijl het examen voor den Europeaan eene bedoeling heeft, die het voor den Inlander niet kan hebben.

Door een lid werd de wenschelijkheid uitgesproken, om het voor eenige jaren verhoogde schoolgeld op de 2de klasse scholen in de Minahassa en de residentie Menado af te schaffen en voorts werd door datzelfde lid erop aangedrongen, dat overeenkomstig gedane toezegging geen schoolgeld zal worden geheven op de scholen door de inlandsche bevolking met opoffering van geld en arbeid opgericht.

Men stelde de vraag waarom de verhooging van bezoldiging voor het personeel der M.U.L.O. Scholen, die bij de begroting voor 1918 werd toegestaan niet van af 1 Januari 1918 in plaats van af 1 Juli 1918 is uitbetaald.

Enkele leden merkten op, dat de slechte toestand van het openbaar Inlandsch onderwijs zijn oorzaak vindt in het onvoldoend opgeleid personeel, dat belast is met het geven der lessen, en in de regeling van het toezicht.

Gemeend werd, dat van dat toezicht meer leiding moet uitgaan. De inspecteurs en de adjuncten moeten meer in de gelegenheid worden gesteld de scholen te bezoeken. Er werd op gewezen hoe in de 2de inspectie het toezicht over \pm 450 openbare scholen en over \pm 180 gesubsidieerde scholen berust bij een inspecteur en vijf adjuncten, en hoe het niet gelukt was in 2 jaar tijds alle openbare scholen éénmaal te bezoeken.

Er werd op aangedrongen, dat de inspecteerende

ambtenaren worden ontlast van bureauwerk, hetwelk door een commies gedaan kan worden en dat het aantal inspecteerende ambtenaren uitgebreid wordt, zoodat een zoodanig ambtenaar niet meer dan 80 scholen te bezoeken krijgt.

Het was voorts bekend, dat er inspecteerende ambtenaren zijn, die de taal der leerlingen niet verstaan, waarom men zich afvroeg hoe dan de instructie opgevolgd kan worden, die voorschrijft, dat bij het schoolbezoek, de inspecteur de taak van den onderwijzer ooreens zal overnemen, en zelf een les leiden.

Noodzakelijk werd het geacht, niemand tot inspecteur of adjunct-inspecteur bij het Inlandsch onderwijs te benoemen, die de taal der leerlingen zijner inspectie niet verstaat.

Met betrekking tot de normaalscholen voor de vorming van Inlandsche onderwijzers werd gewezen op het weinig stabiele karakter van het directeursschap; het stelsel schijnt mee te brengen dat een onderwijzer na enkele jaren directeur van een kweekschool te zijn geweest adjunct-inspecteur wordt.

Het werd een bezwaar geacht, dat een directeur slechts enkele jaren aan eene normaalschool verbonden blijft, omdat hij juist in de eerste jaren nog niet te volle berekend moet worden geacht voor zijne taak, daar hij de voertaal bij het onderwijs of in het geheel niet of gebrekkig kent; juist wanneer hij vruchtbare arbeid begint te presteeren, wordt hij meestal weggehaald. Om in dezen toestand verbetering te krijgen werd aanbevolen, onder den directeur nog een Europeeschen onderwijzer aan te stellen, die aanleg en lust heeft om de taal te leeren en er op voorbereid wordt bij vertrek van den directeur in diens plaats te treden.

Bij de bespreking over het door de heeren Van Hinlopen Labberton e. a. ingediend amendement betreffende subsidie aan fröbelscholen voor Inlanders (zie B I, tweede gewone zitting) werd door een lid nog aangevoerd dat fröbelscholen voor Inlandsche kinderen zoo gewenscht zijn, omdat dan de Hollandsch-Inlandsche school haar leerlingen niet geheel onvoorbereid ontvangt en daardoor verwacht mag worden, dat het onderwijs aan deze scholen gemakkelijker gevolgd zal kunnen worden.

De oprichting van de kweekscholen, bedoeld in het amendement van den heer Van Hinlopen Labberton e. a. opgenomen in B I, 5 (Tweede Gewone zitting) werd door een lid daarom zoo noodig geacht, omdat de abiturienten der tegenwoordige kweekscholen slechts bij uitzondering geschikt konden worden geacht om onderwijs te geven aan eene Hollandsch-Inlandsche school en wegens hun nijpend tekort aan onderwijzers. Deze meening werd van andere zijde bestreden onder aanhaling van voorbeelden ontleend aan de praktijk.

Dat men bezwaarlijk tot de oprichting kan overgaan zoolang men niet weet welke de vooruitzichten der leerlingen zijn, wanneer zij de inrichting met goed gevolg hebben doorloopen, werd niet toegegeven.

Er werd op gewezen, dat de Regeering in afwachting van het nieuwe bezoldigingsstelsel geen kweekscholen denkt op te richten.

Vele leden waren van oordeel, dat men deze aanleggenheid niet mag verschuiven, op grond van de onzekerheid der toekomstige bezoldigingen. Dat zouden de bezoldigden voor die kweekschool zelf moeten weten.

Gevraagd werd welk standpunt de Regeering inneemt ten aanzien van de wijze van pestbestrijding door Dr. Krol voorgestaan en of de zorgen van den accountantsdienst zich ook uitstrekken over den pestbestrijdingsdienst, zoo niet, dan werd ten zeerste aangedrongen op het nagaan van die administratie.

Eenige leden zagen gaarne inlichtingen verstrekt omtrent de gebreken van den dienst der pestbestrijding, die laatstelijk aan het licht zijn getreden en direct of indirect geleid zouden hebben tot het ontslag van het hoofd van dien dienst.

Gevraagd werd of werkelijk de pest Midden- en West-Java bedreigt.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 170A. Leergang voor apothekersbedienden.

Er werd hulde gebracht aan de Regeering daarvoor, dat Zij tot de instelling van dezen leergang overgaat.

Gevraagd werd of het af te leggen examen gelijkgesteld wordt met het Nederlandsch diploma van apothekersbediende, en of ter zake met het Opperbestuur overleg werd gepleegd.

Men oordeelde dat personen, die deze opleiding genoten hebben in geval van oorlog ter beschikking moeten zijn van de militaire autoriteiten.

Gevraagd werd hoe de Regeering denkt over de mogelijkheid van een opleiding van volledig bevoegde apothekers hier te lande.

Gevraagd werd waarom apothekers en apothekersbedienden zonder extra-belooning de lessen zullen moeten geven, ofschoon toch de voorbereiding voor de lessen vermoedelijk buiten de diensturen zal vallen.

Men achtte het schriek dat, indien het aantal candidaten de 20 zou overschrijden een vergelijkend examen zou worden afgenomen. Als het aantal candidaten meer dan 20 is, dient een tweede leergang te worden ingesteld. Anderzijds werd bij mogelijk gebrek aan leerkrachten slechts één leergang mogelijk geacht.

Een lid oordeelde de naam apothekersbediende minder gewenscht. Hij vreesde dat vele Inlandsche jongelui door dien naam „bediende” teruggeschrikt zullen worden.

Gaarne vernam men op welk bedrag het schoolgeld zal gesteld worden; men drong er op aan, dat het vooral niet te hoog zal zijn.

Onderafdeeling 203A. Tegemoetkoming voor bijzondere kweekscholen.

Een der leden wenschte vervallen te zien de beperking, dat de tegemoetkoming alleen verhoogd wordt voor de leerkrachten in het bezit der hoofdakke en wees erop, dat ook de leerkrachten in 't bezit der hulpakke worden bevoegd geacht tot het geven van onderwijs aan bijzondere kweekscholen. Dat lid zou gaarne vernemen met welk bedrag deze post verhoogd moet worden indien de beperking wegvalt.

Men merkte op, dat aan Gouvernementskweekscholen enkel werkzaam zijn onderwijzers met hoofdakke. Verwacht werd, dat het peil van het onderwijs zal dalen als ook voor bezitters der lagere akte gelijke tegemoetkoming wordt uitgekeerd, omdat men dan eerder ertoe zal besluiten geen onderwijzers met hoofdakke aan te stellen.

Daartegenover werd opgemerkt, dat het belang van de school zelf medebrengt om zoo goed mogelijk voorbereide krachten te kiezen, en er van zelf een streven mag verwacht worden om zooveel mogelijk hoofdakkebezitters in

dienst te stellen. Men meende dat de vereeniging Associatie van Oost- en West bewezen had metterdaad in deze richting werkzaam te zullen zijn. Zoolang de Regeering niet den imperatieve eisch van het bezit oorspronkelijk van de hoofdakke stelt, meent men dat ook lagere akte bezitters behoorlijk bezoldigd moeten worden met Regeeringssteun.

Anderzijds gaf men te kennen, dat het op prijs gesteld mag worden, dat de Regeering subsidie geeft voor onderwijzers aan bijzondere kweekscholen verbonden, die niet in het bezit der hoofdakke zijn, waar zij zich zelf de eisch gesteld heeft op haar eigen kweekscholen wel alle leerkrachten met hoofdakke werkzaam te stellen.

Door een lid werd aangedrongen op verhooging der toelage voor voeding, die uitgekeerd wordt aan bijzondere kweekscholen en die steeds gelaten is op het bedrag van f 8.

Aangevoerd werd dat de voedingskosten zoo aanmerkelijk zijn gestegen. Bedoeld lid wenschte het bedrag bepaald te zien op f 12 per leerling.

Gevraagd werd met welk bedrag de post verhoogd moeten worden indien aan dit billijk geacht verzoek geheel werd tegemoet gekomen.

Burgerlijke Geneeskundige Dienst.

Onderafdeeling 241A. Krankzinnigengestichten.

Een lid vroeg overlegging aan den Volksraad van Soerabaja door den Gouvernements arts W. J. Th. Tangkau aangebracht door den Hoofdinspecteur van den B. G. D. uitgebracht rapport betreffende hygiënische toestanden in de Minahas.

De uitgesproken wensch om bij aanleg van irrigatieleidingen, deze ook zooveel mogelijk te doen strekken tot het belang van de hygiëne in de desa heeft nog niet tengevolge gehad, dat aanschrijvingen tot de betrokken uitvoerders van die werken waren gericht. Men vroeg alsnog instructies in dien geest te geven en drong op aanleg van tertiaire leidingen aan op samenwerking met den B. G. D. althans op raadpleging van dien dienst.

Gevraagd werd of reeds een aanvang gemaakt is met de individueele ziekenbehandeling en de kosteloze verstrekking van medicijnen, aan behoeftige Inlanders. De laatste influenza epidemie te Soerabaja is de geneeskundige dienst nog niet daartoe overgegaan.

Men wees erop, dat om in het stadsverband te Soerabaja opgenomen te worden eerst de verpleggelden voor 14 dagen vooruit betaald moeten worden. Medegedeeld werd, dat daar onlangs opname geweigerd werd aan een zieke, die niet tot betaling in staat was en die operatief behandeld moest worden. Toen de behandelende geneesheer Dr. Dubinsky aanbod de kosten te betalen, nam de operatie dan ook door hemzelf kon geschieden, was dit niet toegestaan, zoodat de patient ten slotte in een militair hospitaal geopereerd werd.

Bij de laatste cholera epidemie te Semarang bleek, dat het cholera-hospitaal niet onderhouden was, zoodat de geringe eischen van geneeskundige hulp niet kon voldaan worden.

Gemeend werd, dat behalve de dienst der Burgerlijke Openbare Werken ook de Geneeskundige Inspectie aansprakelijkheid schuld draagt. Geconstateerd werd, dat de Inspectie voor Midden-Java zeer onvoldoende is uitgerust.

Het werd begrijpelijk geacht, dat onder die omstandigheden de Inlandsche bevolking tegen de toepassing van bepalingen der epidemie-ordonnantie verzet aantekent.

Verscheidene leden drongen aan op verbetering van de inrichting van bij stadsverbanden aanwezige verblijven bestemd voor de tijdelijke afzondering van krankzinnigen.

Geoordeeld werd, dat niet langer genoeg genomen mocht worden met den bestaanden toestand en dat men de langzame werkwijze van de B. O. W. kennende, de verbetering niet mag uitstellen op grond van den voorgenomen bouw van nieuwe ziekeninrichtingen.

Daarom werd de reeds tijdens de vorige zitting gedane vraag herhaald, aan wie het te wijten is, dat het met den bouw van ziekeninrichtingen zoo traag gaat: aan den B. G. D. of aan de B. O. W.

Enkele leden hadden den indruk gekregen, dat de maatregelen, die bij de bestrijding van besmettelijke ziekten, ten opzichte van de Europeanen toegepast worden, afwijken van die, welke ten opzichte van tot andere landaarden behorende lijders toegepast worden. Gaarne zouden zij hieromtrent worden ingelicht.

Vide AFDEELING.

Departement van Landbouw Nijverheid en Handel.

Gaarne zouden eenige leden uitvoerige inlichtingen aangaande de voedselvoorziening ontvangen, vooral in verband met het uitvoerverbod van rijst in Rangoon en de gedeeltelijke mislukking van de padi-gadoe en polowidjo-aanplant.

Gewezen werd op de mislukking van den gadoe-aanplant te Madioen, welke aanplant aangemoedigd was door het Bestuur. Men vernam dat deze mislukking geweten moet worden aan de gebrekkige inlichtingen der irrigatie. Gevraagd werd of dit juist is en zoo ja waaraan die onvoldoende inlichtingen zijn toe te schrijven.

Eenige leden zouden gaarne zien, dat de plaatselijke ambtenaren op de hoogte werden gehouden van den rijst-invoer uit het buitenland. Zij vroegen of hiertegen bezwaren bestaan.

Een lid kondigde aan de indiening van een amendement, beoogende de verbetering van de salarissen der Inlandsche veeartsen. Meerdere leden achtten de bezoldiging dezer ambtenaren onvoldoende.

Andere leden achtten de verhooging van de bezoldiging der Europeesche veeartsen evenzeer dringend noodig. Voor de salarissen, die thans betaald worden, kon naar de meening van die leden niet verwacht worden, dat goede krachten lang in 's Landsdienst zouden blijven. Op uitbreiding van het aantal veeartsen werd sterk aangedrongen.

Gevraagd werd of de maatregelen tot verbetering van het paardenras op Soemba, altijd wel oordeelkundig zijn geweest.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 290A. Ondersteuning van nijverheids-ondernemingen.

Naar door eenige leden betoogd werd, is de strekking van het voorstel vrijwel de zelfde, als van die van het voorstel dat bij de begrooting voor 1919 werd ingediend. De toelichting op het voorstel is alleen eenigszins veranderd, doch de indruk wordt gewekt dat bij de industrialiseering van deze gewesten, de totstandkoming van

een grootindustrie — en wel een Europeesche — voor de Regeering hoofdzaak is. Het verwijt in de memorie van toelichting, dat *ten onrechte* bij de mondelinge behandeling in de eerste zitting van den Volksraad een nauw verband is gelegd tusschen de totstandkoming van een grootindustrie en de toelichtingen der Regeering, welke meer onmiddellijk betrekking hadden op den onderwerpelijken post, werd door deze leden niet aanvaard.

Zulk verband bestaat inderdaad. Deze leden betreunden het ten zeerste dat, na de in 1901 door den Minister van Koloniën in de Tweede Kamer afgelegde verklaring in zake de bevordering van een inheemsche grootindustrie, en na de instelling in 1915 van eene commissie van Fabrieksnijverheid, men nu nog niet weet langs welken weg men dit doel moet bereiken.

Een lid merkte op, dat de Regeering voor de bevordering van de industrialiseering dezer gewesten, voornamelijk het Europeesch particulier initiatief wenscht te steunen. Ter ondersteuning van deze meening beriep hij zich op het tijdens de eerste zitting door de Regeering gegeven antwoord, op de adviezen van de commissie voor ontwikkeling van de fabrieksnijverheid, inzonderheid de adviezen van het gedelegeerd lid van die commissie, Jhr. Versluys, en de steun aan den heer Van Eelde verleend. Haar bereidverklaring tot het oprichten van staatsmodelfabrieken, achtte hij slechts van platonischen aard.

Ofschoon in de toelichting te kennen wordt gegeven dat het geenszins de bedoeling is een principieele beslissing uit te lokken ten aanzien van de vraag hoe de bevordering der Inlandsche groot-industrie dient te geschieden, zouden eenige leden het toejuichen indien de Volksraad ten aanzien van deze aangelegenheid een principieele uitspraak gaf. De wijze waarop de uitgetrokken gelden zullen worden besteed, de wijze dus waarop de Regeering denkt steun te verlenen, hangt naar zij meenden nauw samen met de in deze gehuldigde inzichten.

Naar de zienswijze dezer leden behoort in de eerste plaats — en op zeer ruime schaal — steun aan allerlei kleine opkomende Inlandsche industriën te worden verleend, in de tweede plaats zullen 's Lands gelden moeten dienen voor de oprichting van staatsmodelfabrieken, terwijl de ontwikkeling van de Europeesche grootnijverheid slechts in de derde en laatste plaats voor geldelijken steun in aanmerking komt. Opgemerkt werd in dit verband dat een dergelijke volgorde ook door den heer Van Kol wordt voorgestaan.

De volgende Inlandsche industriën zouden naar deze leden meenden reeds dadelijk voor geldelijken steun in aanmerking komen: aardewerk-, looi- en olieindustriën, steen- en pannenbakkerijen, rijstpellerijen, voorts coöperatieve thee- en cassave-ondernemingen enz.

Staatsmodelfabrieken, die t. g. t. aan Inlandsche ondernemers of coöperaties kunnen worden overgedaan waren zoo spoedig mogelijk op te richten voor de lucifer-, papier- en textiel-nijverheid. Voor kunstmest ware ook van staatswege een fabriek op te richten, terwijl bovendien gemeend werd dat deze stikstof-industrie staatsmonopolie behoort te zijn.

Gaarne zouden de hier aan het woord zijnde leden vernemen, welke bedragen ongeveer voor de ondersteuning van de Inlandsche en voor die van de Europeesche industrie beschikbaar zouden kunnen worden gesteld wanneer de onderwerpelijke post werd verhoogd tot

f 1 000 000. Zij stelden voorts de vraag, welke Europeesche nijverheidsondernemingen de Regeering denkt te steunen en welke voorwaarden bij dien steun bedongen zullen worden, zoowel ten aanzien van het Land, als van de Inlandsche bevolking, die of haar arbeid, of haar producten, of haar grond aan die ondernemingen geeft. Nog vroegen deze leden of het in de bedoeling ligt uit de jaarlijks aan te vragen gelden een industriefonds te vormen.

Door vele andere leden werd deze post met sympathie begroet. Naar aanleiding van de ter vorige zitting gehouden besprekingen werd er door deze leden op gewezen dat de Regeering geen aanleiding heeft gegeven tot de misvatting, als zou zij alleen de Europeesche nijverheid willen steunen. In ieder geval, meende men, was er geen reden om het ras criterium bij deze aangelegenheid op den voorgrond te stellen, door de Inlandsche nijverheid te willen bevoordeelen boven de Europeesche. Toegejuicht werd dat de voorkeur zal gegeven worden aan bedrijven, waarvoor het kapitaal in Indië is bijeen gebracht. Men zou zelfs verder willen gaan en de voorwaarde willen stellen dat de directie hier te lande moet gevestigd zijn.

Verschillende leden meenden dat de hiervoren aangegeven volgorde van steunverleening practisch niet uitvoerbaar is. Ook achtten zij het niet mogelijk uit dezen post gelden voor de oprichting van staatsmodelfabrieken te putten. Zij meenden dat, indien deze fabrieken werden opgericht, de uitgaven er voor, niet ten laste van deze onderafdeeling mogen komen. Voor de oprichting van deze nijverheidsondernemingen zullen naar vermeend werd t.z.t. afzonderlijke onderafdeelingen op de VIII^{ste} begrootingsafdeeling moeten worden gebracht. Hiertegen werd opgemerkt dat de voorbereiding voor de oprichting van deze fabrieken vermoedelijk wel ten laste van dezen post mag komen. Indien gevreesd werd — zoo werd in verband met de in den aanvang gedane mededeelingen opgemerkt — dat voor ondersteuning van de Inlandsche nijverheid niet voldoende geld beschikbaar zal zijn, zou men kunnen voorstellen het uitgetrokken bedrag te verhoogen.

Eenige leden vroegen — zij meenden dat zulks der Regeering nu ongetwijfeld reeds bekend zal zijn — welke Inlandsche bedrijven het volgend jaar voor Regeeringssteun in aanmerking zullen komen.

Ten aanzien van het verlenen van steun aan de pannen- en steenbakkerij te Paree, ontving men gaarne eenige nadere inlichtingen, met name zou men wenschen te vernemen of er kans bestaat, dat het geleende bedrag zal worden terugontvangen en of geen moeilijkheden bij de terugvordering der voorschotten worden ondervonden.

Eenige leden betoogden dat de hulp, die verleend wordt door de afdeelingbanken, waarvan sprake is op blz. 16 der Toelichting, geen regeeringshulp kan worden genoemd.

Men zou gaarne zien dat jaarlijks aan den Volksraad werd overgelegd een overzicht van de voor steun aan nijverheidsondernemingen uitgegeven gelden en tevens van de aangevraagde, doch niet toegestane bedragen.

Ten slotte werd inzage gevraagd van het rapport van den heer Lovink betreffende de ontwikkeling van de Japansche grootindustrie.

VIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke
Openbare Werken.

Vele leden klaagden over de werkwijze van den dienst der Burgerlijke Openbare Werken. Men wenschte te weten wat toch de reden kan zijn, dat deze dienst in vele opzichten zoo slecht functionneert.

Gevraagd werd of de Commissie van onderzoek destijds ingesteld ter overweging van de motie der Regentenvereeniging handelende over de twee punten afschaffing van de dag- en nachtregeeling en de waterverdeeling door irrigatie, ook spoedig haar rapport zal uitbrengen om trent het tweede punt.

Gevraagd werd of er bij de Regeering bezwaar bestaat den heer Baars als maandgelder bij de B. O. W. in dienst te stellen.

Eenige leden drukken er hun leedwezen over uit dat op deze aanvullingsbegrooting geen post voorkomt voor positieverbetering van het minder Inlandsch personeel. Zij zouden, zoo deze post op de begrooting voor 1920 zou komen, gaarne zien dat aan de positieverbetering terugwerkende kracht tot 1 Januari 1919 werd verleend.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 298. Personeel van den Waterstaat.

Gevraagd werd of tegenover deze uitbreiding geen inkrumping kan staan van het personeel in de gewesten. Men meende toch dat de maatregel centralisatie in het maken van ontwerpen tengevolge zou hebben en daarmee gepaard kon gaan verlichting van den gewestelijken dienst.

Het werd afgekeurd dat de irrigatieafdeelingen de uitbreiding van het aantal sawah's tegenwerken alleen omdat deze diensten over te weinig personeel beschikken.

Onderafdeeling 300. Gebouwen voor den Burgerlijken dienst.

Met verwondering werd gevraagd of de uitspraak van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken, weergegeven op blz. 510 der Handelingen der eerste gewone zitting, niet meer geldt. Immers toen werd het onmogelijk verklaard in 1919 nog groote bedragen voor oprichting van ziekenhuizen en gevangenissen te verwerken en nu wordt bij deze suppletoire begrooting nog ongeveer 3½ miljoen opgebracht voor den bouw van nieuwe inrichtingen.

Er werd op aangedrongen dat men in vele gevallen den bouw zou laten uitvoeren door particuliere aannemers.

Verwondering werd uitgesproken over de wijze waarop het Departement van B. O. W. uitvoering meende te moeten geven aan de toezegging om den bouw van werken aan te besteden. Voor den bouw van de gevangenis te Pontianak zijn, naar men meende, gegadigden opgeroepen aan wien werd overgelaten een ontwerp en een kostenbegrooting op te maken. Een van hen, die zich tot het Departement om inlichtingen wendde zou, naar beweerd werd, naar den e. a. waterstaatsambtenaar te Pontianak verwezen zijn voor het verkrijgen van gegevens betreffende bodemgesteldheid, enz.

Bezwaar werd gemaakt tegen het systeem van globale begrootingen tot groote bedragen, zonder dat de toelichting eenige leidraad geeft over de capaciteit van de inrichtingen en het totaal van de bouwkosten. Volledige en uitvoerige toelichtingen bij iederen post zijn noodzakelijk.

Verhooging van het bedrag voor woningbouw voor burgerlijke landsdienaren werd toegejuicht, omdat in dit opzicht werkelijk noodtoestanden bestaan in het binnenland, waarvan ziekte en groote geldelijke offers het gevolg zijn. Aangedrongen werd op nog veel grooter aanbouw, ook al zou de Regeering eenig nadeel daarbij hebben.

Eenige leden wenschten te vernemen welken achterstand er bestaat op het gebied van woningbouw voor landsdienaren en of deze achterstand spoedig kan worden ingehaald.

Gaarne vernam men hoe het met de totstandkoming van de woningordonnantie staat. Een lid drong er op aan met de uitvoering dezer ordonnantie zooveel mogelijk de gemeente en regentschapsraden te belasten. Bepleit werd voorts een krachtigen steun te verleen aan coöperatieve woningverenigingen.

Gevraagd werd of het kampement der gewapende politie te Soekaboemi niet in het bezit is van een dagverblijf en of dit niet voor het genoemde doel kan gebruikt worden.

Het geraamde bedrag werd buitengewoon hoog genoemd. Men meende dat met veel minder ook wel een bruikbaar gebouw zou zijn samen te stellen. De opmerking van eenige leden, dat er van bevoorrechtiging van godsdienst sprake zou zijn, werd weersproken door anderen die meenden, dat indien door politiedienaren van andere gezindten voor een gelijksoortig doel een localiteit werd gevraagd, dit ook wel zou toegestaan worden. Gevraagd werd of bij andere gezindten de behoefte reeds is uitgesproken of daaraan eventueel ook zou worden tegemoet gekomen en hoeveel Christenpolitiedienaren er gemiddeld in Soekaboemi zijn.

De wensch werd geuit, dat de bouw der kweekschool te Meester-Cornelis in eenvoudigen trant gehouden zou worden en dat het „kamertjessysteem” niet in toepassing gebracht zou worden.

Gevraagd werd om mededeeling van het bedrag der kosten voor dezen bouw geraamd en van het bedrag voor den bouw der Hoogere kweekschool te Poerworedjo uitgegeven.

Naar aanleiding van het opbrengen van gelden o. m. voor den bouw van een hospitaal voor besmettelijke ziekten te Semarang, vermeldde een lid, dat in Solo in het geheel geen hospitaal is waar de lijders aan zulke ziekten kunnen worden ondergebracht. Op een spoedigen bouw van zulk een hospitaal op die plaats werd aangedrongen.

Met betrekking tot het quarantaine-station op Onrust en Kuyper, werd opgemerkt, dat de entree naar de barakken voor besmettelijke ziekten op het laatst genoemde eiland niet deugt, omdat er geen dekking tegen regen en zon is. De inrichting is primitief volgens deskundigen; met name is de inrichting voor desinfectie van goederen geheel foutief. Alles is op Onrust opgetrokken in gewapend beton, maar het plafond laat reeds geheel los; de barakken zijn levensgevaarlijk, de patiënten hebben om die reden verlof gevraagd buiten te mogen liggen onder zinken afdaken. Toch hebben de kosten 8 ton bedragen. Op Onrust is geen badwater. Eens in de 5 dagen kan gebaad worden, dit kan verholpen worden door aanleg van vergaarbakken. Men verzocht ter zake een onderzoek te doen instellen en het resultaat daarvan ter kennis van den Volksraad te brengen.

Met aandrang werd nogmaals erop gewezen, dat verbeteringen aan bestaande inrichtingen voor verzorging

van lijdens aan besmettelijke ziekten en krankzinnigen niet mogen worden uitgesteld uit overweging dat de bouw van nieuwe ziekeninrichtingen wordt voorbereid. In dit verband werd medegedeeld, hoe te Semarang het cholera-hospitaal, na door brand te zijn vernield, op hinderlijk langzame wijze weer werd opgebouwd, en hoe verzuimd is vliegengaas aan te brengen in eene omgeving waar het wemelt van vliegen.

Het kwam een der leden eenigszins eigenaardig voor, dat als motief voor den bouw der verplegingshuizen voor krankzinnigen wordt aangevoerd dat het verplegingspersoneel reeds uitgezonden is.

Gevraagd werd om mededeeling van het bedrag dat thans aan huur verschuldigd is voor de landskantoren, die men thans in eigen gebouwen wil huisvesten.

Het wekte bevreemding, dat een gedeelte van het bestaande gebouw van het Departement van Landbouw, eerst voor ongeveer 6 jaar opgericht, thans zal worden afgebroken.

Onderafdeeling 305. Bruggen en wegen.

Betreffende den aanleg van waterstaatswerken werd opgemerkt, dat men vernomen had, dat de landheer van Tjibaroesa niet heeft willen deelnemen aan den dijkaanleg van Regeeringswege langs de door zijn land stroomende rivier, omdat het water alleen zijn perceel passeert op zijn weg naar het lager gelegen land, terwijl de landheer van het laatstbedoelde land zijne medewerking weigert omdat de rivier niet over zijn land stroomt. De bevolking lijdt onder dezen toestand. Gevraagd werd welke maatregelen de Regeering denkt te nemen om de bevolking tegen dit optreden der landheeren in bescherming te nemen.

Gaarne zou worden gezien, dat bij den aanleg van wegen in de buitengewesten meer spoed werd betracht. Men vroeg of, indien een grooter bedrag werd uitgetrokken, dat het volgend jaar zou kunnen worden verwerkt.

Gaarne zou men een opgave ontvangen hoeveel vermoedelijk in de eerstvolgende tien jaren aan den aanleg van bruggen en wegen, zoowel in de buitengewesten als op Java zal worden besteed. Deze berekening moet zich bepalen tot den aanleg van de meest noodzakelijke wegverbindingen.

Gaarne vernam men hoe de Regeering zich de voorziening in de behoefte aan werkvolk in de buitengewesten denkt.

Onderafdeeling 313A. Subsidie Algemeen Ingenieurscongres.

Enkele leden vonden het uitgetrokken bedrag te hoog. Opgemerkt werd dat het congres flink wordt opgezet en groote beteekenis voor deze landen zal hebben, omdat men ruim deelname verwacht uit Amerika, Australië, Britsch-Indië, Japan en de Philippijnen.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Het werd door eenige leden betreurd, dat de Regeering geen termen heeft gevonden om de stukken inzake de overbrenging van het Departement van Gouvernementsbedrijven naar Bandoeng, aan den Volksraad over te leggen.

Enkele leden hadden tot hun bevreemding bemerk

dat nog geen post is opgenomen voor de ontginning van de Lematangkolenvelden, niet tegenstaande deze concessie door het Land is aangekocht. Zij vroegen uit welken post thans de ontginning van deze velden wordt gekweten.

Men vernam gaarne, welke plannen de Regeering heeft ten aanzien van de Djambi-aardolievelden.

Een lid verklaarde zich tegen eene verhooging van het telefoontarief, welke binnenkort zou zijn te verwachten.

Indien er een censuur op inkomende en uitgaande telegrammen bestaat, zou men gaarne vernemen naar welken maatstaf die telegrammen behandeld worden en of eventueel de afzenders in kennis worden gesteld met aangebrachte veranderingen.

Een lid stelde de vraag waarom het verboden is in de landstalen b.v. in het Javaansch te telegrafeeren.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 330, a. Beheersuitgaven van den dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

Algemeen werd toegejuicht, dat het onderzoek naar waterkrachten op Celebes op groote schaal wordt aangevat. Eenige leden meenden dat exploitatie van deze krachten door den staat regel, haar gebruik door particulieren uitzondering behoort te zijn.

Gevraagd werd of verwacht kan worden dat met de ontginning van de ijzer- en nikkelertsafzettingen in Z. O. Celebes spoedig kan worden begonnen.

Sommige leden drongen er op aan dat het radio-telegrafisch station te Bandoeng ook voor handelsdoeleinden zal worden ingericht. Men vernam gaarne of dit geschiedt, en zoo ja, of de installatie van 1350 P.K. dan wel voldoende is. Anderzijds werd gewezen op een mededeeling ter zake in bevestigenden zin, reeds meer dan een jaar geleden door den Gouverneur-Generaal, naar aanleiding van een verzoek van de Handelsvereniging te Batavia gedaan. Gevraagd werd of de dagbladenberichten dat het draadlooze station in Bandoeng reeds geruimen tijd berichten opving, juist is; en zoo ja, waarom deze het publiek zijn onthouden.

Waar vernomen werd dat de elektrische centrale in de Bandoengsche hoogvlakte ook kracht zal leveren aan derden, miste men in de toelichting een post omtrent de te verwachten baten.

Nog werd gevraagd of er reeds plannen zijn beraamd voor een Gouvernements stikstof-industrie op de Bandoengsche hoogvlakte.

Onderafdeeling 343, b. Kapitaalsuitgaven voor de Staatsspoor- en Tramwegen.

In verband met de voorgestelde uitbreiding van de staatstramwegen in Madioen, werd gevraagd of het niet wenschelijk zou zijn van Slahoeng S.S.-vrachtauto's naar Patjitan te laten rijden.

Een der leden bepleitte een S.S.-autoverbinding Soerakarta—Wonogiri.

Eenige leden spraken er hun bevreesing over uit dat een post voor den aanleg van staatsspoor- en tramwegen in de buitengewesten, tengevolge van het nog niet geëindigd overleg met den nieuw opgetreden Minister van Koloniën, achterwege is gebleven. Zij meenden dat, op welke wijze deze lijnen ook zouden worden geëxploiteerd — als staats-, particulier-, of gemengd bedrijf —, een post voor eersten aanleg niet zou hebben mogen ontbreken, daar de van Landswege gemaakte onkosten bij een mogelijke exploitatie door particulieren of door particulieren

en den staat gezamenlijk, waaromtrent de beslissing later zou kunnen worden genomen, toch zouden worden ver-
goed. Zij betreurden het dat op deze wijze de voorgeno-
men aanleg noodeloos wordt vertraagd.

Men zou voorts gaarne vernemen of, wanneer voor de
aanleg en de exploitatie van deze lijnen de gemengde
bedrijfsvorm werd gekozen, de Volksraad inzage zou ont-
vangen van de statuten van de op te richten maatschappij,
zoodat van de tusschen deze en het Land te sluitende
overeenkomst.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Eenige leden zouden gaarne eenige inlichtingen ont-
vangen omtrent den in het leger heerschenden geest; zij
meenden dat deze verre van bevredigend was. Het ver-
schaffen van afleiding aan de troepen door hen gelegerd
heid te geven tot hulpverleenen bij rampen van hoogste
hand — een maatregel onlangs bij Regeeringsschrijver
aanbevolen — achtten eenige leden geen deugdlijk middel
om de ontevredenheid in het leger weg te nemen.
De toestanden in het leger zelve moeten naar hunne meening
in de eerste plaats een grondige verbetering ondergaan.

Aangedrongen werd op eene gelijke behandeling van
miliciens en vrijwilligers. Omtrent verschillen in ver-
zorging tusschen deze beide groepen van landsverdedigers
werd men gaarne ingelicht.

Gevraagd werd of de Regeering bereid is een inzicht
te geven in de toestanden in de strafgevangenis te Tjimahi.
Men vernam gaarne in hoever de verklaringen tusschen
dien aanzien door den heer Brandsteeder voor den Raad
van Justitie afgelegd, juist zijn.

Eenige leden zouden gaarne zien dat van Regeering
wege maatregelen getroffen worden om den dienst van
militairen op Zondagen zooveel mogelijk te beperken.
Gewezen werd op het feit dat onlangs het grootste aantal
tal van hen die hadden deelgenomen aan de lessen op de
kaderschool te Tjimahi en Magelang verplicht werden
op Zondag naar hun garnizoensplaats terug te reizen,
terwijl eveneens degenen die aan de nieuwe cursussen
zouden deelnemen zich verplicht zagen, zich op Zondag
naar Tjimahi of Magelang te begeven. Gemeend werd
dat ook aan het spoorweg-personeel op beide plaatsen
noodeloos een zware Zondagsdienst werd bezorgd.

Er werd geklaagd dat voor de huisvesting van de militairen
het convooi uitgekomen onderofficieren, gedurende de
eerste dagen van hun verblijf, zoo slecht is gezorgd.

Door een lid werd de aandacht erop gevestigd dat
onder deze afdeeling vijf posten voorkomen, maatregelen
betreffend ten aanzien waarvan eene voorziening op
tijdelijken voet reeds is getroffen. Het werd eenigszin
eigenaardig genoemd dat in het korte tijdsbestek ver-
loopen sedert de behandeling der oorspronkelijke begro-
ting, de noodzaak voor het treffen van al die tijdelijke
voorzieningen aan het licht is getreden.

Een lid drong nogmaals aan op gelijke vergoeding van
de diensten der mindere militairen onverschillig te
welken landaard zij behooren.

Eenige leden verklaarden om principieele redenen niet
te kunnen instemmen met het toestaan van gelden voor
militaire doeleinden.

Hoofdstuk I. Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 93. Verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen.

Eenige leden drongen er op aan, aan de regeling wel terugwerkende kracht te geven, althans voor de officieren, die met verlof wegens ziekte in Nederland zijn.

Onderafdeeling 363, onderdeel b. Uitgaven van personeelen aard van de afzonderlijke Inlandsche korpsen.

Er werd op gewezen dat de officieren van de Barisans buitengewoon slecht betaald worden, zoodat ook op verbetering van hun vooruitzichten werd aangedrongen; als men goede krachten wil eischen, moet ook de bezoldiging behoorlijk zijn. Daartegen werd opgemerkt, dat hun tijd maar gedeeltelijk in beslag genomen wordt door dienstbelangen, zoodat zij gelegenheid hebben op andere wijze in hun levensonderhoud te voorzien. Positieve verbetering toe te staan zonder dat er om gevraagd is, werd door een lid in beginsel verkeerd geacht. Andere leden oordeelden het echter een betere politiek uit eigen beweging klachten te voorkomen, voelden niets voor het denkbeeld om alleen positieve verbetering toe te kennen aan hen, die er om vragen. Op die wijze zouden alleen ambtenaren welke in een vakvereeniging vereenigd zijn, hunne vooruitzichten op den duur zien verbeterd.

Gevraagd werd hoever de Regeering gevorderd is met de voorstellen omtrent het strafwezen voor militairen, waaromtrent zij een wijziging heeft toegezegd.

Onderafdeeling 381. Voorzieningen van materieelen aard.

Er werd op aangedrongen om de voedselverstreking aan militairen in haar geheel van Landswege te doen geschieden.

Opgemerkt werd dat indien de verstreking van muurkastjes noodig werd geacht, het ongewenscht scheen deze verstreking geleidelijk te doen plaats hebben, maar de maatregel zoo spoedig mogelijk moest worden doorgevoerd.

Onderafdeeling 383, a. Reis- en verblijfkosten.

Verzocht werd spoed te maken met een regeling voor reis- en verblijfkosten van Amboneesche en Inlandsche militairen.

Onderafdeeling 419. Inrichting van een vliegekamp nabij Bandoeng.

Gevreesd werd dat niet voldoende zekerheid bestaat dat het nieuwe vliegekamp zal voldoen. Het wordt van technische zijde onverantwoordelijk geacht aldaar een vliegekamp in te richten, zonder dat aerologische onderzoekingen zijn ingesteld (zie *Orgaan Officiersvereeniging 1918 No. 10*).

De organisatie van de vliegafdeeling is meende men onvoldoende, met name ontbreekt een ingenieur voor de aero-dynamica, een man volkomen op de hoogte van de vliegtechniek. Men vernam gaarne of inderdaad twee jaar geleden het Ministerie van Koloniën, zijn bemiddeling heeft aangeboden voor het uitzenden van een ingenieur ten behoeve van den vliegdienst hier te lande, doch dat de legerautoriteiten op dat aanbod niet zijn ingegaan.

Aangezien geen der levensverzekeringmaatschappijen een verzekering op het leven van een vliegenier wil afsluiten, werd aangedrongen op meer intensieve steun van de Regeering bij vliegongevallen. Verzocht werd daartoe alsnog stappen te doen, omdat de Staat ten volle het risico moet dragen, als particuliere maatschappijen niet geneigd zijn dat te aanvaarden. Men vroeg of de Regeering bereid was voor dat doel een post op de begroeting te brengen. Zij kan dan in overleg met particuliere maatschappijen treden om het risico van het land over te nemen.

Aangeraden werd de vliegafdeeling geheel op te hef-

fen, totdat voldoende materialen en gegevens beschikbaar zijn en de dienst op een breedten en wetenschappelijken grondslag en met ruime middelen uitgerust, opnieuw kan worden ingericht.

Gevraagd werd of, zooals in dagbladen beweerd is, de laatste ernstige vliegongelukken te wijten zijn aan het slechte gehalte van het materiaal, en waarom er op het terrein als gevlogen werd geen dokter aanwezig was.

Enkele leden stelden de vraag of de organisatie van den geheelen vliegdiens niet te veel door de zuinigheid wordt beheerscht, of het b.v. niet wenschelijk zou zijn een vliugschool nabij het vliegterrein op te richten en of de toelagen voor de vliegeniers niet te gering zijn.

Een ander lid vroeg waarom Inlanders en niet-militairen zijn uitgesloten van dienstneming bij het vliegkorps.

Er werd op gewezen dat in Bandoeng vrijwilligers bij het vliegkorps zijn geweest.

Onderafdeeling 419A. Uitgaven voor vrijwilligerskorpsen.

Het verbaasde eenige leden, dat voorgesteld is een deel der uitgaven van het vrijwilligerskorps ter Oostkust van Sumatra door den Lande te dragen. Eenige gevechtswaarde ten opzichte van een buitenlandschen vijand kon, naar men meende, aan dat korps moeilijk worden toegeschreven, het kan slechts dienen om bij binnenlandsche onlusten de veiligheid van Europeesche personen en goederen te beschermen. Voor dit doel mag, meende men, de Staat niet uit de algemeene middelen bijdragen.

Hiertegen werd aangevoerd dat het vrijwilligerskorps ter Oostkust van Sumatra, in samenwerking met het te Medan gelegen garnizoen, wel degelijk ten opzichte van een buitenlandschen vijand militaire waarde heeft. Dat bescherming van Europeesche personen en goederen, geen Staatsbelang zou zijn, werd door vele leden niet begrepen.

Door eenige leden werd terloops opgemerkt dat zij aan de invoering van een militie ter Sumatra's Oostkust, den voorkeur gaven boven het vrijwilligerskorps.

Eenige mededeelingen omtrent de militaire waarde van het korps, zoomede de overlegging van zijn statuten, zouden op prijs worden gesteld.

Xde AFDEELING.

Departement van Marine.

Gaarne werd men volledig ingelicht aangaande de eenigen tijd geleden voorgevallen onregelmatigheid op Hr. Majesteits Koningin Regentes.

Gevraagd werd of het mogelijk is voor de gestraften van dien oorlogsbodem een andere verblijfplaats dan Onrust in te richten; naar men vernam is dit oord ongezond. Voorts zou men het op prijs stellen te vernemen of het juist is dat aan deze schepelingen, na ommekomst van hun straftijd op Onrust, voor de toelating op Java den eisch wordt gesteld dat zij een bewijs moeten overleggen dat zij een betrekking aan den wal hebben, of in het bezit zijn van een som van f 500.—.

Door sommige leden werd betreurd hetgeen is voorgevallen bij de begrafenis van den matroos Boezema. Mer verwees naar een bericht daaromtrent in het Vrije Woord en vroeg of de daarin vermelde toedracht juist is, en zoo ja, of het optreden tegen den matroos Kraan van der

zeeofficier onder wiens leiding deze begrafenis stond, verdedigbaar wordt geacht.

Eenige leden achtten het wenschelijk, dat er van Gouvernementswege toe werd overgegaan, om op de groote havenplaatsen als Batavia, Soerabaja en Makasser tehuizen op te richten, waar matrozen die aan den wal verblijven een goed en gezellig onderdak vinden.

XIde AFDEELING.

Plaatselijke en Gewestelijk Zelfbestuur.

Gevraagd werd of de instelling van Gemeenteraden in Soerakarta en Djokjakarta eerlang kan worden tegemoet gezien.

Nog werd gevraagd of de Regeering haar tusschenkomst niet kan verleen en bij het sluiten van leeningen ten behoeve van gemeenten of andere locale ressorten. Daar het Land voordeeliger kan leenen, zouden, naar men meende, op deze wijze de Gemeenten belangrijk goedkoop aan leeningsgeld geholpen kunnen worden. Hiertegenover werd opgemerkt, dat op deze wijze het crediet van het Land zou worden verzwakt.

Onderafdeeling 475. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen.

Opgemerkt werd dat sommige gewesten in dit opzicht erg achtergesteld zijn.

Geklaagd werd over den slechten toestand van de wegen in Bantam. Daardoor wordt de bevolking ten zeerste geschaad in hare economische ontwikkeling, hetgeen o.m. blijkt uit de daling der prijzen van de klappers nu deze niet naar de groote weg kunnen vervoerd worden en uit het verminderend aantal voertuigen ten gevolge van de onbruikbaarheid van de wegen.

Ten sterkste wordt aangedrongen op verbetering van irrigatie en wegen op particuliere landerijen, bepaaldelijk in Batavia, waar het wegennet den spot drijft met de meest elementaire eischen. Er dient spoedig een regeling getroffen te worden in overleg met de landeigenaren, die aan de wegverbeteringen moeten bijdragen omdat zij er voordeel van trekken. Is langs dien weg geen verbetering te verkrijgen, dan dient het Gouvernement alleen het werk ter hand te nemen en door een belasting in den vorm van een „Wertzuwachssteuer”, die eigenaren te treffen.

Gevraagd werd om een algemeen urgentie plan vast te stellen voor den wegeaanleg in de verschillende gewesten van Java. Men achtte de slechte toestand van de wegen op Java en Madoera een gevolg van ongezonde ethische politiek, die de heerendiensten afschafte zonder dat de bevolking financieel sterk genoeg was om voldoende gelden op te brengen voor het onderhoud in betaalden arbeid. Men zag daarin een waarschuwing voor het volgen van eenzelfde politiek in de Buitengewesten. Anderen meenden dat uit den slechten toestand van de wegen geen argument mag geput worden tegen de afschaffing van de heerendiensten, immers het verkeer is veel intensiever geworden en er worden nu veel hoger eischen gesteld aan de wegen. Indien de wegen, bij het steeds toenemende verkeer en de uitbreiding van het wegennet, ook thans nog in heerdienst zouden moeten aangelegd en onderhouden worden, dan zouden eerst recht aan de bevolking ondragelijke lasten worden opge-

legd. Velen waren van oordeel, dat indertijd de gegevens voor de vaststelling van het hoofdgeld onjuist en onbetrouwbaar waren, waardoor de aanslag veel te laag was. De gegevens toch die voor de vaststelling van het hoofdgeld op Java en Madoera gediend hebben, waren naar deze leden wisten min of meer belangrijk beneden de werkelijkheid. De staten van gepresteerde diensten wezen als regel niet aan, wat in werkelijkheid geëischt was. Zoo was een der leden een gewest bekend waar tweemaal zooveel arbeid gevorderd werd als in de heerdienstleggers was verantwoord. Het hoofdgeld is daardoor geen equivalent voor werkelijk gepresteerde diensten geworden.

MIDDELEN.

Middelen in Indië.

Velen gaven hunne verwondering te kennen, dat de Regeering met geen woord heeft aangeduid hoe zij het tekort op den gewonen dienst van ruim 60 millioen denkt aan te zuiveren. Het is dringend noodig dat de Regeering zoo spoedig mogelijk nieuwe bronnen van inkomsten tracht te vinden. Men had verwacht dat althans het uitzicht zou zijn geopend om met het nieuwe dienstjaar een uitvoerrecht op copra in te voeren, nu te voorzien is, dat de zeer groote hoeveelheden copra die opgestapeld liggen, spoedig na den oorlog uitgevoerd zullen worden. Men vroeg of de Regeering uitzicht op de heffing van een uitvoerrecht op dat en c.q. ook op andere producten met ingang van 1 Januari 1919 zou kunnen openen, dan wel afkondiging van een regeling op dat stuk met bepaling, dat de datum van invoering nader zou worden vastgesteld. Men kon dan bij die vaststelling met de omstandigheden rekening houden.

Men wenschte de zienswijze der Regeering te vernemen met betrekking tot de instelling van Gouvernementsloterijen en omtrent de vraag of van eene verlaging van het porttarief voor een briefkaart tot $2\frac{1}{2}$ cent niet eene stijging is te verwachten van inkomsten; verwacht werd dat bij zoodanige verlaging het briefkaartverkeer beduidend zal toenemen.

In verband met de toezegging van de door de Regeering in uitzicht gestelde gegevens betreffende den economischen toestand van de bevolking (zie handelingen 1ste zitting blz. 555) zou men thans gaarne vernemen wanneer de desbetreffende nota kan worden tegemoetgezien.

No. 43A. Invoering van een hoofdgeld op het eiland Billiton.

Een lid betoogde dat het door de bevolking op te brengen bedrag van f 25 500 niet in evenredigheid is met het belang dat de bevolking bij de wegen in dit gewest heeft. In verband met de omstandigheid dat de bevolking des tijds de wegen heeft aangelegd en langen tijd voor het onderhoud heeft gezorgd achtte dit lid termen aanwezig om de bevolking geheel vrij te stellen van de betaling van hoofdgeld. Waren hiertegen overwegende bezwaren dan zou dit hoofdgeld minder kunnen bedragen, bv. f 1.— De kosten voor het onderhoud der wegen zouden door de invoering van een wegenbelasting gevonden kunnen worden.

Door andere leden werd bestreden de mededeeling in de toelichting gedaan, dat de bevolking bij het bezit van wegen weinig of geen belang zou hebben.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 28sten October 1918.

KAN.
STOKVIS.
WHITLAU.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

EERSTE NOTA VAN WIJZIGINGEN.
(Ingezonden bij brief van 28 October 1918).

GEDRUKT STUK No. 8.

Uitgaven in Indië.

In sub I van artikel 2 van het ontwerp van besluit (gedrukt stuk No. 2) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Onderafdeeling 39. Personeel van het gevangeniswezen, wordt verhoogd met *f* 11 220 in stede van met *f* 600 en mitsdien gebracht op *f* 1 299 332.

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Tusschen de onderafdeelingen 91 en 99 wordt opgenomen:

Onderafdeeling 96, waarvan de omschrijving wordt veranderd in: „Uitgaven in verband met de opleiding van personeel voor de Japansche zaken en de Japansche taal”, wordt vastgesteld op *f* 10 080.

VIIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

Onderafdeeling 298. Personeel van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken met uitzondering van het personeel voor de havenwerken, wordt verhoogd met *f* 29 700 in stede van met *f* 25 500 en mitsdien gebracht op *f* 4 696 020.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Tusschen de onderafdeelingen 347 en 363 wordt opgenomen:

Tusschen de onderafdeelingen 362 en 363 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 362A. Omvorming van de indeeling van het personeel en het materieel van het wapen der artillerie *f* 189 000.

Onderafdeeling 369. Geniewerken en aanvulling der geniemagazijnen, wordt verhoogd met f 555 000 in stede van met f 50 000 en mitsdien gebracht op f 6 015 747.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

Na onderafdeeling 446 wordt opgenomen:

Onderafdeeling 458. Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine (met uitzondering van den hydrographischen dienst en de kweekschool te Makasser), wordt verhoogd met f 800 000 en mitsdien gebracht op f 2 388 500.

TOELICHTINGEN.

Iste Hoofdstuk van Uitgaven.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 458 van de uitgaven in Indië.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 122. Marine Etablissement en daartoe behorende inrichtingen.

Verbetering van Soerabaja als steunpunt voor de vloot (Memorie).

Uitgaven in Indië.

IIde Hoofdstuk van Uitgaven.

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Onderafdeeling 39. Personeel van het Gevangeniswezen.

Uitbreiding van het personeel ten behoeve van het toezicht over en de bewaking van de gestraften, te werk gesteld bij de bevoelingswerken in Zuid-West-Djember (f 10 620).

Het beheer van de vijf hulpgevangenissen, waarin d bij de bevoelingswerken in Zuid-West-Djember (residentie Besoeki) te werk gestelde gestraften zijn gehuisvest, berust overeenkomstig het bepaalde bij het eerste lid van artikel 18 van het gestichtenreglement bij het Hoofd van plaatselijk bestuur te Djember.

Aangezien rechtstreeksch en dagelijksch toezicht op de in die gevangenissen ondergebrachte \pm 2 000 veroordeelden dringend noodzakelijk is en dit van de zijde van den betrokken bestuursambtenaar, in verband met zijn overige veel omvattende werkzaamheden en de groot afstanden, waarop de gestraftenkwartieren van Djember zijn gelegen, niet kan worden verwacht, is voor da doeleinde een directeur op eene bezoldiging van f 400 's maands moeten worden in dienst gesteld.

Voorts moet, als gevolg van de belangrijke stijging van het aantal van de bij bovengenoemde werken te werk gestelde gestraften, voor de uitbreiding van het me toezicht en bewaking belaste personeel nog worden gerekend op een bedrag van f 485 's maands.

De onderwerpelijke maatregelen, welke bereids op tijdelijken voet zijn getroffen, eischen voor het jaar 1915 eene meerdere uitgaaf van f 10 620.

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Onderafdeeling 96. Opleiding van personeel voor de Japansche zaken en de Japansche taal (f 10 080).

Toelage aan den heer P. A. van de Stadt voor zijne studiën in Japan.

Reeds in 1915 werd de vraag in beschouwing genomen of het niet gewenscht zou zijn om met het oog op de toenemende aanrakingen op handelsgebied tusschen Nederlanders-Indië en Japan een adviseur in dienst te stellen, die de Regeering van raad zou kunnen dienen omtrent verschillende vraagstukken, die zich voordeden bij het ontstaan van steeds nauwer wordende betrekkingen met genoemd rijk, welke al spoedig beloofden, vooral op economisch gebied, van groot belang te worden.

Werd destijds de behoefte aan een dergelijken raad geveer nog niet zoo groot geacht dat tot de instelling van

bedoeld ambt moest worden besloten, sedert hebben de verbindingen tusschen Nederlandsch-Indië eenerzijds en Japan en Formosa anderzijds zich in die mate uitgebreid, dat bij herhaling de behoefte bleek aan een persoon, die door opleiding, kennis en ervaring in staat is voorlichting te verstrekken omtrent vraagstukken als hooger bedoeld.

Dat daarbij kennis van de Japansche taal en van het Japansche volk, zijne instellingen en gebruiken onmisbaar is, behoeft geen betoog. Waar het aantal personen, dat daarvan op de hoogte is, zich tot zeer enkele bepaalt, zou het bezwaarlijk zijn iemand te vinden, die aan de gestelde vereischten voldoet, ware het niet, dat door toevallige omstandigheden de hand kan worden gelegd op den eerst onlangs afgetreden vertegenwoordiger der Billiton-Maatschappij, den heer P. A. van de Stadt, te voren ambtenaar voor Chineesche Zaken, die zich hier te lande reeds op de studie van het Japansch heeft toegelegd en uit den aard zijner vorige betrekkingen alle waarborgen biedt voor eene behoorlijke vervulling van bedoeld ambt.

Het is echter noodig, dat de heer Van de Stadt in staat wordt gesteld zijne kennis van het Japansch en van land en volk te vervolledigen door eene studie in het land zelf, waartoe hem gedurende zijn verblijf in Japan, dat vermoedelijk omstreeks twee jaren zal duren, eene toelage zal zijn te verleen van 700 yen of, naar normalen koers berekend, f 840 's maands.

De heer Van de Stadt zal zich daartegenover moeten verbinden het Land ten minste vijf jaren te dienen als adviseur, aan welk ambt eene bezoldiging zal zijn te verbinden gelijk aan die van den adviseur voor Chineesche Zaken, dat is f 1000 's maands met eene verhooging na drie jaar van f 100 's maands.

Aangezien de heer Van de Stadt echter eerst omstreeks 1921 in Nederlandsch-Indië terug zal zijn, zal eerst bij de begroting voor dat jaar op deze uitgave behoeven te worden gerekend. Inmiddels zal de begroting echter moeten worden bezwaard met de aan den heer Van de Stadt toegedachte toelage van f 840 's maands of f 10 080 's jaars.

Het ligt in de bedoeling om, indien door den Volksraad met den gedachten maatregel wordt ingestemd, reeds dadelijk bij wijze van tijdelijken maatregel tot het toekennen der toelage over te gaan, gerekend van 1 Augustus 1918, sedert welken datum de heer Van de Stadt op eigen kosten en eigen risico zijne studiën in Japan is begonnen.

VIIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

Onderafdeeling 298. Personeel van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken, met uitzondering van het personeel voor de havenwerken.

Verbetering van den ambtelijken staat van de commiezen bij de bevoeiingsafdeelingen (f 3 300).

De bij de bevoeiingsafdeelingen in dienst gestelde commiezen genieten eene bezoldiging van f 200 's maands met 4 driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands (Staatsblad 1914 No. 28 en 1918 No. 419), terwijl aan de commiezen op de kantoren van de hoofden der waterstaatsafdeelingen eene maandelijksche bezoldiging is toegelegd van f 200, welke door regelmatige verhoogingen kan stijgen tot f 450 (Staatsblad 1911 No. 78). Bij het Indisch ontwerp van de aanvullingsbegroting voor 1918 is voorgesteld de aanvangsbezoldiging voor deze laatsten te stellen op f 300 's maands, welke door toekenning van verhoogingen van f 50 's maands om de drie jaar eveneens kan worden gebracht op f 450 's maands.

Aangezien de aan beide groepen van ambtenaren opgedragen werkzaamheden moeten worden geacht gelijkwaardig te zijn, behooren de commiezen bij bevoeiingsafdeelingen in het genot te worden gesteld van gelijke inkomsten als hunne ranggenooten bij de waterstaatsafdeelingen. Dit brengt niet alleen de billijkheid mede, maar vordert ook het dienstbelang. Met het oog op de veelvuldige wisselingen van het ingenieurspersoneel bij den dienst der bevoeiing is het n.l. gewenscht, dat de eenige op het kantoor van het diensthoofd aanwezige administratieve ambtenaar, die als het ware als zijn secretaris dienst doet, zoolang mogelijk voor het kantoor

Uitbreiding van het administratief ambtenaarspersoneel bij de bevoeiingsafdeeling Brantas (*f* 1 200).

Onderafdeeling 362A. Omvorming van de indeeling van het personeel en het materieel van het wapen der artillerie (voor materieel *f* 189 000).

behouden blijft. In de toelegging van bedoelde hooger inkomsten kan daarvoor eenige waarborg gevonden worden.

De voorgestelde maatregel vordert voor het jaar 1919 eene meerdere uitgaaf van *f* 3 300.

De gestadige toeneming van werkzaamheden op het kantoor van het Hoofd der bevoeiingsafdeeling Brantas maakt het, ook in verband met de door genoemd Hoofd herhaaldelijk ondervonden moeilijkheid om geschikt werkkrachten op bezoldigingen van minder dan *f* 15 's maands te krijgen, noodzakelijk, dat ter verzekering van een goeden gang van zaken het administratieve ambtenaarspersoneel op dat kantoor wordt uitgebreid met één commies.

Aan dezen ambtenaar behoeft echter niet, zooals voor de tegenwoordige commiezen bij de bevoeiingsafdeelingen is voorgesteld, eene bezoldiging van *f* 300 's maands met driejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands te worden toegekend; eene maandwedde van *f* 150 met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands komt voldoende voor.

Rekenende op eene gemiddelde uitgaaf van *f* 20 's maands, wordt voor 6 maanden van 1919 een bedrag van *f* 1 200 noodig geacht.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Teneinde eene betere verhouding te verkrijgen tusschen de sterkte van de artillerie en de infanterie, is een omvorming van de indeeling van het personeel en het materieel van eerstgenoemd wapen (mobielmaking van vestinggeschut door auto- en paardentractie) dringender noodzakelijk.

Hiertoe dient te worden gerekend op eene tijdelijke uithreiding van de legersterkte met:

- 2 kolonels.
- 2 luitenant-kolonels of majoors.
- 3 kapiteins.
- 3 kapiteins- of luitenants-adjudanten.
- 6 onderluitenen.
- 2 adjudant-onderofficieren.
- 2 adjudant-onderofficieren of sergeant-majoors.
- 11 sergeant-majoors of opperwachtmeesters.
- 23 Europeesche wachtmeesters, sergeanten of fouriers
- 3 Europeesche-, Amboineesche- of Inlandsche fouriers
- 5 Europeesche trompetters (w.o. korporaals).
- 23 Europeesche-, Amboineesche- of Inlandsche meesterwerklieden.
- 22 Inlandsche sergeanten of wachtmeesters.
- 8 Inlandsche stukrijders 1ste klasse.
- 39 Inlandsche stukrijders 2de klasse.
- 46 Inlandsche geleiders 1ste klasse.
- 270 Inlandsche geleiders 2de klasse.
- 37 Inlandsche kanonniers 2de klasse.
- 24 Amboineesche sergeanten.
- 30 Amboineesche korporaals.
- 141 Amboineesche kanonniers 1ste klasse.
- 146 Amboineesche kanonniers 2de klasse.
- 25 Inlandsche korporaals.
- 5 Inlandsche kanonniers 1ste klasse.
- 25 Inlandsche hoornblazers.

Evenwel kan tegelijkertijd de sterkte worden ingekrompen met:

- 8 luitenants.
- 2 Europeesche korporaals.
- 46 Europeesche kanonniers 1ste klasse.
- 153 Europeesche kanonniers 2de klasse.

De hieruit voortvloeiende uitgaven kunnen worden gebracht ten laste van den jaarlijks op de begrooting voorkomenden post voor tijdelijke uitbreiding van vastgestelde legersterkte en niet tot het leger behooren inlandsche korpsen.

Ter voorziening in de materiele behoeften is een bedrag van *f* 189 000 vereischt, te weten:

- a. f 32 000 voor den bouw van een stal voor 50 paarden bij het kampement der vestingartillerie te Batavia en voor kampementsverbouwingen aldaar en te Bandoeng, Malang en Soerabaja;
- b. f 6 000 voor aanvulling der geniemagazijnen in verband met den onder a. bedoelden maatregel;
- c. f 107 000 voor den aankoop van de noodige lastauto's, zoomede reserve- en verwisselstukken;
- d. f 44 000 voor het jaarlijksch onderhoud en gebruik der auto's bedoeld onder c.

Ter wille van de overzichtelijkheid zijn deze uitgaven in één post vereenigd; te zijner tijd zal de boeking plaats hebben ten laste van de posten, waar de uitgaven thuis behooren.

Onderafdeeling 369. Geniewerken (f 505 000).

Aangezien het noodzakelijk bleek over te gaan tot de uitvoering van verschillende werken, voornamelijk ten behoeve van troepen te velde en op excursie, waarop bij de begroting voor het dienstjaar 1918 niet was gerekend, is, om het voor dat jaar toegestaan totaal credit voor geniewerken niet te overschrijden, de bouw van onderscheidene op het werkplan van de genie voor 1918 voor komende werken vertraagd of uitgesteld.

Ten einde laatstbedoelde werken in 1919 te kunnen voltooien, dient de raming van dezen post alsnog te worden verhoogd met f 200 000.

Voorts moet het hoofdgebouw van het departement van Oorlog, waarin thans reeds o. a. door het in het leven roepen van verschillende nieuwe diensten en instellingen, zooals de militaire automobiëldienst, de voorloopige militaire postduivendienst, de vliegdienst, het krijgsgeschiedkundig archief, enz., een tekort aan kantooruimte is ontstaan, door bijbouw worden vergroot, waardoor het tevens mogelijk zal zijn uitvoering te geven aan het voornemen om het hoofdkantoor van den Militair Geneeskundigen Dienst naar Bandoeng over te brengen, welke overbrenging voor eene goede samenwerking met de andere afdelingen van het departement noodzakelijk is gebleken.

De bouwkosten van deze uitbreiding zijn geraamd op f 330 000, waarvan in 1919 een bedrag van f 160 000 zal zijn te verwerken.

Voor bijbouw in verband met nader noodzakelijk gebleken verdedigingsmaatregelen dient verder te worden gerekend op een bedrag van f 50 000, terwijl ten slotte voor den aanleg van noodlandingsterreinen ten behoeve van den vliegdienst een bedrag van f 95 000 noodig is.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

Onderafdeeling 458. Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine (met uitzondering van den hydrographischen dienst en de kweekschool te Makassar).

Eerste termijn ten behoeve van de verdediging van Soerabaja (f 800 000).

Zooals op bladzijde 3 der Nota van Antwoord (Gedrukt stuk No. 43) op het Verslag der voorloopige begroting voor het dienstjaar 1919 werd medegedeeld, is omtrent de keuze der vlootbasis nog geene beslissing genomen, doch staat vast:

- 1^o. dat het eerste, wat ter zake valt te verrichten, is het in Indië ontworpen plan tot versterking van Soerabaja in beginsel goed te keuren en onverwijld de noodige stappen te doen om tot de uitvoering daarvan te geraken;
- 2^o. dat eerst, wanneer aan het bouwen van verdere versterkingen kan worden gedacht, een steunpunt in- of nabij West-Java zal zijn in te richten, omtrent de juiste plaats waarvan eene commissie van raad zal kunnen dienen;
- 3^o. dat de ondervinding zal moeten leeren, welke der beide steunpunten, dat in Oost-, dan wel dat in- of nabij West-Java, tot basis zal uitgroeien, zoodat thans nog geene principieele beslissing omtrent de plaats van die basis dient genomen te worden.

Tot de versterking van Soerabaja, omvattende de verbetering van de verouderde verdediging aan de zeezijde, behoort in overeenstemming met het oordeel van het opperbestuur in Nederland zoo spoedig mogelijk te wor-

den overgegaan, omdat die plaats op het oogenblik het eenige verdedigde steunpunt voor de vloot is, dat, waar de hoofdbasis ook gevestigd wordt, steeds een belangrijk steunpunt zal blijven.

Het ligt in het voornemen om aan het Westgat een batterij, bewapend met zwaar geschut, aan te leggen en de verdedigingswerken voor het Oostgat uit te breiden en gedeeltelijk van nieuw geschut te voorzien.

Een gedetailleerd ontwerp tot verbetering van voren bedoelde verdediging is, op enkele onderdeelen na, gereed.

Ten einde geen tijd verloren te laten gaan, dient in 1919 begonnen te worden met de onteigening van de benoodigden grond en de uitvoering van voorbereidende werkzaamheden. Daarvoor wordt in 1919 als eerste termijn uitgetrokken f 800 000.

Voorts is het noodzakelijk te rekenen op de aanschaffing van geschut, munitie, zoeklichten en andere werktuiglijke inrichtingen. Wegens gemis aan voldoende gegevens wordt daarvoor op Hoofdstuk I (Uitgaven in Nederland) een memoriepost opgebracht.

Eindcijfers voorloopige begrooting dienst 1919.

Door de wijzigingen en de inlassching, voorgesteld bij de thans ingediende nota van wijzigingen, ondergaat het eindcijfer van de begrooting van uitgaven in Indië eene verhooging met f 1 519 200

waarvan:
voor den gewonen dienst f 719 200
vlootuitbreiding 800 000

f 1 519 200

zoodat, rekening houdend met het ontwerp van de algemeene aanvullende begrooting en de daarbij behoorende 1^e nota van wijzigingen, de eindcijfers van de geheele voorloopige begrooting dienst 1919 worden (in gulden uitgedrukt):

	In Neder-land.	In Indië.	Totaal.
UITGAVEN.			
Algemeene begrooting.....	100 036 809	403 202 915	503 239 724
Aanvullende begrooting tram- weg Toeloengagoeng—Tren- galek—Toegoe.....	—	400 000	400 000
Ontwerp algemeene aanvullende begrooting.....	1 411 450	19 797 670	21 209 120
1 ^e nota van wijzigingen alge- meene aanvullende begrooting	—	1 519 200	1 519 200
Opgeteld	101 448 259	424 919 785	526 368 044
MIDDELEN.			
Raming algemeene begrooting..	24 045 140	375 154 230	399 199 370
Ontwerp algemeene aanvullende begrooting.....	—	71 814	71 814
Opgeteld	24 045 140	375 226 044	399 271 184
Tekort geheelen dienst.....	77 403 119	49 693 741	127 096 860
waarvan: tekort gewonen dienst.....			62 513 122
buitengewone uitgaven.....			58 668 738
tekort vlootuitbreiding.....			5 915 000

127 096 860

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AMENDEMENT

GEDRUKT STUK No. 9.

Amendement van de heeren Atmodiriono, Oetoyo, Koesoemo Joedo, Djajadiningrat, Sastrowidjono en Kamil.

Ingezonden 29 October 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II der Uitgaven, Afdeeling IV van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te lasschen:

Onderafdeeling 123, onderdeel b: Bezoldigingen en toelagen van de collecteurs, ondercollecteurs en verder personeel voor de inning van de landelijke inkomsten, wordt verhoogd met *f* 87 000.— en mitsdien gebracht op *f* 437 502.—.

Toelichting.

Wegens de groote geldelijke verantwoordelijkheid en de meerdere en duurdere behoeften voor het leven en de opvoeding van de kinderen is het billijk, dat aan de ondercollecteurs meer bezoldiging wordt toegekend.

Vroeger ontvingen zij slechts de belastingen van de inlanders; maar nu ook die van de Europeanen.

De bestaande tractementsregeling volgens Staatsbladen 1885 No. 152 en 1900 No. 3 is, dat de onder-collecteur een bezoldiging krijgt bij een preceptie van:

<i>f</i> 300 000 en meer	<i>f</i> 300.—
„ 200 000 tot <i>f</i> 300 000	„ 275.—
„ 150 000 „ „ 200 000	„ 250.—
„ 50 000 „ „ 150 000	„ 225.—
minder dan <i>f</i> 50 000	„ 200.—

Hun ambt werd vroeger als hooger beschouwd dan dat van Wedono.

Aan verschillende Inlandsche ambtenaren, zooals zout- en koffie-pakhuismeesters, wordt als bijwerk de betrekking van fungeerend onder-collecteur opgedragen met eene toelage bij een ontvangst van:

<i>f</i> 50 000 tot <i>f</i> 125 000	<i>f</i> 50.— + <i>f</i> 20.—
„ 25 000 „ „ 50 000	„ 25.— + „ 15.—
minder dan <i>f</i> 25 000	„ 15.— + „ 10.—

Verder is bij Staatsblad 1916 No. 446 de betrekking van hulp-onder-collecteur met een bezoldiging naar verhouding van de ontvangst van f 50.— + f 20.— en f 25.— + f 15.—.

Vooraf is betaling van de twee laatstgenoemde beambten niet in overeenstemming met hunne geldelijke verantwoordelijkheid.

Het zou daarom wenschelijk zijn om de fungerend en hulp-onder-collecteurs af te schaffen en een andere maatregel te treffen van met de ontvangst van belastingen belaste ambtenaren.

Wij zouden in overweging willen geven om de inning der belastingen op te dragen aan onder-collecteurs, waar van de bezoldiging naar de preceptie als volgt wordt geregeld:

f 300 000 en meer	f 400.—
„ 200 000 tot f 300 000	„ 350.—
„ 150 000 „ „ 200 000	„ 300.—
„ 50 000 „ „ 150 000	„ 200.—
minder dan f 50 000	„ 100.—

Naar hunne bezoldiging worden de onder-collecteurs gerangschikt in 5 klassen nl. 1e, 2e, 3e, 4e en 5e klasse.

Er zijn op Java en Madoera nu 58 onder-collecteurs met een gemiddeld tractement van f 250.— en 87 fungerend en hulp-onder-collecteurs van gemiddeld f 50.— 's maands, waarvoor een jaarlijksche uitgave van \pm f 226 200.— noodig is.

Wij stellen voor om de tegenwoordige fungerend en hulp-onder-collecteurs te vervangen door de voorgestelde onder-collecteurs 5e klasse.

De 4 hogere klassen komen in de plaats van de tegenwoordige onder-collecteurs.

Volgens de door ons voorgestelde regeling zullen de uitgaven worden:

58 onder-collecteurs à gemid. f 300.—.....	= f 17 400.—
87 „ „ 5e kl. à f 100.—.....	= „ 8 700.—

per maand f 26 100.—
geeft per jaar \pm f 313 200.—.

De meerdere uitgaven zal dus jaarlijks \pm f 87 000.— bedragen.

ATMODIRONO.
OETOYO.
KOESOEMO JOEDO.
DJAJADININGRAT.
SASTROWIDJONO.
KAMIL.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

—
Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven
en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienst-
jaar 1919.

—
AMENDEMENT.

—
GEDRUKT STUK No. 10.

Amendement van de heeren: Waworoentoe, Soselisa,
Laoh en Rivai.

Ingezonden 29 October 1918.

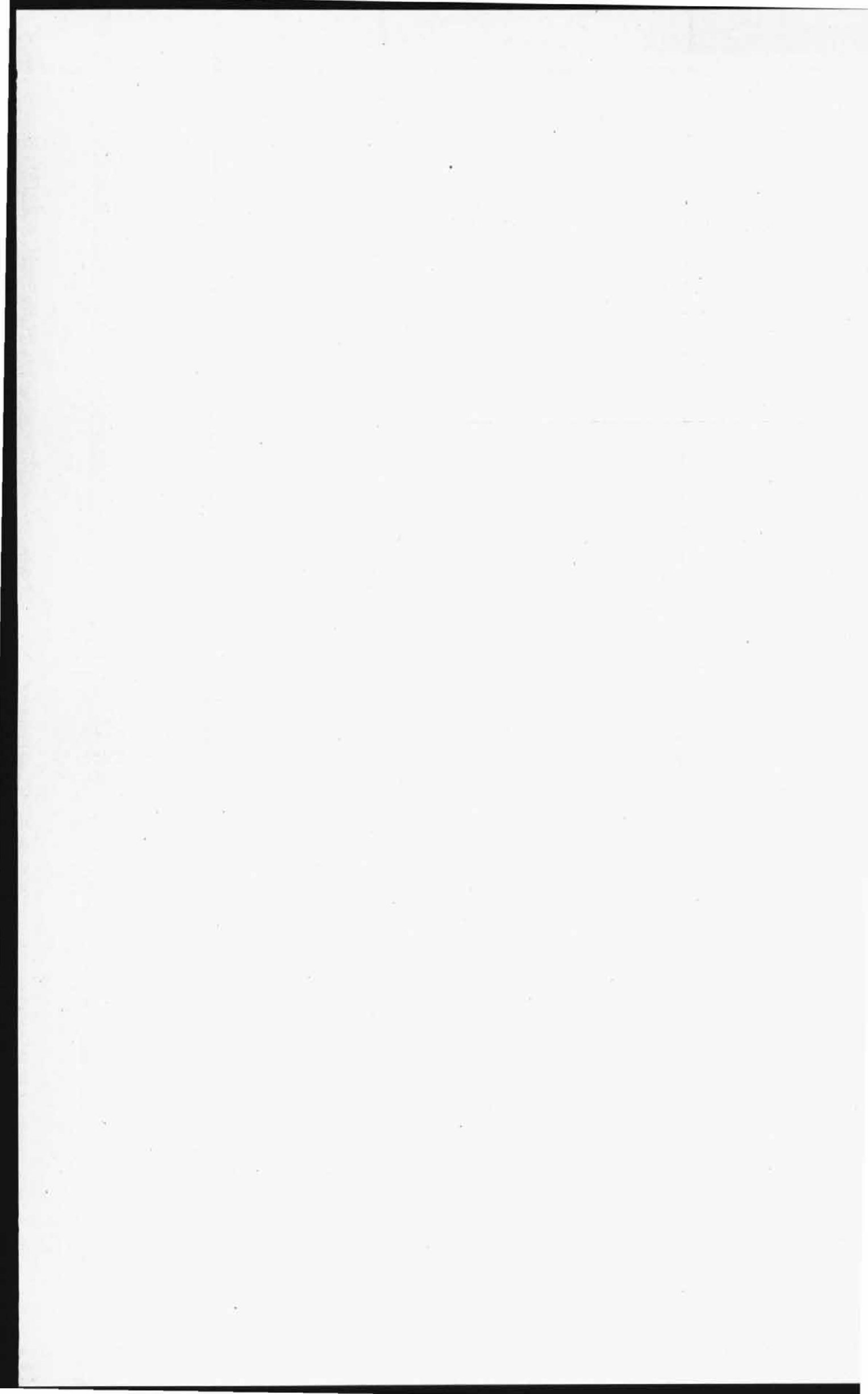
Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in
Hoofdstuk II der Uitgaven, Afdeeling II, van de aanvul-
lingsbegrooting voor 1919 in te lasschen:

Onderafdeelingen 37 en 38. Burgerlijke stand voor
bepaalde groepen van Inlanders en Bezoldiging en
toelagen voor het personeel, worden ieder verhoogd
met f 1.—.

Toelichting.

De bedoeling is, om de wenschelijkheid uit te spreken
om te geraken tot eene regeling van den Burgerlijken
Stand, van het Huwelijk, van de Adoptie, van Voogdij
en van het Inlandsch Notariaat op den grondslag van de
in het jaar 1902 op last van de Regeering
door den heer Mr. J. H. Carpentier Alting samengestelde
ontwerpen tot Regeling van den Rechtstoestand op pri-
vaatrechterlijk gebied van de Inlandsche bevolking in de
Minahasa-districten der residentie Menado.

A. L. WAWOROENTOE.
J. A. SOSELISA.
LAOH.
RIVAI.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 11.

In het Verslag (Gedrukt stuk No. 7, Tweede gewone zitting 1918—1919) dient nog op bladzijde 27 na den 6en regel ingevoegd te worden het volgende:

„Door verschillende leden werd gemeend, dat de inkoopprijs voor het zout op Madoera dient te worden verhoogd. Door de zoutmakers wordt met reden erop aangedrongen, dat het meerdere werk, de meerdere risico en de meerdere kosten, welke het gevolg zijn van de nieuwe werkwijze door den Dienst der zoutwinning bevolen, ook in verhooging van den inkoopprijs uiting zal vinden. Temeer klemt dit, nu inmiddels de prijzen der eerste levensbehoeften ook op Madoera enorm gestegen zijn en een prijs van *f* 10.— per kojang van 30 pikoel-maten inderdaad veel te laag moet worden geacht. Door een der leden werd gemeend, dat de inkoopprijs zeker *f* 20.— zou moeten bedragen”.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AMENDEMENT.

GEDRUKT STUK No. 12.

Amendement van de heeren Laoh, Soselisa en Waworoentoe.

Ingezonden 4 November 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen:

In Hoofdstuk II der uitgaven, afdeeling IV, onderafdeeling 101a van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919: „Verbetering van de inkomsten der districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten buiten Java en Madoera” te verhoogen met *f* 1.— en alzoo te brengen op *f* 106.001.—.

Toelichting.

De bedoeling is om de wenschelijkheid uit te spreken om de districts- en onderdistrictshoofden en districts-schrijvers in de afdeeling Gorontalo van de residentie Menado ook deel te doen hebben in de lotsverbetering, zooals die door de Regeering thans is toegedacht aan de ranggenooten in eenige gewesten op Sumatra.

Blijkens de memorie van toelichting op dezen post is de aanleiding tot de belangrijke verbetering van de positie van de districts- en onderdistrictshoofden in de gewesten Djambi, Palembang, Lampongsche Districten, Benkoelen, Sumatra's Westkust en Tapanoeli de wensch der Regeering om voor de vervulling der betrekking van Inlandsch bestuursambtenaar de beschikking te krijgen over jongelieden uit die kringen der Inlandsche maatschappij en van dusdanige ontwikkeling, als daartoe wordt vereischt.

Dezelfde argumenten gelden ook voor dit onderdeel van het gewest Menado. Daarbij komt nog, dat waar de positie van de districts- en onderdistrictshoofden en districtsschrijvers in de afdeeling Menado van hetzelfde gewest verbeterd zal worden overeenkomstig die van hunne ranggenooten op Java, het achterwege blijven van lotsverbetering der Inlandsche bestuursambtenaren in de afdeeling Gorontalo eene wanverhouding zal scheppen tusschen eenzelfde categorie Inlandsche ambtenaren in eenzelfde gewest, hetgeen niet bevorderlijk zal zijn voor den goeden gang van zaken aldaar.

LAOH.
SOSELISA.
WAWOROENTOE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

NOTA.

(Ingezonden bij brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 3 November 1918 No. 11644/AI).

GEDRUKT STUK No. 13.

NOTA.

Naar aanleiding van de motie van de heeren Van Hinloopen Labberton e. a. betreffende de invoering van direct bestuur en afschaffing van de heerendiensten op de particuliere landerijen (B 1, 6) is door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur de volgende nota overgelegd.

Blijkens de toelichting op het onderwerpelijk amendement is het niet de bedoeling der voorstellers om terug te komen op den ingeslagen weg van terugbrenging der particuliere landerijen tot het Landsdomein. Deze terugbrenging is onvoorwaardelijk noodig, wijl daarin de eenige oplossing is te vinden voor de moeilijkheden welke zich in toenemende mate op de landerijen voordoen. Dit punt kan hier verder onbesproken blijven.

Voormelde terugbrenging zal zooals reeds bij de vorige zitting van den Volksraad ter sprake kwam (Handelingen, blz. 96) slechts geleidelijk kunnen plaats vinden en hierin hebben de voorstellers van het amendement blijkbaar aanleiding gevonden om om te zien naar maatregelen welke reeds dadelijk meer algemeen toepassing zullen kunnen vinden.

Voorgesteld is de invoering van een direct bestuur, te weten aanstelling en bezoldiging der kamponghoofden door tusschenkomst van de Regeering en de afschaffing der heerendiensten.

Met deze maatregelen zouden inderdaad een tweetal groote steenen des aanstoets worden weggenomen. Echter is deze aangelegenheid alles behalve eenvoudig. Voormeld denkbeeld werd, zij het dan ook in eenigszins anderen vorm en met een eenigszins ander doel reeds geopperd in het jaar 1906 door den toenmaligen Voorzitter der Bataviasche Landbouwvereniging, den heer D. Mulder, in een artikel dat onder het hoofd: „Eene proeve tot oplossing van een der brandende vraagstukken van den dag”, verscheen in de Maart/April

aflevering (1906) van het Tijdschrift van Nijverheid en Handel.

Bedoeld denkbeeld is bij de uitvoerige gedachtenwisseling, welke sedert over het particuliere landerijen vraagstuk heeft plaats gevonden, niet uit het oog verloren. Verschillende redenen van practischen aard hebben er echter toe geleid dat denkbeeld, waarmede toch geen bevredigende oplossing zou worden verkregen, te zijde te stellen en de voorkeur te geven aan eene algeheele onteigening der landerijen.

Dat de hoofden op de particuliere landerijen worden benoemd en bezoldigd door de landeigenaren heeft reeds van ouds veel aanstoot gegeven. Herhaaldelijk is dat vraagstuk aan de orde geweest o.m. bij de bekendmaking van Tjionias-troebelen toen de bevoegdheid van den landheeren deze voor dat land buiten werking werd gesteld (Staatsblad 1886 No. 79), op welke maatregel in 1888 (Staatsblad No. 254) werd teruggekomen; het laatst is op dat punt ter sprake gekomen bij de herziening van het Particuliere Landerijen Reglement. Door de bij Gouvernementsbesluit van 11 Augustus 1906 No. 18 benoemde Commissie, welke het door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur ingediende voor-ontwerp voor een nieuw Reglement heeft beoordeeld, en welke bestond uit de heeren Mr. H. Radier, Mr. G. André de la Porte en het tegenwoordig Volksraadslid Mr. J. Gerritzen, werd in haar rapport aanbevolen om de politiehoofden geheel aan den invloed der landeigenaren te onttrekken en hen niet meer door dezen te laten bezoldigen en benoemen.

Hoezeer de door de Commissie geopperde bedenkingen door de Regeering werden beaamd, was zij nochtans van oordeel, dat de aan een wijziging van den bestaande toestand verbonden bezwaren door de Commissie waren onderschat.

In aanmerking genomen de toestanden en verhoudingen op de particuliere landerijen werd betwijfeld of het wel mogelijk zou zijn door middel eener uit den aard der zaak hoogst bescheiden bezoldiging van Staatswege aldaar kamponghoofden te verkrijgen, die op stuk van zaken in het verborgen niet evenzeer dienaren van den landheer zouden zijn als de tegenwoordige.

De kosten van den maatregel zouden bovendien zeer hoog zijn en allicht enkele tonnen gouds bedragen.

De voorstellers van het onderwerpelijk amendement wenschen de kosten van de bezoldiging der hoofden ten laste te zien gebracht van de landeigenaren. Zulks kan echter in redelijkheid niet worden gevorderd, wanneer zooals wordt gewenscht, de hoofden niet meer in dienst van den landheer zullen zijn en deze hun dus niet meer zooals thans gebruikelijk, de inning van grond- en tuinhuren en van afkoopgeldten alsmede andere diensten kunnen opdragen doch daarvoor ander personeel zal moeten aanstellen.

Het beroep van de voorstellers op de Zelfbesturen der Javaansche Vorstenlanden gaat niet op, wijl de oplossing van die Zelfbesturen een geheel andere is dan die der particuliere landeigenaren. Deze Zelfbesturen hebben voor hun gebied dezelfde taak als de Indische besturen in de Gouvernementslanden. Een vergelijk als door de voorstellers naar voren gebracht zou juist tot het tegenovergestelde leiden van hetgeen de landheeren wordt gewenscht en het gevolg hebben dat het Gouvernement de kosten van de bezoldiging der politiehoofden moet dragen. Echter valt op te merken dat

voorstellers niet goed omtrent de Vorstenlandsche toestanden ingelicht zijn geworden en dat alleen voor de groote hoofdplaatsen in Soerakarta het Zelfbestuur de bezoldiging der desahoofden voor zijn rekening heeft genomen.

Kan de bezoldiging der politiehoofden dus niet ten laste der landeigenaren worden gebracht, ook bezoldiging der politiehoofden door het Gouvernement is om verschillende redenen verwerpelijk. Zulks zou eerstens in strijd zijn met het alom doorgevoerd beginsel dat de plaatselijke bevolking zelf moet voorzien in de vervulling van plaatselijke behoeften en de lasten daarvan heeft te dragen.

Echter valt er ook al niet aan te denken bedoelde kosten op de schouders der bevolking te leggen zoolang een particulier land niet tot het Landsdomein is teruggebracht en in verband daarmee de grond- en andere lasten der bevolking niet aanmerkelijk zijn verlicht door die lasten op het peil van die in het Gouvernementsgebied te brengen.

De vraag zal allicht rijzen of bedoelde kosten dan niet tijdelijk voor rekening van den Lande zouden kunnen worden genomen tot tijd en wijle eenig land tot het Landsdomein terugkeert. Het zou dan, ten einde den wensch van een direct bestuur volledig te vervullen, in de rede liggen tegelijk over te gaan tot de vorming van Inlandsche gemeenten, welke thans slechts op enkele uitgestrekte landerijen, b.v. op de Pamanoekan- en Tjiasemlanden worden aangetroffen, en aan die gemeenten de zorg op te dragen voor de eigen huishoudelijke belangen, en aan haar een stem toe te kennen in de aanstelling van het desahoofd en van de andere desabestuurders.

Willen zoodanige gemeenten iets beduiden dan moeten de gemeentenaren zich eenige opofferingen, hetzij in geld, hetzij in diensten, getroosten om aldus tot een betere verzorging der plaatselijke belangen te komen. Gelijk gezegd moet echter van elken aandrang, welke tot verzwaring van lasten zou leiden, worden afgezien, zoolang de tegenwoordige lasten niet aanmerkelijk zijn verminderd.

Van een bezoldiging der kamponghoofden door het Gouvernement zonder meer dus zonder de gelijktijdige vorming van Inlandsche gemeenten, is weinig baat te verwachten; de daarvan te verwachten voordeelen zullen naar vermeend wordt niet in een redelijke verhouding staan tot de groote kosten, welke aan den maatregel zijn verbonden. Het zal in vele gevallen toch niet te vermijden zijn dat de kamponghoofden, al worden zij ook van Gouvernementswege bezoldigd, zich in dienst van den landeigenaar stellen. Bovendien blijkt het bij de reeds in handen genomen inrichting der door het Gouvernement aangekochte landen hoe uiterst moeilijk het is geschikte en betrouwbare personen te vinden, die als desa- of kamponghoofd willen optreden.

Een ander bezwaar, bepaaldelijk voor de groote landerijen is, dat deze niet zijn te beheeren, indien door den landeigenaar niet kan worden beschikt over de diensten van de kamponghoofden. Erkend wordt dat dit een zeer ongewenschte toestand is, doch de billijkheid gebiedt dat men voor deze landen afziet van partieele maatregelen, welke voor den landeigenaar tot groote moeilijkheden o. a. ten aanzien van de inning der heffingen zullen leiden, en dat men de oplossing zoeke in het doen verdwij-

nen der landen, n.l. in de terugbrenging dier landen tot het Landsdomein.

Intusschen zijn echter in de door de voorstellers gewenschte richting reeds eenige stappen gedaan, daar waar zulks zonder groote moeilijkheden kon geschieden en waar de noodzakelijkheid het meest aan den dag was getreden.

Voor de particuliere landerijen ter hoofdplaats Batavia en Meester Cornelis is n.l. ingevolge het bepaalde in het derde lid van artikel 41 van het Particuliere Landerijen Reglement, er in het jaar 1914 (Staatsblad No. 72) toe overgegaan het recht tot benoeming der hoofden aan de landeigenaren te ontnemen en zijn aldaar sedert door het Gouvernement bezoldigde wijkmeesters aangesteld. Nog nader zal kunnen worden overwogen wat in die richting nog verder zal kunnen worden gedaan, zulks in het bijzonder voor de in de nabijheid der groote steden gelegen landerijen, doch ontraden moet worden op de uitkomsten van dat onderzoek vooruit te loopen door reeds nu een post op de begrooting te brengen.

Ook wordt er nog de aandacht op gevestigd dat in het jaar 1908 een hervorming plaats heeft gevonden van het bestuurstoezicht in de residentie Batavia (uitgezonden de afdeeling Krawang) en op de in de residentie Bantam gelegen Tjikandi-landen; bij die gelegenheid is o.m. een volledig onderdistricts-bestuur (vergelijk Staatsblad 1908 No. 79) ingevoerd, welke maatregel in 1911 (Staatsblad No. 23) ook tot de afdeeling Krawang werd uitgestrekt n.l. voor de Pamanoekan- en Tjiasemlanden en voor de Tegalwaroelanden. Deze bestuurshervorming heeft toe geleid dat de bepaling in het tweede lid van artikel 42 van het Landerijenreglement, dat de hoofden als politie-beambten in dezelfde verhouding staan tot de bevoogden en het Bestuur als de dorpschoude in de Gouvernementslanden, sedert beter tot haar recht is kunnen komen. De bepaling in het derde lid van genoemd artikel 42 opent de gelegenheid om ongewenschte elementen van dorpschoude te doen ontslaan.

Het tweede punt is de afschaffing der heerendiensten.

De voorstellers gaan er van uit dat den landheer de bestschikking over de diensten der bevolking is gegeven tene verbetering van den economischen toestand van het land door den aanleg van wegen, waterwerken enz., welke aan de opgezetenen, die tot het verrichten er van gehouden zijn, weder ten goede komen.

Het heeft weinig zin zich te verdiepen in de vraag waarom ten deze oorspronkelijk bedoeld mag zijn, waar die aan gelegenheid reeds bij het oude Landerijenreglement (Staatsblad 1836 No. 19) regeling heeft gevonden en in het jaar 1912 dat punt bij het nieuwe Landerijenreglement opnieuw vastgelegd is.

In artikel 30 van dit laatste Reglement is op het verschil spoor van het oude Reglement onderscheiden tusschen eigenlijke heerendiensten ten behoeve van den Lande (vergelijk artikel 1, letter d) en diensten ten behoeve van den landeigenaar (artikel 30); voorts tusschen landgoederen, op welke eigenaren al of niet de verplichting rust tot het onderhouden der openbare wegen en bruggen. Alleen ten aanzien van de landen, op welke ingevolge de oude koopvoorwaarden bedoelde verplichting rust, is bepaald dat de verrichting der heerendiensten ten behoeve van den Lande begrepen is in het maximum van 52 daarbeid per jaar dat door den landheer kan worden

vorderd. Voor de andere landen wordt door den gewestelijken raad van Batavia voorzoover zijn middelen dat toelaten in de zorg voor de grootere wegen voorzien. In overweging is genomen het bedrag der daarvoor ter beschikking van dat College gestelde gelden te verhoogen.

De Iandheer is overigens vrij de diensten ten eigen bate aan te wenden. De eenige beperking welke in artikel 30 van het nieuwe landerijenreglement is gesteld, is dat de arbeid, met uitsluiting der wachtdiensten, slechts zal bestaan uit koeliearbeid.

Een en ander neemt natuurlijk niet weg dat het bij een doelmatig beheer volkomen in de rede ligt dat een deel der diensten door den landbeër wordt aangewend voor het in orde houden van de kleinere wegen, de bruggen, waterleidingen, enz. De practijk leert echter dat daarvoor met slechts weinig diensten, uiteenloopende van 5—15 dagdiensten per persoon, kan worden volstaan, terwijl er verschillende landen zijn, b.v. die op de hoofdplaatsen, waar zoo goed als in het geheel geen gelegenheid bestaat om de dienstplichtigen op voormelde wijze te werk te stellen.

Het zou te ver voeren hier een uiteenzetting te geven van de uitvoerige gedachtenwisseling, welke over voormelde aangelegenheid in den loop der jaren is gevoerd en waarover een eindeloos verschil van meening heeft bestaan.

Het is echter duidelijk dat de landeigenaren aan de tegenwoordige bepalingen rechten kunnen ontleenen, weke niet zonder meer kunnen worden opgeheven of beperkt.

Dat, zooals de voorstellers vermeenen, de bevoegdheid tot wijziging van den bestaanden toestand voor wat betreft de heerendiensten voortvloeit uit het bepaalde onder *f* van artikel 1 van het Landerijenreglement, berust op een misverstand. Zooals vermeld onderscheidt het Reglement heerendiensten en diensten voor den landeigenaar. Over die heerendiensten handelt de bepaling onder *e* van artikel 1, alsmede artikel 39 van het Reglement, waar is bepaald dat de oproeping tot de aldaar bedoelde diensten ten behoeve van den Lande geschiedt door bemiddeling van de Inlandsche bestuursambtenaren en de dorpschoude buiten bemoeienis van den landeigenaar (¹). Alleen deze diensten zijn voor regeling vatbaar. In de practijk worden ze, gelijk vermeld, niet meer gevorderd behalve op de landen die zelf ingevolge de oude koopvoorwaarden in de zorg voor de wegen hebben te voorzien en waar ze in mindering worden gebracht van de 52 dagdiensten ten behoeve van den landeigenaar.

De diensten bedoeld in artikel 30 van het Landerijenreglement staan daarnaast.

Gewezen kan nog worden op het arrest van het Hoogerechtshof van Nederlandsch-Indië van 5 Juli 1906 opgenomen in deel 87 (blz. 136 e.v.) van het Recht in Nederlandsch-Indië, waarbij werd beslist dat hier geen overgedragen souverain recht aanwezig kon worden geacht doch dat men hier moet denken aan een burgerrechtelijke bevoegdheid.

Het voor eene tegenovergestelde opvatting gedane beroep op de evenbedoelde strafrechtelijke sanctie werd door het Hof verworpen, „vermits het aan de wet niet „vreemd is, dat tegen schending van een overeenkomst „straf is bedreigd en tegelijkertijd de op die schending

(¹) Vergel. ook artikel 31 van het oude reglement in Staatsblad 1836 No. 19.

„gegronde burgerlijke vordering onaangetast wordt ge-
 „laten”. In het aangehaald arrest wordt verder gewezen
 op artikel 59 van het reglement in Staatsblad 1836 No. 19
 volgens hetwelk ingeval van geschil o. a. omtrent dien-
 sten, partijen naar den bevoegden rechter kunnen wor-
 den verwezen, wat geen zin zou hebben, indien niet, naas-
 de strafvervolging, een rechtsvordering tot schadevergoe-
 ding was toegelaten. Ten slotte zocht het Hof voor zijn
 standpunt steun in de geschiedenis van de particuliere
 landerijen, waaruit niet alleen niet blijkt „dat de toen-
 „malige Regeering aan de eerste eigenaren dier lande-
 „rijen haar recht op heerendiensten bij wege van dele-
 „gatie heeft overgedragen”, maar veeleer volgt dat de
 verplichting tot het verrichten van diensten, „haren oors-
 „sprong vindende in afspraken tusschen de landeigenaren
 „en hen, die zich op die landen kwamen vestigen, na
 „verloop van tijd het karakter heeft aangenomen van een
 „stilzwijgende contractueele contra-praestatie der opge-
 „zetenen tegenover het hun verleende recht tot verblij-
 „op die landen”.

Uit het vorenstaande volgt dat de aan den landheer
 toekomende diensten bedoeld in artikel 30 van het Land-
 rijenreglement alleen tegen uitkeering van een passend
 schadeloosstelling beperkt kunnen worden. De Konin-
 lijke besluiten in Staatsblad 1912 Nos. 480 en 481 wijzen
 hierbij den weg. Het laatstvermelde Koninklijk besluit
 kent bij gedeeltelijke onteigening den landheer een recht
 toe op volledige schadeloosstelling voor de diensten en
 afkoopgelden, welke hij niet meer zal kunnen vorderen
 terwijl ook in artikel 27 van het eerstvermelde Konin-
 lijke besluit de inkomsten, welke de landheer verkrijgt uit
 afkoop van diensten, uitdrukkelijk zijn erkend als een
 onderwerp van schadeloosstelling.

Daar, zooals vermeld, voor het in goeden staat houden
 van het land gewoonlijk wel met hoogstens 10 of 15 da
 diensten per dienstplichtige kan worden volstaan en de
 overige diensten als een bron van inkomsten voor de
 landheer moeten worden aangemerkt, zal de opheffing
 van het recht tot het vorderen van heerendiensten aan
 het Gouvernement op buitengewoon hooge uitgaven tot
 bedrage van eenige tientallen millioenen guldens kom-
 te staan. Wel is waar zal er een hoofdgeld, overeen-
 komende met dat wat in Krawang wordt gevorderd, t.
 / 2.65 per persoon, kunnen worden geheven, doch de
 inkomsten zullen wel geheel noodig zijn voor hetgeen v
 Gouvernementswege aan de wegen en waterleidingen t
 koste zou moeten worden gelegd.

Er is meer. Het is voldoende bekend dat op de mees-
 landen, vooral op de groote, de eigenaren inzonderhe-
 ten aanzien van de tuinhuren nog lang niet gaan tot l
 in artikel 24 van het Reglement in Staatsblad 18
 No. 422 genoemde maximum van een vijfde van het p
 duct. De hoofdoorzaak daarvan is dat gevreesd wo
 dat alsdan de draagkracht der bevolking zou worden ov
 schreden. Gaat men nu de lasten der bevolking ten a
 zien van de diensten opheffen, dan is het gevaar gee
 zins denkbeeldig dat de eigenaren op den duur zul
 trachten de tuinhuren op te gaan voeren en ook, w
 mogelijk, tot de heffing van grondhuren overgaan;
 latere onteigening zou daarvoor dus nog veel duurder
 staan komen.

In dit verband kan nog worden mede gedeeld dat
 verschillende landerijen ter hoofdplaats Batavia al
 dert eenige jaren door de landeigenaren in gemeen o

leg met de bevolking van de vordering der heerendiensten is afgezien tegen evenredige verhooging der gronden en tuinhuren.

De voorstellers van het onderwerpelijk amendement zijn er zich van bewust geweest, dat wanneer het Gouvernement bij den overgang der heerendiensten krachtig de verbetering van het wegennet en de waterleidingen ter hand neemt, de waarde der landen en daarmee de latere onteigeningskosten niet onaanzienlijk zullen stijgen.

De voorstellers wenschen de noodige waarborgen, dat de onteigeningskosten niet zullen stijgen door de van Landswege aan te brengen verbeteringen. Zij laten echter na aan te geven op welke wijze zulks mogelijk zou zijn, terwijl juist daarin een in de practijk bijzonder groote moeilijkheid schuilt. Dat in deze door voorafgaand overleg en minnelijke schikking met de eigenaren reeds veel te bereiken zou zijn is een door de voorstellers uitgesproken verwachting welke in verband met de opgedane ervaring niet kan worden gedeeld.

Op grond van een en ander wordt de aanneming van het onderwerpelijk amendement ook ten aanzien van de opheffing der heerendiensten ten stelligste ontraden. De afwikkeling van het particuliere landerijen-vraagstuk zou bij den door de voorstellers gewenschten weg slechts noodeloos verward en belemmerd worden.

De aan de tenuitvoerlegging van voormelde maatregelen verbonden aanzienlijke kosten zouden een nuttiger aanwending vinden door ze te gebruiken voor aankoop van landerijen.

Omtrent hetgeen sedert de vorige zitting van den Volksraad is verricht op het gebied van aankoop en onteigening van particuliere landerijen kan nog het volgende worden medegedeeld.

De aankoop der in Tangerang gelegen landen Pasi-lian, Kresek en kampong-Asem-Tjantiga, te samen groot ongeveer 21000 bouws, voor den prijs van f 2.250.000 is zoo goed als afgewikkeld. Noodig was nog de toestemming van den Raad van Justitie te Batavia, wyl een der eigenaren onder curateele staat. Deze toestemming is dezer dagen verkregen.

Aangekocht werd het in de afdeeling Buitenzorg gelegen land Paroengpandjang, groot 9512 bouws voor f 500.000. Voorts het in Tangerang gelegen land Serpong c. a., groot 10.229 bouws voor f 1 210.000 en de in de afdeeling Meester Cornelis gelegen landen Senajan, Soedimara en Oeloedjami groot 570, 7085 en 2296 bouws, voor f 109.400, f 760.000 en f 195.000. Verder het in de afdeeling Batavia gelegen land Pepanggo, groot 317 bouws, voor f 30.000.

In Soerabaja werd het nabij de hoofdplaats gelegen land Kendjeran, groot 392 bouws, aangekocht voor f 80.000.

Te koop zijn aangeboden de Bantamsche landen Tjikandi-Iilir en Tjikandi-Oedik.

Besloten is tot onteigening van de door Inlandsche opgezeten bewoonde gedeelte van de in Soerabaja gelegen landen Koepang-Zuid en Goenoeng-Sari alsmede van de nabij de hoofdplaats Batavia gelegen landen Tjepaka-Poetih en Kwitang-Oost, (die laatste gedeeltelijk n.l. met uitzondering van de met huizen van den eigenaar bebouwde gedeelten).

Met de eigenaren van de in Semarang gelegen landen

Gemoelak en Torbaja en van de in de afdeeling Krawang gelegen Pamanoekan- en Tjiasemlanden zijn overeenkomstig het bepaalde in artikel 5 van het Koninklijk besluit in Staatsblad 1912 No. 480 onderhandelingen geopend om den eigendom bij overeenkomst te verkrijgen. Op het van Regeeringswege gedane bod is nog geen antwoord ontvangen.

Ten behoeve van de inrichting der aangekochte landen is onlangs aan den Resident van Batavia de beschikking gegeven over een specialen Controleur met een tweetal adjunct-Controleurs.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919— 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

(Eerste nota van wijzigingen).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 14.

VERSLAG.

Algemeene beschouwingen.

Er werd algemeen op aangedrongen, dat van de zijde der Regeeringsgemachtigden zooveel doenlijk ertoe zal worden medegewerkt, dat de afhandeling in den Volksraad van de ter sprake gebrachte onderwerpen zoo spoedig mogelijk plaats vindt, aangezien aan de debatten afbreuk wordt gedaan, wanneer tusschen die debatten en de beslissing geruime tijd verloopt.

Gevraagd werd in welk stadium de regeling van de spoorwegtoestanden te Semarang verkeert.

Gewezen werd op de critiek, verschenen in het Vrijzinnig Weekblad van 2 November jl., op de van regeeringswege verstrekte cijfers betreffende de oeconomische ontwikkeling der inheemsche bevolking en in verband daarmee gevraagd waaraan de onjuiste rangschikking van de cijfers is te wijten.

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Door een lid werd medegedeeld, dat hem voorloopige gegevens zijn verstrekt omtrent wantoestanden, die in de gevangnissen heerschen en dat hij zich voorbehoudt later op deze gegevens terug te komen.

Gevraagd werd waarom de herziening van de onteigeningssordonnantie nog uitblijft.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 39. Personeel van het Gevangeniswezen.

Gevraagd werd waarom de bezoldiging van den Directeur der hulpgevangenis niet gebracht wordt ten laste der Irrigatiewerken. Een lid meende, dat dit regel was.

Men sprak er zijn verwondering over uit, dat eerst thans de noodzakelijkheid gebleken is van rechtstreeksch en dagelijksch toezicht, terwijl reeds verscheidene jaren

Amendement betreffende regeling van den Burgerlijken stand enz. in de Minahassa (B I, 10).

een groot aantal veroordeelden aldaar werkzaam is, en de werken zeer ver gevorderd zijn.

Opgemerkt werd dat de Directeur van Justitie medegedeeld heeft, dat de ontwerper zelf reeds heeft afgezien van de herziening nu de gedachte aan partiële wijziging door de unificatie-idee verdrongen is (H 53 en 56). Men achtte het ook op grond van de overwegingen door dien departementschef aangegeven niet noodig op het onderwerp terug te komen.

Van andere zijde werd verklaard dat bedoelde mededeeling van den Directeur van Justitie niet juist is.

Enkele leden achtten de Minahassa juist het meest geschikt om eens een proef te nemen met de invoering van de gewenschte maatregelen.

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Gevraagd werd wanneer de ordonnantie betreffende de afschaffing van reispassen in de Buitenbezittingen, opgenomen in Staatsblad 33 van 1918, in werking zal treden.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 96. Opleiding van personeel voor Japansche zaken en de Japansche taal.

Algemeen werd de door de Regeering voorgestelde maatregel toegejuicht.

Gevraagd werd waarom slechts één persoon zal opgeleid worden.

Enkele leden vroegen in hoeverre de studietijd waarborgen biedt, dat na afloop daarvan de betrokkene van de economische ontwikkeling van het land voldoende op de hoogte zal zijn.

Men wees op de wenschelijkheid dat een ervaren handelaar studie maakt van economische aangelegenheden.

In dit verband werd er op gewezen, dat een goed georganiseerde consulaire dienst noodzakelijk is; men dacht o.m. aan een vertegenwoordiger in Australië. Men zou gaarne inlichtingen ontvangen omtrent de inrichting van den bestaanden consulaire dienst in het Oosten.

Er werd aangedrongen op publicatie van overzichten uit de Chineesche, Japansche en Philippijnsche bladen, voor zoover daarin economische mededeelingen voorkomen voor Nederlandsch-Indië van belang.

Amendement betreffende invoering van direct bestuur op de particuliere landerijen (B I, 6).

Bij de bespreking van het amendement van de heeren Van Hinloopen Labberton e. a. betreffende de aanstelling van een ambtenaar voor de voorbereiding van de invoering van direct bestuur en afschaffing van de heerdiensten op de particuliere landerijen (B I, 6) werd door enkele leden toegelicht, dat dit amendement geen vertraging behoeft te brengen in de werkzaamheden die thans reeds plaats grijpen ten behoeve van den hoogst wenschelijk geachten terugkoop der landerijen. Er werd op gewezen, dat in de door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur verstrekte nota ten onrechte wordt te kennen gegeven dat een zoodanige vertraging moet worden verwacht.

Betoogd werd, dat met het amendement beoogd is reeds dadelijk — en dus niet eerst wanneer de terugkoop heeft plaats gehad — verbetering te brengen in de toestanden op de particuliere landerijen, door de opbrengst

der te onteigenen heerendiensten aan te wenden voor bezoldiging van politiehoofden en voor het verbeteren van wegen en waterwerken.

Andere leden meenden, dat liever tot terugkoop moest worden overgegaan. De wenschelijkheid daarvan is reeds meermalen uitgedrukt en de Regeering is reeds krachtig in die richting werkzaam, maar men zag het tempo gaarne versneld. Een leening voor terugkoop werd volkomen gerechtvaardigd geacht. Zij waren van oordeel, dat de afkoop van de heerendiensten niet vooraf behoort te gaan aan de regeling van de aangelegenheid in haar vollen omvang.

Men wees er op dat in de toelichting van het amendement op blz. 2 wel geconstateerd wordt dat de onteigening met gesloten beurzen kan geschieden als het bedrag van $A + C = B$ is, maar dat over de mogelijkheid dat $A + C$ niet gelijk is aan B niet gesproken is. Als het Gouvernement het verschil zou bijpassen, zou later de meerwaarde opnieuw betaald moeten worden aan den landeigenaar; ook om die reden meende men dat de terugkoop vooraf moest gaan.

Door sommige leden werd betwijfeld of de gelegenheids-politiek van de Regeering wel te verdedigen is; ieder uitstel is af te keuren. Men vroeg waarop de meening van de Regeering gegrond is, dat een steeds grooter aanbod van particuliere landen in de naaste toekomst kan worden verwacht. De toelichting op blz. 96 van de Handelingen der Eerste gewone zitting van den Volksraad in 1918 werd door deze leden niet voldoende geoordeeld. Anderen daarentegen waren van oordeel, dat de toen door de Regeering gegeven inlichtingen afdoende waren en er thans geen reden bestond op de zaak terug te komen.

Gevraagd werd waarom de Regeering niet overgaat tot onteigening althans van de landerijen, waar de toestanden onhoudbaar zijn en meermalen rustverstoringen voorkomen.

Naar aanleiding van het amendement, strekkende tot positieverbetering van collecteurs, ondercollecteurs en verder personeel voor de inning van de landelijke inkomsten (B 1, 9) werd door sommige leden betwijfeld of het wel geoorloofd is thans bij amendement op de begrooting een post te brengen, die niet in verband staat met een op de suppletoire begrooting voorkomende post. Anderen deelden dezen twijfel niet en waren van meening dat de Regeering ter zake het voorbeeld geeft.

Terwijl vele leden de wenschelijkheid van de positieverbetering toegaven, vreesden enkelen, dat de verhooging van de bezoldiging van ondercollecteurs ook verhooging van andere bezoldigingen zal noodzakelijk maken. Daartegen werd opgemerkt, dat juist deze bezoldigingsverbetering noodzakelijk geworden is door de voorafgaande positieverbetering van bestuursambtenaren.

Meerdere leden waren van oordeel, dat in de dure levensbehoefte voorzien wordt door een duurtetoeslag en dat de thans aan het ambt verbonden bezoldiging in juiste verhouding staat tot het gewicht daarvan en de geldelijke verantwoordelijkheid daaraan verbonden.

Gevraagd werd of het niet mogelijk is de collecteurs te recruteeren uit de assistent-wedono's inplaats van uit de wedono's, zooals naar men meende thans het geval is.

Naar aanleiding van het amendement strekkende tot verbetering van de inkomsten der districts- en onder-

Amendement, betreffende positieverbetering van collecteurs enz. (B 1, 9).

Amendement betreffende positieverbetering van strictshoofden enz. in Gorontalo (B 1, 12).

districtshoofden in Gorontalo, werd opgemerkt dat positieverbetering van de districtshoofden in de Mihasa gepaard is gegaan met een reorganisatie van de districtsbestuur aldaar en een vermindering van het aantal districtsambtenaren.

Men achtte het daarom niet uitgesloten, dat een dergelijke herziening ook in Gorontalo zal noodig blijken alvorens tot een verbetering van de geldelijke voorzichten der districtsambtenaren kan worden overgegaan. Men meende, dat voor deze onderstelling te meer grond bestond, waar de verbetering van de geldelijke voorzichten der districtsambtenaren, die op de aanvullende begrooting is gebracht, gewesten betreft, waar de organisatie van het districtsbestuur van betrekkelijk jong datum is.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

Amendement tot toekenning van subsidie aan fröbelscholen (B I, 4).

Sommige leden meenden dat de behoefte aan fröbelonderwijs voor Inlandsche kinderen nog niet bestaat.

Daartegenover werd opgemerkt, dat het voor Inlandsche kinderen evenzeer gewenscht is als voor Europeesche kinderen.

Men oordeelde, dat een kind, dat een fröbelschule heeft doorlopen, misplaatst is op een Hollandsch-Inlandsche school, waar ook kinderen zijn, die nog in het geheel geen onderwijs in het Nederlandsch gehad hebben. Men vreesde, dat het onderwijs er onder zou lijden wanneer kinderen die fröbelonderwijs genoten hebben met anderen, die nog van meet af aan met de Nederlandsche taal beginnen moeten in één klas samengebracht worden. Kinderen op hoofdplaatsen zouden op die wijze een voorsprong krijgen boven andere in het binnenland. Daarom meende men dat het aanbeveling verdiende aan de Europeesch-Inlandsche Scholen fröbelklassen te verbinden.

VIIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 298. - Personeel van den Waterstaat enz.

Gevraagd werd of de commiezen op de gewestelijke en plaatselijke bestuurskantoren zooveel minder werkzaam te praesteeren en of deze uit de voorgestelde traktementverbetering geen rechtmatige aanspraken zouden kunnen ontleenen om ook beter bezoldigd te worden.

Partiële traktementswijzigingen werden in het algemeen veroordeeld, omdat het verband tusschen de verschillende bezoldigingen verloren gaat.

Het argument, dat voor het lager traktement geen geschikt personeel te vinden is, werd niet geklemm geacht. Op alle kantoren staat men in dat opzicht voor dezelfde moeilijkheden. Wilde men ook daar door traktementsverhooging aan dat bezwaar tegemoetkonden dan was het eind niet te overzien.

Meerdere leden hadden het beter gevonden wanneer deze post niet was opgebracht en gewacht was op voorstellen van de commissie voor het bezoldigingsvraagstuk.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

In aansluiting aan hetgeen ter zake reeds is opgemerkt in het verslag van het afdeelingsonderzoek der aanvullingsbegroting 1919 (zie B I, 7 blz. 28), werd door enkele leden gewezen op wantoestanden die in de militaire gevangenissen zouden heerschen en aangedrongen op het instellen van eene Commissie van onderzoek, waarin ook mindere militairen zitting zouden moeten hebben.

Ook werd betoogd, dat de geest in het leger niet goed is. Ten bewijze, dat er ontevredenheid heerscht, werd gewezen op het laatstelijk in Salatiga voorgekomen verzet.

Door een der leden werd geklaagd over de moeilijkheden, die de milicien Aartsma heeft moeten ondervinden bij zijn inlijving en gewezen op de schade die hem daardoor is berokkend. Het geval zou zich als volgt hebben toegedragen.

Bedoelde milicien is op 18 Juni 1918 voor de keuring te Serang verschenen en ontving daar de mededeeling van den dienstplichtcommissaris, dat hij begin Juli te Buitenzorg moest zijn om te worden ingelijfd. Te Buitenzorg gekomen bleek echter, dat de inlijving op 23 Juli zou plaats hebben, waardoor hij bijna een maand te lang in Buitenzorg moest blijven, hetgeen hem al vast 1 maand salaris nadeel berokkende. Tegen 20 Juli werd hij opgeroepen door het Assistent-Residentiekantoor te Buitenzorg, doch die oproeping werd ingetrokken. Van die intrekking werd geen verklaring gegeven. Daarop is toen door Aartsma aan het Departement van Oorlog telegrafisch gevraagd om op 23 Juli te mogen opkomen, dit met het oog op de groote onkosten, die hij al gemaakt had. Dit verzoek werd toegestaan.

Vanwege zijn schutterdiensten had de betrokkene 4 maanden vrijstelling gekregen, waardoor de dienstdag werd teruggebracht tot 2 maanden. Op 23 September toen hij den dienst wilde verlaten, werd dit geweigerd door het Departement van Oorlog, omdat volgens verklaring van dat Departement vóór de indiensttreding een verlofpas zou zijn uitgereikt; deze pas is echter nooit in het bezit van den milicien gekomen. Daarin zou vermeld staan, dat Aartsma vanwege de vrijstelling gedurende 4 maanden, eerst op 23 November moest opkomen. Het Departement van Oorlog veronderstelde nu, dat hij gedurende den voor dat tijdstip doorgebrachten dienstdag voor zijn genoegen soldaat was geweest, afgaande op het feit, dat hij niettegenstaande de verleende vrijstelling toch op 23 Juli was opgekomen (dit volgens mededeeling van de militaire autoriteiten te Buitenzorg). Het Departement weet niet, dat die verlofpas hem niet bereikte. Nu zijn de twee maanden die hij gediend heeft ongeldig verklaard en is Aartsma tegen 23 November weer opgeroepen. Intusschen is door hem een request ingediend bij den Gouverneur-Generaal en heeft hij de zaak persoonlijk op een audientie bij Zijne Excellentie voorgebracht. De betrokkene werd uit zijn vorige betrekking ontslagen en was met vrouw en kind zonder middelen van bestaan. Het Gouvernement achtte geen termen aanwezig om een tegemoetkoming te geven.

Gaarne zou men omtrent deze zaak worden ingelicht.

Door een lid werd gevraagd of een militieplichtige,

die te voren als vrijwilliger een rang in het leger heeft bekleed bij de inlijving voor de vervulling van zijn militieplicht weer in dien ouden rang geplaatst wordt.

Gevraagd werd om overlegging van een statistiek van venerische ziekten en syphilis in het leger.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 362A. Omvorming van het wapen der artillerie.

Enkele leden wezen er op, dat uit de toelichting niet afdoende blijkt, waaruit de verbetering wel bestaat.

Men vroeg of ook geen vermeerdering van geschut moet plaats vinden.

Enkele leden vroegen hoeveel deze uitbreiding aan kosten van personeel met zich brengt. Bovendien zag men gaarne beantwoord de vraag voor hoelang de tijdelijke uitbreiding van de legersterkte getroffen wordt.

Gevraagd werd of het bericht in de Preanger Bode juist is, dat de omvorming ten gevolge zal hebben, dat 7 kapiteins tot majoor zullen bevorderd worden.

Men vroeg voorts nog of het in de bedoeling ligt ook de tijdelijke bamboe gebouwen in Bandoeng thans van beter materiaal op te trekken en of de auto's in verantwoording zullen komen bij de artillerie of geleend zullen worden van de automobiel-compagnie. Deze laatste vraag werd gesteld, omdat men meende, dat het onderhoud van de auto's van meerbedoelde compagnie nog al te wenschen overlaat.

Onderafdeeling 369. Geniewerken.

In verband met de omstandigheid, dat op nieuw gelden noodig blijken te zijn ten behoeve van de overbrenging van het Departement van Oorlog naar Bandoeng, zou men gaarne vernemen welke verdere kosten deze maatregel nog met zich zal brengen.

Velen waren van oordeel, dat de groote uitbreiding van het eerst kort geleden afgewerkte Departementsgebouw, een zonderlingen indruk maakt. Aangedrongen werd op een veel eenvoudiger opzet van den nieuwen aanbouw, met minder marmer, enz.

Gevraagd werd wanneer het tegenwoordige gebouw tot stand is gekomen en of bij de voorgestelde uitbreiding ook rekening is gehouden met eventueele instelling van meerdere nieuwe diensten in de toekomst.

Het had de aandacht van een der leden getrokken dat de kosten van noodlandingsterreinen hier worden uitgetrokken en niet bij onderafdeeling 419 voorkomende op de aanvullingsbegroting 1919. Gevraagd werd, waarom zulks geschied is.

Men wenschte voorts gaarne te vernemen welke werken bedoeld zijn ten behoeve van troepen te velde en welke nieuwe verdedigingswerken noodzakelijk zijn gebleken.

Xde AFDEELING.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Departement der Marine.

Onderafdeeling 458. Verdediging van Soerabaja.

Gevraagd werd wanneer de beslissing in zake de keuze van de vlootbasis te verwachten is. De toelichting sub 3, dat de *o n d e r v i n d i n g* zal moeten leeren welke der beide steunpunten tot basis zal uitgroeien, achtten men ietwat eigenaardig.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteur den 8sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.

VERBETERING.

In het Verslag (Gedrukt stuk No. 7, Tweede gewone zitting 1918—1919) dient nog het volgende ingevoegd te worden:

Op bladzijde 3 na de 4de zinsnede, de volgende vraag:
„Gevraagd werd, of het waar is, dat de bewoners van Bangai-Darat, die hunne belasting niet op tijd betaalden, werden gestraft met het verrichten van diensten ten behoeve der militaire macht”.

Op bladzijde 7, bovenaan de volgende zinsnede:
„Gevraagd werd hoever het Departement reeds gevorderd is met eene regeling inzake bekorting of afschaffing van preventieve hechtenis”.

Op bladzijde 15, na de 3de zinsnede de volgende vraag:
„Bovendien werd gevraagd of de Arabieren ook tot het nieuw in te voeren wijkensstelsel zullen behooren”.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 11 November 1918).

GEDRUKT STUK No. 15.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Algemeene beschouwingen.

In het verslag van het afdelingsonderzoek is gevraagd, in welke richting de Regeering Zich voorstelt Haar beleid in de naaste toekomst te sturen.

De Regeering is van oordeel, dat de uiteenzettingen, enkele maanden geleden door en namens Haar gegeven nopens de hoofdlijnen, welke Haar beleid bepalen, geen herhaling behoeven.

Zij heeft daaraan slechts toe te voegen, dat de aanstonds met den nieuw opgetreden Minister van Koloniën geopende gedachtenwisseling betreffende de bestuurshervorming er toe heeft geleid, dat de uitwerking van de daarbij te volgen beginselen weldra tot een onderwerp van informeel overleg met verschillende bevoegde personen hier te lande zal worden gemaakt.

Hoofdrichting van de hervorming, zooals de Regeering Zich deze denkt, zal zijn scheiding tusschen Europeesch en Inlandsch bestuur, aan welk laatste zooveel mogelijk zal worden overgelaten. De bedoeling is voorts, dat op Java, naast de te vormen desa- en regentschapsraden, adviseerende afdelingsraden en geleidelijk in den geheelen Archipel provincies of gouvernementen als organen van zelfbestuur zullen worden ingesteld, welke als einddoel zullen zijn te maken tot organen van het inheemsch gezag.

Boven de organen van zelfbestuur blijft gehandhaafd de Centrale Regeering, waarin der inheemsche bevolking een steeds toenemend aandeel zal worden geschonken en welke verantwoordelijkheid tegenover die bevolking in nader te bepalen vorm zal worden vastgelegd; wier hoofd tegenover het Opperbestuur verantwoordelijk zal blijven voor zijn beleid, terwijl voor de regeling van aangelegenheden van algemeen rijksbelang, waarbij derhalve zoowel Nederland als Indië, deelen van één onverbreekelijk geheel, zijn betrokken, een bijzondere vorm zal zijn te zoeken.

Het verwijt, dat de Regeering op twee gedachten zou hinken, wijst Zij met de meeste stelligheid af.

Op de in het Verslag voorkomende beschouwingen naar aanleiding van de recente benoeming tot een hooge landsbetrekking, meent de Regeering niet te moeten ingaan. Daarlatende het al dan niet oirbare van de gevoerde critiek, wenscht Zij den Volksraad op dezen weg van persoonsbespreking niet te volgen.

De door verscheidene leden gestelde vraag, of benoeming van den heer Sibinga Mulder het inslaan van een nieuwen koers door het Departement van Landbouw tengevolge zal hebben, wordt ontkenne beantwoord. De heer Sibinga Mulder is een aanhang van dezelfde beginselen als door Dr. Lovink werd voorgestaan.

In antwoord op de met betrekking tot de ongeregelheden te Madjalaja gestelde vragen wordt medegedeeld dat het optreden van den Assistent-Resident van Batavia de volledige goedkeuring heeft van de Regeering. Aan het tactvol en doortastend beleid van bedoeld ambtenaar is het spoedig herstel van de goede orde in het district Tjiparaj te danken.

De onderstelling, dat in de afdeeling Wonosari eenige desahoofden in hechtenis zouden zijn genomen op grond van de omstandigheid, dat de bevolking nauwelijks bleef in de aanzuivering van haar schuld aan de afdeelingbank, is niet juist. Bedoelde desahoofden werden in preventieve hechtenis gesteld, verdacht van oplichting.

Naar de gebeurtenissen en toestanden in Kediri heeft de Regeering een onderzoek ingesteld; in de eerdere zitting is reeds medegedeeld, dat en waarom de Regeering in het algemeen bezwaar heeft tegen opbaarmaking van ambtelijke verslagen, welke aan H. M. zijn uitgebracht in aangelegenheden, welke niet van zuiver zakelijken aard. Zulks sluit echter volledig inlichting geenszins uit. Deze zal den Volksraad worden gegeven, zoodra het onderzoek is voltooid.

Dat het zenden van troepen verbittering wekt in de bevolking, acht de Regeering in het algemeen niet aannemelijk. Voor de goedgezinden onder de bevolking zal versterking van de middelen om het gezag te handhaven integendeel een geruststelling wezen. Van verbittering zou slechts sprake kunnen zijn, wanneer krijgstuicht onvoldoende gehandhaafd werd of de militaire macht zich niet bepaalde tot wat haar taak en bevoegdheid is. Dienaangaande viel echter geen klacht.

Naar aanleiding van de in het Verslag gemaa opmerkingen omtrent de Handelsvereniging Amsterdam moge het volgende dienen.

Zooals uit de installatie-rede bij de opening van den Volksraad blijkt, is de Regeering van oordeel dat Europeesche cultuurondernemingen inderdaad de maatschappelijke taak te vervullen hebben tegenover de bevolking en dat ook haar eigenbelang gebiedt dat voor een open oog te hebben. Een onderneming kan slechts dan goed beheerd, wanneer zij onder de opzigt omwonende bevolking behoorlijke levensomstandigheden weet te scheppen en een goede verstandhouding tusschen de bevolking en haar personeel weet te bewaren. Vermag zij dit niet, dan kan haar arbeid voor den duur niet vruchtbaar zijn.

Anderzijds is het duidelijk, dat geen ondernemen bereid zal wezen tot het geringste vrijwillig of onwettig wanneer haar eigendom wordt geroofd of vernield door een bevolking, die door haar achterlijkheid al te gemakkelijk is voor opruiing tot brandstichting en diefstal.

Met Tegalwali, waarheen volgens het verslag troepen zouden zijn gezonden, wordt blijkbaar bedoeld

in de residentie Kediri nabij Paree gelegen suikerfabriek Tegawangi, waar onlangs een kleine werkstaking is uitgebroken en waar militairen hebben overnacht, die in opdracht van den Afdeelingcommandant te Soerabaja een meerdaagsche oefening naar Kediri maakten.

Omtrent de toestanden in Bantool hebben zeer uitvoerige rapporten de Regeering bereikt. Zij heeft den indruk, dat in het verslag een overdreven voorstelling van den stand van zaken wordt gegeven, doch zal naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen nadere inlichtingen inwinnen en den Volksraad met Haar eindoordeel bij afzonderlijke nota in kennis stellen.

De aankondiging van het voornemen van de Sarekat Islam om den strijd aan te binden tegen het systeem der suikerindustrie — wat daaronder verstaan wordt, vond geen toelichting — gaat vergezeld van de beschuldiging, dat de Regeering met die industrie coquetteert. Alvorens hierop in te gaan, zal de Regeering er prijs op stellen te vernemen, wat daarmede precies bedoeld wordt.

Wat overigens het aangekondigde voornemen van de S. I. betreft, de Regeering zou het betreuren, wanneer de moeilijkheden, waarvan deze tijden zoo overvol zijn, nog werden vermeerderd door binnenlandsche economische conflicten. Niettemin onthoudt Zij zich tegenover dergelijke conflicten van ingrijpen, zoo lang de openbare rust en orde daardoor niet in gevaar worden gebracht noch het algemeen belang geschaad. Het ligt inmiddels op den weg der Overheid om haar bemiddeling tot het vinden eener minnelijke oplossing te verleen.

Dat het voornemen is den strijd met geoorloofde middelen te voeren, komt van zelf sprekend voor; excessen, door welke partij ook bedreven, zouden met gestrengheid worden onderdrukt.

De Regeering deelt de bezorgdheid, die doorstraalt in de vraag n. a. v. deze mededeeling bij het afdeelingsonderzoek gesteld. Naar het schijnt toch, laat een deel van de Centrale leiding der S. I. zich in den laatsten tijd op bedenkelijke wijze in verkeerde richting medeslepen en vermag die leiding zelf niet voldoende weerstand te bieden aan den drang in nihilistische richting, welke door een kleine groep op haar wordt uitgeoefend.

Het is duidelijk, dat deze houding van het Centraal leidend lichaam die plaatselijke S. I. besturen, welke reeds in bedoelden ongewenschten zin beïnvloed werden, in hunne gedragingen stijft. De schandelijke uitspattingen in Koedoes mogen een ernstige waarschuwing zijn voor hen, die de massa door ophitsende taal en dagblad-artikelen opruien. Ook in erkende S.I. bladen geschiedt dat en de leiders schieten schromelijk tekort in hun plicht om den anti-socialen geest bij de bevolking tegen te gaan. Het zal thans wellicht tot hen zijn doorgedrongen, dat zij wel de massa kunnen opzetten tot baldadigheden, maar dat zij de macht missen om haar in bedwang te houden wanneer het daartoe komt. De leider, die zich vergenoegt met het oogsten van gemakkelijk succes, schiet in inzicht bedenkelijk te kort. Vermoedelijk weerhoudt vrees voor scheiding hen, die de toenemende verwording beseffen en afkeu-

ren, van verzet daartegen. Er behoort eenige zedelijke moed toe, te breken met hen wier streven men verderfelijk weet, wanneer daardoor aan wijdte van invloed wordt ingeboet, doch van een vereeniging, die de burgerlijke en openbare moraliteit hoog houdt, gaat ten slotte ook bij geringer ledental meer kracht uit dan van een massaal doch inwendig gebrekkig verbond. Ook een verborgen scheur bederft de klok en belet haar helder geluid te geven.

Van de S.I. is nuttige werkzaamheid uitgegaan en bij verstandige leiding in de toekomst te verwachten. Een groot arbeidsveld, zoowel in maatschappelijke en economische als in staatkundige richting, ligt voor de vereeniging open. De Regeering zou het zeer betreuren, indien zij zich van vrucht dragenden arbeid ten bate van de bevolking liet afleiden, en agitatie haar doel werd.

De in het Verslag bedoelde artikelen van den heer Huijgen de Raadt geven een treurig beeld van volksmannerij van het slechtst allooi; een onderzoek naar de daarin vermelde gevallen en handelingen wordt ingesteld. Eerst wanneer dit onderzoek zal zijn beëindigd, zal omtrent de maatregelen, die de toestand vereischt, een beslissing kunnen worden genomen.

De in het verslag gestelde vraag, waarom aan de heeren Sneevliet en Baars het verblijf hier te lande niet wordt ontzegd, dringt zich aan steeds meerderen op. De Regeering ging hiertoe tot dusver niet over, omdat Zij een dergelijken maatregel slechts in het uiterste geval wil treffen, terwijl Zij noch het in het licht stellen van misstanden, noch organisatie tot verkrijging van betere bestaansvoorwaarden wenscht te belemmeren.

Het heeft er evenwel sedert korten tijd allen schijn van, alsof althans één van genoemde personen de toepassing van uitzonderingsmaatregelen opzettelijk uitlokt.

Wat betreft de vraag met betrekking tot den heer Baars, voorkomende op bladzijde 24 van het verslag bestaat er voor de Regeering geen aanleiding Zich van te voren uit te spreken over de beschikking, die Zij zoude nemen op een eventueel verzoek van dien heer om als maandgelder in dienst te worden gesteld.

Met den Volksraad zou de Regeering wenschen, dat aan het zaaien van haat tusschen de verschillende bevolkingsgroepen een einde kwam; het is vooral de openbare meening, die de bladen, welke zich daaraan schuldig maken, kan dwingen van toon te veranderen.

In de eerste plaats moet dit verlangd worden van de Europeesche openbare meening. Niet alsof buitensporigheden, waaraan de Maleische pers zich dagelijks schuldig maakt, minder ernstig waren, maar omdat de Europeesche bevolkingsgroep ook in dez het goede voorbeeld dient te geven tegenover diege harer organen, die plaats verleen en aan artikelen welke door aard of toon de Inlandsche bevolkingsgroepen prikkelen en kwetsen.

Voor het geval het nemen van krachtiger maatregelen tegen de pers, dan ingevolge de bestaande bevelingen mogelijk zijn, onvermijdelijk mocht blijken, daartoe worden overgegaan. Reeds eenige jaren

leden is dienaangaande met de Regeering in het moederland van gedachten gewisseld. Overigens is ter verzekering van de gewenschte verhouding tusschen de onderscheidene hier te lande samenwonende rassen, eerbied voor de gevoelens van den naaste en een eerlijk streven naar wederzijdsche waardeering wel een eerste vereischte.

De vraag nopens de ontworpen nieuwe redactie der zoogenaamde haatzaaiartikelen is niet geheel duidelijk. Het desbetreffend Koninklijk besluit is afgekondigd door plaatsing in Indisch Staatsblad 1918 No. 292.

Het verslag over den economischen toestand in de afdeeling Trenggalek in verband met de aldaar plaats gevonden hebbende herbebossching is dezer dagen van den Resident van Kediri ontvangen en zal den Volksraad nog tijdens deze zitting worden aangeboden.

Wat betreft de verruiming van den voor de behandeling der begrooting gestelden termijn is door den Directeur van Financiën een voorstel ingediend, hetwelk aan den Voorzitter van den Volksraad is gezonden met verzoek aan de Regeering mede te deelen, tot welke opmerkingen de door evengenoemden Departementschef aangegeven oplossing hem of de huishoudelijke commissie aanleiding geeft. Dit voorloopig overleg is een dezer dagen geëindigd en het resultaat aan den Minister van Koloniën geseind.

Wanneer van het voornemen om een bepaalden post in de aanvullingsbegrooting op te nemen wordt afgezien, heeft zulks als regel tot oorzaak, dat de betrokken aangelegenheid nog niet rijp is voor het nemen van een beslissing.

Wat betreft den post van de hereeniging van de leiding van de pestbestrijding met die van den burgerlijken geneeskundigen dienst kan worden medegedeeld, dat zich ten aanzien van de vorming der daarvoor noodige, met de dagelijksche leiding der pestbestrijding te belasten commissie moeilijkheden hebben voorgedaan, welke het wenschelijk maakten voor het oogenblik nog niet tot de instelling der commissie en diens tengevolge ook niet tot de hereeniging der beide diensten over te gaan.

Zooals reeds in de eerste zitting is medegedeeld, wordt niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid op de begrooting vooruitgelopen. In normale gevallen worden nimmer maatregelen genomen, dan nadat daarop vooraf bij de begrooting is gerekend. De gevallen, waarop in het verslag wordt gedoeld, eischen dan ook onmiddellijke voorziening.

Opgemerkt zij, dat, indien geen vrijheid wordt gevonden tot het treffen van een tijdelijken maatregel, moet worden gewacht, niet totdat de Volksraad zijn advies heeft uitgebracht, maar totdat de begrooting in het moederland is vastgesteld.

Aan de leden, die wenschten te vernemen, wat zal worden gedaan naar aanleiding van de uitnoodiging aan de Regeering om het mogelijk te maken de leden van den Volksraad ook op andere wijze dan door het toekennen van zittinggelden schadeloos te stellen, zij medegedeeld, dat ter zake in overleg is getreden met den Minister van Koloniën.

Op de vraag betreffende het verleen van binnenlandsch verlof aan leden van den Volksraad, tevens landsdienaren, wordt thans niet ingegaan, aangezien deze aangelegenheid ter sprake is gebracht in de op 30 October jl. door den heer Rivai en anderen ingediende motie.

De onder de algemeene beschouwingen gemaakte opmerking, betreffende het openen van de mogelijkheid om hier te lande de lagere universitaire examens a te leggen, vindt beantwoording bij de Vde Afdeeling

De Minister van Koloniën heeft zich bereid verklaard bij het overbrengen naar Indië van in Nederland vertoevende kinderen alle hulp te verleen. Hieromtrent zijn aan de pers volledige inlichtingen verschaft.

Omtrent de onderlinge verdeling van de kosten van het „convooi” is met den Minister van Koloniën nog niet van gedachten gewisseld.

Om welke reden een niet voor de tropen ingericht schip is gebruikt, is aan de Regeering niet bekend. Het ligt evenwel voor de hand, dat de Noordam is gekozen met het oog op de tonnenmaat.

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Zoodra blijkt, dat de spoedige berechting van landgerechtszaken lijdt onder de groote afstanden, die de landrechters hebben af te leggen, wordt tot splitsing van het rechtsgebied overgegaan.

Tot dusver is alleen van het landgerecht te Toeloengagoeng gebleken, dat zijn rechtsgebied, omvattende de afdeelingen Blitar en Toeloengagoeng, in verband met de communicatiemiddelen te groot is voor één landrechter; dit ressort zal binnenkort onder twee landrechters komen.

Eene herziening van de voorschriften ten behoeve van de twee fiscaalgriffiers, die als gevolg van het Regeeringsbesluit van 10 Mei 1918 No. 26 buiten de trekking zijn geraakt, is niet noodig.

De betrokken ambtenaren, sedert onderscheidenlijk in Augustus en September j.l. door den Resident van Bantam tot Assistent-Wedono benoemd, hadden een verzoek kunnen doen om toekennig van wachtgeld en kunnen dat nog doen tot ultimo November. Het wachtgeld bedraagt een derde van het laatst genoten activiteits-traktement.

De aanstelling van een djaksa in Keboemen heeft vertraging ondervonden o.a. omdat nopens de betrekkelijke voordracht nader met den Resident van Kediri in correspondentie moest worden getreden, doch o doordat bij het departement niet voldoende lager personeel beschikbaar is om aan de steeds toenemende werkzaamheden het hoofd te bieden.

Het voornemen bestaat om de fondsen, vrijgekomen door het ontvallen aan het departement van een

juristen, die in verband met het tekort aan rechterlijke ambtenaren niet door juristen kunnen worden vervangen, voor een deel te besteden aan versterking van het lager personeel, waardoor gevallen als het bovenbehandelde zullen kunnen worden voorkomen.

De inzake de toelating van Arabieren gestelde vragen schijnen het uitvloeisel van de gedachte, dat de betrekkelijke voorschriften in den laatsten tijd zouden zijn verscherpt. Dit is echter geenszins het geval.

Wel wordt sedert de inwerkingtreding op 1 April 1918 van het Koninklijk besluit in Staatsblad 1916 No. 47 strenger toegezien op de naleving der immigratiebepalingen; ook worden sedert dat tijdstip alle immigranten, van welken landaard ook, over wier toelating nog geene beslissing is genomen of wier toelating is geweigerd, in afwachting van de beslissing of van hunne verwijdering uit Nederlandsch-Indië, gehuisvest in immigranten-verblijven; zulks ter voorkoming, dat zij hangende die beslissing of voordat er scheepsgelegenheid is om hen te verwijderen, door in het binnenland te verdwijnen de toepassing der immigratiebepalingen onmogelijk maken.

Bij de overweging, of een immigrant behoort te worden toegelaten, wordt in de eerste plaats nagegaan met welk doel, voor de uitoefening van welk bedrijf of beroep, hij hier komt en blijkt daarbij, dat hij verwant is aan een te goeder naam en faam bekend ingezetene van N.-I., dan strekt dat tot aanbeveling. Het beslissend criterium is, of toelating van den immigrant al dan niet schadelijk zal zijn voor de economische belangen der bevolking.

De Regeering zal overwegen, of het mogelijk is de voorwaarden voor toelating en vestiging bekend te maken op zoodanige wijze, dat personen, die naar hier zouden willen komen, aan de hand dier bepalingen zekerheid verkrijgen omtrent hun toelating.

Mochten zich middelerwijl gevallen voordoen, dat de toepassing der geldende bepalingen tot hardheid schijnt aanleiding te geven, dan is de Regeering gaarne bereid, mits Haar voldoende gegevens worden verschaft, een onderzoek in te stellen.

Gevallen, dat op de Buitenbezittingen toegelaten personen bij verhuizing naar Java moeilijkheden ondervonden, zullen zich sedert de invoering van de nieuwe, voor nagenoeg geheel N.-I. geldende, toelatingsbepalingen wel niet meer voordoen.

Ter beantwoording van de vraag, of reeds iets gedaan is ter tegemoetkoming aan den geuiten wensch om het theosophisch onderricht in de gevangnissen toe te laten, kan worden medegedeeld, dat hieromtrent het oordeel is gevraagd van de Commissie van Bijstand bij de Centrale Gevangenis voor Europeanen te Semarang.

Mede in verband met het door deze commissie uitgebracht advies bestaat bij de Regeering geen bezwaar tegen het voorstel van den heer Van Hinloopen Labberton tot wijziging van artikel 66 van het Gestichten-Reglement.

Afdoende bestrijding van tegennatuurlijke ontucht in de gevangnissen is alleen mogelijk door iederen gevangene in eene afzonderlijke slaapcel den nacht te doen doorbrengen (z.g. alcoven-stelsel).

De bestaande groote gevangenissen hebben slaapzalen voor 25 tot 150 personen. Verbetering van die slaapzalen, in dier voege dat voor iederen gevangene eene slaapcel beschikbaar komt, zou echter groote uitgaven meebrengen, terwijl de capaciteit der toch al overvulde gevangenissen door dezen maatregel belangrijk kleiner zou worden.

Bij het ontwerpen van een nieuw project voor gevangenissen (zie het medegedeelde op blz. 15 onder C van het Verslag over de Hervormingen van het Gevangeniswezen wat betreft de jaren 1906 en 1907 en op blz. 20 e.v. van dat Verslag wat betreft de jaren 1908 tot en met 1910) is, eveneens wegens de kosten, afgezien moeten worden van afzonderlijke slaapcellen. In het gunstigste geval zou een gevangenis met éénpersoonsslaapcellen toch nog 50% duurder zijn geworden. Alleen de bijzondere strafgevangenis te Meester-Cornelis met een capaciteit van \pm 125 hoofdcellen, die bestemd is voor onhandelbare en gevaarlijke veroordeelden, krijgt éénpersoonsslaapcellen. In alle andere in aanbouw zijnde nieuwe gevangenissen komen slaapzalen voor 25 veroordeelden, terwijl voor preventief gevangenen 5, 3 en 1-persoons-cellen worden gebouwd.

Naarmate er meer gevangenissen volgens het nieuwe normaal-project worden gebouwd, zal de toestand dus gunstiger worden, terwijl ook verwacht mag worden, dat het voorschrift, opgenomen in artikel 92 van het op 1 Januari 1918 in werking getreden Gestichtenreglement (Staatsblad 1917 No. 708), omtrent de verlichting van de gemeenschappelijke slaapllokalen eveneens toe zal bijdragen om het kwaad tegen te gaan.

Overigens wordt door het maken van herhaalde rondgangen door het wachtdoende personeel der gevangenis er zooveel mogelijk voor gemaakt, dat in de gemeenschappelijke slaapllokalen niets onbehoorlijk voorvalt.

Tegen de opneming van een memoriepost in plaats van den gevraagden globalen post voor een herziening van de bezoldiging der justitieambtenaren in die gewesten van Sumatra, waar de vooruitzichten der bestuursambtenaren verbeterd worden, bestaat bij de Regeering geen bezwaar. Hoe hoog de kosten der positieverbetering ongeveer zullen worden, zal niet moeten worden nagegaan.

In beginsel is reeds beslist, dat de Gouvernemensrechtspraak zal worden ingevoerd in Djambi en Palembang, zoomede in die gedeelten van de residentie Tapoeloei, waar de bevolking nog is gelaten in het genot van hare eigen rechtspleging, met uitzondering van Nias.

Tot die invoering kan echter voorshands nog niet worden overgegaan in verband met het tekort aan rechtskundige ambtenaren. Waar het aantal gegradeerden nauwelijks voldoende is om de bestaande rechterlijke ambten te voorzien, zouden voor de nieuwe te stellen Inlandsche rechtbanken onmogelijk recht kundige voorzitters kunnen gevonden worden.

En tegen opdracht van die rechtspleging aan bestuursambtenaren bestaat, andere bedenkingen niet daargelaten, dit bezwaar dat zij — zooals ook in h

afdeelvingsverslag is opgemerkt — thans reeds overladen zijn met werkzaamheden voor de rechtspleging; hun taak zou door de invoering der Gouvernementsrechtspraak nog worden verzwaard, zoodat eene uitbreiding van het aantal bestuursambtenaren noodzakelijk zou worden, welke met het oog op het ook bij den bestuursdienst bestaand gebrek aan personeel voorschands is uitgesloten.

Met de invoering zal dus worden gewacht, tot het na aanvulling van het tekort aan rechtskundige ambtenaren mogelijk zal blijken de rechtspleging in de genoemde ressorten aan juristen op te dragen.

In de eerste gewone zitting van den Volksraad (vergadering van 18 Juni j.l.) werd bij de beantwoording eener bij onderafdeeling 37 gedane vraag medegegeeld, hoe de Regeering zich thans de organisatie van den burgerlijken stand voor de Inlandsche bevolking voorstelt. Daarbij werd reeds opgemerkt, dat het niet raadzaam scheen om, alvorens met de werking van deze instelling op Java eenige ervaring zou zijn opgedaan, daarop voor de Minahassa vooruit te loopen. Inderdaad noopt het eenigszins meer gemengde karakter der bevolking van laatstgenoemde streek, die deels het Christendom, deels den Islam belijdt, voor een ander deel nog tot het heidendom behoort, tot eenige voorzichtigheid.

Aan een en ander werd destijds nog de opmerking vastgeknoopt, dat bovendien de door Mr. Carpentier Alting ontworpen regeling van den burgerlijken stand deel uitmaakte van een systeem van ontwerpen, het geheele privaatrecht van de betrokken bevolking omvattende.

In geen geval zal, inderdaad, eene regeling van het eigenlijke privaatrecht zelf, zooals die door Mr. Carpentier Alting mede in zijn Minahassa-systeem was ontworpen, op dit oogenblik kunnen worden ingevoerd, nu een tot zekere hoogte gefinificeerd privaatrecht, bestemd om in geheel Indië te gelden, in bewerking is, terwijl de ontwerpen-Carpentier Alting op specifiek Minahassische rechtinstelling steunen. Daarmede vervalt ook de mogelijkheid diens regeling van den burgerlijken stand in te voeren, aangezien deze met het overige privaatrecht onverbreekbaar samenhangt.

Voor een bijzonder Inlandsch notariaat is, gelijk reeds werd opgemerkt bij de beantwoording eener op onderafdeeling 54 der begroting voor 1919 betrekking hebbende vraag (in dezelfde vergadering van 18 Juni j.l.), bij eene rechtsunificatie als evenbedoeld geen plaats.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 20. Personeel van het Hoogerechtshof.

De voor de aanstelling van een tweeden Vice-President noodige wijziging van artikel 152 en eenige andere artikelen der Rechterlijke Organisatie en van sommige andere bepalingen is inderdaad reeds in bewerking.

Onderafdeeling 24. Personeel der Raden van Justitie.

Over statistische gegevens, waaruit met zekerheid valt te oordeelen over de al dan niet toeneming der criminaliteit, wordt met betrekking tot de laatste jaren nog niet beschikt. De bestaande gegevens zijn slechts verwerkt tot en met 1913.

Intusschen kan de toeneming van het aantal straf-

zaken bij de Raden van Justitie op Java blijken uit de volgende cijfers.

Raad van Justitie te Batavia:

	1915.	1916.	1917.
misdrijven met voorloopige instructie	38	41	54
„ zonder „ „	42	46	46
revisiezaken	483	574	639
beschikkingen	179	228	163
examinatiezaken	1669	2080	2160

Raad van Justitie te Semarang:

misdrijven met voorloopige instructie	23	16	22
„ zonder „ „	58	58	68
revisiezaken	490	500	607
beschikkingen	201	209	235
examinatiezaken	4434	6394	6626

Raad van Justitie te Soerabaja:

misdrijven met voorloopige instructie	36	25	30
„ zonder „ „	34	45	43
revisiezaken	1034	1075	1202
beschikkingen	300	400	353
examinatiezaken	4015	5144	6254

Onderafdeeling 43A. Subsidie opvoedingsgesticht te Soekaboemi.

De gegrondheid der gemaakte opmerking, dat de kosten voor den bouw van het opvoedingsgesticht te Soekaboemi veel te hoog zijn en de opzet daarvan veel te kostbaar is, kan niet worden toegegeven. Onder de bouwkosten is begrepen een bedrag van f 19 000.— voor den aankoop van het terrein, terwijl het oorspronkelijk bouwplan tengevolge van de duurte der bouwmaterialen zoodanig is vereenvoudigd, als met inachtneming van de eischen van hygiëne, waaraan een modern opvoedingsgesticht nu eenmaal heeft te voldoen, slechts mogelijk was.

Het naar de eischen des tijds voor 150 jongens ingericht opvoedingsgesticht der Batavia's Vincentius Vereeniging en het voor 225 pupillen bestemde R. C. Weeshuis voor jongens te Semarang — beide gebouwd in een tijd, toen de oorlog nog niet in die mate zijn invloed op de prijzen der materialen deed gelden althans — hebben onderscheidenlijk gekost f 1400.— (de aankoopsom van het terrein is hieronder niet begrepen) en f 1330.— per pupil. Vergeleken met deze cijfers zijn de bouwkosten van het opvoedingsgesticht te Soekaboemi eerder laag dan hoog te noemen, vooral als men daarbij bedenkt, dat het had te voldoen aan de eischen, door de Regeering gesteld aan opvoedingsgestichten, waarin ook ter beschikking van de Regeering gestelde minderjarigen of de met de Hollandsch voogdijkinderen te vergelijken categorie van jeugdigen personen worden opgenomen.

Aan deze eischen voldoet het gesticht van den bekenden heer Van der Steur, wiens arbeid overigen niet genoeg te waardeeren is, geenszins en een vergelijking met deze inrichting is daarom minder juist.

Wat voorts de vraag betreft, waarom bouw en exploitatie van Landsopvoedingsgestichten zoo aanmerkelijk kostbaarder zijn dan die van soortgelijke particuliere inrichtingen, wordt opgemerkt, dat particuliere vereenigingen bij de verwezenlijking harer plannen steeds een beroep kunnen doen op de liefdigheidszin van hen, die in het door die vereenigingen

nagestreefde doel belangstellen, en daardoor den grond, de ontwerpen en den bouw zelf goedkooper krijgen, welk beroep voor het Land is uitgesloten, terwijl hetzelfde geldt ten opzichte van de bezoldiging van het aan het gesticht verbonden personeel en van de verschillende gestichtsbepoedingen, waardoor ook de exploitatie aanmerkelijk goedkooper wordt. Het zal dan ook uit zuinigheidsoverwegingen aanbeveling verdienen, dat op het gebied der verzorging van het verwaarloosde en misdadig aangelegde kind zooveel mogelijk het particulier initiatief regel, de staatsverpleging aanvulling zij, terwijl door het volgen van deze gedragslijn ook de geestelijke verzorging der pupillen meer tot haar recht kan komen, daar op deze wijze elk kind zooveel mogelijk wordt opgevoed in een inrichting, waartoe het krachtens den door zijn ouders beleden godsdienst behoort te worden opgenomen. Hiermede is tevens gezegd, dat in beginsel ook aan Inlandsche vereenigingen, zooals het arbeidsleger „Adhi Darmo” te Djokjakarta, bij de oprichting van opvoedingsgestichten voor het Inlandsche kind op gelijke wijze steun behoort te worden verleend, terwijl de vrees, dat aldus de begroting al te zwaar met dergelijke subsidies zal worden belast, niet gegrond is, omdat ten eerste alleen die gestichten op de hier voorgestelde wijze zullen worden gesubsidieerd, welke bereid zijn ter beschikking van de Regeering gestelde minderjarigen en de als „voogdijkinderen” te beschouwen pupillen te verzorgen op de bij de dwangopvoeding-regeling gestelde voorwaarden, terwijl in de tweede plaats elke aanvraag voor een bouwsubsidie in handen van den begrootingswetgever zal worden gesteld, ten einde in verband met de Landsmiddelen elk bijzonder geval, zij het op voet van gelijkheid voor allen en naar objectieve eischen, vooraf te beoordeelen.

Volledigheidshalve wordt hier aangeteekend, dat verleden jaar reeds de tegenwoordige inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen een onderhoud heeft gehad met den leider van bovengenoemd arbeidsleger, waarbij werd aangegeven op welke wijze het „arbeidsleger” subsidie zou kunnen verkrijgen, hetgeen kort daarna ook nog schriftelijk is uiteengezet. Tot nu toe werden echter de door genoemden inspecteur gevraagde gegevens niet ontvangen, zoodat een subsidie-toekenning aan genoemde Inlandsche vereeniging nog niet in overweging kon worden genomen.

Het verzoek der Vereeniging „Pro Juventute” te Soerabaja om een renteloos voorschot ten behoeve van eene landbouwkolonie is door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst aan zijn ambtgenoot van Justitie toegezonden ten einde te dienen van beschouwingen en raad en zal zoo spoedig mogelijk in behandeling worden genomen.

De vraag, in hoeverre de Regeering bereid is Inlandsche weeshuizen op te richten, is beantwoord bij de Vde afdeling (departement van Onderwijs en Eeredienst).

Onderafdeeling 46. Personeel van de arbeidsinspectie.

De Arbeidsinspectie heeft o.m. tot taak om na te gaan, dat de rechten van de koelies niet worden verkort, dat de arbeiders behoorlijk worden behandeld en dat, waar noodig, verbeteringen in de arbeids-toestanden van de ondernemingen worden gebracht.

Aangezien de ondernemingen op de Buitenbezittin-

gen voor gemeld doel door de inspecteerende ambtenaren van de Arbeidsinspectie geregeld worden bezocht en deze inspecties, blijkens de ingediende rapporten, op nauwgezette wijze plaats vinden. Het is niet duidelijk, waartoe een commissie van onderzoek naast de Arbeidsinspectie in het leven zou moeten worden geroepen.

De rapporten, waarvan hierboven sprake is, worden aan de Regeering en v.z.n. aan de betrokken Hoofden van gewestelijk bestuur gezonden; zij geven vaak aanleiding tot het treffen van verschillende maatregelen in het belang van de contractkoelies.

Voor zooveel mogelijk en noodig worden die rapporten ter kennis gebracht van de beheerders van de ondernemingen, waarop zij betrekking hebben.

Voorts worden — tot dusver om de 2 of 3 jaar, doch met ingang van 1919 jaarlijks — algemeene verslagen der Arbeidsinspectie uitgegeven, waarin de toestand van contractarbeiders en vrije arbeiders in de Buitenlandsche gewesten beschreven worden.

Bij de Xde afdeeling (departement van Marine) zijn inlichtingen gegeven betreffende de toelating in Nederlandsch-Indië van gestrafte marine-schepelingen in Onrust.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Omtrent de examens bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen kan het volgende worden medegedeeld.

Wanneer een voldoende aantal kandidaten aanwezig is, wordt 4 maal per jaar te Batavia een leergang gehouden, welke opleidt voor het examen voor ambtenaar naar der 4de of 5de klasse (d. i. verificateur, ontvanger enz.).

Dit examen wordt 2 keer per jaar afgenomen. De afloop van een cursus bestaat dus vrij spoedig gelegenheid om aan dat examen deel te nemen, echter worden die alleen opengesteld voor hen, die ook practisch voldoende onderlegd zijn, d. w. z. die minstens ongeveer een jaar bij een der tolkantoren zijn werkzaam geweest (voor aspirant-verificateurs, dat zijn jongelieden in het bezit van een einddiploma H. B. S. vijfjarig cursus, wordt dikwijls een kortere tijd dan één jaar toegestaan).

De deelneming aan het examen is echter niet verplichtend en niet allen maken van de geboden gelegenheid dadelijk gebruik.

Zij, die bij het verlaten van den cursus zich voor het eerstvolgend examen opgeven en aan de evenvermelde voorwaarde betreffende de noodige ervaring in de praktijk voldoen, worden in afwachting van dat examen bij een der in de nabijheid gelegen tolkantoren werkzaam gesteld, meestal Batavia (Tandjong Prieur) en meermalen, op verzoek van belanghebbenden, ook op andere plaatsen op Java.

De anderen, die nog een te korten leertijd in de praktijk hebben doorgemaakt en omtrent wie op grond van de ervaring niet de minste zekerheid bestaat, of zij spoedig examen willen afleggen (sommigen wacht daarmede jaren), worden geplaatst, waar de dienst e

tusschen de onderneming Bantool en de betrokken bevolking zijn gerezen, houden inderdaad verband met toestanden en verhoudingen, welke hun grondslag vinden in het oude landelijke stelsel, waaraan de hervorming bestemd is een einde te maken.

Naar het zich laat aanzien zal de overgang van den ouden naar den nieuwen toestand nog een drie- of viertal jaren vorderen voor wat betreft de streken, waar de particuliere landbouwnijverheid haar arbeidsveld heeft; elders in de z.g. Kedjawen (de niet binnen de sfeer der ondernemingen getrokken gronden) heeft de hervorming al voor een groot deel haar beslag gekregen.

Voor Soerakarta is onlangs bij gewestelijk besluit de gelegenheid tot toetreding tot de hervorming opengesteld voor de ondernemingen van de districten Prambanan en Bajat; eene dergelijke beschikking is dezer dagen te wachten voor de ondernemingen in een tweetal districten van het regentschap Kalasan in Djokjakarta.

Het volgend jaar zal deze maatregel waarschijnlijk uitgebreid kunnen worden over de geheele afdeeling Klaten (Soerakarta) en het geheele regentschap Kalasan (Djokjakarta).

De Regeering kan geen vrijheid vinden om de archiefstukken betreffende het aan den Regent van Bangkalan verleend eervol ontslag uit 's Lands dienst over te leggen; op de gestelde vragen zij het volgende geantwoord.

Luidens de in het Gouvernementsbesluit van 28 Augustus j.l. No. 4X opgenomen overweging kon Raden Adipati Ario Soerio Negoro niet in zijn betrekking van Regent van Bangkalan worden gehandhaafd, wijl hij heeft toegestaan, althans geen maatregelen heeft genomen om te voorkomen, dat zijne bijvrouw Painah, steunende op den invloed, dien zij op hem uitoefent, van Inlandsche ambtenaren in genoemd regentschap bij hunne bevordering belangrijke sommen gelds heeft geëischt en aan sommigen van die ambtenaren of hunne echtgenooten tegen bovenmatige prijzen sieraden en kleedingstukken heeft verkocht, als gevolg waarvan in het ambtsgebied van den Regent hoogst ongewenschte toestanden zijn ontstaan.

Op de gedragingen van Painah werd het eerst de aandacht gevestigd in een artikel in de Pantjaran Warta van 13 Maart 1917, waarin werd medegedeeld, hoe de bijvrouw van een hooggeplaatst Inlandsch ambtenaar te Bangkalan de prijaji's dier afdeeling uitzoog, van hen bij bevordering de drie maanden bezoldiging, die zij dan als voorschot kunnen krijgen, opeischte en hoe zij hun voorts verschillende goederen opdrong gewoonlijk voor 2 à 3 maal de waarde. Dit blad werd den Regent door het Hoofd van plaatselijk bestuur ter lezing gegeven.

Ook de Oetoesan Hindia van 29 Maart d.a.v., waarin over die zelfde vrouw werd bericht, dat zij de Inlandsche ambtenaren noodzaakte tot aankoop van in haar bezit zijnde handelsgoederen, waarvoor crediet werd gegeven, met het gevolg dat vele dier ambtenaren in schuld geraakten, werd den Regent ter inzage gegeven, terwijl hem daarbij tevens onder het oog werd gebracht, dat aan dergelijke toestanden — althans indien de berichten waarheid bevatten — een eind moest worden gemaakt en dat, om dat doel te bereiken, zoo-

noodig de meest gestrengde maatregelen zouden worden toegepast.

Toen de ter zake zoowel door den Assistent-Resident van Bangkalan (daarin bijgestaan door de aan hem toegevoegde controleurs) als door den Resident zelf ingestelde onderzoekingen de juistheid van bedoelde persberichten uitwezen, werd den Regent bij eene bespreking met den Resident opgedragen eene opgave in te dienen van de door Painah gedurende de laatste twaalf maanden aan ieder der Inlandsche ambtenaren of hun gezin geleverde artikelen en de prijzen daarvan.

Aan deze opdracht heeft de Regent geen gevolg gegeven. Slechts schriftelijk deelde hij mede, dat hij Painah om inlichtingen had gevraagd, waarop zij ontkend had ooit iets aan Inlandsche ambtenaren of hunne vrouwen te hebben verkocht; wel was zij vroeger een enkele keer voor goede kennissen borg geweest, doch zij kon niet meer opgeven voor welke goederen zulks had plaats gehad. Vermits nu op grond van de verklaringen en processen-verbaal van verhoor van eenige der betrokken Inlandsche ambtenaren niet betwijfeld kon worden, dat Painah zich aan de haar ten laste gelegde handelingen had schuldig gemaakt en dat de Regent hiervan op de hoogte moest zijn geweest, meende de Regeering hem niet langer Haar vertrouwen te mogen schenken.

De afzetterijen, waaraan meergenoemde bijvrouw zich schuldig maakte, hebben er toe geleid, dat Inlandsche ambtenaren met tegenzin in de afdeeling Bangkalan werden werkzaam gesteld, al ging de plaatsing aldaar met bevordering gepaard, en dat velen van hem moeite deden om uit die afdeeling weg te komen.

Zelfs is het waarschijnlijk, dat een districtshoofd tot het plegen van verduistering van belastinggelden werd gedreven door toedoen van die bijvrouw, die hem bij verschillende gelegenheden noopte allerlei goederen waaronder sieraden, van haar te koopen tegen prijzen ver boven de waarde.

Uit het vorenstaande blijkt dus:

- 1°. dat het onderzoek, hetwelk tot het ontslag van den Regent van Bangkalan heeft geleid, niet werd ingesteld door een Controleur bij het Binnenlandsche Bestuur (zooals blijkens de desbetreffende vraag van het verslag van den Volksraad werd verondersteld), maar door den Assistent-Resident van Bangkalan en den Resident van Madoera;
- 2°. dat de Regent ter zake door den Resident is gehoord en ontslagen is op grond van den uitslag van gemeld onderzoek en
- 3°. dat de voornaamste aanleiding tot zijn ontslag is geweest de door zijne bijvrouw gepleegde ergerniswekkende handelingen, welke het gezag van den Regent ondermijnden en een goed bestuur over het regentschap in den weg stonden.

Naar aanleiding van de in het Verslag gedane vraag met betrekking tot de toekenning van den rang en titel van Assistent-Resident aan eenige controleur wordt het volgende medegedeeld.

Eene belofte is door den Minister van Koloniën ter zake niet afgelegd; het denkbeeld is wel ernstig overwogen, maar van de uitvoering is afgezien, o. m. omdat een zoodanige maatregel ten slotte slechts aan enkele bestuursambtenaren ten goede zou komen, nl. aan het

die toevallig onmiddellijk onder de ingeschovenen staan.

De Regeering is verder van oordeel, dat nu de vooruitzichten van het bestuurskorps der Buitenbezittingen bepaald gunstig zijn, en in de komende jaren vermoedelijk nog zullen verbeteren, thans geen aanleiding bestaat om ten deze eenige voorziening te treffen.

In het oog dient te worden gehouden, dat de inschuiwing van officieren geëischt werd door het tekort aan ervaren bestuursambtenaren, en dat juist het tekort een der oorzaken is geweest van de tegenwoërdige snelle promotie bij het B. B. op de Buitenbezittingen.

De terugplaatsing van de à la suite gevoerde bestuursambtenaren der Buitenbezittingen is reeds bij de behandeling van de ontwerp-begrooting voor 1919 in den Volksraad ter sprake gekomen, (zie blz. 81 Handelingen Volksraad — vergadering van 18 Juni jl.).

Op de desbetreffende vraag luidde toen het antwoord der Regeering, dat terugplaatsing van de buiten de sterkte van hun kader gevoerde bestuursambtenaren bij den eigenlijken bestuursdienst — indien dit al kon geschieden zonder de belangen van den diensttak, waarbij zij thans werkzaam zijn, ernstig te schaden — geen afdoende verbetering zou brengen in het effectief tekort aan ervaren bestuursambtenaren op de Buitenbezittingen. Tevens werd toen medegedeeld, dat deze ambtenaren voor hun tegenwoërdige werkzaamheden niet konden worden gemist en dat hun arbeid trouwens het B. B. rechtstreeks ten goede kwam.

Ook thans nog is de Regeering van meening, dat de maatregel geen aanbeveling verdient. De à la suite gevoerde bestuursambtenaren zijn alle met belangrijke en nuttige werkzaamheden belast, waarvoor zeer moeilijk andere krachten te vinden zouden zijn, aangezien de aard dier werkzaamheden meebrengt, dat daarvoor in de eerste plaats van personen met praktische bestuurservaring dient te worden gebruik gemaakt.

Eene uitzondering hierop maakt de bij het kantoor van de Volkstelling geplaatste controleur, die zoo spoedig mogelijk wordt teruggevoerd bij zijn korps.

De Regeering zal eventueele voorstellen om met het oog op de drukke werkzaamheden op de kantoren der regenten aan den patih een assistent-wedana toe te voegen, gaarne in overweging nemen. Elk geval zal echter op zich zelf beschouwd moeten worden.

Het is der Regeering niet bekend, dat Inlandsche officieren van Justitie, die te voren Assistent-Wedana waren geweest, voor het ambt van Wedana zijn gepasseerd, alleen omdat zij eenige jaren geen bestuurspraktijk hadden gehad. Voor het geval zij voor hunne benoeming tot Inlandsch Officier van Justitie de geschiktheid voor Wedana reeds bezaten, is er zeker geen aanleiding hen voorbij te gaan, wanneer zij voor bevordering aan de beurt zijn gekomen en er geen redenen aanwezig zijn om te veronderstellen, dat zij die geschiktheid inmiddels hebben verloren. In twijfelachtige gevallen zouden zij opnieuw hunne geschiktheid hebben te bewijzen. De Regeering heeft er geen bezwaar tegen dit ter kennis van de hoofden van gewestelijk bestuur te doen brengen.

De politieke toestand der Westerafdeeling van Borneo gedooft naar het inzien van de Regeering nog niet de officieren-gezaghebbers te vervangen door burgerambtenaren, wijl naar de meening van het verantwoordelijk gewestelijk bestuur die vervanging thans nog aanleiding zou kunnen geven tot herhaling van onlusten als in 1914.

Aangezien de proef met de ontvoogding van het Inlandsch bestuur in de afdeeling Tjiandjoer, welke geregeld is bij de ordonnantie van 25 September jl. en het gouvernements besluit van denzelfden dag No. 63 (Staatsblad 1918 Nos 674 en 675), thans eerst tot uitvoering komt, kan over de uitkomsten daarvan nog niets worden medegedeeld.

Met de ontvoogding is te Tjiandjoer begonnen, omdat de persoonlijkheid van den regent en de plaatselijke omstandigheden der Regeering het vertrouwen schonken, dat de proef daar zoude slagen. Hierop komt het aan.

Het ligt in de bedoeling de proef zoo spoedig mogelijk tot andere regentschappen uit te breiden.

Wat aangaat de klacht over het groot aantal Europeesche bestuursambtenaren in vergelijking met Britsch-Indië en de vraag, of de Regeering spoedig van plan is het Europeesch bestuurskorps in te krimpen, moge er op worden gewezen, dat naarmate de ontvoogding van het Inlandsch bestuur, waarmede bij wijze van proef reeds een begin is gemaakt, voortschrijdt, een toenemend aantal Europeesche bestuursambtenaren wellicht buiten dienst of elders werkzaam zal kunnen worden gesteld, terwijl het aantal Inlandsche bestuurskrachten dan wel zal dienen te worden uitgebreid.

Het in vergelijking met Britsch-Indië zeer groot aantal Europeesche bestuursambtenaren is in hoofdzaak een gevolg van den thans hier te lande nog bestaanden (dualistischen) bestuursvorm, welk stelsel echter, zooals uit het hierboven opgemerkte blijkt, in de toekomst waar mogelijk zal worden losgelaten.

Het is in het algemeen niet juist, dat voor de toelating tot de Bestuurschool de voorkeur wordt gegeven aan personen, die in familie-relatie staan tot regenten.

Bij de aanwijzing van de leerlingen voor de Bestuurschool wordt er rekening mede gehouden, of de kandidaten voldoen aan de bij artikel 9, lid 3, van het Reglement in Staatsblad 1914 N^o 504 gestelde eischen, zoomede of er bovendien nog bijzondere redenen zijn, welke een aanwijzing voor de studie aan de Bestuurschool wenschelijk maken.

Zoo wordt er bij de keuze op gelet, of er onder de door de Residenten aanbevolen, voor een aanwijzing in aanmerking komende kandidaten, ambtenaren zijn die als zonen of familie-leden de vermoedelijke opvolgers zijn van een Regent.

Dit geschiedt om, in verband met het in het vierde lid van artikel 69 van het R. R. neergelegd erfelijkheidsbeginsel, voor de desbetreffende Regentsambtenaren de beschikking te verkrijgen over goed onderlegde opvolgers, hoewel voor een benoeming tot Regent nu als eisch is gesteld, dat de ambtenaar de Bestuurschool met vrucht moet hebben doorloopen (vgl. Bijblad N^o 8579).

De namen dergenen, die de lessen aan de Bestuurs-school volgen of hebben gevolgd, staan in den Regeeringsalmanak vermeld; gemakshalve is eene lijst van die personen ter griffie nedergelegd.

Uit overweging, dat Inlandsche jongelieden indertijd van overheidswege werden bewogen om Europeesche scholen van middelbaar onderwijs te bezoeken, doch het getuigschrift van het eindexamen eener H. B. S. met vijfjarigen leergang niet konden verwerven, zijn bij het besluit van 20 Februari 1918 No. 34 om billijkheidsredenen aan de daarbij bedoelde jongelieden, voor zoover die bij de vaststelling van het besluit reeds tot den Inlandschen bestuursdienst behoorden — in zake aanstelling tot candidaat Inlandsch bestuursambtenaar en bevordering bij genoemden tak van dienst — gelijke voorrechten toegekend als aan de bezitters van het getuigschrift van het eindexamen van de tweede afdeeling eener opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren of van dat van het eindexamen eener H. B. S. met vijfjarigen leergang (zie het eerste lid van artikel 11 en van artikel 12 van het Benoemingsreglement voor den Inlandschen bestuursdienst op Java en Madoera in Bijblad No. 8167).

De regeling komt dus hierop neer, dat wegens bijzondere redenen aan de hierbedoelde — enkele — ambtenaren bij den Inlandschen bestuursdienst dispensatie of ontheffing is verleend van den eisch, dat zij in het bezit moeten zijn van een der laatstvermelde eindexamen's.

Ten aanzien van degenen, die op 20 Februari jl. niet of nog niet tot den Inlandschen bestuursdienst behoorden, is dat besluit niet van toepassing.

Zulks is evenmin het geval met de bezitters van het eindexamen van de Muloschool, daar deze inrichting van onderwijs geen Europeesche school van middelbaar onderwijs is en derhalve ten opzichte van deze personen de voormelde bijzondere redenen niet gelden. Bovendien waren op 20 Februari jl. bij den Inlandschen bestuursdienst geen ambtenaren werkzaam, in het bezit van een eindexamen van de Muloschool.

Voor een goed deel tengevolge van de in de residentie Soerakarta heerschende ongewenschte toestanden op agrarisch gebied, welke vooral in deze abnormale tijden zich scherper doen gevoelen dan vroeger, laat de veiligheid ten plattelande meer en meer te wenschen over.

En hierdoor worden niet alleen de groote landbouwondernemingen getroffen, maar ook de Inlandsche bevolking, die evenzeer en wellicht nog in sterker mate het slachtoffer wordt van de toenemende bezitsonzekerheid.

Het stijgend aantal kampongwoningen, dat in vlammen opgaat, is hiervoor het sterkste bewijs.

De verbetering der agrarische toestanden in de Vorstenlanden is in de laatste jaren met kracht ter hand genomen en zal binnen niet te langen tijd ongetwijfeld leiden tot een gunstiger economischen toestand van de bevolking, hetgeen weder den politieenen toestand ten goede zal beïnvloeden.

Intusschen is de Regeering van meening, dat maatregelen dienen getroffen te worden ter verhooging van de veiligheid ten plattelande en is versterking van de politiemiddelen in overweging.

Hoezeer moet worden toegegeven, dat met de aanstelling van politie, zonder de innerlijke oorzaken van de onrust weg te nemen, geen afdoende resultaten bereikt zullen worden, vertrouwt de Regeering toch dat een krachtige zich onzijdig gedragende politie een betere bescherming van have en goed van alle bevolkingsgroepen zal verzekeren en een onmaatschappelijke geest, die uit slechte veiligheidstoestanden voortvloeit, voorkomen.

De zoogenaamde cultuur-politie heeft slechts een zeer beperkte politiebevoegdheid en dient alleen tot de bewaking van de veldgewassen en van den oogst in tuinen, schuren en fabrieken.

Overwogen zal worden op welke wijze aan de ranglijsten der Inlandsche bestuursambtenaren meer bekendheid zal zijn te geven. Van plaatsing in de Regeeringsalmanak kan echter geen sprake zijn wegens het zeer groot aantal der ambtenaren en de vele veranderingen.

Het benoemingsreglement voor den Inlandschen bestuursdienst zal met nog andere personeele bepalingen als afzonderlijke aflevering der „Handleiding tot de dienste van de Inlandsche bestuursambtenaren op Java en Madoera” worden uitgegeven (ook in Maleisch vertaling) en tegen lagen prijs verkrijgbaar worden gesteld.

In het algemeen is het zeker wenschelijk te achten dat bij plaatsing van Inlandsche bestuursambtenaren in gewesten, waar twee talen gesproken worden, rekening wordt gehouden met de talenkennis der ambtenaren. Hoewel der Regeering niet gebleken is dat zich in de practijk ter zake moeilijkheden hebben voorgedaan, heeft Zij er geen bezwaar tegen de aandacht van de betrokken Hoofden van gewestelijk bestuur op die wenschelijkheid te vestigen.

De inzichten van de Regeering over het beginsel der erfopvolging bij regentsbenoemingen zijn neergelegd in het rondschriften van den Algemeenen Secretaris van 29 November 1913 No. 2744 (Bijblad op het Staatsblad No. 8579).

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 91. Personeel van het Europeesch bestuur.

De indienststelling van een afdeulingssecretaris van het plaatselijk kantoor te Cheribon is noodig om den Assistent-Resident van Cheribon te ontlasten van werkzaamheden, welke hem te veel onttrekken aan zijn eigenlijk bestuurswerk. Bedoelde werkzaamheden, welke veel aanraking met het publiek medebrengen, zijn niet van dien aard, dat zij aan een commies kunnen worden opgedragen, de afdeulingssecretaris toch de gewone commiezenwerk. Er zijn wel onder commiezen personen, die als afdeulingssecretaris zouden kunnen optreden, maar het is billijk, dat de betrokkene voor het alsdan te verrichten moeilijker werk ook een betaling ontvangt dan de gewone commiezenbezoldiging.

De ervaring elders opgedaan leert, dat over het algemeen door de indienststelling van een burgemeester het betrokken afdeulingshoofd, in verband met de stadige toeneming van werkzaamheden, niet zoo wordt ontlast, dat de afdeulingssecretaris kan worden gemiddeld. Te Batavia, Semarang, Soerabaja en Bandoeng is

de benoeming van een burgemeester de afdeulingssecretaris niet kunnen worden buiten dienst gesteld. Ook te Medan werd na de indienststelling van een burgemeester de afdeulingssecretaris voorloopig behouden (zie Staatsblad 1918 No. 336).

Met het oog op de in deze opgedane ervaring zal het te bezien zijn of, mocht in de toekomst Cheribon een burgemeester krijgen (waaromtrent thans nog niets met zekerheid kan worden gezegd), de afdeulingssecretaris aldaar kan worden gemist. Integendeel is het gewenscht gaandeweg ook in andere belangrijke bestuursafdeelingen tot bedoelden maatregel over te gaan, dewijl de hoofden van plaatselijk bestuur zich dikwijls te veel met loopend kantoorwerk moeten belasten ten koste van hunne vrijheid van beweging.

Zooals werd opgemerkt laat het gehalte van de commiezen vaak veel te wenschen over. De vraag, hoe in deze verbetering te brengen, is reeds in studie genomen, zij zal wellicht hare beantwoording vinden bij de in voorbereiding zijnde algemeene herziening van de positie van het zgn. ongediplomeerd personeel bij den gouvernementeskantoor dienst.

Dat, zooals in het Verslag is opgemerkt, uit de geringe aanmelding van kandidaten voor het nieuwe cursusjaar der opleidingschool te Fort de Kock de gevolgtrekking zou zijn te maken, dat die eerst sedert een jaar geopende school niet populair zou zijn, omdat de kosten voor voeding a. a. voor velen te hoog zijn, acht de Regeering niet bewezen. Juister schijnt het die geringe aanmelding, die overigens in verband met de groote aanname van leerlingen een jaar te voren voor de behoefte aan opgeleide ambtenaren niet te gering was, toe te schrijven aan de weinig gunstige geldelijke vooruitzichten, welke de abituriënten dier school hadden op het oogenblik, waarop de aanmelding voor den nieuwen cursus moest geschieden.

Redelijkerwijze mag dan ook vertrouwd worden, dat van de in uitzicht gestelde verbetering van de bezoldiging der gediplomeerde ambtenaren van den Inlandschen bestuursdienst en de inkomsten der Inlandsche bestuursambtenaren in de gewesten, waarvoor de school bestemd is, in volgende jaren een grootere toeloop van leerlingen kan worden verwacht.

Het denkbeeld om de leerlingen der school een tegemoetkoming te geven in de kosten, waarin hun ouders of verzorgers vervallen, en dat ook reeds bij de behandeling der begrooting voor 1919 werd geopperd, maakt nog een punt van overweging uit.

Wanneer met den aandrang tot verbetering van de positie der volkshoofden bedoeld wordt aan dezen een bezoldiging van Landswege toe te kennen, dan moet worden opgemerkt, dat een voorstel daartoe van de Regeering niet kan worden verwacht, en zulks niet in de eerste plaats om de reeds in het verslag van den Volksraad aangegeven reden, dat de geldelijke gevolgen van dezen maatregel niet zouden zijn te overzien.

Een ander meer klemmend argument daartegen, dat de zaak in haar kern raakt, is, dat het hoofd der rechtsgemeenschap, wil de gemeente hem met vertrouwen de behartiging harer belangen kunnen opdragen, niet het karakter moet bezitten van een bezoldigd landsdienaar, doch veeleer heeft te steunen ook in zijn eigenbelang op de inkomsten, welke zijn ambtsgebied voor hem afzondert.

Onderafdeeling 100A. Verbetering van de bezoldiging van gediplomeerde Inlandsche bestuursambtenaren op de Buitenbezittingen.

Onderafdeeling 101A. Verbetering van inkomsten van districts- en onderdistrictshoofden.

Hij moet één zijn met de zijnen, de eerste onder de gemeentenaren en niet daartegenover staan.

Wat nu bepaaldelijk de volkshoofden ter Sumatra Westkust betreft, is de opmerking minder juist, dat deze moeten teren op de contributies van het volk, als is het inderdaad voorgekomen, dat gemeentehoofden gedurende eenige maanden geen inkomsten van de gemeente trokken.

De zaak is, zooals ook reeds in het verslag werd gemerkt, dat in genoemd gewest elke rechtsgemeenschap in gemeen overleg der gemeentegenooten een bedrag heeft vastgesteld, dat ieder voor de gemeentehuishouding heeft op te brengen en dat in de gemeentekas gestort wordt. Uit die kas wordt onder meer een deel door de Inlandsche gemeente zelf voor haar hoofd vastgestelde wedde aan dezen betaald.

De naam „wang serajo”, die aan deze bijdrage gegeven werd, heeft bij de bevolking den indruk gewekt dat zij uitsluitend ten goede kwam aan het gemeentehoofd. Die verkeerde indruk kan geacht worden te zijn weggenomen, sedert aan die bijdrage een andere naam is gegeven, die buiten twijfel stelt, dat zij de rechtsgemeenschap ten goede komt.

Dat die bijdrage niet altijd regelmatig binnenkomt is, zooals ook reeds in het afdeelvingsverslag wordt gemerkt, voor een goed deel een gevolg van het feit dat der gemeente geen middelen ten dienste staan om onwilligen tot betaling te dwingen.

Intusschen is ten deze, naar aan de Regeering gemeld werd, reeds verbetering te bespeuren, nu de bevolking langzamerhand tot de wetenschap komt, dat de gemeentehoofden feitelijk niet anders is dan een verhoging van gemeentendiensten en beide gelijkelijk de rechtsgemeenschap ten goede komen.

Afdoende verbetering zal echter eerst verkregen worden, als de Inlandsche rechtsgemeenschap het recht van belastingheffing krijgt.

De ongelijke verhouding tusschen het aantal benodigde wijkmeesters en onderwijkmeesters te Batavia en Semarang houdt verband met het voornemen om het onbezoldigd kampongbestuur te laatstgenoemde plaats te handhaven, totdat de nieuw aan te stellen wijkmeesters zich zullen hebben ingewerkt. Hetzelfde geldt voor Soerabaja. Na opheffing van bedoeld kampongbestuur zal het wijkpersoneel te Semarang en Soerabaja wellicht eenige uitbreiding dienen te ondergaan, voor 1919 kan echter met het aangevraagd personeel worden volstaan.

Zoolang de onbezoldigde kamponghoofden te Semarang en Soerabaja in functie blijven, zal hun collecteloon moeten worden uitgekeerd; het nieuw wijkpersoneel zal geen collecteloon ontvangen.

De wijkmeesters zullen uitsluitend administratieve werkzaamheden krijgen; hoofdzakelijk zullen zij belast worden met de bijhouding van bevolkingsregisters en met de inning van de bedrijfsbelasting van de Inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking. Hun taak brengt ook mede, dat zij, voor zoover zulks nu reeds rechtstreeks geschiedt, de politie de noodige inlichtingen verschaffen omtrent hetgeen in hun ressort voorvalt; evenzoo zullen zij voorlichting geven aan ingezetenen der wijken omtrent hetgeen daarvoor aanmerking komt, terwijl zij aan onderscheidene g

Onderafdeeling 103A. Hervorming Chineesch en Inlandsch Bestuur.

meentelijke- en landsdiensttakken inlichtingen en gegevens zullen hebben te verschaffen.

De politioneele hulp, die de tegenwoordige kamponghoofden op de groote hoofdplaatsen verleenen, heeft gaandeweg veel van hare beteekenis verloren sedert de indienststelling van de politiekorpsen van den opsporingsdienst, gesteund door politieposten. De indienststelling van wijkambtenaren volgens het gedachte stelsel zal de kamponghoofden geheel overbodig maken.

Hoewel de instructies der wijkmeesters door de betrokken Hoofden van gewestelijk bestuur zullen worden vastgesteld, zal er voor worden gezorgd, dat die instructies op de verschillende hoofdplaatsen zooveel mogelijk gelijkkluidend zullen zijn.

Het is niet uitgesloten, dat het wijkpersoneel over eenige jaren reeds in dienst der gemeenten zal overgaan; dit zal nl. kunnen geschieden, wanneer uitvoering wordt gegeven aan het denkbeeld om de burgemeesters hoofd van plaatselijk bestuur te maken. Op het oogenblik echter kan het bestuur de diensten van het wijkpersoneel nog niet missen.

De thans tot uiting komende bezwaren van Chineesche zijde tegen den maatregel komen der Regeering niet onverwacht.

Ofschoon in het begin van 1917 door het Kantoor voor Chineesche zaken werd gerapporteerd, dat de Maleisch-Chineesche bladen met een enkele uitzondering altijd eenstemmig tegen het instituut der Chineesche officieren geweest waren, werd niettemin destijds reeds vermoed, dat de belanghebbenden zich allicht tot oppositie tegen den voorgenomen maatregel zouden aaneensluiten. Als hun actie eenigen weerklank zou vinden onder de Chineezzen hier te lande, zoo werd toen reeds overwogen, dan zou zulks het geval zijn, omdat zij correspondeert met de neiging der Chineezzen „de laver son linge sale en famille” en omdat achteraf het streelende gewaardeerd wordt van hunne uitzonderingspositie onder „eigen hoofden”. Intusschen werd geen reden gezien om te vreezen, dat de nieuwe vorm van bestuur, waarbij de Chinees op denzelfden voet behandeld zal worden als alle andere landaarden, lang noodig zal hebben om zich te doen waardeeren. In dit verband valt te herinneren aan de campagne, indertijd tegen de Chineesche hoofden gevoerd met rekesten o. a. aan de Regeering, met bezwaarschriften bij verschillende organen der Chineesche regeering en niet het minst in de pers, eene actie, welke inderdaad heel wat meer leek op een uiting der volksstemming dan wat thans tot hun behoud vernomen wordt.

Noch de van Semarang uit vernomen protesten, noch die welke zich den laatsten tijd te Batavia deden hooren, hebben de Regeering kunnen overtuigen, dat Zij hier met iets anders te doen heeft dan met een verkeerd inzicht in het doel van den maatregel en met opvijzelen van vermeende bezwaren tegen sommige onderdeelen en gevolgen daarvan, als b.v. de bestemming der fondsen van de Chineesche Raden (Hong Koan's) en het aanstellen van Inlandsche en Europeesche wijkmeesters over Chineezzen.

Aangaande het eerste punt grijpt de Regeering gaarne deze gelegenheid aan om uitdrukkelijk te verklaren, dat het niet Hare bedoeling is die fondsen te naasten, dat integendeel als voorheen die gelden en goederen geheel ten bate der Chineesche ingezetenen

beheerd zullen worden, waarschijnlijk door daartoe u
en door de Chineesche ingezetenen op een of ander
wijze te kiezen of aan te wijzen leden, indien te
minste van hun kant op loyale medewerking gereker
kan worden.

Aangaande het tweede punt merkt Zij op, dat wellich
misverstand aangaande den werkring der nieuw aa
te stellen wijkmeesters in het spel is. Hieromtrent ka
nog opgemerkt worden, dat indertijd, toen uiteengez
was dat eventueel ook Europeanen en Inlanders m
wijkmeesters van Chineeschen landaard te maken zo
den hebben, van gezaghebbende Chineesche zijde ve
klaard is, dat daarmede hunne bezwaren vervielen.

De unificatie van het bestuur op de groote hoof
plaatsen brengt uiteraard mede, dat ook de Arabisch
officiëren en de hoofden van andere niet-Inlande
zullen vervallen; het zou geen aanbeveling verdiene
om de Arabieren ten deze in een nitzonderingspositi
te brengen. Er is evenwel geen enkel bezwaar tege
dat de hoofden van gewestelijk bestuur zoo nood
een gedeelte van het wijkbestuur uit de Arabische b
volking kiezen.

Inderdaad is de toelichting van den begrootingspo
ruimer dan de formulering; de woorden „Chinees
en Inlandsch” zouden in die formulering beter ac
terwege zijn gelaten.

De Regeering acht het niet gewenscht de beoog
hervorming, welke de vrucht is van gezette overw
ging, te wijzigen in verband met de daartegen do
een aantal Chineezen ingebrachte bezwaren.

Het denkbeeld om alle Chineesche Officiëren te b
zoldigen is mede overwogen, doch daarvan is afgezie
omdat de zeer hooge kosten, aan dien maatregel ve
bonden, niet evenredig zouden zijn aan de daarvan
verwachten voordeelen.

Bovendien acht de Regeering de voorgestelde h
vorming meer in overeenstemming met den tijdgee

De vraag, of toekenning van een toelage wege
duurte bij verplaatsing van ambtenaren van de binne
landen van Java naar de 4 hoofdplaatsen (Batav
Semarang, Soerabaja en Bandoeng) noodig is, we
reeds door de Regeering onder de oogen gezien, m
het gevolg, dat die toelagen voor plaatsen op Ja
niet noodig geacht werden. De genoemde hoofdplaa
sen bieden toch zoovele voordeelen boven de dt
plaatsen op de Buitenbezittingen, als: goed onderw
en geneeskundige behandeling en gelegenheid
sociale ontspanning, dat het tegenover de Buiten
zittingen zou leiden tot onbillijkheid als op Java
duurtetoelage ook zou worden toegekend. Bovendi
is de duurte van genoemde plaatsen op Java hoo
zakelijk gelegen in den woningnood en ligt het c
meer in de rede om te overwegen in hoeverre daara
door Regeeringshulp kan worden tegemoetgekom
Dit vraagstuk nadert thans zijne oplossing.

Op de vraag, of de duurtetoelagen onderworpen z
len zijn aan bijdragen aan het Weduwen- en Weeze
fonds, wordt geantwoord, dat die toelagen zijn te ra
schikken onder de inkomsten, welke worden genot
als vergoeding voor gemaakte of nog te maken onk
ten, bedoeld bij artikel 8, lid 2, b van het Regleme
voor het Weduwen- en Weezenfonds (Staatsblad 1f
No. 359), zoodat voor die toelagen geen bijdragen t
behoefte van dat fonds zullen worden geheven.

*Onderafdeeling 110A. Toelagen wegens duurte in de
Buitengewesten.*

Dat door de tegemoetkoming in de bijzondere duurte in sommige gewesten der buitenbezittingen aan ambtenaren, wier inkomen op Java-grondslag geregeld is, geleidelijk een bezoldiging naar behoefte en niet naar prestatie zou worden toegekend, zooals door een der leden werd opgemerkt, kan niet worden toegegeven.

De toestand is deze, dat terwijl bij inkomens, die gewestelijk of plaatselijk werden geregeld, rekening kon worden gehouden met den gewestelijken of plaatselijken levensstandaard, dit voor de eenvormig voor geheel Nederlandsch-Indië vastgestelde inkomens niet kon, zoodat aan die onbillijkheid bij overigens gelijke dienstverrichting moest worden tegemoet gekomen door toekenning eener toelage aan in de Buitenbezittingen geplaatste laag bezoldigde landsdienaren, dienende in betrekkingen ten aanzien waarvan de inkomsten over geheel Indië uniform geregeld zijn.

Het wordt niet raadzaam geacht in deze verder te gaan dan thans wordt gevraagd en onderscheid te maken tusschen gehuwden en ongehuwden of te rekenen met de sterkte van het gezin. Behalve dat dit veel administratieven omslag ten gevolge zou hebben, zou dit ook strijden met het aan alle bestaande inkomstenregelingen ten grondslag liggend beginsel, dat gelijke diensten gelijk bezoldigd dienen te worden.

Het gemis van vrije geneeskundige behandeling en van vrije woning zijn factoren, waarmede bij de toekenning van duurtetoelage rekening wordt gehouden. Het genot van vrije woning, voor zoover de betrokken ambtenaar daar rechtens aanspraak op kan maken, wordt geacht ten deze een deel van het inkomen uit te maken, terwijl dit genot, voorzoover daarop rechtens geen aanspraak bestaat, in mindering gebracht wordt van de duurtetoelage.

Met het feit, dat de hooge prijzen der levensbehoeften het meest op de lagere inkomens drukken, is bij de samenstelling van de schaal, waarnaar de toelage zal worden berekend, uiteraard rekening gehouden. Zoo wordt bij een wedde van *f* 25.— een toelage van *f* 5.— of 20% van het inkomen toegekend, terwijl voor inkomens van *f* 300.— en *f* 450.— de toelage onderscheidenlijk *f* 30.— en *f* 45.— of 10% van de wedde bedraagt.

De opmerking, dat in de toelichting (2de lid, blz. 11) in tegenspraak met andere plaatsen in die toelichting wordt gezegd, dat geen algemeene regeling in het leven zal worden geroepen, berust blijkbaar op een misverstand. Er moet n.l. blijkens die toelichting onderscheid gemaakt worden tusschen toelagen wegens duurte en toelagen wegens dienstbelang.

De algemeene regeling nu heeft alleen betrekking op de eerstgenoemde, n.l. de duurtetoelagen, dus niet op de in het aangehaald gedeelte der toelichting bedoelde dienstbelangtoelagen, welke uiteraard niet aan een algemeene regeling kunnen worden gebonden.

Wat ten slotte betreft de opmerking, dat persoonlijke toelagen in het algemeen afkeuring verdienen, zij medegedeeld, dat bij de ontworpen regeling de toelagen niet aan bijzondere personen verleend worden, doch aan bepaalde groepen van landsdienaren, terwijl het bedrag der toelage automatisch wordt bepaald door ambt, plaats en wedde.

Met de betrokken zelfbesturen zal overleg worden gepleegd nopens de verdeeling van kosten van den aanleg van den Midden-Timorweg tusschen het Gouvernement en die zelfbesturen op den grondslag van het belang, dat beide partijen bij de totstandkoming van den weg hebben.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

Naar aanleiding van de vraag, of de Regeering een termijn kan aanwijzen, waarbinnen hooger onderwijs hier te lande zal zijn ingevoerd, althans of de Regeering genegen is binnen afzienbaren tijd het onderwijs op de Stovia en Nias op te voeren tot het peil van hooger onderwijs, zij medegedeeld, dat de Regeering het niet mogelijk acht het tijdstip aan te geven, waarop hier te lande één of meer faculteiten van hooger onderwijs gesticht zullen kunnen worden, omdat die stichting geheel afhankelijk is van het aantal voor het genieten van hooger onderwijs voorbereide candidaten, dat in komende jaren afgeleverd zal worden door de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus hier te lande en door de op te richten Algemeene middelbare scholen, waarvan het volgende jaar de eerste te Djokjakarta geopend zal worden.

Omtrent het in het verslag ter sprake gebrachte bezwaar der Nederlandsche Regeering tegen gelijkstelling van het examen, bedoeld in artikel 3 van het Reglement van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, met het 1ste natuurkundig examen kunnen thans geen nadere mededeelingen worden gedaan, omdat een door den Minister van Koloniën aangekondigd schrijven omtrent die aangelegenheid hier te lande nog niet ontyangen is.

De voorziening in het tekort aan Europeesch onderwijzers, waarop in het verslag gewezen werd heeft en houdt de ernstige aandacht der Regeering. Voor zoover het tekort door uitzending van leerkrachten uit Nederland zou aan te vullen zijn zijn de verkeersbelemmeringen hierop van zeer ongunstigen invloed. Bekend is bv., dat van de voor Indië bestemde onderwijzers, die in Nederland onder genot van een toelage studeeren voor de hoofdakt zich 85 in de maand Augustus jl. aan het hoofdakt examen zouden onderwerpen, terwijl echter geheel onzeker is, wanneer de geslaagden naar Indië zullen kunnen vertrekken. In dit verband kan nog worden medegedeeld, dat in 1917 opnieuw 162 toelagen aangenomen vorenbedoeld zijn toegekend, terwijl het zich volgende laatste daaromtrent ontvangen berichten liet aanzien, dat ook in dit jaar een groot aantal candidaten zou aangewezen worden.

De opmerking, dat zich telkens minder personen voor de opleiding tot het onderwijzersambt aanmelde is voor wat Indië aangaat minder juist. In de jaren 1914 tot en met 1918 toch legden achtereenvolgens 49, 47, 69, 61 en 85 personen hier te lande met gevolg het examen voor de zoogenaamde hulpakte af.

Met betrekking tot de herziening der bezoldiging van het Europeesch onderwijzend personeel heeft de Regeering, deze zaak op zichzelf beschouwend, ge-

aanleiding om terug te komen van hetgeen dienaangaande bij de behandeling van de ontwerp-begrooting voor het dienstjaar 1919 van Harentwege aan den Volksraad is medegedeeld, t. w. dat in dit opzicht door de Regeering niet verder gegaan kan worden, dan bij die ontwerp-begrooting is voorgesteld. (Handelingen blz. 268, 1ste kolom). Intusschen wordt de aandacht er op gevestigd, dat de vorige Minister van Koloniën bij de behandeling van een motie van het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal den heer W. H. Bogaardt betreffende de dienstvoorwaarden der Indische ambtenaren in de vergadering dier Kamer van 22 Februari 1918 zich bereid verklaard heeft om o. a. de regeling van de bezoldiging der ambtenaren nog eens in het algemeen te overwegen (Handelingen Tweede Kamer, Zitting 1917—1918, bladz. 1530). Het spreekt van zelf, dat bij de uitvoering van dit plan ook de wedderegeling voor het Europeesch onderwijzend personeel een punt van nadere overweging zal uitmaken.

De opmerking in het verslag omtrent de inkomsten van het onderwijzend personeel der leerscholen, verbonden aan de Kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers, geeft aanleiding er op te wijzen, dat zij, die werkzaam zijn bij de leerscholen, verbonden aan de openbare kweekscholen op Java en te Fort de Kock en aan de Hoogere Kweekschool te Poerworedjo, reeds een toelage genieten, welke voor elke Europeesche leerkracht *f* 25, voor den 1sten Inlandschen onderwijzer *f* 20, voor iederen Inlandschen onderwijzer, die deelneemt aan het onderwijs in de Nederlandsche taal, *f* 10 en voor elke Inlandsche hulpkracht, die niet aan dat onderwijs deelneemt, *f* 5 's maands bedraagt.

De in het verslag, naar aanleiding van het in de dagbladen verschenen artikel van den heer Van der Wateren, betreffende de examenopgaven voor het eindexamen der kweekschool te Poerworedjo, gestelde vraag, of de eischen van het eindexamen bij de Hoogere Kweekschool te Poerworedjo geheel aan het doel der opleiding beantwoorden en of die eischen niet te hoog worden opgevoerd, maakt reeds een punt van overweging uit.

De Regeering kan geen vrijheid vinden om te voldoen aan het verzoek van een lid om overlegging van het door de geëxamineerden ingeleverde werk.

De vraag, of Inlandsche onderwijzers, die een examen in een Inlandsche taal afleggen, evenals Europeesche onderwijzers eene toelage zullen ontvangen, kan worden beantwoord met de opmerking, dat bij de regeling inzake het afleggen van examens in de inheemsche talen, voor deelneming aan welke examens het bezit eener akte van bekwaamheid als onderwijzer bij het Europeesch lager onderwijs vereischt wordt, geen onderscheid gemaakt is naar den landaard, zoodat Inlandsche onderwijzers in het bezit van die akte op denzelfden voet als Europeesche leerkrachten tot gemelde examens toegelaten worden en, ingeval zij slagen, de daarvoor vastgestelde toelage ontvangen.

Overigens wordt, onder verwijzing naar hetgeen bij de eerste zitting van den Volksraad is medegedeeld (bladzijde 2, linkerkolom, van No. 54 van de gedrukte

stukken betreffende het ontwerp van de voorloopig begrooting voor 1919), in herinnering gebracht, dat overwogen wordt bijzondere maatregelen te treffen ten einde in meer algemeenen zin de taalstudien van Inlandsche onderwijzers aan te moedigen.

Naar aanleiding van de door een lid betoogde wenschelijkheid om het voor eenige jaren verhoogde schoolgeld op de 2de klasse scholen in de Minahassa en residentie Menado af te schaffen, zij aangeteekend dat de heffing van schoolgeld op de 2de klasse scholen o. a. in de Minahassa berust op het Koninklijk besluit in Staatsblad 1915 No. 705, in verband met de uitvaardiging waarvan voor de schoolgebouwen, door de Inlandsche bevolking opgericht, van Gouvernementswege een billijke huur betaald wordt.

Intusschen is, voor wat het gewest Menado betreft, een verlaging van het schoolgeldtarief, hetzij voor alle hetzij voor een deel der Inlandsche scholen, reeds in overweging genomen.

Wat betreft de vraag, waarom de verhooging van bezoldiging voor het personeel der M.U.L.O. scholen die bij de begrooting voor 1918 werd toegestaan niet van af 1 Januari 1918 in plaats van af 1 Juli 1918 is uitbetaald, zij erop gewezen, dat de bij Staatsblad 1918 No. 453 vastgestelde Regelen voor de toekenning van ondersteuning uit 's Lands kas aan inrichtingen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs strekken ter vervanging van de voordien geldende subsidieregeling voor Muloleergangen verbonden aan ondersteunde bijzondere Europeesche lagere scholen, en o.m. de mogelijkheid openen om voortaan (verhoogde) subsidiën toe te kennen ten behoeve van zelfstandige Mulo scholen.

Waar onder de oude regeling gesubsidieerde inrichtingen van Mulo niet het karakter konden dragen van geheel op zich zelf staande Muloscholen, kon er gesprake van zijn aan de in de maand Juli jl. vastgestelde nieuwe Regelen terugwerkende kracht te verleenen tot 1 Januari 1918 of tot een ander tijdstip vallende binnen het schooljaar 1917/18. Vroege vaststelling dier nieuwe Regelen was niet mogelijk in verband met het tijdstip van afkondiging der begrooting van 1918.

Dat de toestand van het openbaar Inlandsch onderwijs slecht zou zijn, zooals door enkele leden is opgemerkt, is een uitspraak, die door de Inlandsche Geering in haar algemeenheid niet kan worden ontkend, al heeft ook de verhooging van het peil van dat onderwijs Haar voortdurende aandacht. Dat de aandacht inzonderheid gericht is op de opleiding van Inlandsch onderwijzend personeel, werd reeds in de eerste zitting van den Volksraad van Regeeringszitting uitvoerig uiteengezet.

De vraag, of uitbreiding moet worden gegeven van het aantal inspecteerende ambtenaren van het Inlandsch onderwijs om een veelvuldiger bezoeken van scholen mogelijk te maken, is reeds voor enkele inspectieafdeelingen in overweging genomen en zal voor andere aan de orde komen, nadat gebleken zal zijn welke verandering in den tegenwoordigen toestand wordt gebracht door de samensmelting van de inspectie met die van het volksonderwijs, waardoor de

specteurs de beschikking krijgen over de met het toezicht op de volksscholen belaste opzieners en hoofdopzieners.

In verband met de aanbeveling om de inspecteurs te ontlasten van bureauwerk, dat aan een commies zou kunnen worden opgedragen, wordt de aandacht er op gevestigd, dat de inspecteurs reeds beschikken over fondsen voor de bezoldiging van klerken, welke fondsen zoo noodig kunnen worden verhoogd. Betwijfeld moet worden, of er aanleiding bestaat tot indienststelling van commiezen voor de inspectie-kantoren, aangezien het te verrichten kantoorwerk, voor zoover het niet aan een klerk kan worden opgedragen, wel bijna steeds een onderwijs-technisch karakter zal dragen en derhalve toch door de inspecteerende ambtenaren zelf zal moeten worden verricht.

De wenschelijkheid van bekendheid met de taal der leerlingen zoowel van de inspecteerende ambtenaren bij het Inlandsch onderwijs als van de directeuren van normaalscholen wordt ten volle erkend, hetgeen reeds hieruit blijkt, dat voor al deze betrekkingen het bezit van een akte voor een inheemsche taal als eisch van benoembaarheid gesteld is. Overigens wordt bij de plaatsing van genoemde ambtenaren zooveel mogelijk rekening gehouden met het bezit van een akte voor of althans kennis van de betrokken taal of talen. Ten aanzien van de bevordering der kennis van de taal en van land en volk voor de Europeesche onderwijzers zij overigens verwezen naar de daaromtrent reeds bij de beantwoording van het afdelingsverslag betreffende het ontwerp van de voorloopige begrooting van 1919 gedane mededeelingen (gedrukt stuk No. 54, onderafd. 48).

De onderstelling, dat het directeurschap van de normaalscholen een minder stabiel karakter zou dragen als gevolg van het stelsel, dat een directeur van een normaalschool nog eenige jaren directeur van een Kweekschool zou moeten zijn alvorens adjunct-inspecteur te worden, is minder juist. Het tegenwoordig stelsel brengt mede, dat niet voor den adjunct-inspecteursrang maar voor dien van inspecteur de rang van directeur eener Kweekschool (of Opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren) moet zijn doorlopen, terwijl kort geleden is beslist, dat in dit opzicht het directeurschap van een normaalschool met dat van een Kweek- of Opleidingsschool gelijk staat. Dit laatste is bepaaldelijk geschied met de bedoeling om veranderingen in de leiding der normaalscholen zooveel mogelijk te beperken. Het met dit zelfde doel in het verslag aanbevolen middel van toevoeging van een tweede Europeesche leerkracht aan elke normaalschool behoeft daartoe derhalve niet te worden aangewend, terwijl ook overigens de behoefte aan dien maatregel tot dusver niet gebleken is.

Het ter sprake gebrachte vraagstuk betreffende fröbelonderwijs voor aanstaande leerlingen van Hollandsch-Inlandsche scholen is thans in behandeling bij den Onderwijsraad.

Het door een lid uitgesproken oordeel, dat de abiturienten der tegenwoordige kweekscholen slechts bij uitzondering geschikt kunnen worden geacht om onderwijs te geven aan een Hollandsch-Inlandsche school,

heeft naar de meening der Regeering bij het afdelingsonderzoek zeer terecht bestrijding gevonden.

Wat betreft de oprichting van kweekscholen, bedoeld in het amendement van den heer Van Hinloopen Labberton e. a., opgenomen in B 1, 5 (Tweede gewone zitting), te dien aanzien moet de Regeering, hoewel ook naar Haar oordeel groote behoefte bestaat aan verruiming van de onderwijzersopleiding in Indië, warden bij Haar oordeel, uitgesproken bij de behandeling van het ontwerp van de voorloopige begroting voor het dienstjaar 1919 (Handelingen bladz. 264, 1ste kolom), dat die maatregel moet wachten op de oplossing van het bezoldigingsvraagstuk. De Regeering acht het ontoelaatbaar en kan er slechts een bron van moeilijkheden in zien, scholen op te richten voor opleiding tot bepaalde ambten, zoolang de gegadigden omtrent hun geldelijke vooruitzichten na afloop der opleiding te eenenmale in het duister tasten.

Naar aanleiding van de bij Onderafdeeling 43 gestelde vraag, in hoeverre de Regeering bereid is Inlandsche weeshuizen op te richten, wordt medegedeeld, dat de oprichting van weeshuizen in het algemeen tot dusver niet beschouwd is als behoorende tot de taak van het Gouvernement, welks bemoeienis met de verzorging van weezen zich beperkt tot het verleenen van geldelijken steun onder bepaalde voorwaarden aan door particulieren gestichte weeshuizen. Indien zoodanige steun verzocht wordt ten behoeve van inrichtingen voor Inlandsche weezen, zal de Regeering zulk een verzoek gaarne in overweging nemen.

De Regeering heeft haar standpunt tegenover de door Dr. Krol voorgestane wijze van pestbestrijding, waarnaar in het verslag werd gevraagd, tot dusver niet kunnen bepalen, aangezien deze pas bekend is in het laatst van September door hem te Semarang gehouden lezing zijn inzichten omtrent de pestbestrijding heeft ontvouwd en het voor de hand ligt dat in verband met de reeds vóór dat tijdstip aangekondigde personeelsverwisseling de Regeering in deze geen beslissing neemt, voordat de eerstdaags optredende nieuwe leider van den dienst zich ter zake zal hebben uitgesproken.

De administratie der pestbestrijdingsmaatregelen wordt, voor zoover zij betreft het in geldelijk opzicht verreweg voornaamste deel, n.l. de woningverbetering niet gevoerd door den pestbestrijdingsdienst maar door het Binnenlandsch Bestuur. De aan genoemde dienst verbonden tijdelijke inspecteur voor de woningverbetering heeft met die administratie slechts in zover te maken, dat hij den bestuursambtenaren voorlichting verstrekt omtrent de meest doelmatige inrichting. De geldelijke administratie van den pestbestrijdingsdienst beperkt zich, afgescheiden van de op zichzelf weinig belangrijke uitgaven ten behoeve van het hoofdkantoor, tot den daaraan verbonden automobieltransportdienst, den materialen-aankoop en de macronale houtzagerij te Kediri. Tot dusver heeft alle aanleiding bestaan om den accountantsdienst te trekken in de boekhouding van de houtzagerij, hetgeen gewenscht scheen, omdat het product van die zagerij geleverd moet worden aan de Inlandsche bevolking het er dus zeer op aan kwam den kostprijs van 1

bezaagde hout uit een oogpunt van bedrijfsboekhouding nauwkeurig te bepalen. Voor den materialen-aankoop bestond daartoe geen aanleiding, aangezien dit bedrijf uit een oogpunt van geldelijke administratie eenvoudig is. Dit bedrijf is evenals de automobiel-transportdienst te Semarang gevestigd en staat overigens onder toezicht van het aldaar mede gevestigd hoofdbureau en van den leider van den dienst.

Dat gebreken van dien dienst laatstelijk aan het licht zouden zijn getreden en direct of indirect geleid hebben tot het ontslag van het hoofd van dien dienst en van Dr. Krol, is onjuist.

Naar aanleiding van de vraag, of de pest werkelijk Midden- en West-Java bedreigt, valt op te merken, dat men altijd, en in het bijzonder in den Westmoesson, op uitbreiding van die ziekte bedacht moet zijn. Er bestaat echter geen reden om zich in meerdere mate dan te voren ongerust te maken voor de nog niet aangestaste gebiedsdeelen. Bij voortdurende wordt met den meesten ernst het uitbreidingsgevaar in het oog gehouden en getracht om dit voor zoover het mogelijk is tegen te gaan.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 170A. Leergang voor apothekersbedienden.

Van de hulde der Regeering gebracht voor de instelling van den leergang voor apothekersbedienden, werd met voldoening kennisgenomen.

De overige in het verslag omtrent dezen leergang gemaakte opmerkingen en gestelde vragen mogen in het volgende beantwoording vinden.

Over de gelijkstelling van het diploma van het volledig Indisch apothekersbediende-examen, welk examen ook de beginselen van Fransch, Duitsch of Engelsch omvat, met het Nederlandsch diploma is overleg gepleegd met het Opperbestuur, welk overleg nog niet beëindigd is. De thans ingestelde leergang zal moeten voorzien in de behoefte, die hier te lande bestaat aan opgeleid pharmaceutisch hulppersoneel. De opleiding behoeft dan ook niet verder te gaan dan in verband met het gestelde doel noodig is te achten, zal m. a. w. op de practijk gericht moeten zijn en geen vreemde-talenkennis behoeven te omvatten. De ervaring leert trouwens, dat het volledig examen voor apothekersbediende (Bijblad No. 8353), dat voorloopig gehandhaafd zal blijven, hier te lande slechts bij hooge uitzondering wordt afgelegd en verreweg de meeste candidaten gebruik plegen te maken van de gelegenheid om vrijstelling te erlangen van het op een vreemde taal betrekking hebbend deel der exameneischen (Bijblad No. 8780).

De vraag, of personen, die de opleiding tot apothekersbedienden hebben genoten, in geval van oorlog ter beschikking moeten zijn van de militaire autoriteiten, zal zoo noodig in overweging worden genomen.

Voor het afleggen van het volledig apothekers-examen bestaat hier te lande reeds gelegenheid. Of er bovendien behoefte bestaat aan een opleiding voor dat examen van gouvernementswege, zal nog nader worden onderzocht.

Als antwoord op de vraag, waarom apothekers en apothekersbedienden zonder extra-belooning aan den leergang les zullen moeten geven, kan worden medegedeeld, dat bij de regeling van den dienst en de bezoldiging van bedoelde personen met de hun opgedragen taak bij den leergang rekening is gehouden. Aan het hoofd van den leergang zal blijkens de Memorie van Toelichting een afzonderlijke kracht gesteld worden.

De opmerking, dat een vergelijkend examen voor toelating tot den leergang niet wenschelijk zou zijn en dat, zoo het aantal candidaten meer dan 20 mocht bedragen, een tweede leergang zou moeten worden ingesteld, kan niet als juist worden erkend. De leergang toch is voorloopig als proef bedoeld en moet zijn levensvatbaarheid nog eerst toonen.

Overigens dient hier — zooals van andere zijde werd opgemerkt — rekening te worden gehouden met het beperkt getal leerkrachten, dat beschikbaar is.

De term „apothekersbedienden” is ontleend aan het reglement op den burgerlijken geneeskundigen dienst.

De Regeering heeft er geen bezwaar tegen eene wijziging van dien titel in overweging te nemen.

Het bedrag van het schoolgeld voor den leergang is nog niet vastgesteld, zoodat daaromtrent nog geen mededeelingen kunnen worden gedaan. Met den ten deze uitgesproken wensch zal rekening worden gehouden.

Onderafdeeling 203A. Tegemoetkoming voor bijzondere kweekscholen.

Naar aanleiding van het op deze onderafdeeling betrekking hebbend gedeelte van het verslag kan het volgende worden medegedeeld.

Aan de Gouvernements-kweekscholen worden alleen Europeesche onderwijzers aangesteld, die in het bezit zijn van de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer bij het Europeesch lager onderwijs (artikel 4 van Staatsblad 1917 No. 527). Het ligt daarom voor de hand, dat bij overweging van subsidieverhooging ten behoeve van personeel der met een Gouvernements-kweekschool gelijkgestelde bijzondere gelijknamige inrichtingen in de eerste plaats gedacht wordt aan hoofdakke-bezitters. Of, en zoo ja, in hoever er aanleiding bestaat om er in te berusten, dat bij de gelijkgestelde kweekscholen ook Europeesche leerkrachten zonder hoofdakke in dienst worden gehouden of nog worden genomen, zal een punt van overweging moeten uitmaken bij de aangekondigde algemeene herziening der kweekscholen-subsidieregeling. Bij die gelegenheid zal eventueel ook zijn te overwegen, of er termen zijn om de subsidiebedragen voor de niet-bezitters van de hoofdakke te verhoogen. Omtrent een en ander kan thans nog geen beslissing worden genomen.

Het vorenstaande geldt m. m. eveneens ten aanzien van het Inlandsche personeel.

Met betrekking tot de bepleite wenschelijkheid van verhooging der toelage voor kost en inwoning der leerlingen aan bijzondere kweekscholen in het algemeen kan worden medegedeeld, dat zulk een verhooging in overweging is en eventueel al dadelijk bij wijze van tijdelijken maatregel zal worden toegekend.

Onderafdeeling 241A. Krankzinnigengestichten.

De Regeering is bereid den Volksraad in kennis te stellen met de bevindingen van den Gouvernements-arts Tangkau omtrent de hygiënische toestanden in de Minahassa, indien blijkt dat dit door den Volksraad gewenscht wordt en daartoe gegronde aanleiding bestaat.

De gemaakte opmerkingen ten aanzien van den aanleg van irrigatieleidingen worden beantwoord bij de VIIde Afdeeling (Departement der B. O. W.).

De vraag, of reeds een aanvang gemaakt is met de individueele ziekenbehandeling en kosteloze verstrekking van medicijnen aan behoeftige Inlanders, is niet duidelijk, waar bedoelde ziekenbehandeling en geneesmiddelenverstrekking aan behoeftigen, zonder onderscheid van landaard, tot dusver niet onderbroken werden en bij de huidige epidemieën met de beschikbare krachten en middelen gestreefd werd naar de verstaande hulpverschaffing.

Dat bij de laatste influenza-epidemie te Soerabaja de geneeskundige dienst nog niet daartoe is overgegaan, kan op grond van de verkregen inlichtingen worden weersproken.

De eisch van vooruitbetaling der verpleeggelden in de centrale burgerlijke ziekeninrichtingen door hen, die daartoe in staat zijn, is een geheel normale eisch, welke niet alleen in alle militaire hospitalen doch ook in vele particuliere ziekenhuizen gesteld is. Intusschen hebben volgens de ter zake bestaande voorschriften de geneesheeren-directeur van de eerstbedoelde inrichtingen de bevoegdheid om waar noodig van dien eisch geheel of gedeeltelijk af te zien.

Omtrent het in het verslag vermelde geval te Soerabaja zijn inlichtingen ingewonnen, doch nog niet ontvangen.

De klacht omtrent het cholera-hospitaal te Semarang is in onderzoek, zoodat thans nog geen mededeelingen dienaangaande kunnen worden gedaan. In de uitrusting van de inspectieafdeeling Midden-Java met geneeskundige krachten zal verbetering worden gebracht, zoodra zulks in verband met den stand van het geneeskundig personeel mogelijk zal zijn.

Eene uitbreiding en, waar noodig gebleken, eene verbetering der gelegenheden tot tijdelijke afzondering van krankzinnigen in het algemeen is reeds in voorbereiding of in uitvoering. Evenzoo is de Regeering reeds bedacht op maatregelen, die in deze tot een spoedige voorziening kunnen leiden. Wat in het bijzonder betreft de door verscheidene leden gewenschte verbetering van de inrichting van verblijven, bestemd voor de tijdelijke afzondering van krankzinnigen bij de „stadsverbanden”, kan worden medegedeeld, dat voor Batavia een gedeelte van het hulpstadsverband als plaats van voorloopige opbewaring van krankzinnigen dienst doet en dat het de bedoeling is om na de spoedig te verwachten ingebruikneming van de isoleerinrichting op Grogol alhier, het geheele hulpstadsverband voor gemeld doel te benutten. De daarvoor te

treffen voorzieningen zijn in voorbereiding. In Midden Java zal, in afwachting van het gereedkomen van het centraal doorgangshuis te Magelang, de opbewaring geschieden in het tijdelijk doorgangshuis te Soerakarta dat binnenkort in gebruik zal zijn, waardoor het stadsverband te Semarang zal worden ontlast. In het stadsverband te Soerabaja is een uitgebreide gelegenheid voor de tijdelijke opbewaring van krankzinnigen tot dusver minder noodig geweest, omdat deze zo spoedig mogelijk naar het krankzinnigengesticht te Lawang werden doorgezonden, alwaar hierop gerekend is. Het abnormaal groot aantal krankzinnigen dat in den laatsten tijd voor opneming in aanmerking kwam, heeft aanleiding gegeven tot den noodmaatregel te Buitenzorg tijdelijke loodsen op te richten.

De vraag, aan wie het te wijten is, dat het met de bouw van ziekeninrichtingen zoo traag gaat, zou alleen aan de hand van bepaalde gevallen een punt van onderzoek kunnen uitmaken. Of zulk een onderzoek tot stellige resultaten zou leiden, is in zoover twijfelachtig dat in die gevallen, waarin het overleg tusschen twee diensttakken veel tijd vergt, vaak moeilijk uit te maken is aan welke zijde de oorzaak daarvan gezocht moet worden.

Waar geen feiten genoemd zijn op grond waarvan enkele leden den indruk hebben gekregen, dat de maatregelen, die bij de bestrijding van besmettelijke ziekten opzichte van de Europeanen toegepast worden afwijken van die, welke ten opzichte van tot andere landaarden behorende lijdens toegepast worden, kan niet beoordeeld worden, in hoever die indruk juist is. In dit verband houde men intusschen in het oog, dat de behuizingsomstandigheden van groote beteekenis zijn voor de beoordeeling van de vraag, of isolatie van den lijder aan een besmettelijke ziekte — onverschillig van welken landaard deze is — in eigen woning al dan niet mogelijk is, alsmede voor de toe te passen ontsmettingsmaatregelen.

Vide AFDEELING.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

Naar aanleiding van de door eenige leden gevraagde uitvoerige inlichtingen aangaande de voedselvoorziening, vooral in verband met het uitvoerverbod van rijst in Rangoon en de gedeeltelijke mislukking van de padi gadoe- en polowidjo-aanplant wordt het volgende medegedeeld.

In de maand April van dit jaar werd de invoer van rijst uit het buitenland, zonder vergunning van den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel, verboden, met de uitsluitende bedoeling, dat deze geheele invoer voortdurend zou kunnen worden gecontroleerd. Door dit invoerverbod was het mogelijk de verminderende invoeren in de laatste maanden te zien aankomen en, aangezien voortdurend rekening werd gehouden met de mogelijkheid dat Rangoon eeniger tijd weder zou worden gesloten, werd reeds Augustus overgegaan tot het afsluiten van belangrijke contracten, in de eerste plaats met Rangoon, ma

het paardenbedrijf op Soemba in technisch juistere banen te leiden, zonder de veefokkers op dat eiland meer te verontrusten dan onvermijdelijk is.

Onderafdeeling 290A. Ondersteuning van nijverheids-ondernemingen.

Naar aanleiding van de door eenige leden geuite teleurstelling over het feit dat, na de in 1901 door den Minister van Koloniën in de Tweede Kamer afgelegde verklaring in zake de bevordering van een inheemsche grootindustrie, en na de instelling in 1915 van eene commissie van Fabrieksnijverheid, men nu nog niet weet langs welken weg men dit doel moet bereiken, zij het volgende medegedeeld:

In groote trekken is de te volgen weg aangegeven in het Hoofdstuk „Van Regeeringswege op Java te nemen maatregelen” in het rapport van den heer Van Kol over de ontwikkeling der grootindustrie in Japan. Men leest daar (blz. 248):

„Mijnerzijds kan ik natuurlijk niet meer doen dan een ruwe schets geven om dit te verduidelijken: een schema ontwerpen voor het te verrichten onderzoek op Java; een zwakke poging wagen om de beste wijze van onderzoek aan te geven. Mijn taak kan niet meer zijn dan met een breed handgebaar den weg naar het einddoel te wijzen; aan anderen blijve de taak het tracé uit te zetten en de piketten te slaan, na zorgvuldige studie der toestanden en van de industriële mogelijkheden op Java.

„Doch zelfs daarbij moet tegen overijling worden gewaarschuwd. Men stampet niet plotseling een grootindustrie uit den bodem, improviseert geen grootfabrikanten; men zal de juiste lijn van geleidelijkheid moeten zoeken om de vele belemmeringen op te ruimen en den industrieelen vooruitgang een weg te banen, haar de goede richting aan te wijzen. Een krachtig geloof in haar onvermijdelijke noodzakelijkheid is noodig om die zware taak met toewijding te vervullen, doch voorloopig is het nog alles een werk van studie en van voorbereiding, waarbij geduld moet worden geoefend, om eerst daarna in het klein geleidelijk te beginnen”.

Die voorbereiding heeft de heer Van Kol als volgt onderverdeeld:

- I. Het verzamelen, rangschikken en tot een archief maken van al het materiaal, dat tot dusver door verschillende departementen van Algemeen Bestuur is bijeengebracht en van nut kan zijn voor een systematische bevordering der Inlandsche nijverheid.
- II. Het instellen van een stelselmatig onderzoek naar de in Nederlandsch-Indië beschikbare en verkrijgbare grondstoffen en hulpmaterialen (metaalertsen, steenkolen, natuursteen, vezelstoffen, enz.) en e. q. de bevordering der cultuur van gewassen, die als grondstof voor nieuw te scheppen takken van industrie kunnen dienen.
- III. Het opsporen van natuurlijke krachtbronnen voor directe bewegingkracht of het opwekken van electrischen stroom, waaraan Japan zoo veel heeft te danken.
- IV. Het bevorderen van de theoretische en praktische vorming en opleiding van fabrieksarbeiders, voorwerkers en opzichters. Technisch en

handelsonderwijs voor toekomstige Inlandsche bedrijfsleiders en ondernemers.

- V. Het zoeken van geschikte technische adviseurs voor bepaalde takken van industrie en ter voorbereiding van de vestiging daarvan.
- VI. Het verstrekken van technische en commercieele voorlichting aan Inlandsche industrieelen.
- VII. Aanwijzing, aan de Arbeidsinspectie, van sociale en hygiënische gevaren aan bepaalde industrieën verbonden, ten behoeve der arbeidersbescherming en veiligheidswetgeving.
- VIII. Het zoeken en vormen van kapitaal voor de Inlandsche industrie en het vaststellen der regelen, waaronder dit wordt verschaft.

Het verleen van financieelen steun aan Inlandsche ondernemingen (voorschotten, subsidiën, aandeelen, premiën voor nieuwe vindingen, tijdelijke vrijstellingen van belastingen en accijnzen, enz.), benevens het verstrekken van werktuigen en gereedschappen tegen afbetaling in termijnen, een en ander onder behoorlijke contrôle der Regeering.

- IX. Bevordering der coöperatie, ook voor zoover de productie, den inkoop van grondstoffen en den verkoop van producten betreft. In verband daarmee bestudeering van het vraagstuk der participatie in de winsten door de werknemers.
- X. Een nauwkeurige bestudeering van den omvang van het verbruik van industrieele voortbrengselen: 1. door het Gouvernement; 2. door de verschillende groepen der bevolking en de in Nederlandsch-Indië gevestigde particuliere ondernemingen. Hiermede dient gepaard te gaan een getrouwe analyse van den importhandel en zijn verhouding tot de behoeften, evenals een onderzoek naar de kansen van afzet in het buitenland.

Bevordering van den Inlandschen handel en in verband daarmee van een goedkoop en snel vervoer der fabrikaten.

- XI. Het oprichten van kleine proefstations en proef-fabriekjes voor bepaalde belangrijke industrieën, zoomede het oprichten van industrieele laboratoria tot onderzoek van grondstoffen en producten en tot keuring van uitvoerartikelen.

Deze voorbereiding is eensdeels reeds in gang (maar de daaraan verbonden kosten zijn over tal van begrotingsposten verdeeld), anderdeels staat zij op het programma der afdeeling Nijverheid of van andere diensttakken. Het verdient overigens opmerking, dat de heer Van Kol na dit overzicht nog op het volgende wijst:

„Dit alles zijn nog onderzoekingen en voorbereidende maatregelen; het zal afhangen van de resultaten, „daardoor verkregen, of men daarna verdere stappen „zal doen en voor de bedrijven, die daarvoor het eerst „in de termen vallen, tot werkelijke fabricage zal over- „gaan door:

- „XII. Het inrichten van modelfabrieken door het „Gouvernement en c.q. de regeling voor de „deelneming van particulieren in deze Staats- „ondernemingen.

„Is het terrein in alle opzichten voorbereid, w a a r

„mede jaren zullen gemoeid wezen, dan „kan met den opbouw der industrie begonnen worden. „Men kieze dan vooreerst die industrieën, waarvoor „Java en de Javaan het meest geschikt blijken, dan „wel — ook geleerd door de ervaring van dezen „oorlog — waaraan het om een of andere reden „dringend behoefte heeft”.

Met dit betoog kan door de Regeering in hoofdzaak worden ingestemd; Zij meent echter, dat daaruit te meer blijkt, dat eene scherpe afbakening van het onderwerp zeer bezwaarlijk is, en in elk geval, dat het niet mogelijk is om aan het ideaal eener inheemsche grootindustrie, hoofdzakelijk door en voor den Inlander thans reeds uitdrukking te geven in een begrootingspost.

Daarentegen is er Haars inziens geen reden om, nu te verwachten is, dat door dadelijke verleening van geldelijke hulp in veel gevallen de totstandkoming van voor de volkswelvaart nuttige bedrijven kan worden bevorderd, te blijven stilzitten, wanneer bij die maatregelen slechts het streven voorzit om de nijverheidsontwikkeling, zooveel als dit op ieder oogenblik maar mogelijk is, aan de Inlandsche bevolking ten goede te doen komen en dat dus dit streven niet ondergeschikt wordt gemaakt aan de belangen van het Europeesche kapitaal.

In verband met de vraag, welke bedragen ongeveer voor de ondersteuning van de Inlandsche en voor die van de Europeesche industrie beschikbaar zouden kunnen worden gesteld, wanneer de onderwerpelijke post werd verhoogd tot f 1 000 000, moge in herinnering worden gebracht, dat blijkens de oorspronkelijke toelichting, opgenomen in de eerste nota van wijzigingen op de ontwerpbegrooting voor 1919 (zitting 1918 B I, 31), de Regeering het gewenscht achtte, dat, met het oog op de onzekerheid welke industrieën hier het eerst kunnen worden ter hand genomen en in welke richting het particulier initiatief zich ten deze zal ontwikkelen, Haar voorshands vrijheid zou worden gelaten om in gevallen, welke zich daartoe blijken te leenen, voor een beperkten termijn fabricage-premies toe te kennen met gebruikmaking van een daarvoor toe te staan globaal crediet. Daarbij werd aangeteekend, dat voorloopig een crediet van f 100 000,— voldoende scheen om met de toepassing van dit stelsel van Regeeringssteun desgewenscht een aanvang te kunnen maken. Van eene voorafgaande splitsing van dit bedrag in een bepaald gedeelte bestemd voor Europeesche en een bedrag voor Inlandsche industrie kan bezwaarlijk sprake zijn. In de evenbedoelde oorspronkelijke toelichting werd gezegd, dat voor zoover zich thans laat overzien voor de toekenning van fabricage-premies wellicht in aanmerking zullen komen ondernemingen tot vervaardiging van lucifers, kunstmest, wit papier, verglaasd aardewerk, glas, touw en looimiddelen. Onder deze artikelen zijn er, ten aanzien waarvan het zeer wel denkbaar is, dat de vervaardiging binnen afzienbaren tijd door ondernemende Inlanders of door Inlandsche coöperaties ter hand kan worden genomen, zool niet als groot-bedrijf dan toch in den vorm van midden-bedrijf. Men denke bijv. aan de fabricage van eenvoudige gebruiksvoorwerpen van verglaasd aardewerk. Waar indertijd door een Arabier

de eerste stappen zijn gedaan voor het drijven van een lucifersfabriek, is wellicht ook van die zijde en van de Chineezzen initiatief te verwachten.

De toepassing van het stelsel der fabricage-premie denkt de Regeering zich aldus, dat, evenals in Australië eene premie aan inheemsche ijzerfabrieken werd toegekend per gefabriceerde hoeveelheid staalwaren hier te lande bij ontluikend initiatief dergelijke premies in uitzicht worden gesteld voor bepaalde hoeveelheden in de op te richten ondernemingen te fabricereen producten, welke voor de volkshuishouding in het bijzonder van belang zijn.

Voorafgaande beschikbaarstelling van zekere geldsommen heeft dus niet plaats en de onderwerpelijke begrootingspost is dan ook uitsluitend te beschouwen als een crediet, hetwelk de mogelijkheid opent tot het in toepassing brengen van het premiestelsel. Het zelfde geldt voor de beide andere voorgestelde wijzen van ondersteuning, de verschaffing van kapitaal aan aspirant-ondernemers van nieuwe takken van fabrieks-nijverheid door deelneming in het aandeelenkapitaal of in obligatieleeningen en de verstrekking van bedrijfskapitaal bij wijze van voorschot tegen lage rente; ook daarbij gaat het om een crediet, naar gelang van omstandigheden aan te wenden. Mochten de thans aangevraagde credieten niet toereikend blijken te zijn, dan zal, nog daargelaten dat de onderwerpelijke post aanvullbaar wordt verklaard uit den post voor Onvoorziene Uitgaven, de Regeering in urgente gevallen niet schromen de uitgetrokken sommen te overschrijden, en daarop t.z.t. de vereischte goedkeuring van den begrootingswetgever te vragen bij de zoogenaamde regularisatiewetten.

Ook de door eenige leden gestelde vraag, welke Europeesche nijverheidsondernemingen de Regeering denkt te steunen, berust in het licht van de vorenstaande uiteenzetting blijkbaar op een minder juiste voorstelling, welke zij zich van den gang van zaken hebben gemaakt. De Regeering heeft, gezwegen dat van eenige voorkeur voor Europeesche ondernemingen geen sprake is, geen bepaalde met name aan te duiden ondernemingen op het oog. Zij zal in de meeste gevallen hebben af te wachten, tot eenig ondernemer zich tot Haar wendt met een verzoek om steun; uit de vorige mededeelingen blijkt, met welke criteria de Regeering bij de beoordeeling van dergelijke verzoeken te raden zal gaan. Met betrekking tot de Inlandsche klein-nijverheid zal verder in vele gevallen tot steunverleening kunnen worden overgegaan op voorstel van ambtenaren of deskundigen, die bij de kennismaking met de drijven of coöperaties, ontwikkeling daarvan onder betere leiding mogelijk achten. Ook hierbij kan echter in het algemeen niet te voren worden gezegd, welke bedrijven in een volgend jaar zullen worden gesteund. Aan achtereenvolgens inkomende aanvragen wordt zoo veel mogelijk voldaan, nadat een onderzoek heeft uitgewezen, dat van het verlenen van steun, zoowel uit een technisch als uit een economisch oogpunt, verbetering is te verwachten. De Regeering heeft ten dezen geen voorkeur voor een of meer bepaalde bedrijven.

Of en welke voorwaarden bij den te verlenen steun bedongen zullen worden, zal in elk bijzonder geval afzonderlijk moeten worden overwogen. Zoo is eenigen

tijd geleden een verzoek tot steun ontvangen van een beginnende onderneming, welke door droge destillatie van hout, daaruit teer, azijnzuur, houtgeest en verdere bijproducten wenscht te vervaardigen; voor het Land is die fabricatie van belang wegens de voor den dienst benoodigde hoeveelheden houtteer en houtgeest (voor de douane, ter denaturatie van alcohol). Het is echter moeilijk om in een dergelijk geval bij voorbaat uit te maken, of voorwaarden dienen te worden gesteld in het belang der Inlandsche bevolking, welke bij eene dergelijke fabriek slechts zijdelings is betrokken, doch welke uit den aard der zaak profijt zal trekken van het goedkoop worden van teer en azijn. In aansluiting aan de bovenstaande uiteenzetting van den aard der credieten wordt voorts aangeteekend, dat het niet in de bedoeling ligt uit de jaarlijks aan te vragen gelden een industriefonds te vormen.

Naar aanleiding van het verzoek om inlichtingen ten aanzien van het verlenen van steun aan de pannen- en steenbakkerij te Páree, met name of er kans bestaat, dat het geleende bedrag zal worden terugontvangen en of geen moeilijkheden bij de terugvordering der voorschotten worden ondervonden, kan worden medegedeeld, dat het wenschelijk is gebleken, ten einde de betrokken nijveren voorloopig nog in het genot te laten van een eenigszins ruim bedrijfskapitaal, ook in verband met opvoering van de productie, nog niet over te gaan tot het doen aflossen van het genoten voorschot. Er bestaat echter geenerlei vrees, dat de geleende gelden niet zullen worden terugontvangen.

Aan den wensch, dat jaarlijks aan den Volksraad een overzicht van de voor steun aan nijverheidsondernemingen uitgegeven gelden en tevens van de aangevraagde, doch niet toegestane bedragen wordt overgelegd, zal gevolg worden gegeven.

Het door den heer Lovink aan de Regeering uitgebrachte rapport betreffende zijn reis in Japan leende zich niet voor openbaarmaking; in verband daarmee werd den schrijver reeds geruimen tijd geleden verzocht het om te werken in zoodanigen vorm, dat het gedrukt en ter beschikking van belangstellenden zou kunnen worden gesteld. Aan dit verzoek had de heer Lovink bij zijn vertrek uit Indië nog niet voldaan.

VIIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

De klacht over de werkwijze van den dienst der Burgerlijke Openbare Werken kan in algemeenen zin niet beaamd worden. Voor zoover de dienst minder goed functioneert dan wenschelijk is, moet dit worden toegeschreven aan het algemeen bekend gebrek aan en verloop onder het technisch personeel.

Waar het eindcijfer van de raming van het tweede hoofdstuk der VIIde begrootingsafdeeling van 1910 tot 1918 voortdurend sterk is gestegen van f 17.5 millioen tot ruim f 53 millioen en voor 1919 zelfs bijna f 64 millioen zal bedragen, terwijl in die periode de sterkte van het technisch personeel bij lange na niet in de

zelfde verhouding is toegenomen, kan daaruit zoowel ten aanzien van de werkwijze van den dienst als van de toewijding van het personeel zeker geen ongunstige gevolgtrekking gemaakt worden.

Dat een dienst, waarvan het arbeidsveld zich tot in alle uithoeken van den Archipel uitstrekt en die gelijktijdig ettelijke duizenden werken van allerlei aard en omvang in voorbereiding en uitvoering heeft, niet immer aanstands aan plotseling opkomende en vaak onvolledig omschreven of wisselende behoeften aan openbare werken kan voldoen, ligt voor de hand en mag bij de beoordeeling van de werkwijze van dien dienst zelfs in normale tijdsomstandigheden niet als maatstaf gebruikt worden.

In antwoord op de vraag, of de bij G. B. van IJ Maart 1916 No. 36 ingestelde Commissie in het belang van het bevoeiingswezen op Java en Madoera spoedig haar rapport zal uitbrengen omtrent de waterverdeeling, kan worden medegedeeld, dat blijkens het laatste verslag van genoemde commissie een voorlopige ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van de theoretische beginselen, welke aan het gebruik en de verdeeling van het bevoeiingswater ten grondslag behooren te liggen, gereed kwam.

Naar aanleiding van in den boezem der commissie gehouden besprekingen wordt hoogerbedoeld voorlopig ontwerp omgewerkt tot een definitief ontwerp, dat vermoedelijk binnenkort kan worden tegemoet gezien.

Tot dusver heeft de commissie, en met name haar lid de Ingenieur Ch. G. Cramer, zich in de eerste plaats bezig gehouden met het aanwijzen en praktisch toepassen van middelen tot opheffing der dag- en nachtregeeling welke aangelegenheid bijzonder dringend werd geacht.

In aansluiting op het dienaangaande medegedeeld op blz. 3 van de nota van antwoord, gedrukt sta No. 1, 49 van de 1e zitting, kan medegedeeld worden dat het in het voornemen ligt bij de ontwerp-begroting voor 1920 rekening te houden met de geldelijke gevolgen van een grondige, en dientengevolge tijdroovende, algemeene herziening van de wedderegeelingen van de talrijke groepen lager Inlandsch personeel. Terugwerkende kracht zal aan die positieve verbetering bezwaarlijk verleend kunnen worden.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 298. Personeel van den Waterstaat.

Naar aanleiding van de vraag, of tegenover de voorgestelde uitbreiding van het aantal bouwkundige tekenaars geen inkrimping kan staan van het personeel in de gewesten, kan medegedeeld worden, dat overeenkomstig den decentraliseerenden geest van het Waterstaatsreglement (Staatsblad 1910 No. 1) in de bedoeling ligt in de eerste plaats de kantoren van de hoofden der Waterstaatsafdeelingen van noodige, thans ontbrekende, ervaren bouwkundige krachten, w.o. bouwkundige tekenaars, te voorzien daarmede werd dan ook reeds bij de begroting 1918 (vgl. blz. 89 van de Memorie van Toelichting onderafdeeling 274) rekening gehouden.

Dat tot nu toe het grootste gedeelte van de ontwerpen voor Landsgebouwen van meerdere architectonische beteekenis op het Departement werd gemaakt, is een noodzakelijk gevolg van den eisch weinige beschikbare deskundige krachten zoo mogelijk te versnipperen.

Aan de Regeering is geen enkel geval bekend, dat uitbreiding van het sawah-oppervlak door den dienst der Irrigatie-afdeelingen werd tegengegaan op grond van een tekort aan personeel. Integendeel is, vooral in den Oostmoesson van dit jaar, allerwegen en met succes door genoemden dienst naar uitbreiding van het sawah-oppervlak gestreefd.

Onderafdeeling 300. Gebouwen voor den Burgerlijken dienst.

De uitspraak van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken, weergegeven op blz. 510 van de Handelingen der eerste gewone zitting, is ook thans nog van volle kracht, doch had, zooals dat Departementshoofd deed uitkomen, alleen betrekking op maatregelen, waarvan het groote nut weliswaar niet kan worden ontkend, maar die toch niet geacht kunnen worden te voorzien in de meest dringende behoeften. Waar nu de gebouwen, voor welke op het ontwerp der aanvullingsbegrooting gelden zijn aangevraagd, tot de hoogst urgente, niet voor uitstel vatbare gerekend moeten worden, bestaat er naar vermeend wordt geen reden om te denken aan eene verandering van inzichten.

Wat aangaat den geuiten wensch om in vele gevallen bouwwerken te doen uitvoeren door particuliere aannemers, moge worden verwezen naar hetgeen te dien aanzien reeds bij de schriftelijke en mondelinge behandeling van het ontwerp van de voorloopige begrooting voor 1919 te berde is gebracht (gedrukt stuk No. 32, blz. 50 en 73 en No. 49 blz. 1, Handelingen blz. 424, 426, 427, 506, 507 en 515). Overigens zal, waar mogelijk, uitvoering van werken openbaar worden aanbesteed ten einde gevolg te geven aan de betreffende bepalingen van de Indische Comptabiliteitswet. Zoo bestaat o.a. het voornemen de uitvoering van de Nederlandsch-Indische Artsenschool met centrale burgerlijke ziekeninrichting en van de Koningin-Emmaschool te Soerabaja, zoodat van de Technische school te Djokjakarta, openbaar uit te besteden.

Met stelligheid kan verklaard worden, dat eene wijziging van gegadigden voor den bouw van de gevangenis te Pontianak naar den E. A. Waterstaatsambtenaar aldaar van de zijde van het Departement B. O. W. niet heeft plaats gehad. Aan elken gegadigde is eene teekening verstrekt, waarop, behalve de resultaten eener grondboring, nog eenige ter plaatse toepasselijke fundeeringswijzen zijn aangegeven.

Met den wensch tot het ontvangen van volledige en uitvoerige toelichtingen bij iederen post zal zooveel mogelijk rekening worden gehouden. Eenige soberheid blijft echter noodzakelijk, teneinde de overzichtelijkheid niet te schaden. Voorts moge er nog op worden gewezen, dat het dikwijls niet mogelijk is een post uitvoerig toe te lichten, omdat op het tijdstip, waarop de ramingen worden opgemaakt, de definitieve gegevens omtrent capaciteit enz. nog niet zijn ontvangen, zoodat alsdan alleen gebruik gemaakt kan worden van voorloopige gegevens.

Bij het toestaan van gelden voor woningbouw voor burgerlijke landsdienaren moet rekening worden ge-

houden met het beschikbare personeel. Daar juist in hoofdzaak op kleine, afgelegen plaatsen woningen worden gebouwd, valt van aannemershulp voor deze soort bouwwerken voorloopig weinig te verwachten. Van den eisch van rentabiliteit voor landswoningen is reeds afgezien.

Juiste en volledige gegevens met betrekking tot den achterstand op het gebied van woningbouw voor landsdienaren ontbreken, daar alleen de aanvragen zijn geregistreerd. Deze aanvragen geven echter een onvolledig beeld van de behoefte. Men zou daartoe alle betrokken autoriteiten moeten uitnoodigen een opgave te verstrekken van alle woningen, die zij noodig achten. Het ligt in de bedoeling de vergelijkende beoordeeling van de woningbehoefte op verschillende plaatsen en voor verschillende diensten op te dragen aan een gemengde commissie voor verzorging van de huisvesting van landsdienaren. Van de beschikbare fondsen en werkkrachten en vooral ook van het initiatief, dat door gemeenten ten aanzien van woningbouw zal worden genomen, zal afhangen in welk tempo de achterstand kan worden ingehaald.

De oplossing van het woningvraagstuk in algemeenen zin middels eene woningordonnantie wordt nog overwogen.

Bij het kampement te Soekaboemi is niet een gemeenschappelijk dagverblijf gebouwd, doch werd bij elke chambree een afzonderlijk dagverblijf ontworpen. Deze zijn van te geringe afmeting om voor het beoogde doel te dienen.

Waar het in de bedoeling ligt een soort kerklokaal te bouwen en daaraan eenige vertrekken te verbinden, waar samenkomsten gehouden kunnen worden en waar godsdienstonderwijs aan de kinderen der politiedienaren gegeven wordt, is het geraamde bedrag niet te hoog te noemen. Door andere gezindten werd de behoefte nog niet uitgesproken om over een soortgelijk gebouw de beschikking te erlangen; de enkele Katholieke politiedienaren gaan naar de Katholieke kerk, de Mohammedanen naar de missigit. Mocht evenwel die behoefte uitgesproken worden, waarop echter voorloopig zeer weinig kans bestaat, dan zal het thans op te richten gebouw zonder twijfel ook beschikbaar gesteld worden voor andere gezindten. Ten slotte zij medegedeeld, dat het gemiddelde aantal Christenpolitiedienaren per jaar heeft bedragen:

in 1913	352
1914	422
1915	316
1916	234
1917	372
1918	259

Bij het ontwerpen van de Kweekschool te Meester-Cornelis zal alle onnoodige luxe worden vermeden en zal getracht worden met eenvoudige middelen een aantrekkelijk geheel te verkrijgen.

Ten aanzien van het systeem, dat bij de huisvesting der leerlingen gevolgd zal worden, is nog geen beslissing genomen. Het ligt in de bedoeling hierover het oordeel te vragen van den Onderwijsraad. In verband daarmee kunnen de kosten van het complex ook thans

nog niet worden geraamd, omdat daartoe eerst de voor-ontwerpen gereed dienen te zijn en deze ontwerpen afhankelijk zijn van de ten aanzien van het kamersysteem te nemen beslissing.

De Hoogere Kweekschool te Poerworedjo heeft in totaal gekost f 385 314.— met inbegrip van externen-school, woningen voor het onderwijzend personeel, verlichting, rioleering en wegaanleg.

Een hospitaal voor lijdens aan besmettelijke ziekten ontbreekt niet alleen in Solo, doch ook op verschillende andere plaatsen. Langzamerhand zullen alle daarvoor in aanmerking komende plaatsen worden voorzien van z.g. „besmettelijke afdelingen”, waarvoor dan ook op de aanvullende begrooting van 1919 een bedrag van f 100000.— is gebracht. De volgorde, waarin deze inrichtingen behooren te worden opgericht, zal door den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst worden aangegeven.

Aan het quarantaine-station op Onrust en Kuiper kleven zeer zeker gebreken, maar bij de beoordeeling daarvan moet voor oogen worden gehouden, dat deze in 1911 gebouwde inrichting de eerste is geweest, welke in Indië werd tot stand gebracht, terwijl bovendien in verband met het uitbreken van de pest op Java en den verwachten terugkeer van pelgrims uit Mekka het station moest worden ontworpen en uitgevoerd in minder dan 12 maanden, hetgeen in hoofdzaak dan ook geschied is.

De ontwerpen voor deze inrichting zijn opgemaakt in overleg met den toenmaligen Hoofdinspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst en werden vooraf nog besproken met de Hoofden van het Geneeskundig Laboratorium en van het Instituut Pasteur. Bovendien werd ook gedurende den bouw voortdurend voeling gehouden met genoemden dienst, hetgeen bij herhaling geleid heeft tot verandering van reeds uitgevoerde bouwwerken, zoodat aangenomen mag worden, dat in het bestaande gebouwencomplex alle destijds geldende inzichten tot hun recht zijn gekomen.

Dat de inrichting voor de desinfectie van goederen foutief zou zijn, is eenigszins overdreven; inderdaad voldoet de bestaande inrichting niet geheel aan de tegenwoordig daaraan gestelde eischen, doch het schijnt niet onmogelijk haar door eenige wijziging aan billijke eischen te doen beantwoorden.

De toepassing van gewapend beton voor de daken van ziekenbarakken en van het desinfectiegebouw op het eiland Kuiper was een gevolg van den grooten spoed, die bij den bouw betracht moest worden. Bij dit materiaal worden inderdaad thans ernstige teleurstellingen ondervonden, doch hieraan kan afdoende en op niet te kostbare wijze worden tegemoet gekomen door het aanbrengen van nieuwe pannendaken op die gebouwen.

Dat de pelgrims gedurende hun verblijf op Onrust zich slechts eenmaal kunnen baden, was bij de oprichting van het station bekend en werd toenmaals voldoende geacht. In verband met het achteruit gaan van het debiet der artesische putten op genoemd eiland zal de aanleg van meerdere vergaarbakken waarschijnlijk weinig doeltreffend zijn, doch zal aanvoer van water van den vasten wal noodzakelijk wezen.

Naar de bruikbaarheid van het onderwerpelijke station in verband met de thans ter zake gesteld worden de eischen zal een onderzoek worden ingesteld en, overeenkomstig den wensch van den Volksraad, zullen de uitkomsten daarvan aan het College worden medegedeeld. Waar de constructieve fouten bekend zijn, zal dat onderzoek zich hoofdzakelijk uitstrekken over de vraag, hoe door verbouwing en verbetering tege moet is te komen aan die eischen.

Nadat door den Hoofdinspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst aan het Departement B. O. W. kennis was gegeven van het afbranden van het cholerahospitaal te Semarang, is door het Hoofd van genoemd Departement aan het Hoofd der 2de Waterstaatsafdeeling onverwijld de opdracht verstrekt om, in afwachting van het gereedkomen der begrotingsstukken voor den herbouw, al aanstonds met de uitvoering een aanvang te doen maken. Indien het ingesteld nader onderzoek inderdaad mocht wijzen op een hinderlijk gebrek aan voortvarendheid bij die uitvoering, zullen de schuldigen daarover ernstig worden onderhouden.

Het motief, dat het personeel voor de verplegingshuizen voor krankzinnigen reeds is uitgezonden, is niet aangevoerd voor den eigenlijken bouw der verplegingshuizen, waartoe reeds in 1917 in beginsel besloten was, maar wel om met dien bouw in 1919 een aanvang te doen maken.

In het bedrag van f 135 000, genoemd in de toelichting op den voor den bouw van landskantoren te Buitenzorg opgebrachten post, is begrepen eene som van f 92 000 voor het oprichten van kantoren, die thans in niet aan de eischen voldoende huurhuizen zijn ondergebracht. Voor die kantoren wordt te zamen een huur betaald van f 355 's maands.

Het ongeveer 6 jaar geleden opgerichte gebouw voor speciale diensten van het Departement van Landbouw blijft onveranderd. Het ligt in de bedoeling het aan de andere zijde der straat gelegen zeer oude frontgebouw af te breken, ten einde daarvoor in de plaats een nieuw frontgebouw op te trekken, waardoor belangrijk meer ruimte beschikbaar zal komen.

Onderafdeeling 305. Bruggen en wegen.

Ter bescherming van het particuliere land Kedoenggedé tegen de bandjirs der Tjibeët (een zijrivier der Tjitaroem) werd door den eigenaar van genoemd land op het hooger gelegen land Tjibaroesa (dus uiteraard met medewerking van den toenmaligen beheerder van dat land) indertijd een rivierdijk aangelegd van ongeveer 8 K.M. lengte tusschen Tjiranggon en Paser Tandjoeng.

Deze dijk schijnt niet voldoende hoog te zijn om de grootste bandjirs te keeren, zoodat op Kedoenggedé nog wel eens overlast van bandjirwater wordt ondervonden. Het hoogerliggend land Tjibaroesa daaren tegen ondervindt daarvan zoo goed als geen overlast.

In het vorig jaar wendde zich de eigenaar van eerst genoemd land tot den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken met het verzoek bedoeld dijkgedeelte te doen verbeteren en door den technischen dienst te doen onderhouden.

Een ontwerp voor die verbetering is opgemaakt.

terwijl met de betrokken landheeren in overleg is getreden omtrent een door hen in de kosten van verbetering en onderhoud te geven bijdrage. Dit overleg is nog niet beëindigd.

Het ondervonden waterbezwaar op Kedoenggedé schijnt overigens geenszins in de eerste plaats aan den toestand van meergenoemd dijkgedeelte te wijten te zijn.

Met het beschikbare personeel zou aan de voortzetting der thans op de buitengewesten in uitvoering zijnde wegen wellicht een half millioen gulden meer kunnen worden verwerkt, dan daarvoor is uitgetrokken. Het is echter, in verband met den stand van 's Lands geldmiddelen, niet raadzaam het aangevraagde bedrag met die som te verhoogden.

Aangezien de gegevens voor een zoo juist mogelijk overzicht van hetgeen vermoedelijk in de eerstvolgende tien jaren aan den aanleg van bruggen en wegen, zoowel in de buitengewesten als op Java, zal worden besteed, nog niet alle beschikbaar zijn, kan eene zoodanige opgave niet aanstonds overgelegd worden, maar zal zulks uiterlijk bij de ontwerp-begrooting voor 1920 plaats hebben.

In verband met het niet meer beschikbaarstellen van heerdienstplichtigen voor nieuwe werken op de buitengewesten, zal voor de uitvoering daarvan gebruik gemaakt moeten worden van:

- 1°. plaatselijk beschikbare vrije arbeiders;
- 2°. gestraften;
- 3°. van buiten afkomstig werkvolk, o.a. Chineezzen.

Een bepaalde algemeene regeling kan uiteraard nog niet worden getroffen. Voor elk bijzonder geval zal de wijze van voorziening van werkvolk overwogen moeten worden.

In den aanvang zullen de daarbij optredende bezwaren aanleiding geven tot vertraging in de geregelde uitvoering en tot duurdere werkwijzen.

Vertrouwd wordt, dat na een overgangstijdperk van eenige jaren de moeilijkheden, ontstaan door het niet meer beschikbaar zijn der heerdienstplichtigen, zullen zijn overwonnen.

De opvatting van de leden, die van meening zijn, dat het Algemeen Ingenieurscongres groote beteekenis voor deze gewesten zal hebben, wordt door de Regeering geheel gedeeld en Zij acht het uitgetrokken bedrag dan ook geenszins te hoog.

Door de Regeering is geenerlei toezegging gedaan, dat de uitvoerders van bevoeiingswerken zouden worden aangeschreven om die werken tevens zoo veel mogelijk te doen strekken in het belang van de hygiëne in de desa (verg. Gedrukte stukken Eerste Zitting I No. 49, blz. 6, 2^{de} kolom). De onlangs beëindigde gedachtenwisseling over een soortgelijk vraagstuk bij de riolering van de hoofdplaats Semarang heeft de overtuiging geschonken, dat het in beginsel geen aanbeveling verdient om open leidingen dienstbaar te maken aan den afvoer van faecaliën. Daar de bevoeiingsleidingen in den regel hooger gelegen zijn dan het omliggend terrein, kunnen zij bovendien voor den waterafvoer van geen nut zijn. Te dien aanzien is men aangewezen op de afvoerleidingen.

Onderafdeeling 313A. Subsidie Algemeen Ingenieurscongres.

Onderafdeeling 241A (afdeeling V).

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernements-
bedrijven.

Voor zoover hier bekend is in zake het wetsontwerp strekkende tot aankoop van eenige in de Lematang kolenvelden uitgegeven concessies, nog geen eindbeslissing genomen.

Zooals reeds is medegedeeld in de Nota van Antwoord betreffende de VIIIste afdeeling van het ontwerp der voorloopige begrooting voor 1919 (gedr. St. No. 42 blz. 2, slotzin), wordt in afwachting van verdere maatregelen de winning van kolen in Palembang voor rekening van den dienst der Staatsspoorwegen uitgevoerd en bekostigd uit de voor het verkrijgen van kolen beschikbare fondsen.

Voor inlichting nopens de plannen der Regeering ten aanzien van de Djambi-aardolievelden, zij verwezen naar het onder dagteekening van 7 November 1917 bij de IIde Kamer der Staten-Generaal ingediend wetsontwerp betreffende ontginning van aardolievelden in de residentie Djambi (zitting 1917—1918, onderwerp No. 249).

Reeds in de nota van antwoord betreffende de VIIIste afdeeling der ontwerp-begrooting voor 1919 (gedr. stuk No. 42, blz. 9, kolom 2) is medegedeeld, dat en waarom de Regeering de meening van verschillende leden, dat de inkoopprijs van het zout op Madoera dient te worden verhoogd, niet kan deelen. Ter aanvulling kan nog worden medegedeeld, dat de aanmaakskosten op alle andere plaatsen ter wereld belangrijker lager, zelfs minder dan de helft van den inkoopprijs op Madoera, bedragen, zoodat van afzet naar buiten reeds nu geen sprake kan zijn. Ook de komende grootindustrie, die veel zout zal behoeven, zal zich nu waarschijnlijk, maar bij verhooging zeker, tot het buitenland wenden. Zelfs rekening houdende met de stijging in de prijzen der eerste levensbehoeften op Madoera kan niet toegegeven worden, dat de inkoopprijs te laag zou zijn.

Van eene „nieuwe werkwijze” bij den zoutaanmaak op Madoera kan bezwaarlijk worden gesproken. Het betreft alleen een beter handhaven door verscherpt toezicht van van oudsher bestaande voorschriften, waarvande toepassing langzamerhand was verslapt. Het door de zoutmakers geleverde product liet dientengevolg vaak veel te wenschen over. Verontreiniging kwam veelvuldig voor, wat herhaaldelijk aanleiding gaf tot gegronde klachten van de verbruikers en tot moeilijkheden bij de brikettering van het zout.

Uiteraard heeft het verscherpte toezicht van de Regie op den aanmaak de daarop drukkende lasten eenigszins opgevoerd, doch deze vermeerdering van lasten komt in hoofdzaak neer niet op de groote masseder zoutmakende bevolking, die op vast dagloon dat beheerscht wordt door den plaatselijken loonstandaard, werkzaam is, maar op de panbezitters. De bij de Regeering uitgeoefende aandrang tot verhoging van den zoutprijs is dan ook, zooals het onderzoek heeft uitgewezen, slechts uitgegaan van de panbezitters.

De Regeering heeft gemeend hen in de vermeerdering van lasten te moeten tegemoet komen, evenwel

niet door verhooging van den zoutprijs, maar door de meerdere lasten zooveel mogelijk af te wentelen van den aanmaak en door het Gouvernement te doen dragen.

In deze richting zijn thans op Madoera maatregelen voorbereid en ook reeds getroffen, welke de algemeene instemming hebben verworven.

Een verhooging van den zoutprijs acht de Regeering op grond van het bovenstaande niet gewettigd. Eene verhooging met f 10.—, waarvan de wenschelijkheid door een der leden werd betoogd, zou 's Lands uitgaven slechts noodeloos met f 900 000 per jaar verhoogen.

Voor het oogenblik ligt het alleen in de bedoeling het tarief voor de z.g. lange lijnen, dat zijn de telefonische aansluitingen van geabonneerden, wonende op grooten afstand van den plaatselijken kring der telefoonnetten, te verhoogen.

Gebleken is toch, dat op dit onderdeel van den dienst bij het bestaande tarief verlies wordt geleden, hetgeen niet bij een goede bedrijfsvoering past.

In overweging is voorts eene verhooging van het locale-gesprekkentarief. Het ligt in de bedoeling hiermede gepaard te doen gaan eene verlaging der interlocale-telefoontarieven.

Op de inkomende en uitgaande telegrammen wordt door de telegraafadministratie het toezicht uitgeoefend, dat voortvloeit uit Staatsblad No. 719 van 1917 alsmede uit artikel 36 van het Reglement van den Telegraafdienst.

Ingevolge deze bepalingen worden bijzondere telegrammen, waarvan de inhoud of overseining gevaarlijk schijnt voor den Staat of in strijd wordt geacht met de wetten des Lands, de openbare orde of de goede zeden, niet overgeseind of, zoo dit reeds heeft plaats gehad, door het kantoor van bestemming aangehouden of gestuit.

Omtrent de rechtmatigheid van de niet-overseining, aanhouding of stuiting beslist de hoogste ter plaatse van afzending of bestemming aanwezige burgerlijke landsdienaar, terwijl aan den afzender de niet-overseining, aanhouding of stuiting met opgaaft van redenen wordt medegedeeld, wanneer de betrokken autoriteit heeft beslist, dat een en ander rechtmatig is geschied.

In het binnenlandsch verkeer kunnen ingevolge artikel 12 van het Reglement voor den Gouvernements-Telegraafdienst (Staatsblad 1907 No. 67) de telegrammen worden gesteld in elke taal, waarvan de letters door de bij den Telegraafdienst in Nederlandsch-Indië in gebruik zijnde seintekens kunnen worden overgebracht, zoodat uit dien hoofde tegen het bezigen van de Javaansche taal voorheen nimmer bezwaar is gemaakt.

De huidige politieke omstandigheden, als gevolg waarvan op het telegraafverkeer door het telegraafpersoneel een meer intensief toezicht als bedoeld in artikel 36 van evengenoemd Staatsblad moet kunnen worden uitgeoefend, hebben er echter toe genoodzaakt enkel bij wijze van tijdelijken maatregel (Staatsblad 1914 No. 541, gewijzigd bij Staatsblad 1914 No. 572) de te bezigen talen te beperken tot het Nederlandsch, Maleisch, Fransch, Engelsch en Duitsch.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 330, a. Beheersuitgaven van den dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

Naar aanleiding van de door enkele leden uitgesproken meening, dat exploitatie van waterkrachten door den Staat regel behoort te zijn, zij er op gewezen dat blijkens de in Hare Nota van Antwoord betreffende de VIIIste Afdeeling van het ontwerp der voorloopige begrooting voor 1919 (gedr. St. No. 42 blz. 4 kol. 2) gegeven inlichtingen door de Regeering het standpunt wordt ingenomen, dat die exploitatie van overheidswege dient te geschieden daar, waar het algemeen belang zulks gebiedt.

De vraag, of verwacht kan worden dat met de ontginning van de ijzer- en nikkelertsafzettingen in Z.-O. Celebes spoedig kan worden begonnen, is reeds beantwoord in de Nota van Antwoord betreffende de VIIIste afdeeling van het ontwerp der voorloopige begrooting voor 1919 (Gedr. St. No. 42, blz. 3 al. 4 v. b.). Daarbij is erop gewezen, dat, gezien de talrijke moeilijke vraagstukken zoowel van technischen als van economischen aard, die bij het onderzoek naar de mogelijkheid van ontginning en verwerking van het Celebeserts rijzen, er nog geruime tijd zal verlopen, voordat uitvoering zal kunnen worden gegeven aan plannen om bedoelde ertsafzettingen in ontginning te brengen.

Volgens de gegevens, verstrekt door den leverancier van de voor het radiotelegrafisch station te Bandoeng benodigde zend-installaties, zal dit station in staat zijn eene practisch gesproken voortdurende verbinding met het moederland te onderhouden, zoodat zij alsdan indien noodig, ook zonder bezwaar voor handelsdoeleinden zal kunnen worden benut. De ervaring zal echter moeten leeren in hoeverre de uit te zenden installatie aan die verwachtingen zal beantwoorden.

De vermelding in de dagbladen, dat het draadloos station in Bandoeng reeds geruimen tijd berichten opving, is inderdaad juist.

Tot openbaarmaking dier berichten kon eerst worden overgegaan, nadat van den Minister van Koloniën bericht was ontvangen, dat hiertegen geen bezwaren bestonden.

Dat door de in de Bandoengsche hoogvlakte ontworpen elektrische centrale ook stroom aan derden zal worden geleverd, is reeds vermeld in de Memorie van Toelichting van het ontwerp van de voorloopige begrooting voor 1919 (Gedr. St. No 6 blz. 108 al. 1 v.b.). Tevens blijkt uit die toelichting, dat de opbrengst van vorenbedoelde stroomlevering is geraamd op f 75 000 's jaars.

Het is nog onzeker, of oprichting op de Bandoengsche hoogvlakte van een Gouvernements-stikstof-industrie mogelijk zal zijn.

Onderafdeeling 343, b. Kapitaalsuitgaven voor de Staatsspoor- en Tramwegen.

Naar aanleiding van de vraag, of het niet wensche-lijk zou zijn van Slahoeng-S.S. vrachtauto's naar Patjitan te laten rijden, wordt medegedeeld, dat een Landsautomobiëldienst tusschen Patjitan via Slahoeng naar Balong, het tegenwoordig eindpunt van de tram, in voorbereiding is. De voor dien dienst bestelde wagen kunnen binnenkort worden verwacht, terwijl de ope-

ning van dien dienst waarschijnlijk nog voor het einde van dit jaar kan worden tegemoet gezien.

In verband met het bepleiten door een der leden van de wenschelijkheid om een Landsautomobiëldienst tusschen Soerakarta en Wonogiri in te stellen, wordt er de aandacht op gevestigd, dat bij het Gouvernementsbesluit van 28 October 1913 No. 13 aan de Nederlandsch-Indische Spoorweg-Maatschappij concessie is verleend om hare stoomtramlijn Solo—Bojolali te verlengen van de hoofdplaats Soerakarta over Wonogiri naar Kakap en dat bedoelde Maatschappij reeds met de uitvoering der werkzaamheden voor deze verlenging een aanvang heeft gemaakt. Onder die omstandigheden kan van het openen van een Landsautodienst tusschen genoemde plaatsen moeilijk sprake zijn.

Ter nadere verklaring van het achterwege blijven op deze aanvullings-begrooting van een post voor den aanleg van spoor- en tramwegen in de Buitengewesten zij medegedeeld, dat eerst onder dagteekening van 18 October jl. eene telegrafische mededeeling van den nieuw opgetreden Minister van Koloniën ter zake werd ontvangen, waarvan de inhoud nadere overweging nog noodzakelijk maakte.

De Regeering stelt zich voor deze aangelegenheid bij afzonderlijk wetsontwerp opnieuw aanhangig te maken.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Naar aanleiding van den door eenige leden uitgesproken wensch om inlichtingen omtrent den geest in het Leger, die huns inziens verre van bevredigend zou zijn, kan worden herhaald hetgeen bij de behandeling van de ontwerp-begrooting voor 1919 te dien aanzien werd medegedeeld. Van een algemeen ontevreden geest onder de militairen is gelukkig ook thans geen sprake.

Behoudens de op 1 en 2 September jl. te Batavia en voor enkele dagen te Salatiga plaats gehad hebbende ongeregelheden, zijn geen ordeverstoringen voorgekomen, waarin militairen der landmacht betrokken zijn geweest.

Uit het rapport omtrent de ongeregelheden te Batavia is gebleken, dat een 100-tal Europeesche militairen daaraan heeft deelgenomen; voorts dat de leiding van Soerabaia is uitgegaan, gedeeltelijk ook van den Bond van minder marinepersoneel, welke getracht heeft door leden van het leger pamfletten te doen verspreiden, als protest tegen de veroordeeling van de dienstweigeraars op Harer Majesteits „Koningin-Regentes”.

Uit daaromtrent ingekomen berichten blijkt, dat met bedoelde demonstratie geenszins algemeen door de soldaten wordt ingestemd.

De onlangs bij Regeeringsschrijven aanbevolen maatregel om bij rampen de hulp der militairen in te roepen, heeft niet zoozeer de strekking om de ontevredenheid in het leger „weg te nemen” als wel om mede daardoor zooveel mogelijk de eentonigheid van het soldatenleven, nu groote expedities uitzondering zijn geworden, te verminderen.

Zoo is thans ook het denkbeeld in overweging om voor de Europeesche militairen de gelegenheid weer

open te stellen om geplaatst te worden op de eilanden buiten Java.

Overigens wordt gestadig voortgegaan met het overwegen en treffen van maatregelen tot verbetering van de toestanden in het leger.

Dezer dagen heeft de benoeming plaats gehad van eene commissie, waarin ook militairen beneden den rang van officier zitting hebben, welke commissie de militaire inkomsten zal vergelijken met die van de ongeveer in overeenkomstigen stand geplaatste andere militaire en niet-militaire landsdienaren en van hare bevinding verslag uitbrengen. Deze bevinding zal de basis moeten leveren voor de verdere herziening van de materiele stelling der militairen in het algemeen. Ten aanzien van de opmerkingen in zake gelijke behandeling van miliciens en vrijwilligers kan mede worden volstaan met de dienaangaande in de beantwoording van het voorloopig verslag op de ontwerp-begrooting voor 1919 gegeven verklaring, dat alle voorschriften en bepalingen voor beide categorieën van landsdienaren volkomen gelijk zijn. In verband met den korteren dienstdienst onder de wapenen heeft voor miliciens voorloopig eene gewijzigde verstrekking van kleeding plaats, waarin echter geenszins eenige bevoorrechtiging kan worden gezien.

Ter uitvoering van artikel 8 van het dienstplichtbesluit (Staatsblad 1918 N^o 70) is bij het besluit in Staatsblad 1918 N^o 271 eene voorloopige regeling vastgesteld voor de toekenning van tegemoetkomingen in de middelen tot levensonderhoud van het gezin of andere van den dienstplichtige afhankelijke personen, tijdens het verblijf in werkelijken dienst van den kostwinner.

Er bestaat geen bezwaar tegen inzicht te geven in den toestand in de strafgevangenis te Tjimahi. Mochten enkele leden van den Volksraad een bezoek aan die inrichting wenschen te brengen, dan is de Legercommandant bereid hen daartoe in de gelegenheid te stellen.

In hoever de verklaringen, die de heer Brandsteder volgens de dagbladen met betrekking tot die inrichting voor den Raad van Justitie te Soerabaja heeft afgelegd, juist zijn, kan blijken uit het navolgende.

Het voor die inrichting vastgestelde reglement wordt naar behooren opgevolgd.

Voorstellen om het strafstelsel te wijzigen overeenkomstig dat in de burgerlijke gevangnissen, zijn in behandeling.

Aan de straf van rottingslagen werden van 1912 af tot het jaar 1917 in het geheel 9 Europeesche militairen onderworpen.

Gedurende het jaar 1917 werd die lijfstraf opgelegd aan 2 niet-Europeesche en 10 Europeesche (¹), van den militairen stand vervallen verklaarde, veroordeelden, terwijl in het loopende jaar die straf niet behoefde toegepast te worden.

Voor het toedienen van die straf wordt telkens een der korporaa's, niet volgens toerbeurt, bepaaldelijk aangewezen.

Voor zoover is kunnen worden nagegaan, is het nim-

(¹) Deze veroordeelden waren tijdelijk in de militaire strafgevangenis opgenomen wegens gemis aan ruimte in de burgerlijke gevangenis. Voor het meerendeel waren het gewezen militairen, onder wie niet dan met de zwaarste straffen orde en tucht waren te handhaven.

de heeren Pabst en Radjiman gestelde vraag, afgelegde verklaring, dat de Regeering in beginsel instemt met de opvatting, dat de betaling der tot verschillende rassen behoorende niet-Europeesche militairen gelijk moet zijn, maar dat slechts geleidelijk tot die gelijkstelling kan worden overgegaan en zulks mede uit hoofde van de bijzonder hoge uitgaven, welke daartoe gevorderd worden.

Aan vorenstaande verklaring valt niets toe te voegen; volstaan moge worden met de aandacht er op te vestigen, dat op de ontwerp-begrooting voor 1919 hoge bedragen zijn uitgetrokken om het verschil in dienstvoorwaarden tusschen de drie hoofdgroepen (Europeanen, Amboineezen (Menadoneezen), Inlanders) tot geringere afmetingen terug te brengen, in sommige opzichten zelfs geheel op te heffen.

Hoofdstuk I. Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 93. Verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen.

De opmerking betreffende den datum van ingang van de nieuwe verlofsbezoldiging voor de officieren heeft blijkbaar betrekking op het laatste lid der toelichtingen bij de onderafdeelingen 93 en 358b (gedrukt stuk No. 3, bladzijde 1).

Omtrent deze opmerking zij medegedeeld, dat het verlenen van terugwerkende kracht aan eenigen maatregel altijd een min of meer willekeurig karakter draagt. Toevalligerwijs is de laatste herziening van de activiteitsbezoldiging der officieren eerst in 1917 tot stand gekomen, doch die herziening had evengoed kunnen dateeren van 5 à 10 jaren geleden, in welk geval van terugwerkende kracht toch zeker wel geen sprake zou zijn geweest. In dit geval werd het niet noodig geoordeeld de nieuwe bepalingen in werking te doen treden op een tijdstip, voorafgaande aan den 1^{sten} Januari van het volgend jaar (1919).

Het geldelijk bevoordeelen van zieke landsdienaren boven de overige verdient in het algemeen uit een billijksheidsoogpunt weinig aanbeveling en de toepassing van dat beginsel zou zeker niet bijdragen tot het aankweken van een goeden geest.

Onderafdeeling 363, onderdeel b. Uitgaven van personeel aard van de afzonderlijke Inlandsche korpsen.

In verband met de opmerking, dat de officieren van de Barisans buitengewoon slecht betaald worden, kan worden medegedeeld, dat sedert eenigen tijd eene algeheele herziening van de opleiding tot officier bij de korpsen barisan en het legioen van Mangkoe Negoro ter hand is genomen.

Niet alleen zullen zoowel de toekomstige officieren, als de tegenwoordige, die blijken geven aan de nieuwe eischen te voldoen, beduidend beter bezoldigd worden dan thans het geval is, doch ook de betaling van hen, die reeds in dienst zijn, doch geen kans meer zien te voldoen aan de nieuwere eischen van kennis en ontwikkeling, zal verbeterd worden.

De daarmede verband houdende werkzaamheden zijn zoodanig gevorderd, dat met vorenbedoelde herziening rekening zal kunnen worden gehouden bij de ontwerp-begrooting voor 1920.

Omtrent het strafwezen voor de militairen zijn door de Regeering voorstellen gedaan aan het Opperbestuur. Den Minister van Koloniën is eenigen tijd geleden telegrafisch verzocht de afdoening te bespoedigen.

Onderafdeeling 381. Voorzieningen van materieelen aard.

Naar aanleiding van de betoogde wenschelijkheid om de voeding van de militairen geheel ten laste van het Gouvernement te nemen, wordt opgemerkt dat dit vraagstuk sedert eenigen tijd bij het Departement van Oorlog in studie is genomen.

De muurkastjes, die zullen worden verstrekt boven en behalve de kleedingkisten, worden inderdaad zeer noodig geacht.

Aangezien met den aanmaak van het totaal benoedigde aantal (\pm 37 000) echter veel tijd en arbeid gemoeid is, in het gewenscht om de beschikbaarstelling van de kastjes geleidelijk te doen plaats hebben.

Onderafdeeling 383, a. Reis- en verblijfkosten.

Het heeft tot nog toe niet in de bedoeling gelegen een nieuwe regeling voor reis- en verblijfkosten voor Amboineesche en Inlandsche militairen samen te stellen. De behoefte daaraan wordt dan ook niet gevoeld, omdat ter zake alles reeds op voldoende wijze in de militaire tarieven en voorschriften is vastgesteld.

Wat de reiskosten betreft, wordt aangeteekend, dat voor zoover daarop aanspraak is toegekend, steeds van Landswege in de benoedigde vervoermiddelen wordt voorzien, en dat zulks ook plaats vindt ten opzichte van de gelegenheid tot overnachten; bovendien wordt aan den reizende een bedrag uitgekeerd ter voorziening in zijne voeding.

De Amboineesche en Inlandsche militairen worden ten deze op overeenkomstige wijze behandeld als hunne Europeesche rang- en standgenooten, met dien verstande, dat ten behoeve van elk der leden van het wettig gezin van laatstbedoelde klassen van militairen sedert 1 September 1918 bij dienstreizen een bedrag wordt te goed gedaan met het oog op de meerdere uitgaven voor de voeding gedurende de reis en dat een overeenkomstige regeling ten behoeve van de leden van het wettig gezin van Amboineesche en Inlandsche militairen bij de Regeering is ingediend en zoo mogelijk nog bij de tweede nota van wijzigingen op deze aanvullingsbegroting zal worden gebracht.

Onderafdeeling 419. Inrichting van een vliegekamp nabij Bandoeng.

Met betrekking tot de opmerkingen omtrent den vliegdienst wordt het onderstaande medegedeeld.

Bij de in 1917 door het Departement van Oorlog gedane voorstellen werd bepaaldelijk op den voorgrond gesteld, dat „in oorlogstijd slechts dan nut kon worden getrokken van een vliegafdeeling, indien het vliegekamp kon worden gevestigd binnen de stelling op de hoogvlakte van Bandoeng”. En het is juist op grond van de in het aangehaald artikel genoemde bezwaren — welke nitsluitend gelden de keuze van het terrein voor een vliegschool —, dat de opleiding der leerlingen-vliegenier nog steeds te Kalidjati plaats heeft, tot tijd en wijle afdoende — nl. door geregelde vluchten van volledig geoefende en bekwame vliegeniers in verband met aerologische waarnemingen — zal zijn gebleken, dat het vliegekamp te Soekamiskin voor bedoelde opleiding geen overwegende bezwaren oplevert.

Tot nog toe heeft dit vliegekamp geheel voldaan aan de verwachting, die daaromtrent t. a. z. van de bruikbaarheid in oorlogstijd wordt gekoesterd, en er bestaat vooralsnog geen redelijke grond tot twijfel, of het aan die verwachting ook zal blijven voldoen.

Op een in den aanvang van 1916 ingekomen verzoek van den heer Vreeburg om aanstelling tot ingenieur bij den Nederlandsch-Indischen vliegdiens werd aanvankelijk niet ingegaan, omdat inwilliging van bedoeld verzoek voorloopig niet noodzakelijk werd geacht.

Bij nader inzien evenwel werd (in Juli 1916) de onverwilde uitzending van genoemden ingenieur verzocht en gevraagd — zoo dat niet mogelijk mocht zijn — de noodige stappen te doen, welke der Indische proefvliegafdeeling de diensten van den heer Vreeburg onmiddellijk na de demobilisatie van het Nederlandsche Leger zouden verzekeren.

Sedert werd omtrent deze aangelegenheid uit Nederland niets meer vernomen.

Het ligt in de bedoeling om in de samenstelling der Indische luchtvaartafdeeling behalve een luchtvaartkundig ingenieur ook een werktuigkundig ingenieur, specialiteit op het gebied van luchtvaartmotortechniek, op te nemen.

Indertijd heeft een voorstel om aan nagelaten betrekkingen van verongelukte vliegeniers alsook aan militairen, die ten gevolge van een vliegongeluk ongeschikt zijn geworden voor den militairen dienst, van landswege een uitkeering te verzekeren, de instemming van den Minister van Koloniën niet kunnen verwerven en was Zijne Excellentie van oordeel, dat de voorziening in deze aangelegenheid moest worden gezocht in het toekennen van hoogere bezoldiging en van bijzondere geldelijke belooningen voor bepaalde verrichtingen.

Bij het Departement van Oorlog is een nader voorstel in eerstbedoelden zin in bewerking.

Hoewel de toestand bij den militairen vliegdiens, wat de hoeveelheid materieel betreft — als gevolg van de door den oorlog in het leven geroepen omstandigheden — niet rooskleurig kan worden genoemd, bestaat vooralsnog geen reden om dien dienst geheel stop te zetten, te minder, omdat voortdurende oefening noodig is om de vliegvaardigheid te onderhouden.

Maatregelen, strekkende om den vliegdiens in de naaste toekomst op breed en wetenschappelijken grondslag te vestigen, zijn bij het Departement van Oorlog in voorbereiding.

De bewering in de dagbladen, dat de jongste ernstige vliegongelukken te wijten zouden zijn aan het slechte gehalte van het materieel, is ten eenen male onjuist.

Met het oog op de nabijheid van Bandoeng, waarmede het vliegakamp te Soekamiskin telefonisch is verbonden, werd vermeend, dat de aanwezigheid van een geneesheer op het vliegterrein tijdens de vluchten op dat terrein zelf niet noodzakelijk was. Hoewel die noodzakelijkheid ook thans geenszins vaststaat, zijn niettemin maatregelen genomen, opdat voortaan steeds een geneesheer te Soekamiskin beschikbaar zij, wanneer aldaar wordt gevlogen.

Dat de toelagen voor de vliegeniers te gering zouden zijn, kan vooralsnog niet worden toegegeven, doch zal andermaal ernstig worden nagegaan.

Inlanders zijn niet uitgesloten van dienstneming bij het vliegakorps. Dat tot nog toe geen aanneming plaats had van personen van dien landaard, vindt zijn oorzaak uitsluitend in de zeer beperkte organisatie van het vliegwezen, welke o.a. het nemen van proeven met de bruikbaarheid van Inlanders thans nog niet wenschelijk maakt.

Niet-militairen — van welken zich enkele voor den vliegdiensl hadden aangeboden — kunnen uiteraard niet worden aangenomen, daar geen enkele waarborg bestaat, dat in oorlogstijd over hunne diensten zal kunnen worden beschikt, en zij meestal ook zeer beperkt waren in den tijd, dien zij voor de vliegopleiding beschikbaar konden stellen.

Eene opleiding tot militair vliegenier eischt minstens 2 jaar onafgebroken dagelijksche oefening, terwijl ook daarna het geleerde behoort te worden onderhouden. Slechts burgers, die een militair verband wenschen aan te gaan en overigens ook voor den vliegdiensl geschikt bevonden worden, zouden daar een plaatsing kunnen vinden.

Onderafdeeling 419A. Uitgaven voor vrijwilligerskorpsen.

Omtrent de militaire bruikbaarheid van het vrijwilligerskorps ter Oostkust van Sumatra staan geen gegevens van den laatsten tijd ten dienste. Eenigen tijd geleden is den Militairen Commandant van Atjeh en Onderhoorigheden opgedragen zich dienaangaande op de hoogte te stellen en daaromtrent verslag uit te brengen.

In ieder geval ligt het in de bedoeling, om het korps, in vereeniging met de in Atjeh en ter Oostkust van Sumatra gelegeerde troepen, te doen deelnemen aan de verdediging van het gewest tegen een aanslag van buiten. Het zal daartoe bij oorlogsgevaar tijdig moeten worden gemobiliseerd, ten einde de geoefendheid nog zooveel mogelijk te vermeerderen.

De uitgaven voor het korps gedaan, hebben op grond van het vorenstaande ongetwijfeld ten rechte plaats gehad en zouden zelfs te rechtvaardigen zijn, indien aan het korps de meer beperkte taak ware toegedacht van verzekering van de inwendige orde en rust, de beveiliging van personen en goederen in buitengewone tijdsomstandigheden.

De statuten van het korps worden ter griffie van den Volksraad neergelegd.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

Naar aanleiding van de gevraagde inlichtingen omtrent de eenigen tijd geleden voorgevallen onregelmatigheid op Hr. Ms. „Koningin Regentes” wordt het volgende medegedeeld.

Door een verlengd verblijf van Hr. Ms. Koningin Regentes in de Ambonsche wateren moest, om niet beneden het toegestane minimum te komen, begin Juni te Ambon 1000 K.G. rijst worden aangekocht en kon daarvoor door den leverancier slechts roode rijst worden geleverd, die overigens bij keuring goed van smaak was bevonden en bestemd werd voor verstrekking bij het ochtendschaften, terwijl bij ragout en stokvisch des middags witte rijst zou worden verstrekt.

Op 4 Juni werd algemeen over de soort der verstrekte rijst gereclameerd. De chef der wachtdivisie welke de rijst na de reclame had geproefd, heeft deze goedgekeurd.

Naar aanleiding van deze reclame werd bij aanplakking bekend gemaakt, waarom noodzakelijk van de gewone verstrekking van witte rijst moest worden afgeweken en dat de Commandant verwachtte, da

over de soort van het verstrekte voedsel verdere reclames zouden achterwege blijven.

Op 5 Juni werd dezelfde reclame over de soort rijst door velen, hoewel niet door allen, herhaald en werd hierop geantwoord, dat de reclame niet in behandeling zou worden genomen.

Met baksgewijs-appèl trad dien morgen te 6 uur na het schaften de geheele equipage aan, behalve een marinier 1^e klasse, president der afdeeling van den bond voor M.M.P. aan boord.

Deze marinier weigerde dienst en werd in arrest gesteld.

Het hijschen van 2 sloepen na afloop van het baksgewijs-appèl ging slecht door onwil en daarbij weigerde één der matrozen dienst, die eveneens in arrest werd gesteld.

Na het 2^e ontbijt te 8 u. 45' gaven weinigen gehoor aan het sein voor vóór-parade en verzamelde zich een aantal matrozen en mariniers in het z.g.n. Javanenlogies en zong daar liederen.

De Eerste Officier liet appèl blazen voor baksgewijs, waaraan door de genoemde schepelingen geen gevolg werd gegeven, ook niet, nadat een ieder dezer schepelingen persoonlijk gelast was naar baksgewijs te gaan door den officier van dienst en den officier van het benedenschip. Men eischte eerst de loslating der beide vóórarrestanten.

De Commandant liet daarop de zeeofficieren en de scheepsonderofficieren zich met geladen revolvers wapenen en begaf zich, vergezeld door eenige officieren en onderofficieren, in het Javanenlogies, waar onmiddellijk alle lawaai verstomde en op een enkele na allen opstonden.

Met luider stemme deelde de Commandant toen mede, dat hij eenige schepelingen zou noemen, welke zich aan dek moesten begeven en gaf daarna aan 18 man, die hij als de belhamels beschouwde, order om naar dek te gaan en zich aldaar bij één der Luitenants ter zee 1^e klasse te melden.

Allen voldeden hieraan op enkelen na, welke onder gewapend geleide, doch zonder verzet, werden weggebracht.

Van een tweetal schepelingen, welke riepen: „Wij blijven eischen” en „Wij blijven als een paal staan” werd de tweede nog naar dek gezonden; de eerste werd niet bekend. Een ander matroos, welke trachtte de waterdichte deur voor officieren te sluiten, werd evenals de vorigen voor overbrenging naar den wal aangewezen.

De overgebleven schepelingen liet de Commandant door een schildwacht en een gewapend onderofficier aan den ingang van het Javanenlogies bewaken, terwijl de officier van het benedenschip met het toezicht werd belast.

Vóór de algemeene weigering weigerde aan dek nog een matroos dienst, overigens had aan dek verder alles een rustig verloop gehad.

De 20 man uit het Javanenlogies en de 3 vóórarrestanten werden aan wal gebracht en door de Landmacht in arrest gesteld.

Den achtergeblevenen in het Javanenlogies was aangezegd, dat zij tot 5 uur N. M. in de gelegenheid werden gesteld om op eigen verzoek weder aan het werk

te gaan. Slechts door 7 schepelingen, die later disciplinair werden gestraft, is in dien zin gehandeld.

Het schip is na afgifte der 23 arrestanten naar zee vertrokken en 6 Juni 10 uur V. M. weder te Ambon teruggekeerd, waarna nog 4 belhamels, die zich als leider hadden opgeworpen, aan wal in arrest werden gesteld. De 59 overigen in het Javanenlogies kalmeerden sindsdien geheel.

De Eskader-Commandant deed Hr. Ms. Koningin Regentes opkomen naar Makasser, waar de 59 overgebleven arrestanten werden gedebarqueerd en in arrest gesteld in het fort onder verantwoording van de Landmacht. Het eenige incident, dat zich daarbij voordeed was, dat er eenige schepelingen de Internationale trachtten te zingen, doch onmiddellijk zwegen, toen zij bij name werden aangeropen.

Den 15en Juni kwamen per pakketboot de 27 belhamels van Ambon te Makasser aan en werden aldaar eveneens in arrest gesteld. Incidenten deden zich daarbij van marinezijde niet voor; wel zijn twee te Makasser wonende onderwijzers 's ochtends om ± 4 uur bij het meren van de pakketboot aan boord gekomen om dezen belhamels de hand te schudden en geluk te wenschen.

De berechting dezer uitgebreide dienstweigerin heeft door den Krijgsraad aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” te Makasser plaats gehad.

De opgelegde straffen bedroegen:

voor	2	man	12	maanden	gevangenisstraf,
„	1	„	10	„	„
„	4	„	9	„	„
„	1	„	8	„	„
„	2	„	7	„	„
„	5	„	6	„	„
„	1	„	5	„	„
„	62	„	4	„	„
„	7	„	3	„	„

terwijl aan 35 der veroordeelden het recht werd onzegd om verder bij de gewapende macht te dienen. Eén der dienstweigeraars is nog niet veroordeeld, daar twijfel is gerezen omtrent diens toerekenbaarheid.

De veroordeelden werden allen te Onrust gevangengezet, waarheen zij zonder verdere incidenten met ologsschepen zijn vervoerd, omdat alle gevangenis met gelegenheid tot huisvesting voor Europeesche gevangenen al sedert eenige jaren sterk overvuld zijn. Dit moet voornamelijk wordt geweten aan het stoetzen van het geregelde passagiers-vervoer tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië, waardoor opzending van veroordeelde militairen en schepelingen, die hun straf in Nederland moeten ondergaan, voorshands niet mogelijk is.

Dat genoemd eiland ongezond zou zijn, berust op een dwaling. Sedert op de eilanden Kuiper en Onrust een quarantaine-inrichting is gevestigd, die onder beheer en toezicht staat van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, en door dien dienst in het belang der hygië in het bijzonder ter bestrijding van de malaria, do treffende maatregelen zijn genomen, zijn die eiland intgendeel zóó gezond, dat zij met succes als herstellingsoord worden gebezigd.

Afgescheiden van de omstandigheid, dat het in

bedoeling ligt de thans nog op het eiland Onrust ondergebrachte 21 Europeesche veroordeelden, wier straf-tijd nog niet is afgelopen, zoo spoedig mogelijk naar Nederland op te zenden, zou het zeker niet in het belang van den gezondheidstoestand dier gewezen schepelingen zijn, ze thans naar een andere gevangenis over te brengen.

Het ligt in de bedoeling de gestraften, die van den militairen dienst zijn ontslagen en wier straf-tijd nog niet zal zijn verstreken, met een der schepen van het convooi naar Nederland op te zenden ter verdere tenuitvoerlegging van hun straf. (Indisch Staatsblad 1887 No. 102, 1903 No. 251, 1917 No. 497).

Hetzelfde geldt voor hen, wier straf-tijd bij vertrek van die schepen zal zijn verstreken, doch die hier te Lande geen voldoende middelen van bestaan hebben.

Van negentien der van den zeedienst vervallen verklaarde schepelingen was de straf-tijd op 3 October en van één op 2 November verstreken; in verband met hunne vervallen-verklaring van den zeedienst is op hen artikel 17, letter C van het toelatingsbesluit, bepalende dat de toelatingsbepalingen o.a. niet toepasselijk zijn op hen, die behooren tot de Nederlandsche Marine, niet verder toepasselijk. Zij zijn dus, evenals ieder ander Nederlander of vreemdeling, onderworpen aan de toelatingsbepalingen.

Ter voldoening aan de ter zake geldende voorschriften (artikel 9 Toelatingsbesluit) moest op 3 October aan 15 schepelingen wegens gemis aan voldoende middelen van bestaan de toelating worden geweigerd. Aan de daarbij gestelde voorwaarden, dat zij op eene betrekking dan wel een bezit van f 500 konden wijzen, voldeden toen vier personen. Genoemd bedrag werd voldoende geacht om hen in staat te stellen in afwachting van het verkrijgen van vaste inkomsten voorloojig behoorlijk in hun onderhoud te voorzien.

Op de geweigerde schepelingen werd artikel 13 van het Toelatingsbesluit toegepast; hun werd als plaats, alwaar zij in verzekerde bewaring moesten blijven, het eiland Onrust aangewezen, met dien verstande, dat zij in tegenstelling met de schepelingen, wier straf-tijd nog niet is verstreken, in de quarantaine barakken worden gehuisvest en hun op het eiland overigens vrijheid van beweging wordt gelaten.

Sedert werden van de 20 schepelingen, wier straf-tijd is afgelopen, nog 7 toegelaten, zoodat er thans nog $20 - (4 + 7) = 9$ overblijven, van wie er twee zich in het Militair hospitaal bevinden. Ook deze personen zullen, zoodra zij erin slagen zich te voorzien van voldoende eigen middelen van bestaan, in Nederlandsch-Indië worden toegelaten.

Voor het geval de onzekerheid omtrent het tijdstip van terugkeer naar Nederland van de schepen van het convooi niet spoedig wordt opgeheven, zal overwogen worden op welke andere wijze dan door een gedwongen verblijf op Onrust eenige waarborgen zullen kunnen worden verkregen, dat de overblijvende gewezen schepelingen, die hier geen middelen van bestaan hebben gevonden, zich aan terugzending naar Nederland te zijner tijd niet onttrekken.

De toedracht van het gebeurde bij de begrafenis van den matroos Bezema is de volgende geweest:

Nadat den Commandant van de Marinekazerne te

Soerabaja bekend was geworden, dat de begrafenisplechtigheid zou misbruikt worden door revolutionnaire elementen tot het maken van propaganda, heeft die Commandant maatregelen getroffen om dit zooveel mogelijk te voorkomen, ten 1^o. door den verschillenden Commandanten te verzoeken het aantal deelnemers aan die begrafenisplechtigheid te beperken en ten 2^o. door den Eersten Officier van de Marinekazerne op te dragen om onder verantwoording van dien Commandant de plechtigheid bij te wonen en te leiden, en te zorgen, dat de plechtigheid het behoorlijk verloop zou hebben en elke uit een militair oogpunt ontoelaatbare handeling achterwege zou blijven.

De begrafenisplechtigheid heeft het gewenschte verloop gehad tot het oogenblik, dat de matroos Kraan zijn toespraak bij het graf ging houden. Om te beginnen nam de matroos voor zijne rede plaats ongeveer één pas vóór den genoemden Eersten Officier, met zijn rug naar dien officier toegekeerd. Hij sprak daarna de woorden, die in „Het Vrije Woord” wellicht woordelijk juist zijn weergegeven als:

„Vrienden”,

„Heden hebben wij het stoffelijk overschot van onzen vriend Bezema grafwaarts gedragen. Zijn laatste levensmaanden waren niet rooskleurig. Hij was een van hen, welke na het gebeurde op de Regentes, U allen wel bekend, naar het eiland Onrust werd verbannen.

De daar heerschende toestanden, gevoegd bij de omstandigheden, waaronder vriend Bezema overleed, behoeven ons niet verwonderd te doen staan over zijn heengaan.

Dat eiland Onrust draagt den bijnaam van het Werfianenkerkhof.

Namens de familie

Bij het ongepast insinueerende slot dezer rede heeft de Eerste Officier den matroos Kraan toegevoegd: „Halt Kraan — Het spijt me, dat ik op het graf van een kameraad je wegens ongepastheid het woord moet ontnemen”, waarna de Eerste officier de begeleidende detachementen naar hun schepen en de kazerne liet terugkeeren.

Zooals in „Het Vrije Woord” vermeld, had de toespraak van den matroos Kraan plaats, nadat de Eerste Officier de aanwezigen bedankt had voor de laatste eer, aan den overledene bewezen.

Door den Eersten Officier is volstrekt niet gebulderbast, zooals in genoemd blad werd vermeld; zoowel door dien officier als door de andere officieren is er tegen gewaakt, o.a. door het met niet luide of schelle stem geven van orders, dat het decorum van de plechtigheid zou worden geschonden.

De door den Commandant der Marinekazerne genomen maatregelen worden door den Commandant der Zeemacht volkomen goedgekeurd en het optreden van den Eersten Officier tijdens de begrafenis is geweest, zooals dat van dien officier werd verwacht, zijnde daardoor voorkomen, dat nog meerdere ontoelaatbare incidenten zouden plaats hebben.

De oprichting van tehuizen op de groote havenplaatsen is eene aangelegenheid, welke te allen tijde zoowel in Nederland als in Indië door het Marinebestuur als van groot belang is beschouwd.

Niet alleen voor de matrozen, doch evengoed voor de onderofficieren, bestaan in Indië te weinig inrichtingen, die hun het verblijf aan wal aangenaam maken op een wijze, zooals zij dat wenschen, en waarvan het bezoek tevens bereikbaar is voor hun beurs. De militaire cantines en de tehuizen, opgericht door particulieren, zooals het Leger des Heils, van Katholieke zijde en de Michiel Adriaansz. de Ruijter Vereeniging, bieden den militairen wel reeds veel, doch nog lang niet voldoende en het Marinebestuur is dan ook niet alleen genegen, maar sedert eenigen tijd reeds werkzaam om daarin verbetering te brengen.

Van Marinezijde werd in 1918 aan particulieren voor een bedrag van f 7180.— uitbetaald als subsidie voor tehuizen als bovenbedoeld en in bewerking is het stichten van één of meer tehuizen, daar waar deze het meest op hun plaats zullen zijn. De stichting als hierbedoeld, die kans geeft aan het gewenschte doel volkomen te beantwoorden, is geen gemakkelijke taak. De plannen daaromtrent hebben nog geen vastheid van vorm aangenomen, doch zoodra dit het geval zal zijn, zal worden voorgesteld daarvoor op de begrooting een bedrag uit te trekken. Medegedeeld kan worden, dat het streven is naar een tehuis, waar de schepelingen tegen matig tarief zullen kunnen verkrijgen een aangenaam en behoorlijk onderkomen, zoowel overdag als 's nachts, vrij van dwang van welken aard ook en voldoende groot voor het gebruik, dat er in de plaats, waar het zal worden opgericht, van gemaakt kan worden.

XIde AFDEELING.

Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur.

Naar aanleiding van de vraag, of de instelling van gemeenteraden in Soerakarta en Djokjakarta eerlang kan worden tegemoet gezien, moge verwezen worden naar hetgeen ter zake in het antwoord der Regeering op het verslag over het ontwerp van de voorloopige begrooting 1919 is opgemerkt (Verslag, gedrukt stuk 32, bladzijde 3 en Handelingen bladzijden 33/34).

Bij de bekrachtiging van besluiten van locale ressorten tot het sluiten van geldleeningen werd tot nog toe door de Regeering bij een rentevoet van 5 procent geen lagere minimumkoers toegestaan dan 95 procent. In de meeste gevallen kon de leening echter tot eene hoogere koers dan het gestelde minimum worden geplaatst. Voor leeningen op korten termijn en leeningen van minder dan 3 ton werd een rentevoet van 6 procent toegestaan; deze leeningen werden echter steeds tot parikoers geplaatst.

Het eigenbelang der gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen brengt mede, dat zij zich een zelfstandig crediet op de geldmarkt vormen. Ten einde dit te bevorderen heeft de Regeering standvastig alle pogingen afgewezen, die door de locale ressorten werden aangewend om van het crediet van het Land te profiteeren of hunne leeningen door het Land te doen garandeeren. De resultaten, die tot nog toe met locale leeningen werden bereikt, wettigen de verwachting, dat dit streven met succes zal worden bekroond.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 475. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen.

Sedert de instelling der gewestelijke ressorten, hetgeen voor Bantam in 1907 en voor Batavia in 1908 plaats vond, wordt uit de algemeene middelen niet meer voorzien in aanleg en onderhoud van wegen in die ressorten, behoudens dat voor buitengewoon kostbare werken door het Land geldelijke steun kan worden verleend en dat in bijzondere gevallen uitvoering van werken door het Land kan plaats hebben. Alvorens op een dezer wijzen steun van landswege kan worden verleend, moet echter steeds een afdoend toegelicht en uitgewerkt voorstel van het betrokken ressort worden afgewacht.

Blijkens de toelichting, op deze onderafdeeling gegeven in het ontwerp van de voorloopige begrooting 1915 (gedrukt stuk 21, bladzijde 5, noot 18), is het daarin vermeld bedrag van f 550 000 o.m. bestemd voor de gewesten Bantam en Batavia. Voor beide gewesten zijn plannen samengesteld voor wegen, onderscheidenlijk tot eene lengte van 297 en 598 K.M., waarmede bedragen zullen zijn gemoeid van f 4 200 000 en f 6 600 000. Overigens moge worden verwezen naar blz. 84 van het decentralisatieverslag 1916—1917.

De opstelling van een algemeen urgentieplan zou alleen dan van waarde zijn, als door de gewestelijke ressorten de steun van het Land wordt ingeroepen en door het Land aan deze verzoeken niet ter volle wordt voldaan. Aangezien in de laatste jaren nimmer een verzoek van een gewestelijk ressort om tegemoetkoming voor of om uitvoering door het Land van een weg moest worden afgewezen, om reden dat aan ander werk de voorrang moest worden toegekend is het niet duidelijk wat van een algemeen urgentieplan kan worden verwacht.

Dat aan de afschaffing der heerendiensten een ongezonde politiek ten grondslag zou liggen, kan niet worden toegegeven. Integendeel zal, geheel afgezien van de draagkracht der bevolking, deze afschaffing voorzover zij nog niet plaats vond, blijvend het doen moeten zijn.

Middelen in Indië.

MIDDELEN.

De vraag, op welke wijze het tekort op den gewonen dienst zal worden aangezuiverd, zomede of en welke nieuwe bronnen van inkomsten moeten worden aangetoond, is bij de Regeering nog in overweging.

Het vraagstuk van de heffing van uitvoerrechten op copra en mogelijk ook op andere producten is in handen van de Commissie voor handelsaangelegenheden gesteld. Het is de Regeering bekend, dat het desbetreffende advies dier commissie binnenkort kan worden verwacht.

De mogelijkheid tot invoering van eene Gouvernementsloterij op den voet der Nederlandsch Staatsloterij is reeds in vroegere jaren overwogen, terwijl daarover overleg werd gepleegd met het Opperbestuur.

Zooals bekend werd echter in Nederland besloten tot geleidelijke afschaffing van de Staatsloterij en aangenomen dat de toestanden op dit gebied hier te lande afwijken van die in het moederland, zoo werd toch in het beginsel bezwaar gezien in een maatregel, waardoor de Overheid zelf rechtstreeks en ten eigen bate de speelmiddelen zou aanmoedigen en sanctionneeren. De Regeering

ring vindt dan ook geen voldoende aanleiding om dit onderwerp opnieuw aan de orde te stellen.

Zooals reeds moge blijken uit Hare Nota van antwoord betreffende de VIIIste afdeling van het ontwerp der voorloopige begrooting voor 1919 (gedrukt stuk No. 42, blz. 11, kolom 1, al. 6 v.o.) verwacht de Regeering van eene verlaging van het posttarief voor eene briefkaart tot 2½ cent geen toename van eenig belang van het briefkaartverkeer en dus ook geen stijging van inkomsten.

No. 43A. Invoering van een hoofdgeld op het eiland Billiton.

De Regeering meent bij de bepaling van het hoofdgeld op *f* 3 ten volle rekening te hebben gehouden met het betrekkelijk gering belang, dat de bevolking bij de wegen heeft.

Tot dusver is de bevolking van Billiton gewend geweest geregeld 2 dagen in de maand, uitgezonderd in de vastemaand en in den planttijd, uit te komen voor het onderhoud der wegen en voorts nog af en toe voor zware herstellingen, waardoor het toegestaan maximum van 24 dagen werd bereikt. De afkoopsom was gesteld op *f* 12 per jaar. Aanleg van nieuwe wegen heeft sedert lang niet meer plaats gevonden. Als bijdrage in het onderhoud der wegen wordt door de Billiton-Maatschappij jaarlijks *f* 10 000 betaald.

Bij de in de laatste helft van het vorig jaar ingestelde onderzoeken verklaarde de bevolking zich bijna overal bereid hare dienstverplichtingen voor *f* 7,50 per jaar af te koopen, wat den Assistent-Resident van Billiton aanleiding gaf een voorstel in te dienen om met afschaffing der heerendiensten een hoofdgeld tot dat bedrag van *f* 7,50 in te voeren.

De Regeering meende daaraan Hare goedkeuring niet te mogen hechten. Zij was van oordeel, dat de billijkheid meebracht, dat een veel grooter deel van de kosten van het wegenonderhoud werd gebracht ten laste van de Billiton-Maatschappij, waartoe echter eerst gelegenheid zou bestaan bij een wijziging der concessievoorwaarden. Hierop mocht evenwel naar het oordeel der Regeering niet worden gewacht. De billijkheid gebod het aan de bevolking op te leggen hoofdgeld al dadelijk terug te brengen tot een bedrag, dat geacht kan worden in een billijke verhouding te staan tot het belang, dat ook de bevolking zelf bij de wegen en bij de aanwezigheid van het Billitonbedrijf heeft. Waar de tijd voor uitvoerige onderzoeken dienaangaande ontbrak en bovendien te vreezen stond, dat deze onderzoeken, wegens de moeilijkheid om voormeld belang met juistheid af te bakenen, toch niet tot een bevredigend resultaat zouden leiden, werd besloten de knoop door te hakken door het bedrag te stellen op *f* 3, ongeveer overeenkomende met het hoogste bedrag, dat op Java wordt gevorderd (*f* 2,90 in Kediri vergl. Staatsblad 1915 No. 297). Bij dat bedrag is er rekening mede gehouden, dat de loon- en levensstandaard belangrijk hooger is dan op Java.

Voor de kosten van het wegenonderhoud is naar schatting *f* 78 000 's jaars noodig (onderafdeeling 305). Bij een aantal heerendienstplichtigen van ongeveer 8 500 zou dus een hoofdgeld van *f* 9,75 (rekening ook houdende met collecteloonen) noodig zijn geweest om alle uitgaven te dekken.

Het ligt in de bedoeling een zelfden maatregel zoo

mogelijk in het jaar 1920 ook voor Banka te treffen. De bevolking aldaar is in verband met de meerdere lasten, die zij door de aanwezigheid van het tinbedrijf ten aanzien der wegen heeft, tot dusver vrijgesteld geweest van de algemeene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten. Deze belasting zou dan ook aldaar moeten worden ingevoerd.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

GEDRUKT STUK No. 15A.

Bijlage van de Memorie van Antwoord.
(Zie gedrukt stuk No. 15, bladzijde 13).

UITTREKSEL uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

No. 21. BUITENZORG, den 30en October 1918.

Gelezen enz.;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Bij wijze van tijdelijken maatregel te bepalen dat zoolang de tijdsomstandigheden het noodig maken in verband met de algemeene duurte, aan hier te lande woonachtige gewezen Nederlandsch-Indische burgerlijke en militaire landsdienaren, die in het genot zijn van inkomsten welke minder dan *f* 315 per maand belopen, een toeslag kan worden toegekend naar de volgende grondslagen:

§ I. Groepen van betaling.	Percentage berekend naar de inkomsten per maand.
voor inkomsten van <i>f</i> 50 's maands of minder	20%
voor inkomsten van boven <i>f</i> 50 t/m <i>f</i> 100	15%
„ „ „ „ „ 100 t/m „ 200	10%
„ „ „ „ „ 200 t/m „ 314	5%

met dien verstande, dat aan maandelijksch inkomen en duurtetoeslag tezamen door de laatstgenoemde groep hoogstens *f* 315 wordt genoten.

§ II. De in § I bedoelde toeslag wordt op daartoe strekkend verzoek toegekend aan alle daarvoor in aanmerking komende gewezen landsdienaren zonder onderscheid van ras of landaard, voor zoover zij in het genot zijn van pensioen, gagement of onderstand bij wijze van pensioen.

§ III. (1) Voor de toepassing van deze regeling worden onder inkomsten verstaan:

- a. voor de beoordeeling of toeslag zal worden toegekend en, zoo ja, naar welken maatstaf:
 - alle inkomsten, zoowel wegens pensioenen, gagement en onderstand bij wijze van pensioen als die uit eigen vermogen of anderszins;
- b. voor de berekening van den toeslag alleen het bedrag van de per maand uitgekeerde inkomsten ten laste van de Indische begrooting.

(2) Voor gewezen landsdienaren, die gehuwd zijn met personen, die mede in het genot zijn van per maand uitgekeerde inkomsten ten laste van de Indische begrooting, wordt, indien de echtgenooten samenwonen of op dezelfde plaats gevestigd zijn, het gezamenlijk bedrag hunner inkomsten tot maatstaf genomen bij de toepassing van de bepalingen in het eerste lid van deze §, met dien verstande dat wanneer dit bedrag meer beloopt dan f 314 's maands hun geen toelage wordt uitgekeerd.

§ IV. (1) De toeslag wordt maandelijks uitbetaald; in het geval bedoeld in § III lid 2 geschiedt de uitbetaling ten name van het gezinshoofd (den echtgenoot).

(2) Bij opneming in eene ziekeninrichting wordt aan gewezen militairen en burgerpersonen behorende tot het Departement van Oorlog, voor zoover zij recht hebben op verpleging in zoodanige inrichting tegen verminderde betaling, de duurtetoeslag over den duur der verpleging alleen uitgekeerd wanneer zij een wettig gezin te verzorgen hebben dan wel andere nabestaanden, die ter beoordeeling van den Commandant der Land- of van dien der Zeemacht aan die geldelijke tegemoetkoming behoefte hebben en voor de toekenning daarvan in aanmerking komen. De uitbetaling geschiedt dan aan of ten behoeve van het gezin of de nabestaanden.

Ten tweede: De bij artikel 1 getroffen regeling treedt in werking met ingang van 1 November 1918.

Ten derde: enz.

Afschrift enz.

Stemt overeen met voors. Register,

De Gouvernements-Secretaris,
(w.g.) WELTER.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AMENDEMENT

GEDRUKT STUK No. 16.

Amendement van de heeren Stibbe, Van der Jagt en Schumann.

Ingezonden 12 November 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II der Uitgaven, afdeeling VI, van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te lasschen:

Onderafdeeling 287, onderdeel *a*. Bezoldigingen en toelagen van het personeel voor den burgerlijken veeartsenkundigen dienst, alsmede schrijfloonen en belooningen voor buitengewone werkzaamheden, wordt verhoogd met *f* 80 000 en mitsdien gebracht op *f* 557 000.

Toelichting.

De bedoeling van dit amendement is, om de bezoldigingen der Europeesche veeartsen en de inspecteerende ambtenaren bij dien dienst te regelen als volgt, en in 1919 al dadelijk de verhoogingen volgens de voorgestelde regeling toe te leggen.

BETREKKING.	Maandelijksche bezoldiging.		Verhoogingen.		
	Aanvang.	Einde.	Aantal.	Jaarlijksche	Bedrag p.maand
Inspecteur (hoofdinspecteur).....	<i>f</i> 1 300	<i>f</i> 1 300	—	—	—
Adjunctinspecteur (inspecteur).....	" 1 100	" 1 200	1	1	<i>f</i> 100
Gouvernements veeartsen.....	" 350	" 1 000	{ 2 5	2 3	" 75 " 100

Op het oogenblik is, ook na de wijziging der bezoldigingsregeling in 1917, het inkomen der Gouvernements veeartsen beslist te gering, waardoor een te kort is ontstaan, dat den dienst desorganiseert en niet licht aangevuld zal worden (voor bijzonderheden wordt verwezen naar het request der Nederlandsch-Indische vereeniging voor diergeneeskunde en dierenteelt en de daarbij gevoegde gedrukte nota).

Door de nu voorgestelde regeling zouden de bezoldigingen van de Europeesche ambtenaaren der Gouvernements veeartsenijkundigen dienst eenigszins de vergelijking met die van de Gouvernements artsen kunnen doorstaan.

De nu voorgestelde bezoldigingen zijn zoo gesteld dat als een Gouvernements arts en een Gouvernements veearts te gelijk in dienst komen, de eerste bij gelijk aantal dienstjaren / 100 meer tractement krijgt. Daar de artsen \pm 7 jaren studie hebben na eindexamen H.B.S. en de dierartsen ruim 5 jaren komt die verhouding billijk voor en zeker niet te veel aan de voordeelige kant voor laatstgenoemden.

STIBBE.
VAN DER JAGT.
SCHUMANN.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AMENDEMENT.

GEDRUKT STUK No. 17.

Amendement van de heeren Schum'ann, Djajadiningrat, Bergmeijer en Stibbe.

Ingezonden 14 November 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II der Uitgaven, afdeling VI, van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te lasschen:

Onderafdeeling 287, onderdeel a. Bezoldigingen en toelagen van het personeel voor den Burgerlijken Veeartsenijkundigen dienst, alsmede schrijffloonen en belooningen voor buitengewone werkzaamheden, wordt verhoogd met f 80 000 ter verbetering van de bezoldigingen der adjunct-gouvernements veeartsen.

Toelichting.

Reeds in het Verslag op de begrooting van het dienstjaar 1919 werd aangedrongen op eene verhoging van de bezoldiging der adjunct-Gouvernements veeartsen (Gedrukt stuk No. 32 blz. 48). Daarop werd door den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel geantwoord, dat eene nadere regeling in overweging was. Het werd echter wenschelijk geacht daaromtrent eerst eene beslissing te nemen, nadat algemeene grondslagen zouden zijn vastgesteld voor de regeling van de bezoldigingen der Inlandsche ambtenaren in het algemeen, waarvan eene regeling bij den raad van Departementshoofden in bewerking is (Handelingen blz. 65). In het voorloopig verslag op de suppletoire begrooting werd op de zaak teruggekomen en voorgesteld amendement aangekondigd (blz. 21). De Memorie van Antwoord zegde (blz. 36) een betere regeling in elk geval vóór de begrooting van 1920 toe.

Het komt echter ondergeteekenden voor, dat waar deze betere regeling derhalve niet vóór 1 Januari 1920 haar beslag zou kunnen krijgen, zij het ook, dat daaraan eene zekere terugwerkende kracht zou worden verleend, de verbetering der bezoldigingen niet langer uitstel mag lijden, zoowel in het belang van den Lande zelf als in

het belang der betrokken ambtenaren. De tegenwoordige bezoldiging (*f* 100—*f* 200) is zoo laag, dat het te voorzien zal zijn, dat bij langer talmen niet alleen het incompleet voortdurend grooter zal worden, maar het korps geheel zal verloopen tot onberekenbare schade voor zulk een belangrijken tak van volkswelvaart als de veeteelt is.

De Inspecteur, Chef van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen dienst die alleszins de urgentie van dezen maatregel inziet, heeft een voorstel bij het Departement ingediend, waarin o. a. de bezoldigingen op *f* 200—*f* 500 worden gebracht. Dit voorstel is in overeenstemming met de wenschen der betrokken ambtenaren. Aangezien het juist bedrag, waarmede deze post in overeenstemming hiermede verhoogd moet worden, door ondergeteekenden bezwaarlijk precies is te berekenen, omdat hun daartoe de noodige gegevens ontbreken, wordt, uitgaande van de gegevens, te vinden in de toelichting op de begrooting voor het dienstjaar 1919 onder No. 117, voorgestelden post te verhoogen met *f* 80 000. Dit bedrag zal vermoedelijk voldoende zijn niet alleen om de bezoldigingen op het door den Inspecteur gewenschte peil te brengen, maar ook om aan de verhooging terugwerkende kracht te verleen. Daar reeds op 9 October 1916 door de gezamenlijke adjunct-Gouvernements veeartsen om lotsverbetering is gerekwestreerd en de zaak tot nu toe buiten hun schuld onafgedaan is gebleven, is het billijk aan de nieuwe regeling, evenals vroeger o. a. ten aanzien van de Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur, Indische artsen, Inlandsche onderwijzers, onderopzichters, opzichters en architecten en door den Volksraad zelve door de aanneming van de motie-Cramer ten aanzien van de ingenieurs is geschied, terugwerkende kracht te verleen bv. tot 1 Januari 1918. Mocht het bedrag toch onvoldoende blijken, dan kan het gemakkelijk door overschrijving uit andere posten worden aangevuld.

SCHUMANN.
 DJAJADININGRAT.
 BERGMELJER.
 STIBBE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

MEMORIE VAN ANTWOORD

naar aanleiding van het Verslag (gedrukt stuk No. 14) betreffende de eerste nota van wijzigingen (gedrukt stuk No. 8).

(Ingezonden bij brief van 18 November 1918).

GEDRUKT STUK No. 18.

Algemeene Beschouwingen.

Naar aanleiding van de in het verslag uitgesproken wenschelijkheid, dat de Regeeringsgemachtigden zooveel mogelijk tot spoedige afhandeling in den Volksraad zullen medewerken, zij medegedeeld, dat ook in het vervolg ten dezen alle medewerking zal worden verleend.

Naar aanleiding van de vraag, in welk stadium de regeling van de spoorwegtoestanden te Semarang verkeert, moge worden medegedeeld, dat bij Gouvernementsbesluit van 26 October 1918 No. 68 eene commissie is ingesteld, aan welke is opgedragen der Regeering van advies te dienen over de te Semarang reeds gedeeltelijk uitgevoerde en in uitvoering of in voorbereiding zijnde plannen tot wijziging der aldaar samenkomende spoor- en tramwegen; verder over de vraag of en op welke wijze die plannen in het algemeen belang nog aanvulling of wijziging zouden behoeven, mede met het oog op de in uitvoering en nog in overweging zijnde plannen voor havenaanleg te dier plaatse, zoomede over de vraag, welke maatregelen genomen kunnen worden om bij de exploitatie der bestaande en ontworpen spoor- en tramlijnen in en om de stad Semarang, bezwaren voor het publiek zooveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

In de cijfergroepen, betreffende den economischen toestand van de Inlandsche bevolking in de laatste jaren, zijn eenige onnauwkeurigheden geslopen, welke bij verbeterblad zullen worden hersteld.

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Aan de herziening van de onteigeningsordonnantie wordt op het departement van Justitie met den spoed, dien de zaak vereischt, gewerkt.

De afdoening wordt echter zeer bemoeilijkt door de omstandigheid, dat nog steeds niet alle toelichtende be-

scheiden omtrent de wijziging van art. 77 Regeeringsreglement uit Nederland zijn ontvangen.

(1) De in de vergadering van 18 Juni jl. (Handelingen bl. 46) genoemde maatregelen, strekkende om in afwachting van de totstandkoming der geünificeerde strafvordering, ook onder de bestaande dualistische magistratuur de preventieve hechtenis zooveel mogelijk te beperken, zijn nog in behandeling bij het Opperbestuur in Nederland.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 39. Personeel van het Gevangeniswezen.

De bezoldiging van het administratief en bewakingspersoneel der gevangnissen en hulpgevangnissen wordt steeds ten laste van het departement van Justitie gebracht, ook al worden de in die strafinrichtingen opgenomen veroordeelden voor de uitvoering van irrigatiewerken beschikbaar gesteld.

Echter is het voorgekomen en komt het ook nog voor dat voor de uitvoering van eenig werk gestraften zijn of worden afgestaan, zonder dat tot de indienststelling van afzonderlijk gevangenispersoneel is of wordt overgegaan.

In dergelijke gevallen (Ombilinmijnen, exploratiedetachementen, irrigatiewerken van geringen omvang) wordt het dagelijksch toezicht over de gestraften uitgeoefend door den met de uitvoering van het werk belasten ambtenaar en is de bewaking, voor zoover oordeel daarvoor geen cipier of oppassers zijn beschikbaar gesteld, toevertrouwd aan het hem ondergeschikt personeel al dan niet bijgestaan door gewapende politie.

Ongetwijfeld verdient het aanbeveling om bij werken van zekeren omvang, welke worden uitgevoerd met behulp van gestraften, behalve de noodige cipiers en oppassers een afzonderlijken gevangenis-directeur in dienst te stellen.

Met het oog op de kosten wordt daartoe echter niet te spoedig overgegaan en tot zoolang het beheer der hulpgevangnissen, waarin veroordeelden zijn opgenomen gelaten aan het daarvoor op grond van het bepaalde bij artikel 18 van het Gestichten-reglement in aanmerking komend Hoofd van plaatselijk bestuur.

Wordt het aantal hulpgevangnissen intusschen te groot en de taak voor het Hoofd van plaatselijk bestuur te zwaar, zooals dit jaar bij de bevoeiingswerken in Zuid-West-Djember het geval bleek, dan wordt niet geaarzeld onverwijld tot uitbreiding van bewakingspersoneel en de indienststelling van een gevangenis-directeur over te gaan.

De opmerkingen betreffende de regeling van den burgerlijken stand enz. in de Minahassa zullen beantwoording vinden bij de behandeling van het amendement ter zake (gedrukt stuk I No. 10).

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Naar aanleiding van de vraag nopens het tijdstip van inwerkingtreding van de ordonnantie in Staatsblad 1911

(1) De desbetreffende vraag, die gesteld werd bij het verslag op de aanvullingsbegroting 1919, is echter eerst vermeld op bladzijde 7 van het gedrukt stuk I no. 14, houdende het verslag op de eerste nota van wijziging tot de aanvullingsbegroting.

No. 33 wordt opgemerkt, dat gemelde ordonnantie vervangen is door de Reisregeling 1918 (Staatsblad No. 694), waarvan de inwerkingtreding is bepaald op 1 December a. s.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 96. Opleiding van personeel voor Japansche zaken en de Japansche taal.

Het is der Regeering aangenaam te vernemen, dat de voorgestelde opleiding van een adviseur voor Japansche aangelegenheden algemeen wordt toegejuicht.

Behoeftte aan meer dan één adviseur bestaat voorloopig niet; die adviseur zal echter de beschikking krijgen over twee tolken voor de Japansche taal, die thans te Leiden worden opgeleid (zie Hoofdstuk I, artikel 79 der begrooting voor 1918).

De persoonlijkheid van den heer Van de Stadt en de door hem reeds bekleede betrekkingen geven allen waarborg, dat hij zich in drie jaren grondig van de economische ontwikkeling van Japan en Formosa op de hoogte zal hebben gesteld.

Het is niet geheel duidelijk, wat bedoeld wordt met het doen maken van studie van economische aangelegenheden door een ervaren handelsman. Mocht eene zending naar het buitenland of een andere concrete maatregel beoogd worden, dan is de Regeering gaarne bereid tot plegen van overleg nopens het nut, dat daarvan verwacht mag worden.

In dit verband zij medegedeeld, dat het voornemen bestaat — en aan dit voornemen is reeds een begin van uitvoering gegeven — om voor den dienst in het Oosten bestemde consulaire ambtenaren in de gelegenheid te stellen kennis te maken met den handel, de nijverheid en de toestanden in het algemeen hier te lande.

De groote voordeelen van een goed georganiseerden consulaire dienst worden gaarne erkend. In Australië is een consul-generaal gevestigd te Melbourne, terwijl verder consulaire ambtenaren (gedeeltelijk beroepsconsuls) worden aangetroffen op 14 plaatsen van het vasteland van Australië, omliggende eilanden en Nieuw-Zeeland.

De inrichting van den consulaire dienst blijkt volledig uit het IIe deel van den Regeerings-Almanak 1918, bldz. 496 e. v. Eene verkorte vermelding volgt hieronder:

Te Manila is een consul-generaal gevestigd. In de Britsche Koloniën en Azië vindt men beroepsconsuls-generaal in Calcutta, Hongkong en Singapore en verder consuls en vice-consuls op 9 plaatsen. Voor het Chineesche rijk zijn aangesteld een consul-generaal te Shanghai en consulaire ambtenaren op 10 plaatsen. Te Saigon is een consul werkzaam, te Bangkok een consul-generaal. Japan telt op 7 plaatsen Nederlandsche consulaire ambtenaren.

Publicatie van mededeelingen uit de in Zuid-Oost-Azië verschijnende bladen over zaken van economische beteenis heeft geregeld plaats in de „Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid, en Handel”.

Amendement betreffende invoering van direct bestuur op de particuliere landerijen.

Zou de in het amendement van de heeren Van Hilloopen Labberton e. a. bedoelde invoering van direct bestuur op de particuliere landerijen beperkt worden tot de aanstelling en bezoldiging van Gouvernementswege van de politiehoofden, dan zal voor wat betreft dit gedeelte

van het amendement inderdaad geen noemenswaardige vertraging behoeven te worden gevreesd in de afwikkeling van het particuliere-landerijenvraagstuk, zij het ook dat het, naar in de bij brief van 3 November 1918 No. 11644/A.I. ingezonden nota van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur (gedrukt stuk No. 13) werd uiteengezet, uiterst moeilijk zal zijn geschikte en betrouwbare personen te vinden, die als desa- of kamponghoofd willen optreden. Wel echter zal ook deze maatregel de zaak „verwikkelen”, wijl, zooals in voormelde nota is uiteengezet, voor de grootere landen het voor den landeigenaar tot groote moeilijkheden zal kunnen leiden, indien hij niet meer kan beschikken over de diensten van de kamponghoofden.

De Directeur van Binnenlandsch Bestuur merkte reeds op, dat de van den maatregel te verwachten voordeelen bij algemeene doorvoering daarvan niet in eene passende verhouding zullen staan tot de daaraan verbonden aanzienlijke kosten, doch de Regeering zal nog nader doen nagaan, in hoever de in 1914 voor de hoofdplaats Batavia en Meester-Cornelis getroffen maatregelen tot aanstelling van door het Gouvernement bezoldigde wijkmeesters ook uitgestrekt kunnen worden tot de in de nabijheid der groote steden gelegen landen. Een afzonderlijk ambtenaar is daarvoor niet noodig.

Doorvoering van den in het onderwerpelijk amendement bedoelden maatregel tot afschaffing van de heeren-diensten zou de afwikkeling van het particuliere-landerijenvraagstuk ook naar het oordeel der Regeering zoolwel belemmeren als verwikkelen.

Wanneer tot afschaffing der aan den landheer toekomende diensten werd besloten, dan zou zulks eerst wettelijk moeten worden geregeld en o. m. moeten worden vastgelegd, op welke wijze de uit te keeren schadeloosstellingen zullen zijn te berekenen. De tijd ontbreekt om eene raming te geven van de aan den landheer toekomende schadeloosstelling. Gewezen kan echter worden op het bekende door den heer D. Mulder aan de Vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken uitgebracht prae-advies over de terugbrenging der particuliere landerijen tot het Staatsdomein, waarin deze op bladzijde 37 op een bedrag van rond 20 millioen gulden komt.

Het zal bij de verdere afwikkeling niet zijn te ontgaan, dat voor elk land nauwkeurig wordt onderzocht, welke inkomsten en andere voordeelen de landheer van de hem toekomende diensten trekt en zou kunnen trekken en hoe groot de daaraan verbonden uitgaven zijn. Commissies zullen het bedrag der schadeloosstelling voor elk land hebben te schatten, terwijl een beroep op den rechter open moet blijven.

Daarnaast zal, ter voorkoming dat het Gouvernement later bij de algeheele onteigening ook de als gevolg van de op Gouvernementskosten aan te brengen verbeteringen te verwachten waardevermeerdering zal hebben te betalen, voor elk land de tegenwoordige waarde moeten worden vastgelegd, wat een uiterst omvangrijken arbeid zal noodig maken.

En eindelijk zullen ook waarborgen dienen te worden verkregen, dat de afschaffing der heerendiensten geen opvoering der andere lasten ten gevolge zal kunnen hebben, op welk punt reeds in de nota van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur de aandacht werd

gevestigd. Ook dit zal voor elk land het instellen van onderzoekingen en het vastleggen van den bestaanden toestand noodig maken, met de kans, dat, al wordt daarbij de grootst mogelijke nauwkeurigheid betracht, toch later nog een zee van moeilijkheden ontstaat.

Het is dan ook niet twijfelachtig, dat, waar het zou gaan om eene onteigening van rechten en te verwachten is, dat door de betrokkenen getracht zal worden daaruit het grootste voordeel te verkrijgen, bedoelde werkzaamheden veel omvangrijker zullen zijn dan die verbonden aan onderhandschen aankoop van een land, welke op vrij eenvoudige wijze kan worden afgewikkeld. Het laat zich zelfs aanzien, dat bedoelde werkzaamheden weinig minder omvangrijk zouden zijn dan die, verbonden aan eene stelselmatig doorgevoerde algeheele onteigening der landen.

De Regeering acht in verband met een en ander den voorgestelden maatregel, vooral in verband met hetgeen daarmede gepaard zou gaan, practisch vrij wel onuitvoerbaar.

Door sommige leden, die aan algeheelen terugkoop der landen de voorkeur gaven, is aangedrongen op versnelling van het tempo van den aankoop. De Regeering zelf wenscht niets liever en in verband daarmede zal dezer dagen aan den Resident van Batavia weer de beschikking worden gegeven over nog een controleur, zoodat het personeel voor de particuliere landerijen alsdan zal bestaan uit één assistent-resident, drie controleurs en twee adjunct-controleurs met het noodige lagere Inlandsch personeel. Een tweetal Gouvernementsaccountants wijdt zich bij voortduring aan het boekenonderzoek der te koop aangeboden en der te onteigenen landerijen.

De Regeering wenscht, zooals reeds bij de vorige zitting van den Volksraad werd uiteengezet, in hoofdzaak eene gelegenheidspolitiek te volgen. Het tempo, waarin de terugbrenging der landerijen tot het Landsdomein zal plaats vinden, zal zich dus in hoofdzaak richten naar het binnenkomen van aanbiedingen.

De meening, dat een steeds grooter aanbod van particuliere landerijen in de naaste toekomst kan worden verwacht, is hierop gegrond, dat het particulier landbezit voor velen weinig begeerenswaardig is geworden, nu de rustige tijd van vroeger voorbij is en zich in de laatste jaren meer en meer moeilijkheden met de opgezetenen gaan voordoen, welke omstandigheid voor velen een prikkel is om zich van hun bezit te ontdoen, wanneer slechts eene passende koopsom kan worden bedongen.

Voormelde meening heeft zich in de practijk bewaardheid. Het aantal aanbiedingen neemt meer en meer toe, wat voor een deel ook wel hieraan zal zijn toe te schrijven, dat men heeft gezien, dat het Gouvernement met de stelselmatige onteigening, welke aan de eigenaren de gelegenheid biedt den prijs op te drijven, geen haast behoeft te maken en dat zij, die met onderhandsche aanbiedingen komen, voorgaan.

De Regeering acht de aangenomen gedragslijn niet alleen in hooge mate in het geldelijk belang van den Lande, doch te verwachten is, dat zij ook eerder tot het beoogde doel zal voeren dan onteigening, die, zooals ten aanzien van de Pamanoekan- en Tjiasemlanden, Gemoelak en Torbaja en Tanah-Abang afdoende is gebleken, met grooten omslag gepaard gaat en veel tijd vordert.

Gevraagd is ten slotte, waarom de Regeering niet over-

gaat tot onteigening althans van de landerijen, waar de toestanden onhoudbaar zijn en meermalen rustverstoreningen voorkomen. De Regeering zou gaarne vernemen welke landen hier bedoeld worden. Het ligt geheel in de bedoeling der Regeering in zoodanige gevallen tot onteigening te besluiten.

Amendement betreffende positieverbetering van collecteurs, enz.

Gelijk den Volksraad bekend is (Handelingen 1^{ste} gewone zitting bl. 91 en 92 betreffende onderafdeling 123), zijn voorstellen in behandeling om de bezoldigingen of toelagen van de ondercollecteurs, hulpondercollecteurs en fungeerende ondercollecteurs te herzien.

Daaromtrent zijn de Hoofden van gewestelijk bestuur in de Gouvernementslanden op Java en Madoera geraadpleegd, wier antwoorden in het laatst der vorige maanden alle waren ontvangen.

Zonder evenwel het Regeeringsvoorstel ter zake af te wachten wordt thans een amendement ingediend van ongeveer gelijke strekking als voormelde voorstellen.

De urgentie om met de voorgestelde regeling bij de aanvullingsbegroting rekening te houden, is naar het oordeel der Regeering echter in het algemeen niet aangetoond.

Wat de ondercollecteurs betreft, hunne tegenwoordige bezoldiging kan met het oog op de als regel geestelijke en lichamelijke weinig inspanning vereischende werkzaamheden vrij hoog worden genoemd, ook al wordt daarbij hunne geldelijke verantwoordelijkheid in aanmerking genomen, welke, vergeleken met die van de algemeene ontvangers der derde klasse, volstrekt niet groot is te achten. Een algemeen ontvanger der derde klasse ontvangt bij een omzet van eenige millioenen 's jaars slechts eene bezoldiging van f 350.— 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen, elke van f 25.— 's maands (St. 1908 No. 188).

Het over het algemeen kalme en rustige ambt van ondercollecteur is dan ook zeer gezocht.

Bij toenemende werkzaamheden of m.a.w. bij stijging der ontvangst aan Landsgelden krijgen de ondercollecteurs, die het voor dat ambt uitgetrokken hoogste inkomen nog niet hebben bereikt, volgens de bestaande schaal van zelf eene hoogere bezoldiging.

Intusschen is het denkbeeld aanhangig om — ook in verband met de omstandigheid, dat ten aanzien van alle andere groepen van ambtenaren bij den Inlandschen bestuursdienst eene verbetering van hunne geldelijke positie onlangs is tot stand gebracht (voor de onderdistrictshoofden) of in overweging is genomen (voor de overigen van de hierbedoelde ambtenaren) — de laagste bezoldiging van een ondercollecteur, welke als regel gekozen wordt uit de districtshoofden, die niet of minder geschikt zijn gebleken voor het bestuur, dan wel uit de oudste onderdistrictshoofden, die wegens gemis aan hoogere opleiding geen districtshoofd kunnen worden te stellen op f 250.— 's maands (bij een ontvangst van minder dan f 200 000) en om de grens der schaal naar boven uit te breiden, zoodat bij eene hoogere ontvangst (van f 400 000 of meer), dus bij meerdere werkzaamheden en grootere geldelijke verantwoordelijkheid, ook eene hoogere bezoldiging wordt ontvangen dan van f 300.— 's maands.

Daarmede zal de billijkheid voldoende zijn betracht.

Ten aanzien van de hulpondercollecteurs, die — evenals de ondercollecteurs — eene vaste maandelijksche

bezoldiging ontvangen, dient opgemerkt te worden, dat er in de Gouvernementslanden op geheel Java en Madoera slechts drie hulpondercollecteurs werkzaam zijn, n.l. in de residentie Pasoeroean (zie St. 1916 No. 446). Tot verhooging van hunne bezoldiging zullen door de Regeering binnenkort de noodige voorzieningen in overweging worden genomen.

De fungeerende ondercollecteurs zijn — op eene enkele uitzondering na — allen in werkelijken dienst zijnde ambtenaren, aan wie de ontvangst van landsgelden als *n e v e n* werkzaamheid is opgedragen. Zij ontvangen als regel *b o v e n* de aan hunne betrekking verbonden bezoldiging eene toelage, afhankelijk van het bedrag der ontvangst aan landsgelden.

Voor zoover het jaarlijksch bedrag der te ontvangen landsgelden niet hoog is en de ontvangst kan worden opgedragen aan ambtenaren, wier betrekking geoordeeld wordt daartoe den noodigen tijd en de gelegenheid te geven (vgl. Stb. 1908 No. 448), bestaat er geen enkele goede reden om in hunne plaats afzonderlijke ambtenaren in dienst te stellen. Het Land zou daardoor zonder noodzakelijkheid in hogere uitgaven vervallen.

Ter regeling van deze aangelegenheid behoort vooraf door het Hoofd van gewestelijk bestuur te worden onderzocht, op *w e l k e* plaatsen het noodig is afzonderlijk personeel in dienst te stellen ter vervanging van de tegenwoordige fungeerende ondercollecteurs.

Dit onderzoek heeft in eenige gewesten reeds plaats gehad en het ligt in de bedoeling om de ter zake vereischte voorzieningen zoo spoedig mogelijk in te voeren.

In verband met het vorenstaande is aanneming van het voorgesteld amendement, zoo als het daar ligt, niet aan te bevelen, ook omdat bij indienststelling van laag bezoldigde ondercollecteurs, zooals die der 5de klasse op *f* 100 's maands, het aanzien van het ambt van ondercollecteur ongetwijfeld zal dalen.

Ingevolge artikel 1 van het Benoemingsreglement (Bijblad No. 8167) staan de ondercollecteurs in rang gelijk met de districtshoofden.

Werden als regel onderdistrictshoofden tot ondercollecteur benoemd, dan zou de betrekking van ondercollecteur geplaatst moeten worden in eene lagere groep dan die van districtshoofd. Daartoe bestaat geen aanleiding, te minder wijl het denkbeeld in overweging is om, waar noodig, hulpondercollecteurs in dienst te stellen, ter vervanging van de fungeerende ondercollecteurs, op eene bezoldiging onderscheidenlijk van *f* 175, *f* 150 en *f* 125 's maands.

Tot het nieuwe ambt van hulpondercollecteur, dat in rang ware gelijk te stellen met dat van onderdistrictshoofd, zullen ook jongere onderdistrictshoofden benoemd kunnen worden.

Met betrekking tot de geraamde meerdere uitgaven zij aangeteekend, dat bij ondercollecteurs, wier bezoldiging afhankelijk is van het bedrag aan ontvangen landsgelden, geen rekening pleegt te worden gehouden met *g e m i d d e l d e* bezoldigingen.

De raming geschiedt naar het aantal ondercollecteurs en het bedrag, dat door ieder hunner in eenig jaar ontvangen wordt aan landsgelden, terwijl voor de hulpondercollecteurs en fungeerende ondercollecteurs gerekend wordt op de voor hen vastgestelde bezoldigingen of toelagen.

Amendement betreffende positieverbetering van districtschoofden enz. in Gorontalo.

De Regeering erkent de wenschelijkheid van eene lotsverbetering der districtschoofden enz. in de afdeeling Gorontalo, maar terecht is in het verslag opgemerkt, dat die lotsverbetering gepaard zal dienen te gaan met eene hervorming van het districtsbestuur in Gorontalo. Deze is bij den Resident in voorbereiding.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

Amendement tot toekenning van subsidie aan fröbelscholen.

Naar aanleiding van hetgeen is opgemerkt met betrekking tot het amendement tot toekenning van subsidie aan fröbelscholen, moge in herinnering worden gebracht, dat blijkens eene desbetreffende mededeeling in de Memorie van Antwoord inzake het afdeelingsonderzoek van het ontwerp der aanvullende begrooting voor 1919 (Vde afdeeling) het vraagstuk betreffende fröbelonderwijs voor aanstaande leerlingen van Hollandsch-Inlandsche scholen thans in behandeling is bij den Onderwijsraad.

VIIde AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 298. Personeel van den Waterstaat enz.

Eene lotsverbetering van de commiezen op de gewestelijke en plaatselijke bestuurskantoren is thans ahangig als onderdeel van de aan de orde gestelde algemeene herziening van de bezoldiging van het lager personeel, voor zooveel dit in den regel in Indië is opgeleid.

Zoolang echter de algemeene beginselen, welke aan het stelsel van bezoldiging der landsdienaren ten grondslag behooren te liggen, nog niet zijn vastgesteld, zullen partieele traktementswijzigingen niet geheel kunnen worden ontgaan. Van de hierbesproken bezoldigingsherziening kan bovendien bezwaarlijk worden gezegd, dat zij het verband tusschen de verschillende bezoldigingen verloren doet gaan, in zoover die maatregel ten doel heeft om eenheid te brengen in de bezoldigingsregeling van twee groepen tot één departement behorende landsdienaren, die eene gelijkwaardige taak te vervullen hebben.

Dat men op alle kantoren voor dezelfde moeilijkheden staat, wat betreft de voorziening in de behoefte aan geschikt personeel, kan niet ten volle worden beaamd, maar, hoe dit ook zij, bij het onderwerpelijke kantoor doet zich dat bezwaar in bijzonder sterke mate gevoelen, zoo dat het niet wenschelijk wordt geacht met den maatregel te wachten op de afdoening van mogelijk ten dezen door de commissie voor het bezoldigingsvraagstuk in te dienen voorstellen.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Drongen enkele leden aan op eene Commissie van onderzoek naar vermeende wantoestanden in de militair strafgevangenis, de Regeering blijft de voorkeur schenken aan het onderzoek, waartoe de leden van den Volksraad in de Memorie van Antwoord werden uitgenoodigd.

Over de voornemens der Regeering om tegemoet t

komen aan grieven, die den goeden geest in het leger kunnen schaden, heeft Mr. Talma heden den Volksraad mondelinge mededeelingen gedaan. Nopens de in het verslag ter sprake gebrachte wanordelijkheden te Salatiga werd door den Afdeelings- tevens Brigadecommandant gerapporteerd, dat op Zondag 3 November door een tiental Europeesche kanonniers der Bergbatterij in dronkenschap in de kazerne wanordelijkheden werden gepleegd en dat na het in arrest stellen der belhamels de rust niet verder werd verstoord.

Aangaande den dienstplichtige A. B. F. Aartsma kunnen de volgende toelichtingen worden verstrekt.

Bij het bekend maken in het openbaar van den uitslag der keuring voor den verplichten krijgsdienst is door de Dienstplicht-commissarissen — of als zoodanig dienstdoenden — aan de dienstplichtigen medegedeeld, dat zij, die voor inlijving beschikbaar zijn, er rekening mede moesten houden, dat zij ongeveer 5 Juli jl. voor den werkelijken dienst zouden worden opgeroepen.

Bij de uitvoering van de voor de inlijving vereischte voorbereidende werkzaamheden bleek het evenwel niet mogelijk de inlijving op genoemden datum te doen plaats vinden en werd die uitgesteld tot 23 Juli d. a. v. Hier van werd den Hoofden van plaatselijk bestuur kennis gegeven.

Intusschen had de heer Aartsma een verzoekschrift ingediend om bekorting van eerste oefening in verband met voorafgeganen verrichten schutterdienst en zijne betrekking bij de Afdeelingsbank te Serang opgezegd en voorts die plaats verlaten om te Buitenzorg zich van een onderkomen te verzekeren voor zijne echtgenoot, die hem naar het garnizoen, alwaar hij zijne eerste oefening zou volbrengen, zou volgen. Van die verplaatsing werd het departement van Oorlog geen kennis gegeven, weshalve het antwoord op het verzoekschrift om vermindering van eerste oefening in den vorm van een voor belanghebbende bestemden verlofpas, ter uitreiking aan Aartsma voornoemd, op 18 Juli d. a. v. werd gezonden naar Serang, vanwaar het werd doorgezonden naar Buitenzorg en, zooals bij nader bericht thans is gebleken, nimmer door belanghebbende werd ontvangen.

In verband met het hem daarbij verleende verlof tot 23 November 1918 werd hij niet voor den werkelijken dienst opgeroepen, waarom Aartsma op 19 Juli jl. het telegrafisch verzoek deed om intrekking van het door hem gedane verzoek om vermindering van eerste oefening en voorts indeeling te Buitenzorg op 23 Juli d. a. v.

Bij telegram van 20 Juli d. a. v. werd het Hoofd van plaatselijk bestuur te Buitenzorg medegedeeld, dat het verzoek van Aartsma was ingewilligd.

In een op 18 September jl. bij zijn Korpscommandant ingebracht verzoek om op 23 September d. a. v. in het genot van groot verlof te worden gesteld, voerde Aartsma aan, dat in zijn telegrafisch op 19 Juli t. v. ingediend verzoek vermeld was, dat hij opkomst op 23 Juli verzocht had, ten einde op 23 September d. a. v. in verband met voorafgeganen verrichten schutterdienst in het genot van groot verlof te worden gesteld.

Niet alleen dat van die voorwaarde door belanghebbende nimmer gerept is geworden, uit het betreffelijk verzoekschrift is zelfs te verstaan, dat van de aanspraken op vermindering van eerste oefening werd afstand gedaan zonder aanvoering van motieven.

Waar voorts bij het departement van Oorlog niet bekend was, dat de betrekkelijke verlofpas nimmer aan belanghebbende was uitgereikt, bestonden bij de beoordeeling van diens verzoek, om op 23 September huiswaarts te gaan, geen termen om ten aanzien van Aartsma af te wijken van den aangenomen regel, om bij te verleen bekorting van eerste oefening wegens verichten schutterdienst de vermindering in de eerste plaats toe te passen op den tijd der recrutenopleiding en wel door belanghebbenden zooveel maanden later op te roepen voor eerste oefening, als de duur der bekorting bedraagt.

Mitsdien werd het verzoek, om op 23 September met groot verlof af te gaan, alleen ingewilligd onder voorwaarde, dat hij op 23 November a. s. opnieuw in werkelijken dienst zal moeten komen.

Het aan den Gouverneur-Generaal gericht verzoek om vrijstelling van verplichte opkomst op 23 November a. s. is nog in behandeling en zal, nu bekend is geworden, dat verzoeker niet tijdig kennis heeft bekomen van de mededeeling, dat hij eerst op 23 November a. s. op moest komen voor eerste oefening, overeenkomstig de ter zake aangenomen beginselen door den Legercommandant met een gunstig advies aan de Regeering worden doorgezonden.

Van een verzoek om eene geldelijke vergoeding uit 's Lands kas als tegemoetkoming in de middelen tot levensonderhoud van het gezin van belanghebbende is bij de Regeering en ook bij het departement van Oorlog niets bekend.

Dienstplichtigen, die gediend hebben bij het leger in Nederland, bij de landmacht in de Koloniën en bezittingen buiten Europa, bij de Koninklijke Marine en bij de schutterijen en aantoonen bij het verlaten van den dienst of bij ontslag van de schutterij een rang te hebben bekleed, worden ingelijfd bij de militie en vervullen den werkelijken dienst bij den landstorm in een rang, gelijkgesteld aan of het meest overeenkomend met den vroeger bekleeden rang.

De ingevolge het vorenstaande in den officiersrang bij de militie ingelijfden gaan over bij het reservepersoneel der landmacht.

Met betrekking tot de vraag om overlegging van eene statistiek van venerische ziekten en syphilis in het leger, wordt opgemerkt, dat in het Koloniaal Verslag daaromtrent volledige gegevens worden vermeld (zie Hoofdstuk D, Landmacht, § 1, Levende Strijdkrachten onder „Algemeene gezondheidstoestand en ziekenverpleging”, bladzijde 51, linkerkolom van het Koloniaal Verslag 1917).

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 362A. Omvorming van het wapen der artillerie.

Naar aanleiding van de opmerking van enkele leden, dat uit de toelichting niet afdoende blijkt, waaruit de verbetering wel bestaat, wordt het volgende medegedeeld.

Toen als gevolg van de tijdsomstandigheden de zoo dringend noodige uitbreiding van de Bereden Artillerie met krombaan- en berggeschut achterwege moest blijven, is op voorstel van den toenmaligen Commandant van het Leger de Artillerie van het Veldleger versterkt middels mobiel gemaakt geschut der Vesting-Artillerie.

De daardoor verkregen sterkteverhouding van Artillerie

lerie tot Infanterie is echter nog veel te ongunstig, zoodat het bepaald noodzakelijk is aan bedoelden maatregel uitbreiding te geven, niet alleen door nog meer Vesting-geschut tot mobiele eenheden te groepeeren, doch tevens door de voor de aanvoering en doelmatige aanwending onmisbare — doch voorloopig niet aanwezige — hoogere verbanden in het leven te roepen.

Als uitgangspunt voor deze omvorming is aangenomen, dat, zoolang de Bereden Artillerie en Vesting-Artillerie nog niet op de volledige gewenschte sterkte kunnen worden gebracht, het beter is om met de beschikbare middelen:

- 1^e. de artillerie van het Veldleger uit te breiden tot eene sterkte, welke in verhouding tot het aantal beschikbare geweren meer nadert tot den thans algemeen als juist aangenomen grondslag;
- 2^e. voldoende te voorzien in de Artillerie-bewapening en bezetting van de aan een coup de main blootstaande havenplaatsen;
- 3^e. zoo goed mogelijk te voorzien in de Artillerie-bewapening en bezetting van de Preanger-stellingen.

Uitgaande van vorenvermelde grondgedachte is overwogen, wat ter zake met de thans reeds beschikbare en in de naaste toekomst zeker beschikbaar komende middelen (Europeesche militie) te bereiken zou zijn.

Als resultaat van die overweging is gebleken, dat na het tot stand komen van de voorgestelde maatregelen het mogelijk zal zijn bij mobilisatie te vormen:

A. Voor het Veldleger:

4 Afdeelingen Bereden en 4 Afdeelingen mobiele Vesting-Artillerie, benevens de voor de groepeerings dier 8 Afdeelingen in hoogere verbanden noodige staven.

Beschikbaar zullen dan zijn 4 kanonnen op de 1000 geweren, hetgeen nog blijft beneden het thans algemeen als juist aangenomen verhoudingsgetal 5 à 6.

B. Voor de Kustverdediging:

3 Kust-compagnieën.

C. Voor de stellingen:

De Staf voor het Artillerie-Commando der Preanger-stellingen (in vreedstijd tevens Commando der Stelling en Kustartillerie) benevens de kern van het onafwijsbaar noodige geoefende personeel, samengebracht in eene Schoolcompagnie, de militiecompagnie en het depôt, welk personeel naar behoefte zal zijn aan te vullen met uit andere aanwezige bronnen te verkrijgen bedieningspersoneel voor het geschut.

Wat de vraag betreft, of ook geen vermeerdering van geschut moet plaats vinden, zij opgemerkt, dat de voorgestelde hervorming zal plaats hebben met reeds beschikbaar geschut, omdat het thans geldt de uitvoering van eene dringend noodige verbetering in de organisatie van het Leger.

Uiteraard heeft — geheel afgescheiden van deze omvorming — de invoering van meer en modern geschut reeds gedurende eenige jaren de volle aandacht, ook van het Opperbestuur in Nederland, doch de verwezenlijking der aanhangige plannen zal eerst mogelijk worden, wanneer de tijdsomstandigheden de uitvoering van geschutbestellingen weder toelaten.

De meerdere kosten van personeel, verbonden aan het voorstel tot tijdelijke hervorming van het Wapen der Artillerie, kunnen worden gesteld op f 85 000 's jaars.

De thans voorgestelde uitbreiding zal slechts een deel uitmaken van de uitbreiding, die noodzakelijk is in de naaste toekomst, doch is zoodanig ontworpen, dat zij daaraan op eenvoudige wijze is aan te passen zonder in grijpende wijziging der thans voorgebrachte organisatie. Zij zal dus noodig blijven, totdat zij in eene definitieve uitbreiding zal kunnen worden opgenomen.

De mogelijkheid bestaat, dat bij invoering der reorganisatie inderdaad 7 kapiteins den majoorsrang zullen be-reiken, rekening houdende met hen, die de bevordering volgen (buiten het wapen te werk gestelden, verlof, geplaatst zijn in eene betrekking, waarin zij in den majoorsrang kunnen continueeren). Het juiste aantal kan nog niet worden opgegeven in verband met nog mogelijke mutaties.

Het ligt in de bedoeling op de begrooting voor 1920 gelden aan te vragen voor den bouw van permanente kampementen voor de Artillerie te Bandoeng.

De auto's blijven — ter besparing van onderhouds- en herstellingskosten — in verantwoording bij de automobiel-compagnie en worden in gebruik gegeven aan de Artillerie.

Dat het onderhoud der auto's te wenschen overlaten kan door het Legerbestuur niet worden toegegeven.

Onderafdeeling 369. Geniewerken.

De vergrooting van het departement van Oorlog zal nog met zich brengen eene uitgave van ± f 2 000 's jaars voor onderhoud van de nieuwe gebouwen.

De opzet van de bijbouwning zal in overeenstemming moeten zijn met den oorspronkelijken bouw, maar overbodige luxe en gebruik van marmer zullen achterwege blijven.

Het gebouw van het Departement van Oorlog is eind 1915 gereed gekomen. Bij de voorgestelde uitbreiding is rekening gehouden met het voornemen om van de Iste Afdeeling als afzonderlijke onderdeelen af te scheiden de Xde Afdeeling (militie) en wellicht de XIde Afdeeling voor de algemeene zaken, lichamelijke opvoeding en ontspanning, terwijl rekening werd gehouden met de behoeften in eene meer verwijderde toekomst.

De ten dienste van de verschillende wapens en diensten noodig geachte door de Genie uit te voeren werken komen nimmer ten laste van de wapens en diensten, doch worden steeds in den afzonderlijken post voor geniewerken opgenomen.

Met de werken ten behoeve van troepen te velde zijn bedoeld de bouw of de verbetering van kampementen en bivaks voor die troepen.

De noodzakelijk gebleken nieuwe verdedigingswerken houden verband met de voorgenomen verbetering van de haventoestanden te Tjilatjap.

Xde AFDEELING.

Departement der Marine.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 458. Verdediging van Soerabaja.

Bij besluit van 8/21 Mei 1917 werd door den Minister van Koloniën en zijn ambtgenoot van Marine eene Commissie ingesteld „om te dienen van beschouwingen en raad omtrent de meest gunstige plaats en de inrichting

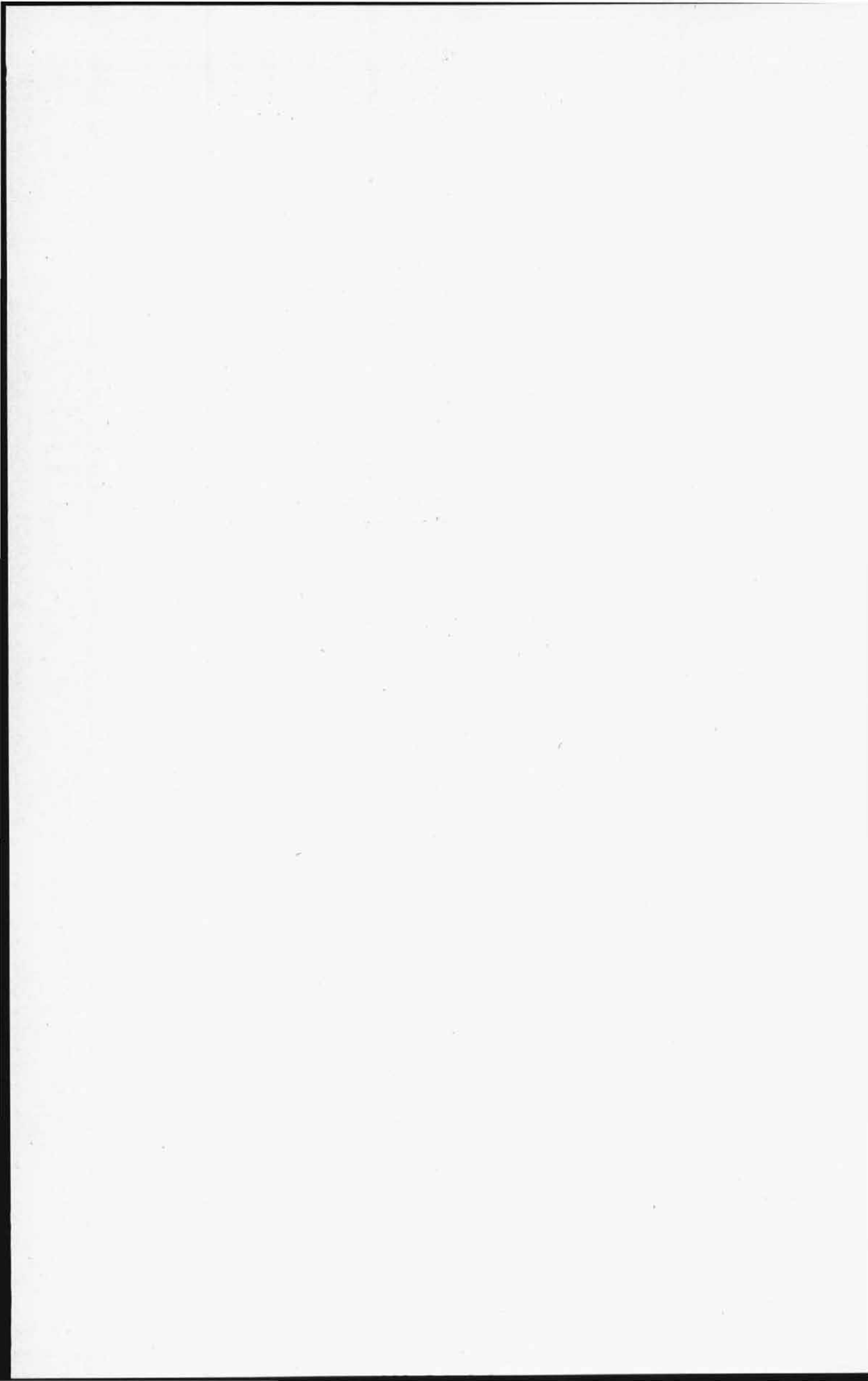
van een vlootsteunpunt in- of nabij West-Java, dat desgewenscht tot vlootbasis kan uitgroeien”.

In deze commissie, welker Voorzitter de toenmalige kapitein-ter-zee W. J. G. Umbgrove, Chef van den Marinestaf, is, hebben o. a. zitting drie hoofdofficieren en een kapitein van het Indische Leger, benevens een drietal Marine-officieren.

Volgens ontvangen berichten is de commissie met hare werkzaamheden nagenoeg gereed en raadt zij de vestiging van een steunpunt aan ter Westkust van Java, aan Straat Soenda.

Eene beslissing daaromtrent is dus binnen niet te langen tijd te verwachten.

In zoover zal de ondervinding moeten leeren, welke der beide steunpunten tot basis zal uitgroeien, dat de ontwikkeling der Indische defensie, de toekomstige samenstelling van de vloot, alsmede andere omstandigheden, zooals het arbeidersvraagstuk, vanzelf zullen uitwijzen, welk der twee steunpunten, Soerabaja of dat op West-Java, als hoofdsteunpunt der vloot beschouwd en dienovereenkomstig ingericht en verdedigd zal moeten worden.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN ⁽¹⁾,
(Ingezonden bij brief van 16 November 1918).

GEDRUKT STUK No. 19.

Uitgaven in Nederland.

In sub I van artikel 1 van het ontwerp van besluit (gedrukt stuk No. 2) wordt de volgende wijziging aangebracht:

Tusschen Onderafdeeling 31A en de VIIIste Afdeeling wordt opgenomen:

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en
Eeredienst.

Tusschen de onderafdeelingen 45 en 46 wordt ingelascht:
Onderafdeeling 45A. Geldelijke tegemoetkoming aan de Vereeniging „Oost en West” als leidende vereeniging van het „Centraal comité voor de opleiding van Indische jongelieden in Nederland” f 3 000.

Uitgaven in Indië.

In sub I van artikel 2 van het ontwerp van besluit (gedrukt stuk No. 2) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

IIde AFDEELING.

Departement van Justitie.

Tusschen de onderafdeelingen 24 en 39 wordt opgenomen:

Tusschen de onderafdeelingen 32 en 33 wordt ingelascht:

Onderafdeeling 32A. Kosten van verbetering van de bezoldiging der rechterlijke ambtenaren f 157 000.

Na onderafdeeling 46 wordt opgenomen:

Onderafdeeling 52. Personeel van den immigratiedienst, wordt verhoogd met f 181 640 en mitsdien gebracht op f 220 340.

⁽¹⁾ Voor de eerste nota van wijzigingen zie gedrukt stuk No. 8.

Onderafdeeling 53. Verdere uitgaven van den immigratiedienst, wordt verhoogd met *f* 41 510 en mitsdien gebracht op *f* 151 710.

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

De omschrijving van onderafdeeling 103A wordt gelezen: „Hervorming van het bestuur ter hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja”.

Tusschen de onderafdeelingen 110A en 113A wordt opgenomen:

Onderafdeeling 111. Volkstelling en kantoor voor de bevolkingsstatistiek, wordt verminderd met *f* 363 600 en mitsdien gebracht op *f* 36 400.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Tusschen de onderafdeelingen 330 en 343 wordt opgenomen:

Onderafdeeling 335. Landsdrukkerij, wordt verhoogd met *f* 2 400 en mitsdien gebracht op *f* 465 315.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 383. Vervoer te water en te land van personen, goederen, paarden en vee, wordt verhoogd met *f* 9 150 in stede van met *f* 3 500 en mitsdien gebracht op *f* 3 247 150.

Het laatste lid van sub II van artikel 2 van het ontwerp van besluit (gedrukt stuk No. 2) wordt gelezen als volgt:

„en in het derde lid in plaats van: „27, 78”, „100, 101, 104”, „109, 116”, „195, 210” en „241, 298A” gelezen „27, 32A, 78”, „100 tot en met 101A, 103A, 104”, „109, 110A, 113A, 116”, „195, 203A, 210” en „241, 241A, 298A”.

TOELICHTINGEN.

Uitgaven in Nederland.

Iste Hoofdstuk van Uitgaven.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

Onderafdeeling 45A. Verleening van eene geldelijke tegemoetkoming van *f* 3 000 'sjaars aan de te 's Gravenhage gevestigde Studiecommissie der Vereeniging „Oost en West” als leidende vereeniging van het in Nederland gevormde „Centraal comité voor de opleiding van Indische jongelieden in Nederland”, ten einde genoemde vereeniging in staat te stellen een bezoldigd persoon aan te stellen, die zich geheel kan wijden aan de belangen van de in Nederland studeerende Indische jongelieden (*f* 3 000).

De in Nederland bestaande vereenigingen „Oost en West”, „Het Max Havelaarfonds”, „Het Julianafonds”, „De Nederlandsch-Indische Onderwijs- en Studiekas” en „De Tjandi-Stichting” hebben zich aaneengesloten met het doel gezamenlijk de belangen te bevorderen van de Indische jongelieden, die in Nederland worden opgeleid. Besloten werd daarbij om de leiding bij de beoogde samenwerking op te dragen aan de te 's Gravenhage gevestigde Studiecommissie van eerstgenoemde vereeniging.

Ten einde haar taak ten dezen behoorlijk te kunnen vervullen, is door die commissie het verzoek gedaan haar eene geldelijke tegemoetkoming te verzekeren, welke haar in staat zal stellen een bezoldigd persoon aan te stellen, die zich geheel aan de belangen van bedoelde studeerende jongelieden zal kunnen wijden.

De noodzakelijkheid om de zorg voor die jongelieden zoo veel mogelijk tot haar recht te doen komen, geeft aan het verlenen van den gevraagden steun alleszins rechtvaardiging.

Eene bijdrage van f 3000 's jaars, mede ter tegemoetkoming in de uitgaven voor reis- en andere kosten van den aan te stellen titularis, wordt voldoende en niet te hoog geacht.

Het ligt in de bedoeling om het verlenen van den geldelijken steun afhankelijk te stellen van de voorwaarde, dat de Regeering medezeggenschap zal hebben in de keuze van den betrokken persoon, terwijl het van Landswege op de studenten uitgeoefende algemeen toezicht onaangetaast zal moeten blijven.

Uitgaven in Indië.

Ide Hoofdstuk van Uitgaven.

Ide AFDEELING.

Departement van Justitie.

Onderafdeeling 32A. Kosten van verbetering van de bezoldiging der rechterlijke ambtenaren (f 157 000).

De financieele positie van de Indische magistratuur is, in verband met de steeds stijgende duurte van het Indische leven, onvoldoende geregeld. Terwijl andere groepen van ambtenaren, van eene ongeveer met de rechtsstudie op gelijken trap staande of hoogstens daarmede te vergelijken universitaire of academische vorming, de een vóór de ander na hunne bezoldiging zagen verbeteren, is in die van de rechterlijke macht weinig verandering gebracht. Gemiddeld worden de rechterlijke ambtenaren eerst na 20 jaren dienst (buitenlandsch verlof niet medegerekend) tot Raadsheer in het Hoog Gerechtshof en andere hooge betrekkingen benoemd. De ambtenaren van het examenjaar 1896 zijn daarvoor thans nog niet aan de beurt. In de jaren, dat de huisvaders onder hen zich steeds hooger uitgaven moeten getroosten voor de opvoeding hunner opgroeiende kinderen — nog gezweven van de noodzakelijkheid om tegenover de buitenwereld althans eenigen stand op te houden — genieten die ambtenaren dus hoogstens de aan de betrekking van lid van een Raad van Justitie op Java verbonden maximum-bezoldiging van f 900 's maands en, willen zij na 20 jarigen dienst met pensioen gaan, dan ontvangen zij een pensioen van f 2700 's jaars.

Deze minder gunstige vooruitzichten hebben reeds tot gevolg gehad, dat de toevoer van jeugdige juristen sterk is afgenomen. Kon in 1916 nog gerekend worden op een 24 tal nieuwe juristen 's jaars, voor de jaren 1917 en 1918 is dit aantal reeds gedaald tot 6 en 9. Blijft de toevoer van jonge juristen onvoldoende, hetgeen te verwachten is, omdat volgens bekomen inlichtingen slechts een gering aantal juristen zich in Nederland voor den Indischen dienst bekwaamt, dan zal het niet mogelijk zijn alle rechterlijke ambten te bezetten, zelfs niet als rekening wordt gehouden met het feit, dat in 1920 waarschijnlijk de oudste abituriënten van de Rechtschool voor het ondervoorzitterschap van landraden in aanmerking kunnen komen.

Te meer klemt de noodzakelijkheid, de uitzending van juristen met kracht te bevorderen, waar het aantal door den dienst gevorderde rechterlijke ambtenaren steeds grooter wordt, zulks o.m. tengevolge van de invoering van het nieuwe strafwetboek, de uitbreiding van de land-gerechtspraak, de wenschelijkheid om in sommige der Buitengewesten de daar heerschende inheemsche rechtspraak door Gouvernementsrechtspraak te vervangen en in andere streken de thans nog door bestuursambtenaren uitgeoefende rechtspraak in handen van Juristen te geven.

Waar voorts het tegenwoordige bevorderingstelsel reden tot ontevredenheid gaf, is tevens de gelegenheid te baat genomen hierin een algeheele wijziging voor te stellen, welke in het kort weergegeven hierop neerkomt:

Evenals thans zullen de rechterlijke ambten verdeeld zijn in keuze- en niet-keuzebetrekkingen. Was echter tot dusver aan al die ambten een vaste bezoldiging verbonden, in het nieuwe stelsel zal zulks alleen met de keuzebetrekkingen het geval zijn en zal bij de overige worden gevolgd een systeem van regelmatige verhoogingen.

Keuzebetrekkingen zullen zijn de ambten van president en vice-president van en raadsheer in het Hooggerechthof, procureur-generaal en advocaat-generaal bij dat college, president en vice-president van een Raad van Justitie, zoomede officier van Justitie bij een dier rechtbanken en voorts de betrekkingen van landraadvoorzitter op de drie hoofdplaatsen van Java.

De thans aan deze ambten verbonden bezoldigingen blijven gehandhaafd, met dien verstande dat de wedde van den advocaat-generaal, van de presidenten der Raden van Justitie in de Buitengewesten en van de vice-presidenten en de officieren van Justitie der gelijknamige colleges op Java gebracht wordt op *f* 1200 's maands met een tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 's maands, terwijl de officieren van Justitie bij de Raden van Justitie in de Buitengewesten en de in het vorige lid genoemde landraadvoorzitters een salaris zullen genieten van *f* 1000 's maands.

Voor hen, die geen keuzebetrekking bekleeden, zal de wedde als volgt worden geregeld:

Het begintraktament der zg. faculteitsjuristen wordt gebracht op *f* 400 en dat der z.g. bureaujuristen op *f* 300 's maands. Daarna krijgen de faculteitsjuristen achtereenvolgens na 2, 3, 6, 9, 12, 15, 18 en 20 jaren dienst *f* 500, *f* 600, *f* 700, *f* 800, *f* 900, *f* 1000, *f* 1100 en *f* 1200 en de bureaujuristen achtereenvolgens na 1, 2, 4, 6, 9, 12, 15, 18, 21 en 23 jaren dienst *f* 350, *f* 400, *f* 500, *f* 600, *f* 700, *f* 800, *f* 900, *f* 1000, *f* 1100 en *f* 1200. Voor het toekennen dezer verhoogingen wordt als eisch gesteld ijverige en getrouwe plichtsbetrachting, terwijl bovendien nog de verhoogingen boven *f* 1000 's maands alleen zullen worden toegekend na een speciale beoordeeling door de daartoe bevoegde, boven de betrokkenen gestelde rechterlijke autoriteiten of colleges.

Overigens zullen deze verhoogingen worden toegekend ongeacht de door de betrokkenen bekleede betrekking. Ten einde echter de mogelijkheid uit te sluiten, dat een ambtenaar met 20 jaren dienst tot voorzitter van een der kleinste landraden of een ambtenaar, die pas aanspraak heeft op *f* 600 's maands, tot een der zwaarste niet-keuzebetrekkingen zal worden benoemd, ligt het in

de bedoeling om bij het doen van benoemingen de ranglijst te blijven volgen. In verband hiermede is een rangschikking ontworpen van de niet-keuzebetrekkingen, waarbij deze naar gelang van haar meerdere of mindere belangrijkheid zijn verdeeld in de volgende vier groepen:

1. die van lid of buitengewoon lid van de raden van justitie te Batavia, te Semarang en te Soerabaja en die van voorzitter van de landraden te Batavia en Tangerang, te Semarang en Demak, te Soerabaja, te Soerakarta, te Djokjakarta en te Palembang;
2. die van griffier van het Hooggerechtshof, die van lid of buitengewoon lid van de raden van justitie te Padang, te Medan en te Makasser en die van voorzitter van de landraden te Serang, Tjilegon, Pandeglang en Rangkasbitoeng, te Meester Cornelis en Bekasi, te Buitenzorg, te Bandoeng en Soemedang, te Cheribon en Koeningan, te Pekalongan en Batang, te Tegal en Pemalang, te Koedoes en Japara, te Blora en Rembang, te Toeban, te Grisee en Lamongan, te Bangkalan, te Pasoeroean, te Malang, te Probolinggo, te Banjoemas en Tjilatjap, te Magelang en Temanggoeng, te Poerworedjo en Koetoardjo, te Klaten en Bojolali, te Sragen en Wonogiri, te Ponorogo en Madioen, te Kediri, te Padang en Priaman, te Medan en Bindjai, te Pontianak, Sintang en Singkawang, te Bandjermasin en Samarinda, te Menado, te Makasser, Maros en Pangkadjene en te Amboina, Saporoea en Banda Neira;
3. die van griffier van de raden van justitie te Batavia, te Semarang en te Soerabaja, die van substituut-officier en buitengewoon substituut-officier van justitie bij de raden van justitie te Batavia, te Semarang, te Soerabaja, te Padang, te Medan en te Makasser en die van voorzitter van de landraden te Poerwakarta, te Soekaboemi en Tjiandjoer, te Garoet, Tasikmalaja en Tjiamis, te Indramajoe en Madjalengka, te Brebes, te Salatiga en Poerwodadi, te Kendal, te Pati, te Bodjonegoro, te Modjokerto, te Djombang, te Sidoardjo, te Pamekasan, te Soemenep, te Sampang, te Bangil, te Kraksaän, te Loemadjang, te Bondowoso, te Djember, te Poerbolinggo en Poerwokerto, te Wonosobo en Bandjernegara, te Karanganyar en Keboemen, te Ngawi en Magetan, te Patjitan, te Toeloenggoeng en Trenggalek, te Blitar, te Sawah Loento, Solok, Fort van der Capellen en Alahan Pandjang, te Fort de Kock, Padang Pandjang, Pajo Koemboeh en Loeboek Si Kaping, te Telokbetong, Goenoengsoegih en Menggala, te Taudjoengbalai en Bengkalis, te Tebing Tinggi, te Koeta Radja, te Pangkalpinang en Taudjoengpandan, te Kandangan en Amoentai, te Bonthain, Djenepono en Takalar en te Sindjai, Kadjang, Bikeroe, Boeloekoembah en Saleier;
4. die van voorzitter te Sitoebondo, te Banjoewangi en te Ngandjoek en die van ondervoorzitter te Batavia en Tangerang, Semarang en Demak, te Soerabaja, te Bandoeng en Soemedang, te Pekalongan en Batang, te Bangkalan, te Malang, te Magelang en Temanggoeng, te Kediri, te Medan en Bindjai en te Serang, Tjilegon, Pandeglang en Rangkasbitoeng; het ambt van buitengewoon voorzitter, en de betrekking van griffier van de raden van justitie te Pandang, te Medan en te Makasser en die van eersten substituutgriffier van het Hooggerechtshof en van eersten en tweeden substituut-griffier van de raden van justitie

te Batavia, te Semarang en te Soerabaja en die van substituut-griffier van de raden van justitie te Padang, te Medan en te Makasser.

De betrekkingen in dezelfde groep gerangschikt worden beschouwd als gelijkwaardig. Bij eene vacature in een ambt van een bepaalde groep zal dus hij, die van de ambtenaren, welke de ambten van de daarop volgende groep vervullen, het hoogst op de ranglijst staat, moeten worden benoemd, indien hij voor het opengevalen ambt de noodige geschiktheid bezit, uiteraard ongeacht de bezoldiging, welke hij op dat oogenblik geniet.

Als dienstdtijd voor de toekenning der verhoogingen zal worden beschouwd de werkelijke — voor pensioen tellende — dienstdtijd.

Ten einde één benoeming tot een der met f 1200 tot f 1300 bezoldigde keuzebetrekkingen altijd met positieverbetering te doen gepaard gaan, ligt het in de bedoeling te bepalen, dat de benoemde, die reeds in het bezit is van een wedde van f 1200 's maands, dadelijk in het genot van de verhooging zal worden gesteld.

Waar te vreezen is, dat bij invoering van het nieuwe stelsel, hetwelk medebrenge, dat de overplaatsingen in de niet-keuzebetrekkingen niet met weddeverhooging gepaard gaan, verzoeken om tijdelijk voor een hoogere betrekking te worden voorbijgegaan talrijk zullen worden, zal de praktijk zich moeten vestigen, dat dergelijke verzoeken slechts in zeer bijzondere gevallen zullen worden ingewilligd. De Regeering overweegt in verband hiermede, of onder de wijzigingen in het Reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie in Nederlandsch-Indië, welke de aanhangige herziening noodzakelijk zal maken, wellicht zal worden opgenomen het doen vervallen van het bepaalde onder 2^o in het derde lid van artikel 16 van dat Reglement.

De uit de traktementsherziening voortvloeiende meerdere uitgaven zullen voor het jaar 1919 bedragen f 157 000.

Aangezien de nieuwe bezoldigingsregeling invloed zal hebben op de raming van een aantal posten van verschillende onderafdeelingen, wordt de verhooging ter wille van de overzichtelijkheid onder één nieuwe onderafdeeling uitgetrokken met de omschrijving: Kosten van verbetering van de bezoldiging der rechterlijke ambtenaren.

Door den Volksraad werd in de zitting van 22 Juni j.l. het amendement van den heer Koning e.s. luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in hoofdstuk II der uitgaven, afdeeling II, onderafdeeling 52 en 53 het totaal bedrag te verminderen met een som van f 151 155, zijnde de gelden in 1919 benodigd voor de uitbreiding van den Immigratiedienst na de inwerkingtreding op 1 April j.l. van het Koninklijk Besluit in Staatsblad 1916 No. 47 en bij de suppletoire begrooting een bedrag aan te vragen voor een uitbreiding op bescheiden schaal”, aangenomen met 28 tegen 5 stemmen en 3 blanco.

Door het uitlokken dezer beslissing hebben de voorstellers van het amendement tweeërlei willen verkrijgen:

1^o. uitschakeling der kustvaart van de toepassing der immigratievoorschriften, teneinde het reizigersverkeer in den Archipel niet te hinderen, en

Onderafdeelingen 52 en 53. Personeel en verdere uitgaven van den immigratiedienst.

Uitbreiding van den dienst (f 223 150).

2^o. aanstelling van immigratie-ambtenaren te Singapore, Hongkong en Swatow, ten einde de mogelijkheid te scheppen om over de toelaatbaarheid van immigranten, bestemd voor Nederlandsch-Indië, reeds in het buitenland te doen beslissen, c.q. voor hun toelating het noodige te doen verrichten. Deze maatregel zou moeten strekken om de formaliteiten en het oponthoud voor de uit het buitenland komende schepen en reizigers zooveel mogelijk te beperken.

Uitschakeling van de kustvaart.

Al is het zeker, dat de contrôle op de immigratie minder volmaakt wordt, wanneer men niet meer alle schepen onder toezicht stelt, en dat men minder goed gewapend zal staan tegenover de vindingrijkheid van immigranten en gezagvoerders, die de bepalingen willen ontduiken, zoo wordt toch, nu de Volksraad de vrijstelling van de kustvaart wenschelijk acht, hiertegen niet langer bezwaar gemaakt, ook omdat, waar de tot dusver opgedane ervaring er niet op wijst, dat contrôle op deze vaart, op de wijze als tot dusverre geschiedde, volstrekt noodzakelijk zou zijn.

Thans wordt geen onderscheid gemaakt tusschen schepen uit een Nederlandsch-Indische haven dan wel uit ander gebied afkomstig, in verband waarmede alle zich aan boord bevindende aan de toelatingsbepalingen onderworpen reizigers als nieuw aangekomen immigranten worden behandeld. Een noodzakelijk gevolg hiervan is, dat ook degenen, die reeds in Nederlandsch-Indië woonachtig zijn, doch zich aan de werking der toelatingsbepalingen hebben weten te onttrekken en dus geen toelatingskaart hebben, wanneer zij over zee gaan op denzelfden voet worden behandeld als nieuwe immigranten.

Ware deze contrôle op uit andere gedeelten van Nederlandsch-Indië afkomstige nog niet wettig toegelaten personen de eenige reden waarom de immigratie-voorschriften op kustvaartbooten worden toegepast, dan zou er geen bezwaar tegen bestaan eene regeling te treffen, waarbij bedoelde vaartuigen onvoorwaardelijk van het onderzoek der immigratie-ambtenaren werden vrijgesteld, aangezien hierbij in aanmerking mag worden genomen, dat de aanwezigheid der betrokken categorie van personen in Nederlandsch-Indië, hoewel op zichzelf beschouwd onwettig, hoofdzakelijk moet worden geweten aan de weinig strenge toepassing, in het bijzonder in de buitenbezittingen, der vroeger ter zake der toelating bestaande bepalingen door de met de uitvoering daarvan belaste ambtenaren.

Aldus zou de contrôle op deze personen inderdaad beperkt blijven tot de politioneele, waarin door artikel 9 van het Toelatingsbesluit is voorzien.

Het grootste euvel evenwel, aan eene onvoorwaardelijke uitschakeling van de kustvaart verbonden, is, dat daarmede aan de uit het buitenland afkomstige immigranten de gelegenheid wordt gegeven zich, door middel van overscheping in eenige haven van Nederlandsch-Indië op een buiten de immigratiebepalingen vallend vaartuig, aan hare toepassing te onttrekken.

Aan dit bezwaar zal echter tegemoet kunnen worden gekomen door eene regeling, volgens welke de schepen van de kustvaart aan de toelatingsbepalingen slechts onderworpen blijven, voor zoover zij passagiers uit het buitenland hebben overgenomen.

Het ligt in de bedoeling der Regeering eene wijziging van het Toelatingsbesluit in dien zin aan het Opperbestuur voor te stellen.

Aanstelling van immigratie-ambtenaren in het buitenland.

De immigratie in Nederlandsch-Indië is in hoofdzaak een immigratie van Chineezers. In verband hiermede zouden voor de plaatsing van immigratie-ambtenaren in het buitenland in aanmerking moeten komen Singapore, Hongkong en Swatow, welke plaatsen moeten worden aangemerkt als de centra van Chineezers-emigratie naar Nederlandsch-Indië.

Een onderzoek naar het nut, dat van dezen maatregel mag worden verwacht, leidt aan de hand van de beschikbare gegevens tot de volgende opmerkingen.

De grootste moeilijkheid bij de beoordeeling van de vraag, of immigranten voor toelating in aanmerking komen, geven zij, die komen om hier werk te zoeken; de anderen, meest handelaren, hebben wel eenig geld of goed, waardoor zij aannemelijk kunnen maken voldoende middelen van bestaan te zullen hebben. De koelies kunnen allen worden toegelaten, indien zij kunnen aantoonen hier een werkgever te zullen vinden. Dat aantoonen geschiedt soms doordat de werkgever met de koelies naar Indië medereist, soms door vertoon van een brief van den werkgever, die den koelie heeft later uitkomen, doch in de overgrootste meerderheid der gevallen kunnen de koelies enkel den naam van den werkgever noemen. Van deze laatsten wordt dan een gedeelte door den werkgever bij of kort na de aankomst van het schip afgehaald. Van de rest moet worden onderzocht of de werkgever, dien zij noemen, werkelijk bestaat terwijl van alle koelies uiteraard zooveel noodig wordt nagegaan, of de werkgevers voldoende gegoed zijn om een werkman te betalen en of zij inderdaad de koelies voor zichzelf hebben laten komen en dus niet hun naam hebben geleend om koelies zonder werkgever binnen te smokkelen.

Blijkens opgaven van de secretarissen der immigratie commissies te Batavia, Semarang, Soerabaja en Medan zijn de koelies, aldaar gedurende de maanden April, Mei en Juni 1918 van dit jaar aangekomen, als volgt te verdeelen:

Het te Batavia ontscheepte aantal koelies bedroeg gemiddeld 63% van het totaal der aldaar aangekomen immigranten, waarvan:

a. voorzien van schriftelijke bewijzen hunner werkgevers	2½%
b. afgehaald door den werkgever	10%
c. in staat een werkgever te noemen	50%
d. zonder werkgever	37½%

Te Semarang ontscheepten zich gemiddeld 90% koelies, die allen slechts in staat waren hun werkgever te noemen.

Te Soerabaja bedroeg het aantal ontscheepte koelies in April 38½%, in Mei 57% en in Juni 69%. Deze konden aantoonen een werkgever te hebben; van de in Mei en Juni aangekomenen hadden respectievelijk 5% en 8% een schriftelijk bewijs van hun werkgevers bij zich.

Te Medan (Belawan Deli) ontscheepten zich gemiddeld in gezelschap van hun werkgever 23% en ter hervatting hunner vroegere bezigheden 30%.

(bovenstaande categorieën waren niet voorzien van papieren)

nieuw aangekomen werklieden 12%

Ook deze laatsten hadden geen schriftelijk bewijs van hun werkgever. Zij waren meest vaklieden.

Volgens deze opgaven, die een voldoende overzicht geven, bedroeg het percentage zich ontschepende werknemers te Batavia 72, te Semarang 90, te Soerabaja 69, te Medan 73 van het op die plaatsen in totaal aangekomen aantal immigranten.

Daaruit volgt, dat van de overgrootste meerderheid, d.w.z. ongeveer 70 tot 90% der immigranten, de toelating eerst kan geschieden, nadat over de gegoedheid van den werkgever als zoodanig is geoordeeld, m.a.w. eerst wanneer de werkgever hier te lande aan den daarmede belasten ambtenaar heeft aannemelijk gemaakt, dat hij in staat en genegen is den door hem verlangden werkmán voldoende middelen van bestaan te verschaffen.

Van schriftelijke bewijzen hunner werkgevers was bij aankomst voorzien te Batavia 2½%, te Semarang 0%, te Soerabaja 8%, te Medan 0%. Blijft al de mogelijkheid bestaan, dat het percentage van de werknemers, die bij aankomst van schriftelijke bewijzen hunner werkovereenkomst zijn voorzien, evenals zulks t.o.v. Soerabaja reeds is gebleken, in de volgende maanden nog eenigermate stijgen zal, van eenig belang in vergelijking met de overgrootste meerderheid, die zonder papieren zich hierheen begeeft, zal dit wel nimmer worden, aangezien thans zonder voorbehoud kan worden aangenomen, dat de Chinese populaire uiteenzetting der immigratiebepalingen, waarvan de verspreiding door tusschenkomst van den Nederlandschen Gezant te Peking reeds in Maart jl. is geschied en die o.a. den werknemer in overweging geeft zich ter voorkoming van oponthoud bij de ontschepping van eene schriftelijke verklaring van zijnen werkgever te voorzien, thans zoowel in China als hier algemeen bekend is.

Het geringe succes van de in die populaire uiteenzetting gegeven wenken is wel eenigszins verklaarbaar.

Door de steeds vollediger bekendheid van den secretaris der immigratie-commissie met de plaatselijke behoeften aan arbeidskrachten en met de werkgevers, die hij persoonlijk dan wel uit daartoe dienende registers, waarin hun belasting, het aantal werklieden in hun dienst etc. worden aangeteekend, kent, zal die ambtenaar toch op den duur het overgrootste deel van de voor die werkgevers bestemde koelies zonder veel onderzoek kunnen toelaten. Ook nu de werkgever zich blijkbaar de moeite niet wil getroosten eene schriftelijke verklaring der werkovereenkomst ten behoeve van zijn werknemer naar China te zenden, die door den immigrant bij aankomst in Nederlandsch-Indië kan worden getoond, gaat in de practijk het onderzoek der immigranten zonder groot oponthoud en zal het denklijk in de toekomst nog vlugger gaan. Indien de koelie slechts den naam van zijn werkgever kan noemen, is voor een secretaris met plaatselijke kennis een verder onderzoek niet moeilijk.

Aangezien de overkomst van werklieden ook verzekerd is zonder opvolging der den werkgevers en werklieden gegeven wenken, is het duidelijk dat in de toekomst op de nakoming dier wenken niet valt te rekenen. Gemakzucht doet den werkgever er moeilijk toe overgaan zich uit eigen beweging met zijn gemachtigde in China, een

familielid, broker dan wel supercargo, schriftelijk in verbinding te stellen bij de wetenschap, dat zoodra zijne behoefte aan werkkrachten daar te lande bekend is — hetgeen gewoonlijk door tusschenkomst van repatrieerende rasgenooten dan wel door den bovengenoemden heen en weer reizenden broker dan wel supercargo geschiedt —, die zich uit eigen beweging hierheen zullen begeven ten einde door hem in dienst te worden genomen. In vele gevallen reist de broker met zijn koelies mede of vervult de supercargo aan boord van de schepen deze rol van tusschenpersoon. Zij zijn dan degenen, die bij aankomst van het schip den werknemer behulpzaam zijn bij het noemen van den werkgever, voor wie zij bestemd zijn.

Het laat zich dus aanzien, dat deze gang van zaken zoo zal blijven. Met het oog nu op de onzekerheid omtrent de betrouwbaarheid der gegevens, die de koelies of de broker of supercargo op de plaats van inschepping zal kunnen verstrekken, en het gevaar, dat een ongecontroleerde handel in arbeidskrachten daaruit zou ontstaan, zijn aan de uitreiking van toelatingskaarten in het buitenland op bedoelde gegevens uiteraard ernstige bezwaren verbonden. De daar aan te stellen immigratie-ambtenaar mist toch de plaatselijke kennis van den secretaris op de plaats van aankomst en kan in twijfelachtige gevallen den werkgever niet hooren of doen hooren ter verificatie der mededeeling van den koelie.

Wil men niettemin de immigranten in de gelegenheid stellen zich steeds in het buitenland van toelatingskaarten te voorzien, dan zal zulks slechts op grond van betrouwbare schriftelijke gegevens omtrent hun werkgevers kunnen geschieden. Zoodanige gegevens kunnen slechts door tusschenkomst van de betrokken autoriteit hier te lande worden verkregen, maar, daargelaten dat ook dit den werkgevers moeite en omslag zou bezorgen en van dit middel dus weinig valt te verwachten, bestaat daartegen het bezwaar, dat de inmenging van overheidswege in dien vorm met de immigratie naar Chineesche opvatting daaraan onmiskenbaar het karakter eener gouvernementeele koeliewerving zou verleen, wat om verschillende redenen niet gewenscht is.

Vorenstaande bedenkingen betreffen in de eerste plaats het uitreiken van toelatingskaarten in China; daarvan zal dan ook moeten worden afgezien. Zij gelden niet in dezelfde mate voor het scheppen van de gelegenheid om te Singapore de toelatingsformaliteiten te vervullen, weshalve het in de bedoeling ligt een proef met den door den Volksraad gewenschten maatregel in genoemde buitenlandsche haven te nemen, indien daartegen van de zijde der Britsche Regeering geen bezwaar blijkt te bestaan.

De ontschepingshavens Poeloe Samboe en Tandjoeng Pinang zullen dan kunnen worden opgeheven en de immigratie-ambtenaren aldaar van hun functiën ontheven. Aangezien eerst uit de praktijk zal kunnen blijken, welke ontschepingshavens verder ten gevolge van de aanstelling van een immigratie-ambtenaar te Singapore overbodig zouden zijn, behooren voorshands ter voorkoming van belemmering der immigratie de havens, die in recht streeksch verkeer met Singapore staan, als ontschepingshaven te worden gehandhaafd.

Sedert de inwerkingtreding der nieuwe immigratie-be

palingen op 1 April van dit jaar heeft de praktijk aangetoond, dat als ontschepingshavens ook kan vervallen: Dobo.

Voorts wordt de mogelijkheid overwogen om ook Emmahaven en Koepang als zoodanig uit te schakelen, terwijl Pangkalan Brandan en Tandjoeng Poera v o o r s h a n d s moeten blijven gehandhaafd in verband met artikel 1 der bijzondere bepalingen tot beveiliging van de residentie Oostkust van Sumatra tegen invoer van pest en cholera, inzonderheid door immigrerende koelies. (Staatsblad 1910 No. 372 en 532, 1911 No. 300).

Als standplaats eener immigratie-commissie zijn gebleken onnoodig te zijn: 1. Dobo, 2. Singaradja, 3. Sibolga, 4. Benkoelen, 5. Telok-Betong en 6. Ternate.

Op grond van de gedurende het eerste kwartaal sedert de inwerkingtreding der nieuwe immigratiebepalingen verkregen uitkomsten van het immigratie-verkeer in deze koloniën, waarvan een staat is bijgevoegd (bijlage A), aangevende het aantal door de verschillende kantoren behandelde personen op vergunningen tot ontscheping geland, zullen vóór 1 Januari 1919, v.z.v. zulks niet reeds is geschied, de te Koeta-Radja, Sabang en Tandjong Balei op eene vaste bezoldiging aangestelde afzonderlijke secretarissen en adjunct-secretarissen worden vervangen door ambtenaren, die op een toelage die functiën als bijbetrekking waarnemen.

De werkzaamheden te Medan, Batavia en Soerabaja bleken echter zoo omvattend, dat het noodzakelijk was op die plaatsen onderscheidenlijk 3, 3 en 2 vervangende secretarissen in de formatie op te nemen, terwijl voor Semarang mede een ambtenaar meer vereischt werd.

Door vorenstaande wijzigingen wordt het aantal ontschepingshavens voorloopig teruggebracht van 26 tot 23, de plaatsen waar immigratie-commissies zijn gevestigd, vroeger ten getale van 26, beperkt tot 19, terwijl het aantal vervangende secretarissen, vroeger 10, thans 13 bedraagt.

Een nauwkeurig toezicht op de aan den immigratiedienst verbonden geldelijke verantwoording, statistiek en behandeling der immigranten en de beoordeeling, in overleg met de verschillende Hoofden van gewestelijk bestuur, van den invloed der immigratiebepalingen op de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië maken de handhaving van de inspectie noodzakelijk. Behalve den Inspecteur, Hoofd van den Immigratiedienst, en den voor de werkzaamheden op het hoofdkantoor aangestelden adjunct-inspecteur, zullen voor dienstreizen nog twee inspecteerende ambtenaren beschikbaar moeten zijn.

De zorg voor den inwendigen dienst op het hoofdkantoor, het toezicht op het archief en de expeditie, zoodat de behandeling der talrijke verzoekschriften behoort aan een hoofdcommissie en eenig ondergeschikt personeel te worden toevertrouwd.

Voor de bewerking der maandelijks door elk der immigratie-kantoren (19 secretarissen en 4 zelfstandige vervangende secretarissen) in te zenden statistieken en de samenstelling van het jaarverslag wordt een uitsluitend daarmede te belasten ambtenaar vereischt.

Het voor vaste bezoldiging en daggelden voor Chineesche, Japansche en Arabische tolken uitgetrokken bedrag is gebracht op f 31 620.

Deze gelden zullen, voor zoover zij niet bestemd zijn voor de vaste bezoldiging van Chineesche tolken, worden

verrekend als vacatieloonen, met dien verstande, dat voor bedoelde diensten per dag een daggeld van ten minste *f* 1.50 en van ten hoogste *f* 3 wordt berekend.

Voor klerken en schrijfloonen, oppassers en minder personeel op 23 kantoren is *f* 20 520 uitgetrokken.

Voornameijk in verband met de indienststelling van een immigratiekantoor te Singapore, waarvan de personeele uitgaven op *f* 18 600 worden geraamd, bedraagt thans de post voor personeel van den Immigratiediens uitgetrokken *f* 20 860 meer dan oorspronkelijk is aangevraagd.

De werkzaamheden op het hoofdkantoor eischen de beschikking over een maandelijksch bedrag van *f* 100 voor kantooronkosten.

Afzonderlijke gelden voor telegrammen zijn noodig in verband met de indienststelling van het kantoor te Singapore.

Gedrukten kunnen slechts als postpakketten worden verzonden, zoodat daarvoor een bedrag werd uitgetrokken.

Het bedrag van *f* 600 voor transportkosten moet dienen voor uitgaven tengevolge van spoedeisende besprekingen van den inspecteur.

De gedrukten, bedoeld in den post: kantooronkosten enz. voor de immigratiekantoren, worden door het hoofdkantoor verstrekt. Zij omvatten de ongezegelde vergunningen tot ontscheping (\pm 40 000), tweede exemplaren van toelatingskaarten (\pm 50 000), registers formulieren, handleidingen en vertalingen.

Het kantoor te Singapore zal behooren te staan onder de leiding van een ambtenaar, wiens betrekking die van secretaris eener belangrijke immigratie-commissie het meest nabij komt. Hij zal dienen te worden bijgestaan voorloopig door één vervanger, terwijl hij tevens de beschikking zal moeten hebben over de diensten van tolken voor de Chineesche, Japansche en Arabische talen. Zijne bezoldiging ware evenals die van den secretaris te Medan te stellen op *f* 500 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands. Voor de Chineesche taal behoort te worden gerekend op een tolk in vasten dienst op eene bezoldiging van *f* 150 's maands de inkomsten van de tolken voor de Japansche en Arabische talen kunnen als vacatieloon worden betaald. In verband met de dure levenswijze te Singapore zal aan den immigratie-ambtenaar en zijn vervanger, evenals zulks geschiedt met den te Singapore gevestigden postambtenaar, een maandelijksche toelage moeten worden toegekend. Het bedrag daarvan is bepaald op twee vijfden van het door hem genoten inkomen.

Bovendien is voor Singapore evenals elders rekening gehouden met de behoefte aan klerken en schrijfloonen enz. en kantooronkosten e. d. Afzonderlijke fondsen voor het verzenden van telegrammen zijn noodig voor het geven en vragen van inlichtingen en het verstrekken van bericht omtrent naar Nederlandsch-Indië vertrekende personen. Ook voor de frankeering der brieven en voor de aansluiting aan het telefoonnet worden afzonderlijke gelden vereischt.

Het voor huisvesting en voeding van immigranten reeds toegestane bedrag vereischt geen nadere toelichting.

Bij de raming van het bedrag voor reis- en verblijfskosten werd er op gerekend, dat steeds twee inspecteerende ambtenaren op reis zullen zijn.

Voor juister overzicht volgt hieronder eene opsomming der onderdeelen, onder aanteekening dat deze uitgaven gedeeltelijk bereids bij wijze van tijdelijken maatregel werden toegestaan.

Voorts moge nog dienen, dat gedurende het kwartaal April tot en met Juni 1918 de ontvangsten aan zegelrecht van den immigratiedienst, na aftrek van alle terugbetalingen ingevolge artikel 5 en 8 der Toelatingsordonnantie en artikel 3 lid 1 van het Toelatingsbesluit, f 130 000 bedroegen.

Op de begrooting van het jaar 1918 was voor den immigratiedienst uitgetrokken een bedrag van f 51 900, t. w. f 38 700 voor bezoldigingen en schrijffloonen en f 13 200 voor verdere uitgaven van den dienst.

Bij het ontwerp der begrooting voor 1919 werd meer aangevraagd:

a.	Bezoldiging van het Hoofd en de verdere ambtenaren op het kantoor van den immigratiedienst, zoomede klerken en schrijffloonen (onderafdeeling 52a)	f	36 000
b.	Bezoldigingen, daggelden en schrijffloonen van de secretarissen der immigratie-commissies en het verder personeel (onderafdeeling 52b)		112 180
c.	Verdere uitgaven van den immigratiedienst, kantoor- en andere uitgaven (onderafdeeling 53a)		2 975
c ¹ .	Kosten van huisvesting en voeding van niet-toegelaten immigranten en van immigranten, over wier toelating nog geen beslissing is genomen (onderafdeeling 53b)		97 000
	Totaal meer	f	248 155

Met het uittrekken van de bedragen onder a, b en c, een totaal vormende van f 151 155, heeft de Volksraad zich niet kunnen vereenigen. Gehandhaafd bleef mitsdien het bedrag vermeld onder c¹, t. w. f 97 000 meer.

Thans wordt met inachtneming van de wijzigingen, hierboven uiteengezet, noodig geoordeeld in de plaats van vorenstaande bedragen:

onder a, b en c:

a.	f 48 000 (onderafdeeling 52a)		
	dus meer	f	12 600
b.	f 133 040 (onderafdeeling 52b)		
	dus meer		20 860
c.	f 23 510 (onderafdeeling 53b)		
	dus meer		20 535
	en bovendien voor reis- en verblijfkosten van inspecteerende ambtenaren (onderafdeeling 53c)		18 000
	Totaal meer	f	71 995

Ter verklaring van dit meerdere bedrag moge dienen de hieronder volgende ontleding van de posten, waarmede bij de ontwerp-begrooting voor 1919 rekening is gehouden, en van die welke thans noodig worden geoordeeld.

1919

Ontwerp begrooting. Ontwerp aanvullende begrooting.

a. Bezoldiging van het Hoofd en de verdere ambtenaren op het kantoor van den immigratiedienst, zoomede klerken en schrijfloonen	f	36 000	f	48 600
				t. w. meer:	
				2 adj. insp.	f 14 400
				1 ambt. voor de Statistiek	3 600
				1 derde comm. (t. v. uit de fondsen v/h Dept. betaald)	1 800
					<u>f 19 800</u>
				minder:	
				1 ambt.	7 200
					<u>12 600</u>
				Totaal	f 12 600
b. Bezoldigingen en toelagen van secretarissen en vervangende secretarissen	f	105 000	(f 62 400, f 30 600, f 10 800, f 1 200)	f	93 000
bezoldigingen en daggelden van tolken		25 190	(f 4 800, f 20 390)		31 620
klerken en schrijfloonen		19 190			20 520
periodieke verhoogingen van bezoldiging		1 500			8 000

Kantoor te Singapore.

1 ambtenaar	f	6 000			
1 verv. ambtenaar		3 600			
1 tolk v/d Chin. taal		1 800			
daggelden voor tolken voor de Japansche en Arabische talen		1 200			
klerken en schrijfloonen, oppassers en minder personeel		2 160			
toelagen personeel voor dure levenswijze		3 840			
		<u>18 600</u>			18 600
	f	150 880			f 171 740
Totaal				t. w. meer	20 860

c. Verdere uitgaven van den immigratiedienst.

I. kantoorkosten:	f	360	f	1 200
voor het Hoofd van den dienst		—		5 730
voor de immigratiekantoren		—		3 000
telegrammen voor het buitenland		—		1 000
verzending van gedrukten		720	(hoofdkantoor)		60
telefoonabonnementen en gesprekken			(imm. kantoren)		3 600
oppassers, kantoor-vervoer en andere onkosten		13 595	transportkosten hoofdkantoor		60
			imm. kantoren		5 400
verrekening van jaarkaarten en jaarabonnementskaarten		1 500		1 500
gedrukten		—		10 000

Kantoor te Singapore.

kantoorkosten	f	1 080			
telegr. kosten		2 000			
port		500			
telefoonaansl.		500			
		<u>4 080</u>			4 080
	f	16 175			f 36 710
Totaal				t. w. meer	20 520

1919

Ontwerp begrooting. Ontwerp aanvullende begrooting.

II. kosten van verpleging van niet-toegelaten immigranten en van immigranten, over wier toelating nog niet is beslist	f	97 000 (onderafdeeling 53b)	f	97 000
bovendien voor reis- en verblijfkosten van inspecteerende ambtenaren	—	18 000	

Bovenstaande uiteenzetting samenvattende, bedroegen mitsdien de fondsen voor den immigratiedienst op de begrooting voor 1918	f	51 900
op het ontwerp der begrooting voor 1919		
(f 51 900 + f 248 155)	300 055	
terwijl thans noodig wordt geoordeeld		
(f 51 900 + f 97 000 + f 223 150) =	372 050	

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Onderafdeeling 103A. Hervorming van het bestuur ter hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja.

Onderafdeeling 111. Volkstelling en kantoor voor de bevolkingsstatistiek (— f 363 600).

De wijziging van de omschrijving houdt verband met het voorkomende op bladzijde 24 (3e alinea) van gedrukt stuk No. 15.

Bij de voorloopig vastgestelde begrooting voor 1919 is bij onderafdeeling 111 een crediet van f 400 000 uitgetrokken voor de in dat jaar te houden vereenvoudigde volkstelling.

Aangezien het voor de telling benodigde papier echter nog steeds niet uit Nederland is ontvangen en dit voorloopig ook niet verwacht kan worden, is het tijdstip van aanvang der telling opnieuw onzeker geworden, in verband waarmede nog niet kan worden overgegaan tot vaststelling en uitvaardiging van de vereischte voorschriften, terwijl ook de verdere voorbereiding zal moeten worden opgeschort. Met het oog hierop is het twijfelachtig, of zonder gevaar voor mislukking de opneming in 1919 kan worden doorgezet.

Hoezeer dit herhaalde uitstel moet worden betreurd, verdient het op grond van het vorenstaande de voorkeur de telling niet in 1919 te doen houden, maar haar te verschuiven tot 1920.

Aan de aan dit uitstel verbonden bezwaren wordt eenigszins tegemoet gekomen door de omstandigheid, dat inmiddels de beschikking is verkregen over vrij nieuwe — zij het niet geheel nauwkeurige — bevolkingscijfers, samengesteld naar van de bestuurshoofden ontvangen administratieve gegevens, terwijl het verder als een voordeel kan worden beschouwd, dat door de verdaging de telling hier te lande waarschijnlijk gelijktijdig zal kunnen plaats hebben met de eerstvolgende volkstelling in Nederland.

Het uitstel brengt mede, dat voor het jaar 1919 in stede van het hooger gemeld bedrag van f 400 000 slechts een bedrag van f 36 400 vereischt zal zijn, te weten:

voor bezoldiging van den tegenwoordigen leider der volkstelling of den uit te zenden statisticus ⁽¹⁾	f	9 600
idem van 2 ambtenaren à f 5 400	10 800	
reiskosten	500	
schrijfbehoeften	1 500	
drukkosten	14 000	
	f	36 400

⁽¹⁾ Zie het slot van de toelichting bij onderafdeeling 111 in de memorie van de toelichting tot het ontwerp van de voorloopige begrooting voor 1919.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernements-
bedrijven.

Onderafdeeling 335, a. Landsdrukkerij. Toekenning aan den tegenwoordigen Directeur der Landsdrukkerij van eene persoonlijke toelage van *f* 200 's maands van 1 Januari 1919 af (*f* 2 400).

De tegenwoordige Directeur der Landsdrukkerij heeft het Land vele uitstekende diensten bewezen en herhaaldelijk getoond de aangewezen persoon te zijn, om aan het hoofd van die inrichting te staan.

Zijne uitstekende leiding is kortelings wederom gebleken, toen het verslag der handelingen van den Volksraad gedurende de gewone zitting in dit jaar met alle bijlagen in den kortst mogelijken tijd in druk verscheen, eene prestatie, welke algemeen waardeering vond.

Waar deze ambtenaar in de maand Januari 1919 ruim 12 jaren het aan zijn betrekking verbonden eindinkomen van *f* 1000 's maands zal hebben genoten, wordt het wenschelijk geacht hem met ingang van dat tijdstip als blijk van waardeering zijner verdiensten eene personeele toelage van *f* 200 per maand toe te kennen, welke toelage zal medetellen voor de berekening van wachtgeld, alsmede verlofsbezoldiging en bezoldiging buiten werkelijken dienst en pensioen.

IXde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 383, a. Vervoer te water en te land van personen, goederen, paarden en vee.

Verbetering van de overvoerinrichting op de schepen der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij ten behoeve van de in de 3e klasse dier schepen te vervoeren militaire reizigers (*f* 2 650).

De wijze, waarop tot dusverre Europeesche militairen beneden den rang van onderofficier met de schepen van de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij worden vervoerd, eischt dringend verbetering.

Deze verbetering zal kunnen worden verkregen door afscheiding van een in het bijzonder vóór bedoelde militairen bestemde ruimte in het kuildek, het bijbouwen van W.C.'s en badkamers, zoomede door het verstrekken van banken, tafels en veldbedden. Aangezien echter een en ander de Paketvaart-Maatschappij op groote uitgaven zal komen te staan, is het noodzakelijk het bestaande derde-klassetarief voor vorengenoemde groep van gouvernementsreizigers met 50% te verhoogen.

De daaruit voor het Land voortvloeiende kosten bedragen voor 1919 naar raming *f* 2 650.

Tegemoetkoming aan de gezinnen van Amboineesche en Inlandsche mindere militairen bij reizen over land (*f* 3000).

Ter voorziening in eene reeds lang gevoelde behoefte is het noodig om over te gaan tot toekenning van tegemoetkomingen ten behoeve van de wettige gezinnen van Amboineesche en Inlandsche militairen beneden den rang van officier bij reizen over land, eene soortgelijke regeling dus als thans aanhangig is voor hunne Europeesche rang- en standgenooten (zie gedrukte stukken der tweede gewone zitting van den Volksraad, I No. 3, bl. 26, onderafdeeling 383, a). De kosten van dezen maatregel worden geraamd op *f* 3000 's jaars.

Eindcijfers voorloopige begrooting dienst 1919.

Door de wijzigingen en inlasschingen, voorgesteld bij de thans ingediende nota van wijzigingen, ondergaat het eindcijfer van de beide hoofdstukken der begrooting van uitgaven eene verhooging met *f* 27 600 (voor den gewonen dienst), zoodat, rekening houdend met het ontwerp van de algemeene aanvullende begrooting en de daarbij behoorende twee nota's van wijzigingen, de eindcijfers van de geheele voorloopige begrooting dienst 1919 worden (in guldens uitgedrukt):

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

BIJLAGE VAN DE TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(zie gedrukt stuk No. 19, bladzijde 11).

GEDRUKT STUK No. 19A.

Krachtens vergunningen tot ontschepping gelande personen in het 2e kwartaal 1918.

Behandeld door de immigratie-commissies:

Te	April.	Mei.	Juni.	Totaal 2e kwartaal.
Batavia.....	525 p.	603 p.	409 p.	1537
Semarang.....	58	127	188	373
Soerabaja.....	329	284	645	1258
Padang.....	29	28	52	109
Palembang.....	94	125	98	317
Djambi.....	97	65	55	217
Medan.....	527	536	439	1502
Tandjong Balai..	21	9	39	69
Bengkalis.....	68	102	74	244
Sabang.....	10	3	30	43
Langsa.....	34	36	42	112
Pangkal Pinang..	14	22	40	76
Poeloe Samboe..	25	28	41	94
Tandjong Pandan.	96	96	60	252
Muntok.....	26	11	41	78
Pontianak.....	153	72	94	319
Bandjermasin....	17	58	62	137
Balikpapan.....	60	17	56	133
Menado.....	25	23	42	90
Makasser.....	107	77	216	400
Koepang.....	1	—	—	1
Dobo.....	—	—	—	—
Tandjong Pinang.	—	—	2	2
Singkawang.....	7	18	41	66
Koeta-Radja.....	—	—	—	—
Singaradja.....	—	—	—	—
Sibolga.....	—	—	—	—
Benkoelen.....	—	—	—	—
Telok Betong....	—	—	—	—
Ternate.....	—	—	—	—
Amboina.....	—	—	—	—
Totaal.....	2323 pers.	2340 pers.	2766 pers.	7429

	In Neder- land.	In Indië.	Totaal.
UITGAVEN.			
Algemeene begrooting.....	100 036 809	403 202 915	503 239 724
Aanvullende begrooting tram- weg Toeloengagoeng—Tren- galek—Toegoe.....	—	400 000	400 000
Ontwerp algemeene aanvullende begrooting.....	1 411 450	19 797 670	21 209 120
1e nota van wijzigingen alge- meene aanvullende begrooting	—	1 519 200	1 519 200
2e nota van wijzigingen alge- meene aanvullende begrooting	3 000	24 600	27 600
Opgeteld	101 451 259	424 944 385	526 395 644
MIDDELEN.			
Raming algemeene begrooting..	24 045 140	375 154 230	399 199 370
Ontwerp algemeene aanvullende begrooting.....	—	71 814	71 814
Opgeteld	24 045 140	375 226 044	399 271 184
Tekort geheelen dienst.....	77 406 119	49 718 341	127 124 460
waarvan: tekort gewonen dienst.....			62 540 722
buitengewone uitgaven.....			58 668 738
tekort vlootuitbreiding.....			5 915 000
			127 124 460

Z. O. Z.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

—

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

—

AMENDEMENT.

—

GEDRUKT STUK No. 21.

Amendement van de heeren Cramer, Bergmeijer, Schumann, Radjiman, Stokvis, Tjipto Mangoenkoesoemo en Tjokroaminoto.

Ingezonden 19 November 1918.

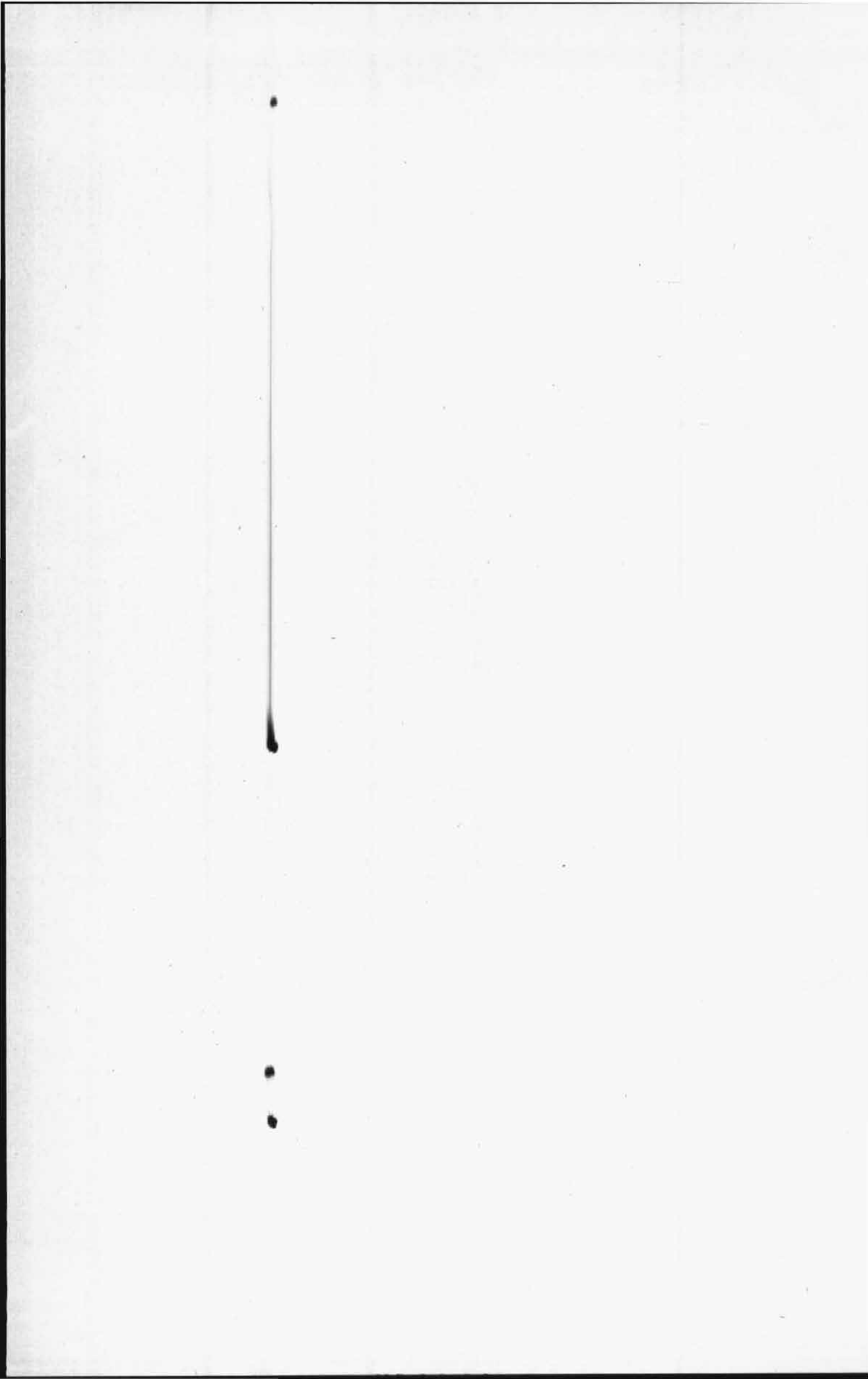
Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen:

In Hoofdstuk II der Uitgaven, VIIIste afdeeling, onderafdeeling 343 *b* van de aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919: „Kapitaalsuitgaven voor de Staatspoor en tramwegen” te verhoogen met *f* 600 000 voor den aanleg van de lijn Takalar—Maros, en dezen post alzoo te breengen op *f* 1 000 000.

Toelichting.

Hiervoor wordt verwezen naar hetgeen ter zake opgemerkt is in het Verslag (gedrukt stuk 7) betreffende de aanvullingsbegrooting (blz. 27 en 28).

CRAMER.
BERGMEIJER.
SCHUMANN.
RADJIMAN.
TJIPTO MANGOENKOESOEMO.
TJOKROAMINOTO.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

(Tweede nota van wijzigingen, B I, No. 19).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 22.

VERSLAG.

IIde AFDEELING.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Departement van Justitie.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord (B I, No. 15, 8) verklaard, tegen de opnemng van een memoriepost in plaats van den gevraagden globalen post voor een verbetering van de bezoldiging der Justitie-ambtenaren in die gewesten van Sumatra, waar de vooruitzichten der bestuursambtenaren verbeterd worden, geen bezwaar te hebben zonder echter deze mededeeling te doen volgen van de opname van een dergelijken post in deze nota van wijziging.

Gevraagd werd daarom of alsnog is te verwachten het voorstel tot inlassching van een onderafdeeling 29A:

Verbetering van de bezoldiging der inlandsche officieren van Justitie in de gewesten Tapanoeli, Sumatra's Westkust, Benkoelen, Lampongsche Districten, Palembang en Djambi Memorie, dan wel of zij een amendement van den Volksraad daaromtrent verwacht.

Onderafdeeling 32A. Positieverbetering rechterlijke ambtenaren.

Men meende een waarschuwing ten aanzien van een te hooge opvoering der bezoldigingen niet te mogen onthouden. Men vreesde dat andere groepen van landsdienaren, als weerslag op de onderwerpelijke positieverbetering, ook op verbetering ook op verbetering der wedden zullen gaan aandringen.

Enkele leden wezen er op, dat tengevolge van deze weddeverbetering de faculteitsjuristen aanmerkelijk hooger zullen worden bezoldigd dan de ingenieurs, terwijl beider studie, naar hunne meening, gelijkwaardig is.

Men vroeg waarover de speciale beoordeeling zou loopen om voor een verhooging boven f 1000.— in aanmerking te komen; men meende dat ijver en plichtsbetrachting alleen daarvoor niet voldoende waren, en dat de

beoordeeling waarborgen moest bieden dat alleen de meer bekwamen onder de juristen die bezoldiging kregen.

Anderen wezen er op, dat een groot aantal juristen noodig is, zoolang niet voldoende Inlandsche rechtskundigen afgeleverd worden en dus ook bureaujuristen welkom moeten zijn.

Men vond hierin aanleiding om krachtig aan te dringen op uitbreiding van het aantal leerlingen der rechtsschool en tot opvoering van het peil dier school tot dat van een faculteit.

Van een streven naar bezetting van de landraden en de landgerechten met krachten afkomstig van de Rechtsschool werd uitkomst verwacht in het gebrek aan juristen.

Met betrekking tot het amendement (B I, No. 20) werd toegelicht, dat dit beoogt eene fout te herstellen die tijdens de behandeling van het voorstel bij de regeeringsadviseurs, daarin zou zijn ingeslopen.

Meerdere leden vreesden, dat aanneming van het amendement tengevolge zou hebben dat zich geen liefhebbers voor het faculteitsexamen meer zouden aanmelden. Bovendien werd daarin een al te groote bevoorrechtiging gezien van de bureau-juristen; immers hun studietijd is 1½ jaar korter en alle termijnen voor verhooging zijn voor hen derhalve 1½ jaar eerder verlopen dan voor degenen, die nog voor het faculteitsexamen blijven studeeren.

Andere leden meenden aan het verzoekschrift der bureau-juristen steun te kunnen verleen.

Onderafdeelingen 52 en 53. Uitgaven Immigratiedienst.

De voorgestelde regeling vond over het algemeen instemming.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

Hoofdstuk I. Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 45A. Geldelijke tegemoetkoming aan de Vereeniging „Oost en West”.

Gaarne zou men vernemen wat in de toelichting onder „Indische jongelieden” verstaan wordt: Inlandsche jongelieden dan wel alle hier te lande geboren jongelieden?

Gevraagd werd om mededeeling van de wijze waarop het toezicht zal worden uitgeoefend en de tot heden bereikte resultaten, alsmede om een opgave van het aantal studeerende Inlanders in Nederland en de stand van hun studiën. Men meende dat de tot heden bereikte resultaten weinig bemoedigend zijn en een groot percentage der Inlandsche studenten niet of niet ernstig studeert en dientengevolge dreigt te mislukken.

Verzoekschrift der Vereeniging Associatie van „Oost en West” om hogere subsidie.

Vrij algemeen achtte men het verzoek billijk.

VIIIste AFDEELING.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 335. Landsdrukkerij.

Eenige leden vonden de argumenten die zijn aangevoerd niet zoo klemmend, dat zij eene verhooging van de bezoldiging rechtvaardigen. Het feit dat iemand reeds gedurende 12 jaar zijn maximum salaris geniet mag niet als argument gebruikt worden.

Voorts werd er op gewezen dat de belangen van den

tegenwoordigen Directeur der Landsdrukkerij steeds royaal zijn behartigd. Gedacht werd aan de mooie dienstreis onlangs door hem gemaakt. Vele leden achtten het in gevallen als het onderhavige meer voor de hand liggend eene gratificatie toe te kennen of op andere wijze de tevredenheid van de Regeering te laten blijken.

Van andere zijde werd verklaard, dat de werkzaamheden op de Landsdrukkerij in de laatste jaren belangrijk zijn toegenomen. De hier aan het woord zijnde leden spraken hunne waardeering uit voor het werk dat door de drukkerij wordt afgeleverd.

Enkele leden vroegen of als de Directeur eene bijzondere belooning verdient, zoodanige toelage ook niet moet worden toegekend aan de onder hem werkzaam zijnde administratieve ambtenaren.

IXde AFDEELING.

Hoofdstuk II. Uitgaven in Indië.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 383a. Verbetering vervoer van militairen.

Gevraagd werd welke schepen verbetering zullen moeten ondergaan en welk bedrag in totaal daarvoor benodigd wordt geacht.

Gaarne zou men vernemen, wat verstaan wordt onder het „wettig” gezin van den Inlandschen militair.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs op den 23sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.

Faint, illegible text in the upper left quadrant, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Second block of faint, illegible text in the lower left quadrant.

Faint, illegible text in the upper right quadrant, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Second block of faint, illegible text in the lower right quadrant.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

AM E N D E M E N T.

GEDRUKT STUK No. 23.

Amendement van de heeren Bergmeijer, Schumann en Rivali.

Ingezonden 25 November 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, het bedrag van f 4000, uitgetrokken voor Hoofdstuk II der Uitgaven, afdeeling V, onderafdeeling 203A: „Wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen aan bijzondere kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers” te vervangen door „Memorie”.

Toelichting.

Het amendement beoogt het daarheen te leiden, dat volledig gevolg zal worden gegeven aan het alleszins billijk geacht verzoek, vervat in het hierbij afgedrukt verzoekschrift van de Vereeniging Associatie Oost en West (zie H 10).

BERGMEIJER.
SCHUMANN.
RIVALI.



VERZOEKSCRIFT.

Aan
den Volksraad.

Geven eerbiedig te kennen, H. F. Streiff en W. P. D. Corporaal respectievelijk wd. Voorzitter en Secretaris van de vereeniging Associatie van Oost en West te Batavia;

dat bij onderafdeeling 203A van de algemeene aanvullingsbegrooting voor 1919 in overeenstemming met ter zake door Uwen Raad in zijn eerste zitting kenbaar gemaakte wenschen gerekend is op eene „wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen aan bijzondere kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers”, waartoe is uitgetrokken een bedrag van f 4000;

dat blijkens de tweede alinea der daarop gegeven toelichting door de Regeering harerzijds de dringende noodzaak is erkend om de subsidie-regelen in Staatsblad 1906 No. 242 en 1911 No. 239 ten aanzien van de ondersteuning, te verleenen ten behoeve van de Europeesche en Inlandsche onderwijzers verbonden aan de met eene Gouvernementskweekschool gelijkgestelde bijzondere gelijknamige inrichting, voor zoover dat personeel tot de volledig bevoegde leerkrachten behoort;

dat inderdaad deze wijziging eene sine qua non mag heeten tot verzekering van de aanwezigheid en het blijvend werkzaam zijn van de voor zulke opleidingsinrichtingen noodzakelijke uitstekende werkkrachten;

dat echter aan de omschrijving „volledig bevoegde leerkrachten” eene toelichtende clause is toegevoegd luidende: d. w. z. voor zoover (bedoeld personeel) in het bezit is van de Europeesche hoofdacte of van het eindexamen, getuigschrift eener gouvernements- of daarmede gelijkgestelde bijzondere kweekschool;

dat tegen deze clause bij ons bestuur ernstige bedenking is gerezen, aangezien aan deze inrichtingen blijkens de bepalingen ook onderwijzers in het bezit van de hulpacte kunnen zijn verbonden (St. 1906 No. 242 jo. 1911 No. 359, artikel 3, (1), C 1o der Regelen, vergelijk St. 1917 No. 526, 5e sub b) (1) en het onbillijk schijnt deze niet eveneens als volledig bevoegde leerkracht aan te merken;

dat echter niet slechts de voorziening in de inkomsten der bevoegde Europeesche onderwijzers doch ook de voorziening in de inkomsten van huisvesting en voeding der leerlingen aan onze vereeniging zoo groote zorg baart, dat een dringend verzoek aan Uwen Raad om ook hierin al aanstonds te willen tegemoetkomen, niet misplaatst schijnt;

dat toch blijkens artikel 3, (1) a van de meergenoemde subsidieregelen (St. 1906 No. 242 jo. 1911 No. 359) voor iederen leerling, die van de kweekschool kost en inwoning geniet, wordt tegemoet gedaan een bedrag van f 8.— per maand;

dat deze tegemoetkoming op bedoeld bedrag is gesteld in verband met de omstandigheid, dat voor de interne leerlingen aan de Gouvernementsinrichtingen blijkens

(1) Hoewel de toelichting op de begrootingspost niet geheel duidelijk is, meent men daaruit te moeten lezen, dat de verhooging ad f 150.— voor den Directeur en van f 100.— voor de overige onderwijzers der inrichting behoort tot de verhoogingen, welke tot het volle bedrag worden genoten.

artikel 9 van het Reglement (St. 1912 No. 181 jo. de wijzigingen) eene toelage van *f* 10.— werd te goed gedaan;

dat echter inderdaad dit bedrag in de practijk reeds voor jaren gebleken is geheel onvoldoende te zijn, zoodat het dan ook bij wijze van tijdelijken maatregel voor alle Gouvernementskweekscholen met een bijslag van *f* 3.— per leerling en per maand is verhoogd en derhalve feitelijk *f* 13.— per maand bedraagt;

dat door het bestuur onzer inrichting het verzoek is gedaan om ook in het genot van deze verhooging te worden gesteld de inwilliging, van welk verzoek mondeling in uitzicht is gesteld, zonder evenwel te hebben plaats gevonden;

dat niet alleen voor Batavia de voeding veel kostbaarder is dan elders, blijkende o. a. uit de bedragen welke voor de interne leerlingen van de Inlandsche artsenschool op grond van zorgvuldige onderzoekingen zijn noodig geoordeeld, maar dat bovendien door den oorlogstoestand de kosten der eerste levensbehoefte zoodanig zijn gestegen, dat om ondervoeding der leerlingen te voorkomen de vereeniging zich zeer groote extra-uitgaven heeft moeten getroosten, welke *f* 4.— per maand en per leerling gesteld voor 65 leerlingen op *f* 260.— per maand zijn te berekenen, waardoor de schuldenlast der vereeniging tot in de oorlogsjaren zoodanig is gestegen, thans bedragende *f* 26 000 waarvan *f* 20 000 gedekt door hypotheek, dat zij spoedig buiten staat zou zijn om het gevaar van ondervoeding der leerlingen te blijven bezweren, zoo niet tot verhooging van de tegemoetkoming voor voeding zou worden overgegaan, bij verhooging van het bedrag der tegemoetkoming van *f* 8.— tot *f* 12.— zal het in een meer redelijke verhouding staan tot de som van *f* 13.— voor elken leerling der Gouvernementskweekscholen uitgetrokken;

ten slotte zou aan Uwen Raad mogen worden verzocht om in verband met de omstandigheid, dat om deze urgente wijzigingen van de verouderde subsidie-regelen reeds meerdere jaren geleden is verzocht tot tegemoetkoming in de door de vereeniging geleden verliezen, daaraan althans over de laatste verlopen drie jaren terugwerkende kracht te doen verleenen, hetgeen zou kunnen geschieden door de bedoelde onderafdeeling 203A aanvulbaar te verklaren, zoodat daarop af- en overschrijvingen zullen kunnen plaats hebben.

Batavia, 22 October 1918.

Hetwelk doende enz.,
(wg.) STREIFF,
Vice-Voorzitter,

(wg.) CORPORAAL,
Secretaris.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

MOTIE.

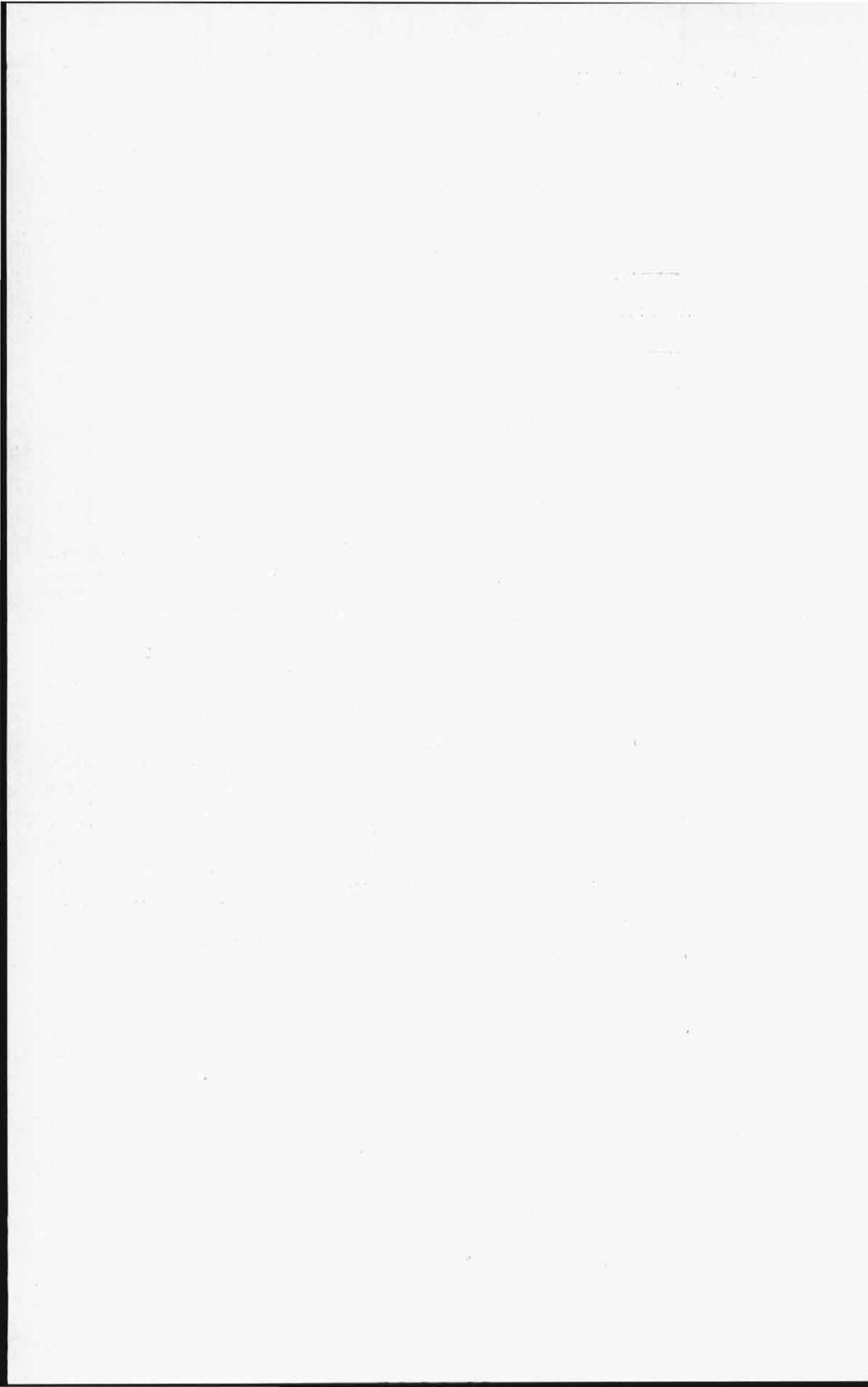
GEDRUKT STUK No. 24.

Motie, voorgesteld door de heeren Cramer, Tjipto Mangoenkoesoemo, Djajadiningrat, Moeis, Stokvis, Teeuwen, Thajeh, Schumann, Van Hinloopen Labberton, Stibbe, Sastrowidjono, Prangwadono en Radjiman.

Ingezonden 26 November 1918.

De Volksraad, van oordeel, dat het gewenscht is de ontwikkeling der Inlandsche grootindustrie zoo krachtig mogelijk te bevorderen, noodigt de Regeering uit:

- 1^o. de voor de ondersteuning van nijverheidsondernemingen uitgetrokken fondsen in de eerste plaats en grotendeels te bestemmen voor steun en verschaffing van kapitaal aan Inlandsche industrieele ondernemingen;
- 2^o. zoo spoedig mogelijk Staatsmodelfabrieken op te richten in de eerste plaats ten behoeve van de textielnijverheid;
- 3^o. bij eventueelen steun aan nijverheidsondernemingen voor de bij de onderneming betrokkenen een aandeel in de winsten te bedingen.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

—
Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven
en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienst-
jaar 1919.

—
A M E N D E M E N T.

—
GEDRUKT STUK No. 25.

Amendement van de heeren Van Hinloopen Labberton,
Tjokroaminoto, Moeis en Cramer.

Ingezonden 26 November 1918.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen:

In Hoofdstuk II der Uitgaven, VIIIste afdeeling der
aanvullingsbegrooting voor het dienstjaar 1919 in te
lasschen:

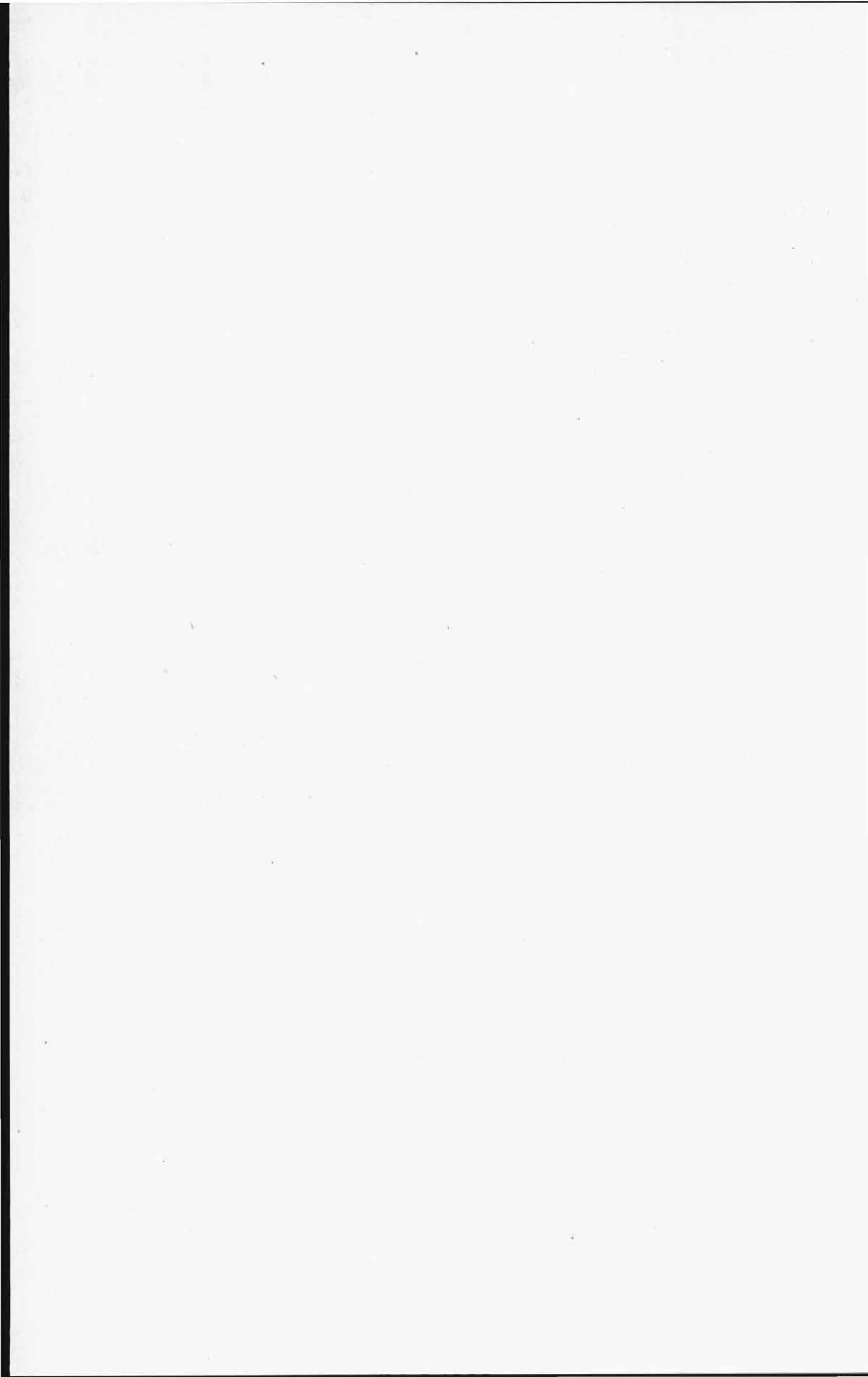
Onderafdeeling 340. Zout, wordt verhoogd met
f 450 000.

Toelichting.

De bedoeling van dit amendement is de verhooging
van den inkoop prijs van het zout tot f 15.— per kojang
mogelijk te maken.

In verband met het opgemerkte in de Memorie van
Antwoord (B I, No. 15, blz. 49) wordt hiervoor een bedrag
van f 450 000 noodig geacht.

VAN HINLOOPEN LABBERTON.
TJOKROAMINOTO.
MOEIS.
CRAMER.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 1.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

DERDE WIJZIGING VAN DE ALGEMEENE AANVULLINGSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1919,

(mondeling ingediend in de 17de openbare vergadering, 28 November 1918).

GEDRUKT STUK No. 26.

VOORSTEL.

Eenige dagen geleden bereikte de Regeering het voorstel tot instelling van een bureau voor sociale aangelegenheden bij het Departement van Gouvernementsbedrijven. Voor de aanvullingsbegrooting voor 1919 was dit voorstel, waarmede de Regeering zich kon vereenigen, te laat ontvangen en zelfs kon het niet meer op de 2de Nota van Wijzigingen op die aanvullingsbegrooting worden gebracht, daar ook die nota reeds aan den Volksraad was ingediend.

Waar het hier echter geldt een voorstel van veel belang, dat tevens zeer urgent is te achten, meent de Regeering vrijheid te mogen vinden thans nog het voorstel te doen tot het tusschen de onderafdeelingen 323 en 324 inlasschen van eene nieuwe onderafdeeling „323A”: „Kosten van het bureau voor sociale aangelegenheden „f 25.200,—”, in het vertrouwen dat de Volksraad zich daarmede zal kunnen vereenigen.

Toelichting.

Bij de verschillende Gouvernementsbedrijven valt op sociaal gebied nog zeer veel te regelen.

De Regeering beschouwt het dan ook als haar taak aan de behoefte tot meerdere voorziening op sociaal gebied voor hare bedrijven tegemoet te komen. Zij is van oordeel dat voorkomen dient te worden dat de drang der behoefte tot handelen noopt, hetgeen onvermijdelijk moet gebeuren als ten deze niet wordt vooruit gezien en niet met voortvarendheid wordt opgetreden. Zij acht het haar plicht den gang van zaken vóór te zijn en bijtijds de leiding te nemen door hare sociale bemoeienis met de eigen bedrijven zoo snel en zoo krachtig mogelijk aan te vatten.

Wordt met den voorgestelden maatregel beoogd bij de Gouvernementsbedrijven tusschen werkgever en werknemer verhoudingen in het leven te roepen, die beide

partijen voldoen en waarin beider belangen volledige behartiging zullen vinden, ook mag verwacht worden, dat van een voorgaan in deze richting bij de overheidsbedrijven een groote opvoedende kracht zal uitgaan, en dat op deze wijze geleidelijk de hier in Indië op dit gebied nog ontbrekende ervaring zal worden verkregen, waarvan bij de verdere regeling van deze materie en de toepassing daarvan op de particuliere ondernemingen, partij zal kunnen worden getrokken.

Alhoewel het hier een aangelegenheid betreft die bij alle Gouvernementsbedrijven voorziening of meerdere voorziening behoeft, spreekt het van zelf, dat de behoefte daaraan zich het sterkst doet gevoelen bij die bedrijven, welke — zooals de Staatsspoorwegen en de Posterijen, Telegraaf- en Telefonie — onmisbare factoren zijn voor de moderne samenleving. Een goed beleid eischt, dat in het bijzonder bij dergelijke bedrijven, de verhouding tusschen werkgever en werknemer naar behooren is geregeld en geen aanleiding kan zijn voor een verstoring van den goeden gang van zaken.

Voornamelijk geldt dit ten aanzien van de Staatsspoorwegen, in beteekenis en omvang verreweg het belangrijkste Gouvernementsbedrijf. Goed geregelde arbeidsverhoudingen doen hier niet alleen haar invloed gelden op een geregelde en behoorlijke voorziening in de verkeersbehoeften, maar tevens op de veiligheid van het verkeer. Dit is dan ook de reden, dat bij dit bedrijf op het gebied van sociale voorziening tot nu toe het meest tot stand kwam. Wat den spoorwegdienst betreft, kan dan ook o. a. worden gewezen op de groepsvertegenwoordigingen, de commissies van onderzoek en advies en op hetgeen is gedaan ter bevordering van coöperatie. Mede verdient hier vermelding de voorgenomen regeling van de dienst- en rusttijden van het personeel der spoor- en tramwegen, welke reeds bij wijze van proef is ingevoerd, met de bedoeling om, indien zij in de practijk voldoet, haar voor alle spoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië geldend te doen maken.

Dit zijn evenwel nog slechts eerste, zij het ook gewichtige stappen in de gewenschte richting; zeer veel blijft nog ter regeling over. Ik denk hierbij in de eerste plaats aan pensioen-, ziekte- en ondersteuningsfondsen in het belang van het personeel dat niet in vasten dienst is, waardoor de belangen van deze personen tijdens en ook na hun diensttijd behoorlijk zijn geregeld en zij onder meer tegen de geldelijke gevolgen van ongevallen zijn verzekerd.

Voor den Postdienst e. a. gelden vrijwel dezelfde overwegingen.

Ook voor de mijnbedrijven is handelend optreden ten deze een eerste vereischte. Tot nu toe wordt die nijverheid hoofdzakelijk verricht door contractarbeiders, die zich voor een bepaald aantal jaren aan het bedrijf verbinden (deels ook door dwangarbeiders), doch een gezonde toestand is dit niet en met alle kracht moet dan ook daarheen worden gestuurd, dat, evenals men ook elders in mijncentra heeft zien gebeuren, om het bedrijf zich een blijvende mijnwerkersbevolking vormt, die zich tot den mijnarbeid gevoelt aangetrokken en waarbij de arbeid overgaat van vader op zoon. Dit is te bereiken door een intensieve bemoeienis met het welzijn van de mijnarbeiders, door het scheppen van een zoo aangenaam mogelijk milieu en zoo goed mogelijke verzorging van

hunne belangen, zoowel tijdens als na hun diensttijd bij het bedrijf.

Alleen langs dezen weg zal men bij het mijbedrijf kunnen komen tot een vervanging van het zoozeer ongewenschte contractenstelsel door vrijen arbeid.

De leiders der verschillende onder het Departement van Gouvernementsbedrijven behoorende bedrijven zijn overtuigd van de noodzakelijkheid om op sociaal gebied regelend en leidend op te treden en velen van hen hebben in die richting reeds belangrijke maatregelen getroffen. Over het algemeen zijn echter de bedrijfsleiders met de technische en vakkundige bedrijfskwesties reeds te bezet, dan dat dit onderdeel van hun taak tot zijn volle recht kan komen.

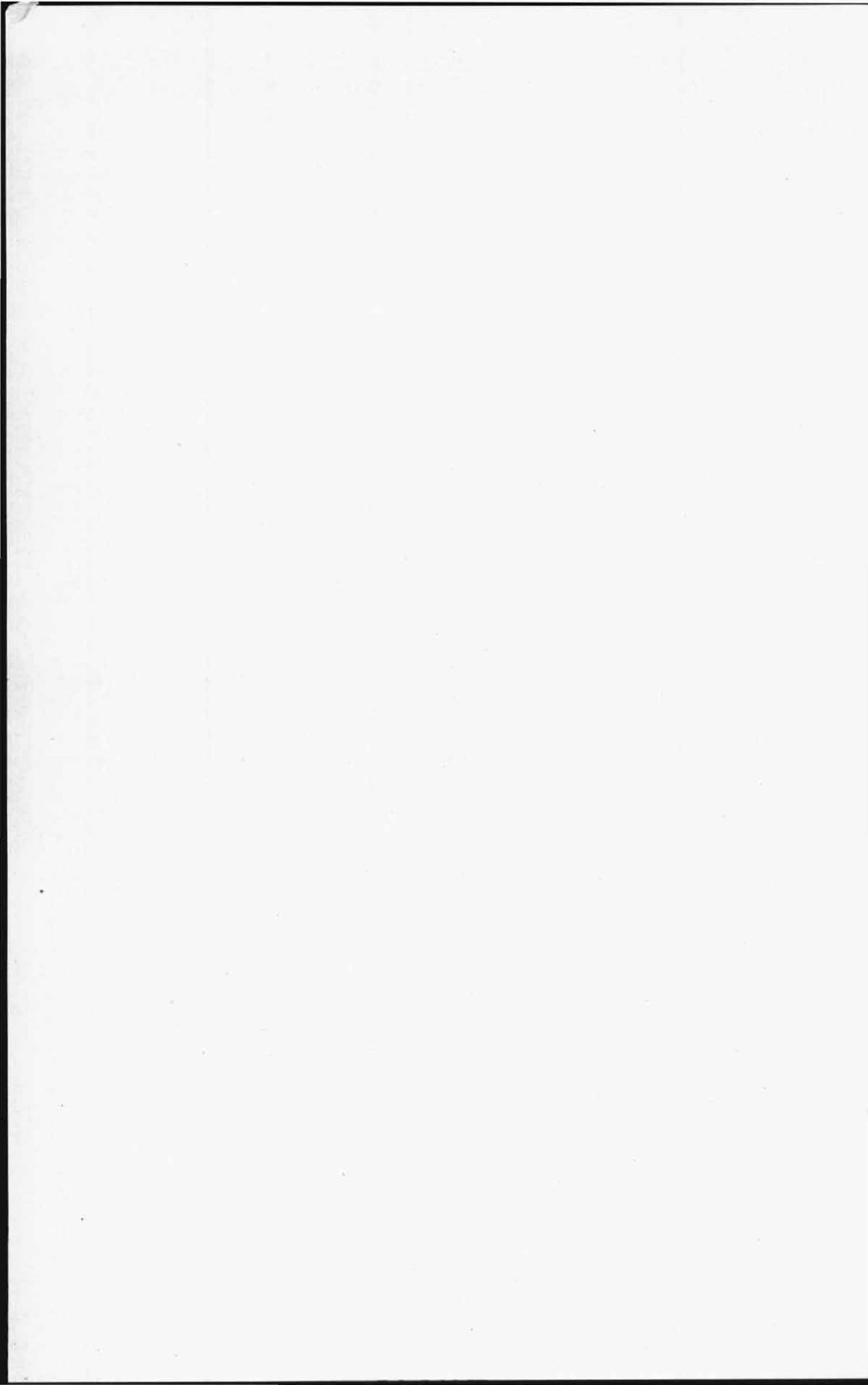
Uit dien hoofde wordt het gewenscht geacht aan het Departement van Gouvernementsbedrijven een „bureau voor sociale aangelegenheden” te verbinden, waarvan de leider met den titel van „Algemeen adviseur bij het „Departement van Gouvernementsbedrijven voor sociale „aangelegenheden” tot taak zal hebben den Departementschef en de bedrijfshoofden te adviseeren, zoowel omtrent de strekking van allerlei maatregelen van socialen aard als omtrent de details van uitvoering.

Wil men van dit bureau goede resultaten verwachten, zoo zal er voor zijn te zorgen dat de leiding daarvan in handen wordt gesteld van iemand die de aan arbeidsverhoudingen en sociale zorgen te stellen eischen niet slechts van den wetenschappelijken kant heeft leeren kennen maar er ook in de praktijk mede heeft kennis gemaakt. Daarvoor zal noodig zijn iemand die zich in deze richting heeft gespecialiseerd en voornamelijk iemand die met den socialen ontwikkelingsgang in Westersche landen heeft medegeleefd en daarbij praktische ervaring heeft opgedaan en weet welke klippen moeten worden omzeild en op welke punten moet worden aangestuurd.

Een dergelijke kracht moet, wil men uit de meest bekwamen — en die zijn reeds zeer schaarsch — een keuze kunnen doen, niet karig bezoldigd worden. Een bezoldiging van f 1 350 's maands, overeenkomende met die, welke gewoonlijk aan dergelijke leidende posities wordt toegekend, wordt niet te veel geacht. Misschien zal het zelfs noodig blijken om daaraan nog eene personeele toelage te verbinden om de hand te kunnen leggen op iemand met ruime ervaring op dit gebied. Meer dan f 150 's maands zal echter die toelage niet mogen bedragen.

De aan de instelling van het bureau voor sociale aangelegenheden verbonden uitgaven worden geraamd op het hierboven reeds vermelde bedrag van f 25 200.— 's jaars, waarvan f 16 200.— voor de bezoldiging van een adviseur en f 9 000.— voor verdere uitgaven.





VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

NOTA.

(Ingezonden door den Commandant van het Leger en Hoofd van het Departement van Oorlog 17 December 1918).

GEDRUKT STUK No. 28.

Naar aanleiding van hetgeen door den heer Cramer ten aanzien van de aan den kanonnier Nijhoff en den bij het Leger voor memorie gevoerden sergeant-majoor schrijver Bergsma opgelegde straffen in de openbare vergadering van 3 December 1918 is medegedeeld (H 464 en 465), heeft de Commandant van het Leger en Hoofd van het Departement van Oorlog in die vergadering toegezegd ter zake inlichtingen aan den Volksraad te verstrekken (H 483).

Deze zijn vervat in de volgende nota.

Woensdag 28 Augustus in den morgen ontbood de Plaatselijk Commandant te Batavia den Europeeschen kanonnier 1ste klasse Nijhoff (stamboek No. 74937), naar aanleiding van de door hem als voorzitter van de Afdeling Weltevreden van den Soldatenbond aangevraagde vergunning tot het houden van een vergadering. Hem werd gewezen op een verslag van een door de Afdeling Meester-Cornelis gehouden vergadering en ernstig aangeraden, zorg te dragen, dat in de door hem te leiden vergadering geen onderwerpen zouden worden aangeroerd of redevoeringen zouden worden gehouden, in strijd met goede begrippen van krijgstuicht.

De vergadering, welke ten 7 uur n.m. plaats had in de Militaire Sociëteit, werd door den Plaatselijken Commandant bijgewoond.

In den loop der vergadering wees Nijhoff er op, dat hij de leden een dezer dagen allen kon noodig hebben en maande hij hen aan tot eendracht en tot het opvolgen van de bevelen van het bestuur. Aan het einde der vergadering drong hij nogmaals op beter opkomst aan, meende dat men verbetering moest afdwingen en wond hij zich daarbij een weinig op. Hij bezwoer de aanwezigen, toch vooral samen te werken; „bij God, er „moest verandering komen in den toestand”.

Zonder meer liet hij zich in het vuur zijner rede de uitdrukking „Indië weerbaar” ontvallen. De fuselier Wieling vroeg daarna nog het woord en zeide, dat een dezer dagen de feesten voor Indië weerbaar zouden wor-

den gehouden en de dames en heeren flink feest zouden vieren. Daar de Plaatselijk Commandant vermoedde, welken kant hij uit wilde, werd de rede gestopt onder de opmerking, dat de bevelen voor de deelname aan de Indië weerbaarweek door de militaire autoriteiten waren gegeven en discussie daarover niet toegelaten kon worden en dat men door eene waardige houding het best aan het publiek kon toonen, dat het leger achting verdiende.

Wieling zeide daarop, dat het juist zijn bedoeling was geweest, daartoe aan te sporen en allen op te wekken, zooveel mogelijk tegenwoordig te zijn. De vergadering werd daarna gesloten.

De Plaatselijk Commandant riep Nijhoff daarna bij zich en vroeg hem wat hij bedoeld had met het gezegde, dat „hij allen dezer dagen kon noodig hebben en hen aanmaande, de „bevelen” van het bestuur op te volgen”. Zijn antwoord was, dat hij hetzelfde bedoeld had als Wieling. Men moest in grooten getale opkomen en toonen, dat men achting verdiende, waarop geantwoord werd, dat de militaire autoriteiten zich daarmede ten volle konden vereenigen, doch dat het verkeerd was geweest deze zaak eenigszins geheimzinnig te behandelen.

In den morgen van 30 op 31 Augustus werden op verschillende plaatsen in de stad kleine roode en eenige groote witte biljetten met rooden rand aangeplakt met „eischen”. Den 31sten Augustus werd des avonds bericht, dat in Ons Tehuis een vergadering was gehouden door militairen, waarbij afgesproken was op 1 September van uit Ons Tehuis te demonstreeren. Nijhoff bevond zich onder degenen die de afspraak maakten; men zou op 1 September ten 9 uur v.m. ongeveer uit „Ons Tehuis” gaan.

Op dien dag zou des v.m. ten 9 uur in het Decapark een protestvergadering worden gehouden door de S.D.A.P., Insulinde en de S.I., waarbij het onderwerp zou zijn „Niet meedoen”.

Aan den Afdeulingscommandant was voorgesteld, het bijwonen van deze vergadering voor de militairen van de garnizoenen Batavia en Meester-Cornelis te verbieden, hetgeen geschiedde.

Naar aanleiding van het ontvangen bericht van de voorgenomen demonstratie werd den Commandant van de Afdeeling Ordonnans Wielrijders opgedragen Ons Tehuis te doen observeeren. Op 1 September ten 9 uur v.m. meldde die Commandant, dat een groot aantal militairen Ons Tehuis verliet en dat een van hen een papier in zijn hand had.

De militairen werden gevolgd door een rijwielpatrouille. Kapitein P. D. A. Frankamp ging zelf mede en zag, dat de kanonnier Nijhoff een pakket in zijn hand droeg.

Toen hem dit werd ontnomen, bleek het een groot aantal pamfletten van het Bestuur der Hoofdafdeeling van den Bond van minder Marinepersoneel te bevatten. (Beide pamfletten zijn als bijlagen afgedrukt). Kapitein Frankamp deed Nijhoff daarop in arrest stellen.

In verband met de redevoering op 28 Augustus door Nijhoff gehouden, het feit, dat in het bezit van Nijhoff een groot aantal pamfletten werd gevonden en de omstandigheid, dat in den loop van den dag en den 2den September werkelijk demonstratie's volgden, rustte op Nijhoff de verdenking een der voornaamste aanstokers te zijn van de voorgevallen ongeregelheden, wat nog werd bevestigd door zijn verklaring, tegenover den Plaatselijken Commandant in tegenwoordigheid van den

Luitenant-Adjutant J. H. M. Oll afgelegd, toen Nijhoff ingevolge zijn verzoek door die autoriteit te woord werd gestaan. Hij zeide, dat het aantreffen van pamfletten bij hem en bij Wieling een bewijs was, dat men er geen geheim van maakte, en er openbaarheid aan wenschte te geven, zoomede, dat de ongeregeldheden niet zouden zijn voorgevallen, indien hij niet in arrest was gesteld.

Aangezien de Plaatselijk Commandant van oordeel was, dat de zaak door een krijgsraad moest worden onderzocht en beoordeeld, bepaalde hij, op grond van artikel 12 van de Rechtspleging bij de Landmacht, dat de beklagde in arrest zou blijven.

Nijhoff diende over het in arrest stellen door den Kapitein Frankamp een klacht (bedoeld was reclame) in bij den Afdeulings- tevens Brigadecommandant. Deze reclame werd bij schrijven van 11 September 1918 No. 1311 door den Afdeulings- tevens Brigadecommandant afgewezen. Het voorloopig onderzoek werd bij schrijven van 26 September 1918 No. 131-geheim- d.t.k. van den Afdeulings- tevens Brigadecommandant den Auditeur Militair aangeboden om advies. Het advies werd gegeven bij schrijven van 1 October 1918 No. 1208/1731 geheim.

Dit advies luidde, dat Nijhoff zich niet aan een dusdanig vergrijp had schuldig gemaakt, dat de Auditeur Militair kon adviseeren, hem naar den krijgsraad te verwijzen; wel had hij zich krijgstuchtelijk vergrepen door: het houden van toespraken tot verzamelde militairen, die zouden kunnen leiden tot samenrotting; het in bezit hebben en verspreiden van geschriften, waarvan de wijze van stelling en den inhoud onbestaanbaar zijn met de discipline en krijgstucht in militairen dienst; het opwekken van andere militairen tot het gaan naar een plaats, waar een bij garnizoensorder verboden vergadering werd gehouden. Het sprak van zelf, volgens den Auditeur Militair, dat op alle deze gedragingen toepasselijk is de qualificatie, gegeven in het slot van artikel 27 Reglement van krijgstucht of Discipline, nl. „alle zoodanige handelingen welke met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar zijn”. Overeenkomstig dit advies werd Nijhoff op 4 October 1918 door den Plaatselijken Commandant gestraft met „plaatsing in de 2e klasse van militaire discipline” met de mutatie:

„Het houden van toespraken tot verzamelde militairen „die zouden kunnen leiden tot samenrottingen, het in „het bezit hebben en verspreiden van geschriften waarvan de wijze van stelling en den inhoud onbestaanbaar „zijn met de discipline en krijgstucht; het opwekken van „andere militairen tot het gaan naar een plaats waar „een bij garnizoensorder verboden vergadering werd gehouden door welke hoogst onkrijgstuchtelijke handelingen hij bewijzen heeft gegeven geen begrip te hebben „van krijgstucht, waarom onmiddellijke plaatsing in een „strafcursus noodzakelijk is”.

Nijhoff reclameerde over deze straf bij den Afdeulings- tevens Brigadecommandant, welke reclame bij schrijven van 17 Oct. 1918 No. 1532 geheim werd afgewezen.

Uit het ingesteld voorloopig onderzoek is gebleken, dat behalve de toespraak in de vergadering van 28 Augustus, Nijhoff volgens zijn eigen verklaring, door langs de kazerne's te gaan, de deelnemers heeft aangespoord, tot bijeenkomen bij het Decapark; dat hij op 1 September 1918 om en bij 9 uur in Ons Tehuis aan de daar verzamelden heeft te kennen gegeven „dat het tijd werd om op te

stappen"; dat hij volgens verklaring van een Europeeschen kanonnier op 31 Augustus 1918 des avonds in Ons Tehuis tot dezen heeft gezegd, dat hij: „er aan denken moest present te zijn, dat zij allemaal bij elkaar zouden komen, om te toonen, dat het niet enkele kankeraars waren, maar dat wij het allemaal noodig hadden, dat er verbetering komt in onze positie"; dat zooals die getuige later nog verklaarde, men in Ons Tehuis „bij elkander was gekomen, met de bedoeling, om van daaruit in optocht door de stad te trekken en daarbij door uitroepingen de aandacht van het publiek te vestigen op hetgeen de militairen te kort kwamen. In Ons Tehuis op 1 September 's morgens zeide Nijhoff nog, dat er geen jenever en dergelijke mocht worden gedronken, want het mocht geen dronkenmansstelletje worden.

Dat uit de verklaring van een Europeeschen fuselier blijkt, dat op den avond van 31 Augustus in Ons Tehuis daarover gesproken is „den volgenden dag eene betooging te houden in het Decapark", daar dit net goed lag omdat er op het Koningsplein genoeg plaats daartoe was getuige „meende", „dat Nijhoff daarbij tegenwoordig was", wat juist is gebleken; dat op de vraag van een Europeeschen geniesoldaat des morgens van den 1sten September gedaan, wat daar aan de hand was, geantwoord is: „Wij houden vandaag demonstratie", dat volgens verklaring van een Europeeschen kanonnier de bedoeling van de bijeenkomst op het Koningsplein was „gezamenlijk naar het Decapark te gaan, dat zeiden tenminste de makkers"; dat volgens de verklaring van een ander Europeeschen kanonnier hij in het dagverblijf van het Bataljon Vestingartillerie van Nijhoff eenige roode pamfletten heeft ontvangen, met verzoek deze te verspreiden onder de bondsleden.

Ten slotte verklaart Nijhoff in zijn reclame zelf met Wieling tot de „leiders" te hebben behoord en de „lui" te hebben uitgenoodigd bij het Decapark bijeen te komen. Uit geen enkele verklaring is gebleken, dat men van plan was naar de races te gaan zooals men wilde doen voorkomen. Ook komen de verklaringen in dit opzicht in botsing met het later voorgevallene.

Naar de overtuiging van den Plaatselijken Commandant heeft Nijhoff hem op den 28sten Augustus misleiden en de vermelde verklaring van zijne woorden slechts gegeven, omdat hij vreesde, dat anders de te voren beraamde beweging zou mislukken. Nijhoff reclameert thans voor den krijgsraad over de hem opgelegde straf en over die welke hem door den Afdeelings- tevens Brigadecommandant is opgelegd.

Voor wat betreft de gevolgen van de straf, zij verwezen naar de Algemeene Order 1916 No. 2 Hoofdstuk J—I—punt 8—3de alinea, welke luidt:

„De straf van plaatsing in de 2de klasse van Militaire Disipline, opgelegd aan een ongegradueerde van een hogere klasse, sluit het terugbrengen tot de laagste klasse van ongegradueerden in zich en eischt dus geen afzonderlijke beschikking".

Derhalve werd Nijhoff op 5 October 1918 teruggesteld tot kanonnier 2de klasse en door den Korpscommandant voorgedragen tot terugplaatsing bij de Vestingartillerie van waar hij afkomstig was.

De plaatsing in de 2de klasse van Militaire Disipline gaat dus voor Artillerie-werklieden (altijd kanonnier 1ste klasse of gegradueerd) steeds gepaard met: 1e. terugstelling tot kanonnier 2e klasse,

- 2e. ontheffing van de tewerkstelling als werkmán,
 3e. terugplaatsing naar het Wapen of onderdeel daarvan,
 van waar zij afkomstig zijn.

De inkomsten van Nijhoff als Europeesche kanonnier
 1ste klasse zadelmaker bedroegen:

soldij per dag *f* 0.47 V. I. p/d *f* 0.38,
 duurte-toeslag *f* 0.09 bijslag *f* 0.20,
 werkgeld *f* 0.60 (alleen op werkdagen),
 Totaal *f* 1.74.

Zijn inkomsten bedragen nu:

soldij per dag *f* 0.43 V. I. p/d *f* 0.38,
 duurte-toeslag *f* 0.09 bijslag *f* 0.20,
 Totaal *f* 1.10.

Op een werkdag bedraagt het verschil in inkomsten
f 0.64.

Op een Zon- of feestdag *f* 0.04.

Het is aan de werklieden toegestaan, bij gebrek aan
 werk voor den Lande particulier werk te verrichten in de
 werkplaats; nu Nijhoff geen zadelmaker meer is en dus
 ook geen eigen werkplaats meer heeft, is het verrichten
 van particulier werk moeilijker, doch zeker niet onmoge-
 lijk geworden; hij kan in zijn vrijen tijd op de galerij
 of in de werkplaats van den zadelmaker nog altijd werk
 verrichten.

De sergeant-majoor-schrijver Bergsma, tewerkgesteld
 als commies bij het Departement van Oorlog, en dien-
 tengevolge „voor herinnering” bij het leger gevoerd, is
 door den Plaatselijken Commandant te Bandoeng ge-
 straft, omdat hij, blijkens een schriftelijk rapport van
 de politie, niet alleen voor de militairen van het garni-
 zoen verboden vergaderingen had bijgewoond, doch daar-
 bij zelfs, met den heer Sneevliet, aan de bestuurstafel
 gezeten was.

Daar militairen tijdens hun voor herinnering-voering
 bij het leger blijven onderworpen aan de militaire wet-
 ten, het den heer Bergsma bekend was dat het bezoeken
 van bovenbedoelde vergaderingen aan de militairen was
 verboden, is hij ten rechte gestraft. Dat de opgelegde
 straf zwaar is geweest moet daaraan worden toegeschre-
 ven, dat de overtreding werd begaan door een onderof-
 ficier van hoogen rang en hij daarbij misbruik heeft ge-
 maakt van de hem, gedurende zijne tewerkstelling als
 commies, toekomende bevoegdheid om in burgerkleeding
 in het openbaar te verschijnen. Alleen in die kleeding
 was het hem mogelijk toegang tot de vergaderingen bo-
 venbedoeld te erlangen zonder door de politie te worden
 bemoeilijkt of opgemerkt.

De door hem aangevoerde verontschuldiging, dat het
 hem niet bekend was, dat militairen bij het leger „voor
 herinnering” gevoerd blijven onderworpen aan de mili-
 taire wetten kan niet te zijner versooning dienen, aan-
 gezien hij heeft verzuimd zich te voren behoorlijk van
 zijne rechtspositie te vergewissen ter plaatse waar zulks
 behoorde te geschieden n.l. bij zijnen onmiddellijken
 chef.

Een huiszoeking heeft bij dezen onderofficier niet
 plaats gehad.

BIJLAGEN.

No. 1.

DE KANS NOG MAAR EENS WAARGENOMEN?

„Het militaire strafproces is beslist
inquisitoir, zowel in het voor-
als in het hoofdonderzoek”.

Collette en Van Dijk
„Militaire Rechtspleging”.

Dat er in het algemeen op militair rechterlijk gebied schandelijke toestanden heerschen, waarvoor de blinde Justitia zich heeft te schamen, zal nu ook wel zoo langzamerhand doorgedrongen zijn tot de buitenwereld.

En de ergerlijkste daarvan is wel, dat van vonnissen, door een Zeekrijgsraad buitengaats en ook in Indië gewezen, niet in hooger beroep kan worden gegaan, waaruit volgt dat de, van het een of ander feit beschuldigde Marineschepeling overgeleverd is aan de willekeur van een te hooi en te gras bij elkaar geraapt college van Zee-officieren, maar zeer zelden beschikkende over eenige meerdere rechtskundige kennis dan de eerste de beste leek.

Rechtsprekende, als actief dienende meestal jong officier, nog „carrière wenschende te maken, afhankelijk van al wat op de steile militaire ladder, met zijn vele sportjes, hooger staat als hij;

Rechtsprekende, op grond van wetten, waarvan de Officier van Administratie van de K. N. M., C. J. Blok in het Marineblad (Jaargang 1901—1902) schreef „dat men daaruit kan halen, wat men verkies t”.

Rechtsprekende, geestelijk gevangen in hun klasse- en vooral kastevooordeel;

Rechtsprekende ten slotte — en dat is het fatale — hier in Indië in laatste instantie!

En hoe dikwijls hebben zij daaraan hun hart opgehaald, hoe dikwijls zijn Marineschepelingen van deze schandelijke rechtspleging niet het slachtoffer geworden!

Onuitwischbaar is in ons geheugen gegrift het vonnis, geveld over vijf lichtmatrozen, kinderen nog van 16 tot 18 jaar, die in een bui van kwajongsachtige baloorigheid een legger van een gymnastiekbrug over boord gooiden. Een van hen kreeg twee jaar, de tweede een jaar en zes maanden, de drie anderen negen maanden gevangenisstraf!

En het Hoog, zeer Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht ontving zijn zeer hoog salaris, zonder een kreet van verontwaardiging te doen hooren tegen zulk kindergebeul. Thuis, in den gezelligen kring, knuffelden ze d'r eigen jongens.

Best tevreden met deze maatschappelijke orde!

Maar de zaak wordt thans anders. De nieuwe militaire wetten, die twee en dertig lange jaren noodig hadden, om het ambtelijk mechaniek te passeeren, zorgen er voor dat de kastehaat en de onkunde der officieren niet langer hun ellende over het volk kunnen uitgieten, zonder dat dit een kans gegeven wordt zijn zaak voor te leggen aan een college dat, hoewel evenmin vrij van klassevooordeel, althans een rechtskundige opleiding heeft genoten. dat, rechtsprekende in een land waar een arbeidersbeweging haar preventieve werking verricht, geen brandie is maar raak te vonnissen.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. I.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

Nota van antwoord op de replieken bij de algemeene beschouwingen tijdens de najaarszitting 1918.

(Ingezonden bij brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Februari 1919 No. 337/II).

GEDRUKT STUK No. 29.

De Regeering stelt de woorden van waardeering, geuit naar aanleiding van de op 18 November afgelegde regeeringsverklaring en de daarop den 2en December in den Volksraad gegeven toelichtingen zeer op prijs. Dat zij er — wat één lid betreft — niet in alle opzichten in geslaagd is het noodige vertrouwen in hare voornemens in te boezemen, betreurt zij.

De heer Tjipto Mangoenkoesoemo heeft erop gewezen, dat de Regeering in gebreke is gebleven te antwoorden op de door den heer Teeuwen in eersten termijn gestelde vraag of Nederland bereid is aan Indië te eeniger tijd volledige zelfstandigheid en onafhankelijkheid te schenken. Deze vraag was de aandacht van de Regeering niet ontgaan, doch zij was en is van meening dat beschouwingen dienaangaande elke praktische beteekenis missen. In afzienbare toekomst zal Indië leiding, hulp en steun voor zijn ontwikkeling niet kunnen missen, vandaar ook dat in de op blz. 1 der Memorie van Antwoord gegeven schets van de hervorming, zooals de Regeering zich deze denkt, Nederland en Indië deelen van één onverbreekelijk geheel worden genoemd.

Ongetwijfeld — in de toelichting op de Regeeringsverklaring werd dit reeds in het licht gesteld — zal de voortschrijdende politieke ontwikkeling hier te lande de verhouding tusschen Moederland en Kolonie beïnvloeden en wel in dien zin dat gedurig verschuiving van bevoegdheden zal plaats hebben en het zwaartepunt van Indië's bestuur in steeds toenemende mate hier zal komen te liggen. Dit ontwikkelingsproces heeft feitelijk reeds een aanvang genomen met de instelling van den Volksraad. Met zekerheid is slechts te voorzien in welke richting dit proces zich zal ontwikkelen, niet waar het eindpunt van die ontwikkeling zal zijn gelegen.

Beschouwingen aangaande problemen, welke volgende geslachten zullen hebben op te lossen, hebben geen nut en kunnen slechts de aandacht afleiden van de groote taak, welke hier thans en in de onmiddellijke toekomst is te vervullen.

Wegbereider voor deze taak moet zijn de in December ingestelde commissie tot herziening van de grondslagen der staatsinrichting.

Deze commissie draagt een adviseerend karakter, haar arbeid zal leiding geven aan de gedachten en kunnen strekken tot basis voor ter behandeling bij den Volksraad in te dienen regeeringsvoorstellen.

De door den heer Tjipto Mangoenkoesoemo gegeven voorstelling, alsof het de bedoeling kan wezen, dat de functie van de commissie een andere zal zijn, vindt in hetgeen door de Regeering is gezegd, geen steun.

De Regeering wenscht dus de resultaten van den arbeid der commissie af te wachten, vóór zij zich verder uitsprekt omtrent de hervorming van de staatsinrichting. Gelijk reeds bij monde van Mr. Talma op 2 December werd verklaard (H blz. 443) kan de Regeering niet ingaan op de motie-Tjokroaminoto c. s., aangezien zij anders zou vooruitloopen op de bevindingen van de commissie. Hetzelfde geldt uiteraard ten aanzien van de sedert ingediende motie-Djajadiningrat.

De Regeering wenscht zich te onthouden van het uitoefenen van alle ook indirecte, pressie op den arbeid van de commissie en zij weet, dat zij zich veilig deze onthouding kan opleggen omdat de commissie zelf erop bedacht is haren arbeid met dien bekwamen spoed, die grondigheid niet uitsluit, ten einde te brengen.

Deze afwachtende houding ten aanzien van de hervorming der staatsinrichting brengt echter niet mede, dat de Regeering inmiddels stil zit. Zij meent integendeel de voorbereiding tot instelling van lagere organen van zelfbestuur met kracht te moeten doorzetten; voor zoveel de instelling van regentschapsraden betreft zij verwezen naar het den Volksraad bekend rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris dd. 11 Januari No. 89.

Gaat alls zoo snel, als de Regeering meent te mogen verwachten, dan kunnen de regentschapsraden een onderwerp van behandeling in de a.s. voorjaarszitting van den Volksraad vormen.

Aangaande de samenstelling van de z.g. herzieningscommissie behoeft de Regeering niet in uitvoerige beschouwingen te treden. Zij is bij die samenstelling uitsluitend geleid door den wensch in de commissie bijeen te brengen vertegenwoordigers van de verschillende hier te lande bestaande staatkundige stroomingen met deskundigen op staatsrechtelijk gebied, die de bij den arbeid der commissie onmisbare speciale kennis en voorlichting kunnen verstrekken.

Ten aanzien van de z.g.n. Minderheidsnota, welke is gevoegd als bijlage bij het verslag van het afdeelingsonderzoek dat naar aanleiding van de Regeeringsverklaring is gehouden, is in het Regeeringsantwoord verklaard (H blz. 443):

„Aanvankelijk had de Regeering den indruk dat dit „denkbeeld lag buiten Staatsrechtelijk gebied, op een „terrein hetwelk de Regeering zelfs niet in discussie „wenscht te betreden, doch uit de motie welke seder „door diezelfde volksraadsleden en eenige anderen is in „gediend meent de Regeering te moeten opmaken enz.”

Tot verontwaardiging kon deze bij uitstek lankmoedige passage den heer Tjipto Mangoenkoesoemo geen gerecht aanleiding geven.

Het ware voor de ondertekenaars van bedoelde nota zeer eenvoudig geweest door een andere keuze van bevoordingen elke gedachte, dat zij zich buiten staatsrechtelijk gebied zouden wenschen te bewegen, uit te sluiten.

Van de in dit verband door den heer Dwidjosewojo uitgesproken rede heeft de Regeering met waardeering kennis genomen.

De heeren Bergmeijer en Gerritzen hebben de namens de Regeering nopens de rede van den heer Van der Jagt gesproken woorden betreurd. Er werd daarin zelfs gezien een aanranding van het recht der volksraadsleden om in dit college te spreken, zooals zij dit meenen te moeten doen. Het is der Regeering niet duidelijk, hoe men tot deze conclusie is gekomen; zij heeft in de hierbedoelde passage ten overvloede uitdrukkelijk doen uitkomen, dat ook naar hare meening een landsdienaar als lid van den Volksraad in het college volkomen vrij is zijne meening uit te spreken, zooals het algemeen belang dit z. i. vordert, onverschillig of zijne inzichten al dan niet strooken met die van de Regeering. Deze verzekering laat geen ruimte voor de veronderstelling, dat niettemin een administratieve maatregel getroffen zou worden tegen een ambtenaar naar aanleiding van eenige uiting, in den Volksraad gedaan.

De bedoeling der Regeering was dan ook een andere. Hare waarschuwing was gericht tot hen, die voornemens mochten zijn op een der belangrijkste punten van algemeen regeeringsbeleid, ostentatief stelling tegen haar te nemen en zich onwillig te verklaren of te toonen.

De Regeering kan hiertegen optreden. Het is haar echter niet mogelijk den ambtenaren hare inzichten op te dringen; ook ten deze vertrouwt zij evenwel op den verhelderenden invloed, welke van de meerdere medezeggenschap der ingezetenen zal uitgaan. Ook uit dien hoofde is bespoediging van de totstandkoming der z.g. bestuurshervorming wenschelijk.

Ten aanzien van de maatregelen tot bestrijding der toenemende onveiligheid ten plattelande kon in de rede van Mr. Talma nog geene mededeeling gedaan worden, omdat het overleg terzake nog geen resultaat had opgeleverd. Hoewel ook thans nog geen definitief plan is vastgesteld, kan medegedeeld worden, dat oprichting van eene veldpolitie in overweging is. De Regeering acht echter eene overijlde schepping van een dergelijk korps ondoenlijk; zij meent, dat slechts door zorgvuldige opleiding en encadreering de veldpolitie voor haar taak is geschikt te maken.

Teneinde inmiddels de veiligheid op Java te verzekeren, zal van de gewapende politie, die reeds in Kediri met succes in dezen zin werkzaam is, ruimer gebruik gemaakt worden, waartoe een aantal brigades van de Buitenbezittingen naar Java zullen worden overgebracht. Aangezien echter dat aantal voorloopig onvoldoende is, zal in afwachting van versterking der gewapende politie, waar noodig, het Leger zijn medewerking moeten verleen.

Waarschijnlijk zullen bij de begroting van het jaar 1920 voorstellen worden gedaan, strekkende om de bij art. 181 van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie (Stbl. 1847 No. 23) bedoelde, door den Procureur-Generaal uit te oefenen centrale leiding der preventieve

politie, welke tot dusver onvoldoende tot haar recht kwam, doch waaraan reeds lang dringend behoefte bestaat, tot werkelijkheid te maken. Alsdan zal er gelegenheid bestaan dit door Dr. Schmutzer in het kort besproken vraagstuk ampel toe te lichten en te behandelen. Hier zij slechts vermeld, dat toen bleek, dat de voorbereiding van de reorganisatie der politie, in het stadium waarin zij thans verkeert, niet wel mogelijk was zonder inmenging in die leiding, het noodig voorkwam de reorganisatie, waarmede de heer Hoorweg belast is gebleven, verder onder toezicht van den Procureur-Generaal te doen voorbereiden.

Met den heer Abdoel Moeis (H blz. 524) is de Regeering van oordeel, dat de Tjiparai-zaak verder gevoegelijk kan blijven rusten, weshalve zij meent niet te moeten ingaan op hetgeen dienaangaande nader is te berde gebracht, ook al strijdt het met de te harer beschikking staande gegevens.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 2.

Besteding van de schenking van f 39.992.000 bedoeld in de Wet van 18 Maart 1905 (Ned. Stbl. No. 97, Ind. Stbl. No. 304).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Motie, voorgesteld door de heeren Stokvis, Schumann, Sastrowidjono, Koning en Teeuwen (zie B 1, 59^a; V 1; H 35, 193, 554, 555, 557 eerste gewone zitting 1918).

De Volksraad, gehoord de verklaringen van den gemachtigde van den Gouverneur-Generaal in verband met de besteding van de schenking bij Wet van 18 Maart 1905, Ind. Stbl. No. 304 (Ned. Stbl. No. 97), door Nederland gedaan in den vorm van kwijtschelding van eene op Indië rustende schuld ten bedrage van f 39.992.000;

overwegende, dat in die verklaringen niet werd weersproken het uit meerdere officieele bescheiden blijkende feit, dat die schenking werd gebezigd tot dekking van tekorten, ontstaan door buitengewone uitgaven, waarvoor krachtens de bestaande begrootingspraktijk in normale gevallen mag worden geleend;

overwegende, dat de onmiskenbare bedoeling van den schenker juist is geweest, de schuld kwijt te schelden, opdat Indië voor de hierdoor vrijkomende gelden voor rente en aflossing een nieuwe schuld tot gelijk bedrag zou aangaan tot dekking van uitgaven in het belang der economische ontwikkeling, waarvoor in normale gevallen krachtens de bestaande begrootingspraktijk niet mag worden geleend, opdat de algemeene middelen tot bovengenoemd bedrag zouden worden verruimd;

is van oordeel, dat door de gevolgde wijze van besteding gehandeld werd in strijd met het uitsluitend doel van de schenking, gaat over tot de orde van den dag.

Bij het onderzoek van deze motie in de afdeelingen is het volgende opgemerkt.

Vele leden waren van oordeel dat door de Indische Regeering niet voldaan is aan de uitdrukkelijke bedoeling der Wet van 18 Maart 1905, Indisch Staatsblad No. 304 (Ned. Staatsblad No. 97), en daardoor aan de Indische huishouding nadeel berokkend heeft.

Door de maatregelen die met de opbrengst eener leening bekostigd konden worden, te bestrijden uit de

gewone middelen, bleef een achterstand gehandhaafd op menig gebied. Gemeend werd dat tegen alle redelijkheid en wettigheid in, geput is geworden uit de gewone kas, voor werken waarvoor de Regeering had behooren te leenen. De gevolgde handelwijze is niet goed te praten, wijl daarmee in de eerste plaats gehandeld werd in strijd met de wet, terwijl verder te kort gedaan werd aan de welvaart van Indië.

Van andere zijde werd echter op de omstandigheid gewezen dat niet met de bewoordingen der wet in strijd is gehandeld. Hiertegenover werd aangevoerd dat niet alleen geoordeeld moet worden naar de letter, maar ook naar de bedoeling der wet, die blijken kan uit de toelichting.

Gevraagd werd naar het practisch nut dat de motie zal kunnen opleveren, welke vraag door een der voorstellers werd beantwoord met de opmerking dat vertrouwd wordt dat de Regeering bij het aangaan der eerstvolgende leening er op zal rekenen om een bedrag van f 40.000.000.— te leenen tot bestrijding van *gewone* uitgaven.

Sommige leden wilden een zoo verre strekking aan deze motie niet toekennen; hun inziens is die strekking er ook niet in uitgedrukt. Alleen het beleid der Regeering wordt er in afgekeurd; van restitutie is geen sprake.

Andere leden achtten de motie van hoegenaamd geen practisch nut; zij is zuiver academisch; bovendien is de motie niet juist geformuleerd. Men is het er tegenwoordig vrij algemeen over eens, dat de vroegere financieele politiek der Regeering ondeugdelijk was, daar alle uitgaven zonder onderscheid uit de gewone middelen worden betaald; doch dit geldt in het algemeen en geenszins alleen t. o. van de uitgaven, betaald met de in de motie bedoelde ± f 40 millioen.

Deze leden waren van oordeel dat het geen nut heeft over de besteding der gelden die in het verleden plaats vond, thans van de zijde van den Volksraad een uitspraak uit te lokken. Zulk een uitspraak zou het beleid van vorige regeeringen treffen, en een handeling zijn die naar hun meening van de zijde van den Volksraad weinig zin heeft. In dit verband werd nog opgemerkt dat vóór 1912 elk verwijt dat niet geleend is ongegrond is, omdat eerst sinds dien volgens het nieuwe art. 1 Compt. wet (in 1912 vastgesteld) Indië zelfstandig leeningen kan sluiten; vóórdien werd die bevoegdheid betwist o. m. door den oud-Minister Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman, den landsadvocaat Mr. W. Thorbecke en andere autoriteiten.

Tegenover deze opvatting betoogden andere leden dat de motie in de eerste plaats bedoelt een aansporing voor de Regeering om een andere financieele politiek dan de huidige te volgen. Zij sloten zich aan bij de opvatting ontwikkeld in het hoofdartikel in het Bataviaasch Nieuwsblad van 16 October. De motie houdt derhalve meer in dan zij schijnt. De praktische waarde van de motie is, meenden zij, dat de wenschelijkheid wordt uitgesproken om een ander financieel beleid te volgen, waar bij voor productieve en duurzame werken geleend zal worden.

Als dit de bedoeling is, zoo meende men vrij algemeen behoort de motie duidelijker geformuleerd te worden en niet te worden gesteld in den vorm van een afkeuring van de werkwijze, die gevolgd is bij besteding van een bepaald bedrag. In overweging werd gegeven de motie in te trekken, om misverstand te voorkomen. Sommige

leden merkten op dat zij in dat geval ook volkomen nutteloos zou zijn, daar de Regeering blijkens de in augurale rede van den Landvoogd en de mededeelingen van Mr. Talma in de eerste zitting van den Volksraad, reeds tot eene wijziging van haar financieele politiek besloten heeft. Opgemerkt werd ook dat wanneer de in de vorige alinea veronderstelde bedoeling van de motie inderdaad de juiste zou zijn, men zich in zulk een motie niet mag uitspreken omtrent een in de toekomst te volgen financieele politiek. Men kan nu wel tegen de motie stemmen, terwijl men toch voorstander is van een nieuwe leeningspolitiek.

Terloops werd opgemerkt dat het te betreuren is dat de Regeering niet eerder tot een leeningspolitiek is overgegaan.

Nog werd betoogd dat de schenking feitelijk berust op eene vergissing in 1903 begaan, toen men van meening was — afgaande op de berichten omtrent de heerschende hongersnood in een paar afdeelingen op Java — dat hier te lande een algeheele inzinking viel te constateeren. De Mindere-Welvaartcommissie is toen ingesteld. Later bleek echter dat van zoodanige inzinking moeilijk gesproken kan worden. Waren toentertijd werkelijk 40 miljoen voor gewone uitgaven beschikbaar gekomen, dan zou men niet geweten hebben waarvoor dit geld te besteden. Ook kan men niet aantoonen, dat de uitvoering van maatregelen achterwege is gelaten uit gebrek aan middelen.

Vele leden kwamen op tegen de bewering dat aan de gelden geen behoefte bestaan zou hebben. Hoe onvoldoende was menige instelling, menige dienst georganiseerd, zoo voerden zij aan. Met het oog op de naderende instelling van Locale Raden bezuinigde de Regeering b.v. de laatste jaren vóór 1905 op de uitgaven voor wegenonderhoud, waardoor de landsuitkeering aan de Locale Raden veel te laag is berekend.

Het mindere-welvaartonderzoek heeft bovendien aan het licht gebracht dat zooveel nog gedaan had kunnen worden. De resultaten van dat onderzoek vormen een aanklacht tegen het toenmalig Bestuur.

Bovendien, wanneer het inderdaad juist geacht moest worden dat men destijds niet wist wat met het geld te doen, dan had men tot het inzicht moeten komen dat te hooge belastingen werden geheven.

Door velen werd opgemerkt dat in de motie tot uitdrukking moet komen, dat de Regeering er op gewezen wordt dat zij niet gedaan heeft wat beloofd werd en verder, dat vertrouwd wordt, dat in den vervolge geen buitengewone uitgaven uit gewone middelen zullen worden bestreden. In verband hiermede wordt aanbevolen het laatste lid der motie te doen luiden:

„is van oordeel dat de gevolgde wijze van besteding inbreuk maakt op het beginsel, dat buitengewone uitgaven uit leeningen behooren bestreden te worden en bovendien in strijd is met het uitsluitend doel der schenking, gaat over tot de orde van den dag”.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 18den October 1918.

GERRITZEN.
KONING.
STIBBE.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 3.

Opheffing van het ras-criterium voor toelating tot openbare inrichtingen van onderwijs.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

Motie, voorgesteld door de heeren Van Hinloopen Labberton, Djajadiningrat, Kamil, Schumann, Teeuwen, Radjiman, Oetoyo, Prangwadono, Tjokroaminoto en Atmodiriono (zie B I, 57; H 483, eerste gewone zitting 1918).

De Volksraad: overwegende dat alle openbare inrichtingen van onderwijs in beginsel open moeten staan voor alle ingezetenen van Nederlandsch-Indië zonder onderscheid van landaard;

dat de ouders van eenigerlei landaard, welke hunne kinderen uitsluitend met leerlingen van hun eigen landaard te zamen onderwijs willen doen genieten, dienen over te gaan tot de stichting van particuliere scholen, zoo noodig met Gouvernementssteun;

dat bij de toelating tot de z.g. Europeesche lagere scholen tot beperking van den toeloop bepaalde vereischten van toelating zullen moeten worden gesteld, b. v. omtrent kennis van de Nederlandsche taal, milieu waaruit de leerlingen afkomstig zijn, verder onderwijs, waarvoor de leerlingen bestemd zullen worden (Hoogere Burgerschool, Kweekschool voor de Europeesche acten enz.);

besluit aan de Regeering in overweging te geven de eischen van toelating tot alle scholen en in het bijzonder de Rechtsschool, de Bestuursschool en de Europeesche lagere school te herzien in dien geest, dat daaruit het ras-criterium als zoodanig geheel vervalle en andere kenmerken daarvoor in de plaats treden, terwijl over de toelating tot elke Europeesche lagere school in het bijzonder worde beslist door een gemengde commissie in te stellen op iedere plaats, waar zulke inrichtingen van onderwijs gevestigd zijn.

Bij het onderzoek van deze motie in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

Een lid merkte op, dat er thans van een ras-criterium geen sprake is en dat de bestemming van de leerlingen in hoofdzaak den doorslag geeft voor de toelating. Mocht de strekking van de motie zijn, dat alle kinderen tot de Europeesche school worden toegelaten, dan zou het percentage Hollandsche kinderen uiterst gering worden en het wezen van de Europeesche school daardoor geheel

veranderen; zeer zeker ook ten nadeele van de Inlandsche kinderen, die thans de Europeesche scholen bezoeken terwille van den omgang met Europeesche kinderen. Immers de Europeanen zullen particuliere scholen oprichten, gesubsidieerd met het geld ook door de Inlanders opgebracht, scholen, waarop in het geheel geen Inlanders ook niet uit ontwikkeld milieu zullen toegelaten worden, omdat voor het particulier onderwijs het ras criterium kan blijven bestaan.

De Europeesche school, meenden eenige andere leden, is opgericht, opdat de Europeesche kinderen een onderwijs kunnen ontvangen, dat parallel loopt met het onderwijs in Holland; dit is voor hen eene noodzakelijke behoefte en zoolang men een kolonie van Hollanders heeft, moet men de billijkheid van dien eisch erkennen en bij de onderwijsinstellingen rekening houden met de afkomst der leerlingen. Bovendien wil de Regeering de Hollandsch-Inlandsche school gelijkwaardig maken aan de Europeesche school, zoodat in de onderwijsbehoefte van onderwijsgierige Inlandsche leerlingen zal worden voorzien.

Het werd zeer bezwarend geacht, dat de Europeesche slecht Nederlandsch sprekende kinderen, die niet tot een Europeesche school worden toegelaten, geen passende onderwijsinrichting zouden hebben.

Daartegen werd aangevoerd, dat wel hooge eischen moeten gesteld worden voor toelating tot de Europeesche school, maar onafhankelijk van het ras; thans kan het voorkomen, dat een Europeesch opgevoed kind van een Inlandsch opzichter, dat uitstekend Hollandsch kent, en niet toegelaten wordt, terwijl veel slechter sprekende kinderen wel op de school zijn. Het ras criterium is thans wel degelijk geldend. Het hatelijke en onbillijke hierin gelegen, bestaat natuurlijk evenzeer voor Europeanen, die geen toegang hebben b. v. tot de Rechtsschool.

De Europeesche leerlingen zouden er geen schade bij hebben, zoolang het leerplan van de Europeesche school maar bleef aansluiten bij dat der scholen in Nederland.

Het verdeelen van de bevolking in verschillende rassen in éénzelfde land is onhoudbaar op den duur. Een deel van de Inlandsche bevolking voelt, dat zij door het bezit van de Hollandsch-Inlandsche school achteraf gesteld wordt, bij hen die toegang hebben tot de Europeesche school. Afwijzing bij deze school maakt op hen een pijnlijken indruk. Op dien grond werd de stichting van een Indische school bepleit. Is een of andere bevolkingsgroep daar niet mee tevreden, welnu laat zij dan een eigen school oprichten.

Een lid bracht echter de toelichting op de motie (H 480. 481) in herinnering, waarin opheffing van het ras criterium, niet unificering van onderwijs als de strekking werd aangewezen.

De bezwaren zijn echter naar het oordeel van enkelen, voor een groot deel vervallen, dank zij de Hollandsch-Inlandsche school en de Middelbare school, welke laatste volkomen gelijk is gesteld met de H. B. S.

Gevraagd werd of de consequenties van de motie wel voldoende onder de oogen gezien zijn, nl. openstelling ook van de Osvia voor Europeanen en Chineezen. De consequenties zijn, dat Chineezen zelfs benoembaar zouden zijn tot Inlandsche bestuursbetrekkingen b. v. regent. Anderen wezen erop, dat het ras criterium bij benoemingen van bestuursambtenaren zal moeten gehandhaafd worden ook al worden de scholen opengesteld, dat is een

geheel zelfstandig vraagstuk van staatsrechterlijken aard. De Chinees, die weet niet tot een Inlandsch bestuursambt te zullen worden benoemd, zal die verwachting niet koesteren en de school slechts bij uitzondering bezoeken.

Verwondering werd uitgedrukt, dat bij de Muloscholen geen ras criterium bestaat en dat het voor de Europeesche lagere scholen wel noodig wordt geacht.

Eenigen noemden het een bezwaar van de motie, dat alle scholen geheel over een kam geschoren worden. Het ras criterium voor Rechtsscholen en Bestuurschool, is zeer wel te verdedigen, daarvoor gelden bijzondere eischen. Aan de voorstellers werd in overweging gegeven de toelating tot de Rechtsschool en de Bestuurschool niet in die motie te betrekken.

Materiaal voor de artsenscholen en andere middelbare vakscholen is niet toereikend, daarom is de strekking van de motie de toevoer voor die scholen te vergrooten. Indien de Hollandsch-Inlandsche school recht van toegang geeft tot alle middelbare scholen, zal de voornaamste reden voor de motie vervallen zijn.

Verder merkten de voorstanders van de motie op, dat het aantal leerlingen, dat naar Holland gaat zeer gering is, vooral in het binnenland, zoodat die leerlingen in verband met algemeen onderwijsbehoefte bevoordeeld zijn.

Daartegen werd opgemerkt, dat voor Inlanders veel meer inrichtingen tot opleiding bestaan, waarvan het Europeesche kind gespeend is. Het Europeesche element heeft eerder recht van klagen. Het gebrek aan Europeesche onderwijzers werd de hoofdoorzaak genoemd, dat aan Inlanders niet voldoende onderwijs werd gegeven.

Een der leden achtte openstelling van Europeesche scholen voor Inlandsche kinderen niet in het belang van die kinderen. De Inlander meent ten onrechte dat het bezoeken van eene Europeesche school voor zijn kind beter is. Voor deze leerlingen is de Hollandsch-Inlandsche school meer geschikt, omdat zij meer ingericht is naar den Inlandschen volksaard en speciaal Inlandsch cultureel onderwijs beoogt. Het gevolg der opheffing zou bovendien zijn, dat een geheel andere koers ingeslagen werd, dan die welke de Directeur van Onderwijs en Eeredienst laatstelijk heeft aangegeven.

Sommige leden waren het niet eens met de meening, dat de Hollandsch-Inlandsche school voor de Inlanders zoo goed was; het onderwijs in het Nederlandsch staat er o. a. verre achter bij dat op de Europeesche scholen, waartegen door een der andere leden werd ingebracht dat die scholen nog te kort bestaan om de resultaten te beoordeelen.

Men zag in de motie een overboord werping van het beginsel, dat door den Staat ook voor scholen voor trek- kers moet worden gezorgd. Moet daarin op andere wijze worden voorzien, dan is dit voor den Staat even kostbaar, zoo niet kostbaarder daar nog grootere subsidies zouden moeten worden verleend.

Een lid is van meening, dat de feitelijke toestand bij opheffing van het ras criterium niet veel zal veranderen. Te verwachten is daarentegen, dat er een maatschappelijke strijd ontstaan zal als de zakelijke eisch gesteld wordt van kennis van de Nederlandsche taal. Zoo zouden Europeesche kinderen van de Europeesche scholen geweerd kunnen worden, omdat zij te weinig Hollandsch kennen.

Eenige leden konden zich met de motie zeer wel vereenigen, doch zouden een wijziging willen zien aangebracht in den zin, dat ook het criterium van afkomst in den vervolge zal komen te vervallen: aan de eerste alinea waren de woorden „of afkomst” toe te voegen in de derde alinea de woorden „milieu waaruit de leerlingen afkomstig zijn” te schrappen. Uitsluitend diende naar hunne meening op de bekwaamheid van de leerlingen te worden gelet. Dit beginsel vindt naar zij meedeelden reeds uitdrukking in het verslag van de Mindere-Welvaartcommissie (zie deel 11, blz. 153 en 154).

Anderen wilden zich echter over de eischen, die buiten het criterium bij de toelating tot de Europeesch lagere scholen gesteld worden, liever thans niet uitspreken, en gaven in overweging het 3de lid der motie te laten vervallen.

Geconstateerd werd hoe noodig het was, dat de motie niet onvoorbereid in de vorige zitting behandeld is.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 18den October 1918.

BIRNIE.
DWIDJOSEWOJO.
STIBBE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 3.

Opheffing van het rascriterium voor toelating tot openbare inrichtingen van onderwijs.

MOTIE.

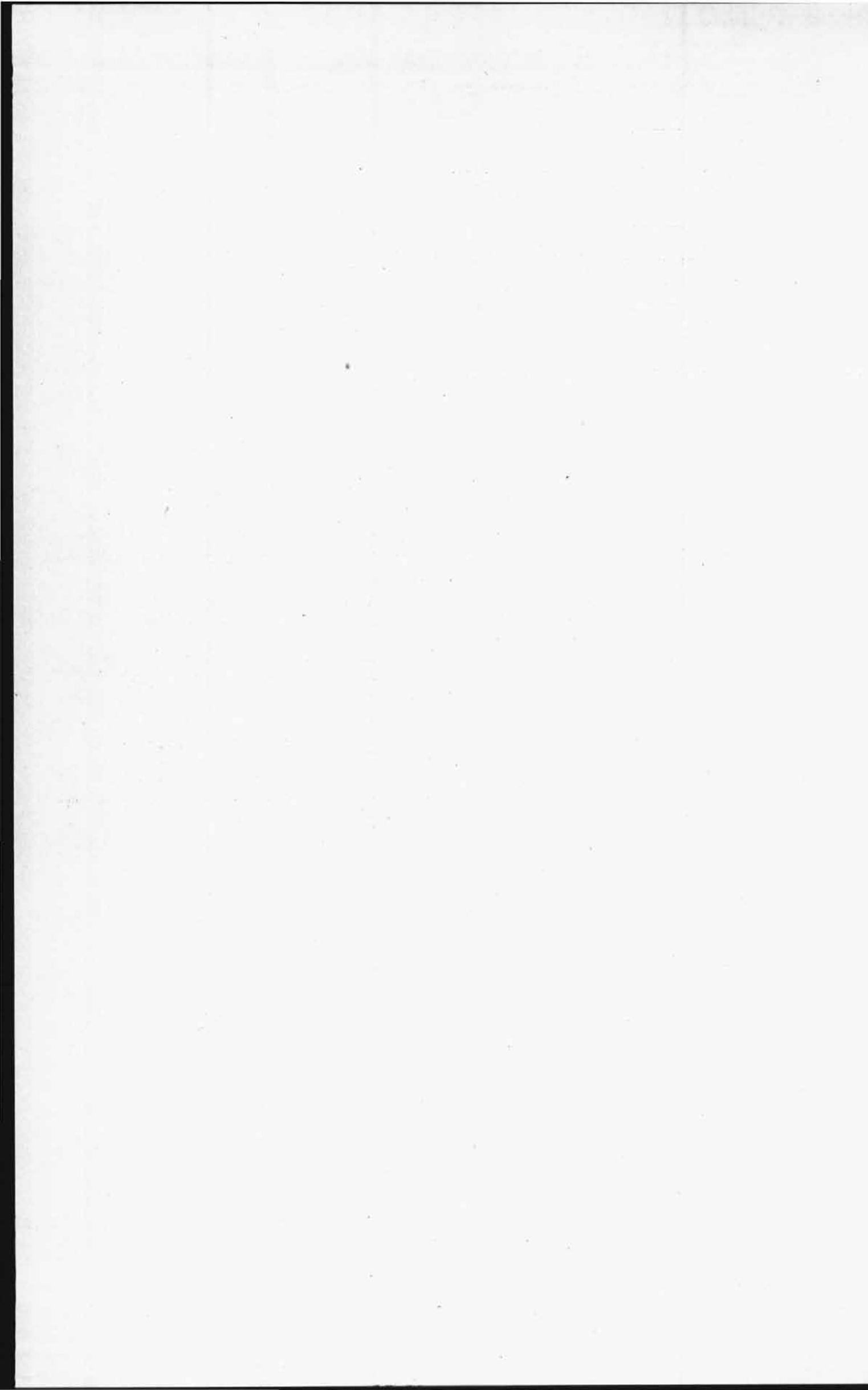
GEDRUKT STUK No. 2.

Amendement van de heeren Cramer, Teeuwen en Schumann op de motie van den heer Van Hinloopen Labberton c. s. (gedrukt stuk No. 1).

Ingezonden 30 October 1918.

Voorgesteld wordt:

- 1°. aan het eerste lid van bovenbedoelde motie toe te voegen de woorden „of afkomst”;
- 2°. in het derde lid van bovenbedoelde motie de woorden „milieu waaruit de leerlingen afkomstig zijn” te schrappen;
- 3°. in het vierde lid van bovenbedoelde motie het woord „rascriterium” te vervangen door „ras- of afkomst-criterium”.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 4.

Kostenverdeeling inzake vlootuitbreiding.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Motie, voorgesteld door den heer Van Hinloopen Labberton (Zie V 63, 64; B I, 43, 2, B I, 63²; H 586, 587 eerste gewone zitting 1918).

De Volksraad: van oordeel zijnde, dat afgescheiden van de vraag hoe bij de in voorbereiding zijnde Vlootwet de kosten verdeeling inzake vlootuitbreiding zal worden geregeld, de regeling zooals zij thans wettelijk is afgekondigd in het Koninklijk besluit van 27 Juli 1896 (Staatsblad No. 238) niet zonder meer mag worden ter zijde gesteld;

dringt er op aan, dat de verdeeling van kosten bij Vlootuitbreiding op de in dat Koninklijk besluit aangevozen voet zal blijven geschieden;

en gaat over tot de orde van den dag.

Bij het onderzoek van deze motie in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

Naar betoogd werd is de bestaande kostenverdeeling, zooals die werd vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 27 Juli 1896 (Staatsblad No. 238) en bepalende dat de uitgaven voor den bouw van groote schepen ten laste van het Moederland komen en die voor den bouw van kleinere schepen ten laste van Indië, logisch. De voorloopige verdeeling, die men thans echter reeds heeft aangenomen beteekent, naar verder werd medegedeeld, een vooruitloopen op de Vlootwet, die nog behandeld moet worden. Betwist werd voorts de bewering dat het Koninklijk besluit zou zijn vervallen, omdat de begrootingswetgever een enkele maal van het daarin uitgedrukt principe is afgeweken.

Door eenige leden werd de motie niet duidelijk geacht; zij kan worden opgevat als een critiek gericht tegen hetgeen in de latere jaren bij de begrooting ten aanzien van het vlootfonds is vastgelegd, of als een afkeuring van een voor de toekomst nog wettelijk vast te stellen gedragslijn. Wanneer het laatste het geval is, zou het belang van Indië daardoor twijfelachtig worden behartigd. Nederland en niet Indië zou dan de beschikking over de slagschepen vloot krijgen. Is het oefenen van critiek de bedoeling, dan achtte men dit onvruchtbaar.

Door een der leden werd de wensch uitgesproken om het beginsel der kostenverdeeling ook toe te passen ten aanzien van de dekking der uitgaven voor het leger voor zoover dit leger niet benoodigd is tot handhaving van de inwendige rust en orde. Hiertegenover werd opgemerkt, dat de kostenverdeeling met betrekking tot de legeruitgaven eene aangelegenheid is die een onderwerp vormt voor eene afzonderlijke motie en niet aan d'onderwerpelijke gekoppeld mag worden.

Eenige leden wenschten te zien aangeteekend dat alle uitgaven voor de vloot ten laste van het Moederland moeten komen, daar Indië bij de vloot geen belang heeft. De handhaving van de zelfstandigheid van Indië — waar hiertegenover opgemerkt — is een belang van Indië zelf, het bezitten van een vloot om die zelfstandigheid te verdedigen dus evenzeer.

De in de nota van antwoord (B 1, 43, 2) door de Regeering gedane verzekering dat ongetwijfeld bij het later in behandeling komen van een mogelijk nieuw ontwerp vlootwet de Indische Regeering opnieuw zal worden gehoord en zodoende de gelegenheid bestaande het advies van den Volksraad ter zake in te winnen maakt — naar veler oordeel — de motie voorshand overbodig.

Sommige leden zouden gaarne van de Regeering vernemen, welke regeling thans ten aanzien van de kostenverdeeling geldt, zoodoende de overwegingen, waarop deze regeling berust.

Andere leden hadden tegen de ingediende motie geen bezwaar.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 18 October 1918.

KONING.
PABST.
STIBBE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919—5.

—
Gelijkstelling tusschen openbaar en
bijzonder onderwijs.

—
MOTIE.

—
GEDRUKT STUK No. 1.

Motie, voorgesteld door de heeren Bergmeijer, Schumann, Van Hinloopen Labberton, Schmutzer, Soselisa, Laoh, Birnie, Pabst, Kamil, Waworoentoe en Moeis (zie B I, 63^a; H 455).

Ingezonden 27 Juni 1918.

De Volksraad: van oordeel, dat een spoedige toepassing hier te lande van het nieuwe artikel 192 der Nederlandsche Grondwet in het belang van een zoo ruim mogelijke voorziening in de dringende onderwijsbehoeften gewenscht moet worden geacht,

spreekt de hoop uit, dat de Regeering zoo spoedig mogelijk het noodige moge verrichten, om de gelijkstelling tusschen openbaar en particulier onderwijs te verkrijgen.

Op deze motie is door den heer Bergmeijer de volgende toelichting verstrekt:

Het beginsel, dat aan het nieuwe art. 192 G. W. ten grondslag ligt, mag algemeen bekend worden geacht. Het houdt in: „de bestaans- en de ontwikkelingsvoorwaarden van bijzonder en openbaar onderwijs zooveel „mogelijk gelijk te maken, opdat concurrentie zal zijn „uitgesloten en de aanleiding tot den schoolstrijd zoo „doende zal komen te vervallen” (Nota van Mr. Tydeman; zie Verslag der Staatscommissie voor het onderwijs, bl. 144).

Nu hebben de voorstellers der motie aan het doel, dat hier wordt genoemd, niet gedacht. Zij spreken alleen over „het belang van een zoo ruim mogelijke voorziening „in de dringende onderwijsbehoeften”.

Dat die onderwijsbehoeften dringend zijn, behoeft wel niet nader te worden aangetoond.

Evenzeer is het duidelijk, dat voor een zoo ruim mogelijke voorziening in die behoeften, samenwerking van Regeering en particulier initiatief noodzakelijk is.

Welnu, het beginsel van art. 192 G. W. maakt die samenwerking niet alleen mogelijk, maar baant ook den weg tot een krachtige ontplooiing van de maatschappelijke krachten, die in het belang van de onderwijsvoorziening kunnen werkzaam zijn.

Het kan echter niet worden ontkend, dat een toepas-

sing van dit beginsel voor Indië eigenaardige moeilijkheden meebrengt.

De toestanden zijn hier zoo geheel anders dan Nederland; men denke maar alleen aan de verschillende soorten van lager onderwijs, die wij hier te lande bezitten.

Maar juist daarom moet er op worden aangedrongen dat de Regeering deze zaak zoo spoedig mogelijk in behandeling neme. Allicht zullen met het uitwerken van een voor Indië passende regeling eenige jaren gemoeien zijn. En daar vermoedelijk zelfs wijziging van artikel 128 t/m 128 R.R. noodig zal wezen, en de parlementaire werking nu eenmaal een vrij lange is, kan de vrees niet onderdrukt worden, dat zonder meer dan gewonen spoed dit vraagstuk nog tal van jaren onafgedaan zal blijven.

Het wil mij daarom voorkomen, dat een uitspraak van den Volksraad, als in deze motie wordt gevraagd, niet overbodig kan worden genoemd en voor de Regeering een aanmoediging zal zijn, om dit onderwerp met kracht en voortvarendheid ter hand te nemen.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 5.

Gelijkstelling tusschen openbaar en
bijzonder onderwijs.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Men meende strijd te zien tusschen den vorm van de motie en de toelichting; bedoeld is toch toepassing van de beginselen van het nieuwe artikel van de grondwet⁽¹⁾, rekening houdende met het verschil in toestanden in Nederland en hier te lande. In verband hiermede beval een der leden aan te spreken van de toepassing van de beginselen van het nieuwe artikel 192, en alzoo de eerste alinea van de motie te lezen als volgt:

„De Volksraad: van oordeel dat eene spoedige toepassing hier te lande van de beginselen van het nieuwe artikel 192 der Nederlandsche Grondwet in het belang van een zoo ruim mogelijke voorziening in de dringende onderwijsbehoeften gewenscht moet worden geacht”.

Onnoodig, zelfs ongewenscht werd het geacht, dat met het ontwerpen van de uitvoeringsbepalingen van artikel 192 der Grondwet voor Indië gewacht zou worden tot die voor Nederland gereed zijn. Immers de toepassing van het artikel zal hier te lande waar men onder volstrekt andere verhoudingen leeft geheel moeten afwijken van die welke in Nederland er aan gegeven zal worden.

Nog werd opgemerkt dat de subsidies integraal moeten

(1) Het nieuwe artikel 192 der Grondwet luidt aldus:

192. Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regeering.

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht der Overheid, en bovendien, voor zoover het algemeen vormend zoowel lager als middelbaar onderwijs betreft, behoudens het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van den onderwijzer, een en ander bij de wet te regelen.

Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van leders godsdienstige begrippen, bij de wet geregeld.

In elke gemeente wordt van Overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zoodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven.

De eischen van deugdelijkheid, aan het geheel of ten deele uit de openbare kas te bekostigen onderwijs te stellen, worden bij de wet geregeld, met inachtneming, voor zoover het bijzonder onderwijs betreft, van de vrijheid van richting.

Deze eischen worden voor het algemeen vormend lager onderwijs zoodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het geheel uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs en van het openbaar onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd. Bij die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd.

Het bijzonder algemeen vormend lager onderwijs, dat aan de bij de wet te stellen voorwaarden voldoet, wordt naar denzelfden maatstaf als het openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd. De wet stelt de voorwaarden vast, waarop voor het bijzonder algemeen vormend middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs bijdragen uit de openbare kas worden verleend.

De Koning doet jaarlijks van den staat van het onderwijs aan de Staten-Generaal verslag geven.

zijn, d. w. z. het Gouvernement behoort zelf de kosten te dragen van de eischen die zij aan particuliere inrichtingen stelt. Wat het particulier onderwijs meer geeft, zal ook uit particuliere fondsen moeten bekostigd worden.

Door de bovenvermelde wijziging zal, aldus meenden vele leden, de motie verduidelijkt worden en voorkomen worden dat de veronderstelling ingang vindt dat hier te lande eene gelijke toepassing van het nieuwe Grondwets artikel 192 gewenscht wordt als in Holland. Vele leden kunnen zich met de motie in dezen gewijzigden vorm vereenigen.

Een der voorstellers licht nog toe, dat bij het indienen van deze motie minder het idee voorzat, een schoolstrijd te voorkomen die men in Nederland heeft doorgemaakt, dan wel te bevorderen dat van alle zijden wordt medegewerkt aan de uitvoering van een taak, die de Regeering thans alleen niet kan volbrengen.

Gevraagd werd of het de bedoeling is de gelijkstelling alleen tot het lager onderwijs te beperken. Velen meenden, dat daartoe volstrekt geen reden bestaat.

Gevreesd werd dat misschien enkele centrale vereenigingen in Holland te veel invloed zouden krijgen; dan wel dat concurrentie zou ontstaan bij de werving van leerkrachten, waarbij de minder goed georganiseerde vereenigingen geschaad zouden worden.

Sommige leden wezen er op, dat de gelijkstelling zeer verstrekkende gevolgen zal hebben, die thans nog niet geheel zijn te overzien.

Waarborgen werden gevraagd ter voorkoming dat ouders zich genoodzaakt zouden zien hunne kinderen, bij gebrek aan andere inrichtingen, een school te doen bezoeken van een richting, die zij niet wenschen. Daarentegen werd aangevoerd, dat, indien in hoofdzaak het belang van de onderwijsvoorziening in het oog gehouden wordt, voor die bezwaren niet behoeft gevreesd te worden.

Verwacht werd dat door de gelijkstelling decentralisatie van onderwijs zal bevorderd worden, waardoor het onderwijs zich beter zal kunnen aanpassen aan de behoeften van een bepaalde streek.

In verband daarmee vroegen sommige leden, welk standpunt de Regeering inneemt tegenover oprichting van scholen door gemeenten. Worden deze scholen onder de rubriek van het openbaar of van het bijzonder onderwijs gerangschikt?

Enkele leden verklaarden tegen gelijkstelling geen bezwaar te hebben, mits voor het particulier onderwijs dezelfde waarborgen voor de deugdelijkheid van het onderwijs zullen gelden als voor het openbaar onderwijs.

Van andere zijde werd toegelicht dat in die gelijkstelling reeds opgesloten ligt, dat dezelfde waarborgen voor deugdelijk onderwijs gesteld zullen worden zoowel ten opzichte van het openbaar als van het bijzonder onderwijs. Deze waarborgen kunnen tot uitdrukking komen in wettelijke voorschriften o. a. ten aanzien van het aantal onderwijzers, de bevoegdheid der onderwijzers en dergelijke.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 18den October 1918.

BIRNIE.
LAOH.
STIBBE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 5.

Gelijkstelling tusschen openbaar en
bijzonder onderwijs.

MOTIE.

GEDRUKT STUK No. 3.

Motie, voorgesteld door den heer Stokvis.

Ingezonden 31 October 1918.

De Volksraad, van oordeel, dat zoo spoedig mogelijk behoort nagegaan te worden, in hoeverre de beginselen van artikel 192 der Grondwet voor Indië van toepassing kunnen worden geacht,

noodigt de Regeering uit aan dit vraagstuk hare aandacht te schenken,

en gaat over tot de orde van den dag.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 6.

Vóorstel van den heer

VAN HINLOOPEN LABBERTON,

als bedoeld bij artikel 49 van het Reglement van Orde, handelende over de wijze van vaststelling van dat Reglement (Eerste gewone Zitting. Zie B 4^o).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Voorgesteld wordt om aan het Koninklijk besluit van 30 Maart 1917 No. 71 (Indisch Staatsblad No. 443) te doen toevoegen een artikel 57 luidende:

„Dit Koninklijk besluit treedt buiten werking, zoodra „door Onzen Gouverneur-Generaal op voordracht van en „in overeenstemming met den Volksraad bij algemeene „verordening een Reglement van Orde voor den Volks- „raad zal zijn vastgesteld”.

Toelichting.

De omstandigheid, dat het Reglement van Orde naast algemeene beginselen ook zaken van internen en huishoudelijken aard regelt, maakt het gewenscht om in de vaststelling daarvan aan den Raad zelf medezeggenschap te verleenen, en de vaststelling en eventueele verdere wijziging in Indië (en niet in Nederland) te doen geschieden.

Dit mogelijk te maken is het doel van de voorgestelde aanvulling.

Artikel 144 Regeeringsreglement schrijft vaststelling van het Reglement van Orde bij algemeene verordening voor. Deze „algemeene verordening” zou in stede van een „Koninklijk besluit” eene „Koloniale ordonnantie” kunnen zijn. Nu de zaak eenmaal in eerste instantie bij Koninklijk besluit geregeld is, wordt een clause als door ondergeteekende voorgesteld in verband met artikel 20 Regeeringsreglement noodzakelijk om den Gouverneur-Generaal tot uitvaardiging van eene ordonnantie tot regeling van deze materie bevoegd te maken.

Opgemerkt wordt nog dat de beide Kamers der Staten-Generaal (vergel. art. 111, 2e lid, van de Grondwet) zelf een Reglement van Orde vaststellen.

Het Volksraadslid,

D. VAN HINLOOPEN LABBERTON.

Bij het onderzoek van dit voorstel in de afdeelingen is het volgende opgemerkt:

Zeer vele leden hadden tegen het voorstel geen bezwaar.

Een der leden lichtte toe, dat de bedoeling van het voorstel is den Volksraad hetzelfde recht toe te kennen als de Tweede Kamer reeds bezit, nl. het recht tot vaststelling van haar eigen Reglement van Orde.

Een ander lid vroeg of dan die bedoeling niet duidelijker weergegeven dient te worden in het voorstel. aangezien daar sprake is van een vaststelling door den Gouverneur-Generaal in overeenstemming met den Volksraad, hetgeen toch niet hetzelfde beteekent als een vaststelling door den Volksraad zelf. De juistheid dezer opmerking werd algemeen toegegeven, waarna de voorsteller toezegde zijn voorstel aldus te zullen formuleeren dat gevraagd zal worden artikel 144 van het Regeeringsreglement te wijzigen in dier voege, dat de Volksraad zelf zijn Reglement van Orde zal kunnen vaststellen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 18den October 1918.

KONING.
RADJIMAN,
STIBBEE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 7.

Voorstel van den heer

VAN HINLOOPEN LABBERTON,

als bedoeld in artikel 49 van het Reglement van orde strekkende tot wijziging van artikel 66 (1 en 2) van het Gestichtenreglement, vastgesteld bij ordonnantie van 10 December 1917 (Staatsblad No. 708).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Voorstel van den heer Van Hinloopen Labberton (zie V 15; H 53, 224, 285; B 9, eerste gewone zitting 1918).

Voorgesteld wordt artikel 66, 1 en 2, van het Gestichtenreglement (Staatsblad 1917 No. 708) te lezen als volgt:

(1) Op door den Directeur van Justitie te regelen wijze wordt met diens toestemming aan de gevangenen gelegenheid gegeven de religieuze voorlichting te ontvangen waaraan zij behoefte toonen te gevoelen.

(2) Het bijwonen van godsdienstoefeningen of van religieus onderricht is niet verplichtend.

Toelichting.

Het bestaande artikel blijkt in de praktijk het voldoen aan de wenschen en behoeften der gevangenen te bemoeilijken. In godsdienstige voorlichting door de officieren van het Leger des Heils en in het geven van theosofisch godsdienstige voorlichting voorziet het bestaande artikel eigenlijk niet.

Bij het onderzoek in de afdelingen is het volgende opgemerkt.

In de eerste plaats werd er op gewezen dat aan de woorden religieus en godsdienstig eene verschillende beteekenis moet worden toegekend. Religieus is meeromvattend dan godsdienstig. Onder religieuze voorlichting zal o. m. ook theosofisch onderricht zijn begrepen. Volgens het thans bestaand voorschrift behoeft het geven van theosofisch onderricht niet te worden toegelaten, evenmin de voorlichting die officieren van het Leger des Heils geven. Het is ook inderdaad voorgekomen, dat het onderricht in de theosophie verboden is geworden.

Dat op dit onderricht en die voorlichting prijs wordt gesteld is intusschen gebleken.

Vele leden hadden tegen het voorstel geen bedenkingen. Anderen waren van oordeel dat eerst zekerheid moet bestaan dat wijziging noodig is en inderdaad thans belemmeringen in den weg gelegd worden aan het geven van theosophisch onderwijs in de gevangenis te Semarang.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 18den October 1918.

BIRNIE.
KONING.
STIBBE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 8.

Ontwerp van wet tot aanvulling van de artikelen 58 en 71 Regeeringsreglement. (Eerste gewone zitting 1918, B 12, 1—3).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door sommige leden werd onder verwijzing naar de toelichting bij het wetsontwerp opgemerkt dat de desa-belastingen, tot nu toe geheven, blijkbaar onwettige belastingen zijn, waarom het in de Regeering te prijzen is, dat thans eene regeling getroffen zal worden, waardoor het belastingwezen der desa's een wettelijken grondslag zal krijgen.

Enkele leden bestreden de opvatting dat de heffingen, die nu in de desa's worden gedaan, onwettig zouden zijn; zij zijn gebaseerd op den adat en bestaan in vele gevallen reeds van vóór de vaststelling van het Regeeringsreglement. Bovendien moet eigenlijk niet van belastingheffingen worden gesproken, maar van vrijwillige bijdragen en retributies. Een en ander gaat steeds met toestemming der stemgerechtigden en wordt gesanctioneerd door bestuursambtenaren.

Verwacht werd als voornaamste gevolg dat een belasting naar vasten maatstaf onder goede contróle gaandeweg een einde zal maken aan de vele drukkende bijdragen, die thans door het desabestuur in velerlei vorm — het zoogen. oeroenan stelsel — van den kleinen man gevorderd worden, zonder dat zij aan de gemeenschap ten goede komen. Van belasting-verzwaring zal geen sprake mogen zijn.

Er werd op gewezen, dat het opleggen van de verplichting tot belasting betalen bij de bevolking een medeleven kweekt met eigen belangen, welk verschijnsel zeer toegejuicht moet worden.

Voorzichtigheid bij de invoering van belastingen in de inlandsche gemeente werd echter geraden geacht. Zoolang men niet weet hoe het desabestuur gereorganiseerd zal worden, of er desaraden zullen komen en hoe die zullen samengesteld zijn, moet, naar betoogd werd, de toekenning van het recht van belastingheffing een sprong in het duister genoemd worden.

Van andere zijde werd het voornemen tot instelling van een regelmatige desa-belasting ten zeerste toegejuicht, doch bepleit werd de toekenning van het recht gepaard te doen gaan met de invoering van een desabegroting, waarmede trouwens reeds hier en daar een proef genomen wordt. De bevolking heeft nog in het geheel geen begrip van inrichting en strekking van een desa-begroting, doch zij behoort in die richting geleid

te worden. Mede dient met de toekenning van het recht gepaard te gaan een verbetering van desabestuur, zoowel door invoering van desa-raden als door verhooging van het gehalte van de loerah's. De verkiezing van desa-hoofden is steeds beschouwd als het palladium van de autonomie van de desa, het heilig huisje, dat niemand mag aanranden, hoewel die meening, voor het eerst door Raffles uitgesproken, op vage geschiedkundige vorschingen is gebaseerd en in de Vorstenlanden en aangrenzende gewesten nimmer is gehuldigd. Bestendig, bijna bij iedere verkiezing doet zich echter groote corruptie voor; groote geldelijke offers worden gebracht, voorspiegelingen en beloften door de kandidaten gedaan, terwijl volstrekt geen waarborgen bestaan dat inderdaad bekwame personen tot het ambt worden verkozen. Door de bestuursambtenaren wordt dan ook in het algemeen ten deze een wijziging voorgestaan onder eerbiediging zooveel mogelijk van het palladium b.v. door dat de Regeering de loerah's aanwijst uit kandidaten, door de desa gesteld.

Vele leden waren van oordeel, dat het ontwerp eigenlijk ontijdig is. Eene reorganisatie van de desa dient eerst tot stand te komen. Aan het tegenwoordige desabestuur met zijn verkozen hoofden mag het recht van belastingheffing niet worden toevertrouwd. De kiesgerechtigden bij eene verkiezing van desahoofden en van het desabestuur zullen van de kandidaten de belofte vorderen om geen belastingen in te voeren. Het optreden van een zwak desabestuur zal daarvan het gevolg zijn.

Men zou den eisch willen stellen, dat medezeggenschap van de bevolking in de huishoudelijke zaken der desa verzekerd is, alvorens het recht van belastingheffing aan een desa-raad wordt toegekend. Daartegen werd opgemerkt, dat in de piroekoenan desa de bevolking reeds genoeg medezeggenschap in de desazaken heeft.

Gevraagd werd waarom zulk een haast wordt gemaakt met dit ontwerp. Er zijn nu drie wijzigingen van artikel 71 van het Regeeringsreglement in behandeling of in voorbereiding. Deze ontwerpen dienen in verband met elkaar behandeld te worden, opdat tegenstrijdigheid zal kunnen worden vermeden. Veelvuldige hervormingen in de desa's na elkaar hebben een verkeerde werking. Beter is het alle veranderingen tegelijk in te voeren omdat de bevolking anders niet meer weet, waaraan zij zich te houden heeft.

Daartegen werd opgemerkt, dat wanneer de beslissing uitgesteld werd, tot de andere in voorbereiding zijnde hervormingen aan de orde komen, voorloopig geen verandering te verwachten is. Juist door partieel eene zaak te regelen, wordt zij het spoedigst tot stand gebracht. De praktische toepassing dier partieele regeling kan niettemin tegelijk plaats vinden en verwacht werd dat zulks hier ook inderdaad zal geschieden.

Gevreesd werd, dat de Regeering, zoodra het ontwerp tot wet is geworden, daaraan uitvoering zou gaan geven en b.v. door wijziging van artikel 17 der Inlandsche gemeente-ordonnantie het recht van belastingheffing reeds zou gaan regelen. Zulks werd van andere zijde onwaarschijnlijk geacht, omdat blijkens de toelichting op die ordonnantie het bewuste artikel niets met belastingen te maken heeft; artikel 58 van het Regeeringsreglement dient als grondslag beschouwd te worden voor belastingheffing.

Men achtte het noodzakelijk een uitdrukkelijk voorbe-

houd te maken, dat de uitvoering der bepaling zal worden opgeschort tot tijd en wijle aan het oordeel van den Volksraad zullen zijn onderworpen de voorstellen voor de bestuursorganisatie der desa's en de uitvoeringsverordeningen der bepaling in kwestie.

Anderen wenschten de uitdrukkelijke vraag tot de Regeering te richten, of het hare bedoeling is om — als de voorgestelde wijziging wordt vastgesteld — dadelijk aan de bepaling uitvoering te geven, ook zonder dat te voren het bestaande desabestuur is hervormd. Zij achtten verbetering van het desabestuur een noodzakelijke voorwaarde voor een gunstig advies op het ontwerp.

Erkennend het voordeel eener belastingheffing waarvan de opbrengst zal komen in de gemeentekas, terwijl nu de vrijwillige bijdragen meermalen niet worden aangewend ten bate der gemeente, werd er nogmaals op gewezen, dat bij de tegenwoordige organisatie der desa's aan geen lichaam de heffing van belastingen kan worden toevertrouwd. Opgemerkt werd, dat contrôle van bestuurszijde zou neerkomen op de laagste ambtenaren daar het voor een resident, in wiens residentie honderdtallen desa's zijn gelegen of voor een regent die ook vaak vele honderden desa's onder zijn bestuur heeft, onmogelijk zou zijn om zich met die belastingheffingen in te laten. Te vreezen is, dat dan op de desabewoners weleens te groote dwang zou worden uitgeoefend. Hier-tegen werd aangevoerd dat de Regeering stellig alleen zal overgaan tot toekenning van het recht in streken waar de toestanden de goede werking er van verzekeren. Het zou natuurlijk geheel verkeerd zijn terstond overal aan de desa's het recht tot belastingheffing toe te kennen.

Gevraagd werd of de in de steden gelegen kampongs ook de bevoegdheid tot belastingheffing zal worden gegeven. Opgemerkt werd, dat bij de instelling van de gemeenteraden hierin reeds voorzien is. Er dient afge-wacht te worden, wat de gevolgen zullen zijn van de opheffing der desa-autonomie ten behoeve van gemeenteraden.

Een ander lid zou den naam „Inlandsche gemeente” vervangen willen zien door „plattelandsgemeente”. Dat op het rasverschil tusschen de verschillende bevolkingsgroepen, die in een zelfde plaats gevestigd zijn, gedoeld wordt, kwam onnoodig voor. Enkele leden waren van oordeel, dat het beter is deze formeele zaak thans te laten rusten. Hetgeen thans onder een „Inlandsche gemeente” moet worden verstaan is ook niet zoo eenvoudig te omschrijven als het oppervlakkig zou schijnen. Men heeft daarbij o. a. rekening te houden met de toestanden in de buitengewesten waar men als het ware federaties van gemeenten aantreft, de marga's.

Nog werd geconstateerd dat de Regeering naliet de leden zooveel mogelijk in te lichten; waarom is bijv. niet overlegd de op deze zaak betrekking hebbende brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 31 Juli 1916 No. 5708a/Δ met bijbehorende nota van den Inspecteur voor de Agrarische zaken?

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 21sten October 1918.

VAN DER JAGT.
KONING.
STIBBE.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 8.

Ontwerp van wet tot aanvulling van de artikelen 58 en 71 Regeeringsreglement. (Eerste gewone zitting 1918, B 12, 1—3).

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij het kabinetsschrijven van den Gouverneur-Generaal van 28 October 1918, No. 9).

GEDRUKT STUK No. 2.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

1. Met genoegen is der Regeering gebleken dat het wetsontwerp over het algemeen de instemming van den Volksraad heeft.

2. De in het verslag neergelegde opmerkingen en vragen betreffen meer de wijze van uitvoering der Wet.

3. Naar aanleiding daarvan wenscht de Regeering er nog eens de aandacht op te vestigen dat met de te treffen voorziening slechts wordt bedoeld de heffing van belasting door Inlandsche gemeenten wettelijk mogelijk te maken, wyl zulks geacht moet worden een noodzakelijke voorwaarde te zijn voor de verdere ontwikkeling der Inlandsche gemeente en noodig is om orde en regelmaat te brengen in de gemeentelijke huishouding. Die bevoegdheid bestaat thans niet in verband met de uitdrukkelijke bewoordingen van artikel 58 van het Regeerings-Reglement. De tegenwoordige hoofdelijke omslagen dragen ene vrijwillig karakter, hebben althans geen anderen steun dan het gebruik in de desa, het gewoonterecht, dat echter hoe langer hoe zwakker wordt en waar, zooals ook in het afdeelvingsverslag wordt erkend, het reeds meermalen voorkomt dat desa-bewoners en vooral uitwonenden die in de desa grondbezit hebben, weigeren bij te dragen, in welk geval zij moeilijk tot betaling kunnen worden gedwongen, is het treffen van een wettelijke voorziening noodig geworden.

4. Omtrent de uitvoering werd in de Toelichting van het Wetsontwerp aangeteekend dat het, ook in verband met het ontwikkelingspeil der bevolking niet gewenscht en ook niet noodig is om aanstonds en overall aan de Inlandsche gemeente het recht van belastingheffing toe te kennen, doch dat bedoeld recht slechts bestemd is om toepassing te vinden daar, waar de behoefte daaraan zich doet gevoelen.

5. Inderdaad ligt het in de bedoeling ten deze groote geleidelijkheid te betrachten en in elk geval de voorafgaande samenstelling van een desa-begroting te vorderen, waaruit de noodzakelijkheid der belastingheffing

moet blijken, terwijl de uitoefening dier bevoegdheid afhankelijk zal zijn te stellen van de instemming van de meerderheid der tot het kiezen van een desahoofd gerechtigde ingezetenen en van de goedkeuring van het Hoofd van gewestelijk bestuur. Omtrent voormelde desa-begrotingen kan nog worden medegedeeld dat daaromtrent reeds in Juli 1916 met de Hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madoera (uitgezonderd die der Vorstenlanden) in overleg is getreden en dat die bestuurshoofden bij rondschrijven van 8 Februari 1918 No. 1258/A. I. door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur werden uitgenoodigd om waar mogelijk en voorzover zulks nog niet geschiedt, aan de Inlandsche gemeenten in hun gewest krachtens het voorkomende in de artikelen 5 en 12 (lid 2), en 18 der Inlandsche Gemeenteordonnantie bij gewestelijk besluit de verplichting op te leggen om telken jare in een desavergadering te overleggen op welke wijze in het volgend jaar te voorzien zal zijn in de kosten der dorps huishouding en de ter zake genomen beslissing vast te leggen in een eenvoudige begrooting. Voor de Buitengewesten was een zoodanige aanschrijving onnoodig omdat daaromtrent voor die gewesten aanwijzingen waren gegeven in het rondschrijven der Regeering van 20 Juli 1915 No. 1830 (Bijblad 8311).

6. Dat voor een richtige werkzaamheid der Inlandsche gemeente tot verbetering en hervorming van het desabestuur zal moeten worden overgegaan, daarvan is ook de Regeering Zich bewust, doch omgekeerd ziet de Regeering juist in het recht van belastingheffing een krachtig middel om aan vele misstanden in het bestuur en beheer der Inlandsche gemeenten een einde te maken. De instelling van desaraden is nog in overweging.

7. De Regeering kan echter niet toegeven, dat, zooals door vele leden is opgemerkt, het ontwerp voor de belastingheffing o n t i j d i g zou zijn. Ook zonder desaraden zal zeer wel tot het verleenen der belastingbevoegdheid kunnen worden overgegaan waar, zooals zoeven vermeld, de meerderheid der kiesgerechtigden zich daarover zal moeten uitspreken. De Regeering betwijfelt zelfs of bij de instelling van desa-raden de bedoelde bevoegdheid wel dadelijk uitsluitend in handen dier raden zal moeten worden gelegd; het zal denkelijk beter zijn de beslissing inzake deze uiterst belangrijke aangelegenheid althans in den beginne afhankelijk te blijven stellen van de instemming van de meerderheid der kiesgerechtigden zelve, althans voorzover Java en Madoera betreft. Indien het juist is dat door kiesgerechtigden bij verkiezing van desahoofden en van het desabestuur van de candidaten de belofte zou worden gevorderd om geen belastingen in te voeren, dan zoude die belofte ook worden geeischt bij de verkiezing van leden van desaraden.

8. Weliswaar bestaat het stelsel van desaraden reeds ter Sumatra's Westkust (vergelijk de zoogenaamde nagari-ordonnantie in Staatsblad 1914 No. 774, onlangs gewijzigd en opnieuw afgekondigd in Staatsblad 1918 No. 677) doch die raden zijn vooralsnog samengesteld uit degenen, die reeds vroeger krachtens het gewoonterecht in dorpsaangelegenheden beslisten.

9. De gemaakte opmerking dat aan het tegenwoordig desabestuur met zijn verkozen hoofden het recht van belastingheffing niet mag worden toegekend, treedt mitsdien ook in een ander licht.

10. De vraag waarom er zoo'n haast wordt gemaakt

met het ontwerp en waarom de onderwerpelijke aangelegenheid niet wordt behandeld tegelijk en in verband met de andere in behandeling of in voorbereiding zijnde wijzigingen van artikel 71 berust waarschijnlijk op een misverstand. Andere wijzigingen van artikel 71 dan de onderwerpelijke zijn aan de Regeering niet bekend. De jongste wijziging is die ten aanzien van de opheffing der Inlandsche gemeenten binnen de grenzen van steden, waarvoor gemeenteraden zijn ingesteld en welke is afgekondigd in Staatsblad 1918 No. 482. Indien hier worden bedoeld de instelling der desaraden en de vereeniging van kleine gemeenten tot groote, dan zij er op gewezen dat die niet in het Regeerings-Reglement regeling zullen vinden.

11. Indien t. z. t. mocht worden overgegaan tot wijziging van de Inlandsche gemeente-ordonnantie in verband met de invoering van gemeentebelastingen, zal de Regeering den Volksraad in de gelegenheid stellen daarover zijn gevoelen te kennen te geven.

12. Zooals reeds is gezegd acht de Regeering het echter niet noodig en zelfs ongewenscht het onderwerpelijk belastingvraagstuk aan dat der desaraden vast te koppelen. Wijl beide vraagstukken onafhankelijk van elkaar kunnen worden geregeld en niet onderling samenhangen, valt te duchten dat een zoodanige vastkoppeling tot een onnoodige vertraging in de afwikkeling daarvan aanleiding zou kunnen geven.

13. Dat het groote aantal desa's een bezwaar is voor een behoorlijk toezicht op de uitoefening van het recht van belastingheffing zou slechts dan juist zijn, indien het de bedoeling was reeds dadelijk overal die bevoegdheid toe te kennen, wat echter, zooals vermeld, geenszins het geval is. De Regeering kan zich vereenigen met de gemaakte opmerking dat daartoe alleen behoort te worden overgegaan waar de toestanden de goede werking ervan verzekeren.

14. Voor toekenning van de bevoegdheid tot belastingheffing aan de in de steden gelegen kampongs zal vermoedelijk wel geen aanleiding bestaan wanneer het steden betreft voor welke gemeenteraden zijn ingesteld. Veeleer ligt het naar het oordeel van de Regeering in de rede dat in zoodanige steden de gemeenteraden meer en meer hun zorg over de tegenwoordige kampongaangelegenheden gaan uitstrekken en de desa's geleidelijk worden opgeheven.

15. De Regeering meent voorshands de voorkeur te moeten blijven geven aan den term „Inlandsche gemeente” boven de benaming „plattelands-gemeente”. Dat de eerstgenoemde benaming zou wijzen op rasverschil komt der Regeering gezocht voor; het geldt hier de erkenning van een bestaanden toestand, de grondslag, waarop in vele streken de geheele maatschappij berust. Onder den term „plattelands-gemeente” zouden niet vallen de desa's welke op en in de naaste omgeving van de hoofdplaatsen zijn gelegen en waarvan alleen die in de groote steden bestemd zijn om op den duur te verdwijnen. Men zou dus weer in onderscheidingen moeten vervallen, wat bij den algemeenen term Inlandsche gemeente is vermeden. Weliswaar zou aan de gemaakte opmerking kunnen worden tegemoetgekomen door de benaming „desa” te bezigen, doch men stuit dan weer op de moeilijkheid dat deze benaming alleen op Java en Madoera burgerrecht heeft, terwijl in de Buitengewesten weer andere benamingen in zwang zijn t. w. kampong, negeri, koeria, marga enz.

Al die benamingen zijn samengevat in den term Inlandsche gemeente. Tegenover de Inlandsche gemeente staan dan de op den voet der decentralisatie-wetgeving in het leven geroepen gemeente.

16. Het verwijt dat de Regeering nagelaten zou hebben den op de onderwerpelijke aangelegenheid betrekking hebbenden brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 31 Juli 1916 No. 5708/A.I. over te leggen met bijbehorende nota van den Inspecteur voor de agrarische zaken, kan niet als juist worden erkend. Alles wat der Regeering voor een volledige beoordeeling van doel en strekking van het wetsontwerp van belang voorkwam, heeft in de Toelichting een plaats te vinden. Het verwijt zou dus alleen gericht kunnen zijn tegen onvolledigheid; dat de Toelichting in dat opzicht te wensen overlaat is niet gebleken uit de gemaakte opmerkingen die slechts weinig op doel en strekking, doch in hoofdzaak op de uitvoering betrekking hebben.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 9.

Verzoekschrift strekkende tot toekenning van overwerk-
gelden aan het personeel van den Pandhuisdienst.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door het Hoofdbestuur van den Inlandschen Pandhuisbond te Soerabaja is ddo. 31 Mei 1918 een verzoek ingediend strekkende tot weder toekennen van overwerk-
gelden aan het personeel van den Pandhuisdienst. (Zie H 616 eerste gewone zitting 1918).

Bij de behandeling van dit verzoekschrift in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

Er werd op gewezen dat de Volksraad de bevoegdheid mist om de herkomst van dit telegram te contróleeren en dus niet kan beoordeelen of de verzoekers bevoegd zijn rekesten tot den Volksraad te richten.

Deze bevoegdheid behoort de Volksraad zich zoo spoedig mogelijk te verwerven.

Vele leden waren van oordeel dat de Volksraad zich met verzoekschriften als het onderwerpelijke niet kan inlaten. Daarentegen ligt het wel op den weg van het College in aansluiting met hetgeen daarover bij de beschouwingen over de begroting voor 1919 gezegd is, op de vaststelling van een reglement aan te dringen, waarin de rechten en verplichtingen van den ambtenaar omschreven zijn. Het moet niet kunnen voorkomen dat betaling van overwerk-
gelden, eerst algemeen toegepast, op een gegeven oogenblik zonder meer wordt afgeschafft en later weer ingevoerd alleen in bijzondere gevallen.

Aan de verzoekers ware naar veler meening mede te deelen dat zij zich in deze tot het Hoofd van den dienst kunnen wenden.

Anderen spraken het vermoeden uit, dat de verzoekers zich reeds tot het Hoofd van den dienst gewend zullen hebben. Zij kwamen op tegen de meening dat de Volksraad zich niet met soortgelijke verzoeken zou moeten inlaten, en meenden, dat zoodoende de band tusschen Volksraad en bevolking verslappen zou. Adressanten bedoelen met hun verzoekschrift dat de handelingen van de Regeering of van hare ambtenaren aan eene contróle zullen worden onderworpen.

Sommige leden wenschten aan de Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken, zoo mogelijk met mededeeling van de overwerk-regelingen bij den Pandhuisdienst.

Daartegen werd opgemerkt, dat het onderwerp in de pers herhaaldelijk uitvoerig besproken is en vele moties en verslagen van vergaderingen van de belanghebbenden gepubliceerd zijn, zoodat verondersteld mag worden, dat het onderwerp reeds van algemeene bekendheid is.

Eenige leden achtten het aanbevelenswaardig het verzoekschrift ter kennis van de Commissie tot overweging van het bezoldigingsvraagstuk te brengen, opdat deze haar aandacht aan het onderwerp wijden kan.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 19den October 1918.

KOESOEMO JOEDO.
KONING.
STIBBE.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 11.

Verzoekschrift strekkende tot instelling eener Commissie ter behandeling van verzoekschriften, waarop de Regeering afwijzend beschikt heeft.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door den heer Soerjopranoto, Commandant van het Arbeidsleger „Adhi-Dharmo” te Djokjakarta is een verzoekschrift ingediend, strekkende tot instelling eener Commissie uit den Volksraad, ter behandeling van verzoekschriften, waarop de Regeering afwijzend beschikt heeft. (Eerste Gewone zitting, zie H 615).

Bij de behandeling van dit verzoekschrift in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

In het algemeen meende men zich op het standpunt te moeten stellen, dat de Volksraad niet moet treden in de bevoegdheden van de Regeering. Deze moet de wet toepassen; niet de Volksraad. Gewone klachten wier onderzoek door de Regeering moet geschieden als liggende op het gebied van de administratie — dat niet des Volksraads is —, behooren bij dat College niet thuis. De Volksraad zal slechts acht behoeven te geven op verzoeken, die een niet of onjuist toepassen van de wet betreffen.

Opgemerkt werd, dat een verzoeker zich toch altijd tot den Volksraad kan wenden, wanneer hij meent, dat de Regeering een onjuiste beslissing op zijn verzoekschrift genomen heeft.

Voor inwilliging van het verzoekschrift werden door geen der leden termen aanwezig geacht.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 19den October 1918.

KONING.
SASTROWIDJONO.
STIBBE.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 12.

Verzoekschrift om vermindering van belasting voor de bevolking.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door den heer Soerjopranoto, Commandant van het Arbeidsleger „Adhi-Dharmo” te Djokjakarta is een verzoekschrift ingediend beoogende om voor de bevolking vermindering van belasting te erlangen. (Eerste gewone zitting, zie H 615).

Bij de behandeling van dit verzoekschrift in de afdelingen is het volgende opgemerkt.

Naar men meende is de belasting, waarop in het verzoekschrift in hoofdzaak wordt gedoeld, de landrente. Gewezen werd daarbij op de bepaling, dat om buitengewone en gewichtige redenen geheele of gedeeltelijke ontheffing van den aanslag in de landrente kan worden verleend en voorts werd medegedeeld, dat laatstelijk door de Regeering is uitgemaakt, dat de tegenwoordige tijdsomstandigheden ook als buitengewone omstandigheden kunnen worden aangemerkt, waardoor aan het verzoek feitelijk reeds is tegemoet gekomen.

Er werd op gewezen, dat tengevolge van den duurtoeslag de begrooting reeds in de war dreigt te komen. Nu nog de belasting te verminderen gaat niet.

Dat de belastingdruk nu voor de inheemsche bevolking in 't algemeen te zwaar zou zijn, werd door sommigen niet toegegeven. Vele inlanders die gronden bezaten hebben goede jaren gemaakt. Er werden zelfs oorlogswinsten gemaakt door de landbouwers tengevolge van de groote prijsstijging der producten. Voor hen is belastingvermindering zeker niet noodig.

Met dit laatste waren anderen het niet eens. In vele plaatsen, werd gezegd, is een noodtoestand, in het Kedirische b.v. Voor de bevolking daar zou een vermindering van belasting een groot voordeel zijn. In streken waar misoogst heeft plaats gehad, zou door opheffing van belastingen een te zware belastingdruk vermeden kunnen worden.

Enkele leden merkten op, dat de reductiebepaling die bij de landrente in toepassing gebracht kan worden niet

geldt b.v. voor den aanslag in de bedrijfsbelasting of voor het hoofdgeld.

Hiertegen werd aangevoerd, dat die bepaling hier overbodig is, vermits de aanslagen in de bedrijfsbelasting jaarlijks worden vastgesteld, zoodat met vermindering van inkomsten in een bepaald jaar rekening kan worden gehouden. Tegen het hoofdgeld is feitelijk nooit bezwaar gemaakt.

Nog werd er op gewezen, dat ambtenaren er slechter aan toe zijn, daar zij niets kunnen afwentelen, zooals de verkoopers doen op de koopers.

Vrij algemeen vond men geen aanleiding om op het verzoekschrift in te gaan.

Anderen wilden den verzoeker in kennis stellen met de bepaling, dat in de tijdsomstandigheden aanleiding gevonden kan worden om ontheffing van den aanslag in de landrente te verleen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs op 21 October 1918.

VAN DER JAGT.
KONING.
STIBBE.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 13.

—
Toekenning aan den Volksraad van het recht van
enquête.

—
MOTIE.

—
GEDRUKT STUK No. 1.

Motie voorgesteld door de heeren Tjipto Mangoenkoe-
soemo, Van Hinloopen Labberton, Sastrowidjono, Thajeb,
Teenwen, Cramer, Waworoento, Rivai en Kamil.

Ingezonden 30 October 1918.

De Volksraad; overwegende, dat het wenschelijk kan
zijn, dat door commissies uit zijn midden krachtens zijn
opdracht plaatselijke onderzoekingen worden ingesteld;
dat dergelijke opdrachten niet naar behooren kunnen
worden vervuld, wanneer niet aan den Volksraad het
recht van enquête is toegekend;

dat echter dit recht aan den Volksraad is onthouden;
spreekt den wensch uit, dat het Regeeringsreglement
alsnog in dien zin wordt gewijzigd, dat den Volksraad
wel het recht van enquête wordt toegekend.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 13.

—
Toekenning aan den Volksraad van het recht van enquête.

—
VERSLAG.

—
GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Vele leden betwijfelden of in het huidige stadium van politiek leven de toekenning van het recht van enquête wel veel nut zal hebben. Zij waren van oordeel, dat het verzoek om toekenning van het recht van enquête on-tijdig is.

Men zou eerder kunnen instemmen met het vragen om het recht van interpellatie.

Hoewel niet van principieelen aard, — erkend werd dat het recht van enquête ontwijfelbaar aan een ver-tegenwoordigend lichaam toekomt —, bestond bij deze leden bezwaar tegen het toekennen van dat recht aan den Volksraad. Zij achtten den Volksraad nog niet rijp om zulk een recht behoorlijk te hanteeren.

Gevreesd werd dat de Volksraad ten aanzien van toe-passing van het recht niet zou weten zich de noodige zelfbeperking op te leggen. Door enkele leden werd daarbij gewezen op het nadeel dat aan een onderzoek door derden verbonden is, n.l. dit, dat het gezag wordt ondermijnd.

Van andere zijde werd tegen deze bewering opgeko-men. Het werd wenschelijk geacht dat de bevolking, wanneer zij klachten heeft, deze kan voortbrengen bij hare vertrouwensmannen. Er werd voorts op gewezen hoe tal van groote vereenigingen, o.a. de S.I., reeds menig-maal een onderzoek leiden. In den gedachtengang van de leden die gezagsondermijning vreezen, zouden die vereenigingen dus moeten opgeheven worden en zou ook de Volksraad wanneer aan dat College het recht van enquête wordt gegeven, moeten verdwijnen.

Verscheidene leden wenschten het recht te zien toe-gekend. Voor een onderzoek naar arbeidstoestanden of ter bestudeering van toestanden in kazernes, hospitalen en gevangenissen, of voor technische aangelegenheden kan het houden van een enquête zeer wenschelijk blijken.

Door enkelen werd het bezit van het recht dringend noodzakelijk geacht, in verband met de ongeregelheden die zich alom voordoen — Koedoes, Madjalengka —. H. i. is het gewenscht dat de oorzaken, die tot deze onge-regeldheden hebben geleid, eens van de zijde van den Volksraad worden onderzocht.

Deze mededeeling versterkte vele leden, die bezwaren hadden tegen de toekenning van het recht van enquête, in hun meening dat de Volksraad nog niet rijp is om van dit recht een behoorlijk gebruik te maken. Zij betoogden dat het recht van enquête niet is voor het onderzoeken van allerlei plaatselijke incidenten, maar uitsluitend voor onderzoek van onderwerpen van algemeen sociaal belang. Zij zouden het echter betreuren indien de leden van den Volksraad, die zich plaatselijk van verschillende omstandigheden op de hoogte willen stellen, in de uitoefening van dit recht — le droit de s'enquérir — door bestuursambtenaren zouden worden belemmerd, (men vernam dat het plaatselijk bestuur van Bandoeng het Volksraadslid Tjipto Mangoenkoesoemo, weinig medewerking verleend had toen deze zich van het gebeurde te Madjalaja volledig op de hoogte wilde stellen) en zou het toejuichen, indien de Regeering hare ambtenaren gelastte Volksraadsleden bij hun plaatselijke onderzoekingen zooveel mogelijk hulp te verleen.

Er werd nog gewezen op de moeilijkheden, die het instellen van een onderzoek meebrengt: het zal dikwijls zeer moeilijk zijn achter de waarheid te komen.

Van andere zijde werd er nog de nadruk op gelegd, dat een enquête door ambtenaren niet voldoet; het zal vaak hoogst gewenscht blijken het onderzoek te doen verrichten door personen buiten het ambtenaarscorps staande.

Van de leden die zich in beginsel voorstanders verklaarden van het toekennen van het enquête recht gaven enkelen toe dat zulk een recht niet past bij den Volksraad in zijn huidige samenstelling, wel bij een anders samengestelden t. w. die men in 1921 verwachtte. Aan dezen zal ook het recht van interpellatie behooren te worden toegekend. Zij gaven te kennen dat het meer de bedoeling van de motie is deze wenschelijkheid uit te drukken.

Hiertegenover werd opgemerkt dat de motie dan anders behoorde te worden gesteld.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 8sten November 1918.

BERGMEIJER.
SOSELISA.
WHITLAU.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 14.

Verlof verleenen op den voet van Staatsblad 1918 No. 194 aan de te Batavia wonende ambtenaren, welke het lidmaatschap van den Volksraad vervullen.

MOTIE.

GEDRUKT STUK No. 1.

Motie, voorgesteld door de heeren Rivai, Alatas, Atmodirono, Bergmeijer, Cramer, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Kamil, Laoh, Tjipto Mangoenkoesoemo, Moeis, Pabst, Prangwadono, Radjiman, Sastrowidjono, 's Jacob, Sospelisa, Teeuwen, Thajeb en Waworoentoe.

Ingezonden 30 October 1918.

De Volksraad, overwegende, dat het in het belang van zijn taak dringend noodig is, dat zijne leden zich geheel en onverdeeld aan zijn arbeid kunnen wijden, in de eerste plaats tijdens de zittingen en ten behoeve van uit den arbeid voortvloeiende werkzaamheden;

in kennis gesteld met de omstandigheid, dat naar de meening der Regeering aan te Batavia bescheiden ambtenaren, welke het lidmaatschap in den Volksraad vervullen geen verlof op den voet van Staatsblad 1918 No. 194 behoeft te worden verleend;

betuigt haar leedwezen over deze houding van de Regeering welke den arbeid van enkele zijner leden bemoeilijkt;

en dringt aan op onbekrompen toepassing van het bepaalde in bovengenoemd Staatsblad, ook ten aanzien van de te Batavia gevestigde Volksraadsleden.

Toelichting.

Bij gelegenheid van de eerste zitting is reeds ter sprake gebracht het door de Regeering kenbaar gemaakte voornemen om ten aanzien van de te Batavia bescheiden landsdienaren geen verlof op den voet van Staatsblad 1918 No. 194, zelfs niet voor het bijwonen van de zittingen te verleenen.

Van deze weinig tegemoetkomende houding zijn de heeren Schumann en Van Hinloopen Labberton thans de dupen.

Bij gelegenheid van de eerste zitting is aan hen beiden, evenals aan de van buiten Batavia afkomstige leden verlof verleend.

Bij deze tweede zitting is dit verlof geweigerd. Voor den heer Schumann heeft men ten slotte den uitweg bedacht van eene ter beschikkingstelling van den Directeur van Justitie met vervanging als leeraar aan de Bestuurschool, een uitweg welke met verlofverleening is gelijk te stellen, daar genoemd Volksraadlid thans niet tot vaste bureau-uren verplicht is.

Aan den heer Van Hinloopen Labberton is de eisch gesteld om zijne lessen te blijven geven, zullende enkele uren per week tijdens de zittingen achterwege kunnen blijven ten einde na de zittingen te worden ingehaald.

Het aantal lesuren door den heer Van Hinloopen Labberton te geven bedraagt 14 voor Maleisch en 8 voor Javaansch, dat is 22 uren in totaal. Dit zijn volle uren. Bij het Middelbaar Onderwijs is de gewone taak gesteld op 24 uren van $\frac{3}{4}$ uur elk of 18 volle uren. Daarmede wordt de weektaak van een Leeraar M. O. goed gevuld gerekend. Welnu, de heer Van Hinloopen Labberton heeft nog vier volle uren méér dan een normale leeraarstaak. Het zal ieder wel duidelijk zijn dat een volledig en goed vervuld Volksraadlidmaatschap daarnaast eenvoudig moordend moet worden geacht. Zulk eene accumulatie van werk doet een ongehoord zwaar beroep op iemands werkkraft en werklust.

De vraag rijst of niet — zoo men dan geen verlof geven wil — een minder veeleischende werkkring voor den heer Labberton te vinden zou zijn.

Natuurlijk kan deze vraag al a priori bevestigend worden beantwoord. Where there is a will, there is a way.

Er schijnt tot dusver echter niets in deze richting gedaan te zijn dan overlegpleging met den Directeur van Onderwijs, welk overleg tot niets schijnt te hebben geleid.

Maar dit dient aan de verlofsverleening niet in den weg te staan. Daarmede dient te worden begonnen.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 14.

Verlof verleenen op den voet van Staatsblad 1918 No. 194 aan de te Batavia, wonende ambtenaren, welke het lidmaatschap van den Volksraad vervullen.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Algemeen was men van gevoelen dat de Regeering behoort zorg te dragen dat de leden van den Volksraad, die ambtenaar zijn — onverschillig of zij tot lid zijn gekozen of benoemd — in de gelegenheid zijn om de aan hun lidmaatschap verbonden taak naar behooren te vervullen. Dat voor deze ambtenaren die vervulling gedurende den zittingstijd niet gepaard kan gaan met het verrichten van hun dagelijksche werkzaamheden, werd buiten twijfel geacht.

Eenige leden zouden gaarne van de Regeering vernemen op grond van welke omstandigheden zij aan de te Batavia wonende ambtenaren — leden van den Volksraad gedurende deze zitting geen verlof heeft verleend.

Nog werd gewezen op de tegemoetkomende houding die de Directie der Koninklijke Paketvaart Maatschappij heeft getoond door gedurende de geheele zitting aan haar geemployeerde het Volksraadslid Laoh verlof te verleen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 8sten November 1918.

BERGMEIJER.
SOSELISA.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 14.

Verlof verleenen op den voet van Staatsblad 1918 No. 194 aan de te Batavia wonende ambtenaren, welke het lidmaatschap van den Volksraad vervullen.

MOTIE.

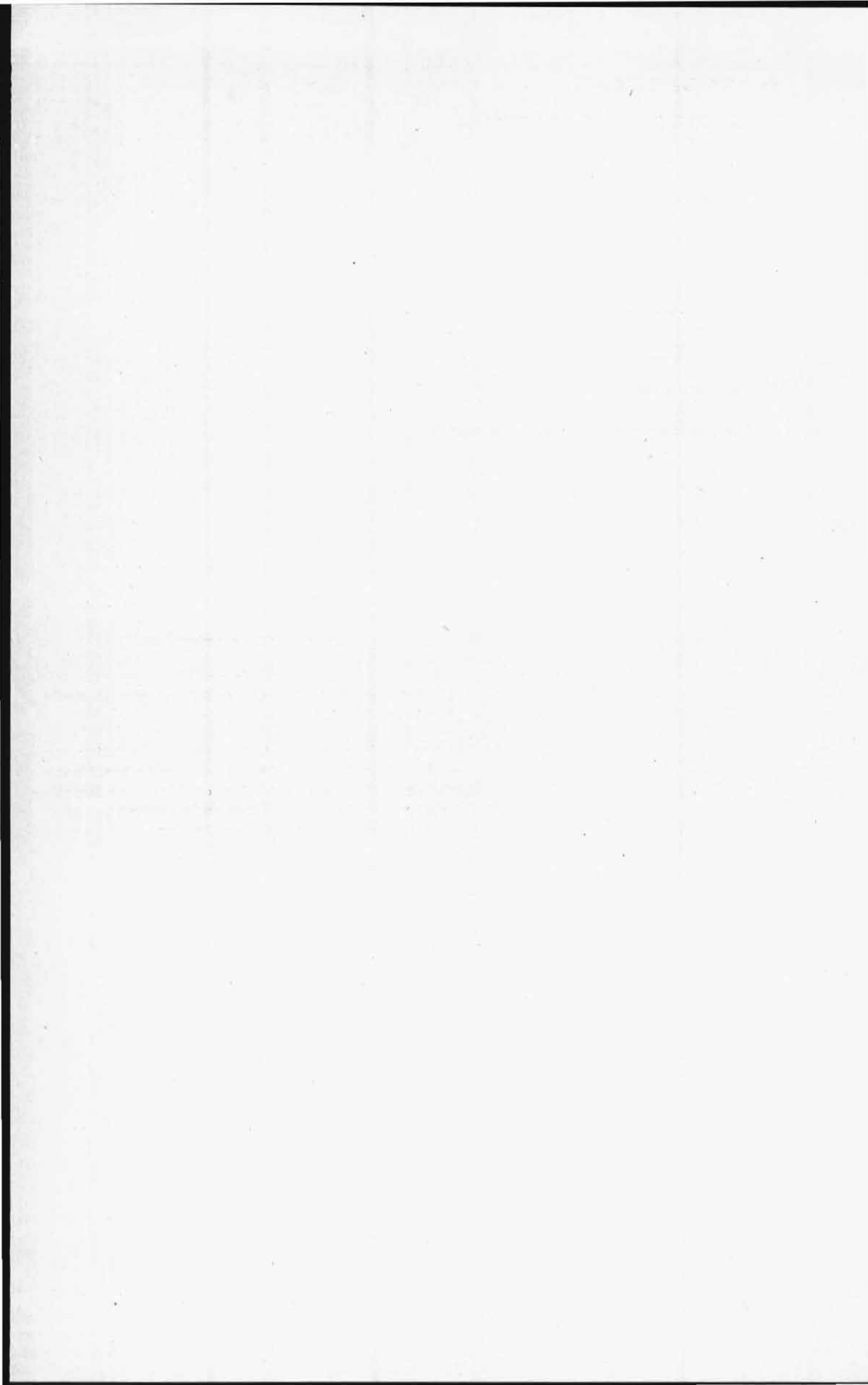
GEDRUKT STUK No. 3.

Motie, voorgesteld door den heer Bergmeijer.

Ingezonden 12 November 1918.

De Volksraad, gehoord de mededeelingen van den Regeeringsgemachtigde naar aanleiding van de motie Rivai e. a. (B 14, 1);

spreekt de wenschelijkheid uit dat de Regeering aan de betrokken Volksraadsleden zoodanige werkzaamheden opdrage, dat zij in de vervulling van de aan hun lidmaatschap verbonden taak niet worden belemmerd, en gaat over tot de orde van den dag.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 15.

Voorstel van de heeren

RIVAL, TEEUWEN, SOSELISA, WAWOROENTOE,
DJAJADININGRAT, OETOYO, WHITLAU,
TJOKROAMINOTO, DWIDJOSEWOJO,
TJIPTO MANGOENKOESOEMO,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot toepasselijk verklaring van artikel 3 van het Koninklijk besluit van 3 November 1866 No. 72 (Indisch Staatsblad 1867 No. 10) op de niet-Europeesche leden van den Volksraad.

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan
den Voorzitter van den Volksraad.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen dat de Volksraad, met gebruikmaking van artikel 131, 6de lid, van het Regeeringsreglement, zich wendt tot den Gouverneur-Generaal met het verzoek het daarheen te leiden, dat op de niet-Europeesche leden van den Volksraad, zoolang zij het lidmaatschap van dien raad bekleeden, toepasselijk is artikel 3 van het Koninklijk besluit van 3 November 1866 No. 72 (Indisch Staatsblad 1867 No. 10), waarbij is vastgesteld welke groepen Inlanders bij strafvervolging in eersten aanleg, voor de voor Europeanen of met hen gelijkgestelde personen aangewezen rechtbanken of rechters, zullen terechtstaan.

Toelichting.

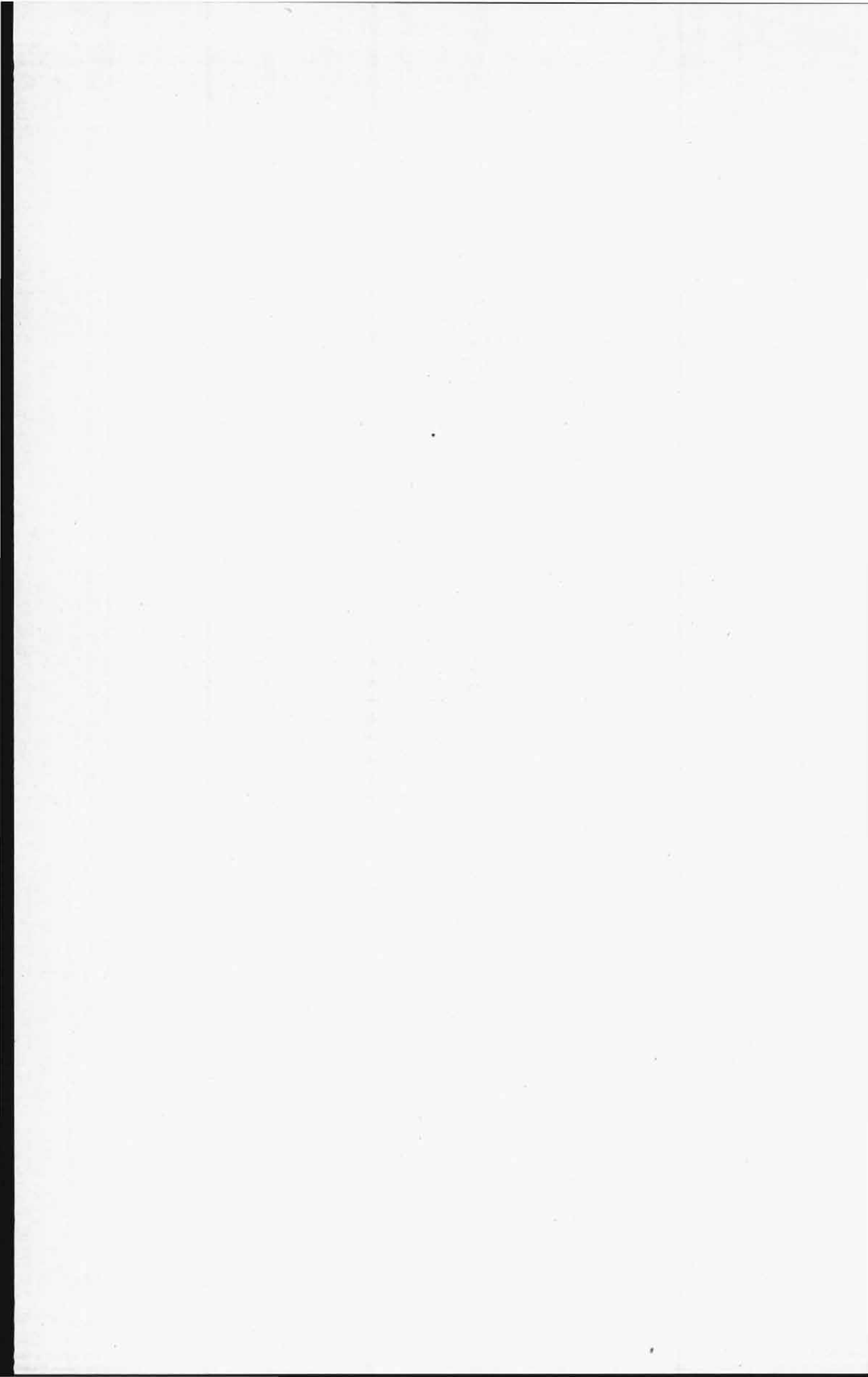
Het artikel 10, tweede lid van het Decentralisatiebesluit luidt:

„Op de niet-Europeesche leden der raden is, zoolang zij met het lidmaatschap zijn bekleed, toepasselijk artikel 3 van het Koninklijk besluit van 3 November 1866 No. 73 (Indisch Staatsblad 1867 No. 10)“.

In verband met deze omstandigheid achten de ondergeteekenden het billijk, dat de niet-Europeesche leden van den Volksraad ook het voorrecht verkrijgen.

Weltevreden, 4 November 1918.

RIVAL.
TEEUWEN.
SOSELISA.
WAWOROENTOE.
DJAJADININGRAT.
OETOYO.
WHITLAU.
TJOKROAMINOTO.
DWIDJOSEWOJO.
TJIPTO MANGOENKOESOEMO.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 15.

Voorstel van de heeren

RIVAL, TEEUWEN, SOSELISA, WAWOROENTOE,
DJAJADININGRAT, OETOYO, WHITLAU,
TJOKROAMINOTO, DWIDJOSEWOJO,
TJIPTO MANGOENKOESOEMO,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeerings-
reglement en artikel 49 van het Reglement van Orde,
streckende tot toepasselijk verklaring van artikel 3 van
het Koninklijk besluit van 3 November 1866 No. 72
(Indisch Staatsblad 1867 No. 10) op de niet-Europeesche
leden van den Volksraad.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

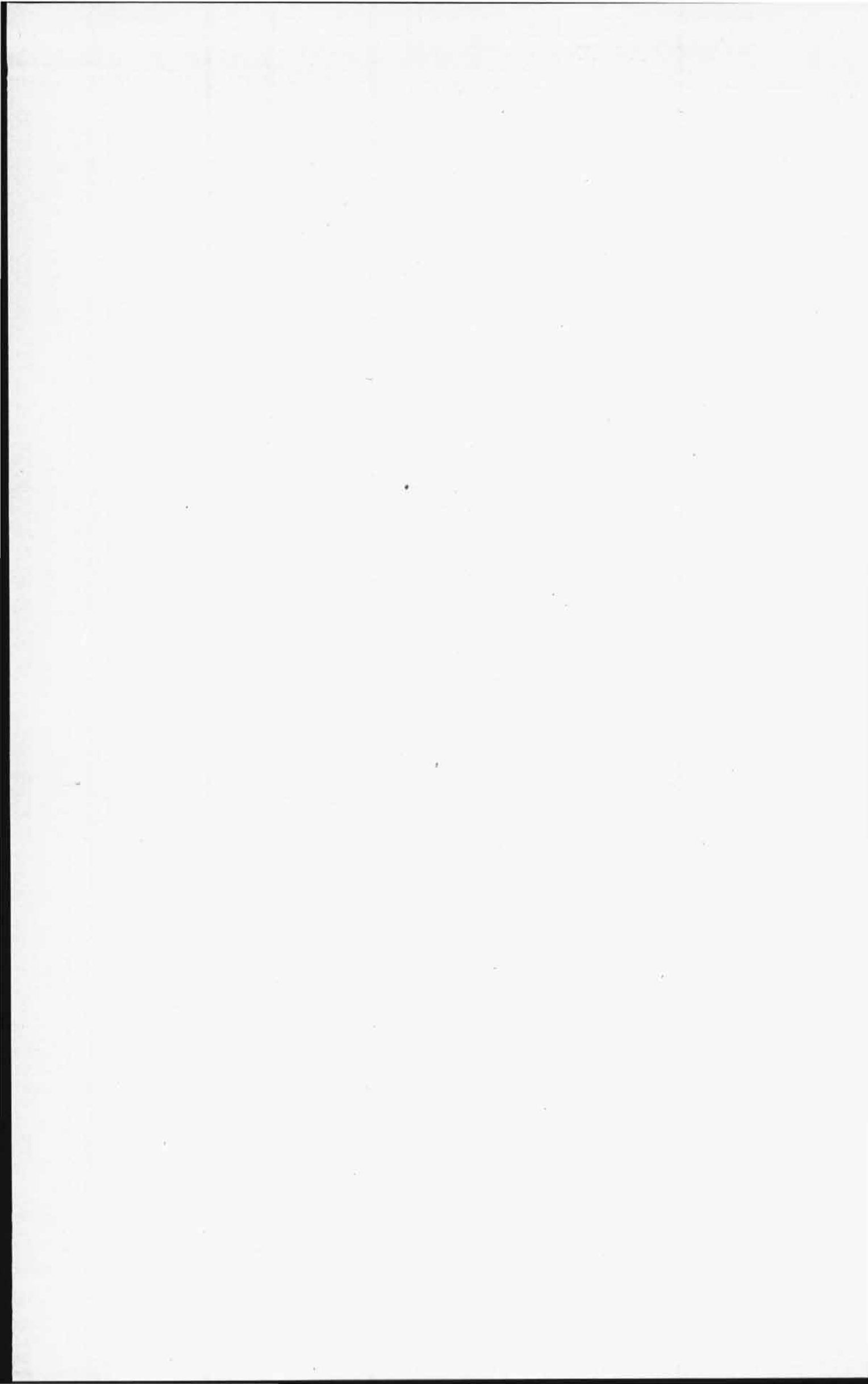
VERSLAG.

Met het voorstel kon men zich vereenigen. Men meende, dat het aan een ommissie te wijten is, dat deze materie niet geregeld is.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs op den 8sten November 1918.

BERGMEIJER.
SOSELISA.
WHITLAU.

Verbetering. In het voorgaande gedrukt stuk (B 15, 1) is in het 2de lid van de toelichting in plaats van „3 November 1886 No. 73" te lezen „3 November 1866 No. 72".



VOLKSRAAD
TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 16

Instelling van een Commissie tot onderzoek van het heerendienstvraagstuk (H 10 en 11. Eerste gewone zitting 1918).

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Enkele leden toonden zich voorstanders van het denkbeeld om ter bestudeering van het heerendienstvraagstuk in de buitengewesten een commissie uit den Volksraad te benoemen. Zij achtten het gewenscht dat de Volksraad deze aangelegenheid met eigen oogen bekijkt en niet door den gouvernementeelen bril.

Vele andere leden meenden dat een Volksraadscommissie tot onderzoek van dit vraagstuk niet op haar plaats is. Zij waren er van overtuigd dat de Regeering ten aanzien van het heerendienstvraagstuk het zelfde beoogt als de Volksraad, nl. een zoo spoedig mogelijke afschaffing van deze diensten, en waar dit nog niet kan, een vermindering van hun druk op de bevolking. Een eventueele Volksraadcommissie zou, meende men, slechts een onderzoek kunnen verrichten parallel aan dat het welk reeds door den heer Lieftrinck is gehouden. Zij gaven te kennen dat zij in dit onderzoek, zoowel om den persoon die het leidde, als de wijze waarop het werd verricht — alom hooren van de bevolking zelve — volstrekt vertrouwen stellen.

Nog werd opgemerkt dat de uitvoering van het denkbeeld praktisch onmogelijk is. Het onderzoek van den heer Lieftrinck had niettegenstaande de voortvarendheid waarmede het geleid werd twee jaren geduurd, en men betwijfelde of er leden van den Volksraad waren, die zooveel tijd voor een onderzoek beschikbaar hadden.

Eenige leden die met het vorenstaande hun instemming betuigden, meenden nochtans dat er in bijzondere gevallen een onderzoek van de zijde van den Volksraad gewenscht zou kunnen zijn, weshalve zij zich van de instelling van een commissie in beginsel niet afkeerig toonden.

Door vele leden zou het op prijs worden gesteld indien de Regeering inlichtingen zou willen verstrekken omtrent den huidige stand van het heerendienstvraagstuk, en voorts den Volksraad met de ter zake uitgebrachte rapporten — of uittreksels hieruit — zou willen in kennis stellen.

In verband met dezen wensch werd het denkbeeld geopperd deze bescheiden te stellen in handen van een te benoemen commissie van voorbereiding, wier verslag men zou kunnen afwachten alvorens verder op de onderwerpelijke aangelegenheid in te gaan.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 8sten November 1918.

BERGMELJER.
SOSELISA.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 17.

Verzoekschrift strekkende tot vrijstelling van cultuur-
dienstplichtigen op Vrijdag.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door den heer Soerjopranoto, Commandant van het Arbeidsleger „Adhi-Dharmo” te Djokjakarta is een verzoekschrift ingediend, strekkende tot vrijstelling van culturdienstplichtigen op Vrijdag (H 16).

Bij de behandeling van dit verzoekschrift in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

Enkele leden meenden, dat de verzoeker met zijn rekest aan het verkeerde adres was. Het betrof — zoo werd geoordeeld — een aangelegenheid tusschen de culturdienstplichtigen en het Vorstenbestuur in Djokja, een kwestie dus waarin de Volksraad geenerlei stem heeft. De Volksraad zou op dergelijke arbeidstoestanden geen invloed kunnen uitoefenen.

Eenige andere leden achtten de mededeelingen in het verzoekschrift omtrent de verplichtingen van de culturdienstplichtigen niet duidelijk en oordeelen het gewenscht den verzoeker meerdere inlichtingen te vragen.

Door vele leden werd er voorts op gewezen, dat de Mohammedaansche godsdienst slechts rust voorschrijft gedurende 2 uren op Vrijdag n.l. van ± 12—2 uur. In het algemeen spraken zij de wenschelijkheid uit om van elke zeven dagen één dag, onverschillig welke, als rustdag te beschouwen.

Van andere zijde werd erop gewezen, dat zij die op Vrijdag naar de moskee willen gaan zulks kunnen doen, omdat er op het land nooit later dan tot 11 uur gewerkt wordt.

Van andere zijde werd opgemerkt, dat bij het verrichten van niet betaalde diensten de arbeid in den regel geschiedt in taakwerk en dat de culturdienstplichtigen zodoende het zelf in de hand hebben om Vrijdags vrij te zijn.

Wat geen taakwerk is, geschiedt onder Europeesch toezicht en deze arbeid wordt nooit op Zondag verricht, zoodat in dat geval de culturdienstplichtigen reeds een vrijen dag hebben.

Eenige leden wilden naar aanleiding van het door den heer Soerjopranoto gedaan verzoek nog een onderzoek doen instellen naar de arbeidstoestanden in de Vorstenlanden. Van andere zijde werd er op gewezen dat te

verwachten is, dat de hervormingen in de Vorstenlanden binnen afzienbaren tijd haar beslag zullen krijgen. Er wordt aan de invoering van een reorganisatie hard gewerkt.

Door een lid werd zulks tegengesproken en beweerd dat er getraineerd is met de voorbereiding der hervormingen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs op den 8sten November 1918.

BERGMEIJER.
SOSELISA.
WHITLAU.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 18.

Verzoekschrift van A. Rompies, houdende verzoek om te willen bevorderen dat hem vergunning wordt verleend tot exploitatie van pandhuizen in de Buitengewesten.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door den heer A. Rompies, controleur bij den Pandhuisdienst te Poerwokerto is een verzoekschrift ingediend om adhaesie te betuigen met zijn tot den Gouverneur-Generaal gericht verzoek om hem vergunning te verleen tot exploitatie van pandhuizen in de Buitengewesten (H 138).

Bij de behandeling van dit verzoekschrift in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

Vele leden ontrieden een inwilliging van het verzoekschrift op grond van de bezwaren door het Hoofd van den Pandhuisdienst daartegen ingebracht; zij wilden der Regeering in overweging geven de beleeningsrente te verlagen ten einde den heer Rompies in de gelegenheid te stellen tegen een lageren pachtschat in te schrijven.

Gevreesd werd ook, dat de ijver van het Gouvernement om Gouvernementspandhuizen in de Buitengewesten in te stellen, zou verflauwen, als daar inmiddels een tusschenvorm in het leven werd geroepen.

Opgemerkt werd dat uit het verzoekschrift blijkt hoe winstgevend het pandhuisbedrijf bij de bestaande pacht is, natuurlijk ten koste van de pandgevers. Om die reden en wijl het van algemeene bekendheid is dat bij de pacht verschillende misbruiken plegen voor te komen, werd aangedrongen op invoering van den Gouvernementspandhuisdienst in de Buitengewesten. Men meende dat de moeilijkheden waarover door de Regeering in de memorie van antwoord op het verslag der begroting over 1919 is gesproken, niet zoodanig zijn, dat het volstrekt onmogelijk is ze uit den weg te ruimen.

Mocht de Regeering niet spoedig tot invoering van den pandhuisdienst in de Buitengewesten overgaan, dan bestaat er — zoo werd door sommigen gemeend — wel aanleiding de door den heer Rompies gevraagde adhaesie te betuigen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs op den 8sten November 1918.

BERGMEIJER.
SOSELISA.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 19.

—
Wijziging van artikel 69, alinea 4, van het Regeeringsreglement met betrekking tot de erfopvolging bij regentsbenoemingen.

—
MOTIE.
—

GEDRUKT STUK No. 1.

Motie, voorgesteld door de heeren Kamil, Tjipto Mangoenkoesoemo, Tjokroaminoto, Sastrowidjono en Dwidjosewojo.

Ingezonden 12 November 1918.

De Volksraad, van oordeel, dat met het erfopvolgingsbeginsel, neergelegd in artikel 69, alinea 4, van het Regeeringsreglement geheel dient te worden gebroken, noodigt de Regeering uit, de noodige stappen te doen om een wijziging van dit artikel in dezen geest tot stand te brengen.

Toelichting.

1. De erfelijkheid is niet gegrond op oer-oude, in de volksbegrippen geworteld recht.
2. Door de erfelijkverklaring van het regentsambt huldigt de Regeering een beginsel, dat familiebelang boven het algemeen of publiek belang stelt.
3. Door de erfelijkheid van de regentsbetrekking worden de toewijding, ijver, plichtsbetrachting en zelfstandigheid zoowel bij de bevoorrechten als bij de achtergestelden onderdrukt in strijd met de invoering van een bestuursreorganisatie en in het algemeen met moderner opvattingen en stroomingen.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 19.

Wijziging van artikel 69, alinea 4, van het Regeeringsreglement met betrekking tot de erfopvolging bij regentsbenoemingen.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

De bedoeling der motie werd nader toegelicht, waarbij op den voorgrond gesteld werd, dat men hier te doen heeft met een beginsel dat verouderd is. Bij benoeming tot hoogste Inlandsch bestuursambtenaar moeten, meende men, — evenals bij benoeming tot ieder ander ambt —, bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw den doorslag geven.

Gewezen werd hierbij op de omstandigheid, dat meermalen personen voor de betrekking van regent geschikt werden verklaard, die — wanneer zij niet zouden hebben behoord tot regentenfamilies —, het niet verder hadden gebracht dan Assistent-Wedana.

Door een der leden werd nog opgemerkt dat volgens Professor van Vollenhoven het erfelijkheidsbeginsel een uitvloeisel is van het Europeesch gezag. In aansluiting hierop verklaarden eenige andere leden dat het de Inlandsche bevolking vrij onverschillig is of de regent, behoort tot eene regentenfamilie of niet, hetgeen door een ander lid tegengesproken werd onder aanhaling van enkele voorbeelden. Hetzelfde lid stelde de vraag of het de bedoeling was dat ook kinderen van huisbedienden en dergelijke tot Regent zouden kunnen worden benoemd. Op deze vraag werd geantwoord dat deze niet bij voorbaat mochten worden uitgesloten.

Andere leden achtten het voorstel overbodig; artikel 69 van het Regeeringsreglement stelt uitdrukkelijk voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw en is zeer soepel geredigeerd.

Gewezen werd op de ontstemming die de aanneming van de motie in de regentenkringen wellicht zal wekken. Anderzijds hoopte men dat de Regenten zullen inzien, dat de bestaande bepaling in den tegenwoordigen tijd niet meer past.

Opgemerkt werd dat een eventueele wijziging van het onderwerpelijk artikel van het Regeeringsreglement gepaard dient te gaan met een herziening van de positie van den Regent, die dan zuiver als gewoon ambtenaar dient te worden beschouwd en niet als een soort volkshoofd, aansprakelijk voor alles, doch onzelfstandig door

de naast hem gestelde Europeesche bestuursambtenaren. Deze positieherziening zou toch aan de orde komen bij de te verwachten bestuursorganisatie. In verband hiermede achtte men de motie praematuur.

Een waarborg, dat steeds bekwame personen tot de regentsbetrekking geroepen zullen worden, achtten enkel gelegen in de omstandigheid dat het voor den Resident — die steeds de voordracht doet —, van belang is alleen werkelijk geschikte personen voor te dragen, om dat zij met elkaar samen moeten werken en hij dus in de eerste plaats van ongeschikte elementen den last ondervindt.

Vele leden konden zich met de strekking der motie vereenigen; een huldiging van een erfelijkheidsbeginselen aanzien van benoeming tot Landsbetrekkingen achtten men nit den tijd.

Door een lid werd nog betoogd, dat men bij de beoordeeling dezer aangelegenheid ook niet uit het oog moet verliezen, dat de regenten eertijds kleine vorsten waren en dat de grenzen van het regentschap eertijds de grenzen van een vorstendom waren, zoodat wanneer de erfelijkheid van het regentsambt ophoudt, er geen reden bestaat om de oude grenzen te handhaven en men gerust zou kunnen overgaan tot eene andere administratieve indeeling van het land, waarbij de regentschappen de noodt zouden kunnen vervallen. In het midden latend of dit betoog juist is, merkten vele leden het aan, als in een zeer verwijderd verband te staan met de onderwerpelijke motie.

Eenige leden wezen er op, dat de aangelegenheid niet in den vorm van een motie, maar van een voorstel ha moeten worden voorgebracht, en dat er nóg een voorstel is ingediend tot partieele wijziging van het Regeeringsreglement. Deze leden waren van oordeel dat het thans niet het geschikte oogenblik is, om tot partieele wijzigingen over te gaan nu de Regeering verklaard heeft, dat zij en de Volksraad voor nieuwe verhoudingen, en verschuivingen van bevoegdheden geplaatst zijn (H 251). Dit zal moeten leiden tot een geheele herziening van het Regeeringsreglement, waaraan door meerdere leden o voorkeur werd gegeven boven partieele wijzigingen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 20.

Voorstel van den heer

RIVAL,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, betreffende het overleggen van stukken behorende tot de archieven van Regeeringskantoren.

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan

den Voorzitter van den Volksraad.

Ondergeteekende heeft de eer, in verband met de hierbij afgedrukte brieven van den Commandant van het Leger en Hoofd van het Departement van Oorlog en den Directeur van Onderwijs en Eeredienst, voor te stellen:

- A. dat de Volksraad aan de Regeering overlegging vrage van de tot de archieven der regeeringskantoren behorende stukken, die geleid hebben tot de opheffing van:
 - 1°. de Burgerlijke Avondschool te Soerabaja;
 - 2°. de afdeling B van het voormalig Gymnasium Willem III te Batavia (afdeling tot opleiding van groot-ambtenaren);
 - 3°. de Militaire school te Meester-Cornelis;
 - 4°. de school tot opleiding van Inlandsche officieren te Meester-Cornelis;
 - 5°. den Tropischen Cursus te Weltevreden;
- B. de Regeering in overweging te geven eene regeling te treffen, waardoor inzage mogelijk wordt gemaakt van niet geheime of niet op persoonlijke aangelegenheden betrekking hebbende archiefstukken, waarvan de kennisneming voor den arbeid van een der Volksraadsleden noodig wordt geacht, zonder dat voor elk bijzonder geval een verzoek van den Volksraad wordt uitgelokt.

Toelichting.

Het boven omschreven tweeledig voorstel vindt zijn grond in de omstandigheid dat door ondergeteekende bij schrijven van 26 Augustus jl., door intermediair van de Secretarie van onzen Raad, de raadpleging werd verzocht van boven genoemde archiefstukken.

De kennisname hiervan werd door mij noodzakelijk geacht ter voorbereiding van het door mij bij Uwen Raad in te dienen voorstel tot het stichten van eene Universiteit hier te lande tegelijk met de oprichting van de Algemeene Middelbare school.

Op bedoeld verzoek werd eerst op 4 October en 4 November d.a.v. (dus respectievelijk ruim een maand en ruim twee maanden na de indiening) bij brieven No. 8, 1e Afd. en 32563 bericht ontvangen van de betrokken

departementen van Algemeen Bestuur (Departement van Oorlog en Departement van Onderwijs en Eeredienst).

Beide brieven hebben gelijke strekking, hierop neerkomende, dat op verzoek van ons College „een overzicht van den inhoud der gevraagde stukken” ter Secretarie van den Raad zal kunnen worden gedeponeerd.

Het zij mij veroorloofd Uwen Raad te verzoeken zich tot erlanging van bedoelde „overzichten” tot de Hoofden der beide genoemde Departementen te wenden.

Daarmee mag echter niet worden volstaan. Het geval zal zich immers herhaaldelijk voordoen, dat bij de bewerking van de een of andere aangelegenheid, waaromtrent de Regeering het advies van onzen Raad wenscht te vernemen, of waaromtrent onderzijds voorstellen zullen worden ingediend de raadpleging van de terzake aanwezige gegevens dringend noodig zal zijn.

Nu kan men zich voorstellen, dat er aangelegenheden zijn met betrekking waartoe de raadpleging door Volksraadsleden in het belang van den dienst ongewenscht moet worden geacht.

Men denke bijv. aan kwesties met betrekking tot personen enz. Doch dat in het algemeen aan de raadpleging van niet geheime archiefstukken door leden van den Volksraad zulke bezwaren en zooveel vertraging in den weg moeten worden gelegd als van het uitlokken van een beslissing van onzen Raad in elk bijzonder geval het gevolg zou zijn, dit kan men niet inzien.

Men kan hierin niets zien dan een bureaucratische uiting, die de nuttigheid en effectiviteit van den arbeid van onzen Raad dikwijls zou kunnen beperken en illusorisch maken. Ondergeteekende meent derhalve dat het alle aanbeveling verdient terzake met de Regeering in overleg te treden en haar voor te stellen de Hoofden van de Departementen van Algemeen Bestuur en den 1sten Gouvernements Secretaris te machtigen om eene regeling te treffen, waardoor inzage van niet geheime of niet op persoonlijke aangelegenheden betrekking hebbende archiefstukken, welker inhoud niet op grond van een dienstbelang aan de leden van den Volksraad verborgen moet blijven, onder de noodige waarborgen mogelijk zal worden.

Bedoelde raadpleging zou b.v. hetzij onder verantwoordelijkheid van den Secretaris van onzen Raad op diens bureau, dan wel ten bureele van het betrokken Departementshoofd kunnen plaats hebben.

De verstrekking van een „overzicht van den inhoud” als in het onderwerpelijk geval in uitzicht gesteld, zal eenerzijds weer noodelooze schrijverij ten gevolge hebben, en anderzijds in vele gevallen niet afdoende zijn, aangezien daarbij wellicht motieven en omstandigheden zullen wegvallen, waarvan de kennisneming voor een recht verstand van zaken eigenlijk onmisbaar te achten zou zijn.

Juist omgekeerd zou inzage van het geheel der aanwezige bescheiden gewenscht te achten zijn, terwijl uitgezonderd zouden kunnen worden zoodanige gedeelten, tegen welker kennisneming het dienstbelang zich inderdaad en niet de zucht tot geheimdoenerij verzet. Stukken van dezen aard zouden dan door extracten eruit vervangen kunnen worden.

Het lid van den Volksraad,
RIVAL.

BIJLAGEN.

VOLKSRAAD.

No. 189.

BATAVIA, den 29en Augustus 1918.

Onderwerp:

Verzoek om toezending van rapporten.

Door het lid van den Volksraad Dr. A. Rivai is mijne bemiddeling ingeroepen om ter inzage te mogen ontvangen de hieronder volgende rapporten:

- 1^e. het rapport hetwelk geleid heeft tot opheffing der Burgerlijke Avondschool te Soerabaja;
- 2^e. het rapport hetwelk geleid heeft tot opheffing van afdeeling B van het voormalige Gymnasium Willem III te Batavia (afdeeling tot opleiding van Grootambtenaren);
- 3^e. het rapport hetwelk geleid heeft tot opheffing van den Tropischen Cursus te Weltevreden.

Beleefd wordt verzocht zoo mogelijk, kan het zijn spoedig, die bescheiden aan ondergeteekende te willen toezenden.

Aan
het Departement
van Onderwijs en Eeredienst
te Weltevreden.

De Secretaris van den Volksraad,
(wg.) A. B. COHEN STUART.

VOLKSRAAD.

No. 190.

BATAVIA, den 29en Augustus 1918.

Onderwerp:

Verzoek om toezending van rapporten.

Door het lid van den Volksraad Dr. A. Rivai is mijne bemiddeling ingeroepen om ter inzage te mogen ontvangen de hieronder volgende rapporten:

- 1^e. het rapport hetwelk geleid heeft tot opheffing van de Militaire school te Meester Cornelis;
- 2^e. het rapport hetwelk geleid heeft tot opheffing van de School tot opleiding van Inlandsche officieren te Meester Cornelis.

Beleefd wordt verzocht zoo mogelijk, kan het zijn spoedig, die bescheiden aan ondergeteekende te willen toezenden.

Aan
het Departement van Oorlog
te
Bandoeng.

De Secretaris van den Volksraad,
(wg.) A. B. COHEN STUART.

DEPARTEMENT VAN OORLOG.

1ste Afdeeling.

No. 8.

HOOFDKWARTIER.

BANDOENG, den 4^{en} October 1918.

Met verwijzing naar Uw tot dit Departement gerichte nota van 29 Augustus jl. No. 190 en het daarop door het Hoofd der 1^{ste} Afdeeling gegeven voorloopig antwoord, ddo. 17 September jl., heb ik de eer UHoogEdelGestrenge mede te deelen, dat de door het Volksraadlid Dr. A. Rivai gekozen weg ter erlanging van tot het Departement van Oorlog behorende archiefstukken, niet de juiste is, aangezien 's Raads Secretarie uiteraard over bedoelde stukken niet beschikt en een lid van den Volksraad dat een verzoek heeft te doen aan een Departementshoofd, zich rechtstreeks tot dezen kan wenden.

Tegen inwilliging van zoodanig verzoek zou ik echter bezwaar maken, doch zou ik wel bereid zijn, een overzicht van den inhoud der gevraagde stukken ter Secretarie van den Raad te deponeren, wanneer de Volksraad daarom mocht vragen.

Aan
den Secretaris van den Volksraad
te
Batavia.

De Commandant van het Leger en Hoofd
van het Departement van Oorlog
in Nederlandsch-Indië,
(w.g.) VAN RIETSCHOTEN.

DEPARTEMENT

VAN

ONDERWIJS EN EEREDIENST.

No. 32563.

BATAVIA, den 4^{den} November 1918.

Ten vervolge van het dezerzijdsch schrijven van 14 September jl. No. 26931 heb ik de eer, na overleg met de Regeering, UEG. het volgende mede te deelen met betrekking tot het verzoek van het Volksraadlid, den heer Dr. A. Rivai, om inzage te mogen nemen van eenige tot het archief van dit Departement behorende stukken.

In de eerste plaats moet ik opmerken, dat de door Dr. Rivai gekozen weg onjuist is, aangezien 's Raads Secretarie niet beschikt over de door hem gevraagde archiefstukken, terwijl bovendien een Volksraadlid, dat een verzoek heeft te doen aan een Departementshoofd, zich rechtstreeks tot dezen kan wenden.

Wat het verzoek zelf betreft, tegen inwilliging daarvan zou door mij bezwaar moeten worden gemaakt voor zoover het bepaaldelijk de strekking zou hebben inzage te ontvangen van archiefstukken, doch ik zou wel bereid worden bevonden een overzicht van den inhoud der stukken, die tot nadere toelichting van de onderhavige maatregelen kunnen strekken, ter Secretarie van den Raad te deponeren, wanneer de Volksraad daarom vragen mocht.

Aan
den Secretaris van den Volksraad.

De Directeur van Onderwijs en Eeredienst,
Bij verhindering,
De w^{de} Secretaris,
(w.g.) P. DE MAN.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 20.

Voorstel van den heer

RIVAL,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, betreffende het overleggen van stukken behoorende tot de archieven van Regeeringskantoren.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Verscheidene leden wezen er op hoe ongerijmd het is de overlegging van door Volksraadsleden gevraagde, tot Regeeringskantoren behoorende archiefstukken te weigeren.

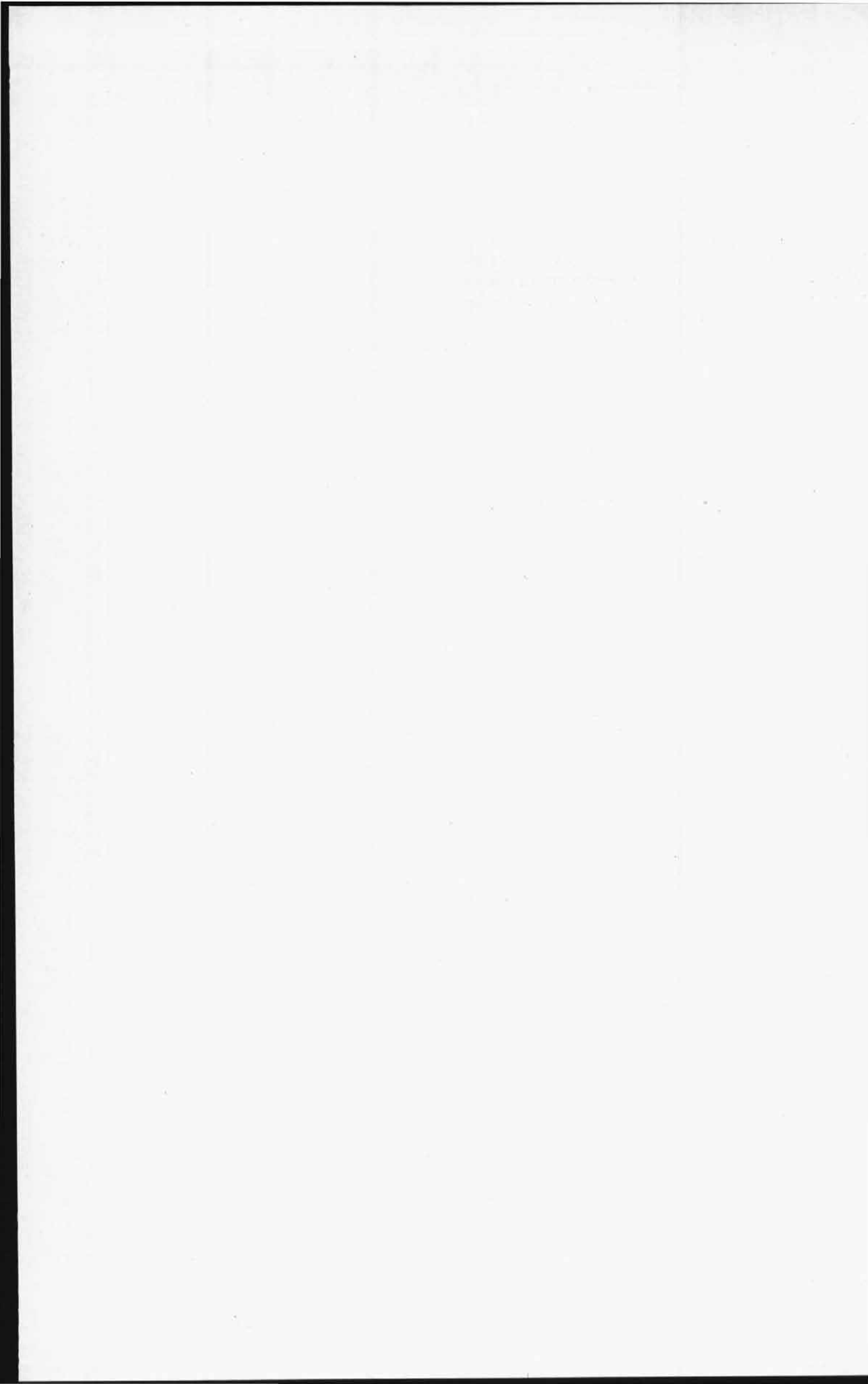
Het bleek toch meermalen gemakkelijk om geweigerde bescheiden, langs den niet officieelen weg wel in bezit te krijgen.

Bovendien merkte een lid op, dat het onjuist moet worden geacht, om, zooals voorgekomen is, de inzage van een archiefstuk te weigeren aan een Volksraadslid, terwijl hetzelfde stuk wel aan den verzoeker zou worden ter hand gesteld, indien deze het aanvroeg in een andere qualiteit.

Vrij algemeen kon men zich met de strekking van het tweeledig voorstel vereenigen. Enkele leden wezen er nog op dat rapporten vaak zijn opgemaakt in de veronderstelling, dat zij niet publiek zullen worden, waarom ze zonder bepaald een geheim karakter te dragen wel passages kunnen bevatten, die minder geschikt zijn voor publicatie.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 21.

Voorstel van den heer

VAN HINLOOPEN LABBERTON,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot aanvulling van het Landhuur- en Grondhuurreglement voor de residenties Soerakarta en Jokjakarta.

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan

den Voorzitter van den Volksraad.

Ondergeteekende heeft de eer voor te stellen dat de Volksraad met gebruikmaking van artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement zich wende tot den Gouverneur-Generaal met het verzoek de volgende aanvulling aan te brengen in het Landhuur- en het Grondhuurreglement voor de residenties Soerakarta en Jokjakarta:

I. Aan artikel 16 van het bij artikel 1 der ordonnantie van 8 Februari 1906 (Staatsblad No. 93) vastgesteld Landhuurreglement voor de residenties Soerakarta en Jokjakarta toe te voegen eene alinea, luidende: „(5) Op Vrijdag en erkende Mohammedaansche feestdagen zullen geen verplichte diensten mogen worden gevorderd”.

II. Aan sub *a* van artikel 11 van het bij artikel 1 van de ordonnantie van 15 Januari 1918 (Staatsblad No. 20) vastgestelde Grondhuurreglement voor de residenties Soerakarta en Jokjakarta toe te voegen de zinsnede: „met dien verstande dat op Vrijdag en op erkende Mohammedaansche feestdagen geen verplichte diensten zullen mogen worden gevorderd”.

Toelichting.

Het schijnt redelijk aan het door de vereeniging Adhi-Dharmo gedaan verzoek (zie B 17 en H blz. 155 en 156) tegemoet te komen, te meer daar in Soerakarta op de ondernemingen van de Mangkoe Negaran deze regeling reeds sedert jaren met succes en ten genoegen van de opgezetenen blijkt te zijn ingevoerd.

Batavia, 14 Noveember 1918.

Het Volksraadslid,

D. VAN HINLOOPEN LABBERTON.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 21.

Voorstel van den heer

VAN HINLOOPEN LABBERTON,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot aanvulling van het Landhuur- en Grondhuurreglement voor de residenties Soerakarta en Jokjakarta.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Geconstateerd werd, dat in het voorstel een drukfout is ingeslopen; in sub II is abusievelijk vermeld artikel 11, in plaats van artikel 12.

Aanbevolen wordt de toevoeging bedoeld sub I op te nemen als een nieuw lid (2) en in verband daarmee de bestaande leden (2), (3) en (4) te vernummeren in (3), (4) en (5).

Meerdere leden wezen erop, dat het niet zoozeer de bedoeling is om een vrijen Vrijdag te hebben, dan wel om een vrijen dag te hebben.

In dien gedachtengang was men van oordeel, dat het aanbeveling verdient, ter wille van de eenheid den vrijen dag te stellen op Zondag.

Wanneer bovendien de cultuurdienstplichtigen des Vrijdags tusschen 11 en 2 uur geen verplichte diensten behoeven te verrichten, — hetgeen in de praktijk tot geen bezwaren aanleiding behoeft te geven aangezien in den regel na 11 uur geen arbeid te velde verricht wordt —, meenden zeer vele leden dat aan de wenschen ten volle tegemoet zal zijn gekomen.

Deze leden gaven daarom in overweging de voorgestelde aanvulling van de beide reglementen in dien zin te wijzigen, dat bepaald wordt, dat op Vrijdag tusschen 11 en 2 uur en op Zondagen en Mohammedaansche feestdagen geen verplichte diensten mogen worden gevorderd.

Eenige leden betwijfelden of de opname van de onderwerpelijke bepalingen, zonder overeenstemming met zelfbestuur en landhuurders wel mogelijk is.

Aludus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 22

Voorstel van de heeren

RIVALI e. a.,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot voorbereiding der stichting van eene Universiteit in Indië.

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan

den Voorzitter van den Volksraad.

Gebruik makende van de bevoegdheid, verleend bij de artikelen 49 en 50 van het Reglement van Orde van den Volksraad (Staatsblad 1917 No. 443), hebben de ondergeteekenden de eer UHoogEdelGestrenge te doen geworden een voorstel om op den voet van artikel 131, 6de lid, van het Regeeringsreglement aan Hare Majesteit de Koningin en de Staten-Generaal eerbiedig in overweging te geven en zulks door tusschenkomst en bemiddeling van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, om:

I. Tegelijk met het in het leven roepen van de „Algemeene Middelbare school” hier te Lande een begin te maken met de vervorming van de daarvoor in aanmerking komende onderwijsinstellingen tot inrichtingen van universitair onderwijs.

II. Zijne Excellentie den Landvoogd uit te noodigen, een Commissie te benoemen, die tot taak heeft de stichting van een Universiteit in Indië voor te bereiden.

Toelichting.

Het doel van dit voorstel is, om jonge mannen en vrouwen, die de H. B. S. hebben doorloopen, maar om redenen van financieelen of anderen aard niet de Nederlandsche Hoogeschool kunnen bezoeken, in de gelegenheid te stellen het verlangde hooger onderwijs hier te lande te verkrijgen. Uit de bij dit voorstel overgelegde Nota van den Dr. Sitsen, Directeur van de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja (1), blijkt dat thans, op genoemde school 7 toehoorders met eindexamen H. B. S. voor de vakken van het eerste medisch examen studeeren en één die het laatstgenoemde examen met suc-

(1) Door den heer Dr. E. A. Sitsen is op verzoek van Dr. Rivali een beknopt plan opgemaakt van een organisatie van de medische faculteit van de Universiteit, waarop men hier het oog heeft. Dit plan is mutatis mutandis ook op andere faculteiten van toepassing. Zooals uit de overgelegde raming van kosten blijkt, zou de verwezelijking van het plan geen groote geldelijke uitgaven meebrengen.

Wat vooral in dit plan te waardeeren is, is de gelegenheid, die het opent voor de incorporatie van de bestaande instellingen van hooger vakonderwijs in de op te richten universiteit.

ces heeft afgelegd, zich voor het tweede examen bekwaamt, terwijl op de Stovia ook studeerende H. B. S.ers zijn.

Hoe groot het aantal leerlingen van de Vecartsenij-school, de Landbouwschool en de Bestuurschool is, welke de H. B. S. hebben bezocht, is den ondergeteekende onbekend.

In de gedrukte maar onuitgesproken rede van den Directeur van de Soerabajasche Artsenschool, uitgegeven bij gelegenheid van het eerste Lustrumfeest van 15 September van dit jaar, wordt vermeld, dat onder de 156 leerlingen dier school 37 Europeanen en 19 Chinezen zijn. Eenige van deze leerlingen hebben de H. B. S. tot aan het 4de studiejaar bezocht. Zij hebben, zooals een der ondergeteekenden (Dr. Rivai) van eenige hunner vernomen heeft, hun studie op genoemde Middelbare school niet verder voortgezet, daar voor de medische studie op beide Indische Artsenscholen het diploma van het derde studiejaar van de H. B. S. voldoende is. Door dit diploma kunnen zij nl. direct tot de studie op de geneeskundige afdeeling worden toegelaten. Zijn medische praktijk brengt ondergeteekende dikwijls in aanraking met Indo-Europeanen, die de H. B. S. hebben doorlopen, maar door financiële en andere oorzaken het eens voorgenomen plan om aan de Hollandsche Academie te studeeren, niet konden verwezenlijken en daarom genoodzaakt werden in den Handel, bij de Post- en Telegrafie, Staatsspoor, Douane en andere takken van Gouvernementsdienst te gaan werken, waarbij zij, die voor de academische studie rijp waren, als klerk moesten beginnen en alles, wat voor deze betrekking noodig was, nog eerst moesten leeren. Het meestal geestdoodend werk, dat aan dergelijke bedieningen verbonden is, werkt demoraliseereend op hen, vooral als hun roeping elders lag. Het intellect, dat door de lessen op de H. B. S. was ontwaakt, werd door de ondervonden teleurstelling geparalyseerd. Velen van hen zouden zeker de Hoogeschool hebben bezocht, indien hier te lande een Universiteit bestond.

Dit voorstel wordt gedaan om de geleidelijke transformatie van de bestaande hogere vakscholen in eene Universiteit mogelijk te maken. Hoewel het onderwijs aan de vakscholen, wat de specifieke vakken betreft, zeer hoogstaand kan worden genoemd kunnen die scholen niet de hooge waardeering hebben bij de Indische ingezetenen, die zij verdienen, daar ze een officieele stempel van minderwaardigheid blijven dragen, die door de beste resultaten daar verkregen niet kan worden uitgewischt. Als de gedachte Universiteit is geopend en ze door vele H. B. S.ers wordt bezocht, hetgeen ongetwijfeld het geval zal zijn, terwijl de „Algemeene Indische Middelbare school” ook leerlingen aflevert, die om verschillende redenen, liever hier in Indië studeeren, dan in het verre Nederland, dan zal het aantal liefhebbers voor de bestaande Hogere vakscholen successievelijk verminderen, waar door de voorbereidende afdeelingen dier scholen t. z. t. zullen kunnen worden opgeheven. Deze voorbereidende scholen kunnen dan, ingeval uitbreiding van de Algemeene Middelbare school noodig mocht blijken, getransformeerd worden in den „bovenbouw” van genoemde school. Deze transformatie heeft n. o. m. het voordeel dat de leerlingen, die voor eene bepaalde faculteit bestemd zijn, in de voor deze faculteit speciaal noodige voorbereidende vakken, intensiever kunnen worden onderwezen.

Voorstellers hebben verder overwogen, dat het wenschelijk is het bezoeken van de naburige Universiteiten door de zonen van Chineesche en Inlandsche ingezetenen tegen te gaan, hetgeen uit een politiek standpunt beschouwd, niet zonder beteekenis is.

Reeds thans gaat een aantal uit de Chineesche jongelingschap naar China, Hongkong en Japan, om daar universitair onderwijs te ontvangen. Als te Singapore een Universiteit geopend wordt, hetgeen blijkens de berichten in de dagbladen in afzienbaren tijd zal plaats hebben, dan zal het aantal Chineesche jongelieden, dat in het buitenland wordt opgevoed, zeker grooter worden, dan nu het geval is, daar de afstand voor de ouders geen beletsel meer zal zijn, om hun zonen van huis te laten gaan.

Ondergeteekenden achten den tijd gekomen om het onrecht, der Indische bevolking aangedaan door opheffing van de Afdeeling B. van het Gymnasium Willen III, de opleiding tot het Groot-ambtenaars-examen voor den Indischen dienst, te herstellen.

Naar hunne meening is het noodig hier te lande een inrichting in het leven te roepen, waar niet alleen de leerlingen worden voorbereid, tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereischt wordt, maar waar tevens een voorbereidingsplaats tot zelfstandige beoefening der wetenschap kan worden gevormd.

Batavia, 14 November 1918.

De leden van den Volksraad,

RIVAL.

SCHUMANN.

TJIPTO MANGOENKOESOEMO.

VAN HINLOOPEN LABBERTON.

CRAMER.

KOESOEMO JOEDO..

SASTROWIDJONO.

PRANGWADONO.

DJAJADININGRAT.

ATMODIRONO.

RADJIMAN.

MOEIS.

SOSELISA.

WAWOROENTOE.

LAOH.

Den Weledelzeergeleerden Heer Dr. Abdul Rivai.

Ter voldoening aan Uw verzoek doe ik U hierbij toe komen een plan tot oprichting van eene Universiteit in Indië.

1. Het beste schijnt mij toe eene regeling, zooals die b.v. in Nieuw-Zeeland bestaat, n.l. de oprichting van één Universiteit voor geheel Indië. Deze Universiteit moet dan worden een uitsluitend organiseerend lichaam; ze benoemt de examen-commissies, stelt de eischen van toelating op, geeft den algemeenen leergang van het onderwijs aan, regelt de uitdeeling van de graden, etc.

Aan deze Universiteit, maar telkens als een op zich zelf afgerond geheel, worden dan de onderwijzende inrichtingen verbonden, die in verschillende plaatsen worden opgericht. Zoo zouden aan deze Universiteit in Indië worden verbonden de Medische scholen te Batavia en te Soerabaja, de Landbouwschool en de Veeartsenij-school te Buitenzorg, de Rechtsschool te Batavia, een Instituut voor Ingenieurs op de daarvoor het meest geschikte plaats, etc.

Het bestuur der Universiteit berust bij een raad, waarin zitting hebben:

- a. de Directeuren van de Departementen, waaronder de verschillende vakken te huis behooren, dus Onderwijs, Burgerlijke Geneeskundige Dienst, Landbouw, Burgerlijke Openbare Werken, Justitie;
- b. de Directeuren van de verschillende aangesloten scholen;
- c. onder voorzitterschap van een door den Gouverneur-Generaal te benoemen personen.

Deze regeling schijnt mij noodig, omdat bij de beslissing over onderwijszaken de onderwijskrachten zelve een grooten invloed moeten hebben.

De lessen aan de scholen worden gegeven door leeraren, benoemd door den Gouverneur-Generaal op voordracht van het bestuur van de Universiteit. De titel professor zij een titel zonder bevoegdheden, verleend door het bestuur der Universiteit; de voordracht daarvoor moet uitgaan van de school, waaraan de leeraar verbonden is.

Een bezwaar, dat men tegen een dergelijke regeling kan inbrengen is, dat nu het contact tusschen de in verschillende faculteiten studeerenden verloren gaat. Dit is echter slechts schijn. Reeds zeer spoedig zullen voor elke faculteit meerdere scholen moeten komen (voor de medische studie is dit reeds zoo), en deze zullen uit den aard der zaak worden opgericht in de centra. Als gevolg daarvan zal in elk dezer plaatsen meer dan één faculteit zijn vertegenwoordigd.

De leerlingen dezer scholen zoeken elkaar onwillekeurig op; hier ter stede bestaat reeds een druk verkeer tusschen artsenschool, technische school en Hoogere Burgerschool.

2. De vraag is nu: wanneer kan deze Universiteit worden gesticht. In de rede, door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst uitgesproken in de vergaderingen van den Volksraad van 21 en 22 Juni 1918, gedeeltelijk strekkende ter beantwoording van het afdeelvingsverslag van dien Raad inzake de ontwerp-begrooting voor 1919 (5de

afdeeling) staat op blz. 66: „Zoodra de Algemeene Middelbare school, in eenigszins belangrijke mate alumni begint te leveren, zal het oogenblik gekomen zijn om eenige instellingen van middelbaar vakonderwijs tot academisch peil te verheffen". M. i. is het onnoodig, tot zoolang te wachten, ten minste voor de medische scholen. Onze medische studie duurt even lang als in Nederland, n.l. 7 jaar. Nu is ons onderwijs gemakkelijk zoodanig te vervormen, dat het ook voor vrije studie geschikt is. Dit hangt slechts af van den leeraar. Wanneer men alle dagen de les overhoort, is het middelbaar onderwijs. Wanneer men een deel van de lessen doceert, een deel voor responsie besteedt, kan men Hooger onderwijs geven, zonder de bij ons zoo noodige controle te verliezen. Het noodige aantal responsie-lessen is bij verschillende vakken verschillend; voor physiologie is 1 op de 5 voldoende, voor anatomie moet men er meer hebben. Bij de klinische vakken is ook in Nederland ongeveer elk college een responsieles.

Voert men dit principe door, dan kunnen onze gewone leerlingen, aan het eind van hun studie, hun Indisch arts-examen doen. Daarnaast kunnen dan ook jongelieden met eindexamen H. B. S. en I. M. S. de lessen volgen, en aan 't eind hun volledig artsexamen doen.

Practisch is reeds een schrede in deze richting gedaan aan de artsenscholen; aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool studeeren thans 6 toehoorders met eind-examen H. B. S. voor de vakken van het 1e medisch examen, terwijl één zich voor de vakken van het tweede examen bekwaamt. Hoe groot het aantal op de S.T.O.V.I.A. is, is mij onbekend.

Op grond van bovenstaande schijnt het mij toe, dat reeds thans tot de oprichting van een Universiteit zou kunnen worden overgegaan, al is het dan ook met een zeer beperkt aantal aangesloten scholen; de overigen kunnen volgen, zoodra het onderwijs daar een voldoende peil heeft bereikt.

De Directeur der N.I.A.S.,

A. E. SITSEN.

RAMING van de meerdere kosten, als gevolg van de verandering der medische scholen in Universitaire scholen.

Om zeker te zijn, dat de beste krachten uit Holland hier willen komen, zijn noodig:

- 1^e. verhooging van de bezoldigingen;
- 2^e. verkorting van den dienstdag;
- 3^e. nauwverband met de Nederlandsche Universiteiten.

1^e. Voor de medische leeraren, kan als regel voldoende worden geacht f 800 — f 1200. Voor de niet-medische is gelijkstelling met de medische noodzakelijk; het onderwijs, dat zij geven, is gelijkwaardig met het medische, daartegen niet, zooals zoo dikwijls wordt geacht, met dat op de H. B. S. Het beste bewijs hiervoor ligt wel in het feit, dat leerlingen met eind-examen H. B. S. aan onze scholen een jaar moeten werken, om op het peil te komen, door ons vereischt voor het eerste examen. Tegenover deze positieverbetering ware aan hen de voorwaarde te stellen, dat zij uitsluitend aan onze school zullen les geven.

Het salaris van de Directeuren zal ook wat moet stijgen, daar het wenschelijk is, dat de chef meer verdient dan het verdere personeel. We kunnen zeggen f 1200 — f 1500,

We krijgen dan aan elke school:

	Oud salaris.	Nieuw salaris.	Gemiddeld verschil.	Totaal verschil.
3 niet-medische en	f 450 — f 850	f 800 — f 1200	f 350	f 1050
6 medische leeraren	" 600 — " 1000	" 800 — " 1250	" 200	" 1200
1 directeur.....	" 1000 — " 1300	" 1200 — " 1350	" 175	" 175

Totaal per maand f 2425.

of voor beide scholen f 2425. — $\times 12 \times 2 = f$ 58200. per jaar.

2e. Verkortingen van den diensttijd schijnt mij billijk toe. Wanneer wij goede leerkrachten willen hebben, moeten wij eischen, dat na de eigenlijke artsstudie nog eenige jaren studie in een speciaal vak is gevolgd. Onze leeraren zullen dan dicht bij de 30 jaar oud zijn. Van zulk een persoon 20 jaren dienst te eischen, of recht op pensioen te geven, schijnt mij niet rechtvaardig tegenover de meeste ambtenaren, die vijf tot tien jaar vroeger in dienst treden. Billijker ware m.i. evenals bij de officieren van gezondheid, recht op pensioen na 15 jaar, volgens den maatstaf van $1/20$ van het volle pensioen voor elk dienstjaar. Een leeraar zou dan krijgen na 20 jaar f 3600, na 15 jaar $\frac{3}{4}$ van f 3600 = f 2700.

3e. Een bezwaar dat velen verhindert, naar Indië te komen, is verder, dat men na afloop van den diensttijd in Nederland geen werkring meer vindt. Dit was zeer gemakkelijk op te heffen, wanneer een regeling kon worden getroffen, waardoor oud-leeraren van onze scholen aan de Universteiten in Holland werden verbonden. Reeds Professor van Rynberk klaagde in het Nederlandsche tijdschrift voor Geneeskunde er over, dat de Nederlandsche professoren Indië niet kennen; zijn voorstel, de Nederlandsche professoren een tijd naar Indië te zenden, schijnt mij niet gewenscht, wel omgekeerd onze oude leeraren aan de Universiteit te verbinden, waardoor hetzelfde resultaat wordt bereikt. Hierdoor zou tevens de klacht, dat er aan het onderwijs in Nederland te weinig krachten verbonden zijn, opgeheven zijn.

Door invoering van deze drie punten zou het leeraarschap een aantrekkelijke positie worden, waardoor het mogelijk zou zijn, de beste krachten te verbinden. Het behoeft zeker wel geen betoog, dat dit voor den bloei van de Universiteit noodzakelijk is.

De Directeur der N.I.A.S.,

A. E. SITSEN.

PROGRAMMA van eischen voor de Nederlandse Indische Artsenschool.

H o o f d g e b o u w.

- Aula, voor 300 personen berekend.
- Studiezaal, tevens bibliotheek voor de leerlingen.
- Kamer voor den Directeur.
- Id. voor den Onderdirecteur.
- Id. voor den schrijver.

Donkere kamers voor photographie, liefst 3 ineenlopend.
 Archief.
 Bibliotheek van de school.
 Goedang.

Voorbereidende afdeeling.

6 leslokalen voor 30 leerlingen.
 1 teekenlokaal voor leerlingen.
 Goedang.

Gymnastiek-lokaal

Bestemd voor 30 leerlingen.

Gebouw voor plant- en dierkunde.

Leslokaal voor 60 leerlingen.
 Practicum voor 30 leerlingen.
 Museum.
 Laboratorium voor den leeraar.
 Kamer voor den leeraar.
 1 Kamer zonder bestemming.
 Goedang.

Gebouw voor natuurkunde.

Leslokaal voor 60 leerlingen.
 Practicum leerlingen voor 30 personen.
 Instrumentenkamer.
 Donkere kamer voor lichtproeven.
 Laboratorium voor den leeraar.
 Kamer voor den leeraar.
 1 Kamer disponibel.
 Goedang.

Gebouw voor scheikunde.

Leslokaal voor 60 leerlingen.
 Practicum leerlingen voor 30 personen.
 Kamer voor instrumenten.
 Ruw laboratorium (tegelijk spoelkamer).
 Laboratorium voor den leeraar.
 Kamer voor den leeraar (tevens bibliotheek).
 Weegkamer.
 1 Kamer disponibel.
 Goedang.

Gebouw voor anatomie.

Leslokaal voor 60 leerlingen.
 Museum.
 Praepareerzaal voor 60 leerlingen.
 Bergkamer voor cadavers.
 Waschzaal voor de leerlingen.
 Kamer voor den leeraar.
 Kamer voor den assistent-leeraar.
 Laboratorium voor den leeraar.
 1 Kamer zonder vooruit bepaalde bestemming.
 Goedang.

Gebouw voor Physiologie.

Leslokaal voor 60 leerlingen.
 Laboratorium voor de leerlingen (30 personen).
 Kamer voor dierproeven.

Laboratorium voor den leeraar.
 Kamer voor den leeraar.
 Kamer voor den assistent.
 Kamer voor instrumenten.
 Kamer zonder directe bestemming.
 Goedang.

Gebouw voor Algemeene Pathologie.
 (als voor Physiologie).

Gebouw voor Pathologische Anatomie.

Leslokaal voor 60 leerlingen.
 Laboratorium voor de leerlingen (30 personen).
 Kamer voor paraffinestoven.
 Kabinet.
 Praepareerzaal.
 Kamer voor den leeraar.
 Laboratorium voor den leeraar.
 Kamer voor den assistent.
 Kamer zonder vooruit bepaalde bestemming.
 Goedang.

Afzonderlijk, grenzend aan en samenhangend met
 't lijkenhuisje van het ziekenhuis.

Sectiezaal voor 3 sectietafels.
 Vrieskelder voor 't conserveeren van cadavers.

Woning van schrijver.

Voorgalerij.
 2 of 3 kamers.
 Achtergalerij.
 Bijgebouwen.

Pro Memorie (zie dezerzijdsch schrijven ddo. 30
 Januari 1917 No. 24).

Internaat voor 300 leerlingen, waarvan direct de helft
 moet worden gebouwd.

14 woningen voor 't personeel van de N.I.A.S., naar de
 grootte van het gezin, bevattende 3—5 kamers.

De Directeur der N.I.A.S.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 22.

Voorstel van de heeren

RIVALI e. a.,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot voorbereiding der stichting van eene Universiteit in Indië.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

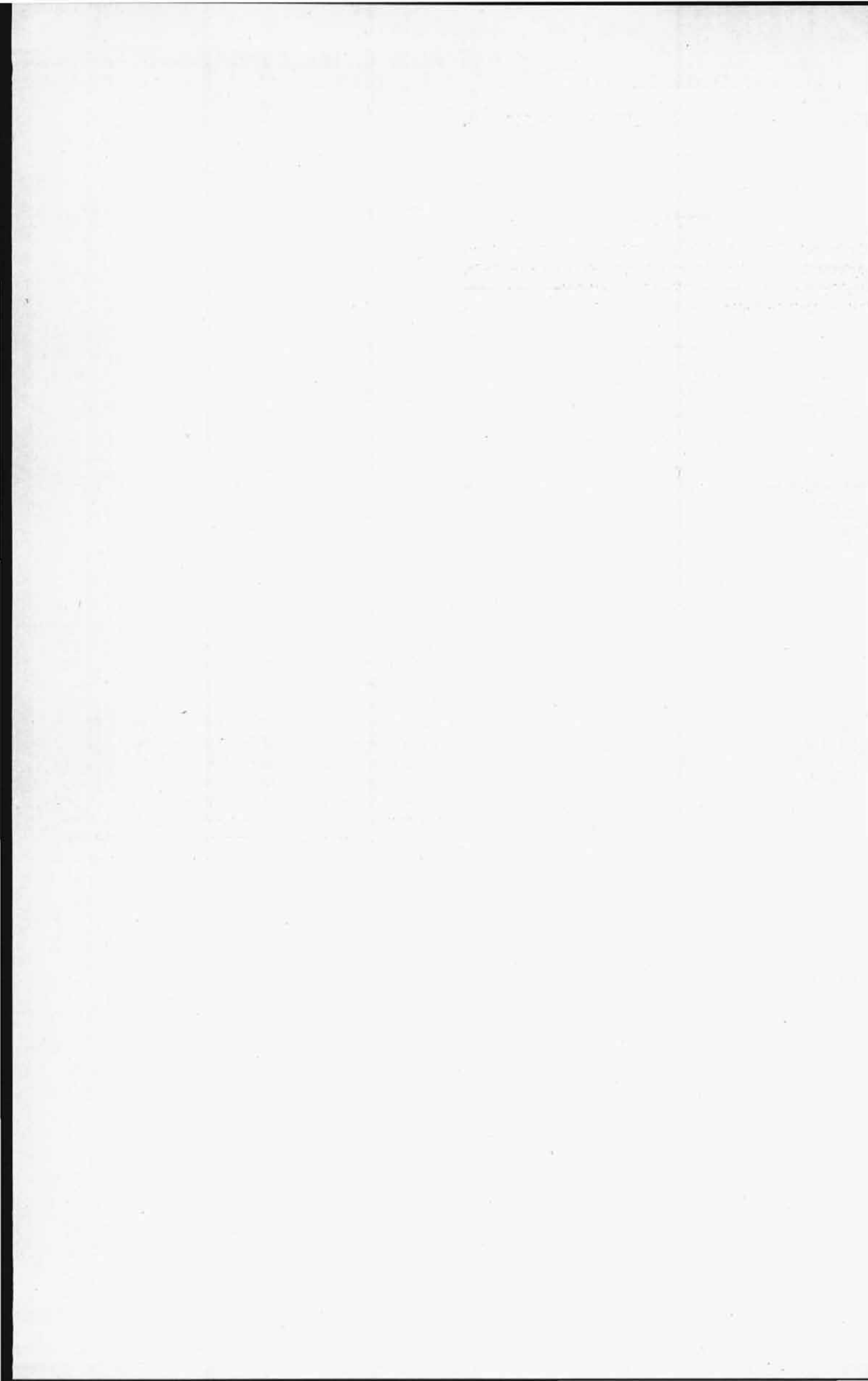
Algemeen kon men zich in beginsel met het voorstel vereenigen. Tegen de toelichting zouden wel bezwaren zijn in te brengen, doch waar als de kern van het voorstel werd beschouwd punt II, beoogende de instelling van een voorbereidende Commissie, achtte met het onnoodig die bezwaren tegen de toelichting thans te uiten.

Gaarne zou men eenige gegevens ontvangen betreffende het te verwachten aantal studeerenden.

Eenige leden gaven in overweging voor „Universitair onderwijs” in den laatsten regel van voorstel I te lezen: „hooger onderwijs” en de „stichting van een Universiteit” in voorstel II te vervangen door „een regeling van hooger onderwijs”.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

BERGMELJER.
KAN.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 23.

Voorstel van de heeren

VAN HINLOOPEN LABBERTON, TJIPTO MANGOENKOESOEMO, KAN, SCHUMANN,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot wijziging van het eerste lid van artikel 8 van het Regeeringsreglement.

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan

den Voorzitter van den Volksraad.

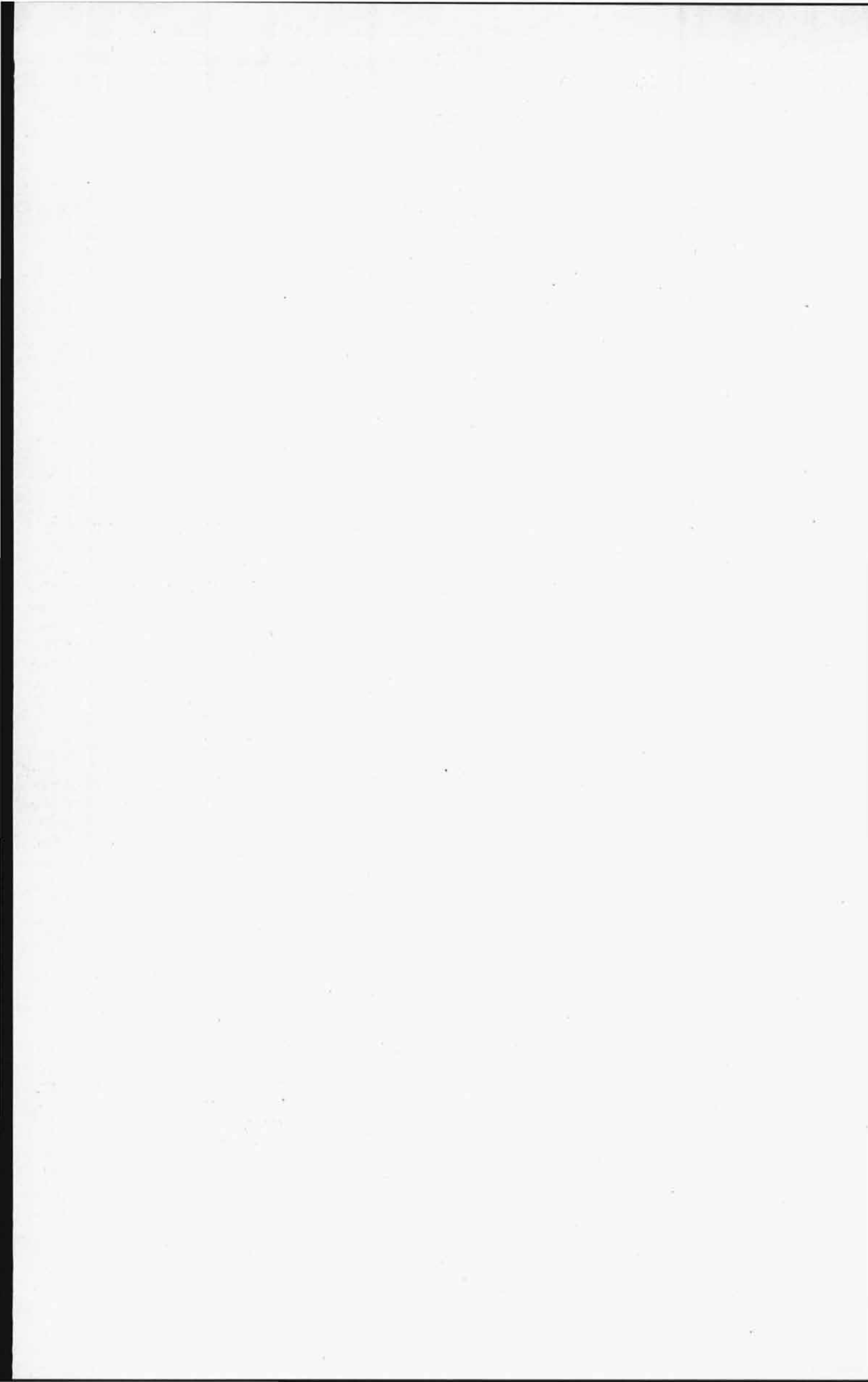
Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, dat de Volksraad met gebruikmaking van de bevoegdheid, verleend bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement zich wende tot H. M. de Koningin en de Staten-Generaal, door bemiddeling van den Gouverneur-Generaal, met het verzoek in artikel 8, eerste lid, van het Regeeringsreglement het woord „Nederlanders” te vervangen door „Nederlandsch onderdaan”.

Toelichting.

Daarlatende in hoever het instituut van een Raad van Nederlandsch-Indië nog zin heeft naast een Volksraad, aan welken de aan het eerstbedoelde college opgedragen functiën t. g. t. zullen moeten worden overgedragen, schijnt het allereerst noodig om de Koningin in Hare bevoegdheid tot het doen van eene keuze niet te beperken tot „Nederlanders”, aangezien er tal van „Nederlandsche onderdanen” van zuiver Inlandschen bloede volkomen geschikt en bevoegd zijn te achten een Raadslidmaatschap te vervullen. Het schijnt niet redelijk aan het hoogste adviseerend college van Indië de krachten te onthouden die in de eerste plaats bevoegd en in staat zijn omtrent de belangen der bevolking te adviseeren.

Batavia, 14 November 1918.

VAN HINLOOPEN LABBERTON.
TJIPTO MANGOENKOESOEMO.
KAN.
SCHUMANN.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 23.

Voorstel van de heeren

VAN HINLOOPEN LABBERTON, TJIPTO MAN-
GOENKOESOEMO, KAN, SCHUMANN,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeerings-
reglement en artikel 49 van het Reglement van Orde
strekken tot wijziging van het eerste lid van artikel 8
van het Regeeringsreglement.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Eenige leden achtten het minder juist gezien, thans,
waar een geheele herziening van het Regeeringsregle-
ment eerlang verwacht kan worden, bij de Regeering op
een partiële wijziging aan te dringen.

Andere leden hadden tegen het voorstel geen bezwaar.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs
den 23sten November 1918.

7
BERGMELJER.
KAN.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 24

Gelijkstelling van het examen, bedoeld in artikel 31 van het Reglement van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, met het eerste natuurkundig examen.

MOTIE.

GEDRUKT STUK No. 1.

Motie, voorgesteld door de heeren Rivai, Bergmeijer en Schumann.

Ingezonden 19 November 1918.

De Volksraad, gelezen het rekest van den heer L. B. van Bommel e. a. in zake gelijkstelling van het examen, bedoeld in artikel 31 van het Reglement van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst met het eerste natuurkundig examen,

dringt er bij de Regeering op aan:

- a. dat deze gelijkstelling zoo spoedig mogelijk worde ingevoerd;
 - b. dat de gelegenheid worde geopend een met het tweede natuurkundig gelijkstaand examen in Indië af te leggen, of
 - c. in elk geval zoodanige maatregelen te nemen, dat met de wenschen der requestanten voldoende rekening worde gehouden,
- en gaat over tot de orde van den dag.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 24.

Gelijkstelling van het examen, bedoeld in artikel 31 van het Reglement van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, met het eerste natuurkundig examen.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

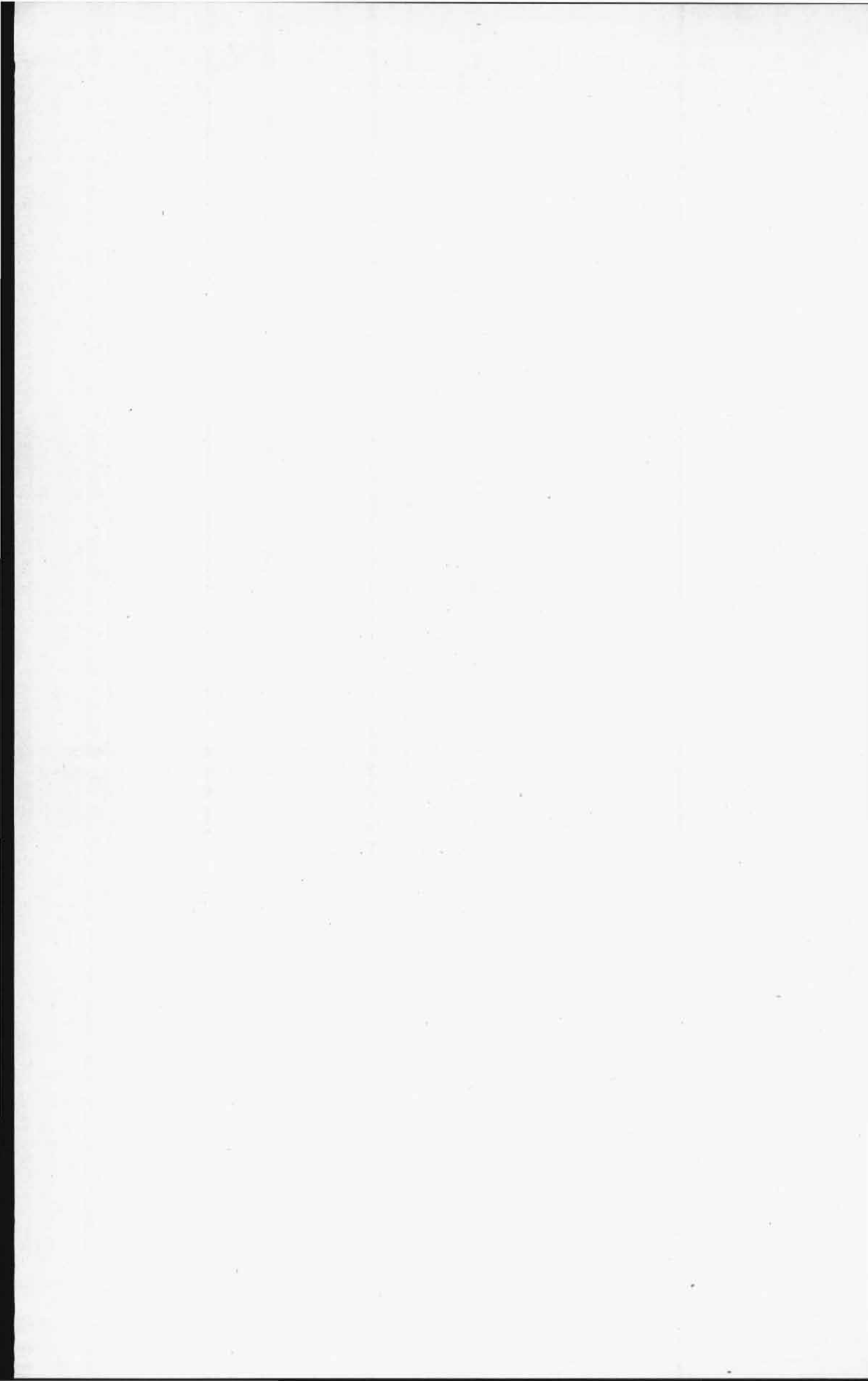
Vele leden konden zich met de strekking van de motie vereenigen.

Waar de bedoeling van de motie schijnt te zijn te voorzien in omstandigheden door belemmeringen in het verkeer met het Moederland te weeg gebracht, en de verbinding met Nederland thans weder normaal schijnt te worden, achtten eenige leden haar niet meer noodig.

De wenschelijkheid werd uitgesproken om de gelijkstelling ook nog tot andere examens uit te breiden.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 25.

Ontwerp van ordonnantie tot vaststelling van een
arbeidsregeling voor Banjoewangi.

GELEIDEBRIEF.

GEDRUKT STUK No. 1.

Mijne Heeren!

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden een ontwerp van eene ordonnantie, houdende bepalingen nopens de rechten en verplichtingen van werkgevers en van de buiten de na te noemen afdeeling voor vast dienstverband aangeworven Inlandsche werklieden op landbouwondernemingen — met nitzondering van suikerondernemingen — in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki.

De toelichting, welke het ontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

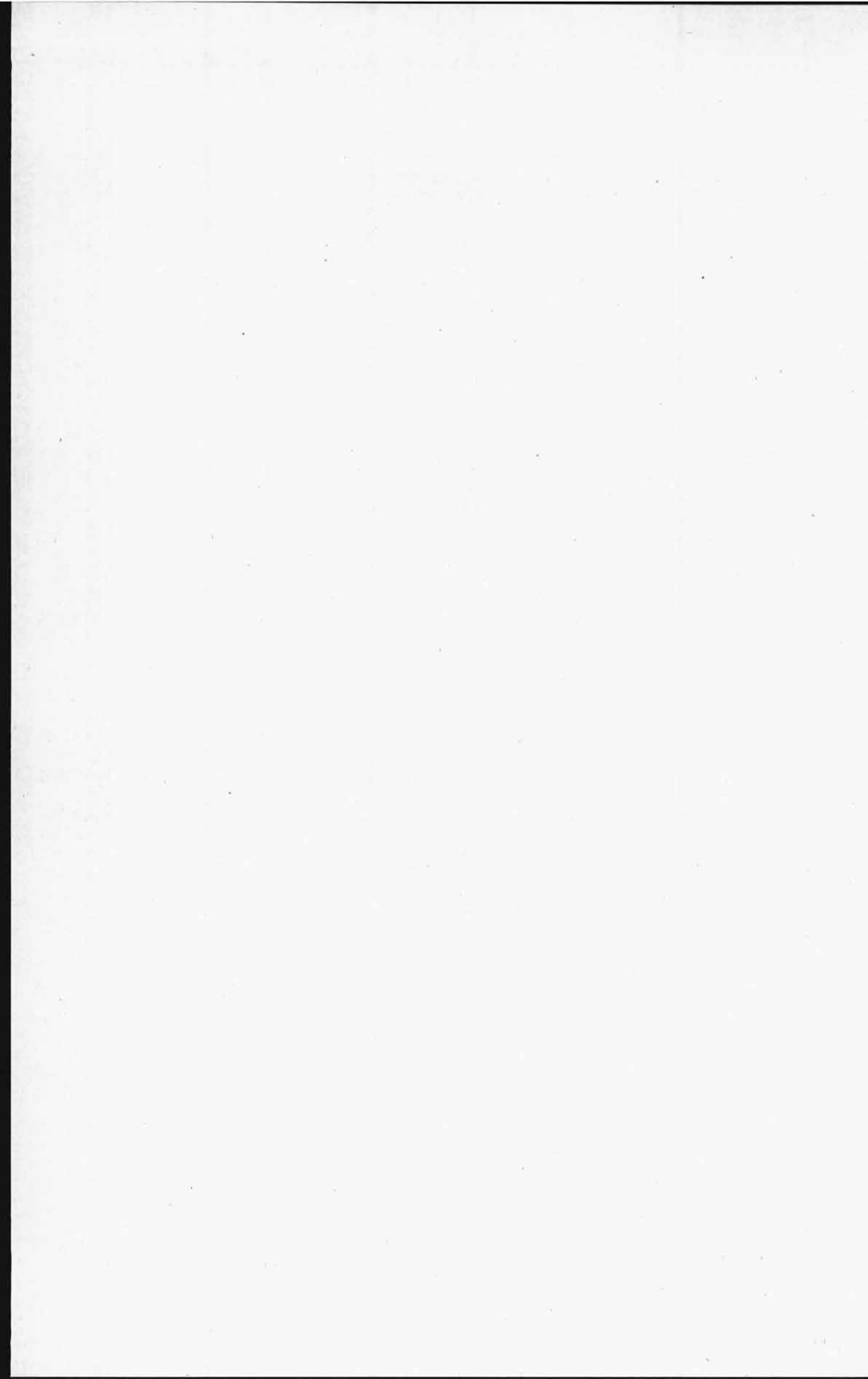
Aangenaam zal het mij zijn het oordeel van Uwen Raad ter zake te vernemen.

Ik teeken hierbij aan dat ik den Directeur van Justitie heb aangewezen als mijn gemachtigde ten einde namens mij voorlichting te verschaffen bij de beraadslagingen van Uwen Raad nopens gemeld ontwerp.

Batavia, 18 November 1918.

De Gouverneur-Generaal,
VAN LIMBURG STIRUM.

Aan
den Volksraad.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 25.

Ontwerp van ordonnantie tot vaststelling van een arbeidsregeling voor Banjoewangi.

ONTWERP VAN ORDONNANTIE.

GEDRUKT STUK No. 2.

Dat Hij, het wenschelijk achtende bepalingen vast te stellen nopens de rechten en verplichtingen van werkgevers en van de buiten na te noemen afdeeling voor vast dienstverband aangeworven Inlandsche werklieden op landbouwondernemingen — met uitzondering van suikerondernemingen — in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

(1) Met arbeiders, behoorende tot de inlandsche bevolking, die in andere dan de door den Gouverneur-Generaal uit te zonderen streken op Java en Madoera zijn aangeworven om arbeid te verrichten ten behoeve van eene in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki gevestigde landbouwonderneming, kunnen overeenkomsten, waarbij de arbeider zich verbindt in dienst van den werkgever tegen loon gedurende eenigen tijd geregeld ten behoeve van die onderneming arbeid te verrichten, slechts worden aangegaan op den voet van en met de gevolgen omschreven in de voorschriften dezer ordonnantie.

(2) Het staat den werkgever vrij ook met andere inlandsche arbeiders dan in het eerste lid bedoeld, overeenkomsten op den voet van en met de gevolgen omschreven in deze ordonnantie te sluiten.

(3) Onder in de afdeeling Banjoewangi gevestigde landbouwondernemingen worden mede verstaan ondernemingen, welke gedeeltelijk binnen, gedeeltelijk buiten die afdeeling vallen, doch zijn niet begrepen suikerondernemingen.

(4) De Gouverneur-Generaal is bevoegd om, hetzij voor een bepaalden werkgever, hetzij voor ondernemingen van een bepaalde soort, tijdelijk ontheffing te verleenen van het voorgeschrevene in het eerste lid.

Artikel 2.

(1) De overeenkomst moet schriftelijk met elken arbeider afzonderlijk ten overstaan van een door den Directeur van Justitie aan te wijzen ambtenaar worden aangegaan, waarna de akte zal worden geregistreerd door of vanwege den Chef van den dienst der Arbeidsinspectie.

(2) Voor het verlijden der akte wordt binnen acht dagen door den werkgever een som van f 2.— (twee gulden) in 's Lands kas gestort.

(3) De medewerking tot de totstandkoming der akte wordt door den betrokken ambtenaar geweigerd:

- a. wanneer die akte niet is opgemaakt in den voorgescreven vorm, zoomede wanneer de overeenkomst in strijd is met of niet voldoet aan de voorschriften dezer ordonnantie;
- b. wanneer gebleken is, dat de arbeider de overeenkomst heeft aangegaan onder den invloed van dwang, bedrog of dwaling.

(4) De werkgever is verplicht om den arbeider kosteloos terug te zenden naar de plaats van herkomst in de gevallen, vermeld in het vorig lid. De daarbij bedoelde ambtenaar beslist bij verschil van meening tusschen den werkgever en den arbeider, welke de plaats van herkomst van dezen is.

(5) De Directeur van Justitie regelt, voorzoover noodig, de wijze, waarop de krachtens het 1e en 2e lid vereischte ambtelijke werkzaamheden plaats vinden, en bepaalt het aantal exemplaren, hetwelk van dezelfde akte moet worden opgemaakt.

Artikel 3.

(1) De akte moet inhouden:

- a. den naam van den werkgever of diens gemachtigde en den naam van de onderneming waarvoor de arbeider zich heeft verbonden;
- b. den naam van den arbeider, zijn ouderdom (naar gissing), zijn door hem opgegeven plaats van herkomst en de vermelding — voorzoover zij hem zullen vergezellen — van de personen, met wie hij, volgens zijne opgave, een gezin vormt;
- c. den duur der dienstbetrekking;
- d. het aantal werkuren in een etmaal;
- e. de soort van den arbeid, met vermelding van de plaats of plaatsen waar de arbeid zal worden verricht;
- f. het bedrag van het genoten voorschot;
- g. de regeling en de wijze van betaling van het loon;
- h. de kortingen op het loon;
- i. de vermelding, dat door den werkgever het in artikel 20 lid (3) bedoeld bedrag al dan niet is gestort;
- k. de plaats waar en den datum waarop de akte is opgemaakt.

(2) De onderteekening der akte door den ambtenaar te wiens overstaan de akte wordt verleden, geschiedt zoo voor zich zelve als voor den arbeider.

(3) De ambtenaar, te wiens overstaan de akte wordt verleden, voorziet elk van de exemplaren der akte van een vingerafdruk van den arbeider.

(4) Aan elk van de exemplaren der akten moet worden gehecht een op kosten van den werkgever vervaardigd, duidelijk welgelijkend fotografisch portret van den arbeider.

(5) De in dit artikel bedoelde akte wordt opgemaakt

volgens een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen model.

Artikel 4.

De dienstbetrekking mag in geen geval langer duren dan 720 dagen of 24 maanden.

Artikel 5.

(1) Het aantal werkuren in een etmaal mag ten hoogste tien bedragen.

(2) Onder het bij de arbeidsovereenkomst bedongen aantal werkuren per etmaal is begrepen de tijd, benodigd om den afstand af te leggen vanaf de op de onderneming gelegen woonplaats van den arbeider tot de plaats zijner werkzaamstelling, en vandaar, na afloop van den arbeid, weder tot zijne woning.

(3) Wanneer de arbeider buiten de onderneming woont, wordt de in het vorig lid bedoelde tijd in totaal op één uur gesteld.

Artikel 6.

(1) Het loon moet in de overeenkomst geheel of gedeeltelijk in geld en per dag arbeids vastgesteld worden.

(2) Bij de overeenkomst kan worden bedongen, dat van het in het 1e lid bedoeld loon per dag arbeids, bij elke uitbetaling, een in de overeenkomst te vermelden gedeelte van dat loon mag worden ingehouden, met het doel om op deze ingehouden bedragen de krachtens artikel 19 door den arbeider mogelijk verschuldigde schadevergoeding te verhalen.

De Directeur van Justitie regelt de wijze, waarop die ingehouden bedragen worden beheerd en verantwoord.

(3) Het aan den arbeider toekomend loon moet minstens tweemaal per maand uitbetaald worden.

(4) Van de in het vorig lid bedoelde verplichting kan het Hoofd van gewestelijk bestuur in bepaalde gevallen ontheffing verleen.

Artikel 7.

De arbeider heeft aanspraak op het bedongen loon per dag arbeids:

- a. indien hij geen arbeid heeft kunnen verrichten wegens de vervulling van een verplichting, hem door de Overheid zonder geldelijke vergoeding opgelegd;
- b. indien hij bereid en in staat is geweest arbeid te verrichten, doch de werkgever daarvan geen gebruik heeft gemaakt of heeft kunnen maken.

Artikel 8.

Behoudens het bepaalde in de twee volgende artikelen moet op den betaaldag het geheele bedrag van het verdiende loon den arbeider worden uitbetaald.

Artikel 9.

(1) Korting op het verdiende en in geld uit te betalen loon, is, voorzoover daaromtrent in de overeenkomst is bedongen, slechts geoorloofd wegens:

- a. aanzuivering van het genoten, in de overeenkomst gemeld voorschot;

- b. de krachtens artikel 19 door den arbeider aan een vorigen werkgever, of, indien hij bij denzelfden werkgever op nieuw in dienst treedt, aan dezen te betalen schadevergoeding;
- c. mogelijke door het Hoofd van plaatselijk bestuur te begrooten schade toegebracht door den arbeider aan de hem in bruikleen gegeven, vervoermiddelen en gereedschappen.

(2) Die kortingen mogen te samen niet meer bedragen dan een door het Hoofd van gewestelijk bestuur vastgesteld gedeelte van het in het eerste lid bedoelde loon, met dien verstande, dat daarvan bij het eindigen der dienstbetrekking het geheele restant der in dit artikel bedoelde schulden mag worden gekort.

Artikel 10.

(1) De arbeider heeft, mits hij naar het oordeel van het Hoofd van plaatselijk bestuur geacht kan worden verblijf te houden op de onderneming, waar hij werkzaam is, recht op kosteloze verstrekking door den werkgever van:

- a. voegzame huisvesting, met behoorlijke kookgelegenheid;
- b. goed bad- en drinkwater;
- c. behoorlijke geneeskundige behandeling en verpleging.

(2) Een gelijk recht op de in het 1e lid bedoelde verstrekkingen hebben het in de overeenkomst vermeld gezin zoodat de echtgenoot en onvolwassen kinderen van den arbeider, indien het huwelijk tijdens den duur der overeenkomst plaats heeft gehad, een en ander, voorzover deze personen met den arbeider samen wonen.

(3) De voor den arbeid benoodigde gereedschappen en materialen worden den arbeider door den werkgever kosteloos verstrekt.

Artikel 11.

De werkgever is verder verplicht zorg te dragen dat:

- a. ingeval, krachtens het vorige artikel, aan de daarbij bedoelde personen kosteloos geneeskundige behandeling en verpleging moet worden verschaft, de betrokken zieke persoon behoorlijk wordt vervoerd naar een ziekeninrichting, zullende, zoolang de geneeskundige behandeling buiten de woning van den zieke geschiedt, hem behoorlijke bereide voeding worden verstrekt;
- b. de arbeider goed wordt behandeld;
- c. den arbeider geregeld het bedongen loon wordt uitbetaald;
- d. den betrokken ambtenaar, belast met de registratie der overeenkomsten op den 15den van iedere maand schriftelijk wordt opgegeven van welke arbeiders in de daaraan voorafgaande veertien dagen de dienstbetrekking is geëindigd;
- e. ingeval aan den arbeider voor vier achtereenvolgende dagen of voor langer verlof wordt verleend, binnen 18 uren, nadat het verlof, volgens opgave van den beheerder, is begonnen, aan het Hoofd van plaatselijk bestuur daarvan kennis wordt gegeven;
- f. bij het eindigen der dienstbetrekking in de gevallen bedoeld in artikel 16, onder a, b en c, tenzij binnen twee dagen na het afloopen of de ontbinding der overeenkomst een nieuwe overeenkomst met denzelfden werkgever wordt gesloten, en in de gevallen bedoeld in artikelen 17 en 18, den arbeider zonder ver

traging een ontslagbrief, volgens het door den Directeur van Justitie vastgesteld model wordt uitgereikt.

Artikel 12.

De werkgever is voorts verplicht zorg te dragen, dat:

- a. de door den Directeur van Justitie voorgeschreven boeken geregeld worden aangehouden;
- b. aan de Europeesche ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur en aan de ambtenaren der Arbeidsinspectie, zoo gewenscht, inzage wordt gegeven van de onder *a* bedoelde boeken;
- c. die ambtenaren en de hen vergezellende ambtelijke personen alsmede de geneesheeren van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst ten allen tijde toegang hebben tot de plaatsen en gebouwen, waar de arbeider werkzaam of door den werkgever gehuisvest is.

Artikel 13.

De arbeider is verplicht:

- a. den bedongen arbeid geregeld te verrichten;
- b. gedurende den bedongen tijd de in artikel 9 lid (1) onder *c* bedoelde vervoermiddelen en gereedschappen uitsluitend ten behoeve van den werkgever te gebruiken.

Artikel 14.

Het is den arbeider verboden om, zonder verlof van zijn werkgever, gedurende den duur van de overeenkomst voor een anderen werkgever arbeid te verrichten.

Artikel 15.

(1) De arbeider is voorts verplicht persoonlijk, uitgezonderd in geval van ziekte aan het Hoofd van plaatselijk bestuur of aan een anderen door dezen aan te wijzen ambtenaar kennis te geven:

- a. van zijn voornemen om de onderneming of de plaats zijner werkzaamstelling voor vier achtereenvolgende dagen of langer te verlaten, zullende deze kennisgeving moeten zijn gedaan binnen twee dagen, gerekend van af den dag, waarop hij de onderneming of de plaats van werkzaamstelling heeft verlaten, met opgave binnen hoeveel dagen hij wederom voor den bedongen arbeid beschikbaar zal zijn;
- b. van de redenen van zijn wegblijven, ingeval hij op den door hem vastgestelden onder *a* van dit lid bedoelden datum voor den bedongen arbeid zich niet beschikbaar stelt, zullende deze kennisgeving moeten zijn gedaan uiterlijk twee dagen na den voormelden datum.

(2) Van de in het vorig lid bedoelde kennisgevingen en opgaven wordt door den ambtenaar aan wien zij gedaan zijn, aantekening gehouden.

Artikel 16.

Behoudens het bepaalde in de artikelen 17 en 18 eindigt de dienstbetrekking:

- a. door het verstrijken van den tijd, waarvoor zij is aangegaan;
- b. door ontbinding der overeenkomst bij rechterlijke beschikking;

- c. door den overeenstemmenden wil van partijen;
- d. door den dood van den arbeider.

Artikel 17.

Het Hoofd van gewestelijk bestuur kan, na den werkgever te hebben gehoord, ambtshalve de overeenkomst ontbinden:

- a. indien, naar zijn oordeel, de in de artikelen 10, 11 en 12 vermelde verplichtingen niet of niet behoorlijk door den werkgever worden nagekomen;
- b. bij behoorlijk vastgestelde voortdurende ongeschiktheid van den arbeider.

Artikel 18.

(1) Het Hoofd van plaatselijk bestuur kan, op verzoek van een der partijen, de overeenkomst ontbinden, indien hem overtuigend is gebleken, dat de andere partij onwillig is om de haar bij de overeenkomst en krachtens deze ordonnantie opgelegde verplichtingen behoorlijk na te leven.

(2) Onder onwil tot naleving der overeenkomst wordt ook verstaan het ongeoorloofd verbreken dier overeenkomst.

Artikel 19.

(1) Bij het eindigen der dienstbetrekking krachtens artikel 18 door de schuld van den arbeider verbeurt deze ten behoeve van den werkgever zijn verdiend, doch nog niet uitbetaald loon en is bovendien den werkgever een schadevergoeding verschuldigd tot een bedrag van zooveel malen 10 (tien) centen of 3 (drie) gulden als van zijne dienstbetrekking nog onderscheidenlijk dagen of maanden moeten verloopen.

(2) Bij het eindigen der dienstbetrekking op andere wijze dan bedoeld in lid 1 en in artikel 16 onder *b* moet den arbeider (of den rechthebbenden) onmiddellijk uitbetaald worden het hem toekomend loon en behoudt hij het recht op de terugbetaling der mogelijk ingevolge het 2de lid van artikel 6 ingehouden bedragen.

(3) Bij het eindigen van de dienstbetrekking krachtens artikel 18 door de schuld van den werkgever, alsmede krachtens artikel 17 onder *a*, is deze den werknemer bovendien eene schadevergoeding verschuldigd tot een bedrag van zooveel malen 25 (vijf en twintig) cent of 3 (drie) rijksdaalders als voor de dienstbetrekking nog onderscheidenlijk dagen of maanden moeten verloopen.

(4) Het recht van den werkgever en van den werknemer op de onderscheidenlijk in het 1e en 3e lid bedoelde schadevergoeding moet blijken uit een door het Hoofd van plaatselijk bestuur ten behoeve van den betrokkene afgegeven schriftelijke verklaring, waarin tevens het bedrag der schadevergoeding moet staan vermeld.

Artikel 20.

(1) Bij het eindigen der dienstbetrekking krachtens artikel 16 onder *a* en *c* en krachtens artikel 17, heeft de arbeider recht op kosteloze terugzending naar de in de overeenkomst aangeduide plaats van herkomst van hem en zijn gezin, zooals dit in de overeenkomst staat vermeld of, ingeval het huwelijk tijdens den duur der overeenkomst tot stand kwam, van hem en zijne echtgenoot.

Een gelijk recht heeft dat gezin of de echtgenoot, indien de dienstbetrekking van den arbeider is geëindigd krachtens artikel 16 onder *d*.

(2) Indien de dienstbetrekking eindigt krachtens artikel 16 onder *b* en krachtens artikel 18, heeft de arbeider recht op de in de vorige zinsnede bedoelde kosteloze terugzending van hem en zijn gezin, indien de ontbinding van de overeenkomst niet is geschied door zijn schuld.

(3) Ter verzekering van het in het vorig lid bedoeld recht, is de werkgever verplicht bij het verlijden der akte bij den betrokken ambtenaar een door den Directeur van Justitie bepaald bedrag te storten, hetwelk in zijn geheel aan de in het 1e lid bedoelde rechthebbenden moet worden uitgekeerd.

(4) In bepaalde gevallen kan de werkgever van de naleving van het bepaalde bij het vorig lid door den Directeur van Justitie worden vrijgesteld.

(5) Voornoemd Departementshoofd regelt de wijze, waarop de in dit artikel bedoelde bedragen worden beheerd, verantwoord en uitbetaald.

Artikel 21.

Indien de in het 1e lid van het vorig artikel bedoelde personen over het daarbij gemeld bedrag binnen een maand na het eindigen der dienstbetrekking niet hebben beschikt, dan wel indien de dienstbetrekking is geëindigd op de wijze, bedoeld in artikel 16 onder *d*, zonder dat de arbeider een gezin of echtgenoot nalaat, en in artikel 18, door de schuld van den arbeider, wordt het voormeld bedrag zoo spoedig mogelijk aan den werkgever teruggegeven, behoudens de bevoegdheid van den Directeur van Justitie om in bepaalde gevallen dat bedrag te doen uitkeeren aan de kinderen van den overleden arbeider, voorzover deze krachtens het 1e lid van artikel 20 daarop geen aanspraak kunnen maken.

Artikel 22.

(1) Voor de bij de overeenkomst en krachtens deze ordonnantie den werkgever opgelegde verplichtingen is de beheerder aansprakelijk.

(2) Onder beheerder wordt in deze ordonnantie verstaan de persoon, die aan het hoofd der onderneming of van het bedrijf staat en de dagelijksche leiding daarvan heeft.

Artikel 23.

Onder Inlanders worden in deze ordonnantie niet verstaan de met hen gelijkgestelde personen.

Artikel 24.

Het aanmoedigen tot niet naleving van overeenkomsten in den zin dezer ordonnantie of het aangaan van zoodanige overeenkomsten met een arbeider, van wien men weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat zijn dienstbetrekking met een werkgever krachtens deze ordonnantie nog niet is geëindigd, wordt, elke overtreding op zich zelf, gestraft met geldboete van ten hoogste honderd gulden of hechtenis van ten hoogste één maand.

Artikel 25.

Overtreding van het bepaalde in artikel 1 en in artikel

11 onder *d*, *e* en *f*, wordt elk afzonderlijk gestraft met geldboete van ten hoogste honderd gulden voor elken arbeider, te wiens aanzien de overtreding is gepleegd.

Artikel 26.

Met hechtenis van ten hoogste drie maanden wordt gestraft:

- a. de Inlander, die van een voor hem niet bestemd ontslagbrief, als bedoeld in artikel 11 onder *f* gebruik maakt om bij een werkgever in dienst te treden;
- b. de arbeider, die voor een anderen werkgever in den zin dezer ordonnantie werkzaamheden verricht, alvorens de aan eenen vroegeren werkgever verschuldigde schadevergoeding, bedoeld in artikel 19, aan dezen te hebben voldaan.

Artikel 27.

Overtreding van het in artikel 14 vervat verbod en het niet nakomen van het bepaalde in het eerste lid van artikel 15 wordt gestraft met geldboete van ten hoogste vijftientig gulden of hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Artikel 28.

Het bepaalde in artikel 10 en in artikel 24 is ook van toepassing op arbeiders, wier overeenkomsten niet beheerscht worden door de voorschriften der ordonnantie, voorzover deze werklieden werkzaam zijn ten behoeve van een landbouwonderneming als in het eerste lid van artikel 1 bedoeld alsmede op den beheerder dier onderneming zullende de hiervermelde arbeiders op de door het Hoofd van gewestelijk bestuur voorgeschreven wijze in een register ingeschreven moeten zijn.

Artikel 29.

De in deze ordonnantie strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als overtredingen.

Artikel 30.

Het eerste lid van artikel 1 is niet toepasselijk op de arbeiders, die bij de inwerkingtreding der ordonnantie reeds langer dan een jaar in de afdeling Banjoewangi verblijf houden.

Artikel 31.

Deze ordonnantie kan worden aangehaald onder den titel van „Arbeidsregeling voor Banjoewangi”.

Artikel 32.

Deze ordonnantie treedt in werking

MODEL-ARBEIDSOVEREENKOMST

bedoeld bij artikel 3 (5) der ordonnantie van

(Staatsblad No.).

Vrij van zegel.

No.

Wij ondergeteekenden:

(¹) oud (²) afkomstig van (³)
 gehuwd met (⁴) hebbende te zijnen laste

(⁵)

hieronder arbeider genoemd

ter eenre

en

(⁶) rechthebbende op (⁷)
 en gelegen in (⁸)

hieronder werkgever genoemd

ter andere zijde

verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

I. De arbeider zal ten behoeve van (⁹)
 op (in) (¹⁰)
 den volgende(n) arbeid verrichten (¹¹)

II. Het aantal werkuren, gedurende welke de arbeider den sub I bedoelden arbeid moet verrichten, bedraagt per etmaal (¹²)

III. Als voorschot erkent de arbeider te hebben ontvangen een bedrag van (¹³)
 kunnende hem gedurende den tijd der dienstbetrekking bij wijze van voorschot in totaal alsnog een bedrag van
 (¹⁴) worden verstrekt.

IV. De werkgever zal aan den arbeider een loon geven van (¹⁵) per dag
 arbeids, (¹⁶) uit te betalen (¹⁷)

(1) Naam van den arbeider.

(2) Zijn leeftijd, zoo noodig naar gissing.

(3) De door den arbeider opgegeven plaats van herkomst.

(4) De naam van de vrouw, waarmede de arbeider, volgens zijne opgave, gehuwd is.

(5) De namen der kinderen, welke volgens opgave van den arbeider, tot zijn gezin behooren.

(6) Naam van den werkgever of diens gemachtigde, in het laatstbedoeld geval met bijvoeging der woorden: „handelende als gemachtigde van

(7) Naam der onderneming(en).

(8) Naam van het gewest en van de afdeling, waarin de onderneming gelegen is.

(9) Naam der onderneming(en).

(10) De plaats of plaatsen, waar de arbeid zal worden verricht.

(11) Duidelijke omschrijving van de soort van arbeid, welke de arbeider moet verrichten.

(12) Het aantal uren, niet meer bedragende dan 10.

(13) Bedrag van het uitbetaald voorschot.

(14) Bedrag in geld uitgedrukt.

(15) Bedrag in geld uitgedrukt; indien bovendien voeding, kleederen etc. aan den arbeider bij wijze van loon wordt verschafte moet dit hier vermeld worden. Indien partijen geen gebruik maken van artikel 6 (2) der arbeidsregeling op Java, dan vervalt de laatste zin.

(16) De loonsregeling bij werken in taak, in aanneming of op stukloon en andere bijzondere loonsbedingen kunnen hier worden opgenomen.

(17) De uitbetaling van het in geld te ontvangen loon moet minstens tweemaal per maand plaats vinden, tenzij door het Hoofd van gewestelijk bestuur anders is bepaald.

Van dit loon per dag arbeids kan worden ingehouden een bedrag van (15)
voor het in het tweede lid van artikel 6 der arbeidsregeling voor Banjoewangi (Staatsblad) bedoeld doel.

V. Van het in geld verdiende en uitbetaalde loon kan op den betaaldag gekort worden wegens: (18)

.....
.....
.....
Het totaal der kortingen mag op elken betaaldag, uitgezonderd op den laatsten betaaldag, niet meer bedragen dan (19) terwijl, indien de uitbetaling van het loon slechts éénmaal gedurende den duur der dienstbetrekking plaats vindt, de vorenbedoelde kortingen tot het volle bedrag met het loon verrekend mogen worden.

VI. Het door den werkgever in voldoening aan artikel 20 (3) der arbeidsregeling voor Banjoewangi (Staatsblad No.) gestorte som bedraagt (20)

VII. Deze arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor den tijd van (21) gerekend van de dagteekening der acte.

Aldus overeengekomen te (22) op heden den dag der maand des jaars 1900

Nadat deze overeenkomst door partijen te mijnen overstaan was aangegaan, heb ik de overeenkomst aan partijen voorgelezen en haar aan den arbeider in zijn landstaal duidelijk voorgehouden. Daarna heb ik mij overtuigd, dat partijen deze overeenkomst uit vrijen wil hebben gesloten en dat aan den arbeider een bedrag van (23) is uitbetaald, zooals overeengekomen is in III der overeenkomst.

En is ten teeken van het vorenstaande en in opvolging van artikel 3 sub 2 der arbeidsregeling voor Banjoewangi (Staatsblad No.) deze acte door den (24) en mij onderteekend.

De werkgever,

..... (25)

Geregistreerd door mij (26)
op den (27) onder No.

De (28) voornoemd,

(28)

- (18) Opsomming der kortingen, voor zoover deze veroorloofd zijn.
(19) Het door het Hoofd van gewestelijk bestuur vastgesteld gedeelte.
(20) Vermelding van het bedrag; bij toepassing van het vierde lid van artikel 20 der arbeidsregeling voor Banjoewangi Staatsblad No.) te zetten „nihil”.
(21) Duur der overeenkomst in dagen of maanden uitgedrukt, doch voor niet langer dan 720 dagen of 24 maanden.
(22) De plaats, waar de acte wordt verleden.
(23) Het in noot (13) bedoeld bedrag.
(24) In te vullen: „werkgever” of „gemachtigde van den werkgever”.
(25) Handteekening van den ambtenaar, ten wiens overstaan de overeenkomst wordt verleden met vermelding van diens kwaliteit.
(26) Kwaliteit van den ambtenaar der Arbeidsinspectie, belast met de registratie.
(27) Dagteekening der registratie.
(28) Handteekening van den registreerenden ambtenaar.

gen, maar eene regeling welke uitsluitend het uitvloeisel is van een — in het belang van arbeids- en arbeiderszekerheid — door een bepaalde groep van ondernemers in Banjoewangi — nagenoeg eenparig geuit verlangen verdient het aanbeveling om eene zoodanige regeling voorshands alleen voor genoemde afdeeling in te voeren. De suikerondernemingen behooren naar het inzien der Regeering buiten de regeling te vallen, niet alleen in verband met het door bovengenoemd syndicaat uitgebracht advies, maar ook omdat in de afdeeling Banjoewangi slechts twee suikerondernemingen haar arbeidsveld hebben en van de beide beheerders dier fabrieken, op den 1en December 1916 gehouden vergadering van belanghebbenden, er een voor, de ander blanco stemde.

De vorige Minister van Koloniën, aan wien door de Indische Regeering werd verzocht zijn welnemen ter zake te doen kennen, verklaarde met de invoering, bij wijze van proef van eene arbeidsregeling voor Banjoewangi, overeenkomstig het hierbijgaand ontwerp wel te kunnen instemmen.

Zooals uit dat ontwerp moge blijken, kan de arbeids-overeenkomst, gesloten op den voet van de ontworpen arbeidsregeling, zich alleen oplossen in burgerrechtelijke gevolgen, m.a.w. van een strafrechtelijk sanctie op de nakoming van de arbeidsovereenkomst is daarin geen sprake, terwijl ook de in de Koelieordonnantie voorkomende dwangbepalingen (b.v. het terugbrengen met den sterken arm van den gedrosten koelie naar de onderneming) daarin niet zijn opgenomen. De ontworpen arbeidsregeling is dus een arbeidsregeling zonder „poenale sanctie”, in den zin aan dien term door het spraakgebruik gehecht. De in die regeling opgenomen strafbepalingen houden geen verband met de contractueele bedingen.

Waar dus de arbeider door geene straf- en dwangbepalingen kan worden gedwongen zijne contractueele verplichtingen na te komen, heeft zich vanzelf de vraag op den voorgrond gesteld op welke andere wijze, dan door middel der poenale sanctie, de noodige waarborgen kunnen worden verkregen, dat de arbeider het arbeidscontract uitdient en den bedongen arbeid verricht. Daarbij zal niet uit het oog mogen worden verloren, dat een procederen ten civiele door den werkgever geen practisch nut heeft, vermits in de meeste gevallen de koelie geen schadevergoeding kan betalen.

De onderwerpelijke regeling nu zoekt den arbeider door vijf middelen te binden aan zijne overeenkomst:

1. door den werkgever de bevoegdheid te geven in de overeenkomst te bedingen, dat een deel van het loon voorloopig kan worden aangehouden, met het doel om op deze ingehouden bedragen de schadevergoeding te verhalen, die de arbeider, bij wederrechtelijke verbreking van de arbeidsovereenkomst zijnerzijds, den werkgever verschuldigd zal zijn tot een bedrag van 10 centen per niet-uitgedienden dag van zijn contract [artikel 6 (2) en artikel 19 (1)].
2. door de bepalingen, dat de arbeider strafbaar is, wanneer hij alvorens de evenbedoelde schadevergoeding betaald te hebben, met een anderen werkgever een werkovereenkomst op den voet der onderwerpelijke arbeidsregeling aangaat (artikel 26, b).
3. door het voorschrift dat de arbeider, wiens overeenkomst door zijn schuld ontbonden wordt, zijn ver-

diend doch nog niet uitbetaald loon ten behoeve van den werkgever verbeurt [artikel 19 (1)].

4. door strafbedreiging;
 - a. wanneer de arbeider zonder verlof van zijn werkgever, gedurende den duur van de arbeidsovereenkomst, voor een anderen werkgever arbeid verricht (artikel 14 en artikel 27);
 - b. wanneer de arbeider, voor meer dan vier dagen de onderneming verlaat, of/en niet voornemens is op het door hem zelf vast te stellen tijdstip daarheen terug te keeren, daarvan aan den betrokken gezaghebbende geen kennis geeft (artikel 15 (1) en artikel 27);
5. door de bepaling, dat de arbeider het te zijnen behoeve door den werkgever gestort bedrag, benodigd voor den terugkeer van hem en zijn gezin naar de in de arbeidsovereenkomst gemelde plaats van herkomst verliest, indien de overeenkomst door zijn schuld is ontbonden (artikel 20).

Het spreekt vanzelf, dat, waar de arbeider door de vorenbedoelde voorschriften zich in zijn eigen belang verplicht zal zien zijn werkovereenkomst naar behooren uit te dienen, de arbeidsregeling de noodige waarborgen moet geven, dat de arbeider gedurende den duur der overeenkomst een goede behandeling van de zijde van den werkgever ondervindt. In de arbeidsregeling worden den werkgever daarom verschillende verplichtingen opgelegd, welke verplichtingen daarin publiekrechtelijk zijn geregeld. Naast die verplichtingen van den werkgever en de daaruit voortvloeiende rechten van den arbeider (de artikelen 10 en 11, *a*, *b* en *c*) bevat de arbeidsregeling nog eenige beschermende voorschriften voor den arbeider (artikel 2 (4), artikel 9). Deze verplichtingen zijn niet poenaal afdwingbaar, doch bij niet of niet-behoorlijke nakoming daarvan, kan de arbeidsovereenkomst worden ontbonden (artikel 17 en artikel 18).

Een werkgever, die er prijs op stelt, dat de arbeider zijn overeenkomst naar behooren uitdient, zal dus hebben te zorgen, dat de arbeider, zoolang deze in zijn dienst is, goed wordt behandeld, niet alleen op stoffelijk gebied, doch ook in elk ander opzicht (vgl. artikel 11 *b*, in verband met de artikelen 17 en 18), terwijl de arbeider, mits hem door het bestuur en door de Arbeidsinspectie duidelijk wordt ingescherpt, welke voordeelen aan het behoorlijk uitdienen van zijn overeenkomst verbonden zijn en welke moeilijkheden hij ondervindt indien hij zijne verplichtingen niet nakomt, naast een goede behandeling op de onderneming, geen reden kan hebben, zijn overeenkomst op welke wijze dan ook, eenzijdig te verbreken.

Na het bovenstaande behoeft het geen nadere toelichting, dat en waarom een voortdurend Overheidstoezicht op de ondernemingen, waarvoor de onderhavige regeling geldt, moet gehouden worden. Daargelaten dat het bestuur den noodigen tijd daarvoor mist, zal de Arbeidsinspectie met de voormelde contrôle en met de uitvoering van de verschillende daarvoor in aanmerking komende voorschriften der arbeidsregeling moeten worden belast, omdat deze diensttak wegens den aard van zijnen werkkring voor die werkzaamheden aangewezen is. In verband hiermede zal het personeel van de Arbeidsinspectie moeten worden uitgebreid met 1 Inspecteur, 1 adjunct-Inspecteur en 1 ambtenaar ter beschikking, met het noodige ondergeschikt personeel.

Het ligt in de bedoeling om wanneer de onderwerpe-

tijke regeling mocht worden ingevoerd, al dadelijk bij wijze van tijdelijken maatregel tot de indienststelling van evengenoemde ambtenaren en ondergeschikt personeel over te gaan, terwijl dan bij de ontwerpbegrooting voor het jaar 1920 met de daaraan verbonden uitgaven, welke jaarlijks f 24 720 zullen bedragen, rekening zal worden gehouden.

De door de arbeidsinspectie ter zake te verrichten werkzaamheden zijn vierledig:

- a. de beheerders op de hoogte te brengen van de strekking der verschillende voorschriften. De ondervinding heeft geleerd, dat slechts door een praktische toepassing der bepalingen, onder geregeld Overheidstoezicht, het gewenschte gevolg van een dusdanig ambtelijke bemoeienis kan worden verkregen;
- b. het houden van geregeld toezicht op de uitoefening van rechten en het nakomen van verplichtingen der partijen;
- c. het voeren van een vrij omvangrijke administratie;
- d. het behandelen van wervingszaken, waarvoor de betrokken ambtenaren zich ook in het wervingsgebied moeten ophouden.

Terwijl de Inspecteur van den Arbeid, onder de bevelen van het Hoofd van den dienst, de rechtstreeksche leiding van den dagelijkschen gang van zaken zal hebben, waarvoor zijne aanwezigheid op het terrein van de onderneming of in het wervingsgebied vaak vereischt zal zijn, moet de Adjunct-Inspecteur van den Arbeid geregeld de ondernemingen bezoeken, zoo noodig daarbij geholpen door den Ambtenaar ter beschikking, welke laatstbedoelde ambtenaar tevens de zorg op zich dient te nemen van een richtige bijhouding der verschillende registers (vgl. artikel 2 (1), artikel 6 (1), artikel 11 letter e, artikel 15, artikel 16, artikel 17, artikel 18, artikel 20 (5), artikel 21 der ontwerp-ordonnantie).

Voor de aanraking met de koelies, zullen de ambtenaren de hulp van Inlandsche tolken niet kunnen missen, ook al zouden die ambtenaren alle Inlandsche talen geheel machtig zijn. De practijk heeft uitgewezen, dat een koelie vaak eerder tegenover een landgenoot zijn goed uitstort dan tegenover iemand van een anderen landaard.

Hieronder moge v.z.n. nog een bespreking van elk artikel op zichzelf volgen:

Artikel 1. De arbeiders, die werkzaam zijn op de in Banjoewangi gelegen landbouwondernemingen worden onderscheiden in:

- a. arbeiders, die in de naburige gewesten geworven zijn of die van de evenbedoelde gewesten uit eigen beweging in Banjoewangi komen om op de ondernemingen aldaar te arbeiden;
- b. arbeiders, die in andere gewesten (Midden-Java) dan in a bedoeld geworven worden ten behoeve van de in Banjoewangi gelegen ondernemingen.

Hoewel van de onder a bedoelde werklieden ook gezegd kan worden, dat zij meestal in dienst van den werkgever zijn, is hun verband vaak van uiterst korten tijd, daar bij de aldus mondelinge aangegane overeenkomst stilzwijgend is bedongen, dat partijen bevoegd zijn de overeenkomst eenzijdig te verbreken. Deze lieden, meest Madoereezen, zullen niet genegen zijn een vast dienstverband voor een bepaalden tijd te sluiten. De

behoefte daaraan doet zich blijkbaar niet sterk gevoelen, daar in verband met den toeloop dezer arbeiders naar Banjoewangi, de werving van deze lieden zeer beperkt is, zoodat de beheerders zoo goed als geene kosten hebben ter verkrijging van die werklieden. Bovendien zullen de koelies (Madoereezen), die zich voor arbeid op de ondernemingen komen aanmelden meestal niet bereid bevonden worden een overeenkomst voor een bepaalden tijd (eenige maanden) aan te gaan, daar zij na korter tijd de onderneming weer willen verlaten; althans zij schijnen prijs er op te stellen het recht te hebben om elk oogenblik naar de plaats van herkomst terug te keeren.

Daar evenwel het aantal van de vorenbedoelde arbeiders niet voldoende is voor alle op de onderneming te verrichten werkzaamheden, heeft de aanvulling van werkkrachten plaats door werving in bepaalde streken (Midden-Java), welke werklieden dus in Banjoewangi worden ingevoerd. Mede in verband met de uitgegeven wervingskosten, spreekt het vanzelf, dat deze arbeiders in Banjoewangi worden gebracht met het doel, dat zij op de ondernemingen aldaar gedurende eenigen tijd arbeid zullen verrichten. Overeenkomstig die bedoeling sluit dus de koelie een overeenkomst, waarbij hij zich verbindt in dienst van den werkgever tegen loon gedurende eenigen tijd geregeld ten behoeve van een bepaalde onderneming arbeid te verrichten.

Uit het vorenstaande blijkt, dat het onderwerpelijik artikel zich geheel aan de practijk aanpast. Vooropstellende, dat de door den Gouverneur-Generaal uit te zonderen streken op Java en Madoera zullen moeten zijn de naburige gewesten van de residentie Besoeki (w. o. Madoera), zullen met de in de andere gewesten (voornamelijk in Midden-Java) aangeworven arbeiders ten behoeve van de in Banjoewangi gelegen landbouwondernemingen (met uitzondering van de suikerondernemingen) overeenkomsten, gelijk in dit artikel aangegeven, moeten worden gesloten, welke overeenkomsten beheerscht worden door de voorschriften van de ontworpen arbeidsregeling. Aangezien aan deze arbeidsregeling tevens ten grondslag ligt het geven van de noodige bescherming aan de vorenbedoelde aangeworven koelies, wordt door het voormelde imperatieve voorschrift die bescherming aan de arbeiders gewaarborgd (zie ook artikel 25 van het ontwerp). Zonder de strafrechtelijke sanctie van evenaangehaald artikel zoude het onderhavige voorschrift tot verwarring aanleiding kunnen geven. Alsdan zoude immers algeheele vrijheid bestaan om al dan niet overeenkomsten op den voet van het ontwerp te sluiten, met het gevolg, dat nu eens wel dan weer niet overheidstoezicht op de ondernemingen, met de daaraan verbonden vrij omvangrijke administratie (zie b. v. artikel 15 (2), artikel 20 (5) enz.), noodig is.

Om elken twijfel uit te sluiten, dat het niet verboden is ook met de hierboven onder *a* bedoelde arbeiders overeenkomsten te sluiten op den voet van de ontworpen arbeidsregeling, bepaalt het tweede lid van dit artikel, dat het den werkgever vrijstaat dusdanige overeenkomsten te sluiten ook met andere werklieden dan in hierboven bedoeld.

De mogelijkheid is niet uitgesloten dat verscheidene beheerders zullen trachten overeenkomsten in den zin van het ontwerp aan te gaan met de onder *a* hierboven aangeduide arbeiders, om aldus de noodige werklieden

zonder werving in Midden-Java, voor de onderneming in vasten dienst te krijgen, waardoor de wervingskosten belangrijk zullen verminderen.

Artikel 2. Het ontwerp bevat geene voorschriften betreffende de eigenlijke werving. De bedoeling is echter, dat de overeenkomsten onder Overheidstoezicht worden gesloten in de afdeeling, waar de koelies worden geworven, opdat zoo spoedig mogelijk na de aanwerving, de arbeider in de gelegenheid is van zijn wil te doen blijken.

Om deze reden wordt in dit artikel voorgeschreven, dat de schriftelijke overeenkomst moet worden gesloten ten overstaan van door den Directeur van Justitie aan te wijzen ambtenaren, die zullen moeten zijn Europeesche ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur. De aanwijzing dezer ambtenaren zal zoo algemeen doenlijk moeten zijn, daar anders, door een al te angstvallige toepassing der betrekkelijke beschikking van den Directeur van Justitie, de werving noodeloos zal worden belemmerd. Bij gemis van een poenale sanctie op de overeenkomst en in verband met het bepaalde in het vierde lid van dit artikel, brengt het belang van den werkgever mede, dat de werving eerlijk geschiedt en dat de overeenkomst gesloten wordt daar, waar dit moet geschieden.

Met elken arbeider moet de overeenkomst afzonderlijk worden gesloten, met het oog op het bepaalde in het derde en vierde lid van artikel 3. De daarbij bedoelde vereischten zijn noodig om de identiteit van den arbeider te kunnen vaststellen, daar anders de voorschriften opgenomen o.a. in de artikelen 14, 18, 19 en 26 niet naar eisch kunnen worden toegepast.

Om te voorkomen, dat de arbeider onnoodig ver van zijn woonplaats wordt vervoerd en dat betreffende de „plaats van herkomst” een langdurig, in vele gevallen met weinig succes te houden onderzoek moet plaats vinden, zal het bepaalde in het vierde lid van dit artikel niet kunnen worden gemist.

Ingevolge het 5^e lid van dit artikel bepaalt de Directeur van Justitie het aantal exemplaren, hetwelk van dezelfde akte moet worden opgemaakt. De akte der overeenkomst zal minstens in viervoud moeten worden opgemaakt, welke vier exemplaren door den ambtenaar, belast met het verlijden der akte, zoo spoedig mogelijk worden gezonden aan den registreerenden ambtenaar. Na de registratie, welke dadelijk na de ontvangst der akten moet plaats vinden, zendt deze ambtenaar een exemplaar aan den werkgever, twee exemplaren aan het Hoofd van plaatselijk bestuur der afdeeling, waarin de onderneming is gelegen, het eene om steeds te kunnen worden geraadpleegd, het andere om, waar noodig, aan een van diens ambtgenooten te kunnen worden gezonden voor de toepassing o.a. van artikel 15 in verband met artikel 27 van het ontwerp, terwijl het laatste exemplaar bij voornoemden registreerenden ambtenaar blijft berusten.

Ingevolge het 2^{de} lid van dit artikel is voor het verlijden der akte door den werkgever eene som van *f* 2.— verschuldigd. De akten zullen echter evenals alle andere geschriften welke ter voldoening aan de regeling worden opgemaakt zijn vrijgesteld van het zegelrecht, hetgeen bij eene afzonderlijke ordonnantie, ter aanvulling van de lijst van vrijstellingen van het zegelrecht, bedoeld in

artikel 13 van de ordonnantie in Staatsblad 1885 No. 131 zal worden bepaald.

Artikel 3. Met het oog op artikel 18 is het noodzakelijk, dat de verplichtingen der partijen in de overeenkomst nauwkeurig worden omschreven en het is daarom wenschelijk, dat een model daarvan wordt vastgesteld (5de lid van dit artikel). De publiekrechtelijke verplichtingen (artikel 10, 11, 12, 13 en 15) behoeven in de overeenkomst niet te worden opgenomen.

Het komt wenschelijk voor (artikel 3 (1) onder *b*) om als plaats van herkomst aan te nemen die plaats, welke door den arbeider als zoodanig wordt opgegeven. Het staat uiteraard den werkgever vrij om te weigeren een overeenkomst te sluiten met den arbeider, die een verwijderde plaats als de plaats van herkomst opgeeft (vergelijk artikel 20). Verder is in artikel 3 (1) onder *b* van het ontwerp bepaald, dat tot het gezin van den arbeider — voorzoover dit gezin hem zal vergezellen — gerekend worden de personen (de andere echtgenoot met de volwassen of onvolwassen kinderen), die de arbeider bij het verlijden der akte opgeeft als zijn gezin uitmakende. Ook hier is de werkgever vrij om te weigeren een overeenkomst te sluiten met een arbeider, die op voormelde wijze een groot gezin meebrengt. Het zou in de praktijk groote bezwaren opleveren indien de eisch gesteld werd dat bewezen moet zijn, dat de vorenbedoelde personen inderdaad het wettig gezin van den arbeider vormen. Vormt de arbeider tijdens den duur der overeenkomst zich een gezin dan zal hij, voor de toepassing o.a. van artikel 10 (2) en van artikel 20 (1) van het ontwerp, zoo noodig de wettigheid daarvan hebben te bewijzen.

Het bepaalde, dat de overeenkomst ook moet vermelden de plaats of plaatsen, waar de arbeid zal worden verricht (artikel 3 (1) onder *e*) is noodig, daar de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat sommige arbeiders zich alleen wenschen te verbinden voor het verrichten van arbeid b.v. in de fabriek. Onder het woord „plaatsen” wordt hier niet altijd bedoeld een bepaald afgesloten ruimte, doch er zal ook aan het voorschrift zijn voldaan indien bedongen is, dat de arbeid zal worden verricht b.v. „op alle terreinen van de onderneming en in de fabriek”.

Ingeval gebruik is gemaakt van het bepaalde in artikel 20 (4) van het ontwerp, moet krachtens artikel 3 (1) onder *i*, in de overeenkomst vermeld staan, dat het daarbij bedoeld bedrag niet is gestort.

Artikel 6. Terwijl artikel 9 van het ontwerp over de geoorloofde kortingen op het loon handelt, wordt in het 2e lid van het onderwerpelijke artikel gesproken over een inhouding van het loon. Krachtens het laatstbedoeld voorschrift heeft er geen korting, d. i. vermindering van het loon plaats, integendeel het eene gedeelte wordt den arbeider uitbetaald, het andere gedeelte wordt voor hem slechts bewaard. De arbeider heeft recht op de uitbetaling van de voormelde ingehoude bedragen in de gevallen bedoeld in artikel 19 (2) van het ontwerp. De gekorte bedragen behooren aan de werkgever ter kwijting van de aan hem door den arbeider te betalen schulden. De ingehouden bedragen strekken niet om een reeds bestaande schuld te voldoen doch om een pand te vormen, waarop eventueel de krachtens het ontwerp (artikel 19 (1) verschuldigde schadevergoeding is te verhalen. Is het ingehouden bedrag niet

voldoende om daarmee de schadevergoeding te voldoen, en is de werkmán niet in staat of genegen het overblijvend deel dier vergoeding te betalen, dan zal hij in verband met het bepaalde in artikel 26 onder *b* van het ontwerp slechts dan in dienst van een anderen werkgever kunnen treden ingeval deze bereid bevonden wordt het vorenbedoeld verschuldigde bedrag te voldoen.

Daar in de meeste gevallen de arbeider niet bereid zal zijn om beneden een zeker gebruikelijk minimum loon, hetwelk hem voor het verrichten van den arbeid wordt uitbetaald, bij den werkgever in dienst te treden, zal deze, wil hij van het onderhavige voorschrift gebruik maken, het dagloon in geld boven d a t minimum moeten vaststellen. Dit meerdere kan dan worden ingehouden. Feitelijk komt dus deze regeling neer op een toekenning van een premie (het bedrag boven het bedongen minimumloon), doch met dit voorbehoud, dat de koelie op die premie, als zijnde een deel van het loon, r e c h t heeft. In den regel hangt het uitsluitend van den beheerder af of een toegekende premie al dan niet aan den arbeider wordt uitbetaald, doch hier is de premie geen geschenk doch „loon”. Terwijl in Europa het loonsbedrag zich regelt naar vraag en aanbod, wordt hier te lande meestal het „gebruikelijke” loon bedongen. Om deze reden verschilt de onderwerpelijke regeling in zoover van het in de Nederlandsche wet op het arbeidscontract bedoeld „staangeld”, dat bij het laatstbedoeld beding de arbeider op den betaaldag minder loon ontvangt dan de bij de overeenkomst vastgestelde waarde van de arbeidsprestatie; volgens de in het ontwerp bedoelde regeling ontvangt de arbeider op den betaaldag het geheele gebruikelijke loon.

Moge de Inlander in het algemeen weinig waarde hechten aan een in uitzicht gestelde geldelijke belooning, daartegenover staat, dat hij niet licht afstand doet van een geldelijk bedrag, waarop hij r e c h t heeft, zoodat aangenomen kan worden dat de hier bedoelde regeling er toe zal medewerken, dat de arbeider zijn kort dienstverband niet te lichtvaardig verbreekt.

Het is van groot belang, dat bij het verlijden der akte van werkovereenkomst de koelie omtrent de beteekenis van de betreffende voorschriften der arbeidsregeling duidelijk wordt ingelicht.

De Directeur van Justitie regelt de wijze, waarop de ingehouden bedragen worden beheerd en verantwoord. Het een en ander kan geschieden door die bedragen op de postspaarbank ten name van den arbeider te doen beleggen, dan wel door die bedragen door den werkgever te doen bewaren. Daar deze gelden met het vermogen van den werkgever niet kunnen worden vereenigd, zal deze strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, indien hij dat bedrag ten eigen bate uitgeeft.

De partijen zijn vrij ten aanzien van de vaststelling der betaaldagen van het loon, doch met dien verstande, dat de uitbetaling m i n s t e n s twee maal per maand moet plaats vinden (artikel 6 (3)). Deze beperking is noodig, daar anders de werkgever zal trachten den betaaldag zoolang mogelijk uit te stellen om op die wijze den arbeider te dwingen niet te deserteeren.

Artikel 7. De uitdrukking „heeft kunnen maken” (slotwoorden van dit artikel) heeft betrekking op de omstandigheid, dat de werkgever buiten zijn wil b.v. wegens harden regen, den arbeider niet heeft kunnen laten werken.

Artikel 9. Andere kortingen dan in dit artikel bedoeld zijn niet geoorloofd. De bedongen kortingen moeten in de arbeidsovereenkomst vermeld staan (artikel 3 (1) onder *h*). Het loon mag dus niet worden gekort met de door den werkgever aan den arbeider opgelegde boeten.

Ingeval in verband met artikel 26 (*b*) de nieuwe werkgever de daarbij bedoelde schadevergoeding betaalt, heeft deze krachtens *b* van het 1e lid van het onderwerpelijk artikel het recht het loon te korten met het evenbedoeld geldelijk bedrag, althans indien zulks in de overeenkomst is overeengekomen en met inachtneming van het bepaalde in het 2e lid van dit artikel.

Het voorschrift in *c* van dit artikel geeft het Hoofd van plaatselijk bestuur de bevoegdheid om, naar aanleiding van een desbetreffende klacht van den werkgever, te beslissen of inderdaad schade als waarvan hier sprake is, is toegebracht, en in het bevestigend geval het bedrag dier schade vast te stellen, met welk bedrag het loon mag worden gekort, wederom indien dit in de overeenkomst is overeengekomen en met inachtneming van het bepaalde in het 2e lid van dit artikel.

Artikel 10. Daar niet alle arbeiders, werkzaam op een onderneming, aldaar verblijf houden, doch een gedeelte van het werkvolk in de desa woont, zoude het onbillijk zijn te bepalen, dat de hier bedoelde verplichtingen zich moeten uitstrekken tot alle arbeiders van een onderneming. Om deze reden schrijft dit artikel voor dat de arbeiders op de daarbij bedoelde verstrekkingen alleen dan aanspraak hebben, indien zij naar het oordeel van het Hoofd van Plaatselijk Bestuur geacht worden op de onderneming, waar zij werkzaam zijn, verblijf te houden. Heeft de koelie b.v. een woning in de desa en zijn er aanwijzingen, dat hij van die woning gebruik zal maken, dan zal hij niet geacht kunnen worden op de onderneming verblijf te houden.

Artikel 11. De verplichting, omschreven onder *d* van dit artikel, is den werkgever opgelegd in het belang van een behoorlijk toezicht door den betrokken ambtenaar op het verloop van het werkvolk. Trouwens dit voorschrift kan niet worden gemist in verband met het bepaalde in de artikelen 20 en 21 van het ontwerp, weshalve tegen de niet-nakoming van deze verplichting in artikel 25 straf is bedreigd, zonder welke strafbedreiging het onderwerpelijk voorschrift een doode letter zoude zijn.

Het bepaalde in *e* van dit artikel staat in nauw verband met artikel 15. Daar de arbeider vrij is de onderneming te verlaten, wanneer hij wil en men niet weet of dit geschiedt met de bedoeling om niet meer terug te komen, dient die onzekerheid, ook met het oog op de artikelen 19, 20 en 21 van het ontwerp, zoo spoedig doenlijk te worden opgeheven. Ter bereiking van dit doel is bepaald (artikel 15 (1) onder *a*) dat de arbeider gedurende een bepaald aantal dagen zonder eenige formaliteit de onderneming of de plaats zijner werkzaamstelling wel kan verlaten, doch dat bij verwijdering voor langer dan 4 dagen, daarvan kennis moet worden gegeven aan het Hoofd van plaatselijk bestuur of aan een anderen door dezen aan te wijzen ambtenaar, met opgave van den dag van terugkomst. Een voorschrift, dat de arbeider telkens als hij de onderneming of de plaats

zijner werkzaamstelling verlaat, daarvan kennis moet geven aan het bestuur zal practisch vele moeilijkheden met zich brengen. De eisch van een schriftelijke verlofsvergunning is niet gewenscht daar zulk een bewijs gemakkelijk verloren kan raken, en tegen het geven van een mondelingen verlofsvergunning bestaat dit bezwaar, dat gemakkelijk daarvan misbruik kan worden gemaakt door zich telkens, ten onrechte, op een verkregen mondelinge vergunning te beroepen; om deze redenen is in stede van eene regeling in den vorenbedoelden zin, bij het onderwerpelijk voorschrift den werkgever de verplichting opgelegd om in het daarbij bedoeld geval van het geven van verlof aan het bestuur kennis te geven binnen 18 uren, nadat het verlof is verleend. Ingeval, zoo noodig met toepassing van artikel 15 (1) in verband met artikel 25 van het ontwerp, blijkt dat de arbeider op de onderneming niet meer wenscht terug te keeren dan kan met gebruikmaking van artikel 18 van het ontwerp de overeenkomst ontbonden worden; alsdan gaan de verschillende voordeelen (zie de artikelen 19 en 20) voor den werkman verloren.

Tegen de niet-nakoming van de vorenbedoelde verplichting van den werkgever is bij artikel 25 straf bedreigd, welke strafbepaling — dit behoeft geen nadere toelichting — niet gemist kan worden.

Het voorschrift betreffende den ontslagbrief (artikel 11 onder f, zie ook artikel 25) is noodig o.a. in verband met artikel 14 van het ontwerp.

Artikel 14. De billijkheid eischt, dat den arbeider onder strafbedreiging (zie artikel 27) verboden wordt zonder verlof van zijn werkgever, gedurende den duur van de overeenkomst voor een anderen werkgever arbeid te verrichten.

In verband met de artikelen 17 en 18 van het ontwerp en met het oog op het in te voeren overheidstoezicht op de toestanden van de ondernemingen in Banjoewangi, kan er geen reden voor den koelie bestaan om, vaak zelfs met stilzwijgende verbreking van de overeenkomst, bij een anderen werkgever onder gelijke omstandigheden te gaan werken.

Artikel 15. Bij gemis van de in de Koelie-ordonnantie bedoeld dwang- en strafbepalingen, kan de arbeider ongestraft de overeenkomst eenzijdig verbreken. Voor de goede orde en om den betrokken werkman de voor hem nadeelige gevolgen te kunnen voorhouden ingeval de overeenkomst door zijn schuld wordt ontbonden (zie hierboven), komt het onderwerpelijk voorschrift gewenscht voor; het spreekt van zelf, dat tegen niet-nakoming van dit voorschrift straf moet zijn bedreigd, welke strafbepaling in artikel 27 is opgenomen.

Artikel 16. Het komt niet noodig voor te bepalen, dat de dienstbetrekking eindigt door den dood van den werkgever. Bij den dood van den werkgever zal meestal de onderneming blijven bestaan, terwijl de artikelen 17, 18 en 22 van het ontwerp voldoende waarborgen geven, dat de rechten van den koelie geëerbiedigd blijven.

Artikel 17. Indien de werkgever de hem bij het ontwerp opgelegde publiekrechtelijke verplichtingen niet wil, of — door geldelijke moeilijkheden gedwongen — niet kan nakomen, dan wel ten deze nalatig is, dan kan

het Hoofd van gewestelijk bestuur de arbeidsovereenkomst ontbinden, ook zonder verzoek van den arbeider. Voor het algemeen belang kan zulks noodig zijn b.v. ten aanzien van de hygiene en, in verband daarmee van den toestand der arbeidswoningen.

Artikel 18. Krachtens dit artikel kan — de betrokken ambtenaar is daartoe bevoegd, doch niet verplicht — de overeenkomst op verzoek van een der partijen worden ontbonden, indien overtuigend is gebleken, dat de andere partij hare contractueele of publiekrechtelijke verplichtingen niet wil nakomen. Dit artikel zal toepassing vinden in het geval, dat de werkgever b.v. weigert op den betaaldag het den arbeider toekomend loon uit te betalen of dat de werkman weigert den bedongen arbeid te verrichten.

Artikel 19. Daar het gewenscht schijnt dat, wanneer de overeenkomst door eene rechterlijke uitspraak wordt ontbonden, ook omtrent het bedrag der door de eischende partij gevorderde schadevergoeding door den rechter eene beslissing wordt genomen, is het bepaalde bij het 2de lid van dat artikel niet van toepassing bij het eindigen der dienstbetrekking op de wijze als bedoeld in artikel 16 onder b.

Hoewel het, gelet op het karakter van de ontworpen arbeidsregeling, niet noodig is den werkgever te verplichten een schadevergoeding aan den koelie te betalen, indien de overeenkomst door de schuld van den werkgever wordt ontbonden, is niettemin een dusdanige verplichting den werkgever bij het 3de lid van dit artikel opgelegd. De mogelijkheid kan zich voordoen, dat de beheerder, om welke reden dan ook, den koelie niet langer in zijn dienst wil houden, hoewel deze alle zijne verplichtingen trouw nakomt.

Het voorschrift in het 4de lid is noodig, opdat de aanspraken van een werkgever op een schadevergoeding, ook tegenover derden, zonder verdere formaliteiten kan worden vastgesteld.

Artikel 20. Het in het 3e lid bedoeld bedrag moet bij het verlijden der akte van werkovereenkomst gestort worden, welk bedrag in de eerste plaats strekt om de in het 1e lid van dit artikel bedoelde terugreis te bekostigen. Dit bedrag moet minstens voldoende zijn voor de voormelde reis van twee personen (de arbeider en zijn echtgenoot). De arbeider, die geen gezin heeft, ontvangt dus een grooter bedrag voor de terugreis dan strikt noodig is. Hierdoor wordt meerdere zekerheid verkregen, dat ook de arbeider zonder gezin zijne overeenkomst behoorlijk uitdient. Aan de andere zijde zal echter de arbeider de terugreis voor de kinderen, welke zijn echtgenoot, met wie hij tijdens den duur der overeenkomst gehuwd is, medebrengt, zelf moeten betalen (zie het 1e lid van dit artikel). Het is toch niet mogelijk om het voor de terugreis van die kinderen benodigd bedrag reeds bij het verlijden der akte van de overeenkomst vast te stellen.

De arbeider is geheel vrij om het onderwerpelijke bedrag al dan niet aan te wenden voor de terugreis. Hem wordt het bedrag uitgekeerd; wat hij verder daarmee wil doen, is zijne zaak. Bij het aangaan van een nieuwe overeenkomst kan de arbeider bedingen om naar zijn oorspronkelijke plaats van herkomst te worden

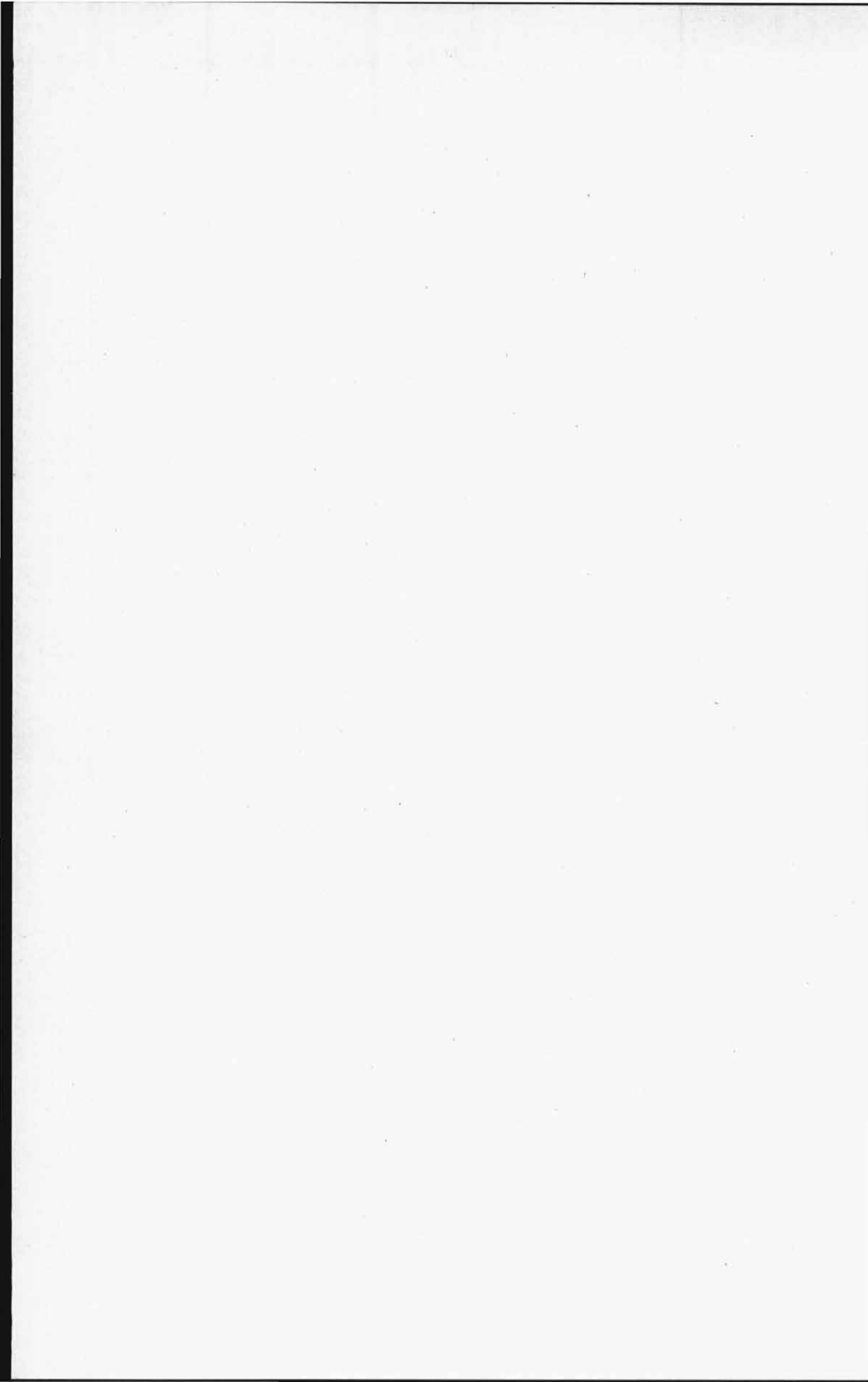
teruggezonden (zie artikel 3 (1) onder *b*). Aldus zal de arbeider meestal bereid bevonden worden eene nieuwe verbintenis te sluiten. Wel is waar kan dusdoende de koelie meerdere malen in het bezit komen der voormelde bedragen voor de terugreis, doch dit kan geen bezwaar zijn indien daardoor de koelie op de onderneming blijft en behoorlijk zijn overeenkomst uitdient. Mocht evenwel op de een of andere wijze blijken, dat van dit voorschrift een verkeerd gebruik wordt gemaakt dan zal het 4e lid van dit artikel moeten worden toegepast.

Artikel 24. Dit voorschrift heeft de strekking den werkgever te beschermen tegen het z.g. ronselen. De werkgever, die deze overtreding pleegt, kan daarvoor worden vervolgd, terwijl de koelie, die zich laat ronselen en bij dien werkgever in dienst treedt, eveneens een strafbare handeling pleegt (vgl. artikel 14).

Artikelen 25, 26 en 27. Betreffende de in deze artikelen opgenomen strafbepalingen wordt naar het hierboven daaromtrent bereids opgemerkte verwezen. Alleen zij hierbij nog aangeteekend, dat in artikel 26 onder *b* niet gesproken wordt van „die met een anderen werkgever een overeenkomst sluit in den zin der ordonnantie” doch van: „die voor een anderen werkgever in den zin dezer ordonnantie werkzaamheden verricht” d. z. werkzaamheden op een landbouwonderneming in Banjoewangi.

Artikel 28. Dit voorschrift is in het ontwerp opgenomen uitsluitend om reden van billijkheid voorzoover artikel 10 betreft voor den arbeider en voorzoover het artikel 24 betreft, voor den werkgever.

Artikel 30. In het belang van een goeden gang van zaken is de in dit artikel opgenomen overgangsmaatregel gewenscht. Wanneer toch de reeds op de ondernemingen zich bevindende, in artikel 1 van het ontwerp bedoelde arbeiders niet genegen zouden worden bevonden een schriftelijke overeenkomst aan te gaan, zoude de arbeidsregeling storend kunnen werken.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 26.

—
Nadere regeling ten aanzien der examens, voor de
betrekking van ambtenaar 4e en 5e klasse bij de In- en
Uitvoerrechten en Accijnzen.

—
MOTIE.
—

GEDRUKT STUK No. 1.

Motie, voorgesteld door den heer Laoh.

Ingezonden 19 November 1918.

De Volksraad, gelezen het antwoord der Regeering — vermeld in de Memorie van Antwoord (B I, No. 15, blz. 12 en 13) — op de vraag, waarom aan de jongelieden, komende van verschillende plaatsen en die den cursus voor ambtenaren 4e en 5e klasse bij de In- en Uitvoerrechten en Accijnzen hebben gevolgd, niet onmiddellijk na afloop van den cursus examen wordt afgenomen,

spreekt de wenschelijkheid uit, dat de thans bestaande regeling der examens bij den cursus tot opleiding van ambtenaren der 4e en 5e klasse bij de In- en Uitvoerrechten en Accijnzen in dien zin worde gewijzigd:

- a. dat na afloop van elken leergang onmiddellijk gelegenheid worde gegeven om examen af te leggen;
- b. dat het examen verplichtend worde gesteld voor hen die den cursus volgen;
- c. dat tot den cursus alle personen worden toegelaten die bereids de vereischte practische ervaring hebben opgedaan;

en gaat over tot de orde van den dag.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 26.

Nadere regeling ten aanzien der examens, voor de betrekking van ambtenaar 4e en 5e klasse bij de In- en Uitvoerrechten en Accijnzen.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

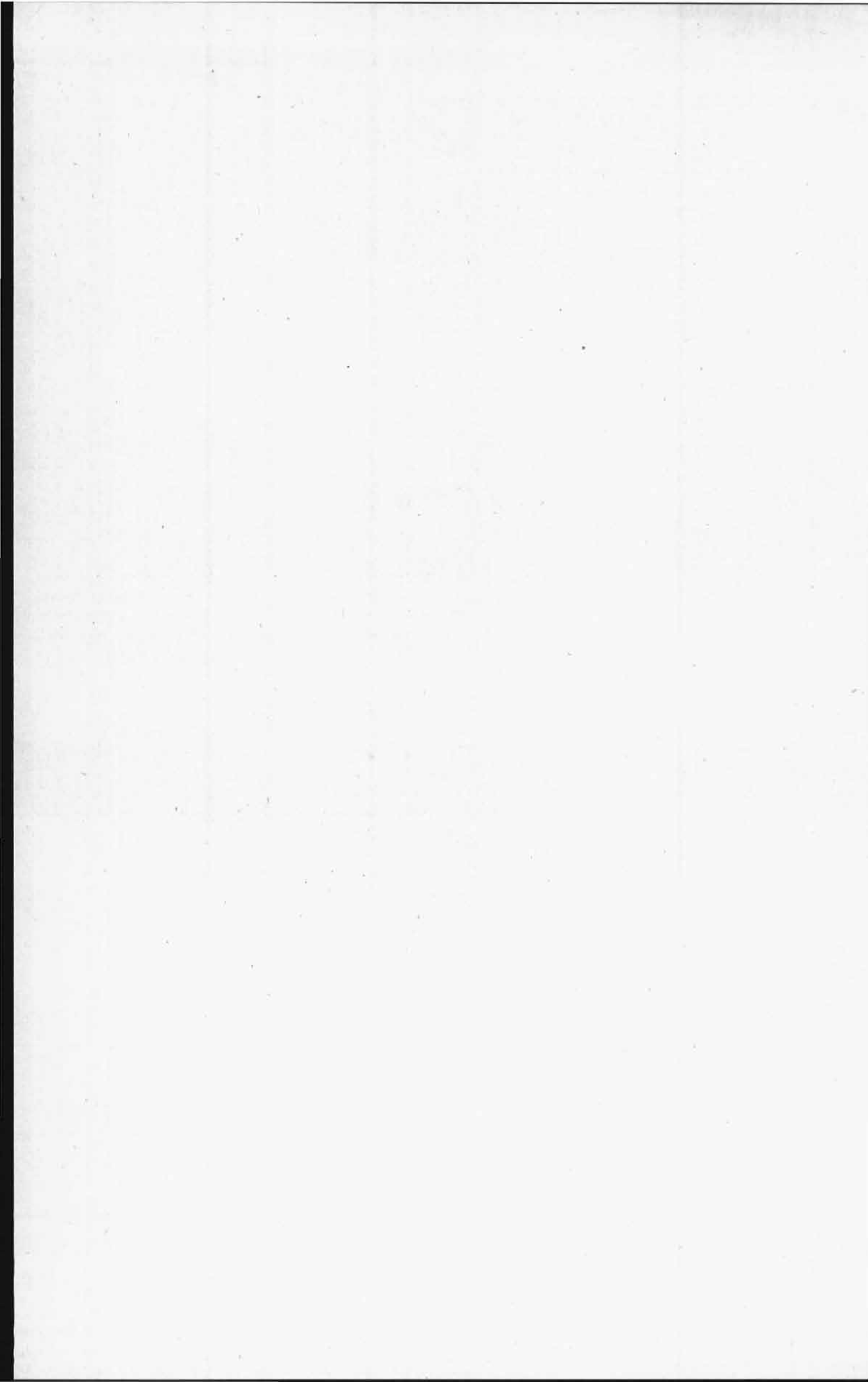
Enige leden gaven te kennen dat het niet op den weg van den Volksraad ligt, zich in te laten met administratieve aangelegenheden, die van zoo weinig algemeen belang zijn, als de onderwerpelijke. Zij achtten zich niet in staat een oordeel over deze aangelegenheid te vellen.

De voorsteller had, ter bereiking van zijn doel een anderen weg — persoonlijk overleg met den Directeur van Financiën — moeten kiezen.

Tegen de motie zelve bestonden, meenden vele leden, voor zoover zij erover oordeelen konden, geen bedenkingen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 30^{sten} November 1918.

KOESOEMO JOEDO.
LAOH.
STOKVIS.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 27

Verklaring der Regeering nopens den door haar te volgen koers (H 251).

VERSLAG.

GEDRUK STUK No. 1.

VERSLAG.

Algemeen werd door de leden van den Volksraad uiting gegeven aan hunne waardeering van den door de Regeering genomen stap om aan het College in zijne vergadering van 18 dezer (H 251) mededeeling te doen van den door haar ondervonden terugslag van de jongste gebeurtenissen in Nederland. Enkele leden verklaarden, dat zij eenerzijds, in deze mededeeling een uiting ziende van democratische gevoelens, daar wel is waar welwillend tegenover stonden, doch anderzijds hunne waardeering moesten opschorten totdat zij de overtuiging hadden verkregen, dat de Regeering beslist den door het urgentieprogram van de S. D. A. P. aangegeven democratischen koers zou inslaan. Door enkele andere leden werd tegenover de te kennen gegeven waardeering van den stap der Regeering de zienswijze geplaatst, dat in hun oog de eenige door de omstandigheden aangewezen weg zou zijn de bijeenroeping van een voorparlement of nationalen raad, zooals nader is uiteengezet in de bij dit verslag gevoegde nota.

Van verschillende zijden werd verzet aangeteekend tegen de in die nota gedane mededeeling dat de onderteekenaars meenden zich te mogen beschouwen als vertegenwoordigers van de meerderheid der bevolking. De slot alinea van de nota achtten meerdere leden niet redelijk en onverstandig.

Verscheidene leden achtten de instelling van een voorparlement onnoodig om te komen tot een volledig parlement.

Deze leden waren van oordeel dat de Volksraad zelf het werk van dit voorloopig Parlement behoort te doen, allereerst door het ter hand nemen van eene herziening van het Regeeringsreglement, en dat bovendien op die wijze spoediger een volledig parlement zal worden verkregen.

Enkele leden achtten nu den juisten tijd gekomen om naar aanleiding van de regeeringsverklaring eenige algemeene beginselen van Staatsbeleid te formuleeren, waarmee de meerderheid van den Volksraad het eens zou kunnen zijn. Als zoodanig werden genoemd het opheffen van bevoorrechtiging of achteruitstelling op grond van ras, geloof en sekse, en de vervanging van de Nederlandsche imperialistische door de Indisch nationale gedachte.

In de gegeven omstandigheden diende er, naar de meening van die leden, een bepaalde leiding van den Volks-

raad nit te gaan tot spoedige volmaking van het parlementaire stelsel voor Nederlandsch-Indië. Door een der leden werd dit bepaaldelijk noodig geacht om een rustige evolutie te waarborgen en te voorkomen, dat revolutionaire stroomingen meer en meer veld winnen.

Daartegenover gaven andere leden als hunne meening te kennen dat het meer op den weg van het College ligt om niet vooruit te loopen op het initiatief der Regeering en dat de tijd om van zijn standpunt verklaring af te leggen voor den Volksraad eerst gekomen moet worden geacht, nadat de voornemens van het Opperbestuur volledig bekend zullen zijn geworden.

Het beroep op den Volksraad om met de Regeering samen te werken vond bij de leden eenstemming weerklank, zij het ook, dat enkele leden daarbij het voorbehoud meenden te moeten maken, dat de samenwerking hunnerzijds niet de beteekenis had van een doorlopende samenwerking voor altijd.

Vond de mededeeling, dat de uit Nederland ontvangen berichten tot dankbaarheid stemmen, vooral omdat zij aantoonen, dat de meerderheid van het Nederlandsche volk niet voornemens is zich den nationalen schat van grondwettelijke inzettingen door eene minderheid gewelddadig te laten ontrooven, algemeen instemming, van de zijde van een lid werd daarbij aangeteekend, dat hij tegen deze mededeeling protesteerde, zoo onder de bedoelde minderheid begrepen werd de S. D. A. P. in Nederland, die volgens bedoeld lid de gebruikmaking van geweld niet onder hare bedoelingen telde.

Uit het verband, door de Regeering gelegd tusschen het verblijdend besluit van de Nederlandsche Regeering om met volle kracht maatschappelijke hervormingen door te voeren en den hier te lande te volgen koers, meende een aantal leden te mogen opmaken, dat het Opperbestuur bereid is om de leiding te nemen tot het doorvoeren met volle kracht van staatkundige en maatschappelijke hervormingen ook hier te lande, waaraan de opmerking werd vastgeknoopt, dat de hierin te volgen koers klaarblijkelijk als een democratische te begrijpen is.

Gaarne zou men intusschen vernemen, welke hervormingen meer in het bijzonder worden bedoeld, en met welke de Regeering zich voorstelt nog tijdens deze zitting een daadwerkelijk begin te maken.

Verscheidene leden achtten het noodzakelijk dat tot spoedige doorvoering van de aangekondigde hervormingen een mede uit Volksraadsleden bestaande Commissie wordt aangewezen die met het nitwerken van de plannen wordt belast.

Algemeen werd de wensch te kennen gegeven om zoo spoedig dit doenlijk zou zijn door de Regeering meer in bijzonderheden ingelicht te worden omtrent de beoogde nieuwe verhoudingen en verschuivingen van bevoegdheden.

De mededeeling, dat tengevolge van deze voorgenomen hervormingen de taak ook van den Volksraad aanzienlijk zal worden verzaard, deed bij een aantal leden het vertrouwen rijzen, dat de in de Regeeringsmededeeling bedoelde verschuiving van bevoegdheden zich in de richting van vermeerdering der bevoegdheden van den Volksraad zoude bewegen, en dat hem met name ook wetgevende bevoegdheid zou worden toegekend.

Algemeen werd door de leden van het College het gevoelen gedeeld, dat de spoedige vervulling van de van Regeeringswege toegezegde met medewerking van den Volksraad te verwezenlijken hervormingen in de hand-

having van de inwendige rust en orde eene noodzakelijke voorwaarde vindt. Met instemming vernam men de mededeeling van de Regeering, dat zij slechts noode en met weezin de exorbitante rechten van artikel 45 van het Regeeringsreglement zou ter hand nemen. Daarbij werd echter door eenige leden, waarbij velen zich verklaarden aan te sluiten, het standpunt ingenomen, dat, zoo van deze rechten werd gebruik gemaakt tegen extremisten links, die gevaarlijk zijn voor de inwendige rust en orde, van de toepassing daarvan tegen extremisten rechts niet mocht worden afgezien, wanneer deze in hetzelfde geval verkeerden. Verscheidene leden verklaarden zich voor de zienswijze, dat de exorbitante rechten van artikel 45 Regeeringsreglement, ofschoon een nood- en uitzonderingsmaatregel, niettemin waren te beschouwen als een aan de rechtspraak van den Gouverneur-Generaal toevertrouwd rechtsmiddel en dit karakter bij de toepassing niet was uit het oog te verliezen. Als gevolg daarvan, zoo werd voorgehouden, stelden zij bij de toepassing de eischen van inachtneming van de waarborgen van openbaarheid, nauwgezet, onpartijdig onderzoek en volle bevoegdheid van verdediging van hen, op wie het rechtsmiddel werd toegepast, van vermindering van alle eenzijdigheid en van duidelijke begrenzing en volledige vaststelling van de gevallen waarin het toegepast wordt.

Door enkele leden werd de meening geuit, dat algeheele opheffing van de exorbitante rechten wenschelijk is.

De door de Regeering geuite waarschuwing aan die op den voorgrond tredende personen, die door het coquetteeren met uiterste elementen met vuur spelen, gaf aan enkele leden aanleiding de vraag te stellen, of deze waarschuwing ook gericht was tegen leden van den Volksraad.

Vele andere leden waren echter van oordeel, dat op de geruchten, welke tot even genoemde vraag aanleiding hebben gegeven, niet behoort te worden ingegaan.

Enkele anderen vonden aanleiding tot de opmerking, dat de onschendbaarheid der Volksraadsleden, welke men door artikel 133 van het Regeeringsreglement niet genoegzaam gewaarborgd achtte, zal worden uitgebreid in dien zin, dat alleen met toestemming van den Volksraad zelf rechtsvervolging van de leden van het College mogelijk wordt.

De mededeeling der Regeering, dat door haar behoefte wordt gevoeld aan een nauwer contact met den Volksraad en dat zij in dit verband het voornemen had opgevat om een persoonlijken schakel met het college te leggen, werd door vele leden met instemming vernomen. Naar de meening van de hier aan het woord zijnde leden zou bij de bestaande regeling van de zittingen van den Volksraad voor eene vruchtbare samenwerking tusschen haar en het College geen voldoende gelegenheid bestaan, zoo een bemiddelend orgaan ontbrak gedurende de tijden dat de Volksraad geen zitting hield. Deze leden verklaarden zich dit bemiddelend orgaan niet anders te kunnen denken dan als een tusschen de zittingen van den Volksraad aanblijvende commissie, samengesteld uit leden van verschillende richtingen, met bevoegdheid om met de Regeering of door haar aan te wijzen vertegenwoordigers voorloopig overleg te plegen. Van enkele zijden werd daarentegen in zulk een commissie een bezwaar gezien voor de vrijheid van oordeel van het geheele college. Algemeen werd de wensch geuit dat de Regeering het overleg, dat blijkens hare mededeeling in hare bedoeling ligt, over dezen maatregel spoedig moge plegen.

Naar de meening van sommige leden zou het aanbe-

veling verdienen zoo een dergelijk bemiddelend orgaan tevens diensten bewees als bestendige Commissie van voorbereiding. Deze leden meenden dat ook bijaldien voortaan de zittingen van den Volksraad het geheele jaar duurden een dergelijke schakel van veel nut zou blijven.

Terwijl alle leden van het college zich eenstemmig bereid verklaarden met de Regeering samen te werken om het schrikbeeld van voedselgebrek buiten Indië's deuren te houden, teekenden eenige leden hierbij aan, dat zij gaarne zouden vernemen, in hoever de medewerking van den Volksraad dat doel kan doen bereiken.

Algemeen werd met voldoening de mededeeling vernomen, dat de Regeering meer licht wenschte te zien verspreid over ter sprake gebrachte misstanden, die de verheffing van het peil van den maatschappelijken welstand tegenhouden. Van meerdere zijden werd hierbij gewezen op de aanleiding, die tot een onderzoek van dezen aard bestaat ook bij andere bedrijven dan de suikerindustrie.

Bij verschillende leden was de vraag gerezen of uit de instelling van een Commissie van onderzoek met ruime bevoegdheid zou moeten worden afgeleid dat de Regeering tegen de toekenning van het door deze leden noodig geachte recht van enquête aan den Volksraad bezwaar heeft.

Niet minder dan bij de Regeering, zoo werd algemeen te kennen gegeven, werd bij den Volksraad het gemis gevoeld van het uitblijven der afdoening door het Opperbestuur van eene regeling tot uitvoering van artikel 111 Regeeringsreglement. Daaraan werd de zienswijze vastgeknoopt, dat ook in andere belangrijke aangelegenheden van wetgeving de vertraging in de afdoening bij het Opperbestuur eene reden is van groot oponthoud, en de wensch verbonden het daarheen te leiden, dat aan de Indische Regeering ruimere bevoegdheid gegeven worde om in de behoeften van Nederlandsch-Indië in dit opzicht te voorzien.

Ofschoon bij de leden van het College de wenschelijkheid om in de voedselverstrekking van landswege aan het leger te voorzien en verbetering in leger- en kazerne-toestanden te brengen, algemeen erkenning vond, werd door een lid de opmerking gemaakt, dat daarbij raadpleging van vakverenigingen onder de militairen en onderzoek van toestanden door eene gemengde commissie op hunne plaats zouden zijn, en van andere zijde de vraag gesteld, hoe de Regeering de hieraan verbonden kosten denkt te dekken. Men achtte de voornemens der Regeering een reden te meer om bij haar aan te dringen op het spoedig gereed maken van de noodige voorstellen ter verkrijging van evenwicht in de begrooting.

Ten slotte werd door een der leden de vraag gesteld of de Regeering zich in beginsel bereid wil verklaren om op den voet van de 2de zinsnede van artikel 131 van het Regeeringsreglement den Volksraad te hooren over alle onderwerpen, waaromtrent de Raad van Nederlandsch-Indië geraadpleegd wordt, met uitzondering van benoemingen, doch met insluiting van alle maatregelen van wetgevendend aard.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

s' JACOB.
VAN HINLOOPEN LABBERTON.
PABST.

NOTA.

De huldigende verwijzing in den aanhef van de gegeven verklaring door de Regeering naar den standvastigen wil der Nederlandsche volksmeerderheid om zich door een minderheid de wet niet te laten voorschrijven, geeft ons gegronde verwachting, dat de Regeering gelijke hulde zal brengen aan den standvastigen wil van de volksmeerderheid hier te lande, — met anderen door ons in dit college vertegenwoordigd, — om evenmin de wetsvoorschrijving door de minderheid te blijven dulden. Die verwachting is gegrond op ons vertrouwen, dat de boodschap is ingegeven — zij het onder den moreelen druk van den revolutionnair en democratischen tijdgeest — nochtans door een nu waarachtig doorvoelde eerlijkheid om een nieuwe koers in te slaan, en de nieuwe richting, welke ook hier zal moeten worden gevolgd, uit te gaan, ten einde in hartelijke samenwerking met den Volksraad te streven naar een snelle verwezenlijking van noodzakelijke hervormingen.

Wij zijn niet blind voor de omstandigheid, dat meer dan een derde gedeelte der boodschap gewijd werd aan de verzekering van toekomstige belangenbehartiging van een zeer bijzondere groep in de samenleving, de soldaten, welke in de omvorming der staatkundige verhoudingen in Europa een doorslaggevende rol hebben vervuld en nog vervullen. Hoezeer toejuichende, dat ten deze recht is toegezegd, en hoezeer aandringende op snelle verwezenlijking dezer toezegging, betreuren wij het om meer dan één reden, dat de conclusie der Regeering is geweest den Volksraad in uitzicht te moeten stellen eene verhooging van militaire uitgaven, eene handelwijze, die in tegenpraak is met de democratische verzekering der Regeering, dat gearbeid zal worden aan „snelle verheffing van het algemeen peil van maatschappelijken welstand”, waarom wij ook onzen steun aan verhooging van militaire uitgaven niet zullen kunnen geven.

Het komt ons voor, dat niets ons mag weerhouden de Regeering den eenigen weg aan te geven, welken zij zal hebben te begaan, opdat zonder verstoring der orde de goede voornemens der Regeering zullen kunnen worden verwezenlijkt. Die weg is niet die, aangegeven in de Regeeringsboodschap, namelijk die van onomlijnde beloften en vage in-uitzichstellingen. Die weg is deze:

Er worde onverwijld een Voorparlement of Nationale Raad bijeengeroepen, samengesteld in streng democratische verhouding door en uit vertegenwoordigers van alle politieke organisaties, zoomede uit afgevaardigden van bijzondere, nog niet in politieke organisaties begrepen groepen.

Er worde door dit Voorparlement, — dat hoewel niet wettelijk, dan toch wettig zal zijn ingesteld, immers door de „hartelijke samenwerking” van regeering en volksmeerderheid boven welke samenwerking zelfs geen grondwet hooger soeverein is, — snel één enkele taak ten uitvoer gebracht n.l. de samenstelling eener voorloopige constitutie, regelend in het bijzonder de verhouding van Indië tot Nederland, de inrichting van Regeering en bestuur hier te lande, en het karakter van een zeer uitgebreid kiesrecht.

Er worde bepaald, dat na beëindiging dezer taak het Voorparlement plaats make voor een definitieve volksvertegenwoordiging, samen te stellen op de wijze en voor den tijd als door het kiesstelsel voorgeschreven.

Er worde besloten om in afwachting van de beëindi-

ging dezer taak door het voorparlement, het landsbestuur gaande te houden op den bestaanden voet, hetgeen geen enkele thans reeds aan te brengen hervorming ten goede, zal behoeven uit te sluiten.

Enkel bij vervulling van dezen eisch zullen wij als vertegenwoordigers der volksmeerderheid onzen steun aan de Regeering kunnen schenken, terwijl wij elke verantwoordelijkheid voor de consequenties der niet-vervulling van ons werpen.

TJIPTO MANGOENKOESOEMO.
CRAMER.
DWIDJOSEWOJO.
ABDOEL MOEIS.
TJOKROAMINOTO.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 27.

Verklaring der Regeering nopens den door haar te volgen koers (H 251).

MOTIE.

GEDRUKT STUK No. 2.

Motie, voorgesteld door de heeren Tjokroaminoto, Sasrowidjono, Dwidjosewojo, Cramer, Tjipto Mangoenkoesoemo, Radjiman, Teeuwen, Moeis en Thajeb.

Ingezonden 25 November 1918.

De Volksraad, den tijd gekomen achtende, dat een ingrijpende verandering wordt gebracht in het bestuursstelsel over deze gewesten,

van oordeel zijnde, dat ten spoedigste moet worden overgegaan tot de vorming van een uit en door het Volk gekozen parlement met volledige wetgevende bevoegdheid en de instelling van een aan dat parlement verantwoordelijke Regeering,

verzoekt de Regeering, om in samenwerking met de verschillende politieke organisaties in Indië de noodige maatregelen te treffen, ten einde den nieuwen, door den Volksraad gewenschten stand van zaken te doen instellen vóór de op 1921 vastgestelde beëindiging van het mandaat van den bestaanden Volksraad en vraagt deze motie telegrafisch ter kennis te brengen van het Opperbestuur.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that this is crucial for ensuring the integrity of the financial statements and for providing a clear audit trail.

2. The second part of the document outlines the specific procedures that should be followed when recording transactions. This includes the use of double-entry bookkeeping and the requirement that every debit entry must be balanced by a corresponding credit entry.

3. The third part of the document discusses the importance of regular reconciliations. It states that accounts should be reconciled at least once a month to identify any discrepancies and to ensure that the books are in balance.

4. The fourth part of the document discusses the importance of maintaining proper documentation for all transactions. This includes the requirement that all invoices, receipts, and other supporting documents be filed in a systematic and accessible manner.

5. The fifth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all assets and liabilities. It states that this is crucial for ensuring that the balance sheet is accurate and for providing a clear picture of the organization's financial position.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 27

Verklaring der Regeering nopens den door haar te volgen koers (H 251).

[Motie van den heer Tjokroaminoto e. a. (B 27, No. 2)].

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 3.

VERSLAG.

Van de zijde der voorstellers werd de motie (B 27, No. 2) toegelicht als volgt:

De toelichting der motie kan betrekkelijk kort zijn. De motie zelf toch is duidelijk, hoe elatisch zij ook in haar bewoordingen is. De toelichting kan te korter zijn, omdat de Regeering met prijzenswaardigen ijver reeds verzekerd heeft, dat haar eigen gedachten in gelijke richting zijn gegaan. Inderdaad kon er geen onzekerheid meer bestaan omtrent den wensch van de groote meerderheid, althans van een groot georganiseerd gedeelte van het Volk, om te verkrijgen een Regeervorm, uit het volk voortgekomen en door dat volk beheerscht. De daarvoor nu reeds sedert jaren gemaakte propaganda is te duidelijk geweest om haar niet te kennen. Er is in geschrifte en bij monde om een parlement met volledige wettgevende bevoegdheid gevraagd, nu reeds jaar en dag. De volksmeerderheid is buitendien goed doordrongen geworden van de eigenaardige verhouding, welke zij in de samenstelling van dezen Volksraad inneemt, waar zij als een minderheid, — een opvallend geringe minderheid, — is vertegenwoordigd.

Ten overvloede zij hier opgemerkt, dat de volksmeerderheid hier reeds jarenlang zich bewust geworden is van den ondragelijken druk van overheersching en van den looden last van onzekerheid van bestaan en recht. Duurte, honger, armoede en vrijheidsbeperking hebben vooral bij de klasse der landbouwers en arbeiders een steeds groeiende ontevedenheid veroorzaakt. Het is daarom niet dan natuurlijk, dat de groote gebeurtenissen, die zich in Europa afspelen, met spanning en sympathie door de leiders der volksmeerderheid worden gadegeslagen. De frissche stroom van democratie en socialisme, die daar de verdrukte klassen en volkeren heeft vrijgemaakt en vooral het beginsel van vrijheid der naties is ook tot hun gemoederen doorgedrongen, en door hen overgeplant tot de gemoederen der volksmeerderheid, en heeft in hen de onoverwinnelijke behoefte gewekt, om

ook hun Vaderland en hun volk in die weldaden te doen deelen.

De uiting nu van Regeeringswege in haar boodschap van den 18en November jl., dat het een goed recht is van een volk de meerderheid niet de wet te doen voorschrijven door een minderheid, en die andere uiting, waarvoor inderdaad erkentelijkheid wordt gevoeld, dat de Regeering ook reeds het vraagstuk van de instelling van een volledig parlement in studie heeft genomen, doen zien dat én de Regeering én de volksmeerderheid, welke zich afspiegelt in de door de ondertekenaars dezer motie vertegenwoordigde volkspartijen, beiden den geest der tijds hebben verstaan. Dat zal het gemakkelijk maken de motie te doen aannemen. De voorstellers zijn van harte bereid om de Regeering, waar zij toont in deze richting te willen voorgaan, in hartelijke samenwerking te steunen.

Ook na de verklaring hiervoor bedoeld, dat de Regeering in studie heeft genomen de instelling van een parlement, gelooven de voorstellers der motie deze niet te moeten terugnemen, omdat namelijk in hun motie ook een modus wordt voorgesteld om te komen tot de instelling van het parlement, afgescheiden van de plannen welke de Regeering daaromtrent eventueel koestert.

Waar nu in beginsel én de Regeering én de volksmeerderheid beide de wenschelijkheid erkennen van de instelling van een parlement met volledige wetgevende bevoegdheid, hetgeen naar het gevoelen der voorstellers wel geen steekhoudende bezwaren meer zal kunnen doen te berde brengen tegen de aanneming der motie, daar kan de toelichting zich voornamelijk bezig houden met dien modus.

Er worde derhalve vastgesteld, dat inderdaad gelijk in de motie gezegd: „de tijd gekomen is voor een ingrijpende verandering in het bestuursstelsel over de landen”.

De ontwikkeling der historie wijst vanzelf den eenigen weg, welken wij hebben uit te gaan. Die weg is die der waarachtige democratie. De geschiedenis van deze dagen leert, dat belemmeringen, der democratie op haar weg geworpen, gevaarlijke aanleiding kunnen worden tot verstoring van rust en orde. Daar dit door niemand wordt gewenscht, lijkt het urgent om niet tegen den tijdgeest, tegen de wenschen der democratie, voorgebracht bij monde van de democratische volksleiders, uit te gaan niet alleen, maar zelfs om in samenwerking te handelen met de in democratische verhouding vertegenwoordigde leiders der politieke organisaties, ten einde te komen tot den door Regeering en democratie thans gewenschten parlementairen regeeringsvorm.

Uit deze samenwerking zal geboren worden een lichaam, toegerust met zeer vergaande bevoegdheden welk lichaam, al naar samenstelling en omvangrijkheid zal kunnen worden genoemd Parlements-Commissie of Voorparlement. Dit lichaam zal geen andere taak kunnen hebben dan de voorbereiding van den nieuwen stand van zaken, den nieuwen Regeeringsvorm, welke door de Regeering en de Volksmeerderheid wordt gewenscht en door hartelijke democratische samenwerking ook gemakkelijk zal zijn te verzekeren.

Naast dit slechts zeer tijdelijk werkend lichaam zal de Volksraad zijn arbeid voortzetten, en zal ook geen enkele hervorming ten goede behoeven te worden uitgesteld.

Het is den voorstellers der motie ten slotte noodig voorgekomen, dat het volk in vooruitzicht worde gesteld, dat niet tot in den treure zal behoeven te worden gewacht op verwezenlijking van zijn wenschen. Het kwam hun wenschelijk voor om nog den tegenwoordigen Volksraad in staat te stellen zich bezig te houden met de voorstellen, op te maken door Parlements-Commissie of Voorparlement, zoodat bij expiratie van den termijn van zitting van dezen Volksraad de nieuwe stand van zaken zijn intrede zal kunnen doen. „Uiterlijk” bij de expiratie wel te verstaan. Elke spoedigere verwezenlijking zal natuurlijk hartelijk worden welkom geheeten.

De voorstellers hopen, dat deze wenschen der volksmeerderheid, welke thans ook gelukkig door de Regeering worden gedeeld, door den geheelen Volksraad hartelijk zullen worden gesteund”.

Door vele leden werd de motie overbodig geacht nu de Regeering toegezegd heeft eene Commissie te benoemen, welke opvatting een der onderteekenaars bestreed, door erop te wijzen dat aan de motie een verdere strekking dan het uitspreken van de wenschelijkheid tot het instellen van die Commissie moet worden toegekend. Zij zou nl. voor de Commissie tot richtsnoer kunnen strekken. Nog werd opgemerkt dat de toezegging der Regeering bij de meesten der onderteekenaars van de motie onbekend was op het tijdstip der indiening daarvan.

Werd het voornemen van de Regeering tot instelling van meerbedeelde commissie met ingenomenheid begroet, tegen de motie en de gegeven toelichting werden vele bedenkingen aangevoerd.

Eenige leden achtten haar in zoo vage bewoordingen gesteld, dat zij niet voor beoordeeling vatbaar is. Het 2de en 3de lid werd door hen bepaald onaannemelijk geacht.

Een lid meende dat in de motie niet de democratie maar de demagogie aan 't woord was; immers de leus werd vooropgesteld een parlement „uit en door het volk”, zonder eenige beperking, welke leus eenigszins misleidend genoemd werd; men kon toch niet in gemoede meenen, dat de geheele bevolking in al hare verscheidenheid zou moeten medewerken aan de vorming van een parlement.*

Datzelfde lid wraakte ook de volledige wetgevende bevoegdheid, die men aan het parlement wenschte toegekend te zien en de instelling van een aan dat parlement verantwoordelijke Regeering. Er werd op gewezen hoe de Tweede Kamer nog niet die volledige wetgevende bevoegdheid bezit welke men hier opeischte, hoe in Holland die volledige bevoegdheid feitelijk berust bij de Kroon, die haar deelt met de Tweede en de Eerste Kamer. Dan werd de aandacht erbij bepaald, dat de consequentie van de samenstelling van het parlement door de meerderheid, waarvan de voorstellers zich de vertegenwoordigers noemden, zou zijn, dat die meerderheid ook tot uitdrukking kwam in de verantwoordelijke Regeering hetgeen weer ten gevolge zou hebben dat de tegenwoordige Regeeringspersonen en alle leidende ambtenaren plaats zouden moeten maken voor anderen. In dien gedachtengang werd er op gewezen, dat het aannemen der motie zou zijn een sprong — weliswaar een kalme — naar de revolutie.

Vele leden hoewel den tijd gekomen achtende voor zelfbestuur dezer gewesten, achtten het denkbeeld tot

„het ten spoedigste instellen van een uit- en door het volk gekozen parlement enz” praematuur en voor een geleidelijke harmonische ontwikkeling dezer gewesten in politieken zin bepaald schadelijk. Men ondersteunde deze meening met het betoog, dat de bevolking nog eerst moet leeren in eigen beperkten kring, in desaraden en regentschapsraden, haar eigen belangen behoorlijk te behartigen. Dat men aan de verwezenlijking van dit desideratum zelfs nog niet toe is, blijkt wel — zoo werd aangevoerd — uit de mededeeling van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, dat de bevolking nog niet overal geschikt is om zulk een desaraad te vormen. Men wees in aansluiting hieraan nog op het feit, dat het houden van de voorgenomen volkstelling (momenttelling) is afgestuit op het gebrek aan een voldoende aantal geletterden. In de desa- en regentschapsraden zullen dan ook in steeds grooter aantal de aanstaande leden van het Indisch parlement gekweekt moeten worden. De juistheid van het vorenstaand betoog werd door andere leden in twijfel getrokken; men wees er op dat er in de cultuurgeschiedenis van ieder volk oogenblikken zijn, dat een geleidelijke voortgang plaats maakt voor een spronggewijze. Door enkele leden werd het bepaald als een bezwaar genoemd, dat hervormingen steeds bij voortdoring na elkaar worden ingevoerd.

Van andere zijde meende men er nog op te moeten wijzen, dat de Regeering met instelling van een parlement niet moet wachten tot deze maatregel afgedwongen wordt, daar dan veel van het mooie van de Regeeringsdaad zou verloren gaan.

Door een der leden werd een bestuursstelsel voorgestaan als ontwikkeld voor Britsch-Indië in het boek van Lord Chelmsford en Sir Montagu, t. w. een sterk centraal gezag en een provinciale zelfstandigheid.

Dat bij het bezigen van de uitdrukking „gekozen door het Volk” het woord „Volk” eene zoo uitgebreide betekenis zou hebben als straks een der leden daaraan meende te moeten toekennen, werd tegengesproken. De uitdrukking „een parlement gekozen uit en door het volk” bedoelt eene type van volksregeering; niemand zal daarbij veronderstellen, dat gewenscht wordt een vertegenwoordiging samengesteld door de geheele bevolking. Verder werd niet toegegeven, dat eene volledige wetgevende bevoegdheid zou beteekenen eene uitsluitende wetgevende bevoegdheid. Alleen is bedoeld eene tegenstelling met de tegenwoordige adviseerende bevoegdheid van den Volksraad.

De meening, dat de instelling van eene Regeering verantwoordelijk aan eene door de volksmeerderheid gevormd parlement, ertoe zal leiden dat ook de ambtenaren zullen moeten wijken, werd door meerdere leden tegengesproken. In dit verband wees een lid erop, dat het niet uitgesloten is dat Europeanen eventueel zouden weigeren onder Inlanders te dienen.

Sommige leden achtten de instelling van een parlement binnen den in de motie gestelden termijn eene onmogelijkheid.

Uit genegenheid voor het land verklaarde een ander lid den in de motie gestelden termijn van 1921 beslist te moeten verwerpen. Wanneer de motie zoodanig gesteld was, dat ermee beoogd werd de wenschelijkheid uit te spreken om na te gaan de mogelijkheid van eene hervorming van het bestuursstelsel zou datzelfde lid zijn

stem aan de motie kunnen geven; in haar tegenwoordigen vorm kon de motie zijn stem niet hebben.

Nog werd gewezen op het verschil dat er bestaat tusschen deze motie en de nota gevoegd bij het verslag omtrent het afdelingsonderzoek van de verklaring der Regeering. In verband met dit aanmerkelijke verschil werd het niet juist geacht, dat thans in de toelichting der motie de quaestie Voorparlement en Commissie niet gescheiden zijn gehouden. Een Voorparlement als in de nota bedoeld werd door vele leden niet gewenscht. De instelling daarvan zou volgens een der leden, schade doen aan de regelmatige en spoedige ontwikkeling van den Volksraad. Dat lid wenschte de keuze der Commissie, die de hervormingen van het bestuursstelsel zal voorbereiden, te zien geschied in overleg met den Volksraad; tijdens de werkzaamheid dezer commissie zou voortgegaan moeten worden met de vervolmaking van de deelneming van den Volksraad aan den wetgevenden arbeid bv. in dier voege, dat de Volksraad gehoord zou worden over alle onderwerpen waarover de Raad van Indië wordt gehoord. In dezen gedachtengang werd het ook noodig geacht den Volksraad een permanent karakter toe te kennen, en om bovendien aan het College nog een en zestig leden toe te voegen te kiezen middels getrapte verkiezingen, waarbij de spoedig te vormen dorpsgemeenten naast de stadsgemeenten als kiezers zullen optreden. Er werd nl. op gewezen, dat het aantal van 39 leden van den beginne af is bedoeld als een minimum aantal.

Door enkele leden werd de vraag gesteld of de voorstellers der motie met de instelling eener Commissie die de hervormingen zal voorbereiden ook genoeg nemen, en of aan den eisch van samenwerking met de politieke organisaties voldaan zal zijn, als in de in te stellen Commissie zitting nemen vertegenwoordigers dier organisaties. Beide vragen werden van de zijde der voorstellers bevestigend beantwoord.

Een lid veronderstelde, dat de voorstellers er op rekenen, dat in de commissie de politieke organisaties zullen vertegenwoordigd worden in evenredigheid met de sterkte dier organisaties. Deze veronderstelling werd door andere leden in twijfel getrokken.

Eenige leden spraken den wensch uit, dat elke van de hier te lande bestaande politieke organisaties een vertegenwoordiger voor deze Commissie zal aanwijzen.

Nader werd van de zijde der voorstellers toegelicht, dat zij het in beginsel met de Regeering eens zijn; het is niet hun bedoeling bij de motie de gewenschte hervormingen in details aan te geven. Gewenscht wordt een parlement met volledige wetgevende bevoegdheid; dat aan de samenstelling van dat parlement het geheele volk zou moeten medewerken is niet gezegd; nergens ter wereld wordt nog op die wijze een volksvertegenwoordiging samengesteld. Met de motie wordt bedoeld te streven naar een beter systeem, dan hetwelk nu bij de samenstelling van den Volksraad gevolgd wordt. Hoe het kiesrecht voor het Parlement zal worden geregeld, hoe verder de Staatsrechtelijke verhouding tusschen Indië en Nederland zal worden geregeld, al die onderwerpen zullen eerst overwogen moeten worden door de Commissie. Een der ondertekenaars wenschte voor de samenstelling van het parlement een actief en passief kiesrecht, voor allen die lezen en schrijven kunnen.

Een ander lid merkte nog op, onder verwijzing naar de Zuid-Europeesche Staten, dat het voor de vorming van een Parlement niet noodig is, dat het Volk in al zijne geledingen ontwikkeld is, welke opmerking van andere zijde de mededeeling ontlokte, dat juist in Zuid-Europa de meest ongewenschte toestanden heerschen op politiek terrein.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 30^{sten} November 1918.

KOESOEMO JOEDO.
LAOH.
STOKVIS.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 27.

Verklaring der Regeering nopens den door haar te volgen koers (H 251).

MOTIE.

GEDRUKT STUK No. 4.

Motie, voorgesteld door de heeren Djajadiningrat, Schumann, Waworoentoe, Van Hinloopen Labberton, Kan en 's Jacob.

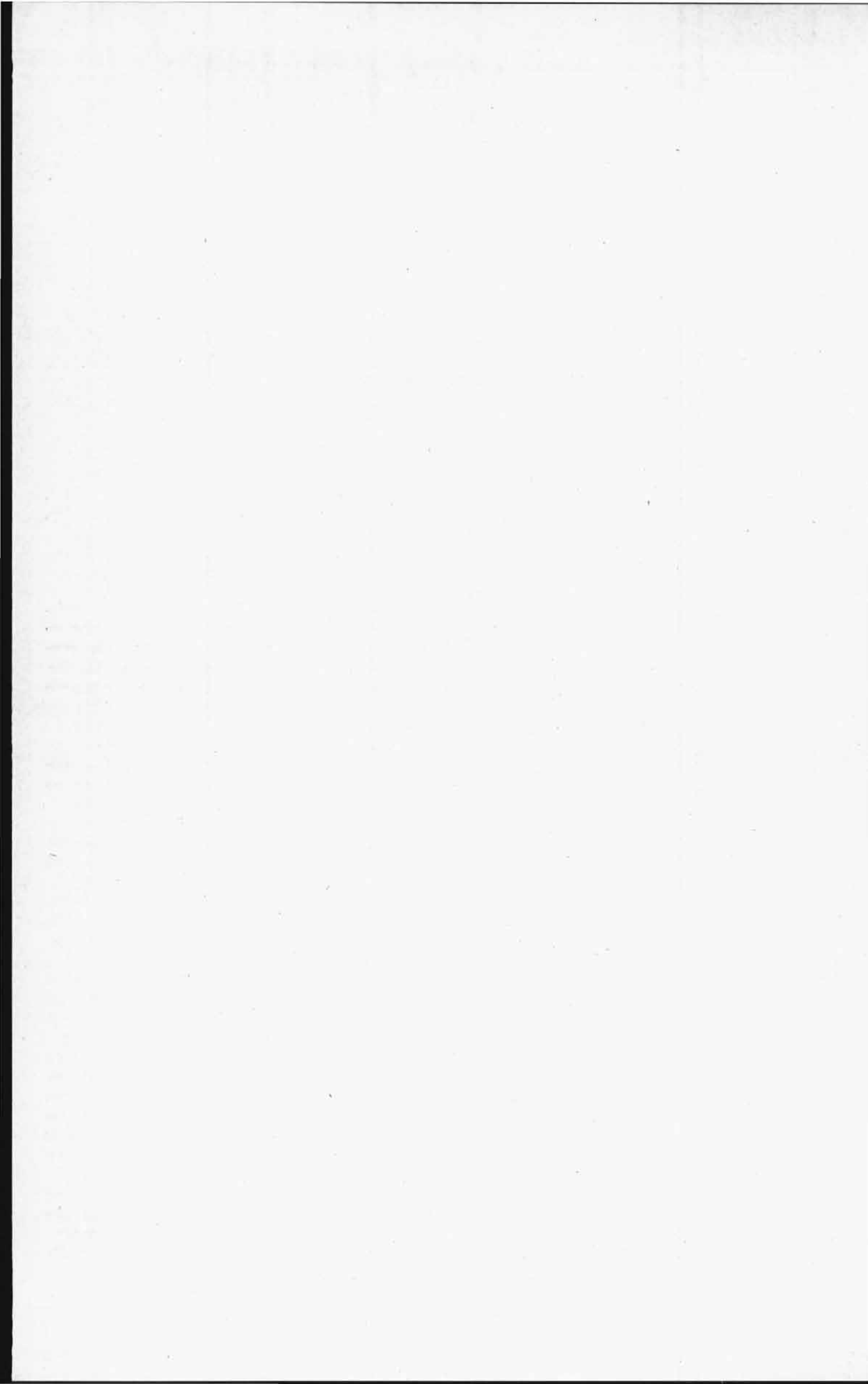
Ingezonden 3 December 1918.

De Volksraad, ten volle erkennende de groote beteekenis van de door de Regeering gedane toezeggingen en getroffen voorbereidende maatregelen in zake eene grondige herziening der staatkundige verhouding tusschen Indië en Nederland en het inwendig bestuur van Indië.

Spreekt de wenschelijkheid uit, dat deze hervormingen zullen omvatten:

1. Instelling van een Rijksraad, waarin alle deelen van het Rijk der Nederlanden met een eigen Landsbestuur naar recht en billijkheid vertegenwoordigd zijn.
2. Hervorming van den Volksraad tot een vertegenwoordigend lichaam met wetgevende bevoegdheid, op den grondslag van verkiezing van alle leden, met gelijktijdige uitbreiding van het aantal leden.
3. Vervanging van de tegenwoordige Departementshoofden door aan den Volksraad verantwoordelijke Ministers, gepaard met eene herziening van de bestaande Departementale indeeling.
4. Hervorming van den Raad van Indië tot een Indischen Raad van State, samengesteld zonder onderscheid van landaard, waarbij aan het niet-ambtelijk element een ruime plaats wordt toegekend.
5. Vaststelling van de begrooting door de wetgevende macht in Indië, met gelijktijdige toekenning aan den Gouverneur-Generaal van het recht van beroep van alle door het vertegenwoordigend lichaam genomen beslissingen, op den Rijksraad en in afwachting van de totstandkoming van dien Raad op de wetgevende macht in Nederland.
6. Hervorming van het bestuurssysteem in de richting van stelselmatig doorgevoerde decentralisatie, in de eerste plaats door invoering van desa- en regentschapsraden en daarmede overeenkomende raden op de Buitengewesten.

En besluit deze motie ter kennis te brengen van de Kroon, de Staten-Generaal en den Gouverneur-Generaal.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 28.

Verzoekschrift betreffende de aanstelling van een
Burgemeester in Cheribon.

VERSLAG.

GEDRUKT STUK No. 1.

VERSLAG.

Door den Gemeenteraad van Cheribon, is een verzoekschrift ingediend, houdende verzoek om tusschenkomst in zake de aanstelling van een burgemeester voor de gemeente Cheribon.

Bij de behandeling van dit verzoekschrift in de afdelingen is het volgende opgemerkt:

Vele leden waren van oordeel, dat het antwoord van de Regeering eerst moet afgewacht worden op de vragen door den heer Stibbe in de openbare vergadering (H 272) gesteld, n.l. volgens welke beginselen een Hoofd van Plaatselijk Bestuur van het Voorzitterschap van een Gemeenteraad ontheven en een Burgemeester als voorzitter aangesteld wordt.

Anderen meenden, dat er voldoende termen bestaan om de gevraagde steun te verleenen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten November 1918.

BERGMEIJER.
KAN.
WHITLAU.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 29

Toepassing van immigratiebepalingen op Vreemde Oosterlingen.

MOTIE.

GEDRUKT STUK No. 1.

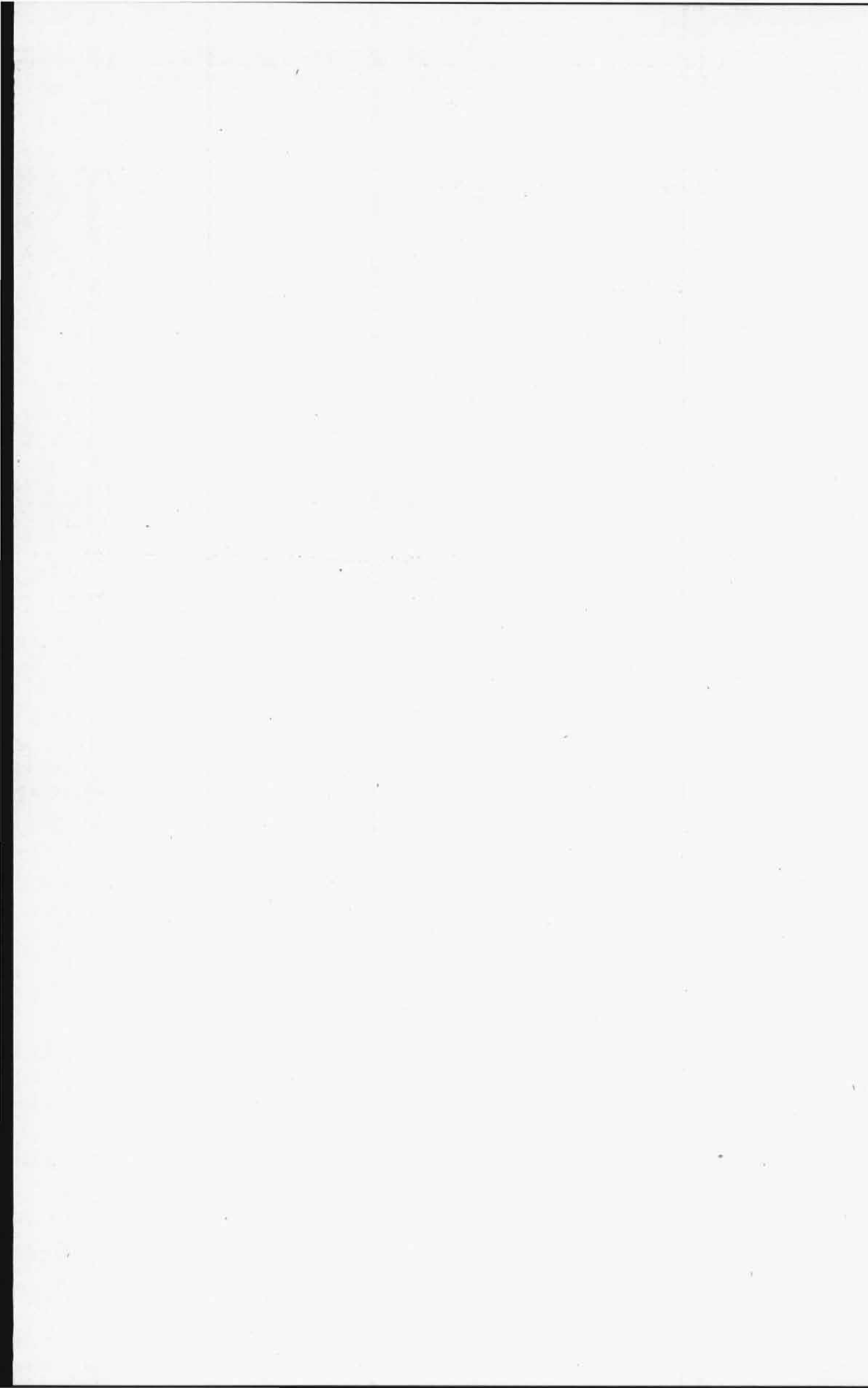
Motie, voorgesteld door de heeren Alatas, Schumann, Tjokroaminoto, Tjipto Mangoenkoesoemo, Rivai, Djajadiningrat, Van Hinloopen Labberton en Cramer.

Ingezonden 25 November 1918.

De Volksraad, overwegende, dat uit het antwoord van de Regeering op de vragen betreffende de immigratie van Vreemde Oosterlingen niet de zekerheid verkregen is, dat de Arabieren een gelijke behandeling als de andere Vreemde Oosterlingen ondervinden,

noodigt de Regeering uit, de op Vreemde Oosterlingen betrekking hebbende immigratiebepalingen zonder eenig onderscheid van landaard toe te passen,

en gaat over tot de orde van den dag.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 29.

— — —
Toepassing van immigratiebepalingen op Vreemde
Oosterlingen.

— — —
VERSLAG.

— — —
GEDRUKT STUK No. 2.

VERSLAG.

Door den voorsteller werd medegedeeld dat de bepalingen van toelating voor alle vreemde Oosterlingen gelden. Bij de toepassing der bepalingen wordt echter verschil gemaakt tusschen Chineezen en Arabieren. Daarom werd gevraagd of aan de ambtenaren belast met die toepassing instructies zijn gegeven om bij de toelating van Arabieren een anderen maatstaf aan te leggen, dan bij de toelating van andere Vreemde Oosterlingen.

Met de strekking van de motie stemden vele leden in, daar men ook voor de vreemdelingen een behandeling wenschte onafhankelijk van het ras, waartoe zij behooren.

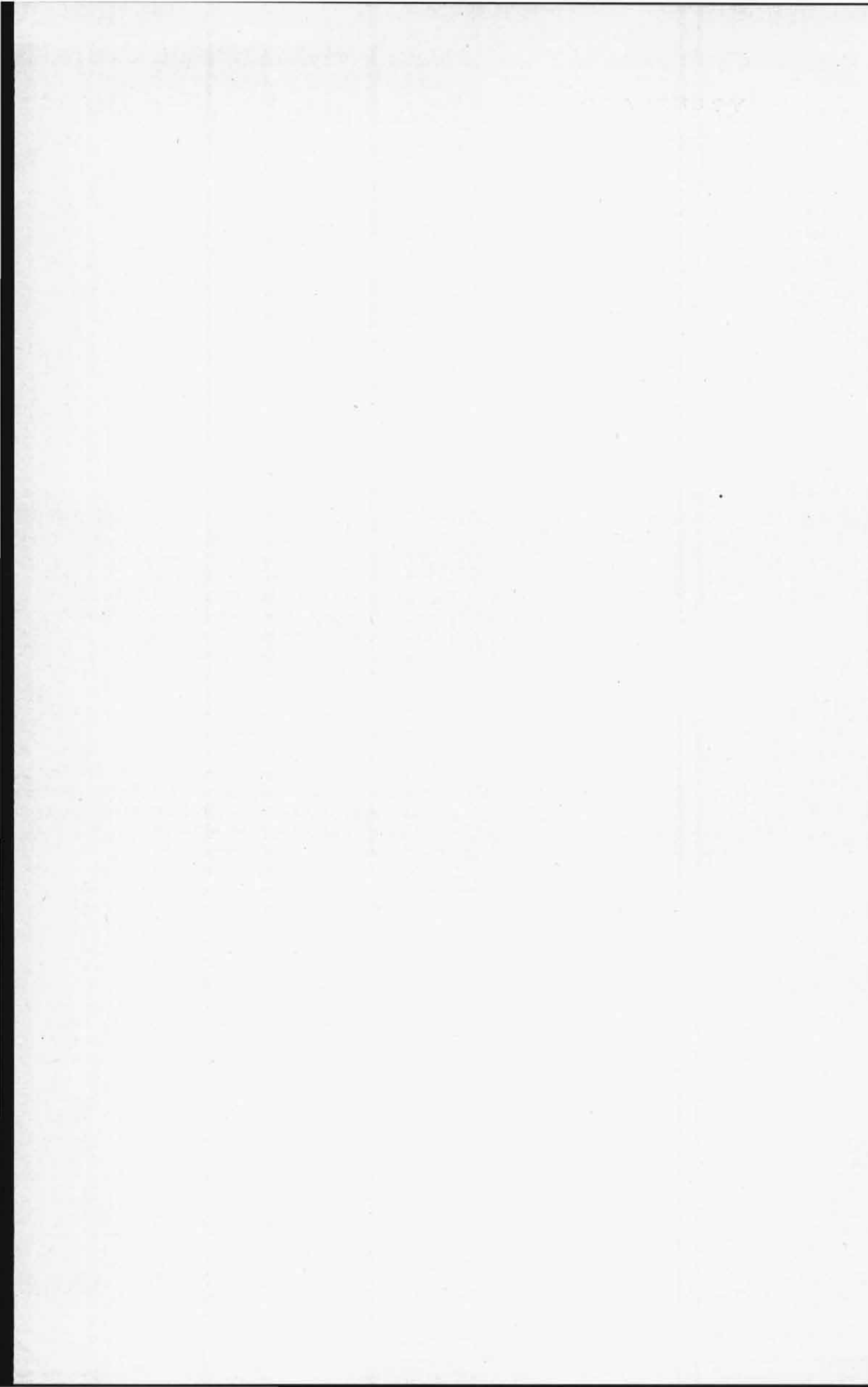
Hiertegen werd aangevoerd dat eisch van gelijkheid in behandeling bij toelating in een vreemd land, niet aanvaardbaar is. Het is het recht, tevens de plicht, van de Regeering ongewenschte elementen, ook al voldoen zij aan de bepalingen voor de toelating, die weinig eischend zijn, buiten haar gebied te houden. Het criterium voor de toelating behoort in de nuttigheid van het individu gelegen te zijn.

Anderzijds werd opgemerkt dat deze maatstaf bij aankomst van den persoon, zonder de persoon naar de hoedanigheden van het ras waartoe hij behoort te beoordeelen, meestal niet zal kunnen worden aangelegd. Onbillijkheden zullen dan niet vermeden kunnen worden. Nog werd opgemerkt, dat men in de deze aangelegenheid betreffende mededeeling van de Regeering in haar Memorie van Antwoord niet het bewijs heeft kunnen vinden voor de stelling dat „niet de zekerheid verkregen is, dat de Arabieren een gelijke behandeling als de andere Vreemde Oosterlingen ondervinden” (B I No. 15 bl. 17).

In verband met deze mededeeling achtten andere leden een motie overbodig.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 30sten November 1918.

KOESOEMO JOEDO.
LAOH.
STOKVIS



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 31.

Voorstel van den heer

ABDOEL MOEIS,

als bedoeld bij artikel 131, 6de lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot wijziging van het „Nieuw Reglement omtrent de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoeek op Java (Stbl. 1912, No. 422 en Stbl. 1914 No. 385).

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan

den Voorzitter van den Volksraad.

Ondergeteekende heeft de eer voor te stellen, dat de Volksraad met gebruikmaking van artikel 131, 6de lid, van het Regeeringsreglement zich wende tot den Gouverneur-Generaal met het verzoek de volgende wijzigingen aan te brengen in het „Nieuw Reglement omtrent de particuliere landerijen Bewesten de Tjimanoeek op Java” (Staatsblad 1912 No. 422, en Staatsblad 1914 No. 385).

I. Artikel 2 sub *c* te lezen als volgt: „hen, die in loondienst voor den duur van het arbeidscontract of van hun dienstverband zich op het landgoed vestigen, hieronder begrepen de met inbegrip van in dienst van opgezetenen of corporaties van opgezetenen staande personen, belast met het geven van rechtskundige, oeconomische of technische adviezen, het voeren van correspondentie of boekhouding”.

II. De aanhef van lid (3) van artikel 18 te lezen als volgt: „Ten aanzien der wijze van heffing gelden de navolgende bepalingen”.

III. Aan artikel 24 toe te voegen een lid (3) luidende: „De in artikel 17 bedoelde heffingen zullen niet mogen worden verhoogd boven het in de 5 jaren voorafgaande aan 1 Januari 1918 gemiddeld gevorderde. Zij zullen geene zaken mogen betreffen, waarover in een periode van 10 achtereenvolgende jaren op het betrokken landgoed, geene heffing heeft plaats gevonden”.

IV. In artikel 26 lid (1) worden de woorden: „onverminderd het bepaalde bij artikel 30”, vervangen door: „met inachtneming van het bepaalde bij artikel 30” terwijl dienen te vervallen de woorden „zonder betaling indien de inlevering in ongedroogden staat geschiedt”.

Voorts worde aan artikel 26 toegevoegd een lid 3, luidende:

(3) „De tijd benoodigd voor het vervoer der producten naar de pakhuizen komt in mindering van de krachtens artikel 30 te vorderen heerdiensten, met dien verstande, dat elk vervoer van een mansvracht ter zwaarte van hoogstens 30 KG. over een afstand van vijf palen (of zooveel minder als de afstand tot het aan te wijzen pak huis bedraagt) gelijkgesteld zal worden met een halven dag arbeid. Voor de landen waar, hetzij geen arbeid gevorderd wordt, dan wel reeds over het maximum aantal diensten is beschikt of deze zijn afgekocht, wordt een vergoeding gegeven van twee cent per paal of gedeelte daarvan per mansvracht van 30 KG. of gedeelte daarvan”.

V. In artikel 29 vervalt lid 3, terwijl lid (4) dan wordt lid (3).

VI. In artikel 32 lid (1) de woorden „12 uren” te vervangen door „9 uren bij arbeid overdag en 7 uren bij arbeid des nachts”.

VII. Aan artikel 35 toe te voegen een lid (9) luidende: „Het bedrag van den afkoop mag in geen geval een maximum van f 5.30 per jaar te boven gaan”.

VIII. De artikelen 41 t/m 45 handelende over de politiehoofden op de landgoederen zullen zoodanig zijn te herzien, dat de benoeming en het ontslag van alle politiehoofden van het Gouvernement buiten eenige bevoegdheid van de landheeren uitga. De bezoldiging geschiedt van landswege met terugvordering van het terzake betaalde van de landheeren, voor wien het geven van betaling, geschenken of vergoeding in welken vorm ook aan politiehoofden als poging tot omkoopung strafbaar zal zijn te stellen.

IX. In te lasseschen een artikel 49a luidende: „In het in artikel 49 bedoeld register zullen geene verdere inschrijvingen of toevoegingen mogen plaats hebben na 1 Januari 1919, zullende alle verdere uitbreiding, vernieuwing of invoering van op de opgezetenen drukkende lasten zijn verboden”.

X. In artikel 51 de woorden „na afloop van het kalenderjaar” te vervangen door „na den aanvang van het kalenderjaar”. Deze termijn is conform het bij de Comptabiliteitswet voor het geldig maken van vorderingen ten laste van den landgestelde. Vergelijk ook verjaring van belastingvorderingen.

Toelichting.

ad I. Het geval heeft zich voorgedaan, op een der Tangerangische landen, dat een daar gevestigd Inlandsch adviseur, die eenige gevallen van willekeur en knevelarij had signaleerd, op grond van de bestaande redactie verwijderd werd, omdat hij niet als werkman in dienst daar vertoefde. De wijziging beoogt coöperatie en algemeene oeconomische positieverbetering der opgezetenen mogelijk te maken, welke zonder den bijstand van deskundigen op technisch, administratief en commercieel gebied onmogelijk is.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 32.

Voorstel van de heeren

THAJEB, TEEUWEN, TJOKROAMINOTO, MOEIS,
WAWOROENTOE en VAN HINLOOPEN
LABBERTON,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid, van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde, strekkende tot wijziging van de koelie-ordonnanties voor de buitengewesten.

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan
den Voorzitter van den Volksraad.

Ondergeteekenden hebben de eer U onderstaand voorstel aan te bieden met verzoek om verdere behandeling.

Voorgesteld wordt den Gouverneur-Generaal het volgende in overweging te geven:

- A. In de koelie-ordonnanties voor de buitengewesten wijzigingen en aanvullingen aan te brengen in diervoege, dat
1. voor de reëngagements-contractarbeiders de poenale sanctie dadelijk komt te vervallen;
 2. de arbeiders te allen tijde bevoegd zijn tot verbreken van het contract onder restitutie van het nog verschuldigde voorschot en de overtochtskosten, zoomede van een eventueel in het contract te bepalen schadeloosstelling, welke niet meer dan f 25.— zal mogen bedragen;
 3. vermindering wordt gebracht in den verplichten arbeidsduur tot 8 uren voor dag- en 6 uren voor nachtarbeid;
 4. het arbeidsloon verhoogd wordt tot een minimumbedrag van f 0.60 voor mannen en f 0.50 voor vrouwen;
 5. aan arbeiders, die 15 jaren bij een en dezelfde maatschappij hebben gediend, en die in dienst verongelukt en daardoor niet in staat zijn verder werk te verrichten, pensioen of onderstand wordt toegekend op den voet als bij 's Lands bedrijven gebruikelijk.

- B. Aan de arbeiders, die na afloop van hun contractstijd niet naar de plaats van herkomst wenschen terug te keeren, van Landswege bouwgrond te verstrekken.
- C. Het dobbelverbod ook op de ondernemingen van toepassing te verklaren.

Toelichting.

Het doel van dit voorstel is om een overgangsmaatregel in het leven te roepen waardoor in afwachting dat tot geheele afschaffing der poenale sanctie zal worden overgegaan, het lot der contractarbeiders verbeterd wordt.

Voor de reëngagementsarbeiders zou nu de poenale sanctie dadelijk kunnen vervallen. Immers, fysiek voor den arbeid ongeschikte en voor de rust en orde op de onderneming ongewenschte arbeiders, komen voor het reëngement niet in aanmerking. De ondernemer kent reeds jaren de daarvoor in aanmerking komende arbeiders en deze weten ook hoe op de onderneming moet gewerkt worden. De dwangmaatregel is hier daarom overbodig.

De ontbindbaarheid van het door de arbeiders aangegane contract roept een soort van slavernij of pandelschap in het leven. De Regeering uit overweging dat de poenale sanctie een van de normale rechtsorde afwijken den toestand schept, is besloten deze in afzienbaren tijd af te schaffen. De invoering in eens van dezen maatregel, zoo wordt aangevoerd, zou verwildering der arbeiders ten gevolge kunnen hebben. Indien hun dadelijk de gelegenheid wordt gegeven het aangegane contract te verbreken tegen restitutie van het nog verschuldigde voorschot en overtochtskosten, zouden ze reeds nu de vrijheid kunnen leeren gebruiken. Om het verloop van de arbeiders zooveel mogelijk te beperken zou een stelsel van schadeloosstellingen van den werkgever in het leven kunnen worden geroepen, waaraan de arbeiders verplicht zullen zijn te voldoen bij eventueele contractsverbreking.

Bij alle andere werkzaamheden wordt niet meer van de arbeiders gevraagd voor dagwerk 8- en voor nachtwerk 6 uren. Daarbij is hun loon twee maal hooger als de contractarbeiders. Van hem, die de hoogste betaling krijgt wordt derhalve minder werk geëischt dan van hem, die het minst ontvangt; de onbillijkheid daarvan wordt zeer gevoeld.

De betaling die de contractarbeiders momenteel krijgen, is ver beneden den loonstandaard. Een vrije arbeider op de onderneming verdient in den regel van f 0.60 tot f 0.85 per dag. Een toekang kebon, vrije arbeider, haalt per maand minstens f 17.50. Contractarbeiders verdienen slechts f 0.35 mannen en f 0.30 vrouwen per dag. Zij hebben hetzelfde werk te verrichten als de vrije arbeiders; de betaling is echter veel geringer.

Om de arbeiders de zekerheid te geven dat als de arbeidskracht hun begeeft, zij niet broodeloos zullen zijn, zal zeker het uitkeeren van een toch geringen onderstand niet meer dan billijk zijn. Na 15 jaren zwoegen hebben ze zeker zulk een tegemoetkoming verdiend. De Europeesche geëmployeerden krijgen geen pensioen, maar genieten premiën of tantièmes en hebben, na een bepaald aantal jaren dienst, recht op verlof naar Europa op kosten van de onderneming. Voor de andere arbeiders wordt echter niets gedaan.

In het belang van de buitengewesten is zeker de beschikbaarstelling van bouwgronden aan arbeiders die na afloop van hun contractstijd, niet naar de plaats van her-

komst wenschen terug te keeren, om eigen landbouw te beginnen. Het land wordt meer bevolkt en de ondernemingen zullen over werkvolk kunnen beschikken zonder ze te importeeren.

Het dobbelverbod heeft natuurlijk ten doel den arbeiders economisch te sterken; althans te beletten dat hun economische positie wordt verzwakt.

Ook uit ethisch oogpunt moet tegen het dubbelen op de ondernemingen worden opgetreden.

Batavia, 26 November 1918.

THAJEB.
TEEUWEN.
TJOKROAMINOTO.
MOEIS.
WAWOROENTOE.
VAN HINLOOPEN LABBERTON.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. **33.**

—
Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

(Door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur in de 18de openbare vergadering, 29 November, mondeling ingediend).

—
ONTWERP VAN BESLUIT.

—
GEDRUKT STUK No. 1.

Overwegende, dat de wenschelijkheid is gebleken tot wijziging en verhooging van de voorloopig vastgestelde begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Eenig artikel.

Uitgaven in Indië.

In het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919, voorloopig vastgesteld bij artikel 1 van het besluit van 29 Juni 1918 No. 2 (Javasche Courant van dien dag No. 52a), wordt de volgende wijziging aangebracht:

IVde AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch
Bestuur.

Tusschen de onderafdeelingen 129 en 130 wordt ingelascht:

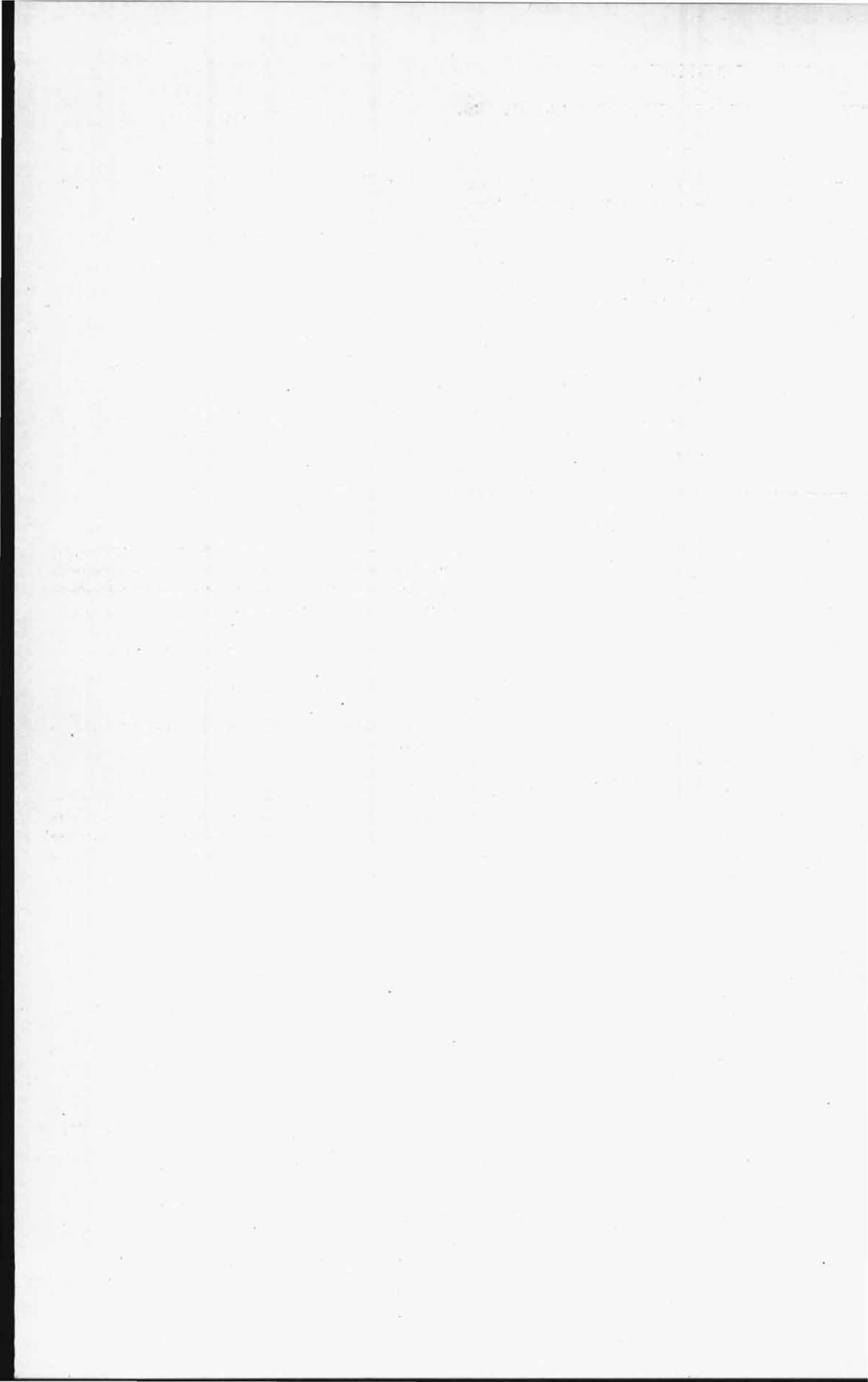
Onderafdeeling 129A. Aankoop van het in de residentie Semarang gelegen particuliere land Torbaja f 240 000.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-
Generaal van Nederlandsch-Indië;

De Algemeene Secretaris,

Uitgegeven den

De Algemeene Secretaris,



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 33.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

GEDRUKT STUK No. 2.

Tot toelichting van de voorgestelde wijziging wordt het volgende medegedeeld.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 129A. Aankoop van het in de residentie Semarang gelegen particuliere land Torbaja f 240 000.

Bij de ordonnantie van 4 November 1916 (Staatsblad No. 665) werd verklaard dat het algemeen belang vordert dat tot het Landsdomein worden teruggebracht:

- 1^e. de in het district Grogol van de afdeeling Demak gelegen particuliere landen Batoe en Sajoeng, te zamen uitmakende het land Gemoelak;
- 2^e. het daaraan grenzende in het district Padoeroengan der afdeeling en residentie Semarang gelegen particuliere land Torbaja, ook wel genaamd Klajaran.

Voormelde verklaring was een uitvloeisel van de door de Regeering ten aanzien van de particuliere landerijen in het algemeen aanvaarde gedragslijn. Voor genoemde landen gold bovendien de bijzondere reden dat de ont-eigening daarvan gewenscht was in verband met het bestaande voornemen om de irrigatietoestanden in de afdeeling Demak afdoende te verbeteren, wat door de aanwezigheid van bedoelde landerijen belemmerd werd.

Sedert zijn, nadat door een commissie aan de hand der bepalingen in het vijfde Hoofdstuk van het Koninklijk besluit in Staatsblad 1912 No. 480 de waarde van genoemde landen is geschat, van Regeeringswege ingevolge het bepaalde in het eerste lid van artikel 5 van gemeld besluit met de eigenaren onderhandelingen geopend om den eigendom der landen bij overeenkomst te verkrijgen.

Voor Gemoelak hebben die onderhandelingen nog niet tot een resultaat geleid. Voor Torbaja daarentegen werd dezer dagen bericht ontvangen dat de eigenaresse bereid is, het land, groot 1327 bouw (¹), te verkoopen voor f 240.000, overeenkomende met het bedrag waarop de waarde van het land door de commissie was geschat.

Volgens artikel 6 van meervermeld Koninklijk besluit is voor het ontstaan van de door een overeenkomst als evenbedoeld beoogde verbintenis vereischt dat de voor de betaling van den koopprijs noodige gelden bij de begrooting van Nederlandsch-Indië zijn toegestaan. In verband

(¹) Het aantal opgezetenen bedroeg op ultimo 1917 3036.

met dit stellige voorschrift acht de Regeering zich niet gerechtigd de voor den aankoop van het onderwerpeijk land benooidigde gelden te putten uit de op de begrooting voor 1918 uitgetrokken memoriepost (onderafdeeling 116). Omtrent deze post is een uitvoerige toelichting te vinden op blz. 52/54 van het zoogenaamd gedrukt Indisch Ontwerp der begrooting van 1918. Ook in de voorloopige begrooting voor 1919 komt dezelfde post voor (onderafdeeling 129). Zij is bestemd om de Indische Regeering in de gelegenheid te stellen aanstonds op eigen verantwoordelijkheid tot aankoop of onteigening over te gaan wanneer 's Lands belang niet toelaat te dien einde vooraf de machtiging van den begrootingswetgever te vragen. Het is den Volksraad bekend dat hiervan reeds in ruime mate gebruik is gemaakt.

Voor het onderwerpeijk geval dient de wettelijk voorgeschreven weg te worden gevolgd door de voor den aankoop benooidigde gelden alsnog op de begrooting voor 1919 te brengen.

Het is dan echter gewenscht om met het oog op de bepaling in het tweede lid van artikel 6 van meervermeld Koninklijk besluit dat de gesloten overeenkomst van rechtswege vervalt, indien niet binnen een jaar na den dag, waarop zij is aangegaan, de voor de betaling van de koopsom vereischte gelden beschikbaar zijn gesteld, deze gelden alsnog te brengen op de begrooting voor 1919, (en niet op de aanvullingsbegrooting) waartoe langs telegrafischen weg een verzoek tot den Minister van Koloniën zal kunnen worden gericht.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919.34.

Voor-ontwerp voor een algemeenen maatregel van bestuur tot regeling van den dienstplicht voor Inlanders en met hen gelijkgestelden.

GELEIDEBRIEF.

GEDRUKT STUK No. 1.

Mijne heeren!

Vergezeld van eene toelichting heb ik de eer U hierbij aan te bieden een voor-ontwerp voor een algemeenen maatregel van bestuur tot regeling van den dienstplicht voor Inlanders en met hen gelijkgestelden.

Onder verwijzing naar hetgeen is opgemerkt in het laatste lid van § 1 der toelichting noodig ik Uwen Raad uit van zijn gevoelen te doen blijken over de grondbeginselen waarvan zal zijn uit te gaan bij de oplegging van den dienstplicht aan de genoemde bevolkingsgroepen.

Batavia, 2 December 1918.

De Gouverneur-Generaal,
J. v. LIMBURG STIRUM.

Aan
den Volksraad.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 34.

Voor-ontwerp voor een algemeen maatregel van bestuur tot regeling van den dienstplicht voor Inlanders en met hen gelijkgestelden.

VOOR-ONTWERP VOOR EEN ALGEMEENEN MAATREGEL VAN BESTUUR.

GEDRUKT STUK No. 2.

VOORONTWERP VOOR EEN „DIENSTPLICHTBESLUIT VOOR INLANDERS EN MET HEN GELIJKGESTELDEN”.

HOOFDSTUK I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

- (1) Zij, die ingevolge dit besluit verplichten krijgsgedienst vervullen, vormen de militie en den landstorm.
- (2) De militie bestaat uit de militie te land en de zeemilitie.
- (3) De landstorm behoort tot de land- of zeemacht en bestaat uit degenen, die hun dienst bij de militie hebben vervuld.

Artikel 2.

- (1) De dienstplichtigen bij de landmacht kunnen niet dan met hun toestemming voor diensten buiten Nederlandsch-Indië worden gebruikt.
- (2) De dienstplichtigen bij de zeemacht zijn, behalve voor den dienst ter zee, ook bestemd voor diensten te land, voor zoover deze aan de zeemacht zijn of worden opgedragen.
- (3) De dienstplichtigen bij de zeemacht kunnen worden bestemd voor diensten buiten Nederlandsch-Indië:
1°. zonder voorbehoud, ingeval zij daartoe hunne toestemming hebben gegeven en in geval van oorlog of oorlogsgevaar;
2°. in gewone tijden, indien het te verwachten is, dat de voor hen bepaalde oefeningstijd daardoor niet zal worden overschreden.
- (4) De dienstplichtigen bij de land- en zeemacht nemen geen deel aan militaire expeditiën.

Artikel 3.

(1) In geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal, kan deze de militie en den landstorm hetzij geheel, hetzij ten deele, buitengewoon in werkelijken dienst houden dan wel buitengewoon bijeenroepen.

(2) De tot de militie of den landstorm behoorende dienstplichtigen, die deel uitmaken van eene groep van personen, te wier aanzien de dienst van den Staat dan wel een ander openbaar of algemeen belang vordert, dat zij de plaats, welke zij innemen, in de gevallen als bedoeld in het eerste lid van dit artikel, ten bate der landsverdediging in den meest uitgebreiden zin, voortdurend of voorshands blijven bezetten, komen niet of voorloopig niet voor den werkelijken dienst op.

(3) De groepen dezer personen worden door den Gouverneur-Generaal aangewezen, terwijl bij ordonnantie wordt bepaald op wie alsdan de militaire straf- en tucht-wetten en de wetten en bepalingen betreffende de militaire rechtspleging van toepassing zijn.

Artikel 4.

(1) Dienstplichtig zijn, binnen de bij dit besluit gestelde leeftijdsgrenzen, alle mannelijke ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die Nederlandsche onderdanen zijn en behooren tot de Inlandsche of de daarmede gelijkgestelde bevolking.

(2) Ingezetenen van Nederlandsch-Indië in den zin van dit besluit zijn zij, die aldaar gevestigd zijn mits niet in strijd met de voorschriften van de verordening nopens de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië.

(3) De dienstplicht gaat in met het kalenderjaar, waarin het 17e en eindigt met het kalenderjaar, waarin het 35ste levensjaar wordt volbracht.

Artikel 5.

(1) De dienstplichtigen van eenzelfde geboortejaar vormen gezamenlijk eene jaarklasse.

(2) Het geboortejaar wordt, indien noodig, vastgesteld op de wijze als bij ordonnantie te bepalen.

Artikel 6.

(1) Uit elke jaarklasse wordt eene afzonderlijke lichterling getrokken.

(2) De lichterling geschiedt, door middel van loting, uit hen, die zijn ingeschreven krachtens het bepaalde in het eerste lid van artikel 14 van dit besluit.

Artikel 7.

(1) De Gouverneur-Generaal bepaalt telken jare de hoegrootheid der lichterling, zoomede het aantal van hen, die daarvan worden ingelijfd bij de militie te land of de zeemilitie; hierbij wordt rekening gehouden met het tekort op de voorlaatste lichterling, zooals dit bestond op een door den Gouverneur-Generaal te bepalen datum en dat is ontstaan door degenen, die niet werden ingelijfd, dan wel, na hunne inlijving, weder uit den dienst zijn geraakt, of tot dien datum zonder geldige of wettige reden bij hun korps afwezig waren.

(2) Tevens worden dan de aandeelen, door de regentschappen in de lichter te dragen vastgesteld in evenredigheid tot de getallen van de voor de militie ingeschreven personen met dien verstande dat de voor een regentschap ingeschrevenen, die eene vrijwillige verbintenis, als bedoeld in het eerste lid van artikel 10 van dit besluit hebben aangegaan, begrepen worden in het aandeel van dat regentschap.

Artikel 8.

(1) In de gevallen, genoemd in het eerste lid van artikel 3 van dit besluit kan de Gouverneur-Generaal, naar door dezen te stellen regelen de niet tot de militie of den landstorm behoorende dienstplichtigen, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, oproepen tot het vervullen van werkelijken dienst.

(2) Het bepaalde in het tweede en derde lid van artikel 3 van dit besluit is alsdan van toepassing.

Artikel 9.

(1) Behoudens de uitzonderingen, in dit besluit gemaakt, duurt de dienst:

- a. bij de militie van en met den dag der inlijving tot den 1sten Juli van het jaar, waarin het 31ste levensjaar is of zal worden volbracht;
- b. bij den landstorm van en met laatstgenoemden dag tot den 1sten Juli van het jaar, waarin het 35ste levensjaar is of zal worden volbracht.

(2) In de gevallen, genoemd in het eerste lid van artikel 3 van dit besluit kan de Gouverneur-Generaal den dienstdag bij de militie of den landstorm verlengen.

Artikel 10.

(1) Bij ordonnantie worden de regelen bepaald, volgens welke dienstplichtigen eene vrijwillige verbintenis bij de militie te land of de zeemilitie kunnen aangaan.

(2) Dienstplichtigen, die niet behooren tot de militie en den landstorm, kunnen overeenkomstig de daaromtrent bestaande voorschriften worden toegelaten tot eene vrijwillige verbintenis bij het staande leger en bij de zeemacht.

(3) Gedurende den tijd van eene vrijwillige verbintenis zijn de bepalingen van dit besluit slechts van toepassing voor zoover de Gouverneur-Generaal zulks bepaalt.

Artikel 11.

(1) Indien tengevolge van het verplicht verblijf in werkelijken dienst van een dienstplichtige voldoende middelen tot levensonderhoud ontbreken of zouden komen te ontbreken aan zijn gezin, of aan dat waartoe hij behoort of waarin hij als pleegkind is opgenomen, dan wel aan personen, die hem in den eersten of tweeden graad van bloed- of aanverwantschap bestaan, wordt aan het gezin of aan bedoelde personen, op zijn (hun) verzoek, een vergoeding uit 's Lands kas toegekend, tot een bedrag en op den voet als bij ordonnantie te bepalen.

(2) Insteede van eene vergoeding uit 's Lands kas, kan eene vergoeding in natura worden verstrekt in de gevallen, genoemd in het eerste lid van artikel 3 van dit besluit.

Artikel 12.

Alle in verband met de bepalingen van dit besluit en van de ter uitvoering daarvan te geven voorschriften, in te dienen verzoek- en bezwaarschriften, over te leggen of gevorderde stukken en uit te reiken beschikkingen zijn vrij van het recht van zegel, van legesheffing, van kosten van legalisatie van de rechten, bedoeld in de bepalingen betreffende de registers van den burgerlijke stand en van griffiekosten.

Artikel 13.

(1) Waar in dit besluit gesproken wordt van „leger”, worden daaronder begrepen het staande leger, het militieleger en het reserve-personeel der landmacht in Nederlandsch-Indië.

(2) Waar in dit besluit gesproken wordt van „zeemacht” worden daaronder begrepen de Koninklijke Marine, het korps mariniers, de Koninklijke Marine-Reserve, de Nederlandsche en Nederlandsch Indische dienstplichtigen bij de zeemacht en het korps Inlandsche schepelingen.

(3) Hetgeen in dit besluit betrekking heeft op een regentschap geldt in gebieden, waar geen indeeling in regentschappen bestaat voor afdeelingen en kan door den Gouverneur-Generaal, naar gelang de omstandigheden zulks wenschelijk maken, geheel of gedeeltelijk van toepassing worden verklaard op onderregentschappen, districten, onderdistricten, gemeenten, desa's en kampongs, dan wel overeenkomstige bestuursgebieden.

HOOFDSTUK II.

Van de inschrijving.

Artikel 14.

(1) Naar bij ordonnantie te stellen regelen en op het tijdstip en de wijze als daarin te bepalen, worden de dienstplichtigen voor den dienst bij de militie ingeschreven in de daartoe bestemde inschrijvingsregisters:

- a. voorzoover de leeftijd bekend is, in het jaar, waarin het 17^{de} levensjaar wordt volbracht;
- b. voorzoover de leeftijd niet bekend is, in het jaar volgende op dat, waarin bedoelde personen geacht worden te zijn gaan behooren tot de groep der werkbare mannen.

(2) Voor de toepassing van dit besluit wordt het in het vorig lid onder *b* in de eerste plaats bedoelde jaar geacht te zijn dat, waarin het 17^{de} levensjaar wordt volbracht.

(3) Aan de ingeschrevenen wordt van de inschrijving kennis gegeven op de wijze als bij ordonnantie te bepalen.

Artikel 15.

(1) De inschrijvingsregisters worden op de wijze en gedurende den tijd, bij ordonnantie te bepalen, voor een ieder ter raadpleging neergelegd.

(2) Mede wordt bij ordonnantie geregeld de wijze, waarop en de termijnen binnen welke tegen den inhoud der registers bezwaren kunnen worden ingebracht, zoodat de wijze waarop omtrent die bezwaren uitspraak wordt gedaan.

HOOFDSTUK III.

Van de loting.

Artikel 16.

(1) Voor elk regentschap dat een aandeel in de lichtung heeft te dragen, vindt loting plaats.

(2) De loting geschiedt in het jaar van inschrijving binnen een bij ordonnantie te bepalen tijdvak.

(3) De loting heeft betrekking op alle ingeschrevenen, met uitzondering van hen:

- 1^e. die voor den aanvang der loting blijken te zijn overleden;
- 2^e. die voor den aanvang der loting eene vrijwillige verbintenis bij het leger of de zeemacht blijken te hebben aangegaan.

Artikel 17.

(1) Bij ordonnantie wordt bepaald welke ambtenaar of welk college de plaatsen, dagen en uren voor de loting vaststelt.

(2) Mede worden bij ordonnantie aangewezen de ambtenaar of het college ten overstaan van wien of van hetwelk de loting zal geschieden en de wijze waarop zij plaats zal hebben.

Artikel 18.

Op de wijze, binnen den termijn en bij den ambtenaar of het college, als bij ordonnantie te bepalen, kunnen tegen de wijze, waarop de loting is geschied, door belanghebbende lotelingen bezwaren worden ingebracht.

Artikel 19.

(1) De ambtenaar of het college, bedoeld in het vorig artikel, onderzoekt de ingebrachte bezwaren zonder uitstel en doet ten spoedigste uitspraak, met redenen omkleed, hetzij tot handhaving, hetzij tot vernietiging van de plaats gehad hebbende loting, naar gelang en voor zoover eene gepleegde onregelmatigheid op den uitslag der loting van invloed heeft kunnen zijn; de uitspraak wordt op de wijze als bij ordonnantie te bepalen ter algemeene kennis gebracht en bovendien medegedeeld aan den ambtenaar of het college, ten overstaan van wien of van hetwelk de loting geschiedde en aan hen, die bezwaren inbrachten.

(2) Strekt de uitspraak tot geheele of gedeeltelijke vernietiging van de loting, dan wordt tevens gelast het houden van eene nieuwe loting, voor zoover noodig.

HOOFDSTUK IV.

Van de vrijstelling.

Artikel 20.

Waar in de hoofdstukken IV, V en VI van dit besluit de woorden „loteling” en „lotelingen” worden gebezigd, hebben deze alleen betrekking op hen, die bij de loting de laagste nummers verkregen tot het getal als door den Gouverneur-Generaal te bepalen.

Artikel 21.

(1) Aan den loteling wordt vrijstelling van den dienst bij de militie verleend:

- a. wanneer hij een ambt bekleedt, dat voor eene richtige uitoefening van den eeredienst in zijn vollen omvang, noodzakelijk wordt geacht, of tot zoodanig ambt wordt opgeleid;
- b. in bijzondere gevallen.

(2) De vrijstelling moet door den belanghebbende, op de wijze als bij ordonnantie te bepalen, worden aangevraagd; die onder *b* genoemd, kan door den Gouverneur-Generaal, ook zonder aanvraag, worden verleend.

(3) Bij ordonnantie wordt bepaald, wie worden geacht in een der onder *a* van het eerste lid van dit artikel bedoelde gevallen te verkeerren, wie bevoegd is de vrijstelling onder *a* te verleenen, zoomede de wijze waarop, en den ambtenaar of het college bij wien of bij hetwelk tegen de uitspraak omtrent de vrijstelling bezwaar kan worden ingebracht.

(4) Vrijstelling wordt niet verleend, indien het te voorzien is, dat de reden daarvan zal hebben opgehouden te bestaan op het tijdstip van de aanwijzing voor inlijving, bedoeld in het eerste lid van artikel 33 van dit besluit.

Artikel 22.

(1) Tot de „bijzondere gevallen”, bedoeld onder *b* van het eerste lid van artikel 21 van dit besluit behoort ook het geval, dat een loteling

- 1^o. zoodanig persoonlijk onmisbaar is voor de instandhouding van de middelen van bestaan van zijn gezin of van dat, waartoe hij behoort of waarin hij als pleegkind is opgenomen, dan wel van personen, die hem in den eersten of tweeden graad van bloed- of aanverwantschap bestaan, dat zijne aanwezigheid daarvoor dringend noodzakelijk is;
- 2^o. een ambt bekleedt dat op grond van aloude instellingen wordt beschouwd vrij te zijn van persoonlijke lasten.

(2) Van elke op grond van het bepaalde onder *b* in het eerste lid van artikel 21 van dit besluit verleende vrijstelling wordt met opgaaf van de redenen, welke daartoe hebben geleid, in de Javasche Courant mededeeling gedaan.

HOOFDSTUK V.

Van de uitsluiting.

Artikel 23.

(1) Van den dienst bij de militie wordt voorgoed uitgesloten de loteling:

- a. die in Nederlandsch-Indië, hetzij bij één vonnis, hetzij bij verschillende vonnissen gezamenlijk, onherroepelijk is veroordeeld tot een straf, zwaarder dan gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf van twee jaren;
- b. die elders dan in Nederlandsch-Indië, hetzij bij één vonnis, hetzij bij verschillende vonnissen gezamenlijk onherroepelijk is veroordeeld tot een straf, die — te beoordeeling van den Gouverneur-Generaal — geacht kan worden — ook in verband met het gepleegde feit — gelijk te staan met een straf als bedoeld onder hiervoren;

- c. die van den militairen stand of van de betrekking van militair geëmployeerde is vervallen verklaard of is ontzet van het recht om ooit weder bij de gewapende macht te dienen of eene betrekking van militair geëmployeerde te bekleeden;
- d. die op grond van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande met een briefje van ontslag of met een bijzonder gemerkt paspoort is weggezonden dan wel met een ontslagbrief waarop een bijzondere aantekening, bevattende de uitsluiting van den zee-dienst of van eenige militaire betrekking, uit den dienst bij de zeemacht is ontslagen dan wel weggejaagd.

(2) Voor de toepassing van de bepalingen in het eerste lid van dit artikel wordt hij, die gratie heeft verkregen, geacht slechts te zijn veroordeeld tot de straf, welke krachtens de gratie op hem blijft rusten of komt te rusten.

Artikel 24.

(1) Van den dienst bij de militia wordt voorloopig uitgesloten de loteling:

- a. die zich in verzekerde bewaring bevindt, hetzij tot het ondergaan van straf, hetzij als verdacht of beklaagd van zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt;
- b. in wiens opvoeding, krachtens bevel van den rechter, van Regeeringswege wordt voorzien;
- c. wien tijdelijk het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen of die van dat recht tijdelijk is ontzet, tenzij de ontzegging of ontzetting ten gevolge van verleende gratie een einde heeft genomen.

(2) De voorloopige uitsluiting geschiedt niet, indien het te voorzien is, dat de reden tot uitsluiting zal hebben opgehouden te bestaan op het tijdstip van de aanwijzing voor inlijving, bedoeld in het eerste lid van artikel 33 van dit besluit; zij eindigt zoodra de reden, waarom zij werd toegepast, heeft opgehouden te bestaan.

Artikel 25.

Bij ordonnantie wordt bepaald, wie bevoegd is de uitsluiting, voorgoed dan wel voorloopig, uit te spreken omtrent den loteling, die blijkt of komt te verkeeren in de gevallen omschreven in de artikelen 23 en 34 van dit besluit, alsmede de wijze waarop en den ambtenaar of het college bij wien of bij hetwelk tegen die uitspraak bezwaar kan worden ingebracht.

HOOFDSTUK VI.

Van den dienstplichtcommissaris, de keurings- en herkeuringsraden, de keuring.

Artikel 26.

(1) Het gebied van Nederlandsch-Indië wordt zooover noodig bij ordonnantie verdeeld in „dienstplichtkringen”.

(2) In elken kring zijn een „dienstplichtcommissaris” en een of meer „keuringsraden”; de Gouverneur-Generaal bepaalt waar „herkeuringsraden” zijn gevestigd.

Artikel 27.

(1) De dienstplichtcommissaris wordt door den Gouverneur-Generaal benoemd en ontslagen. Hij heeft den rang van majoor of luitenant-kolonel tenzij hij als gepensionneerd officier een hooger rang mocht hebben.

(2) De Gouverneur-Generaal wijst zijn standplaats aan, regelt zijne bevoegdheden en werkzaamheden en zijne vervanging bij ongesteldheid, afwezigheid of onstentenis.

Artikel 28.

De keuringsraad, wiens samenstelling, werkzaamheden en bevoegdheden bij ordonnantie worden geregeld, doet naar daarin te stellen regelen, uitspraak omtrent de geschiktheid voor den dienst bij de militie.

Artikel 29.

De herkeuringsraad, wiens samenstelling, werkzaamheden en bevoegdheden bij ordonnantie worden geregeld, doet, naar daarin te stellen regelen, uitspraak omtrent de geschiktheid voor den dienst bij de militie van hen door of voor wie een nieuw onderzoek wordt aangevraagd.

Artikel 30.

(1) Ongeschikt voor den dienst der militie worden geacht de lotelingen:

- a. die kleiner zijn dan een door den Gouverneur-Generaal te bepalen lengte:
- b. zij, die lijden aan- of behept zijn met de door den Gouverneur-Generaal aan te wijzen ziekten of gebreken.

(2) Ongeschiktverklaring heeft niet plaats indien het te voorzien is, dat de reden daarvan zal hebben opgehouden te bestaan op het tijdstip van de aanwijzing voor inlijving, bedoeld in het eerste lid van artikel 33 van dit besluit.

Artikel 31.

(1) Met uitzondering van degenen, die onherroepelijk van den dienst bij de militie zijn vrijgesteld of voorgoed uitgesloten of die worden verpleegd in eene inrichting voor lijders aan zielsziekten, of lichaamsgebreken, zijn de lotelingen verplicht zich voor den keuringsraad te onderwerpen aan een onderzoek naar de lichaamslengte en, indien niet op grond van te geringe lengte ongeschikt geacht, aan een geneeskundig onderzoek.

(2) Bij ordonnantie wordt geregeld de wijze en de tijd waarop door de lotelingen aan de in het vorige lid van dit artikel omschreven verplichting moet worden voldaan, alsmede de wijze waarop het onderzoek naar de geschiktheid voor den dienst bij de militie van hen, die doen blijken door oorzaken, als bij ordonnantie te bepalen, buiten staat te zijn voor den keuringsraad te verschijnen — of van wien zulks blijkt — zal plaats hebben.

Artikel 32.

(1) De uitspraken van den keuringsraad worden in het openbaar medegedeeld.

(2) Op de wijze om binnen den termijn bij ordonnantie te bepalen, kan omtrent de uitspraak van den keu-

ringsraad bezwaar worden ingebracht met verzoek om herkeuring door een herkeuringsraad.

(3) Ieder loteling die door of vanwege den herkeuringsraad voor een onderzoek wordt opgeroepen, is verplicht daaraan gevolg te geven en zich aan dat onderzoek te onderwerpen.

HOOFDSTUK VII.

Van de inlijving.

Artikel 33.

(1) Op het tijdstip van het jaar van inschrijving en door den ambtenaar of het college, als bij ordonnantie te bepalen, worden de geschikt bevonden lotelingen, die bestemd zijn om voor het regentschap bij de militie te worden ingelijfd, aangewezen.

(2) Op de wijze als bij ordonnantie te bepalen, wordt hiervan aan de betrokkenen kennis gegeven.

Artikel 34.

(1) Bij de aanwijzing tellen niet mede degenen, die vóór het tijdstip der aanwijzing:

- 1^e. blijken te zijn overleden;
- 2^e. onherroepelijk van den dienst bij de militie zijn vrijgesteld, dan wel uitgesloten, hetzij voorgoed, hetzij voorloopig.

(2) De aanwijzing geschiedt in de volgorde der lotingsnummers, te beginnen met het laagste, tot het aandeel door het regentschap in de lichter te dragen, is bereikt.

(3) Voor hen, die aan het aldus samengestelde aandeel in de lichter blijken of komen te ontbreken, worden geen andere lotelingen tot voltalligmaking van dat aandeel aangewezen.

Artikel 35.

De Gouverneur-Generaal regelt de inlijving van de lotelingen, die op het tijdstip, genoemd in het eerste lid van artikel 33 van dit besluit niet hebben voldaan aan de verplichting, bedoeld in het eerste lid van artikel 31, dan wel aan die opgenomen in het derde lid van artikel 32 van dit besluit, alsmede van degenen, die op genoemd tijdstip voorloopig van den dienst bij de militie waren uitgesloten.

Artikel 36.

(1) De Gouverneur-Generaal stelt telken jare de verdeling van de voor inlijving bij de militie aangewezenen over de verschillende wapens, wapenonderdeelen en diensten van het leger en over de zeemacht vast en geeft algemeene voorschriften met betrekking tot hunne indeeling bij de onderscheiden korpsen en andere onderdeelen van het leger of bij de zeemacht, met dien verstande, dat daarbij voor zoover zulks met de belangen van den dienst is overeen te brengen, rekening zal worden gehouden met de door de aangewezenen, binnen een bij ordonnantie te bepalen termijn en bij den ambtenaar of het college, als daarin aangewezen, kenbaar gemaakte voorkeur voor een der wapens, wapenonderdeelen of diensten van het leger of voor de zeemacht.

(2) Zij, die hebben gediend en een rang bekleed, worden naar bij ordonnantie te stellen regelen, ingelijfd in een rang gelijkgesteld aan- of het meest overeenkomende met den vroeger bekleeden rang.

Artikel 37.

(1) De inlijving geschiedt op een door den Gouverneur-Generaal te bepalen tijd in het jaar, volgende op dat van inschrijving.

(2) De Gouverneur-Generaal kan bepalen dat de inlijving bij gedeelten zal plaats hebben; de wijze waarop wordt dan tevens geregeld.

(3) Een vervroegde inlijving kan plaats hebben:

- a. op verzoek van den betrokkene;
- b. indien de Gouverneur-Generaal zulks noodig oordeelt.

Artikel 38.

De Gouverneur-Generaal geeft met betrekking tot de regeling van de inlijving de noodige voorschriften en treft maatregelen ten aanzien van de lotelingen, die voor inlijving bestemd, niet op den daarvoor aangegeven tijd ter bepaalde plaatse zijn verschenen.

HOOFDSTUK VIII.

Van den werkelijken dienst.

A. Bij de militie.

Artikel 39.

De ingelijfden bij de militie dienen tegelijk met en op dezelfde wijze als de vrijwilligers bij de land- en zee-macht zoover niet anders wordt bepaald.

Artikel 40.

(1) De ingelijfden bij de militie zijn onderworpen aan de militaire straf- en tuchtwetten en alle wetten en bepalingen betreffende de militaire rechtspleging:

- 1^e. zoo vaak en zoolang zij in werkelijken dienst zijn;
- 2^e. wanneer zij, buiten werkelijken dienst in het tijdvak gedurende hetwelk zij voor dien dienst kunnen worden opgeroepen, een der feiten plegen, omschreven in de artikelen 99, 100 en 101 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande of in artikel 99 van dat voor het krijgsvolk te water;
- 3^e. voor zooveel desertie betreft, zoodra zij als deserteur worden beschouwd;
- 4^e. voor zooveel betreft de personen bedoeld in het derde lid van artikel 3 van dit besluit, wanneer zij zich in de bijzondere positie bevinden als in dat lid aangegeven.

(2) De ingelijfden bij de militie worden geacht in werkelijken dienst te zijn :

- 1^e. zoodra zij, tot den dienst opgeroepen, ter plaatse hunner bestemming zijn aangekomen, totdat zij met groo-ter verlof worden gezonden;
- 2^e. zoolang zij deelnemen aan militaire oefening of militair onderricht, dan wel eenige andere militaire werkzaamheid verrichten;

3^e. zoolang zij bij eenig onderzoek als groot verlofganger tegenwoordig zijn;

4^e. wanneer zij uniformkleeding dragen.

(3) Aan de ingelijfdcn bij de militie wordt zoo spoedig mogelijk na de inlijving medegedeeld, dat zij onder militaire tucht staan.

Artikel 41.

(1) Behoudens het bepaalde in het vijfde en zesde lid van dit artikel, worden de dienstplichtigen bij de militie na hunne inlijving in werkelijken dienst gehouden tot eerste oefening.

(2) De duur der eerste oefening wordt voor elke lichte door den Gouverneur-Generaal bepaald en bedraagt, behoudens de uitzonderingen in dit besluit genoemd:

a. bij de onbereden wapens, wapenonderdeelen en diensten ten hoogste een jaar;

b. bij de bereden wapens en wapenonderdeelen ten hoogste twee jaren;

c. bij de zeemilitie ten hoogste een jaar.

(3) Zij wier geoefendheid na een tijd, als bij ordonnantie te bepalen, voldoet aan daarin te stellen eischen, worden van den verderen duur van de eerste oefening ontheven, tenzij zij ingevolge het bepaalde in het eerste lid van artikel 42 of het tweede en vierde lid van artikel 43 van dit besluit in werkelijken dienst moeten blijven.

(4) Aan ingelijfdcn, die verlangen na volbrachte eerste oefening in werkelijken dienst te blijven of te komen, kan zulks, naar bij ordonnantie te stellen regelen, worden vergund.

(5) Van de eerste oefening zijn vrijgesteld degenen, die reeds in werkelijken dienst zijn geweest ten minste gedurende een jaar bij de onbereden of ten minste twee jaren bij de bereden wapens, wapenonderdeelen of diensten dan wel ten minste een jaar bij de zeemacht.

(6) Uitstel van eerste oefening kan worden verleend naar regelen en voor een tijd, als bij ordonnantie te bepalen.

(7) Op hen, aan wie uitstel van eerste oefening is verleend, is, zoolang dat uitstel duurt, het bepaalde in de artikelen 54 en 55 van dit besluit van toepassing.

Artikel 42.

(1) Na afloop der eerste oefening kan bij de onbereden troepen een gedeelte der geen rang bekleedende manschappen bij de militie tot een als bij ordonnantie te bepalen aantal en tijdstip in werkelijken dienst worden gehouden; de manschappen bedoeld in het vierde lid van artikel 41 van dit besluit komen voor zooveel mogelijk in mindering van dit aantal.

(2) De aanwijzing der manschappen voor het blijvend gedeelte geschiedt door loting, voor zoover geen voldoende aantal zich vrijwillig daarvoor heeft gemeld. Hij, die voor dat gedeelte is aangewezen, kan zijn dienst daarbij doen vervullen door een anderen tot hetzelfde korps of korpsonderdeel behoorenden milicien, die de eerste oefening heeft volbracht.

Artikel 43.

(1) De Gouverneur-Generaal bepaalt telken jare het aantal bij de militie te land ingelijfdcn, dat naar bij ordonnantie te stellen regelen tot officier, onderofficier

en korporaal zal worden opgeleid; voor deze opleiding worden aangewezen zij, die voor het bekleeden van een rang geschikt worden geacht.

(2) De eerste oefening van hen, die tot officier worden opgeleid, duurt ten hoogste twee jaren bij de bereden- en ten hoogste anderhalf jaar bij de onbereden wapens, wapenonderdeelen en diensten; zij die aan het einde van den opleidingstijd niet hebben voldaan aan de eischen, gesteld om tot den rang van officier te worden benoemd, kunnen worden verplicht nog voor ten hoogste twee maanden in werkelijken dienst te blijven of te komen.

(3) Zij, die uit de militie tot officier worden bevorderd, gaan bij hunne benoeming als zoodanig over naar het reservepersoneel der landmacht voor den tijd, dat zij daarbij dienstplichtig zijn.

(4) De dienstplichtigen bij de militie, die bij de wapens, wapenonderdeelen of diensten, waarbij de eerste oefening ten hoogste een jaar duurt, tot onderofficier worden opgeleid, zijn verplicht na volbrachte eerste oefening nog ten hoogste drie en een halve maand in werkelijken dienst te blijven.

Artikel 44.

(1) De ingelijfdcn bij de militie, die hun eerste oefening hebben volbracht, komen voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst:

- a. bij de onbereden wapens, wapenonderdeelen en diensten ten hoogste acht en veertig dagen, hetzij in eens, hetzij verdeeld over ten hoogste drie tijdperken;
- b. bij de bereden wapens en wapenonderdeelen éénmaal voor ten hoogste acht en twintig dagen;
- c. bij de zeemilitie éénmaal ten hoogste gedurende zes weken.

(2) Naar bij ordonnantie te stellen regelen kan aan bijzondere groepen van dienstplichtigen bij de militie geheel of gedeeltelijk vrijstelling van herhalingsoefeningen worden verleend.

Artikel 45.

Wanneer het ter handhaving of tot herstel van de openbare rust of orde, tot uitvoering van wettelijke voorschriften of om andere overwegende redenen noodig is, kan de Gouverneur-Generaal de ingelijfdcn bij de militie, die in werkelijken dienst of met groot verlof zijn, geheel of gedeeltelijk in werkelijken dienst houden of roepen, met dien verstande, dat het in werkelijken dienst houden of roepen van de ingelijfdcn van een jongere lichte in den regel aan het in werkelijken dienst houden of roepen van die der daarop volgende lichte vooraf- of daarmee gepaard gaat.

Artikel 46.

(1) Het verplicht verblijf in werkelijken dienst tot eerste oefening of tot herhalingsoefeningen kan, naar bij ordonnantie te stellen regelen, met evenveel dagen worden verlengd als een ingelijfde bij de militie door het ondergaan van straf of wegens ziekte als andere redenen aan den dagelikschen dienst werd onttrokken.

(2) Zoo een ingelijfde op den dag waarop hij aanspraak zou hebben op groot verlof, in werkelijken dienst

behoort te blijven, hetzij wegens het ondergaan van een straf, hetzij wegens het onderzoek omtrent een krijgsmatige overtreding of omtrent een strafbaar feit, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt, kan het verblijf in werkelijken dienst voor zooveel noodig worden verlengd.

(3) Zoo een ingelijfde op den dag, waarop hij aanspraak zou hebben op groot verlof, ziek is, kan hij, zoo hij het verlangen daartoe te kennen geeft, in werkelijken dienst blijven zoolang zijn toestand dit wenschelijk maakt.

Artikel 47.

De ingelijfde bij de militie, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, wordt als deserter behandeld, zoodra hij, overeenkomstig bij ordonnantie te geven voorschriften, als deserter wordt beschouwd.

B. Bij den landstorm.

Artikel 48.

(1) De landstormplichtigen — van wier verblijfplaatsen op door den Gouverneur-Generaal te bepalen wijze aantekening wordt gehouden — zijn alleen tot werkelijken dienst verplicht in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal; zij kunnen alsdan door het daartoe door hem aan te wijzen gezag worden opgeroepen, wanneer, waar en naarmate het belang van den lande dit vorderen mocht.

(2) De oproeping, bedoeld in het eerste lid van dit artikel, benevens de verzameling en het indienststellen van de landstormplichtigen geschieden op de wijze door den Gouverneur-Generaal te bepalen.

Artikel 49.

De landstormplichtigen in werkelijken dienst worden in het algemeen op denzelfden voet behandeld en staan met gelijke rechten onder dezelfde verplichtingen als het militiepersoneel van denzelfden landaard of de daarmee gelijkgestelden van de onderdeelen van het leger of van de zeemacht, waarbij landstormplichtigen zijn in dienst gesteld, met wie deze dienen of waarmede zij zijn of zullen worden gelijkgesteld ingeval zij zelfstandig dienen.

Artikel 50.

(1) De landstormplichtigen in werkelijken dienst dragen, indien hun geen uniformkleeding wordt verstrekt, een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen ken- of onderscheidingsteeken.

(2) Mede worden door den Gouverneur-Generaal vastgesteld de afzonderlijke onderscheidingsteeken, welke de landstormplichtigen in werkelijken dienst, die in een bijzonderen werkkring zijn geplaatst, als zoodanig zullen dragen en die zullen aanduiden met welken militairen rang hun werkkring is gelijkgesteld.

(3) Zij vervullen den werkelijken dienst bij den landstorm in den rang gelijkgesteld aan of het meest overeenkomende met den vroeger bekleeden rang bij de militie.

Artikel 51.

De landstormplichtigen zijn onderworpen aan de militaire straf- en tuchtwetten en aan alle wetten en bepalingen betreffende de militaire rechtspleging, zoo vaak en zoo lang zij zich in werkelijken dienst, dan wel in de bijzondere positie bedoeld in het derde lid van artikel 3 van dit besluit bevinden.

- (2) De landstormplichtigen worden geacht zich in werkelijken dienst te bevinden:
- 1°. van het oogenblik, waarop zij zich ingevolge de oproeping voor den werkelijken dienst hebben aangemeld, totdat zij weder huiswaarts worden gezonden;
 - 2°. wanneer zij uniformkleeding of het voor hen vastgestelde ken- of onderscheidingsteeken dragen.

(3) Aan den landstormplichtigen in werkelijken dienst wordt zoo spoedig mogelijk medegedeeld, dat zij onder militaire tucht staan.

(4) Wanneer aan den landstormplichtige in werkelijken dienst door de militaire overheid straf is of wordt opgelegd en deze straf nog niet is ten uitvoer gelegd ten tijde waarop de gestrafte heeft opgehouden in werkelijken dienst te zijn, dan wordt deze, zoo hij zich niet aan de straf onderwerpt, naar de naastbijgelegen provoost of gevangenis overgebracht.

Artikel 52.

Op de landstormplichtigen, die niet voldoen aan de oproeping tot den werkelijken dienst, is de militaire strafwet van toepassing; zij worden als deserteur behandeld, zoodra zij overeenkomstig bij ordonnantie te geven voorschriften als deserteur worden beschouwd.

Artikel 53.

(1) De landstormplichtige, die zich in werkelijken dienst bevindt, wordt, zoodra hij tot dezen dienst niet verder kan of behoeft te worden verplicht, huiswaarts gezonden. Is hij buiten staat zich huiswaarts te begeven, dan kan hij, zoo hij het wenscht langer in werkelijken dienst worden gehouden.

(2) Van den vervulden werkelijken dienst wordt hem een bewijs afgegeven, overeenkomstig door den Gouverneur-Generaal te stellen regelen.

HOOFDSTUK IX.

Van het groot verlof.

Artikel 54.

(1) De bij de militie ingelijfdgen genieten groot verlof zoolang zij krachtens dit besluit geen werkelijken dienst behoeven te vervullen.

(2) Waar in dit hoofdstuk wordt gesproken van „verlof” en „verlofganger” wordt daarmee bedoeld „groot verlof” en „groot verlofganger”.

Artikel 55.

(1) Bij ordonnantie wordt geregeld de wijze waarop aantekening wordt gehouden van de plaatsen van vestiging van de verlofgangers en dezen worden opgeroepen

voor den werkelijken dienst en voor het jaarlijksch onderzoek, bedoeld in artikel 56 van dit besluit.

(2) Verlofgangers zijn verplicht, overeenkomstig bij ordonnantie te stellen regelen, kennis te geven van het verlaten van het regentschap, waarin zij gevestigd zijn.

(3) In gevallen als bedoeld in het eerste lid van artikel 3 van dit besluit, kan de Gouverneur-Generaal bepalen dat de verlofgangers het regentschap hunner vestiging niet mogen verlaten dan na daartoe verkregen toestemming van den regent.

(4) Bij ordonnantie wordt geregeld de wijze waarop de in het derde lid van dit artikel bedoelde toestemming moet worden gevraagd en kan worden verleend; aan die toestemming kunnen zoodanige voorwaarden worden verbonden, als in 's Lands belang noodig worden geoordeeld.

(5) De verlofganger, die in strijd met de in dit artikel gegeven voorschriften handelt, wordt, op de bij ordonnantie aan te geven wijze, in werkelijken dienst geroepen of gehouden voor den tijd van ten hoogste twee maanden.

Artikel 56.

(1) De verlofgangers worden zoo noodig jaarlijks éénmaal op een door den Gouverneur-Generaal te bepalen tijd door den dienstplichtcommissaris onderzocht.

(2) Bij ordonnantie wordt de wijze geregeld waarop het in het eerste lid van dit artikel bedoeld onderzoek zal geschieden alsmede de wijze van het onderzoek van de verlofgangers, die zich gevestigd hebben in die deelen van Nederlandsch-Indië, waar de dienstplicht niet is ingevoerd.

Artikel 57.

(1) De verlofganger staat bij het in artikel 56 van dit besluit bedoelde onderzoek en zolang hij ter gelegenheid van dat onderzoek in uniform is gekleed, onder de bevelen van den dienstplichtcommissaris.

(2) Indien een verlofganger tekort schiet in het nakomen van de ingevolge het bepaalde in het tweede lid van artikel 56 van dit besluit te geven voorschriften, is de dienstplichtcommissaris bevoegd hem een der navolgende straffen op te leggen:

- a. arrest van één dag tot zes dagen, te ondergaan in de naastbijgelegen provoost of gevangenis;
- b. kwartierarrest of scheepsarrest naargelang de betrokkene tot de militie te land of de zeemilitie behoort, van één dag tot zes dagen te ondergaan in een kazerne of eene inrichting der zeemacht of aan boord van een schip.

(3) Tot het ondergaan van kwartierarrest of scheepsarrest wordt de verlofganger in werkelijken dienst geroepen.

Artikel 58.

De verlofganger, die zich niet onderwerpt aan een door den dienstplichtcommissaris of door de militaire overheid opgelegde straf, uitgezonderd kwartierarrest of scheepsarrest, wordt naar de naastbijgelegen provoost of gevangenis overgebracht.

Artikel 59.

- (1) De verlofganger, die zich heeft schuldig gemaakt

aan tekortkomingen als bedoeld in het tweede lid van artikel 57 van dit besluit, is, onverminderd de in dat lid vermelde straf, verplicht op den daartoe door den dienstplichtcommissaris te bepalen tijd en plaats voor dezen te verschijnen om te worden onderzocht. Hierbij gelden de in het tweede lid van artikel 56 van dit besluit bedoelde voorschriften.

(2) De in het eerste lid van dit artikel bedoelde verlofganger die niet overeenkomstig het bepaalde in dat lid voor den dienstplichtcommissaris verschijnt, of, voor deze verschenen zijnde, zich daarbij schuldig maakt aan tekortkomingen als bedoeld in het tweede lid van artikel 57 van dit besluit, wordt, naar bij ordonnantie te stellen regelen, in werkelijken dienst geroepen of gehouden voor den tijd van ten hoogste twee maanden.

HOOFDSTUK X.

Van het ontslag.

Artikel 60.

(1) De landstormplichtigen worden op het in artikel 9, eerste lid, onder *b* van dit besluit bedoelde tijdstip van den dienst bij den landstorm ontslagen.

(2) Met betrekking tot den overgang van de militie naar den landstorm, bedoeld in het eerste lid van artikel 9 van dit besluit en het ontslag bedoeld in het eerste lid van dit artikel en in artikel 61 van dit besluit, worden bij ordonnantie de noodige voorschriften uitgevaardigd.

(3) Heeft de dienstplichtige bij de militie vóór het tijdstip, waarop hij volgens het bepaalde in het eerste lid van artikel 9 van dit besluit uit den dienst bij de militie naar dien bij den landstorm zou moeten overgaan, zich schuldig gemaakt aan eenig verzuim of aan eenige overtreding ten aanzien van dit besluit, en heeft hij de aan het verzuim of aan de overtreding verbonden gevolgen nog niet ondergaan, dan wordt, totdat dit zal hebben plaats gehad, die overgang geschorst.

Artikel 61.

Met afwijking van de bepalingen van het vorig artikel van dit besluit, wordt terstond uit den dienst bij de militie of bij den landstorm ontslagen:

- a.* hij, die ophoudt in den zin van dit besluit ingezetene van Nederlandsch-Indië of Nederlandsch onderdaan te zijn, met dien verstande, dat hij, naar te stellen regelen, opnieuw wordt in dienst gesteld, zoodra de reden, waarom het ontslag werd gegeven, heeft opgehouden te bestaan;
- b.* hij, die wegens te geringe lichaamslengte of wegens ziekten of gebreken blijkt ongeschikt te zijn voor den dienst bij de militie en den landstorm;
- c.* hij, die van den dienst bij de militie of den landstorm wordt vrijgesteld;
- d.* hij, die blijkt of komt te verkeerren in een der gevallen bedoeld in de punten *a* tot en met *d* van het eerste lid van artikel 23 van dit besluit;
- e.* hij, die blijkt of komt te verkeerren in het geval, bedoeld onder *c* van het eerste lid van artikel 24 van dit besluit, met dien verstande, dat hij naar bij ordonnantie te stellen regelen, opnieuw wordt in dienst gesteld, zoodra de tijd van de ontzegging of van de ont-

zetting verstreken is of tengevolge van verleende gratie een einde heeft genomen.

HOOFDSTUK XI.

Strafbepalingen.

Artikel 62.

(1) Met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van ten hoogste tweehonderd gulden wordt bestraft de loteling, bedoeld in het eerste lid van artikel 31 van dit besluit, die niet voldoet aan een verplichting krachtens het bepaalde in dat lid of in het derde lid van artikel 32 van dit besluit op hem rustend.

(2) Met gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden of geldboete van ten hoogste achthonderd gulden wordt gestraft hij, die opzettelijk een der in het eerste lid van dit artikel bedoelde feiten pleegt.

Artikel 63.

(1) Met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste vierhonderd gulden wordt gestraft hij, die ter inlijving bij de militie moettende opkomen, niet verschijnt op tijd en plaats voor zijn inlijving bepaald, tenzij blijkt, dat voor zijn nietverschijning een geldige reden bestond.

(2) Met gevangenisstraf van ten hoogste tien maanden of geldboete van ten hoogste vierduizend gulden wordt gestraft, hij, die opzettelijk een der in het eerste lid van dit artikel bedoelde feiten pleegt.

Artikel 64.

De feiten bij dit besluit strafbaar gesteld worden als overtredingen beschouwd met uitzondering van die, strafbaar gesteld bij het tweede lid van artikel 62 en het tweede lid van artikel 63 van dit besluit, welke als misdrijven worden beschouwd.

Artikel 65.

Met de opsporing van de feiten, strafbaar gesteld bij dit besluit of bij een ordonnantie, vastgesteld ter uitvoering van dit besluit, zijn behalve de in artikel 1 van het Inlandsch reglement aangewezen personen, belast de controleurs en gezaghebbers bij het Binnenlandsch Bestuur, de burgemeesters, alsmede de hoofden der Mooren, Arabieren, Chineezers en andere vreemde Oostersche volken.

HOOFDSTUK XII.

Invoeringsbepalingen.

Artikel 66.

Zoolang zulks door den Gouverneur-Generaal wordt noodig geacht zal de aanwijzing van het aandeel door de regentschappen in de lichte van een jaar bij te dragen, in afwijking van het bepaalde in het tweede lid van artikel 7 van dit besluit, kunnen geschieden naar den maatstaf van bevolkingscijfers.

Artikel 67.

(1) De aanwijzing van de gebiedsdeelen van Nederlandsch-Indië waarop dit besluit zal worden toegepast, geschiedt bij ordonnantie.

(2) Bij toepassing van dit besluit op een gebiedsdeel, alwaar de Inlandsche burgers schutterplichtig zijn, wordt, mede bij ordonnantie, de dienstplicht geregeld van degenen onder hen, die tot de schutterij aldaar behooren.

VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 34.

Voor-ontwerp voor een algemeen maatregel van bestuur tot regeling van den dienstplicht voor Inlanders en met hen gelijkgestelden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

GEDRUKT STUK No. 3.

§ 1. Aan de bij de wet van 23 Mei 1917 (Indisch Staatsblad No. 538), tot stand gekomen wijziging van artikel 113 R. R. heeft blijkens de toelichtende stukken de bedoeling ten grondslag gelegen hier te lande geleidelijk over te gaan tot een ander stelsel van legervorming, berustende op de invoering van dienstplicht voor alle groepen van Nederlandsche onderdanen.

Aangezien de voorbereiding van de zgn. Europeesche militie destijds reeds nagenoeg beëindigd was kon voor de groep der Europeesche Nederlandsche onderdanen het eerst aan bedoeld voornemen uitvoering worden gegeven, hetgeen is geschied bij het Koninklijk besluit in Indisch Staatsblad 1918 No. 70, in verband met de ordonnantie in No. 137 van dat Staatsblad.

Inmiddels is voortgewerkt aan de voorbereiding van de invoering van dienstplicht voor de andere bevolkingsgroepen op genoemde eilanden, welke voorbereiding thans beëindigd is.

Tot de oplegging van dien plicht zal ingevolge de bepaling onder *d* van het derde lid van artikel 131 van het Regeeringsreglement niet mogen worden overgegaan dan nadat de Volksraad zal zijn gehoord over het ontwerp der desbetreffende algemeene verordening. Alvorens echter tot die raadpleging over te gaan stelt de Regeering er prijs op, op den voet van het tweede lid van artikel 131, het gevoelen van den Volksraad te vernemen over de grondbeginselen, waarvan zal zijn uit te gaan bij de oplegging van den dienstplicht aan de Inlandsche en de daarmee gelijkgestelde bevolking. In het belang van een gemakkelijk overzicht zijn die beginselen in deze Memorie toegelicht aan de hand van het daarbij gevoegd voor-ontwerp voor een algemeen maatregel van bestuur tot oplegging van den dienstplicht aan de genoemde bevolkingsgroepen.

§ 2. De invoering van den dienstplicht voor de Inlandsche en daarmee gelijkgestelde bevolking wordt door de Regeering beschouwd als een onmisbare voorwaarde voor het bereiken van het doel zooals dat laatste

lijk door den vorigen Minister van Koloniën in de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot hervorming van de grondslagen van het bestuur op Java en Madoera is omschreven: Indië's hulpbronnen zooveel mogelijk door Indische volkskracht ontsluiten, de bevolking geschikt maken tot het behartigen van eigen belangen en het bestuur van eigen land en daarmede de grondslagen leggen voor een volledig zelfbestuur.

Voor het bereiken van dit doel is het ongetwijfeld een eerste vereischte dat de ontwikkeling van de economische en politieke verhoudingen, zooals die hier te lande langzamerhand zijn gegroeid, niet wordt gestoord of belemmerd. Er kan wel geen verschil van inzicht over bestaan dat inmenging van buiten in dit opzicht niet anders dan een ongunstigen invloed kan hebben, wijl zij de grondslagen van die ontwikkeling, die door den loop der geschiedenis nauw aan Nederland en zijn cultuur zijn verbonden, zou trachten te vervangen door andere, waardoor de opbouw van den modernen Indischen staat grootelijks zou worden vertraagd.

Naar de ervaring heeft geleerd is de beste waarborg tegen zoodanige inmenging nog steeds gelegen in den wil des volks om die niet te dulden, zich uitende in de vorming van eene uit het volk zelf voortkomende weermacht tot het afwenden van mogelijke aanslagen.

Is die weermacht dus onmisbaar voor de ongestoorde en onbelemmerde ontwikkeling tot zelfbestuur, zij is evenzeer onmisbaar voor het bestaan en het voortduren er van, wijl elk zelfbestuur, in den hier gebruikten zin des woords, een machtsmiddel behoeft om zich zoowel naar binnen als naar buiten te handhaven.

In overeenstemming met de in nagenoeg alle beschaafde staten opgedane ervaring laat zich een dergelijk machtsmiddel niet anders denken dan als een kaderleger, dus een leger, waarvan alleen een deel van het kader blijvend is en dat overigens gevormd wordt door zich telkens vernieuwende, uit alle lagen des volks getrokken weerplichtigen, die na eene zekere oefening in der wapenhandel te hebben volbracht huiswaarts te keeren en — behalve voor korte herhalingsoefeningen — alleen worden opgeroepen in de ure des gevaars.

De vorming van eene zoodanige weermacht, waarvoor hier te lande nog de allereerste grondslagen moeten worden gelegd, eischt eene langjarige voorbereiding en wil de ontwikkeling tot zelfbestuur gelijken tred houden met de vorming van het voor zijn bestaan onmisbaar attriboot, dat eene eigen weermacht is, dan is het noodzakelijk daarmede zoo spoedig mogelijk een aanvang te maken.

De Regeering ontveinst zich geenszins dat daardoor aan de bevolking dezer gewesten een last zal worden opgelegd, maar Zij acht Zich volkomen gerechtigd een beroep te doen op de verschillende bevolkingsgroepen tot het aanvaarden van dien trouwens geenszins zwaren last, omdat dit naar Hare overtuiging onvermijdelijk is voor het bereiken van het einddoel. Over dit einddoel zelf, zooals het hooger is omschreven, bestaat onder de overgrootste meerderheid der leden van de verschillende bevolkingsgroepen, die zich rekenschap weten te geven van de ontwikkeling der staatkundige verhoudingen hier te lande, geen verschil van gevoelen en de Regeering meent er daarom op te mogen vertrouwen, dat Haar als leidster op den weg naar dat einddoel, de middelen zullen worden geschonken welke Zij noodig acht om het te bereiken.

Evenals bij de zgn. Europeesche militie zal ook bij de inheemsche militie kaderplicht worden ingevoerd.

Behalve voor eerste oefening zullen de dienstplichtigen ook in werkelijken dienst worden geroepen voor herhalingsoefeningen op den voet van artikel 44 van het ontwerp.

§ 6. Aannemende dat de normale jaarlijksche lichting der Europeesche militie ongeveer 600 man zal tellen, zal de sterkte der jaarlijksche lichtingen dus voorloopig ongeveer 2600 man bedragen.

Het ligt in de bedoeling de voor de infanterie bestemde militie, Europeesche zoowel als inheemsche, samen te brengen in vier bataljons, elk bestaande uit 1 Europeesche en 3 inheemsche compagnieën, ter sterkte van \pm 135 man aan recruten, welke zullen worden gelegerd onderscheidenlijk te Soekaboemi, Poerwokerto, Madioen en Klakah of Bondowoso. Het overig deel der jaarlijksche lichting zal worden ingedeeld bij de bereden wapens, de vestingartillerie en bijzondere diensten en dienstonderdeelen.

Zij het ten overvloede moge hierbij worden opgemerkt, dat de betaling, voeding, verpleging en kleeding van de inheemsche militie zal worden geregeld op een voet geheel gelijkwaardig aan dien welke voor de overeenkomstige regeling voor de Europeesche militie is aangenomen. Niettemin zullen de bepalingen omtrent enkele materiele voorzieningen afwijkingen vertoonen van die welke voor de Europeanen gelden als gevolg van de groote verschillen in levenswijze, zeden en gewoonten en daarmede verband houdende behoeften en neigingen. Waar mogelijk echter zal ook in dit opzicht volkomen gelijkheid worden betracht en in de eerste plaats ten aanzien van de betaling, die voor alle dienstplichtigen zal worden gelijk gemaakt aan die van den laagst bezoldigden rang- of standgenoot van het staande leger. Gelijkheid zal mede bestaan ten aanzien van de aanspraken op vergoeding wegens kostwinnerschap, welke geregeld zijn in artikel 11 van het ontwerp (vgl. artikel 8 van het Dienstplichtbesluit), behoudens dat het raadzaam voorkwam de mogelijkheid open te stellen onder bepaalde omstandigheden de uitkeeringen in geld te vervangen door eene verstrekking van levensmiddelen.

Met betrekking tot den duur der eerste oefening zal het echter voorshands niet mogelijk zijn geheele gelijkheid te betrachten. In verband met de ervaring in het staande leger opgedaan wordt het voorshands noodzakelijk geacht den duur der eerste oefening langer te stellen dan voor de Europeesche militie, althans wat de onbereden wapens betreft, en wel op één jaar tegen $8\frac{1}{2}$ maand voor de Europeesche militie. Het ligt echter in de bedoeling om ook in dit opzicht zoo spoedig mogelijk tot algeheele gelijkstelling te geraken en in afwachting daarvan is in artikel 41 (3) van het ontwerp de mogelijkheid opengesteld voor inheemsche dienstplichtigen om, evenals de Europeanen, na $8\frac{1}{2}$ maand eerste oefening met groot verlof te worden gezonden, indien zij op dat tijdstip aan bepaalde eischen van geoefendheid voldoen.

De Regeering stelt er prijs op hier de verzekering te geven, dat de dienstplicht niet alleen zal worden dienstbaar gemaakt aan de lichamelijke ontwikkeling der dienstplichtigen en het bijbrengen van militaire kundigheden, maar dat in het bijzonder zal worden getracht

ook hunne geestelijke en zedelijke ontwikkeling te bevorderen, o.m. door het geven van schoolonderricht aan hen, die daaraan behoefte zullen blijken te hebben. Het streven zal er op gericht zijn geen dienstplichtige als analphabeet met groot verlof huiswaarts te zenden.

Ook wat den dienstplichtigen leeftijd betreft zal vermoedelijk geen gelijkheid kunnen worden betracht, aangezien de inheemsche bevolking als regel eerder tot vollen wasdom komt en huwt dan de Europeesche, eene omstandigheid, waarmede uiteraard rekening moet worden gehouden bij de bepaling van het tijdstip waarop de dienstplicht aanvangt.

Waar de regeling van dit onderwerp voor de Inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking van groot maatschappelijk belang is, is de Regeering voornemens zich daaromtrent en over andere vraagpunten die zich voordoen bij de regeling van de inheemsche militie, verband houdende met de belangen, gewoonten en opvattingen der inheemsche en daarmede gelijkgestelde bevolking, te doen voorlichten door eene commissie, waarin aan geneeskundigen van inheemschen landaard en aan kenners van de volkshuishouding eene ruime plaats zal worden gegeven.

De in het ontwerp aangegeven leeftijdsgrenzen voor de vervulling van den dienstplicht moeten in verband hiermede dus als voorloopige worden beschouwd.

Ten behoeve van de dienstplichtigen van Inlandschen landaard zal voorts nog eene bijzondere regeling worden getroffen met betrekking tot de vervulling van den heerdienstplicht. De Regeering acht het billijk dat deze dienstplichtigen voor den geheelen duur van den dienstplicht worden vrijgesteld van andere, hun van Overheidswege opgelegde persoonlijke lasten of van daarvoor in de plaats tredende geldelijke heffingen. Zij zullen derhalve worden vrijgesteld van het verrichten van heerdiensten en van geldelijke heffingen die deze vervangen. Voor wat de op particuliere landerijen gevestigde dienstplichtigen betreft zal aan dezen van Landswege worden vergoed wat zij den landheer voor den afkoop van heerdiensten hebben te voldoen.

§ 7. Het ligt in de bedoeling de dienstplicht-regeling voorshands niet uit te strekken tot het Mangkoenegoroische Rijk en Madoera, aangezien zoowel het Legioen van Mangkoenegoro als de Barisan op Madoera in stand zullen worden gehouden en naast die korpsen voor militieafdeelingen geen plaats is. Of en in hoever daar later militie zal worden ingevoerd zal t. z. t. nog nader worden overwogen.

De Regeering meent te dezer plaats uiting te moeten geven aan hare waardeering voor de bereidwilligheid, waarmede de Vorsten der Zelfbesturende Rijken in Djokjakarta en van Soerakarta, ter zake geraadpleegd, aanstonds hebben verklaard tegen oplegging van den dienstplicht aan hunne onderdanen geen bezwaar te hebben.

De Regeering stelt zich voor nader overleg te plegen met genoemde Vorsten over de wijze waarop hunne medewerking aan de Weerbaarmaking van Indië het meest doeltreffend verleend zal kunnen worden.

§ 8. Gelijk hooger reeds werd medegedeeld zal voorloopig moeten worden volstaan met zeer beperkte jaarlijksche lichtingen omdat voor opleiding en aanvoering

van grootere lichtingen het hooger en lager kader ontbreekt.

De vorming van dit kader behoort dus met groote voortvarendheid ter hand te worden genomen en in de eerste plaats die van officieren. Daarvoor zal het noodig zijn eene Indische militaire academie op te richten, waartoe jongelieden van elken landaard uit den geheelen archipel, van een bepaalden leeftijd en met een zekere mate van ontwikkeling, worden toegelaten, om na eene vakopleiding tot officier bij het militieleger te worden benoemd. Opgeleid zullen worden beroepsofficieren voor de infanterie, cavalerie, artillerie, pioniers en militaire administratie, terwijl een gedeelte van de officieren van de artillerie en alle benoodigde genieofficieren, zoolang hunne aanvullende wetenschappelijke opleiding niet kan geschieden aan eene applicatieschool of aan de Technische Hoogeschool, zullen moeten worden gevonden uit officieren van het staande leger, die genegen zijn bij het militieleger over te gaan, in verband waarmede de aanvulling van de officieren van deze wapensoorten uitbreiding zal behoeven. De officieren van den geneeskundigen dienst zullen voor zooveel mogelijk moeten worden getrokken uit de leerlingen van de artsenscholen, welker aantal met het oog daarop dus zal moeten worden uitgebreid.

De officieren van het militieleger zullen in rang gelijk staan aan de Europeesche officieren van het leger en alle rangen zullen voor hen bereikbaar zijn. Zij zullen dezelfde uniform dragen als de overige officieren; de op dezen betrekking hebbende bepalingen zullen ook voor hen gelden, behoudens die, welke de tractementen, de pensioenen en de verloven naar Europa regelen. Hieromtrent zullen voor de in Indië opgeleide officieren andere regelingen moeten worden ontworpen. De stelling van den subalternen militieofficier heeft de Regeering zich gedacht gelijkwaardig aan die van de Inlandsche geneesheeren, rechtskundigen en bestuursambtenaren en zijne bezoldiging zal dus moeten worden geregeld in overeenstemming met de aan deze groepen van landsdienaren toegekende inkomsten.

Daar de uitkomsten van het M. U. L. en Middelbaar Onderwijs nog niet van dien aard zijn, dat een voldoende aantal aspiranten voor plaatsing op de I. M. A. verwacht kan worden, zelfs niet als de eischen van wetenschappelijke ontwikkeling gelijk worden gesteld aan die gevorderd voor het eindexamen Muloschool of H. B. S. met 3 jarigen cursus, dan wel voor overgang naar de 4de klasse eener H. B. S. met 5 jarigen cursus, zal de stof daarvoor ten deele langs anderen weg moeten worden verkregen.

Dit zal alleen kunnen geschieden door het in het leven roepen van eene cadettenschool, waar jongelieden van elken landaard na voldoende lager onderwijs te hebben genoten, in een drietal jaren worden gebracht tot op het peil, hetwelk voor toelating tot de I. M. A. zal worden gevorderd. De school zou op overeenkomstige wijze als de artsenschool te Weltevreden kunnen worden ingericht en moeten worden gevestigd in een plaats waar bereids inrichtingen voor Middelbaar Onderwijs gevestigd zijn, teneinde van de aanwezige leerkrachten een zoo economisch mogelijk gebruik te maken.

De opleiding aan de C. S. en de I. M. A. zal geheel kosteloos zijn en de toelating tot deze inrichtingen van militair onderwijs zal worden opengesteld voor jonge-

leden uit den geheelen archipel, in de eerste plaats om voor de eerste jaren de kansen op het verkrijgen van het noodige aantal aspiranten te verhoogen, doch tevens om op die wijze ook de beschikking te erlangen over een kern van officieren, niet op Java geboren, waardoor uitbreiding van den militieplicht over andere, of een deel van andere eilanden buiten Java zeer zal worden vergemakkelijkt.

Een niet minder belangrijk vraagstuk dan de voorziening in de behoefte aan beroepsofficieren voor het militieleger, is dat van de encadreering van dat leger met het noodige beroepskader van lageren rang. Hiervoor zal een opleidingsschool in den trant van het Instructiebataljon in Nederland moeten worden in het leven geroepen, doch zelfs als zeer bescheiden eischen voor de toelating tot die inrichting worden gesteld zal de toeloop in de eerste jaren vermoedelijk gering zijn, tenzij aan de aspiranten bijzondere voordeelen worden in uitzicht gesteld. In verband hiermede zal het aangewezen zijn, om hen, die de Nederlandsche taal machtig zijn, wat bezoldiging betreft gelijk te stellen met hunne Europeesche ranggenooten in het staande leger.

Waar op deze wijze aan de Indische jongelingschap een reeks van eervolle, goed bezoldigde betrekkingen wordt geopend, meent de Regeering te mogen vertrouwen dat over een tiental jaren in de allereerste behoefte aan hooger en lager kader zal zijn voorzien.

§ 9. Het is niet wel mogelijk om reeds thans ook slechts bij benadering op te geven welke uitgaven in eens verbonden zullen zijn aan de uitvoering van de hooger weergegeven voorstellen en evenmin om het bedrag te begrooten, dat jaarlijks benoodigd zal zijn, wanneer de weermacht op de voorgestelde normale sterkte van ongeveer 100 000 man zal zijn gebracht. Daarvoor toch zou niet alleen de samenstelling van de toekomstige legermacht tot in bijzonderheden moeten zijn uitgewerkt, maar zouden ook de kosten van bewapening en uitrusting moeten worden geraamd. Waar het militieleger, gelijk uit het vorenstaande blijkt, eerst na eene lange reeks van jaren en niet dan zeer geleidelijk zal kunnen worden tot stand gebracht, zou eene becijfering als hooger bedoeld, zelfs, indien voor alle ontbrekende factoren eene zoo zuiver mogelijke raming werd gemaakt, slechts eene zeer betrekkelijke waarde hebben.

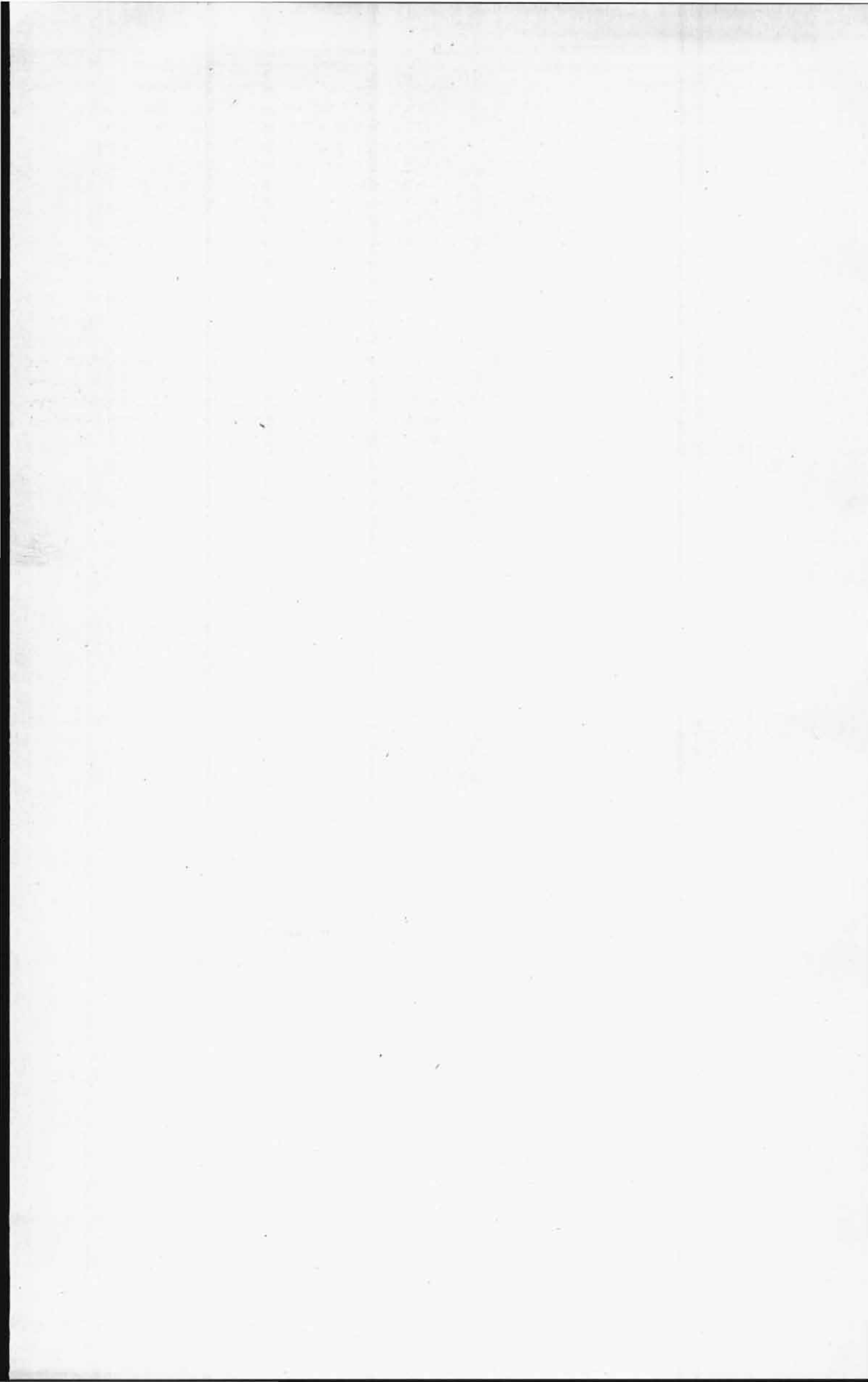
De Regeering meent daarom te kunnen volstaan met eene raming van de kosten van invoering van het dienstplichtstelsel zooals dit gedurende de eerstvolgende jaren zal werken, dat is dus bij eene sterkte der lichten van ongeveer 2600 man, wat de infanterie betreft, verdeeld over 4 militiebataljons.

Een op dergelijken voet ingerichte militie zal eene vermeerdering der vaste uitgaven ten gevolge hebben van ongeveer f 1 400 000, waarin echter begrepen is het reeds voor de Europeesche militie uitgetrokken bedrag van f 300 000, dus ten rechte van f 1 100 000. In dit bedrag zijn echter niet begrepen de kosten van de hooger genoemde inrichtingen van militair onderwijs, aangezien die nog niet kunnen worden geraamd.

Voorts zal nog gedurende eenige jaren moeten worden voorzien in de behoefte aan bewapening, uitrusting, kazerneering, hospitaalfournituren en dergelijke. Deze uitgaven zullen ophouden, voor wat wapening en uitrusting betreft, als de voorraad is opgevoerd tot de volledige

sterkte van het gemobiliseerde leger, voor de kazerneering en de hospitaalfournituren wanneer de voorraad voldoende is voor drie volledige jaargangen, d. i. ongeveer 27 000 man, zijnde ongeveer het grootste aantal militieplichtigen dat in vredetijd ooit tegelijk onder de wapenen zal zijn. De kosten van een en ander worden voorloopig op ongeveer *f* 800 000 's jaars geraamd.

Het ligt in de bedoeling ten behoeve van de militie bataljons op de hooger genoemde plaatsen kampementen te bouwen, welke zullen voldoen aan de hoogste eischen op het gebied der massahuisvesting. De kosten dezer kampementen, met inbegrip van dienstwoningen en hospitalen, worden geraamd op *f* 1 000 000 elk. Geleidelijk aan zal de kampementsruimte moeten worden uitgebreid, tot geschikt kan worden over een ruimte voor 27 000 man (3 lichten) militie. Intusschen komt echter kampementsruimte vrij door inkrimping van het staande leger, zoodat het niet mogelijk is te ramen hoeveel in het geheel aan kampementsbouw zal moeten worden besteed.



VOLKSRAAD

TWEEDE GEWONE ZITTING 1918-1919. 35.

Voorstel van den heer

VAN HINLOOPEN LABBERTON,

als bedoeld bij artikel 131, 6e lid van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van orde, strekkende tot wijziging der regeling in zake verlofsverleening aan landsdienaren die lid zijn van den Volksraad (Staatsblad 1918, No. 194).

GEDRUKT STUK No. 1.

Aan

den Voorzitter van den Volksraad.

Ondergeteekende heeft de eer voor te stellen, dat de Volksraad met gebruikmaking van de bevoegdheid, verleend bij artikel 131, 6e lid van het Regeeringsreglement, zich wende tot den Gouverneur-Generaal met het verzoek de regeling, bedoeld bij Staatsblad 1918 No. 194 nader te herzien in dier voege, dat met afwijking v. z. n. van de overigens ter zake geldende voorschriften, het volgende bepaald wordt:

- 1°. Landsdienaren, die lid zijn van den Volksraad genieten verlof wegens gewichtige redenen tot het bijwonen van de gewone en buitengewone zittingen van den raad en tot het verrichten van uit het Volksraadslidmaatschap voortvloeiende werkzaamheden, zulks onder genot van volle bezoldiging voor den duur van het verlof;
- 2°. Voor zoover verlofsverleening in strijd wordt geacht met de belangen van den dienst, wordt de landsdienaar-Volksraadslid op non-activiteit gesteld voor den duur van zijn Volksraadslidmaatschap, zulks onder genot van volle bezoldiging voor den duur van het lidmaatschap;
- 3°. Het vervullen van een Volksraadslidmaatschap door landsdienaren doet in geen enkel opzicht te kort aan hunne ambtelijke positie en vooruitzichten, zullende in het bijzonder hunne aanspraken op verlof, verhooringen, dienstdtijd en pensioen daardoor onverlet blijven.

Toelichting:

De mededeelingen van den Regeeringsgemachtigde Mr. Talma naar aanleiding van de motie Rivai c. s. (tweede gewone zitting 1918/1919, 14, gedrukt stuk No. 1) laten geen twijfel over omtrent de inzichten der Regeering ten aanzien van het primeeren van het dienstbelang boven het algemeen belang.

Mr. Talma zeide, sprekende over de benoeming of verkiezing van landsdienaren tot lid van den Volksraad:

„Dat 's Lands dienst daarvan steeds zeker nadeel ondervindt, is duidelijk. Dit behoeft geen nader betoog. Op zich zelf beschouwd, is het natuurlijk een bezwaar, indien een bepaald aantal krachten jaarlijks eenige malen voor betrekkelijk langen tijd, aan — laat ik nu maar zeggen — den dagelijkschen dienst wordt onttrokken.

Evenzeer spreekt het van zelf, — ik behoef daarop evenmin in te gaan — dat de Regeering in dezen een zéér ruim standpunt heeft in te nemen en ook inneemt.

Er is echter een grens. Er kunnen zich gevallen voordoen, dat uit het Raadslidmaatschap van een landsdienaar, voor 's Lands dienst zóó groote bezwaren voortvloeien, dat het niet verantwoord zou wezen, deze zonder meer te aanvaarden.

Ik wijs, om een enkel sprekend voorbeeld te nemen op de mogelijkheid, dat het hoofd der Bangkatinwinning tot lid van den Volksraad zou worden gekozen. Ieder zal dadelijk gevoelen, dat in een dergelijk geval, niet alleen niet à priori vaststaat dat de groote belangen, welke bij de tinwinning zijn betrokken, de herhaalde langdurige afwezigheid van den bedrijfsleider zouden gedoogen, maar dat het zelfs zeer waarschijnlijk is, dat de Regeering een Landsdienaar, die een dergelijken verantwoordelijker post bekleedt, bij wiens dagelijksche gestie — men kan gerust zeggen — millioenen zijn betrokken, niet in zijn betrekking zou kunnen handhaven, in geval hij het mandaat van lid van den Volksraad mocht wenschen te aanvaarden”.

In het Regeeringsreglement zijn echter de landsbetrokkingen opgesomd welke met het Volksraadslidmaatschap onvereinigbaar zijn te achten.

Aangezien de opsomming in artikel 134 R. R. niet enumeratief, maar absoluut limitatief is te achten, zou het in volstrekten strijd zijn met de beginselen onzer wetgeving, indien op ondershandsche wijze of door een lageren wetgever daaraan andere ambten, zooals bijv. het ambt van Chef van de tinwinning, zouden worden toegevoegd.

Toch kan het volkomen juist zijn, dat verlofsverleening in strijd met de belangen van den dienst zou zijn, doch voor dat geval dient te geschieden, hetgeen in andere landen en ook in Nederland geschiedt, waar bijv. bij benoeming van een Hoogleeraar tot Lid van de Staten-Generaal, deze op non-activiteit wordt gesteld.

Indien dit in zulke gevallen geschiedt kan volkomen in de belangen van den dienst worden voorzien op de wijze, waarop de dienst dat eischt. Echter zullen de Landsdienaren van de aanvaarding van het Volksraadslidmaatschap geenerlei nadeel mogen ondervinden, zoodat zij — zoolang in de bezoldiging der Volksraadsleden niet is voorzien — in het genot hunner volle bezoldiging dienen te blijven gesteld, evenzeer als dit nu reeds ten aanzien van de verlofgenietende landsdienaren-Volksraadsleden het geval is.

Batavia, 6 December 1918.

VAN HINLOOPEN LABBERTON.